Cap. 85. lib. 9.

lit. 5.1
W. 15

R.15
5/11

ALLEGORICA-RVM ET MORALIVM ſententiarum in nouum inſtru-mentum ex auctoribus non minus ſanctis quàm pro-batis collectanea.

Ac primùm in Euangelium Matthæi.

GREGORIVS.

Quòd caro Chriſti ad capiendum diabolum hamus fuit.

Liber generationis Ieſu Chriſti &c. Cap. 1 A

Dominus noſter Ieſus Chriſtus ad redemptionem generis humani veniens, velut quendam de ſe in necem diaboli hamum fecit. Quis enim neſciat quòd in hamo eſca oſtenditur, aculeus occultatur? Eſca quippe prouocat, vt aculeus pungat. Aſſumpſit itaque dominus noſter corpus, vt in eo diabolus quaſi eſcam mortem carnis appeteret. Quam mortẽ dum in illo iniuſtè appetiit, nos quos quaſi iuſtè tenebat amiſit. In hamo igitur incarnationis eius captus eſt: quia dũ in illo appetiit eſcam corporis, trãſfixus eſt aculeo diuinitatis. Huiuſmodi hami linea illa, eſt per euangelium antiquorum patrum propago memorata. In cuius extremo incarnatus dominus, id eſt hamus iſte ligaretur, quẽ in iis aquis humani generis dependẽtem cœtus iſte appeteret. Sed eo per ſatellitum ſuorum ſæuitiam morſo, mordẽdi vires vlterius non haberet.

GALFRIDVS.

Quòd tria ſunt nobis ad ſalutem neceſſaria.

B *Ab Abraham vſque ad Dauid generationes quatuordecim: ab Abraham vſque ad Dauid: à Dauid vſque ad tranſmigrationem Babylonis, & exinde vſque ad Chriſtum.* Tria enim ſunt nobis neceſſaria ad ſalutem, quaſi in ſeipſo quiuis noſtrum pariat ſaluatorem: deuotio fidei, fortitudo operis, tolerantia tribulationis. Abraham prima credendi via eſt, pater multarum gentium: quia fides parens eſt omnium virtutum. Dauid manus fortis, formam ſanctæ exprimit actionis. Tranſmigrare in Babylonem, ſubire eſt confuſionem, ſuſtinere tribulationem. Quæ quanuis pluribus propter peccata ſua accidant, indignatur tamen Deus iis qui recalcitrant, & ſuſcipere renuunt diſciplinam: ſicut olim Iudæis quandoque Chaldæi tradere noluerunt. Sed & poſt annos lxx. qui trãſmigrauerint reducuntur: quia in fine temporum qui ſuſtinuerint remunerabuntur. Poſt illam igitur triplicem patrũ ſeriẽ Ieſus naſcitur: quia electus quiſque per hæc tria ſaluatur. In ſingulis autem diſtinctionibus generationes quatuordecim numerantur: quia neceſſe eſt vt in omnibus decalogo legis euangelia ſocientur. Docemur enim in lege quid credendum, quid agendum, quid ſit & ſuſtinendum: ſed in his omnibus neminẽ lex adduxiſſe noſcitur ad perfectum.

GALFRIDVS.

Quomodo intelligendum ſit quòd de ſpiritu ſancto vel de Maria Chriſtus eſſe dicatur.

C *Quod enim in ea natum eſt, de ſpiritu ſancto eſt.* Notandũ quòd aliter Chriſtus natus eſt ex Maria virgine, & aliter de ſpiritu ſancto. Cùm enim dicimus quòd ex Maria natus eſt, de eſſe materiali intelligendum eſt. Cùm autem dicimus quia de ſpiritu ſancto ſecundum humanitatem natus eſt, de eſſe potentiali intelligendum eſt: quia virtus & potentia ſpiritus ſancti operata eſt natiuitatem illam. Sed cùm inſeparabilia ſint opera trinitatis, quare maximè attribuitur opus illud ſpiritui ſancto? Quia ineffabili bonitate Dei actum eſt vt Deus homo fieret: ideo attribuitur ſpiritui ſancto, qui eſt bonitas procedens à patre & filio: quia in hoc opere oſtendit Deus bonitatem ſuam magis quàm maieſtatem ſuam. Ad maieſtatem pertinet timor, ad bonitatem amor. Et quia

Deus

Deus corda hominum voluit trahere ad dilectionem ſui, ideo factus eſt homo.

BERNARDVS.

Quòd Magi fide ſunt facti ne fierent ſerpentes.

Ecce Magi ab Oriente venerunt ortum ſolem iuſtitiæ requirentes. Hodie Magi adorauerunt nouum virginis partum ſequentes nouum ſideris ductum. Quid facitis ô Magi, quid facitis? Iacentem puerum adoratis in tugurio, videlicet in vilibus pannis. Ergóne Deus eſt iſte? Deus in templo ſancto ſuo, & vos quæritis eum in vili ſtabulo: ſed & aurum offertis. Si rex eſt ipſe, vbi aula regia, vbi thronus, vbi curiæ regalis frequentia? Nunquid aula eſt ſtabulum? thronus præſepium, curiæ frequentia Ioſeph & Maria? Quomodo ita inſipientes facti ſunt viri ſapientes, vt adorent paruulũ deſpicabilem tam ſua ætate quàm paupertate ſuorum? Inſipientes quidem facti ſunt vt fierent ſapientes, non illis ſordet ſtabulum, nec pannis offenduntur, nec lactẽtis infantia: procidunt, venerantur vt regem, adorant vt Deũ. Profectò qui illos adduxit, ipſe & inſtruxit. Cap. 2. D

De Magis & eorum muneribus.

Magi ab Oriente venerunt Hiero. di. Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum? Quàm certa fides, & nihil penitus hæſitans! nõ quærunt vtrum natus ſit, ſed vbi. Porrò audito nomine regis, Herodes ſucceſſorem ſuſpicatus expauit. Nec mirum ſi turbatur Herodes, ſed quòd Hieruſalem ciuitas Dei, viſio pacis, cum Herode turbatur, quis non miretur? Patétque quantum noceat iniqua poteſtas, quum caput impium ſubiectos quoque ſuæ conformat impietati. Miſera planè ciuitas in qua regnat Herodes, quoniam Herodianæ particeps, erit malitiæ, qui ad nouæ ſalutis cœtum Herodiana mouebitur turbatione. Nam Herodiana malitia eſt, naſcẽtẽ velle extinguere religionem. Si quid ergo ad ſalutem pertinẽs ſi quid religionis oritur ei quicũque reſiſtit cũ Herode, naſcentem perſequitur ſaluatorem. Quærentibus ergo Magis & ſciſcitante à ſcribis Herode dominicæ natiuitatis locum, illi, iuxta Prophetam, nomen ciuitatis edicunt. E

Cúmque reliquiſſent Iudæos, ecce ſtella quam viderant in Oriẽte antecedebat eos. Hinc manifeſtè datur intelligi, quòd humanum flagitantes conſilium, diuinum amiſere ducatum. F

Et conuerſos ad terrenum documentum, ſignum cœleſte deſeruit. Vnde & relicto Herode continuò gauiſi ſunt gaudio magno. Stella enim antecedebat eos. Et apertis theſauris ſuis ob.&c. Si ſolùm obtuliſſent aurum, videri fortaſſè poterant paupertati matris voluiſſe conſulere. Nũc autẽ offerentes pariter aurum, thus, & myrrham, ſine dubio ſpiritualis obliuionis genus inſinuant. Aurũ inter diuitias ſeculi videtur excellere. Quod per eius gratiam omnes deuotè ſaluatori obtulimus, cùm pro eius nomine ex integro dereliquimus ſubſtãtiã huius mũdi. Iam verò neceſſe, vt qui perfectè terrena cõtẽpſimus, flagrãti deſiderio cœleſtia requiramus. Sic enim offerimus & thuris odoramentũ. Erit autẽ gratum ſacrificium, & acceptabilis oblatio noſtra, ſi cũ auro & thure fuerit etiam myrrha. Quæ licet amara ſit, tamen perutilis eſt, & cõſeruat corpus quod mortuum eſt propter peccatum, ne defluens in vitiũ putreſcat. Hæc breuiter pro imitanda Magorum oblatione dicta ſint.

GALFRIDVS.

Quòd tẽporalẽ gloriam frequẽter periculũ ſubſequatur.

G *Cùm natus eſſet Ieſus in Beth. Iudæ &c.* Magnitudinem paruuli qui natus eſt nobis cœlum indicat, terra cognoſcit: ſed cœlum penitus illum glorificat, tam per rationales creaturas, quã per rationis expertes, vt angelos & ſtellam. Terra autem ex parte. Nam Herodes turbatur & omnis Hieroſolyma cum illo. In illo nobis indicat Chriſtus quòd cœleſtis gloria tutior. Nã terrena gloria periculoſa ſemper eſt plena diſcriminis. Prima adoratio, prima deuotio, quã exhibuere Chaldæi, quid periculi viſa ſit attuliſſe, euangelij ſequentia manifeſtant: Ante grandinem præibit coruſcatio, ait ſapientia. A Chaldæis ſaluator excipitur, ſed confeſtim fugere illũ neceſſe eſt in Aegyptum. Sic ab initio, quid in fine? In ciuitatẽ Hieruſalẽ tã glorioſè ſuſceptus, ſed ſexta poſtmodũ die tã ignominioſè eſt deiect⁹ ex ea, & dicebat: Si in viridi ligno hoc faciũt, in arido quid fie t? quaſi dicat: Si ſeculum neque ſuo fidem non ſeruauit factori, quid nobis deinceps de illius fide ſperandum?

Quòd reprobatis Iudæis ad fidem Gentilitas ſit vocata.

H *Ecce Magi ab Oriente venerunt.* Tres erant Magi, vt aiunt ætatis etiam triplicis, ſenex, vir, adoleſcens. Iam tunc in ſata tria mittebat ſapientia diuina fermentum, ex quo totum

vſque

vſque hodie fermentatur. Hæ ſunt aquę quibus dignatus eſt immergi. Hæ ſunt aquę quas conuertit in vinum. Dum enim Gentibus fortitudinem fidei, odorem ſpei, ſaporẽ cõtulit charitatis: ex aqua vtique vinum fecit. Sanè defecerat primum vinum, deuotio ſ. Iudæorum. Quàm verò melius vinum poſterius, facile ſatis piè conſiderantibus, & quodam modo mente guſtantibus liquet. Sed væ tibi generatio mala & adultera, ab improperio illo vinum tuum mixtum eſt aqua. Elanguit ea quæ montes tollens in mare mittere conſueuerat fidei fortitudo, odor ſpei tepeſcit, maior illis charitas refrigeſcit. Prorſus vinũ noſtrum mixtum eſt aqua, chriſtianitas cum gentilitate confuſa. Chriſtiana ſunt quæ ſuſcepimus ſacramenta, ſed mores reprobi, mores perditi æthnicos magis quã chriſtianos & peiores æthnicis repræſentãt.

PETRVS RAVENNAS.

Cur Chriſtus aduentum ſuum vſque ad Herodis tempora reſeruauit.

Cùm natus eſſet Ieſus &c. Oritur origo boni, rerũ generator, largitor generis. Naſcitur auctor naturæ vt repararet naturã, genus redderet, originẽ recrearet, in Bethleẽ Iudæ. Bethleẽ domus panis, Iuda vocatur cõfeſſio. In dieb' regis Herodis. Quid eſt ꝙ tẽpore regis nefandi Deus deſcendit ad terras? miſcetur diuinitas carni? fit corpori terreno cœleſte commercium? Quid eſt? Et quando nõ verius rex expulſurus tyrannum, vindicaturus patriam, libertatem redditurus aduentat? Herodes refuga gentis alienæ, gentis Iudaicæ inuaſit regnum, libertatẽ ſuſtulit, prophanauit ſancta, quicquid erat cultus, quicquid ordinis aboleuit. Meritò igitur genti ſanctæ, quia humana defecerant, diuina ſuccurrũt, & adeſt Deus ipſi, cui homo deerat qui adeſſet. Sic iterũ Chriſtus veniet, vt antichriſtus ſubruatur, liberetur orbis, patria paradiſi reddatur, mundi perpetuetur libertas, ſeculi ſeruitus tota tollatur. I

Quòd Chriſtus homo factus cœpit habere ſtellam quæ conducit vniuerſas.

Ecce Magi ab Oriente venerũt ad orientẽ. Plus cœleſte de Magis, quam de ſtella ſignum eſt, quòd Iudęæ regẽ, quòd legis auctorem Magus ſcit, neſcit Iudæus. Hieroſolyma aduerſatur & refugit, Syria ſequitur & adorat. K

Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum? Vidimus ſtellam eius. Et L

quid non eius? Verè, vt ait Apoſtolus, cùm eſſet diues, pauper factus eſt. cũ eſſet in deitate ſua diues, in noſtra fit carne pauper: & habere cœpit ſtellam vnam, totam qui fecit habet & continet creaturam. Veruntamen dicendo, Vbi eſt qui natus eſt rex Iudæorum? non interrogant, ſed inſultant. Quando ſcientes interrogant neſcientes, non ignorant, ſed negligentes arguunt, malos produnt, contumaces verberãt, ſeruos domino non occurriſſe cauſantur. Nam quid ab hominibus quærunt, qui per Deum nouerant quod quærebãt? Quid illis lucerna temporali opus, quibus cœli ſidus mirabile prælucebat? Vbi eſt qui natus eſt rex Iudęorum? hoc eſt dicere, Cur rex in præſepe iacet, & non decumbit in tẽplo? Cur non fulget in purpura, ſed ſqualet in pãnis? Cur latet in ſpelunca, & manifeſtus in ſanctuario non habetur? Receperunt iumenta in pręſepe, quem in domo ſua recipere vos ſpreuiſtis.

GALFRIDVS.

Quòd ad Chriſtum fides, opus, & deuotio nos perducũt.

M *Vidimus ſtellam eius in Oriente, & venimus adorare eum.* In hoc vno verbo tria commendata ſunt, in quibus conſtat humanæ ſumma ſalutis. Fide enim videmus, actione venimus, adoramus deuotionis affectu. Quòd ſi eadem tria tripliciter rurſum diuidere placet, vt eorum notitia plenior habeatur: ad fidem pertinet firmiter credere quæ de inuiſibilibus nobis annunciantur, reuerenter ſuſcipere quæ ſacramẽtis viſibilibus celebrantur, ac diligenter cauere etiam & vehementer abhorrere ſacrilegia omnia quæ eidẽ fidei aduerſantur. Parũ eſt enim credere euangelhs, ſi minorẽ quã debeas ſacramentis eccleſiaſticis exhibeas reuerentiã. Sed nec hoc ſufficit, ſi ſortilegos conſulas, ſi non carmina execreris, ſi non fugias hæreſim ſimoniacam, ſi contaminari excõmunicatorum communione non timeas. Sanè via eſt vita præſens, ſicut de Magis legitur, qui per aliam viam redierint in regionem ſuam. Via quippe mutata eſt. Imus ergo ſine intermiſſione, dum viuimus: ſed non venimus ad Chriſtum, ſi reuertimur ad id quod fuimus, ſi ad ſiniſtram vel ad dextram declinamus. Declinat ad ſiniſtram, ſi quis fuerit in ſacra conuerſatione remiſſior: ad dextrã verò, ſi fuerit nimis iuſtus: media eſt via regalis, & in ea ſimpliciter gradiens modeſtia dirigit, regit obedientia, temperantia ducit ad Chri-

ſtum

ſtum. Adorat autẽ qui in domino delectatur, & mira quadam iucunditate animi conſiderat quàm bonus in ſe erga homines, quàm benignus.

De adoratione & oblatione Magorum.

Videntes ſtellam Magi gauiſi ſunt graudio magno valdè. Nō immeritò ad aſpectum ſtellæ quàm ad auditum etiam prophetiæ ampliori gaudio ſunt gauiſi, cœleſtem magis itineris ducem & comitem amplectentes, quã terrenum quodlibet affectantes. Acceptior enim ſolet eſſe doctrina operis quã ſermonis, & minus gratanter accipitur verbum præcipientis quàm pręcedentis exemplũ. Nos qui ſapimus, eoſdẽ mirabimur Magos potius quàm Iudæos audire magis & facere, quàm docere & diſſimulare parati. Sed quid dicimus, quòd ſic inuentus eſt qui ſic quæſitus eſt? Intrantes, inquit, domum, inuenerunt puerum cum Maria matre eius. Hæc familia tota, hæc vniuerſa familia nati regis, ſed eadem virtute magis quàm paucitate mirabilis: & exigua numero, ſed merito ſatis immenſa. Vbi quominus etiam ſecundum hominem inueniſſe videntur, quod dignũ eſſet veneratione aliqua, necdum adoratione: eo certius liquet diuinũ agnouiſſe myſteriũ, qui procidentes adorauerunt eũ. Sed & munera ipſa myſtica fuiſſe quiuis intelligat. Offerunt enim aurũ, thus, & myrrham. Sed quid neceſſe erat vt ſcriberetur quòd theſauros aperiunt? Fortè nobis eodem ſermone hoc videbitur commendatum, nequis theſaurum ſuum publicè ferat, tanquam velit (vt aiũt) deprædari: ſed intra cõſcientiæ cõtegens clauſtra, illi ſoli aperiat, ſoli placare contendat, quẽ latere non valeat nec ſi velit. Vnde etiã aperire ei vel coram eo, non innoteſcere quæ neſciuit, ſed fideliter cõſiderare eſt eſſe eius oculis omnia manifeſta. N

Quomodo antiquus ſerpens à fidelibus incantetur.

Magi dicuntur ſerpentium incantatores, quia illi benè diabolum incantant, qui eum per meliorationem vitæ ſupplantant. Qui fortaſſis tres ideo dicũtur: quia cogitatione, ſermone, & opere, ſe ab eius poteſtate potuerũt eripere, ſed hac ſtella præeunte. Vel fortaſſis ideo tres eſſe dicũtur: quia fide integra, fide firma, fide deuota muniti, ipſius inſidiis nequaquã diripiuntur. Quid enim tam efficax eſt contra ſerpentium venenũ, quàm deuota fides ſanctorũ? Vel aliter. O

Ideo tres Magi eſſe dicuntur:quia hi verè incantatores ſerpentium ſunt, qui pro imitanda dominica humilitate in Bethleē eccleſiæ trinā actionem verè & perfectè exercētes, omne ſerpentiū virus effugiunt.i.ſi ſuos relinquant, ſi ſua contēnant,ſi ſe in tantū deſpiciāt, vt nō ſolùm minores ipſi maioribus,vel pares paribus,verùm etiam ipſi maiores minoribus etiam humiliter ſeſe ſubdant.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd Magorum oblatio copioſa ſterilitatis arguat Chriſtianos.

P *Apertis theſauris ſuis obtulerunt Domino munera, aurū, thus, & myrrham.* Iam naſcente Chriſto venit tēpus & miraculū cœleſte,radiat paritura virginitas,atque ortum diuini regis non ſtella iam nunciat,ſed ipſe ſolis aſcenſus: vnde & adoratur. Occurramus omnes,& munerib⁹ ſacris Deū regēque virgineo fateamur proceſſiſſe ex tēplo. Offeramus munera:quia naſcenti regi ſemper publica paratur oblatio. Offeramus munera:quia indeuotus eſt ſatis vacu⁹ adorator. hoc probat Magus: quia onuſtus auro,ſuccenſus thure, ſacratus myrrha, Chriſti cunabulis inclinatur. Quale eſt. Si ad gaudium Chriſti naſcentis fleat pauper, captiuus gemat, hoſpes lamentetur,eiulet Chriſtianus. Feſta cœleſtia Iudæus ſēper decimis honorauit. Chriſtianus quid de ſe ſentit,ſi vel cēteſimis non honorat? Doleo,doleo,quādo lego Chriſti cunabula Magos rigaſſe auro,& video altare corporis Chriſti chriſtianos vacuū reliquiſſe. In hoc tēpore præſertim,quādo ſic eſt pauperum fames vaſta,quando ſe fundit turba lamentabilis miſerorum.

VVERRICVS.

Quid offerre debeat Chriſto chriſtianus.

Q *Apertis theſauris ſuis obtulerunt Magi Domino &c.* Et tu frater,quia rex es,offer hęc munera cum regibus Chriſto,nec de paupertate cauſeris. Fortè ſi quęrere non pigeat,vel minimum aliquid apud te paternæ recedit ſubſtantiæ, vnde aliquid initium valeas reparare,vellem foderes intra te. Solent nanque precioſi theſauri latere in abditis terræ. In agro abſconditus erat theſaurus ille, qui deſiderio ſui compulit hominem omnia ſua vēdere. In agro ſe dicebant theſauros abſconditos habere decem viri Iſraëlitæ, & per hęc

eua-

euaſerunt gladium homicidæ. O quanti theſauri bonorum operum in agro corporis humani, & quanto plures in abſcondito cordis, ſi modò ſit qui exercet & fodiat! Si igitur ad cor redeas, & corpus exerceas, non diffidas te inuenturum theſauros deſiderabiles: & ſi non auri ſtatim in initio, certè vel myrrhæ non inutilis. Inutilem aut vilem tu ne dixeris, qua Chriſtus acceptat in munere, qua ſui corporis ſepulturam non ſolùm præſignari cùm ei offerretur, ſed etiam voluit conſummari cum ex ea perungeretur. Si ergo apertiùs vìs audire, myrrha in corde tuo dolor eſt, myrrha in corpore labor, ſi tamen iſte vel ille pœnitentialis eſt. Myrrha nanque amariſſimum guſtum ſui etiam nomine prodit. Effectu autem pręter alias ſui vtilitates corruptioni reſiſtit. Et quid guſtu amarius, quid effectu ſalubrius, quàm dolor quo peccator ad pœnitentiam contriſtatur? Quid verò labor corporis? Non tam myrrha eſt quàm faſciculus myrrhæ, ſi credere velimus iis qui nuper exiere de ſeculo, quibus omnis obſeruantia regularis dulcis eſt ac facilis ad ferendum. Dulce nimirum habent, amaritudinem cordis amaritudine mitigare exteriori, tanquam cholerã ſtomachi potu abſynthij. Sicut enim ſtomachus immoderato vſu dulciũ corruptus potione purgatur amara, ſic eorum qui ſuauiter vixerunt, & amaricata cõſcientia nunquã melius quã cõtrario, i. vi & cõſuetudine curatur auſtera. Maximè autẽ ſi ſępe detur eis vinũ bibere myrrhatũ dominicæ paſſionis, i. potentur vino cõpunctionis, quod quãto amarius eſt ex recordatione peccati, tanto ſalubrius eſt peccatori. Quã ſit ergo vtilis rudibus & imperfectis exercitatio corporalis, & ipſi vos teſtes eſtis: quomodo ſcilicet redimit de corruptione vitam noſtram amaritudo parcimoniæ & laboris. Ipſi etenim ſcitis quomodo vermeſcerent corda & corpora, ſi non de manibus laborantiũ diſtillaret myrrha. An nõ vermis luxuriæ, neſcio ſi alter nocentior ingreditur blandiendo, mordet ridẽdo, trãſforat delectãdo, perimit cõſenſu voluntario? An non vermis acidia, triſtitia? Sicut tinea, inquit, veſtimẽto, & vermis ligno: ita triſtitia viri nocet cordi. Beatus igitur cui ad mortificandos huiuſmodi vermes manus propriæ diſtillant myrrham per vniuerſum ſui, iáque præuenit vngere corpus ſuum in ſepulturã. Sed ſuum dicam an Ieſu? immò & Ieſu. Corpus enim illius, membrum eſt Ieſu.

Quiſ-

Quiſquis ille eſt qui ſic vnctus eſt, nō eſt quòd metuat vermē qui non moritur:quia iam ei mortuus eſt vermis vnde ille oritur. Si ergo nō ſufficit aurū ſapientiæ vel thus deuotionis offerre, offer vel myrrham continentiæ. Eſt autem myrrha incipientiū,thus proficientiū,aurum perfectorum. Sed digniora ab euangeliſta in ordine proferuntur.

ODO DE MORIM.

Quòd triplex aperientium genus.

R *Apertis theſauris ſuis obtulerunt &c.* Plures legimus aperientes. Currens vnus ex militibus lancea latus Ieſu aperuit,& continuò exiuit ſanguis & aqua. Et ſponſa in Canticis: Surrexi, inquit, ad aperiendum dilecto meo. Et propheta: Os meum aperui,& attraxi ſpiritum. Qui os ſuū aperit & attrahit ſpiritū,offert aurū. Spiritus eſt Deus, & caput eius aurum optimum. Thus offert,qui latus aperit. In ara enim crucis inſtar thuris fragrantiſſimi caro Chriſti dedit odorem ſuum. Aperientis dilectio manus diſtillat myrrham,& myrrham offert.

GALFRIDVS.

Quòd ad reprimendam ſuperbiam neceſſaria ſit noſtrorū memoria peccatorum.

S *Surge & accipe &c.* Ad perdendum,inquit,non ad adorandum,ſicut ipſe fuerat pollicitus. Ite,inquit, & interrogate diligenter de puero. Sicut nonnunquam ad virtutū ſtudia ſuperbia ſtimulat,ad opera bona elatio cohortatur. Nā Herodes,vt aiunt,interpretatur glorioſus. Meritò illū Magi declinant, & Ioſeph fugit. Tolle,inquit, puerū & matrē eius. Puer Ieſus,opus ſignificat ſalutare : mater eius fides eſt,vel ſyncera mentis intentio. Quamobrem ſi inſidiatur elatio & operi ſalutari, dum promittit obſequiū, parat exitium. Tolle puerum,tolle matrem. Neutrum deſeras,neutrum exponas Herodi,& fuge in Ægyptum, fuge in tenebras propriæ conſcientiæ,& peccata tua coram te ſint ſemper. Eſto in Ægypto , nec recedas ab ea vſque dū angelus dicat tibi. Qui enim deducit ad inferos, etiam reducit. Bonum eſt redire in terra Iſraël, ſed Herode defuncto. Bonū eſt habitare in Iudæa,ſed ſi pro Herode Archelaus filius eius non regnauerit. Ex elatione ambitio generatur & plærunque conregnat,nonnunquam ſuccedit extinctæ. Sed dices, Quid Archelao & ambitioni? Multū per omnē modū.

Nam

Nam in ſua.i.Græca lingua nomen eius principem populi manifeſtè deſignat. Si verſaris in tenebris tuis, & vitia tua iugi meditatione conſideras, moritur tibi Herodes,& elatio cordis extinguitur. Sed væ nobis ſi interim regnat in Iudæa etiam Archelaus.Iudæa confeſſio & cogitatio beneficiorum Dei. Et fieri ſolet vt qui ſibi præſtitam reputat gratiam, vnde aliis poſſit prodeſſe, ambiat & præeſſe. Noli obſecro, noli. Expedit magis vt timeas illò ire, ſecede in partes Galilææ. Galilæa tranſmigratio facta interpretatur. Sed noſtram hanc tranſmigrationem neſciat qui tranſmigrat. Quis verò eſt ille? Quis eſt homo qui viuit,& non videbit mortem? Si via vita, finis viæ finis eſt vitæ. Nec natiua nobis eſt hęc tranſmigratio,ſed factiua.Ex noſtro corpore non ex prima origine prodiit noſtra mortalitas: attamen vſus eſſe poterit in hoc malo.Non enim parum confert ad conſeruandam & continendam animi puritatē meditatio mortis, quā Baſilius ait eſſe philoſophiæ definitionem. Maximè verò contra ambitionem nulla eſt efficacior medicina.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd fuga myſterij fuerit non timoris.

Accipe puerum & matrem eius, & fuge in Aegyptum. Perſequente homine Deus fugit, ſęuiente terra cœlum trepidat, volitante puluere turbantur angeli,& patris pauor filio fugiente monſtratur. Accipe puerum &c. Si verum refugium fugit,ſi auxilium lateſcit omnium, ſi formidat fortitudo cunctorum, ſi ſe vniuerſorum defenſio non defendat: quare humana notatur fuga, arguitur trepidatio, formido culpatur? Quare notatur in crimine Petrus qui timet, Ioannes qui fugit,diſcipuli omnes qui deſeruerūt per pauorem? Quid ſibi vult Euangeliſta,quòd hæc ſcribit ad memoriā ſempiternam? Deuoti militis eſt regis ſui tacere fugam,referre conſtantiā,virtutes loqui, timores ſilere,aperire fortia,reticere infirma, aduerſa delere,prędicare victorias:quòd & hoſtium frangere auſus ſit, & ſociorū poſſit excitare virtutem. Tolle puerum & matrem &c.Reuerentius igitur dixiſſet: Vade in Aegyptum, vt eſſet profectio non fuga,voluntas non neceſſitas,iudicium non metus, humanum ſaltem ſi non diuinum. At nunc mandatur T

fuga,

ſuga,mandatur cœlitus & per angelum:vt videatur cœlum occupaſſe timor antequam terras. Fuge, inquit,in Ægy.In Ægyptum ſuge à tuis ad extraneos:ad ſacrilegos,a ſanctis: à templo tuo,ad dæmonum phana:ad idolorum patriam,à regione ſanctorũ.O quàm durum, peregrinatio quàm dura?ſic reſurget,ſic non vacat intueri verecundiam virginis, timorem matris,ſexus pudorẽ, periculum Ioſeph: & quod his durius eſt, Iudæos peregrinaturos in Gentibus. Heliæ contra inſidias liberi regis vidua vna ſuffecit,Chriſto contra Herodis captiui minas, Iudæa tota non ſufficit. Helias miſſos ad ſe cœleſti igne cõſumpſit,Chriſto ſola fuga fit ſalus. Hucuſque fugæ Chriſti querimonias exaggeraſſe ſufficiat.Fratres, quòd fugerit Chriſtus, fuit myſterij non timoris. Bellicoſus quòd in bello fugit, artis eſt non timoris. Potens quando ſe ſubducit infirmo, inſequentem non pauet,ſed foris producit. Vult enim in aperto vincere, qui publicam cupit referre ab hoſte victoriã.Latens enim virtus exemplum poſteris non reliquit. Hinc eſt quòd Chriſtus fugit,vt cedat tẽpori nõ Herodi.Fugit verò ad Ægyptum,vt perfidiam Iudæorum per fidem Gẽtium caſtigaret.Fugit etiam,vt noſtras fugas in perſecutionibus temperaret.Martyr comprehenſus debet tenere conſtantiam, nõ comprehenſus debet fugere perſequentem. Perſecutorem enim qui prouocat facit,corrigit qui declinat.

RICARDVS. Quòd bina cõfeſſio bimũ facit.

V *A bimatu & infra*.Iuſſit Herodes omnes paruulos occidi. Paruulus Chriſtus,paruulos amplectitur. Sed Herodes eos vſque ad mortẽ perſequitur, vt in eis Chriſtus moriatur. Vis noſſe qui ſunt hi paruuli, vel quomodo bimi? Humilis confeſſio bimum facit & paruulum. Sed alia eſt confeſſio criminis, alia laudis. Qui pro peccatis ſuis domino confitentur, peruenerunt ad annum primum: qui illi pro eius beneficiis confitentur,attigerunt ad annum ſecundum. Cõfeſſio itaq; criminis facit anniculos, adiuncta autẽ confeſſio laudis efficit bimos. Hos ſuperbia pari modo perſequitur tanquam filios veritatis & trucidat.

HVGO DE S.VICTO.

Quòd tria ad perfectã pœnitẽtiã requirãtur.

Cap.3. X *Pœnitentiam agite*. In pœnitentia tria ſunt, dolor, cuſtodia futuri, ſatisfactio delicti. Dolor culpam placat,

placat,ſatisfactio vitium ſanat,cuſtodia ſanitatem ſeruat. In hac fructus pœnitentiæ conſtat. Sit autem dolor plenus, cuſtodia perfecta,ſatisfactio condigna.

BERNARDVS. De duplici deſerto.

DVctus eſt Ieſus in deſertum vt t.à d. A ſpiritu ſuo.i. à ſpiritu ſancto ductus eſt vt Deus homo. Plærique viri religionis ducuntur tanquam in deſertũ à ſpiritu ſuo,videlicet à ſpiritu ſuperbiæ. Ducuntur inquam in deſertũ, id eſt in propriam voluntatem, quæ nullum facit fructum bonum, ſicut terra deſerta deſerens voluntatem Dei. Voluntas iſta deſertum eſt: non colit eam ille qui dixit: Non veni facere voluntatem meam,ſed eius qui me miſit. Cap. 4. Y

Quanta ſit virtus & vtilitas ieiunandi.

Ductus eſt Ieſus in deſertum. Diabolus ſemper primordia bona pulſat,tentat rudimenta virtutum,ſemina in ipſo ortu feſtinat extinguere, ſciens, quòd ea fundata ſubuertere non poſſit.Hoc non ignorans Chriſtus,diabolo ſe quærēti patienter indulſit,vt & ſuo laqueo teneretur & caperetur, vnde capere ſe putabat. Sícque à Chriſto victus cederet chriſtianis.Et cũ ieiunaſſet xl.diebus &c.Videtis quia quòd quadrageſimã ieiunamus,non eſt humana inuentio,auctoritas eſt diuina,& eſt myſticum.Quadrageſima quatuor decadis quadratã fidei cōtinet diſciplinã,quia ſemper eſt quadrata perfectio. Hanc igitur ieiunemus, qui corpori dedimus annum,demus animæ dies: impendimus nobis tēpora, tēpus deputemus auctori.Viuamus domino paululum, qui ſeculo viximus totũ.Sicque muniti bella indicamus peccatis, conflictus vitiis nunciemus ſecuri de victoria: quia nec arma hoſtes poterunt ſuperare terreni, nec diuino regi aduerſa poterunt contraire mundana, nec in procinctu fidei conſtitutos præuenire poterit inimica ſubreptio. Ieiunantibus enim nobis diabolus eſurit,qui noſtris ſemper ſaturatur ex culpis.Ieiunũ fratres ſcimus Dei arcē,Chriſti caſtra, murum ſpiritus,vexillũ fidei,caſtitatis ſignũ,ſanctitatis trophæum. Hoc Adam in paradiſo ſeruare contempſit, à quo per gulã illico eſt eiectus. Hoc in arca cuſtodiuit Noë mũdum,ebrietas cum demerſit. Per hoc Loth Sodomiticum reſtrinxit incendium, qui per ebrietatem inceſtus eſt, aduſtus incendio. Hoc Moyſi diuino fecit frontē lumine perluce- Z

lucere, quando comeſſatio, & ebrietas, Iſraëliticum populum ſimulacrorum tenebrauit erroribus. Hoc Heliam peruexit ad cœlum, quando Achab Gentilem ebrietas ad inferna deiecit. Hoc Ioannem in natis mulierum fecit eſſe maiorem, quando temulentia Herodem principem imperio mulierum reddidit homicidam. Quiſquis ergo Chriſto expectante, cœleſti iam reſonante tuba ad hoc virtutis exercitiũ venire neglexerit, perdit luctaminis præmiũ, virtutis gloriam, palmã iuſtitiæ, deſertoris etiam crimine notabitur in futurũ. & quanuis etiam ſolus de hoſte poſſet obtinere victoriam, propter nos tamen & noſtram formidinem adeſſe iuſſit tota præſidia de ſupernis.

ISAAC.

Homilia ſuper Ductus eſt Ieſus in deſertum.

A *Ductus eſt Ieſus in de. à ſpiritu &c.* Dominus Ieſus omnia agit aut miſſus, aut ductus, aut vocatus, aut ſpõtaneus. Miſſus venit in mundũ, ductus vadit in deſertum, vocatus ſurrexit à mortuis. vnde habes: Exurge gloria &c. Ad paſſioné verò properat ſpontaneus, factus tamen etiam in hoc obediens patri vſque ad mortẽ. Doctor enim & exempla obedientiæ extra eam quæ ſola via eſt ad vitam nec agere nec pati quicquã voluit. Ducitur itaq; à ſpiritu in deſertũ. Fratres, quotquot ſpiritu Dei aguntur, hi filij ſunt Dei. Sequitur: Et accedens tẽtator dixit: Si filius Dei es &c. Sapiẽtiam primus fraudulẽtus attẽtat, transfigurans ſe in angelũ lucis, & ſpiritum conſilij. Dic, inquit, &c. Ac ſi dicat, Ne fame tabeſcas, qui virtute mentis ſuperfluitatem & delicias calcaſti, ſolo pane extremæ ſaltem neceſſitati ſubuenias. Sed quia primo morſu vbi carnis teneritudinẽ crediderat, in oſſis ſoliditatẽ dentẽ eliſit: reuocato ſerpens aculeo à calcaneo pedis ad ſuperiora ſe erigit, qui molliora credit, & duriora offendit. Vnde & aſſumens eum ſtatuit in ſublime, ſed vt pręcipitaret in profundum, ac ſi diceret: Sublimis quidem & altus es, qui carnis concupiſcentiã virtute abſtinentiæ exaltaſti, Deo places, & ei iam prope es qui carnẽ exceſſiſti, nec debes amodo ignotus eſſe vt vilis. Videant te volantem, qui attrito pondere carnis leuis es. Mitte ergo te deorſum, vt ſeruiant tibi angeli, qui virtutis acquiſiti merito, quod dono gratiæ habent. vnde & tibi ſeruire debent, & in manibus portabunt &c. Hic eſt ille baſiliſcus rex ſerpentium,

qui

qui ſolo viſu interficit, quem halitu non occidit. Ideóque poſt tentationem concupiſcentiæ carnis.i.aſpidis tentationem,& concupiſcentiam oculorum erexit rex ſerpentium. Verùm athleta & propugnator noſter ſicut poſtmodú leonis rabiem calcabit fortiter, ita nunc ſerpentis virus declinat ſapienter,ambulans ſuper aſpidem & baſiliſcum,greſſibus ſobrietatis & humilitatis: draconem quoq; magnum,ſ. ambitionem ſeculi & ſuperbiam vitæ,quæ non eſt ex patre, ſed ex mundo,conculcat, dum omnia regna mundi & gloriam eius ſibi oblatam amore paupertatis exufflat.

Qualiter Chriſtus diabolum ſuperauit.

Ecce qualis,qualiter,qualem vicit.Sapientia vicit aſtutiá, abſtinentia gulam, humilitate inanem gloriam, paupertate ſeculi ambitionem.Veniens ad ſapientem,abſtinentem,humilem,pauperem,princeps mundi,nihil in eo reperit ſui:nihil rapere potuit non ſui, à quo eiaculatis omnibus aſtutiæ ſuæ telis receſſit ad tempus vſque ad horam dominicæ paſſionis,vbi leo agnum aggreditur, ſed crudelitas manſuetudine ſuperatur. Tentatur virtus à ſæuitia,ſicut hic ſapientia ab aſtutia:ſed virtute patiẽter vicit leonem, qui prouidente circunſpectione vicit draconem. B

Item vnde vt ſupra.

Ductus eſt Ieſus in deſertum &c. Cùm acceſſiſſet ad eũ tentator dixit:Dic vt lapides iſti panes fiant.Quid delicti foret aut de lapide panem creare, aut eſurientem comedere? ſed periculoſum eſt hoſti credere etiam vera dicenti,aut ſuadẽti vtilia,qui eo cõſulentis induit habitum,vt occultius ſerpat. Præterea viri ſpirituales qui de cognatione carnis & ſanguinis egreſſi,obliti populum ſuum & domũ patris,ſolitudinẽ ſpiritus ſunt ingreſſi,nequaquã ſtatim ad omnẽ neceſſitatẽ acquieſcunt carni & ſanguini , quibus parũ eſt ſuperfluitatẽ omnem abſcindere,niſi & neceſſitatẽ etiam circũcidant:& quod funditus animali & infirmo corpori inficiari nõ audent,ſero tamẽ & parcius nõ ſine typo & murmure tãdẽ indulgẽt.Qui quotiẽs eſurit,ſtatim reficit, quid ſit ieiuniũ omnino neſcit,cuius meritũ cùm eſurire incipit. Nõ enim mãducare ieiunare eſt: ſicut poſt ſaturitatẽ edere ſuperfluum, ſic ante eſuriem ocioſum: cũ eſurie verò licitum , poſt eſuriem ſtrenuum, & eo ſtrenuius quo longius: ſic de cæteris corporis infirmitatibus & neceſſitatibus. C

Vt

Vt contra omnes tẽtationes ad ſacrã paginã recurramus.

D Licet enim malignus iſte ob innumera quæ exierit tentamenta mille, artifex dicatur: fidenter tamen dico omni adinuentioni eius de ſcriptura ſancta facilè poſſe conuenientérque concludi: abſit enim vt vincat malitia ſapientiam, & poſſit ipſa conficere venenum, cuius hæc non cõtineat antidotum. Et nos igitur dilectiſſimi exemplo domini agentis, dicamus tentatori: Vade Sathana. Sathanas enim nobis, id eſt aduerſarius, eſt omnis motus qui ad caſum inuitat. Stemus potius pedibus noſtris in atriis Hieruſalem, & ſine dubio ibimus in domum domini eiſdem ipſis.

De duplici concupiſcentia.

E Concupiſcentia verò duplex eſt. Altera qua concupiſcit caro aduerſus ſpiritũ, altera qua cõcupiſcit ſpiritus aduerſus Deum: & vtraque mala. Item eſt concupiſcentia qua concupiſcit ſpiritus aduerſus carnẽ, vt eam refrænet à vitiis, & ſubiuget rationi. Et alia qua concupiſcit in Deum, vt eum apprehendat, eóque fruatur. Vnde: Concupiſcit & deficit anima mea in atrio domi. & vtraque bona. Concupiſcentia igitur nonnunquam ſine diabolo oritur, ſed ortæ vt creſcat auxiliatur. Bona verò & à Dei gratia præuenitur ad ortũ, & iuuatur ad perſectum, & cõſummatur ad perfectũ. Quare bona concupiſcentia etſi tota intus agi poteſt, tota tamẽ de noſtro eſſe non poteſt.

Quòd diuerſis de cauſis in nobis tentationes naſcantur.

F Tentatio itaque quæ tota de noſtro intus eſt, aut ex neceſſitate oritur animalis corporis, aut ex prurientis infirmitatis corruptione, aut ex recurſu prauæ conſuetudinis, aut inſolentia gratiæ & virtutis. Cùm ergo callidus tentator & malignus inſidiator intus aliquem ſcintillulæ fomitẽ ſigno quolibet deprehendit, plurima feſtinatione, ſumma diligentia paleas vndique cogit concupiſcentiæ quas comperit aptas, quatinus ſi præualet de ſcintilla flammam excutiat, & domum pectoris noſtri de noſtro ſimul & ſuo comburat, ſicut ſcriptum eſt: Incenderunt igni ſanctuarium tuum in terra. Dominus autem Ieſus in Deo eſt confirmatus cõtra peccatum ex vtero. vnde legitur: In te confirmatus ſum ex vtero. Carne tamẽ animali adhuc ſicut homo ante peccatũ, infirmus verò vt filius hominis propter patris peccatũ, ſola ea quantum voluit moueri potuit paſſione, quæ ex neceſſita-

ceſſitate deſcendit,vel infirmitate corporis animalis.

De triplici ſtatu naturæ humanæ.

Cùm enim tres ſunt humanæ naturæ ſtatus mutabilita- G
tis, Ante peccatum, propter peccatum, poſt peccatum. Pri-
mò de vno quoque verus doctor & medicus aliquid in ſe
voluit exhibere, vt quid fuimus, quid ſumus doctor admo-
neret, quid erimus medicus exhiberet. Itaque animalis de
primo cibum deſiderare potuit, & potũ: infirmus de ſecun-
do, triſtitiam, & tædium, & pauorẽ, mortẽ ſubire: confirma-
tus de tertio, nullã vel in cogitatione titillationem de pro-
prio, vel ſuggeſtionẽ malã de alieno admittere. Vnde om-
nis illa tentatio de pinnaculo & monte, exterior de alieno
fuit. Prima verò de proprio nonnihil habere videtur, vbi
tanquam ſerpens inſidiatus eſt calcaneo. Verũtamen quo-
niã naturalẽ & ob id inculpabilem eſuriem illa ſuggeſtio ſi-
cut nec creauit, ita nec auxit, nec aliquo prorſus modo mo-
uere potuit. Cum ergo poſt longa & ſtupenda ieiunia eſu-
rire aliquo exteriori ſigno deprehendit diu ſuſpenſus &
ſtupẽs, demum opportunitatem nactus aggredi ad eum tẽ-
tator præſumpſit.

Quãta opus ſit nobis induſtria contra inſidias tẽtatoris.

Videte ergo quãta opus ſit ſobrietate & vigilãtia contra H
diabolũ, qui tanta diligẽtia circuit & ſcrutatur omnẽ cõuer-
ſationẽ noſtrã & vitæ modum, neceſſitates & infirmitates
corporum & morũ. Subitos quoq; ac varios euentuũ caſus,
ipſaſque naturæ noſtræ cõplexiones, ſicubi de nobis in nos
aditũ poterit inuenire, & materiam occaſionẽmq; tentãdi.
Quare ergo minus ſolliciti ſumus occaſiones ſalutis quæ-
rere, vel alterutrũ, vt vbi magis neceſſariũ viderimus, inui-
cẽ ſubueniamus, & alterutrũ onera fraterna portemus. Sup-
portãtes inuicẽ in charitate, ait Apoſtolus. Ipſa nimirũ lex
Chriſti eſt. Quod in fratre meo aut ex neceſſitate, aut ex in-
firmitate corporis ſiue morũ incorrigibile cerno, quare nõ
porro patiẽter, non conſoler libẽter? ſicut ſcriptũ eſt: Pueri
eorũ in humeris &c. An quia illa mihi deeſt quæ omnia ſu-
ſtinet? Hæc vtiq; lex eſt Chriſti qui vere lãguores noſtros
tulit paſſione, dolores portauit cõpaſſione, amãs quos por-
tauit, portans quos amauit. Qui autem fratrem in neceſſi-
tate ſua aggreditur, qui infirmitati eius cuiuſcunque gene-
ris inſidiatur, legi ſe diaboli ſubdit, & eam implet.

A quibus ſit homini ieiunandum.

I Eſt etiam ieiunandum non ſolū ab eſcis, ſed à curioſitate ſenſuū, & ambitione ſeculi, quæ ſunt capita draconis à domino Ieſu in deſerto ſpirituali cōfracta. Date in eſcam his qui cum Chriſto ieiunare nolunt, ſcilicet nigris, qui ſicut Æthiops pellem ſuam mutare non poſſunt.

K Sed notandum ad quos ſoleat tentator accedere. Cùm acidioſos & tepidos nos videt, quaſi interioris hominis defectus ſignum colligens accedit. Et vnde reficiamur oſtendit, qui ad fortem, conſtantem, feruentem appropinquare non audet, ſed à longe obſeruat. Ad acidioſum & talem qui dicere poteſt, Oblitus ſum comedere panem meum, & vacantem fabulis intus, id eſt cogitationibus quæ ſunt ſine intellectu, à quibus ſpiritus ſanctus recedit, malignus accedit. Non irruit, nec infringit: ſed leniter & quaſi modeſtè ne perterreat ſub ſpecie conſulentis accedit. Dicit ergo: Si filius Dei es &c. Non autem quòd Dei filius talis erat, ſed tales illa ſignabat eſuries. O lapidanda malignitas quæ lapide refici filium Dei ſuades! Homines cùm ſint mali, norunt bona data dare filiis ſuis: petenti panem filio pater cœleſtis lapidem daret, aut pro piſce ſcorpionem, aut pro ouo ſerpentem? Torpentem ſpiritum à deſiderio & meditatione cœleſtium, tanquam à pane angelorum ad lapidem frigidum durum & ſiccum inuitat, id eſt amorem & delectationem terrenorum: vt ſi illam conſolationem perdidit, ab iſta recipiatur. Anima noſtra rationalis ſine delectatione omnino viuere non poteſt. Conſolatio verò illi refectio & panis eſt. Si autem de mundo & carne, vtique de lapide. Ad hanc ergo tentator mentem inuitat, qua à Dei delectatione languere conſiderat. Vnde & in ordine vitiorū acidiam auaritia ſequitur, quia cadenti de cœlo mundus iſte blanditur. At verò dominus Ieſus in deſerto nec ocioſus, nec vanus, meditans in lege Dei die ac nocte, omni tentationi de ſcripturis ſacris occurrit.

GALFRIDVS.

Item moraliter de eodem.

L *Si filius Dei es, dic vt &c.* Ille dicit vt lapides pa. fiant, qui duritiam diſciplinæ quam profeſſus eſt, conuertit ad commoditatem vitæ, non recolens in verbo Dei ſibi potius eſſe viuendum. Peius tamen dicit aliter, vt panes lapides fiant,

fiant, cùm neceſſaria ſuppetant, occaſiones querelæ & murmurationis exquirens. Ex magna parte mūdi huius declinaſtis inſidias, ſed nolite eſſe ſecuri. Vtinam ſicut mundum, ſic corpora noſtra & corda fugere nobis liceret. Nulli animæ vera conſolatio contra ſe, nulla ſub ſe, nulla in ſe. Vtinam ſupra ſe quærat, & inueniat eam.

PETRVS RAVEN.

Quòd diuinę filiatiōis ſit indiciū, vētris ingluuiē euaſiſſe.

Si filius Dei es &c. Lapides eſurienti offert. Talis eſt ſemper humanitas inimici, ſic paſcit mortis auctos inuidus vitæ. Diabole fallit te prouiſio tua. Poteſt de lapidibus panē facere, qui aquam conuertit in vinum: ſed ſigna fidei ſunt præſtanda, non dolis: & facienda ad petentis ſalutem, non ad facientis iniuriam. Si filius Dei es &c. Attendite quid de ieiuniis ipſe ſentiat, & iudicet inimicus. Si filius &c. Videtis quòd iam non homines, ſed Dei filios credit, quos liberos à ventris conſpexerit ſeruitute. Signum panis petit, qui ſignum ieiunij pertimeſcit. M

Item.

Si filius Dei es &c. Erras diabole, cadere non poteſt Deus. Cōuenientiùs dixiſſes: Si filius Dei es, aſcende ad cœlū: cùm ſit hominis vtique ad ima cadere, Dei ſit conſcendere ad ſuperna. Sed ſicut ſuis ſuadet, ſic ſuis prouidet ſemper: ſic ſuos eleuat, vt de alto præcipitet citius in ruinam. N

PETRVS RAVEN.

Quòd exercēdis ſit apta, virtutibus pauperies expedita.

Venite poſt me, faciam vos fieri piſcatores hominū. Quam ſit virtutibus cognata paupertas, & terrena & cœleſtis cōprobat diſciplina. Athleta ad luctam nudus accedit, confligit & cum fluctibus nauta nudus. Miles in acie non niſi expeditus aſtat, & qui tendit ad philoſophiā, totum quod in rebus eſt ante contēnit. Eſt ergo virtutibus cognata paupertas, & ſi paupertas virtutū parens & ſocia ſic habetur, ſapere conuenict: quare ad virtutis officium pauperes Deus ſic elegit. Petrus & Andreas, Iacobus & Ioānes, germanitas cōbinata, imò paupertas geminata, in Apoſtolorū principes eligūtur. Erāt cēſu pauperes, ſed innocētia locupletes. Arte viles, ſed vitę merito precioſi. Captores piſciū, ſed piſcatores hominū iā decreti. Venite, inquit, poſt me, faciam &c. Vt vitalis eſcæ iactu, vt hamo verbi cœleſtis de mortis gurgite animas ad O

lucem tollerent ſempiternam, captores piſcium fiunt hominum piſcatores, de labore tranſeunt ad laborem: quia labor neſcit laceſſere meditatos. Omnia quæ de vſu veniunt non fatigant, virtus exercitio perſeuerat. Hinc eſt quòd Apoſtolos ſuos Chriſtus humanis laboribus exercere voluit, vt eos indefeſſos redderet in diuinis.

BERNARDVS.

Quòd Chriſtus in mõtẽ de virtutib⁹ diſputaturus aſcẽdit.

Cap. 5. P *Videns turbas Ieſus aſcendit in montem.* Videns miſerationis intuitu, quoniam erant ſicut oues errantes. Quid eſt quòd priuſquam dicere inciperet, Aſcendit in montem, niſi quòd in hoc ipſo docuit prædicatores verbi Dei neceſſe habere deſiderus animi, & conuerſatione ſancta, ad ſublimia tendere, & virtutum conſcendere montem? Et cùm ſediſſet, acceſſerunt ad eum diſcipuli eius. Sedit, vt ad eum ad quem ne ipſi quidem angeli ſtantem attingere poterant, etiam publicani & peccatores accedant. Acceſſerunt ad eum diſ. eius, non tam inceſſu pedum, quàm affectu cordis & imitatione virtutum. Benè autem non turbæ, non quilibet de populo, ſed ſoli diſcipuli acceſſiſſe dicuntur, quatenus ſicut teſtamentum vetus datum legitur in monte Sina, ſolo Moyſe aſcendente & populo expectante deorſum, ſic & modò ſuſciperent montes pacem populo, & colles iuſtitiam.

ISAAC. De ſtella. Homilia prima.

Quòd nemo turbam videat, niſi qui fugerit.

Q *Videns turbas Ieſus.* Vtinam & nobis quandoque contingat turbam videre, & illis dimiſſis aſcenſiones in corde diſponere: difficile eſt enim in turba turbam videre: ideo dimittẽda eſt turba vt videatur & iudicetur de ipſa, quia lucem nunquam vidit, nec tenebras nouit. Sic omnipotens dominus poſtquam dixit de tenebris lumen ſplendeſcere, tunc diuiſit lucem & tenebras, tunc diſcreuit, tunc diiudicauit, tunc vocauit lucem diem, & tenebras noctem. Et vidit, inquit, quaſi antea nõ vidiſſet: ſic turbam non vidit, qui ſupra turbam minimè ſe leuauit. Turbæ turbelam non ſenſit, qui ſilentium ſolitudinis non guſtauit. Dominus Chriſtus forte potuit ſolus non turbatus à turba in turba turbam videre, quam tamen videns dimiſit & aſcendit in mon-

montem. Heu quanti hodie turbas fugere proponunt:eò tamē fugiunt,quò amplius à turbis inueniūtur & cōprimūtur:licet tamen de quadā exteriori turba & modo hiſtoria ſibi cōſtet, ego tamen illud magis attendo quòd mores inſtruat,&ſuper fundamentū ædificet.Et licet turba exterior non poſſit aut vix poſſit eſſe ſine turbela, mihi tamē magis ſuſpecta eſt interior quę iā turba eò turbātior quò interior.

De tribus montibus.

Relictis turbis aſcendit in montem. Sequuntur diſcipuli cūcti & ſoli, non quia & omnibus fortiores, ſed quia ſpiritu feruentiores. Lego tamen alium montem in quem non omnes,licet tamen omnes igniti & feruentes,ſed pauci aſcēdunt: lego & alium in quem ſolus aſcendit orare. In primum aſcendit docere.In ſecundum aſcendit gloriam ſuam oſtendere. In tertium orare.Et hic eſt mons domus domini præparatus in verticem montium. Sic venit iſte ſaliens in montibus,& tranſiliens colles.Primò turbas omnes trāſiliens cum diſcipulis ſalit in montem.Secundò autem ipſos tanquam minores tranſiliens cum tribus tantū ſalit in montem excelſum. Tertiò vbi nemo eū ſequi poteſt,vniuerſitatem creaturæ tranſiliens, ſolus ſalit æqualis ad æqualem,filius ad patrem.In primo ſolus filius auditur. In ſecundo filius videtur,pater auditur.In tertio nemo vidit vel audiuit patrem niſi filius,neque filium niſi pater. R

De tribus cœlis.

Tres iſti montes, tres cœli accipi poſſunt.In primo formatur ſpiritualis hominum vita. In ſecundo monſtratur angelica. In tertio latet diuina. In primo ſignatur præſens iuſtitia.In ſecundo monſtratur futura gloria.In tertio tanquam cœlo cœlorum aſcendit ad patrem, vbi orat ipſum, & aſſiſtit vultui eius pro nobis interpellans. S

BERNARDVS. De prima beatitudine.

B*Eati pauperes ſpiritu.* Verè apertū eſt os eius, in quo omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ ſunt reconditi:& eius vere hæc doctrina,quæ per prophetam dicit:Aperiam os meum,eructabo abſcondita à cōſtitutione mundi. Quid enim tam abſconditum quàm paupertatem eſſe beatam? attamen veritas loquitur, quæ nec falli nec fallere poteſt. Sed vos inſenſati filij Adam diuitias quæritis, diuitias de- T

ſideratis vſque adhuc, cùm beatitudo pauperum diuinitus ſit commendata. Qua fronte vel qua mente Chriſtianus diuitias quærit, poſtquam Chriſtus beatos eſſe pauperes prædicauit? Sed diligenter attende, quòd non ſimpliciter pauperes nominat, propter plebeios pauperes, neceſſitate miſerabili, non voluntate: de huiuſmodi hoc loco non dicit, ſed de his qui poſſunt dicere: Voluntariè ſacrificabo tibi. Sed nec voluntaria quidẽ paupertas omnis habet laudem apud Deum. Nam philoſophi ſua omnia reliquiſſe leguntur, vt expediti mundialibus curis ſtudio vanitatis poſſent vacare liberiùs: & nolebant cenſu abundare terreno, vt abundarẽt magis in ſenſu ſuo. hos diſcernit quod dictũ eſt ſpiritu, id eſt ſpiritali voluntate. Beati verò pauperes, ſ. in ſpirituali intentione, deſiderio ſpeciali, propter ſolum beneplacitum Dei & animarum ſalutem, quoniam ip. eſt r. c. Et meritò. Nam ſi miſerrimus ille hoſtis antiquus de cœlo eiectus eſt, quoniam affectauit celſitudinem, & ſublimitatem præſumpſit: nónne cõſequens eſt beatos eſſe, qui ſponte in paupertatis humilitate ſeſe deponunt? Et vide quàm ſapienter ſapientia ordinauit, contra primum peccatum remedium primum opponens. Acſi dicat: Vis obtinere regnum cœlorum quod perdidit ſuperbiens angelus, qui confiſus eſt in virtute ſua, & in multudine diuitiarum ſuarum? Paupertatis vilitatem amplectere, & tuum erit.

Quanta ſit virtus voluntariæ paupertatis.

V *Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum &c.* Si capis, non contemnis eorum amicitiam quos veritas beatos pronunciat, & reges cœlorum. Quam beatitudinem non inuidemus tibi. Nec enim communicata tibi minuitur nobis. Nec noſtri termini reſtringentur, ſi & tu regnaueris. Quænam inuidiæ cauſa poteſt eſſe, vbi ſortium magnitudine conſorti multitudo nil detrahit? Volo te amicum eſſe pauperum, magis autem imitatorem. Ille gradus proficientium eſt, hic perfectorum. Amicitia pauperum regũ amicos conſtituit. Amor paupertatis reges, regnum cœlorum pauperum eſt. Et eſt regiæ poteſtatis beare pro voluntate amicos. Magna dignitas, ſancta paupertas eſt, quæ non modò patrimonium ſibi non quærit, ſed & dat indigentibus.

De

De ſecunda beatitudine.

Beati mites &c. Benè commendata paupertate etiam mã X
ſuetudo prædicatur:quoniam relinquentibus omnia, prima ſolet eſſe tẽtatio de moleſtiis corporis,& afflictione carnis inſolita.Quid verò paupertas proderit, ſi quod abſit, pauper in murmurationem deuiat factus impatiens diſciplinæ? Poſſidebunt,inquit,terram:hanc ego terram corpus noſtrũ intelligo.Quod ſi poſſidere vult anima, ſi regnare deſiderat ſupra membra ſua,neceſſe eſt vt ſit ipſa mitis,& ſuperiori ſuo ſubiecta: quoniam tale inueniet inferius ſuum qualẽ ſe exhibuerit ſuperiori. Armatur enim creatura ad vlciſcendam ſui iniuriam creatoris,& ideo nouerit anima quæ rebellem ſibi inuenit carnem ſuam , ſe quoque minus quã oporteat ſuperioribus poteſtatibus eſſe ſubiectam , manſueſcat ipſa,& ſubiecta ſit Deo, & his pariter quibus vice eius habet obedire prælatis,& continuò corpus ſuum inueniet obediens & ſubditum.Et vide ſi non aduerſus ſecundi peccati vulnus ſecunda proceſſerit medicina . Prima ſiquidem poſt angelicæ præuaricationis ruinam Eua peccauit inquietudine ſpiritus agitata . Quando expectare noluit vt de manu domini,vnde iam cætera acceperat,perfectionẽ quoque beatitudinis mereretur , ſed præripere illam ſerpentis conſilio attentauit.Propter hoc paradiſum perdidit , terrã deliciarum:propter hoc in ipſo corpore ſuo contrariam legem inuenit.Sed iam ad hanc domini vocem deſiderio mãſuetudinis æſtuãs,& conquerens ſuper aſperitate cordis tui, & beluinis quibuſdam motibus vel indomita feritate,attẽde quod ſequitur:

De tertia beatitudine.

Beati qui lugent,quoniam ipſi conſo. Equum indomitum Y
flagella domant,animam immitem contritio ſpiritus & aſſiduitas lachrymarum.Ergo in omnibus operibus tuis memorare nouiſſima tua,mortis horrorem,iudicij tremẽdum valdè diſcrimen,ardentis gehennæ metum ab oculis cordis tui elongari nullatenus patiaris. Cogita peregrinationis tuæ miſeriam,& vitæ humanæ pericula,& propriam fragilitatẽ, & in huiuſmodi cogitatione ſi perſeueraueris,dico tibi parum ſenties quicquid foris videtur eſſe moleſtum. Sed nec patietur dominus ſine conſolatione te eſſe.Beata eſſes Eua ſi poſt culpam conſolationem quæreres lachrymarum. Nũc

autem miſerrimam quæſiſti conſolationem de ſimili caſu viri tui, & veneno peſſimo totam infeciſti poſteritatem tuam vt & vſque hodie perditionem alterius ſuam alter reputet conſolationem. Miſerrima prorſus Euæ conſolatio, & eorum qui miſeram hanc imitantur. Sed beati qui lugent, quoniam ipſi &c. Verùm quid aliud eſt hæc conſolatio, quàm procedens de ſpe veniæ gratia deuotionis, & guſtus ſapientiæ, licet exiguus? quibus interim benignus dominus afflictam refrigerat animam. Sed guſtus ille nihil aliud eſt quã irritamentum deſiderij, & incentiuum amoris. ideo ſubinfertur:

De quarta beatitudine.

Z *Beati qui eſuriunt & ſitiunt iuſtitiam.* Qui eſurit eſuriat amplius, & qui deſiderat abundantius adhuc deſideret: quoniam quantumcunque deſiderare poterit, tantum eſt accepturus. Imò verò non ſecũdum imperfectionem modúmve deſiderij: quoniam donec perfectè habeat, perfectè deſiderare non poteſt: ſed nec perfectè habere, donec perfectè deſideret. Infirmiori palato cordis, & animæ languenti, adhuc dura & inſipida res videtur eſſe iuſtitia: ſed qui guſtauerunt, ipſi ſitiunt: quoniam beati qui eſuriunt illam, quoniam ipſi ſaturabuntur. O verè felix & glorioſa ſatietas! O ſanctum conuiuium! O deſiderabiles epulæ, vbi anxietas nulla, nullum poterit eſſe faſtidium! Iam verò hoc verbum aduerſum Adam procedere credo, qui portionem videtur renuiſſe iuſtitiæ, eò quòd mulieri compaſſus eſt. Sed ſi eſuriſſet iuſtitiam, curaſſet reddere quod debebat non modò vxori, ſed multò magis creatori. Debebat enim vxori compaſſionem & diſciplinam tanquam inferiori, Deo autem obedientiam & ſubiectionem. Sed quàm multi vſque hodie factum illud grauiter diiudicant, & tamen inſipienter imitãtur. Indignantur aduerſus Adã quòd obedierit voci vxoris ſuæ pluſquam Dei, & ipſe Euam, id eſt carnem ſuã audiuerit pluſquam Deum. Si modò pręſentem videremus Adam in eo articulo poſitum coarctari, inter precem vxoris & pręceptum creatoris: nónne clamaremus aduerſus eũ dicentes: Caue tibi miſer: Seducta eſt mulier, ne acquieſcas ei? Vt quid ergo quotiens apprehẽdit nos tentatio ſimilis, nõ perſuademus ſimiliter nobiſipſis?

Sequitur de quinta beatitudine.

Beati miſericordes, quoniam ipſi mi. con. Breuiter Zachęus A vtrunque vno verbo complectitur, dicés: Dimidium bonorum meorum do pauperibus, & ſi quem defraudaui, reddo quadruplum. Vides quantum eſuriuit iſte iuſtitiam, cui nō ſufficit æqua menſura reddere, niſi reſtituat quadruplum. Magna quoque miſericordia eſt, quòd dimidium bonorum ſuorum dat pauperibus. Iam verò Adæ crudelitatem tangit hæc ſententia, qui videbatur vxoris amore pius peccaſſe. Videamus nunc quātum diligat eam. Venit dominus igneū tenens gladium in vltionem pręuaricationis. Adam appone te diſcrimini propter illam, & dic: Domine, mulier infirmior me eſt, mea eſt iniquitas, in me ſolum vindicta procedat. Sed non loquitur ſic. Mulier, inquit, quam dediſti mihi &c. O peruerſitas! pœnam pro ea ſuſcipere refugis, & culpā admittere non recuſaſti. Quomodo omnia confudiſti perniciosè miſericors, vbi ſeuerus eſſe debueras & perniciosè ſuis crudelis, vbi miſericordiam impēdere oportebat? Nam delinquere propter illam nullo modo, ſatisfacere pro ea libēti animo debuiſti. Sic enim oportet fieri, vt nunquam propter alium homo peccet, quod eſt iuſtitię: & libenter aliena peccata portet, quod eſt miſericordiæ.

De ſexta.

Beati mundo corde, quoniam ipſi Deum videbunt. Væ mihi B ab immunditia cordis mei, qua impediēte necdum mereor ad beatam illam viſionem admitti. Quāta ſollicitudine danda eſt opera, vt mūdari poſſit oculus quo vidēdus eſt Deus? Et ego triplici ſorde inquinari me ſentio, cōcupiſcētia carnis, cōcupiſcentia gloriæ temporalis, & pręteritorū conſcientia delictorum. Sūt enim in anima motus quidam deſideriorū, quos nec ratione, nec viribus extinguere poſſum, quādiu in hoc ſeculo nequā, & in hoc corpore teneor alligatus. Et tamen contra ſordes iſtas orationis oppono remedium. Sic & contra peccati conſcientiam, confeſſionis remedium eſt inſtitutum. Et omnia in confeſſione lauātur. Ecce hic ſunt quæ mundant oculum cordis, oratio & confeſſio. Omnis enim in cuius conſcientia clauſum adhuc peccatum viuit, aut peccat in ſpe, & ita ſentit de Deo, tanquam ſi minus ei peccata diſpliceāt: aut peccat in deſperatione, immiſericordem ſentiens Deum. horum neuter videt Deum.

De ſeptima.

Beati

C *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur.* Meritò filij nomine vocabuntur, qui filij opus impleuerint. Ipſe enim eſt, per quem reconciliati, pacem habemus ad Deum. Ipſe enim eſt, qui pacificauit in ſanguine ſuo, quæ in cœlis ſunt & ſuper terram. Et attende quemadmodum in tribus prioribus ſibiipſi reconciliatur anima, in duobus quæ ſequũtur proximo, in vj, Deo, in vij, alios etiam reconciliat tanquam receptus in gratia diuina, felici familiaritate donatus. Nam paupertate, manſuetudine, fletu renouatur in anima ſimilitudo quædam & imago æternitatis omnia tẽpora complectẽtis. Dũ paupertate futura meretur, manſuetudine ſibi præſentia vendicat, luctu pœnitentię præterita quoque recuperat. Porrò iuſtitia & miſericordia perfectè proximo cohæremus dum quicquid nolumus nobis fieri, aliis non facimus per iuſtitiam: & quæcunque volumus vt faciant nobis homines, & nos facimus illis. Per miſericordiam iam reconciliati nobis & proximo, per munditiã cordis recõciliamur Deo. Beati verò qui de ſua reconciliatione non ingrati, & pro fratribus ſuis piè ſolliciti, eos quoque quantum præualent, & ſibi & Deo reconciliare laborãt. Quibus cum laudibus dignũ, quanto amplectendum putas affectu fratrem illum, qui ſine querela cõuerſans inter fratres, tota ſollicitudine cauet, ne quid in eo ſit, quod ab aliis portari oporteat, & quicquid eſt in aliis oneroſum, patientiſſimè portat, qui ſingulorum ſcandala, ſua reputat?

De octaua.

D *Beati qui perſecutionem patiuntur propter iuſtitiam &c.* Iſtud maximè martyribus conuenit. Nec eſt, Deo gratias, modò tempus perſecutionis: quæ tamen ſi neceſſe fuerit, debet patientiſſimè tolerari. Veruntamen quid ſibi vult, quòd eadem promiſſio facta eſt pauperi: niſi quia verè, martyrij genus paupertas voluntaria eſt? Denique propterea pauperibus & martyribus regnum cœlorum promittitur, quia paupertate emitur, & in paſſione pro Chriſto abſque omni dilatione percipitur.

Aliter vnde ſupra.

B *Eati pauperes ſpiritu.* Videmus pauperes aliquos, qui ſi veram haberent paupertatem, non adeo puſillanimes inuenirentur & triſtes, vtpote reges & reges cœli. Sed ij ſunt qui ſic diligunt paupertatem,

vt nullam inopiam patiantur. Sunt alij mites, ſed quandiu nihil dicitur, vel agitur, niſi pro eorum arbitrio. Patebit autem quàm longe ſint à vera manſuetudine, ſi leuis oriatur occaſio. Hæc manſuetudo quomodo hæreditabit, quando ante hæreditatem deficit? Alios quoque lugentes video, ſed ſi de corde procederent illæ lachrymæ, non tam facilè illicò ſoluerentur in riſum. Nunc autem cùm abundantiùs ocioſa & ſcurrilia verba profluant quàm prius lachrymæ: lachrymas huiuſmodi de his eſſe non arbitror, quibus conſolatio diuina promittitur. Alij tam vehementer contra aliorum delicta zelantur, vt videri poſſent eſurire & ſitire iuſtitiam, ſi eſſet apud eos de ſuis quoque peccatis idē iudiciū. ſed contra alios tam impudenter quàm inaniter æſtuant, ſeipſos tam inſipienter quàm inutiliter palpant. Sunt alij miſericordes, de his quæ ad ipſos non pertinent, qui ſcandalizantur quòd non datur hominibus abundanter. Sic tamen vt ipſi ne in modico quidem grauentur. Qui ſi miſericordes eſſent, de ſuo deberent facere miſericordiam: ſi non poſſent de terrena ſubſtantia, de voluntate bona darent his qui contra eos forte peccare viderentur indulgentiam: darent dulce ſignum, verbum bonum, vt eorum mentes ad pœnitentiam prouocarent. Denique & his omnibus quos in peccato eſſe cognoſcerent, compaſſionem impēderent & orationē. Alioquin miſericordia illorum nulla eſt, & miſericordiam conſequentur nullam. Item ſunt alij qui peccata ſic cōfitentur, vt videri poſſint ex deſiderio mundati cordis id agere, niſi quòd ea quæ ipſi ſponte dicunt, ea ab alijs patienter audire non poſſunt. Qui ſi verè mundari deſiderant, vt videtur, nō irritarentur, ſed haberent eis gratiā, qui illis ſuas maculas demonſtrarent. Sunt alij qui ſi viderint quempiam vel leuiter ſcādalizatū, valdè ſolliciti ſunt quomodo in pacē eū reducere poſſint. & viderentur pacifici, niſi quòd eorū cōmercio ſi fortè quicquā cōtra eos factū dictūve videbitur tardius, vniuerſis poterūt difficiliúſq; ſedari. Qui ſi verè pacem diligerent, haud dubiū quin eā quærerent ſibiipſis.

HVGO DE S. VICT. De duplici ſpiritus paupertate.

Beati pauperes ſpiritu. Paupertas ſpiritus duplex eſt. Nam ſunt & corporales diuitiæ in affluentia rerum temporalium & ſunt ſpirituales in poſſeſſione virtutum. Vterque apud Deum diues eſſe conuincitur, & à regno cælorum excluditur. F

tur.& iſte ſ. qui temporalibus abũdat ſuperfluo,& ille qui quaſi magnum aliquid de ſe exiſtimans ſua virtute ſtare gloriatur. Prima eſt ergo paupertas, vt abiiciamus quod grauat,in quo peccandi occaſio. Et quia paupertas deſpicitur, ſequitur humilitas, quia ipſa etiam diligitur propter Deum vilitas. Et quia rurſus qui vilis eſt reuerentia læditur,neceſſaria eſt patientia qua omnia aduerſa fortiter tolerentur. Paupertas læuem facit & expeditum. Humilitas modicum. Patientia fortem & robuſtum. E cõtra diabolus ſuos primùm diuitiarum pondere onerat,vt deorſum ruãt. Secundò ſuperbia inflat,vt per latum incedant. Tertiò per impatientiam frangit,vt citò deficiant.

VVERRICVS.

Quibus gradibus ad perfectionis celſitudinem perueniatur.

G *Beati pauperes ſpiritu,quoniam &c.* Lætum prorſus ac nouæ plenum gratiæ,noui principium teſtamenti, & quantumlibet infidelem ac pigrum prouocans ad audiendum, ſed amplius ad faciendum,cùm ſ. beatitudo miſeris exulibus & egenis promittitur regnum cœlorum. Gratum inquam & auſpicatum nouæ legis initium, quando in ipſo ſtatim initio tot beatitudinum benedictiones dat legiſlator, quibus delectati eant de virtute in virtutem,donec ad videndum Deum deorum in Sion ingrediantur templum, de quo Propheta dicit: Et in octo gradibus aſcenſus eius. Prima ſiquidem virtus inchoantium eſt renunciatio ſeculi, qua pauperes efficiemur ſpiritu. Secunda manſuetudo, qua nos obedientiæ ſubdimus & alſueſcimus. Deinde luctus,quo plorantur peccata, vel implorantur virtutes. Ibi nimirum guſtamus,vnde amplius eſurimus & ſitimus iuſtitiam tam in nobis quàm in aliis,zelóque contra peccantes incipimus commoueri. Sed ne zelus immoderatior feratur in vitiũ,ſequitur miſericordia qua temperetur. Et his ſtudiis exercitatus,iã fortè erit idoneus vacare cõtẽplationi,& pro mũditia cordis filius Dei appellari. Et ſic pater & miniſter aliorũ factus,tãquã mediator & ſequeſter pacificat inter ipſos & Deũ. Pacificat inter ipſos adinuicẽ,vel etiã ad ipſos qui foris ſunt: ſicut ſcriptum eſt in laude ſanctorum patrũ: Pacificãtes in domibus ſuis. In hoc officio qui fidelis & conſtans extiterit, ſæpè virtutẽ & meritum ſibi martyrij

compa-

comparabit perſecutionem, patiens propter iuſtitiam: aliquando etiam ab his pro quibus pugnabit, vt ſit ei dicere: Filij matris meæ pugnauerunt contra me. Quantæ autem gloriæ in cœlo ſit culmen huius perfectionis, inde vtcunque licet æſtimari, quòd ipſa abrenunciantium ſeculo primordia tantæ dominus felicitatis prædicat: Beati pauperes ſpiritu &c.

De laude paupertatis.

Planè beati, qui proiectis vilibus ſed grauibus ſarcinulis huius mundi volunt diuites fieri, niſi de ſolo creatore mundi, præter ipſum nil habentes, & per ipſum omnia poſſidentes. An non poſſident omnia, qui poſſident continentem & diſponentem omnia? quorum Deus portio eſt & hæreditas, qui vt nil deſit timentibus eum, cætera prout expedire nouit diſpenſat ad vtendum, ſeipſum ſeruat ad fruendũ? Prorſus ergo beati pauperes Chriſti, quorum fides ſic eluſit mundi ſapientiam, vt ſola quis ſit optimus vſus diuitiarum inuenerit. quòd videlicet & diuitiæ quæ pauperem faciunt & miſerum ſi diligantur, tamen deinde diuitem faciunt & beatum, ſi pro Chriſto contemnantur. Hoc tamen noueritis vniuerſi, quòd vera ac beata paupertas ſemper prius eſt in humilitate cordis, quàm in anguſtia rei familiaris. plus conſiſtit in abdicatione ſuperbię, quàm in contẽptu ſubſtantiæ. Ridiculoſum eſt certè pauperẽ fieri rebus, nõ ditari virtutibus, relinquere omnia, nec ſequi Chriſtũ: ſed magis forſitã in caſtris Chriſti, partes iuuare Antichriſti. Planè partes Antichriſti adiuuat, quiſquis ſuperbię militat, nomẽq; ſanctũ quod verbis vel habitu profitetur, moribus impugnat. Sed revera vę tali. Paupere enim ſuperbo ſicut nil deteſtabilius, ita nil miſerabilius, cùm eum & paupertas nunc affligat & ſuperbia in perpetuum pœnis addicat. H

CASSIANVS.

Quòd armis manſuetudinis bella libidinis comprimantur.

Beati mites, quoniam ipſi poſſidebunt terram. Nullus æſtus corporis declinabit, niſi qui animi motus ante compreſſerit. Non ergo aliter terram noſtram poſſidebimus. i. non aliter ditioni noſtræ rebellis huius corporis terra ſubdetur, niſi mens noſtra prius fuerit patientiæ lenitate fundata. Nec poterit quis aduerſus carnem ſuam inſurgentia bella libi- I

libidinis comprimere,niſi prius armis manſuetudinis inſtru atur. Manſueti enim hæreditabunt terram.

ISAAC.

Quòd octo iſtæ beatitudines quaſi octo ſunt alabaſtra vnguenti.

K *Beati pauperes ſpiritu.* Relicta eſt turba,nil de firmitate,nil de vitio,nil de diei malitia. Sapientia ſemper ſapienter agit & loquitur. Volens poſt ſe adoleſcentulas trahere, ſeptem eis aperit thecas: vt delectatæ odore,currant poſt eum. Cœleſtis medicus alabaſtra pigmentaria reſerat, quæ ſecum veniens de ſinu patris attulit, vt illius vulnera curet, qui deſcendit ad Hieruſalem in Hiericho, & in.in.l. Et cùm ſediſſet aperuit os ſuum. Igitur contingat ſedere cum Ieſu, & in monte ſedere ad pedes eius, & accipere de doctrina illius. In turba ſtat & ambulat, agit & ſatigatur, premitur vt quaſi non liceat ſibi & diſcipulis ſuis manducare panem vitæ & intellectus, & aquam ſapientiæ bibere,quæ in ocio bibitur, & qui minorantur actu, hauriunt eam. Puteus enim altus eſt,aperuit os ſuum. Os vnde oſculum petit ſponſa. Os ſpecioſæ ſupellectilis, in quo erant omnes theſauri ſapientiæ & ſcientiæ abſconditi.

De prima beatitudine.

L BEati pauperes ſpiritu. Beatitudinem loquitur ipſa beatitudo. Paupertatem factus pauper rex regum. Manſuetudinem mitis. Conſolationem paracletus. Saturitatem panis. Miſericordiam ipſa miſericordia. Munditiam cordium munditia. Patientiā & filiationem,verus pacificus & verus filius. Beati pauperes ſpiritu. Sapienter omnino id primo loco ponit,quod omnes deſiderant: à quo tamen fere omnes exorbitant. Cur litigat,pugnat,negotiatur,obſequitur,vexat, vexatur, denique infelix eſt, niſi vt ſit beatus homo? Eò enim quiſque beatum ſe credit, quò quod mauult,efficit. Vnanimiter ergo omnis homo beatitudine appetens,ſed de ipſa differenter ſentiens. Alius in voluptate corporis & ſuauitate tēporali. Alius in virtute mentis. Alius in agnitione veritatis eam autumauerunt. Vnde omnium doctor ſola charitate ſapiētibus & inſipientibus debitor primò corrigit errantes, ſecundò dirigit itinerantes, tertiò admittit ad ianuam pulſantes: clamat pro diuus

Pro-

Propheta: Deduc me domine in via tua. Pro viatoribus: Ingrediar in veritate tua. Pro pulſātibus: Lętetur cor meũ, vt ti. nomen tuum. Itaque via, veritas, & vita: corrigens, dirigens, admittens, ſic inchoat:

Quantum diſcordet ſapientia Dei à ſapientia mundi.

Beati pauperes ſpiritu. Seculi huius falſa ſapientia & vera ſtultitia non intelligens de quibus loquitur, neque de quibus affirmat, ſententiam ponit. Beatos dicit filios, quorum dextera, dextera iniquitatis, & os loquens vanitatem, propter promptuaria plena & cætera quæ ſequuntur, quæ ad incertum pertinent pacis, & non pacis, & ineptæ letitiæ: cõtra quam ſapientia patris Dei filius proprius dextera patris, os loquens veritatem pronunciat, beatos fore pauperes ſpiritu reges regni æterni. Acſi dicat: Erratis, corrigendi eſtis: beatitudinem quæritis, ſed non eſt vbi quæritis, & eſt vbi non quæritis. Curritis ſed extra viam. Paupertas voluntaria propter me, ipſa eſt via. Paupertas via eſt nõ beatitudo. Audiamus pauperes pauperem. Experto credendum eſt. Pauper natus eſt, pauper vixit, pauper obiit. Mori voluit, diues fieri noluit. Sed ardua eſt via. Quippe ſurſum itur. Ideo expeditos fore neceſſe eſt. Quid volumus? Quærimus beatitudinem? Oſtẽdit veritas veram. Quærimus diuitias? Rex regna donat. Reges facit. Irritauit homines peſſima peſtis curioſitas. Excuſant eos iuga boum quinque à cœleſtibus nuptiis, in quibus de paupertate ſumitur plenitudo, de inopia ſaties, de extremitate primatus, de vilitate dignitas, requies de labore. hos boues mactauit Heliſeus vt expeditus ſequeretur Heliam. Et nos ergo ſimili forma ſequamur Chriſtum. M

De ſecunda beatitudine.

Beati mites, quoniam &c. Non ait illam & illã: nec aliquã terræ quanlibet magna portionẽ, ſed terram. Quis vnquã ſuo ſudore, ſuis bellis hoc potuit? quid opus eſt diu laborando quærere quod neceſſe ſit citò perdere? Cœlum pauperibus, terra mitibus. Quid relictum contentioſis? quid amplius volunt qui diuites fieri volunt? quibus non ſufficit cœlum & terra, quid eis fiet? Filij hominum vſquequo graui corde, vt quid diligitis &c. Mentitur dignitatem, mẽtitur poteſtatem, mentitur beatitudinẽ vanitas dominatio- N

nis

nis terrenæ. Cur parum cupitis? totum promittitur, vià oſtenditur, pauperi beatitudo cœli, miti beatitudo terræ debetur. Quid ergo miſeris contentioſis reſtat, niſi miſeria infernalis?

De tertia beatitudine.

O *Beati qui lugent.* Poterant iſta ſufficere ad corrigendos erroneos, niſi diabolica malignitas latius pateret, & cancrinum malum altius prop úſque medullis inhæſiſſet. Latrat adhuc Cerberus & tertium caput concutit, ſ. prudentiam carnis: cuius domicilium venter, quem qui inhabitat, Deo placere non poteſt. Quò mihi, inquit, cœlum & terra? quò diuitiæ iu malum dominorum ſuorum congregatæ, quò potentiæ tumidæ & ſemper timidæ? Foris ſunt omnia hæc. Ego de me ſollicita ſum. Anima habes multa bona, epul. & bib. Diues habet nummos, ſed ſe non habet. Viue dum viuis: cur teipſum ante tempus perdis? Incipe teipſum agnoſcere, & beatus eris. Hic eſt error nouiſſimus peior prioribus. Ille lacus miſeriæ, illud lutum fæcis. Sic ergo miſerabiliter errantes miſericorditer reuocat ſapientia dicens: Beati qui lugent &c. Hoc eſt ad gaudium via eſt luctus, ad conſolationem deſolatio, ad inueniendam animam perditio, ad poſſidendum abiectio, ad amandum odium, ad ſeruandum contemptus. Si vis teipſum cognoſcere, te poſſidere, intra teipſum, & non te quæſieris extra. Redi intus preuaricator ad animam tuam, & vide, & plange eam ſubiectam vanitati & iniquitati, & ne poſſit emergere captiuatam. Exi foras ad carnem, & vide, & luge eam ſubiectam corruptioni, mortalitati, & ne poſſit exurgere infirmitati. Et ne longum faciam, nemo abyſſum ſuæ miſeriæ, ſuę ignorantiæ, ſuę difficultatis, ſuarum penetrans paſſionum, ſuam monens conſcientiam, qui non magis (vbi facile lugent homines) in alicuius propinqui ſui cuiuſcunque neceſſitudinis funere, afficitur ad lachrymas, compungitur ad fletum, mouetur ad planctú, quá in ſuiipſius eò magis propinquo quò intimo. Cur alterius miſeretur, qui ſui non miſeretur? Conſtat ergo nos foris eſſe à nobis, retro & non ante, noſtri demum vel oblitos vel ingratos, quotiens videmus, iocamur, ocioſis delectamur, paſcimur fabulis, & verbis riſum mouentibus indulgemus, cæteríſque corporum molitiis effluimus. Vnde ſobriæ ſemper fuit ſapientiæ, ad domú

luctus

uctus magis quàm ad domum conuiuij inuitare. Hoc eſt n ſe qui erat extra ſe hominem vocare, dicens: Beati qui lugent. Et alibi: Vę vobis qui ridetis. Fleuit qui flere nos monet, riſiſſe non legitur. Sororum lachrymæ fratris reſurrectionem meruerunt. Sororum lachrymę reſuſcitatorem flere fecerunt, vt & in flendo te reſuſcites. Corpus, ait Apoſtolus, mortuum eſt propter peccatũ, ſed ſpiritus viuit propter iuſtitiam. Itaque quod viuit in nobis, ploret & oret, vt quandoque reſurgat quod iacet & fœtet.

Quid ſignificent ſeptem dies in fletu mortuorum antiquitus obſeruati.

Quanta fuit olim cura ſanctis patribus & prophetis mortuos ſuos flere, ſolennes dies planctus habere, per ſeptem dies, propter temporis ſeptimá, protrahere? Et nos quibus illi flebant, petulantes plenè cachinnamur, aut etiam olim mortui iam fœtemus: nemo eſt qui moueat benignum Ieſũ ad lachrymas. O ſorores quid facitis? Quid facis actiua? cur non laboras & ploras? Quid tu contemplatiua? cur nõ oras & ploras? Cur non vbique luctus, vbique deſolatio, & domi intus, & in platea foris, donec fremat Ieſus, ſeque ipſum turbans dicat, non tam mortuo quàm morti: Exi foras, vt mortale hoc abſorbeatur à vita? Beati enim qui lugent, non quia lugent, ſed quia conſolabuntur. Ecce quomodo corrigit orbé, qui iudicat populos in æquitate. Æquũ enim eſt benigno & ſapienti Deo & peruerſos corrigere, & correptos dirigere, & directos ſuſcipere. Tria & tria, vnum contra vnum. P

De auocantibus à Deo, & reuocantibus ad Deum.

Tria auocant à Deo ad mundum, tria reuocant à mundo ad Deum. Omne quod eſt in mundo, eſt cócu. carnis, aut concu. oculorum, aut ſuperbia vitæ. Prima vxorem ducit. Secunda probat iuga. Tertia villam emit. Luxuria, auaritia, ſuperbia. Sed nos in montem Deũ ſequentes audiamus, quia beati pauperes, mites, compũcti, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum. Q

De quarta beatitudine.

Beati qui eſur. & ſiti. &c. Li. Sap. ſcriptus eſt intus & foris, quaſi foris loquitur, qui peruerſos corrigit: quaſi intus, qui conuerſos dirigit. Iuſtitia eſt virtus quæ omnia æquat, reddens cuique quod ſuum eſt, hanc lex naturæ con- R

Co

tinet. Scriptura præcipit,euangelium complet. Hac itaque dirigendus eſt qui beatitudinem quærit,ne cum naturali lege maneat,vt philoſophus: vel iuſtitiã inſtituat,vt Iudæus. Hinc prę́ſumptor,hinc ſimulator.ſed iuſtitiæ fidei ſe ſubiiciat, vt Chriſtianus & humilis accuſator ſui. Vide ne vnquam te aufugiat iuſtitia à manu, ab ore, à corde. Nam qui continens eſt iuſtitię,apprehendet illam.non aliam,ſed plenam,ſed perfectam,ſed quietam.Ideo beati qui eſu. &c. Ipſa viaticum in itinere iuxta quod ex parte eſt. Ipſa cœna in patria,iuxta quod perfecta eſt:nunc ad medicinã,tunc ad delectationem.Cuius inchoatio, obtinet nemini iniuriam facere:profectus, illatam patiẽter ferre: perfectio,omnibus benefacere,ſi poteſt:ſi minus,velle.

Vnde ſequitur:De quinta beatitudine.

5 *Beati miſericordes*.Sed fortè dicitis: Vę nobis.Sola miſericordia miſericordiã cõſequitur.Quid facere poſſumus eſu. ſit.nudo,vago, & infirmo,incluſo, qui omnia reliquimus, qui nil habemus,quibus omne peculiare terribiliter interdicitur?Sed audite conſolationem:

De duabus miſericordiæ ſpeciebus.

T Miſericordiæ duæ ſunt ſpecies:Dare & dimittere. Vnde dicitur:Date,& dabitur vobis.Dimittite,& dimittetur&c. Vtriuſque ſpeciei tripartita eſt diuiſio. Eſt enim iuſtitia in vtraque magna,maior,maxima. Inchoans,adulta, robuſta. Primus itaque gradus dat de ſuis. vnde: Date eleemoſynã. Secundus omnia ſua, vt dicat: Ecce nos reliquimus omnia &c. Tertius ſe, vt dicat: Libenter impendar & ſuperimpendar.Hac maiorem dilectionem nemo habet,vt a.ſ.po. q.pro a.ſ. Hæc retribuit domino quantum poteſt. Qui in nullo repertus fuerit miſericordiæ gradu, in nullo erit indulgentiæ loco.Sic & de alia ſpecie.Nam & de debitis remittitur,& debita remittuntur.& qui ſe totum debet,quãdoque manumittitur.Sunt & alia opera miſericordię.Nam & iniuria donatur,& conſilium datur,& oratio impenditur,& exemplum bonum prębetur, & diſciplina erogatur, & alia multa in hunc modum.Qui ergo omnia reliquit,ipſos etiam qui conſequentur miſericordiã iudicabit.Igitur beati miſericordes. Hæc eſt totius actiuæ diſciplinæ ſũma. Non eſt quò pedes vltra gradiaris.Si vltra vis procedere, volandum eſt.Quid enim amplius homo in hac vita mortali,

tali, inter homines, vel ad ſe, vel ad alterũ poteſt, quã vt per voluntariũ mãmonę iniquitatis contẽptũ in ſe modicus ſit & ſolidus? per mãſuetudinẽ alijs placidus & ſeuerus? per iuſtitiã fortis, & in ſeipſo tot⁹ teres & rotũdus? per miſericordiã multis beneficus, cũctis beneuolus? per amorẽ paupertatis mũdũ ridẽtẽ reſpuat? per virtutẽ mãſuetudinis iratũ cõtẽnat? per cõpunctionis munus ſe recipiat ſectando iuſtitiã, Deo ſe ſubdat? per miſericordiã proximũ colligat, paupertatis amore modico cõtentus miſericordię dulcore omnia cibus factus? Sequitur de ſexta.

Quòd duobus modis mundandum ſit cor.

Beati mundo corde. Appetitiuũ eſt omnibus velle videre quod amãt. Vnde poſt cætera congruè ſequitur: Beati mundo corde, quoniã ipſi Deũ videbũt. Duobus itaque modis mundandũ eſt cor, ad virtutẽ ſ. & veritatẽ, ad diligendũ & ad videndũ. Sumus enim claudi & cæci per ignorantiã & difficultatẽ: quarũ altera oculos rationis claudit, altera pedes animæ ligat. i. affectũ. Mũdandũ eſt cor nõ ſolũ à vitiis, ſed etiã à phãtaſiis q̃ per ſenſus corporeos imbibũtur. De⁹ itaq; ſuperiore ſermone cor noſtrũ à prima mũdauit macula. nũc verò mũdare nititur à ſecunda: vt videlicet intueri poſſimus quòd eſt ſine omni corpore ſubſiſtẽs, ſine qualitate decorũ, ſine tumore magnũ, ſine loco vbiq;, ſine tẽpore ſemper. Primò itaq; diſcrete, ſobriè, fortiter, iuſtè inſtituẽda eſt affectio, & in ea habitus animi bene inſtituti, qui virtus dicitur, & in charitatem formetur & ordinetur. Sicque prius qui eſſe deſiderat ſpiritalis affectione quam ratione, conuerſatione quàm meditatione, pedibus nitatur vt ſurgat in volatum. Et quia ſemper vel ire non poterit, pedibus iterum ſe recipiat, ne præceps ruat. V

De ſeptima.

Beati pacifici. Quid quærit amplius ſeruus, niſi vt filius fiat? Imò. Quis hoc auderet vel renuere opinari, niſi id ipſa Dei benignitas & præmitteret & pmitteret? Et notate grad⁹. Inimici eramus, peccati ſerui, liberi iuſtitię: liberauit nos filius. Et verè liberi facti ſumus à peccato & diabolo, liberi facti iuſtitiæ: & hic primus gradus, quem deſiderans quidam clamat: O domine libera animã meam à labiis iniquis. Idque conſecutus exultat: O domine, quia liberaſti me, ego ſeruus tuus. Ego ſeruus tuus: non dico filius tuus, ſed filius X

ancillæ tuæ. Dirupiſti vincula mea, quibus quadrupedem ſtrinxerat diabolus, vt nec exire, nec liberari liberum eſſet. Nunc pedem moueo, nunc manum aridam extendo. De peruerſo conuerſus, de inimico ſeruus. Ecce qui mala fecit, vel bona malè, inimicus deputatur. Qui omnia benè, nondũ amicus, ſed ſeruus. Itaque benefacere, opera exequi virtutis, iuſtitiæ, & miſericordiæ, ad ſeruũ pertinẽt. Amicus intereſt ſecretis, nouit cõſilia. Quid adhuc expectamus? An vt de amicis tertio gradu fratres Chriſti, filij Dei, ac per hæc hæredes ipſius efficiamur? Nam qui filij & hæredes.

GALFRIDVS.

De myſterio candelarum.

Y *Luceat lux veſtra coram ho. &c.* Deus lux eſt, & tenebræ in eo non ſunt vllæ. Inde eſt quòd in diuinis ſolennitatibus obſcurũ nihil, nihil inuenitur indignũ, ſed in luce cuncta clareſcunt. Hoc etiam innuunt luminaria quæ in die purificationis deferimus. In quibus videlicet & apis cęram, terra ſtuppam, flamma flammam ſine ſui diminutione miniſtrat. Cæra, eſt docibilitas, tractabilitas, manſuetudo. Vnde poeta de adoleſcẽte ait: Cæreus in vitium flecti. Apes ſunt artificioſæ, laborioſæ, ſubtiles: prælati ſolliciti, vtiles, & fideles. Apibus autem hoc nomen natura indidit, quòd naſcantur (vt aiunt) ſine pedibus: ſiue quòd pedibus ſibi cohęreant, & ſe inuicem complectantur. Pedes affectiones ſunt, in quibus puluis adhæret gradientibus ſuper terrã. Nec ſine pedibus naſcitur, quiſquis ad pręlationis officiũ proprio fertur affectu, & ſuo potius appetitu quàm fraternæ charitatis intuitu, vel ſuperioris arbitrio poteſtatis. Quãti pedati antequàm nati in cathedram hodie pedibus ſuis inſiliunt? Quanti irruunt potius quàm trahantur? Nec mirum ſi induſtria & fructus apum non ſequitur, vbi pedes ortum prę ceſſerint. Et ſine pedibus naſcendi defuerit natalis origo. Sed nec pedibus ſeſe inuicẽ complectuntur, qui ſibi mutuis affectionibus non cohęrẽt, homines amantes ſinguli ſemetipſos. Apis vera habet volatũ, habet aculeũ, habet mel, habet cærã. In ſublimi contemplatione cœleſtiũ ſecretorũ, in dura reprehenſione inobedientiũ & inquietorum, in dulcedine ſpiritualium conſolationum, & probabiliũ morũ ædificatione. Et ſibi quidã mellificant, ſed non ſolis, dũ fruũtur dulcedine, quã ex floribus ſuxerint ſcripturarum, & eiſdem

ſuos

ſuos reficiunt auditores. Cellulas quoque cerreas intra, artificioſitate componunt, in quibus eiuſdẽ liquoris gratia cõponatur. Sine aculeo apis inutilis, quod ſapientiũ verba vt ſtimuli in aliũ defixi, victũ ſibi volando conquirit, & reuehit ad aluearium ſuũ onuſta regrediens. In tabulis cæreis vel cæreatis ad arbitriũ ſuũ ſtylus hominis notat, & delet, ſcribit, & corrigit, mutat, & auget, & minuit, quod ad prępoſiti ſpectat officium, ſicut tradunt de præpoſitione Grãmatici. Nolite ergo obdurare corda veſtra chariſſimi, nemo contumax, nemo rebellis appareat, improbus, inobediens, obſtinatus. In lapideis tabulis ſolius Dei digitus ſcribit, qui potens eſt de lapidibus filios Abrahæ ſuſcitare. Atque vtinã cor lapideum ſemper tollat à nobis, & donet cor carneum, cęreum ſuadibile, diſciplinę capax, monitis acquieſcens. hac de cauſa ſtuppa vilis materies, nec cuiquam operi precioſo, ſed iniuriis deputatur, vt puta ſordibus detergendis, curandis vulneribus, oppilandis foraminibus, & ſuũ ei participiũ reddens vulgariter dixerim obſtupandis. Et in his omnibus humilitas commẽdatur. Cæra ſine ſtuppa liquet forſitã, ſed non lucet: ſtuppa ſine cæra vritur & conſumitur in momẽto. Vtilis eſt candela chariſſimi, ſi humilitas cordis intrinſecus luceat, foris gratia manſuetudinis pręferatur. Et magiſter bonus ſuis vtranque diſcipulis ſuo commendat exemplo: Diſcite, inquiens, à me, quia mitis ſum &c. Sed candela quoque ſine lucis candore quid prodeſt? niſi arſerit, non lucebit. Semel accenſa ſi fuerit, extincta fœtebit. Placet humilitas Deo noſtro. Placet manſuetudo, & ſpiritus eius ſuper humilem & quietum requieſcit. Ignem, inquit, veni mittere in terrã &c. Flãma eſt charitas. Feruor gratiæ ſpiritalis. Chariſſimi, Deus noſter ignis cõſumens eſt. Accedite ad eũ. Accendite candelas veſtras, vt luceant opera veſtra bona etiã coram hominibus, & multitudo fidelium ædificetur ex eis.

CASSIANVS.

Quòd vacuus virtutibus non debeat prædicare.

Qui ſoluerit vnum de mandatis h.mi. & do. &c. Qui multa & maiora negligens dicere præſumpſerit, conſequens profectò eſt vt iã minimus in regno cœlorũ, ſed in gehẽnę ſupplicio maxim⁹ habeatur. Et ideo cauendũ eſt tibi ne illorũ ad docendũ inciteris exẽplis, qui peritiã diſputãdi ac ſermonis affluentiã conſecuti: quia poſſunt ea quæ voluerint or- Z

natè copioſéq; diſſerere: ſcientiã ſpiritalẽ habere credũtur ab his qui vim eius & qualitatẽ diſcutere non nouerũt. Aliud nãque eſt facultatẽ oris & nitorẽ habere ſermonis, & aliud venas & medullas cœleſtiũ intrare dictorũ, ac profunda & abſcondita ſacramenta puriſſimo cordis oculo contẽplari, quod nullatenus humana doctrina nec eruditio ſecularis, ſed ſola puritas per illuminationẽ ſancti ſpiritus obtinebit. Nullum ergo verbis docere præſumas, quod opere ante non feceris.

GALFRIDVS.

Quæ ſit iuſtitia modica, que ſufficiens, quæ abundans.

A *Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquã S. & Ph.* Exilis iuſtitia in perceptione ſacramẽtorũ, & ſolos paruulos ſaluat. Sufficiẽs in obſeruatione mandatorũ, & in ea ſalus eſt omniũ populorũ. Abũdans in ędificatione multorũ, diſcipulis Chriſti neceſſaria & ſucceſſoribus eorũ. Aliter, iuſtitia eſt, quod ſuũ eſt cuique reddere. Tibi, proximo, Deo. Peccata, ſubſidia, gloriã. Si tua tibi peccata: nã aliud tuũ nihil cognoſcendo tantũ & confitendo reddideris: ſi proximo de abũdantia terrenæ ſubſtantiæ quaſi micas tantũ impenderis: ſi contra Deũ in crimine tantũ extolli timueris: modica eſt iuſtitia, & moriẽs ad purgatoria loca tranſibis. Si dignos pœnitẽtiæ fructus: ſi neceſſitate cõtentus ex duabus tunicis alterã dederis non habenti, & de eſcis ſimiliter feceris: ſi gloriã Dei in omnibus tuæ prętuleris, ſufficiẽs eſt iuſtitia: mox ouás tranſibis ad locum refrigerij & quietis. Si verearis omnia opera tua, & iuſtitias tuas, vt pannum repures menſtruatæ, & inutilem te ſeruum reputaris, arguis, & caſtigas: ſi de tua tibi etiam ſubſtrahas neceſſitate, & quaſi vnam tunicam partiaris: ſi nullam repures gloriam tuam vel iniuriam, niſi Dei gloriam vel iniuriam eius, patet tibi regnum cœlorum.

Quæ per Scribas & Phariſæos deſignentur.

B *Niſi abũ. iuſt. &c.* Scribę æmulabãtur literã occidẽtẽ, fur fure & nõ adipe ſatiati Phariſæi à cæteris ſeparãtur, animales, ſpiritũ nõ habẽtes. Notatur in Scribis ſimulatio, pręſũptio in Pha. Et videbãtur abũ. iuſt. illi forſã aliis, illi ſibi, neutri Deo. Nõ intrabitis, inquit, in reg. c. Vbi idẽ reges & cœli: reges ſub rege regũ, cœli in quibus ſedeat ſapientia. Reges vt vilia quæque & indigna vel agere vel appetere

regius

regius animus dedignetur. Cœli puri, contra luxuriam, cōtra auaritiam: alti, firmi, contra omnem leuitatem & inconſtantiam: lucidi contra omnem inſipientiam & ſeductionē.

CASSIANVS.

Quòd fraterna pax omni ſit muneri præferenda.

Si offers munus t.a.al.& rec.ſ.&c. Intantum non vult nos dominus noſter alterius deſpectui habere triſtitiam, vt ſi aliquid aduerſum nos frater habuit, nec munera noſtra ſuſcipiat, id eſt nec orationes à nobis permittat offerri, donec de animo eius iuſtè iniuſtéve contemptam triſtitiam celeri ſatisfactione tollamus. Neque enim ait: Si habet verā querelam aduerſum te: ſed, Si habet, inquit, aliquid aduerſum te. i. ſi leue etiam aliquid ac vile ſit quo fratris in te excitata fuerit commotio, & hoc memoriam tuam ſubita recordatione pulſauerit, ſcias offerre te precum tuarum ſpiritualia munera non debere, niſi prius qualibet ex cauſa ortam triſtitiam de corde fratris tui benigna ſatisfactione depuleris. C

GALFRIDVS.

Quòd qui peccat in ſpe, veniam demeretur.

Non exibis inde donec reddas nouiſsimum quadrantem. Hoc autem poterit nunquam, propterea nūquam exibit. Quòd ſi dominus ab ingrato quod indulſerat repetit, quando ei amplius aliquid quod petierit indulgebit? Quis noſtrum ſi ſtudioſè quærit, in hac parte ſibi timendum eſſe non inuenit? Cæterum ſuper omnia, niſi fallor, cauſam ſe impietatis Pietas eſſe dolet. Quid enim tam impium, tam ſacrilegum, quàm quod multis eſt hodie tam commune, videlicet in ſpe peccare? Et quàm iuſtè ei miſericordiæ ianua clauditur, qui vt peccaret, ad ipſam confugere nō veretur? Quòd ſi vultis ſcire quàm pauci ſint, qui ſibi ſatis ab hoc diſcrimine caueant, vel ex iis de quibus videtur quòd ſine crimine viuant: inde etiam magni homines inueniuntur aliquādo ſpernere minima, quòd remittenda facilius arbitrentur. Nimirum à grauioribus abſtinent etiam cum moleſtia grauiori, ne difficilius remittantur. D

BALDVINVS.

Quòd oculus fidei lumen eripiat rationi.

Si oculus tuus dexter ſcandalizet te, erue eū & proiice abs te. E
In ſacramento altaris fides & humana ratio compugnant. Et hoc agitur inter eas, vt altera alteri oculū eruat. Nec eſt

finis huius pugnæ citra alterius excæcationem. Habet enim humana ratio oculum ſuum. Habet fides & ſuum. Oculus rationis quaſi lippus eſt, & ſæpe viſibilia & prope poſita videre non poteſt. Oculus autem fidei acutus eſt, quo inuiſibilia Dei intellecta conſpiciuntur. Circa virtutem ſacramenti mens hebet, oculus rationis caligat. Omnis ſenſus corporis obtunditur. Manus in contrectatione ſedula, experientia guſtus, oculorum intenta contemplatio, nulla ſua diligentia explorare non poſſunt, niſi ea quæ huiuſmodi panis eſſe ſolent. Ratio conſulta hoc reſpondet, quod carnalibus cogitationibus perſuaſum habet, & corporeis ſenſibus exploratum. Oculus enim humanæ rationis inuiſibilia Dei comprehendere non poteſt, niſi collyrio gratiæ inungatur: vero quoque lumine illuſtretur, de quo ſcriptũ eſt: Præceptum domini lucidum, illuminans oculos.

Si oculus tuus ſcandalizet &c. Hoc de oculo humanæ rationis non inconuenienter accipitur, qui pietati fidei ſcandalum eſt. Vnde & meritò eruendus eſt. Melius eſt enim vnum oculum ſanè fidei habentem ingredi ad vitam, quàm duos oculos habentem, alterum humanæ rationis, alterum fidei, mitti in gehennam. Quaſi nempe duos oculos habet, qui humana ſapientia ducitur, & fidem tantum ex ea parte recipit, vbi humanis rationibus conſentanea eccleſiæ videtur. Fides autem noſtra maius teſtimonium habet, quàm ab humana ratione. Subnixa eſt enim diuina auctoritate, quæ quidem ſumma ratio eſt, omnem humanam rationem incomparabiliter ſuperans, vtpote veritas, & in veritate ſtatuens vniuerſa.

GALFRIDVS.

Quomodo intelligendum ſit, Nolite iurare per cœlum.

F *Nolite iurare neq; per cœlũ, neque per terrã.* Iurare, eſt indubitãter aſſerere, certã ſibi ſecuritatẽ promittere. Cùm adhuc neſciat homo ſi ſit dign⁹ amore an odio. Sic iurare per cœlum, eſt ſine hæſitatione ſperare ſalutem ob pudicitiæ cœlibatum. Terra eſt ſatisfactio pœnitentiæ: ſecunda quodammodo tabula poſt naufragium: nec per illam iurare expedit, ſed timere pariter & ſperare, quia ſcabellũ eſt pedum domini. Pedum ſane duorũ, miſericordiæ & veritatis. Iurat per Hieruſalẽ quæ eſt ciuitas regis ſummi, qui temerè præſumit de conſortio & communione congregationis. Iurat

per caput ſuum, qui propriis innititur meritis, cùm non poſſit vnum de capillis minimæ cogitationis ſuæ vel album facere gaudio ſpirituali, vel nigrum triſtitia ſalutari. Sit autem ſermo veſter, eſt, eſt: non, non. Sit in gratulatione, ſit in formidine. Nimirum, eſt, eſt: non, non, verba ſunt defendentium & accuſantium cogitationem. Vtriuſque etiam repetitio non modò eſt confirmatio, ſed affectionis expreſſio. Hinc deſiderij & letitiæ, inde timoris & triſtitiæ.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd à Chriſtianis iracundiæ caminus debeat extingui in ſcintillis.

Dico vobis non reſiſtere malo. Dico vobis vtique Chriſtianis. Cùm hoc dicit, vult nos vitia non recompenſare vitiis, ſed ſuperare virtutibus, & in ipſis adhuc ſcintillis iram extinguere: quæ ſi peruenerit ad totum furoris incendium, ſine ſanguine non ſedatur. Ira vincitur lenitate, malitia bonitate calcatur. G

Quòd qui ictum palmæ non ſuſtinet, palmam victoriæ vulneribus non acquiret.

Si quis percuſſerit te in dexteram maxillam, præbe illi & alteram. Hoc putat arduum, qui quanta patientiæ præmia ſunt non attendit. Nec poteſt vulneribus inuenire victoriam, qui nec ictu palmæ acquirere vult coronam. H

CASSIANVS.

Quòd iniurias irroganti debemus ex animo conſentire. I

Si quis percuſſerit te in dexteram maxillam, præbe ei & alteram. Subauditur ſine dubio dexteram. Quòd alia dextera, niſi interioris hominis (vt ita dixerim) facies non poteſt accipi. Per hoc penitus omnem iracundiæ fomitem de profundis cupiés animæ penetralibus extirpare, id eſt ſi exterior dextera tua impetum ferientis exceperit, interior quoque homo per humilitatis aſſenſum dexterā ſuam præbeat verberandam, compatiens exterioris hominis paſſioni, & quodammodo ſuccumbens atque ſubiiciens corpus ſuum ferientis iniuriæ, ne exterioris hominis cæde vel tacitus intra ſe moueatur interior.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd eleemoſyna facta per iactantiam pauperi non tam conſulat quàm inſultet.

Attendite

Cap.6.

K Attendite ne iuſtitiam veſtram faciatis coram hominibus. Et vbi eſt illud: Luceat lux veſtra coram hominibus? Qui enim poteſt celare radium ſolis, iuſtitiæ poterit occultare fulgorem. Hæc ergo cœleſtis præceptio vult iactantiam tollere, auferre pompam, inanem gloriam ſubmouere. Iuſtitia enim per ſe ſibi abundat ad gloriam, ſpectaculum populi, fauorem hominum non requirit: à Deo genita cœlum expectat, in oculis agit diuina diuinis ſupernis virtutibus immixta. Semper à Deo ſolo vt glorificetur, expectat. Sed hæc iuſtitia, ex Deo eſt: illa verò iuſtitia quæ eſt hypocritis, præſentem rapit mercedem, non cogitans in futurum, cæcat oculos cæca ipſa, non videns vult videri, propter quam cæcitatem Chriſtus præſenti ſic inchoat in præcepto: Attendite: hoc eſt attendite, ne geſtiatis attendi, ne iuſtitiam veſtram fa.vi.hominibus. Quare? Ne videamini ab eis. Et ſi viſi fueritis, quid? mercedem nõ habebitis apud patrẽ. Et cauſam quare dixerit hoc, ſubdit: Cùm facis eleemoſynam, noli tuba canere ante te, ſicut hypocritæ faciunt. Benè tuba, quia talis eleemoſyna hoſtilis eſt non ciuilis, non miſericordiæ dedita ſed clamori. Oſtentationis nundinatio, non commercium caſtitatis. Eleemoſynam quiſquis oſtentat, inſultat. Fugienda eſt hypocriſis, quæ captu gloriæ verecundiá pauperum non releuat, ſed fatigat: quæ de gemitu pauperis pompá ſuæ gloriationis inquirit, & ſuam laudem dilatat pauperis ex dolore.

GALFRIDVS.

Quòd eleemoſynarũ impẽſæ afflictio corporis ſit iũgẽda.

L *Cùm facis eleemoſynam, neſciat ſiniſtra tua &c.* Quid eſt, neſciat ſiniſtra tua, quid facit dextera, niſi, propterea non vacet ipſa? Multi enim ſunt qui peccata ſua eleemoſynis redimunt, & propter beneficia quæ impendunt, aſpera ſuſtinere refugiunt. Si ergo quia eleemoſynam dextera facit, ſiniſtra vacat ab abſtinentia: nouit & benè attendit ſiniſtra, quid facit dextera.

PETRVS RAVENNAS.

M *Te autem faciente eleemoſynam &c.* Deus ſic monendo culpat non loca, ſed vota: non opera, ſed ſenſum: ſtudium, non datorem: ſibi dari vult quod pauperi datur. Vnde homo ſi Deo fœneras, teſtes homines non requiras, fideles arbitros

bitros non requirit, qui credita diffamat. Vrit verecundia debitorem. Da ergo ſecretò, vt quod dederis non ſit oneris, ſed honoris. Neſciat (inquit) ſiniſtra t. &c. Putas quàm vult neſcire alterum, qui hoc tui partem aliquam vult neſcire? ſicut nobis in dextera parte virtutes, ita nobis pars vitiorum in læua ſignatur. In hoc ergo ſeculo fugiamus quæ à ſiniſtris ſunt, ſi in futurum à dextris deſideramus aſſiſtere & audire: Venite benedicti patris mei percip. re. &c.

BERNARDVS.

Corde clamet ad dominum, qui voluerit exaudiri. M

PAter noſter qui es in cœlis. Vt clamandum in oratione ſibi nouerit homo, inter primordia ſuæ orationis, ipſum quem oraturus eſt patrē in cœlis eſſe protinus admonetur: quòd videlicet & impetu quodam ſpiritus illò ſibi iaculandam meminerit eſſe orationem. Spiritus eſt Deus: & in ſpiritu clamet neceſſe eſt, quiſquis clamorem ſuum ad eum deſiderat peruenire. Sicut enim in faciem hominis reſpicit tanquam homo, ſed magis intuetur cor: ſic ad cordis potius vocem, quàm ad corporis aures eius. Hinc eſt quòd Moyſes foris tacens, intus auditur.

De oratione dominica.

Pater noſter qui es in cœlis. Fidelis oratio, cuius ipſa primordia diuinæ adoptionis & terrenæ peregrinationis admoneant. Vt hoc ſcientes, quòd quandiu non ſumus in cœlo, peregrinamur a domino: gemamus intra nos, patris præſentiam expectantes. N

Sanctificetur nomen. Per quod interim in nobis es domine, per fidem in cordibus noſtris habitans: quoniam nomen tuum inuocatum eſt ſuper nos.

Adueniat regnum tuum. Veniat itaque quod perfectum eſt, & euacuetur quod ex parte eſt.

Fiat voluntas tua ſicut in cœlo & in terra. Vt laus Hieruſalem, ſtabiliatur in terra. Quid enim modò eſt? Non quærit angelus ab angelo gloriam in cœlo, & homo ab homine laudari cupit in terra.

GALFRIDVS.

De oratione dominica.

Pater noſter qui es in cœlis &c. Præfatio breuis, ſed efficax tāgit quatuor fibras mentis, id eſt affectiones, lætitiæ & timoris,

moris,triſtitiæ & deſiderij. Siquidem dum recolimus patrẽ nos habere Deum,lætitiæ conceptione gaudemus.Sed nihilominus ad reuerentiam timor ſollicitat,ne nos inueniat tantus pater indignos,degeneres,vel ingratos.Cũ dicimus, Qui es in cœlis:ſi non deſipimus,animum mordet triſtitia: quòd nobis nedũ inhabitet,ſed longè peregrinemur à Deo donec ſimus in cœlo.Nihilominus & meritò cõcupiſcimus fieri ciues cœli,imò etiam cœli,vt ſit in nobis.Pater noſter qui es in cœlis.

Item. De oratione dominica.

P *Pater noſter &c.* Non dubium quin cæteris ea præſtet oratio,quam Dei virtus & Dei ſapientia Chriſtus diſcipulis tradidit oraturis. Ne vereamur argui præſumptionis,ſi Deum patrem noſtrum vocamus:quoniam ipſe nobis hũc patrem dedit,cuius ab æterno proprius pater extiterat.Ipſe inquã fideles ſuos in communionem huius filiationis aſciuit, qui ex vnigenito primogenitus fieri non deſpexit. Inde ergo audacia poſtulandi, & impetrandi fiducia eſt: quia & ſi nos vocati filij Dei non ſumus,ille tamen ſeipſum negare non poteſt, omnino pater eſt qui rogatur: Pater noſter qui es in cœlis. Verè patronus efficax,& miſericors aduocatus,qui interpellans ipſe pro nobis,etiam ipſa nobis quibus ipſi pariter ſupplicemus orationis verba dictauit. Quídni leuemus corda ad Deum in cœlum,cùm dicimus, Pater noſter qui es in cœlis?Sic prouocat aquila pullos ad volandũ, ſuper eos volitans:quando Mariam mittens magdal. Vade, inquit,dic fratribus meis,aſcendo ad patrem meum, & patrem veſtrum. Surſũ igitur corda noſtra, ſurſum vota,ſurſum tendat affectio, ſurſum dirigatur oratio : quia ſurſum habemus patrem,ſurſum habemus patriam & patronum.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd orationem longam non ſuſtinet, cui tardum eſt præbuiſſe.

Q *Pater noſter qui es in cœlis.*Chriſtus breuiter orare docet, quia citò vult poſtulata præſtare, aut quicquid petentibus dedit, aut in reſpondendo quam facit moram,qui in dictãdis precibus vota. Totum ſiquidem præſtare voluit, qui ſe ſua prece voluit ſupplicari. Et idcirco totam petendi formam paucis aptauit verbis: quia cùm patrẽ poſtulat, multa

prece

prece filius non laborat. Sicut enim neceſſitas petere cogit genitum, ita vrget charitas tribuere genitorem. Denique quid eſt magis tremendum, quòd ſe dedit terris Deus, aut quòd nos dat cœlo? quòd ſocietatem carnis intrat ipſe, aut quòd nos cõſortium facit diuinitatis intrare? quòd ſuſcepit paupertatem noſtram, aut quòd nos facit hæredes ſuos, ſui vnici cohæredes?

Quòd maculam cœlo inferat, qui cœleſti origini non reſpondet.

Qui es in cœlis. Terram ergo neſciat, amorem carnis ignoret, patrem pulueris non requirat, nil in ſe vitiis licere permittat, qui Deum patrem cœleſtem repetit ad naturam: vt qui ſe Dei filiũ credit, actu, vita, moribus, honeſtate tanto generi reſpondeat, ne iterum ad terrena deſcendens ad ipſam tanti genitoris tendat iniuriam. Viue ergo vt filius Dei & ne cœlo maculam inferas, & cœleſti generi degener appareas, ſi aliquid geſſeris inhoneſtè. R

CASSIANVS.

De oratione dominica.

Pater noſter qui es in cœlis &c. Videtis qualis forma orationis ſit nobis propoſita, in qua nulla diuitiarum petitio, nulla memoria dignitatum, nulla corporeæ ſanitatis ſeu temporalis vitæ mẽtio cõtinetur? nihil enim caducum vult à ſe, nihil vile, nihil temporale, ęternitatũ cõditor implorari. Itaque magnificẽtiæ eius atque munificẽtię maximã irrogabit iniuriam, quiſquis ſempiternis petitionibus prętermiſſis, trãſitorium aliquid & caducum ab eo maluerit poſtulare, & offenſam potius quàm propitiationem iudicis ſui vilitate orationis incurrit. Pater noſter. O felix oratio in qua mens familiariſſimè velut patri proprio peculiari pietate colloquitur! Panem noſtrum quotidianum da nobis hodie. Cùm dicit quotidianum, oſtendit quòd ſine ipſo nequaquam vllo die ſpiritualem vitam capere valeamus. Cũ dicit hodie, oſtendit eum quotidie eſſe ſumendum, & heſternam prębitionem eius non ſufficere, niſi nobis hodie ſimiliter quoque fuerit attributus. Et dimit. no. d. n. ſ. & n. d. d. n. Securus huius orationis fiducia de ſuis admiſſis veniam poſtulabit, quiſquis remiſſus erga ſuos duntaxat non erga domini ſui extiterit debitores. S

BERNARDVS. Vnde ſupra.

T *Adueniat regnum tuum.* Regnum hoc necdum ex toto peruenit in nos, quotidie tamen paulatim aduentat, ſenſimque in dies magis ac magis dilatat terminos ſuos, in his duntaxat quorum per Dei adiutorium interior homo renouatur de die in diem. inquantum enim regnum gratiæ dilatatur, intantum peccati poteſtas minuetur.

RICARDVS.

Quòd aliter à perfectis, aliter ab imperfectis iniuriæ dimittantur.

V *Dimitte nobis debi. noſtra &c.* O infelix præſumptio irã Dei aduerſum ſe precibus prouocare! Homo homini reſeruat iram, & à Deo quærit miſericordiam. Sunt autem quidam imperfecti, quorum imperfectioni, ſicut dicit Auguſtinus, diuina miſeratio cõdeſcendens, cõcedit vt ſaltem tunc debitoribus ſuis dimittant, cùm ipſi debitores indulgentiã ab eis ſibi dari poſtulant. Perfectorum autem eſt, omnia omnibus, corde puro, vultu iucundo, ſine reſtauratione rerũ, ſine ſatisfactione iniuriarũ, & ſine cunctis precibus ſuis debitoribus indulgere: inſuper & ſua tribuere, & obſequia charitatis exhibere.

HVGO DE S. VICTORE.

X Quòd gulæ vitium ſpecialiter tentatio nominetur.

Et ne nos inducas in tentationem. Hæc petitio contra vitium gulæ opponitur. Idcirco autem ſpecialiter hæc peſtis tẽtatio appellatur: quia cætera vitia longè ſunt a natura humana, & ob hoc quantò minus rationis pręferunt, tantò minus tentationis adducunt. Tentare etenim, eſt callidè experiri, & quaſi blandis quibuſdam conatibus pręmiſſis ante violentam impulſionem probare quid æſtimari poſſit de illo quod dubium eſt. Appetitus itaque edẽdi, quia per inſitam neceſſitatem dominatur, tantò efficacius quicquid adducit iugiter, quanto minus poteſt repellit. Itaque tentat vitium blandè per neceſſitatem tangẽs, ſi forte per illã emolliri poſſit animam ad ſuperfluitatem: vnde non petimus, vt ad illam, quod eſt impoſſibile, non veniamus, ſed tantummodo vt in illam non inducamur.

Quòd qui ſeruire Deo renuit, ſeruus efficitur vitiorum.

Y *Libera nos à malo.* Hæc petitio contra luxuriam dirigitur. Ecce ad quẽ finẽ venit ſuperbia noſtra. Diu eramus ſoli om-

omniũ domino ſeruiẽtes,ſed ſuperbia ſuadẽte, cõtra ipſum ceruicẽ ereximus, & ſtatim ſerui facti ſumus etiã vitiorũ. Ecce ad te Deꝰ clamamus captiui,qui te cõtẽpſimus liberi. Ecce qualẽ dominũ cõtẽpſimus,ecce quali tyranno ſeruimus. Turpitudo tenet nos captiuos,vt noſtra præſumptio cõfundatur. Libera ergo à malo, gloria tua,noſtra miſeria. Verè malũ eſt hoc domine,& nõ ſicut cætera mala:crudelius perſequitur,profundius nocet,efficacius lædit, blanditur vt fallat,lenocinatur vt perimat. Mentitur dulcedinẽ vt amaritudinẽ infundat. Ideo difficilius vincitur, tardius extirpatur noſtris deſideriis:aduerſum nos pugnat ad mortẽ,blandiẽte dulcedine,ipſam etiam penetrat voluntatẽ:& vt poſtmodũ toti dominetur naturæ,ipſam rationem violenta quadã peſtiferæ delectationis perſuaſione inclinat.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd hypocriſis vitium de remediis morbos creat. Cap. 3.

Cum ieiunatis, nolite fieri ſicut hypocritæ triſtes. Z

Hypocriſis ſubtile malum,ſecretum virus, virtutum fucus,tinea ſanctitatis, aduerſa omnia palam impugnant & cauentur tam facilè quàm videntur. Hypocryſis ſua ſimulatione, arte crudeli virtutes detruncat mucrone vitiorum,ieiuniũ ieiunio perimit, oratione orationem vacuat, miſericordia miſerationem proſternit. Hypocriſis cognata febri, frigido poculo propinat ardorem. Exterminant facies ſuas &c. Hypocriſis dum cupit captiuare oculos,oculis fit ipſę captiua: deniq; ſi facies ipſa exterminatur,ornamẽtũ corporis quod manebit? Si lumen quod in te eſt tenebræ ſunt, ipſæ quãtæ erũt? Proinde cauẽda eſt peſtilentia quę de remediis creat morbos,cõficit de medicina lãguorẽ. Sit ergo noſtrũ de ſimplicitate ieiunium ignotũ (quantũ in nobis eſt) hominibus, Deo notũ. Theſaurum nanque qui nõ abſconderit perdit, virtutes proditę non manebunt. Virtutes ſicut proditores ſuos deſerunt,ſic ſuos inſtant cuſtodire cuſtodes.

BERNARDVS.

Quòd corporali ieiunio mentis hilaritas ſit iungenda. A

Cũ ieiunas, vnge caput tuũ. Mira dignatio. Caput noſtrum Chriſtus eſt,quem vnxit pater præ participibus ſuis, accumulans ſuper eum vniuerſa chariſmata benignitatis, manſuetudinis, ſuauitatis: abundantius replens eum viſceribus miſe-

miſericordiæ,& munerationis. Vnctū denique miſit ad nos quem nobis exhibuit plenum gratiæ & pietatis. Sic à patre vnctum eſt caput noſtrum,& nihilominus vngi poſtulat & à nobis. Cùm ieiunas,vnge caput tuum. Itáne aquam petit à riuulo fons indeficiens? Petit ſine dubio,aut certè repetit magis. Ad fontem enim vnde exeunt flumina, redeunt vt iterum fluant. Non verò vt minus habeas quod dederat, repetit Chriſtus, ſed ne tibi pereat quicquid ad eū referre volueris. Siquidem & fluminis aqua ſi ſtare cœperit computreſcet,& inundatione facta ſuperueniens repelletur. Sic planè,ſic gratiarum ceſſat decurſus,vbi recurſus non fuerit, nec modò nihil augetur ingrato,ſed quod acceperat,ei vertitur in perniciem. Fidelis autē in modico cenſetur dignus munere ampliori. Vnge igitur caput tuum,refundens in eū qui ſupra te eſt,quicquid in te eſt deuotionis,quicquid delectationis,quicquid affectionis. Vnge caput tuū: vt ſi qua in te eſt gratia,referatur ad ipſum: nec tuā quæras gloriā,ſed ipſius. Vngit enim Chriſtū,qui bon⁹ eius odor eſt in omni loco. Memēto ſanè aduerſus hypocritas hūc proceſſiſſe ſermonē: Nolite fieri ſicut hypocritę triſtes. nō omnimodā nobis triſtitiā interdicit,ſed quæ in facie eſt corā hominibus: alioquin cor ſapiētis vbi triſtitia. Triſtitia hypocritarū nō in corde,ſed in facie eſt: exterminát enim facies ſuas. Nota quòd nō dicit, Nolite eſſe ſicut hypocritę: ſed, Nolite fieri,hoc eſt fingi. Sic quippe vulgò dicitur: Triſtē ſe facit,aut magnificat ſe,& ſimilia,quę ſimulationis ſunt,nō veritatis. Tu autē cū ieiunas &c. Exterminant enim faciem,tu lauare iuberis. Eſt autem facies, quæ in facie eſt conuerſatio: hanc fidelis Chriſtianus lauat,ne quod offendiculū prębeat intuenti: hypocrita magis exterminat, dū ſingularia magis & inuſitata ſectatur. Sed nec caput vngit,cui⁹ affectio elōgatur à Chriſto & vanis fauoribus delectatur. Vngit potius ſemetipſum,vt propriæ fragrātiam opinionis reſpergat,aut certe quia manifeſtum eſt non eſſe caput hypocritæ Chriſtum: nec ſuum qualecunque caput vngere poteſt,cuius mens non propriæ teſtimonio cōſcientiæ,ſed adulationibus demulcetur. Exterminant enim facies ſuas. Vides quàm breui ſermone hypocritas & ſingularitatis notat & arguit vanitatis? Vide etiam quàm paucis,&coram Deo ſuadeat bona,& coram hominibus prouidere. Vnge c.t.& f.t.l. hoc eſt,ſic te irreprehenſi-

biliter

biliter foris exhibe,vt diuinam tibi conciliare ſtudeas gratiam,& ante oculos humanos non propriam quæras gloriã, ſed auctoris.Poteſt tamen & alio modo lota facies, conſcientia pura,& vnctum caput,intelligi mens deuota.Quòd ſi id probas,aduerſus duplex vitium quod maximè ſolent appetere ieiunantes, hæc duo verba ablutionis & vnctionis dicta videntur.Alius enim ieiunat ſtudio vanitatis,& huic dicitur,faciẽm tuam laua.Alius cum impatientia & rancore, & huic opus eſt vt caput vngat. Eſt autem caput iſtud mẽs interior,quæ tunc vngitur ieiunio, cùm ſpiritualiter delectatur in eo.An tibi nouum videtur vt dicamus caput vngi ieiunio?Ego plus dico,etiã & impinguatur.Nunquámne legiſti vt alat eos in fame?Eſt ergo ieiunium corporis,capitis vnctio,& carnis inedia,refectio cordis. Quídni dixerim vnctionem quæ & medetur vulneribus,& exaſperatas conſcientias lenit?Emat hypocrita ieiunio ſuo oleum peccatoris:ego meum non vendo ieiunium, ipſum mihi eſt oleum quo vngar.Vnge caput tuũ,inquit, ne fortè quid murmuris,aut impatientiæ ſubeat:nõ ſolùm autem, ſed & gloriare in tribulationibus tam abſque omni ſtudio vanitatis, vt ſit etiam facies munda ab oleo paccatoris.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd homo ſecurus dormiat,qui ſua domino commendauit.

Nolite theſaurizare vobis in terris &c. Quid tam paternũ, quid ſic veniens de amore, quod tam prouidum conſiliũ? B
Nihil tibi perire vult, qui tua in theſauris cœleſtibus vult reponi.Quàm ſecurus dormit qui Deũ ſuorũ meruit habere cuſtodem!Quàm neſcit curas,quàm non eſt anxius, quã caret faſtu ſeruorum,qui ſua patri ſeruanda cõmendat! Pater qui dat ſua filiis,commendata non minuit filiorum.Tineæ non excludunt clauſtra,ſed claudunt, & generant,non repellunt;rubiginem nutriunt,ſeruata nõ vitant:quia quod de re naſcitur,non vitatur . Vbi eſt neceſſitas, fures deeſſe non poſſunt.Qui ergo inter tineas,rubiginẽ,fures,ſua ponit:exponit quæ ſua ſunt,non reponit.Qui ergo vult auaritiam vincere,diuitias ſubroget,non expectet.Fideliter nanque per manum pauperis ad dominũ,Deo fideiuſſore, portantur.Manus ſiquidẽ pauperis, Abrahæ ſinus:vbi quicquid acceperit , mox reponit manus pauperis in gazophylacium

Chriſti:quia quicquid pauper accipit, Chriſtus acceptat. Da ergo pauperi terram, vt accipias cœlum: da nummũ, vt accipias regnum: da micam, vt accipias totum.

BERNARDVS.

Vnde dicatur ſimplex oculus, vnde nequam.

C *Si oculus tuus &c.* Non eſt oculus verè ſimplex qui fallitur. Fallitur autem tam qui dicit bonum malũ, quã qui malũ bonũ putauerit. Ego verò vt interior oculus verè ſimplex ſit, duo illi arbitror eſſe neceſſaria, charitatem in intentione in electione veritatem. Nam ſi bonum diligat, ſed verum non eligat, habet quidem zelum Dei, ſed nõ ſecundũ ſcientiam. & neſcio quemadmodum iudicio veritatis, vera poſſit eſſe cum falſitate ſimplicitas. Eſtote, inquit, prud. ſicut ſer. & ſ. Præmiſit ergo prudentiam, ſine qua neminem ſatis eſſe poſſe ſimplicẽ ſciret. Quomodo denique verè ſimplex erit oculus cum ignorantia veritatis? aut vera poteſt dici ſimplicitas, quam ſimplex ignorat veritas? Patet ergo laudabilẽ illam & à domino laudatam ſimplicitatem abſque his duobus nõ eſſe bonis, beneuolentia atque prudentia: vt oculus cordis non ſolùm pius qui fallere nolit, ſed & cautus ſit qui falli non poſſit. Cæterùm ſicut oculum ſimplicem duo iſta faciunt bona, ſ. amor boni, & cognitio veri: ſic nequam oculum duo è regione mala conſtituunt: cæcitas, qua fit, vt veritatem non agnoſcat: & peruerſitas, qua fit, vt diligat iniquitatem. Porrò inter hæc duo bona, & illa duo mala, duo ſunt media. Vnũ bonũ, per quod oculus interior, & ſi falli queat ignorantia veri, zelo tamen boni fallere penitus non conſentit. Alterum verò malum, quod licet veri notitiam non impediat, amorem tamen boni præ malitia minimè ſentit. Et quoniam omnis res melius diuiſione innoteſcit, ſecũdũ hoc duplex malum, & illud geminum bonum, quadrifariam diuidamus oculum cordis: in bonum, & meliorem, in malũ, & peiorem. Eſt qui bonum diligit, & malum neſcius agit: huius bonus eſt oculus, quia pius: non tamen ſimplex, quia cæcus. Eſt qui bonum & libenter agit, & prudenter intelligit. Huius oculum meritò ſimplicem dixerim, cui nec zelus bonus deſit, nec ſcientia hũc oculũ requirit, cũ reſpicit ſuper filios hominum, vt videat ſi eſt intelligens aut requirẽs Deũ. Eſt ecõtrario qui bonũ minimè diligens ex malitia quidẽ peruerſus eſt, ſed ſapiens, vt faciat malũ, per ignorantiam cæcus

non

non eſt. Quem ideo necdum appellauerim nequam, quòd vnum ei, licet ad ſuum malum, non deſit bonum, id eſt ſciẽtia. Sed eſt qui bonum fortè quod non diligit, agit: cui non incongruè id quod dicitur nequam aſſignauerim: eo quòd neutro careat malo, nec cæcitate ſ. nec peruerſitate. Dicitur ſiquidem nequam quaſi nequaquam: vt hunc ſolummodo appellauerim nequam qui nequaquam, hoc eſt in nullo penitus appareat bonus, ſed ſit vtroque bono vacuus, id eſt tá veri notitia quàm beneuolentia.

GALFRIDVS.

Quòd non ſit magnopere pro tẽporalibus ſupplicandũ.

Nolite ſolliciti eſſe, dicentes, Quid manducabimus &c. Parua ſunt quæ ad vſum pertinent huius vitæ, vt eſt ſanitas corporum, tranquillitas temporum, rerum facultas: & hæc tam poſtulanda tenuiter, vel de ſuperfluo penitus expectanda, quã expetenda ſint. Affectuoſius autem in eis petitionibus ſupplicandũ, in quibus cauſa agitur animarum. Cũ videlicet & quis auferri ſibi poſtulat periculoſam quamlibet tẽtationem, vel conferri boni alicuius operis facultatem: ſeu cũ differri exitũ ſuum aut quærit ob ſtudium pœnitẽtiæ, aut fortè quæritur ob deſiderium vitæ. Siquidem ſcire debemus etiã in his omnibus, quoniam quid orandũ ſit ſicut oportet neſcimus, ad obtinenda quæ huiuſmodi ſunt flagret animus: eo tamen moderamine coërcenda nobis affectio, & oratio dirigenda, vt ipſius committatur arbitrio, qui ſolus nouit quid nobis expediat ad ſalutem. Eſt aliud petitionis genus, in quo iam conditio nulla admittitur. Neque enim cum hæſitatione aut ambiguitate petendum, quod petendum neceſſariò ad ſalutem. Hoc affectu chariſſimi & eiuſmodi plena animi intentione poſtulemus in ſaluatoris nomine à patre miſericordiam induſtricem, gratiam adiutricem, gloriam conſummatricem. Nimirũ in his tribus affectuoſiſſima illa ſacerdotis verſatur oratio, cum percepturus dominica ſacramenta & quidem opportunè, ſupplicat illi vt liberum ſeſe à peccatis, & ipſius obediẽtiæ mandatis, & in perpetuum ſibi faciat adhærere. D

PETRVS RAVENNAS.

Quàm ſit miſerum ſuſpirare terrena, cui cœleſtia promittuntur.

Nolite ſolliciti eſſe dicẽtes &c. Quis rex deuotis militibus I

debitam non procurat annonam? Quis dominus fidelibus ſuis iuſta cibaria non miniſtrat? Quis pater non dat filiis? Si ergo nobis Deus, & rex, & dominus, & pater eſt, quid negabit? Stipendiis ſuis militans derogat miles regi, ſuis viuens ſumptibus. dominus ſeruum accuſat, pro ſe ſollicitus filius culpat ſuperſtitem patrem. Noli ergo homo exacerbare patrem. Noli ergo homo exacerbare Deum pro te, taliter cogitando. Quia & iuſtitia regnantis, & dominantis ſtudio, & generantis affectu, in ſe totam tui recepit ſollicitudinem: retudit & cauſam, dicendo: Nolite ſolliciti eſ. &c. Et verè. O nefas quãtum! o quàm miſerum! o tota infelicitate digniſſimum, qui cùm donetur regno, ſuſpirat panem: cùm induatur immortalitatis gloria, plangit corporis veſtimentum, geminæ infelicitatis conſcius: nec credit fieri ſe felicẽ, & terreno nutritus in puluere, cœli incolam dubitat ſe futurum!

HVGO DE S. VICT.

Quòd iudicij noſtri qualitas de noſtra pendeat voluntate.

Cap. 7.
F *Nolite iudicare, & non iudicabimini.* Nunquid ſi iniquo iudicio iudicabunt, iniquo iudicabũtur? abſit. nulla quippe iniquitas apud Deum. Sed ita dictum eſt, In quo iu. &c. Tanquam diceretur, in qua voluntate bene feceritis, in ipſa liberamini: vel in qua malè, in ipſa puniemini.

Quomodo intelligendum ſit, In qua menſura &c.

In qua menſura menſi fueritis &c. Quod feceritis patiemini: non vt ſi quis ſtuprum fecerit, hoc etiam patiatur: ſed quod peccato iſto fecit legi, hoc ei lex faciat. i. quia legẽ talia prohibentem de ſua vita abſtulit, auferat eum etiam ipſa lex de hominum vita quam regit. vel, In qua menſura &c. vt qui æternam voluit habere peccati perfectionem, æternã inueniat vindictæ ſeueritatem.

BERNARDVS.

Quòd ſuperbia trabis nomine cenſeatur.

G *Hypocrita eiice primùm trabem &c.* Trabes in oculo grandis & groſſa, ſuperbia in mente eſt, quæ quadam corpulẽtia ſui, vana non ſana, tumida non ſolida, oculum mentis obſcurat, veritatem obumbrat: ita vt ſi tuam occupauerit mẽtem, iam te videre, iam te talem qualis es vel qualis eſſe potes nõ poſſis ſentire, ſed qualem te amas, talem te vel putes eſſe vel

vel ſperes fore. Quid enim aliud eſt ſuperbia, quàm vt quidam ſpiritus definit, amor propriæ excellentiæ? Vnde & nos poſſumus dicere per contrarium, humilitatem propriæ excellentiæ eſſe contemptum. Amor verò ſicut nec odium, iudicium veritatis neſcit.

Quòd via vitæ tripliciter dirigatur.

Arcta eſt via quæ ducit ad vitam. Hæc via tripliciter H
diſtinguitur, alia eſt enim ſanguinea, alia purpurea, alia lactea. Sanguinea in martyribus, qui in ſanguine agni ſuorum corporum indumenta lauerunt. Purpurea in confeſſoribus, qui in ſua carne veſtigia dominicæ paſſionis expreſſerunt per abſtinentiam. Lactea in virginibus, quæ in ſeipſis puritatis angelicæ candidatum & virtutes ſanctimoniç cõſecrarũt, & per viam munditiæ ad amplexus, & thalamos veri ſponſi virtutum pennis feliciter euolarunt.

CASSIANVS.

Quòd perfectio ſit paucorum.

Arcta eſt via quæ ducit ad vitam. Conſidera te de pau- I
cis & electis effectum. Et ne exemplo ac tepore multitudinis refrigeſcas. Viue vt pauci, vt cum paucis merearis inueniri in regno Dei. Multi enim ſunt vocati, pauci verò electi. Et puſillus eſt grex cui complacuit patri hæreditatem dare. Itaque non leue noueris eſſe peccatum, perfectionem profeſſum quempiam, ea quæ ſunt imperfecta ſectari.

ISAAC.

Quòd impoſſibilitati noſtræ diuina pietas ſe conformet.

C*Vm deſcendiſſet Ieſus de monte.* In monte Cap. 8.
ſequuntur diſcipuli alacres & prompti, ſpi K
ritu feruentes. Deſcendentem mors & carne grauis turba præſtolatur. Dominus Ieſus omnium ſaluator omnibus omnia ſic efficitur, vt humilibus humilior, excelſis ſuperior vbique inueniatur. Sic ſe inclinans, vt adulterio deprehenſam animam à dæmonibus accuſatam liberet, quatenus digito ſcribat in terram, ipſe digito Dei formans terrã de terra, propter terram. Sic ſe erigens vt aſcendat etiam ſuper Cherubim, ibi volet etiam ſuper pennas ventorum, vniuerſorum ſ. ſupergrediens iuſtorũ virtutes, & cõtemplationes angelorũ. Ipſum itaque & vallem in quam deſcendit, & planum per quod cum turba graditur, & montem in quem

aſcendit,modò cum omnibus diſcipulis,modò cum paucis, modò ſolus,orare patrem intelligo.Ipſe enim totum quod Deus eſt exiſtens,totum quod homo eſt permanens,nec ſupra ſe poteſt aſcendere,ne Deum excedat,nec infra ſe deſcẽdere,ne iumẽtũ fiat.Ipſe ſancta & ſublimis ſcala quã dormiens peregrinus vidit.Nam incola fortè,& vigilans non videret ad Deum à terra erecta, vel ad terram à Deo porrecta,quando vult per ſe in ſe,quò eum,nunc pauci,nũc plures,nunc hominum nemo ſequi poteſt,aſcendere.Beata anima quæ dominũ Ieſum per omnia ſequi poteſt,currens poſt odorẽ vnguentorum ſuorũ,quocunque ierit,ſurſum aſcendens ocio contemplationis,deorſum deſcendens officio charitatis,ipſum ſequens ad ſubiectionem ſeruitutis, ad amorẽ paupertatis,ad patientiam famis & ſitis,& fatigationis,operationis,plorationis,orationis,cõpaſſionis,& denique paſſionis: qui venit obedire vſque ad mortem,& miniſtrare nõ miniſtrari,& dare non aurum,non argentum,ſed conſilium & auxilium multis,& animam ſuam pro multis.

Quæ ſit forma perfectæ vitæ.

M Hæc ergo forma ſit viuendi, cogitatione & auiditate in illa patria conuerſari cum Chriſto,in ęrumnoſa peregrinatione nullum charitatis officium recuſare Chriſto: videat anima contemplatione veritatis ſpeciem ſuam ſupra ſe,viſitet caro officio charitatis ſpeciem ſuam iuxta ſe, & neutra peccabit in ſe.Viſitans,inquit,ſpeciem tuam non peccabis. Si ergo viderit caro ſpeciem ſ.etiã infra ſe,nõ abhorreat,nõ refugiat,nec ab obſequela & tactu refugiat pietatis. Nunquam enim melius videre merebitur anima per veritatem ſpeciem ſuam ſupra ſe,quàm ſi ſe inclinet caro per charitatẽ ad ſuam ſpeciem infra ſe.

Quanto affectu agenda ſint opera pietatis.

N Ideo diuina ſapientia,medicina pariter & doctrina, quæ ſolo verbo potuit,leproſum tactu curare maluit, vt tu non quàm facilius,ſed quàm affectuoſius potes,beneficium impendas,opus pietatis impleas,nihil abhorreas,illum ſemper attendens propter quem facis.ille enim ſemper pulcher eſt, ſemper mundus, ſemper honeſtus, ſemper dignus in omni perſona,loco,& opere.

Item Homilia vnde ſupra.

Cum

Cùm deſcendiſſet Ieſus de monte &c. Deus mons eſt, & homo vallis: forma Dei mons eſt, & forma ſerui vallis. Cùm ergo deſcendiſſet de cœlo ad terram, ſequi eum iam poterant turbæ quæ eum expectabant, quæ ſine ipſo, quò vadit, ire non poterunt. Quò tamen eos ducit, primũ quidẽ ad ſanandum leproſum, quod fortaſſe ipſi erant & neſciebant. O

De triplici infirmitate.

Prima ægroti incommoditas eſt ſanitatem non habere. Secunda infirmitatem neſcire. Tertia medicinam non quęrere. Quarta oblatam negligere. Corã malè ſanis benè infirmus ſanatur, & agnoſcens peccatum ſuum prius dicit vt iuſtificetur. Iuſtus enim in primis accuſator eſt ſui.i.in principio iuſtificationis ſuæ accuſat ſe.i.accuſando incipit eſſe iuſtus. P

De tribus partibus iuſtitiæ.

Prima enim pars iuſtitiæ peccatoris eſt delicti accuſatio. Secunda correctio. Tertia obſeruatio. Obſeruabo in m. Ideo veniens leproſus prius loquitur: Domine ſi vis potes me mundare. Duo confitetur, ſui immunditiam, Dei potentiam. Tertium implorat, ſ. beneuolentiam: laudans inuocat dominum, & ideo à lepra dimittitur: laudans potentiam inuocat gratiam. Omnis qui ſic inuocauerit nomen domini, ſaluus erit. Et audiet, Volo, mundare. Sequitur: Vide, nemini dixeris ſed, vade oſtende te ſacerdotibus &c. Quid eſt hoc? à Chriſto mundatus poterit Chriſti laudes tacere? Laudauit potentiam inexpertus, expertus gratiam. Denique cur à Chriſto ſanatus, mittitur ad ſacerdotem? Sed audi. Q

Quanta ſit dignitas ſacerdotum.

Cùm deſponſaſſet ſibi Chriſtus eccleſiam infirmam, omnipotens humilem, excelſus ancillã facit reginam. Quæ retrò erat ſub pedibus, aſſumpſit ad latus. De latere enim eius exiit, vnde eam ſubarrauit. Et patris omnia filij ſunt, & quæ filij patris, cùm ſint naturaliter vnum. ſic omnia ſua dedit ſponſus ſponſæ, & omnia ſponſæ cõmunicauit ſibi, qua cũ ſeipſo & patre facit vnum. Sponſus itaque cum patre vnũ, & cum ſponſa vnus: quod in ſponſa reperit alienum, abſtulit, affigens illud cruci, quod naturale & proprium aſſumpſit & induit, quod ſuiipſius proprium & diuinum contulit, abſtulit diabolicum, aſſumpſit humanum, contulit diuinum. Sunt itaque omnia ſponſi ſponſę, & honor confeſſio- R

nis,& poteſtas remiſſionis. Vade,oſtẽde te ſacerdotib⁹&c. Neque enim minus ſunt ſolius Chriſti,ſi eccleſiæ:ſed non ſunt totius Chriſti,ſi non eccleſiæ.Nemini igitur dicat ſanatum ſe peccator eſſe, cùm intus gemuerit, vbi ſolus, ſed non totus Chriſtus dimittit. ſi oſtendere ſe ſacerdoti contempſit,cui diſpenſatio credita eſt remiſſionis,& ob hoc honor debetur confeſſionis. Nam ſi dixerit,lepra iam redit, & immundior iá meritò dicitur, à quo mundator contemnitur,qui ſub hac conditione mundauit,vt mundum ſe leproſus non diceret, niſi ſe ſacerdoti oſtenderet, & munus offerret.Sicut enim dimiſſa dimittenti non redeunt:ſic condonata intus,foris contẽnenti confiteri, nil proſunt. Sicut qui non honorificat filium,non ho.patrem qui miſit illum: qui non honorificat ſponſam, non honorificat filium qui ſuſcepit eam, cuius vtique contemptus in totius redundat iniuriam trinitatis. Nihil ergo eccleſia poteſt dimittere ſine Chriſto,nihil vult Chriſtus ſine eccleſia:nihil poteſt eccleſia niſi pœnitenti.i.quem Chriſtus prius tetigerit, nihil vult Chriſtus dimiſſum ſeruare eccleſiam contemnenti. Omnia per ſe poteſt omnipotens Chriſtus.ſ.baptizare, eucharistiam conſecrare,ordinare,peccata dimittere, & ſimilia. Sed nihil vult ſine ſponſa, humilis & fidelis ſponſus. Quod igitur Deus coniunxit,homo non ſeparet.Noli caput turturis prorſus abrumpere. Noli caput corpori detruncare. Non enim decollari voluit Chriſtus, ſed cruce extendi, diſtendi, ſuſpendi,vt ima,ſumma, media copularet. Noli ergo corpori caput ſubtrahere, vt nuſquam totus ſit Chriſtus.Neque enim totus Chriſtus ſine eccleſia vſquã, ſicut tota eccleſia ſine Chriſto nuſquã. Propter quod dicit: Nemo aſcendit in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo.Iſte eſt ſolus homo qui peccata dimittit.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd ſeruus Chriſti ſtare debeat non iacère.

S *Domine puer meus iacet in domo paralyticus.* Videtis Centurionem,antequam diſcipulatus ſubiret officium,locum magiſterij fuiſſe ſortitum. Præbet enim petendi formam,dat normam credendi,qui nondum Chriſtianæ ſcholæ ingreſſus eſt diſciplinam. Domine, inquit, puer meus &c. Qui vocat dominum, ſuam fatetur fideliter ſeruitutem.Et quomodo hic Centurio qui ſic agnoſcit dominum,

puerum

puerum ſuum auſus eſt profiteri,quaſi neſciens ſerui peculium ad dominũ pertinere,aut ignorat cõmunia,qui docet tam profunda,tam ſecreta?Puer meus. Meum dico, quia iacet.Si tuus eſſet domine,non iaceret. Ecce nunc,inquit,benedicite do.omnes ſer.do.qui ſta.&c. Non qui iacetis, vt tuus ſit ſurgat, vt tibi ſeruiat iam ſanetur:nã ſiquando ſeruis tuis aduerſa proueniunt,non ſunt illis neceſſitatum cauſæ,ſed ſunt certè victoriæ.

BERNARDVS.

Quòd qui ſubiici non cõfunditur,iure aliis præponatur.

*Et ego homo ſum ſub poteſtate &c.*Non iactabat Centurio T
poteſtatem,quam nec ſolã protulit nec priorem. Dicturus quippe,habẽs ſub me mi.præmiſit,homo ſine poteſtate. prius ſe agnouit hominẽ quã poteſtatem. Agnouit inquam ſe hominẽ homo gentilis. Homo,inquit,ſum,& homo ſub poteſtate.Iã quicquid inferas, ſuſpectã nõ habebit iactãtiam. Præmiſſa ſiquidem eſt humilitas,ne altitudo præcipitet:nec inuenit arrogantia locũ , vbi tam clarũ inſigne humilitatis præceſſerit.Reuera quia nõ confuſus eſt de ſubiectione,iure ex prælatione meruit honorari.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd nautæ peritiã non probat ſerenitas ſed tẽpeſtas.

Aſcendente Ieſu in nauim &c. Vbi Chriſtus eccleſiæ ſuæ V
nauem mare ſeculi tranſfretaturus aſcendit, Gentiũ flabra, Iudæorum turbines,dæmonum nebulæ ſic ruerunt,vt totius mundi fieret vna tempeſtas regum: ſpumabant vndæ, ſæuiebant tempeſtatum fluctus,ſonabat rabies traditorum, populorum gurgites rotabantur,perfidiæ notabantur,ſcopuli mugiebant,littora Chriſtiana,lapſorum naufragia vexabantur.Et erat totius mundi vnum diſcrimen,vnumque naufragium. Tunc diſcipuli accedunt ad dominum.Suſcitatus à diſcipulis Chriſtus, mare, hoc eſt mundum corripit, tranquillat orbem , reges mitigat , poteſtates placat, ſedat fluctus,componit populos Romanos , efficit Chriſtianos: & ipſos quoque executores Chriſtianæ fidei reddidit, qui fuerant perſecutores nominis Chriſtiani. Gubernatoris námque peritiam non probat ſerena temperies,ſed procelloſa tempeſtas: blandiente aura nauem regit vltimus nauta, in confuſione ventorum primi quæritur ars magiſtri.

Quòd

Quòd Chriſti odor paradiſi noſtro nos quæſierit in fœtore.

X *Occurrerunt ei duo habentes dæmonia, de monumentis exeuntes.* In monumentis ſedem fecerant mortis auctores. Attendite quæ ſæuitia, quis furor, quæ rabies dæmonum erga genus humanum. quanuis breue tempus hominum ferre non poſſunt, contēti non ſunt homines mori, ſed viuos geſtiunt ſepelire: ſed ſepulcris mandant, vt homines redigant in ſepulcra: tunc homines ad præſentiam Chriſti exeunt de monumentis, & verſa vice captiuos ferunt, à quibus fuerant captiuati. Quid nobis & tibi fili Dei? hoc eſt dicere: Vitæ auctor, quid tibi cum mortuis? habitator cœli, quid tibi cū ſepulcris? odor paradiſi, quid tibi cum fœtore. Quos de cœlo eiecisti, quos de paradiſo excluſiſti, quibus nunc tollis vrbes, regiones habitabiles negas, permitte nos habitare in ſepulcris. Etſi nos perſecutione tanta digni ſumus, tu tanta dignus non es iniuria. Quid nobis & tibi? Quid? quid iudici & reo? quid regi & deſertori? quid nobis & tibi fili Dei? Hoc dicunt poſſeſſori fures, hoc domino prædones, tenent ſpolia, prædam geſtant. Et quid ſibi cum eo ſit, qui ſua repoſcit, interrogant. Quid nobis & tibi fili Dei? Vt reddatis homines, mundum reſtituatis auctori, & veniente creatore ſciatis vobis in creaturas amplius nil licere. Quid nobis & tibi fili Dei? Et vobis cum hominibus quid? Veniſti ante tempus torquere nos? Agnoſcunt Deum, iudicem confitentur, clamant iudicium ſibi deberi, & præſcribunt de tempore. Malis patientia breuis, bonis vltio tarda. Quòd læderis longum eſt, anguſtum eſt ad lædentes.

Quòd maligni ſpiritus deſiderant mortem hominū, qui ſic deſiderant & porcorum.

Si eiicis nos hinc, mitte nos in gregem porcorum. Digna pe-
Y tit indigna ſeruitus de monumentis, ſi precatur mitti in porcos nequitia, vt fœtores admittere neſciat, ſed mutare. Cœnum petunt ruentes è cœlo. Sordibus vtique delectantur & cœno, qui ſemper fœtore criminum & ſquallore vitiorum paſcūtur. Mitte nos in gregem porcorum. Grex in gregem mittitur, vt perdatur dæmonum multitudo: vt appareat hoc duos portaſſe homines, quod numeroſitas non valuit ſuſtinere porcorum. Ait illis: Ite. Traditur vile pe-

cus

cus non pro voluntate dæmonũ,ſed vt appareat quomodo mortes quærunt hominum,qui ſic porcos vt perderent quæſierunt.

De conuerſione Matthæi.

ET cùm tranſiſſet inde, vidit hominem ſedentem in t.Ma.n.&c. Matthæus publicanus generat nobis non paruam ſuis quæſtubus quæſtionem, & magnum nobis negocium ſua negociatione proponit. Sed dicis,quomodo?Deus pauperes ſuſcipit, ſed diuites non repellit. Abraham, Iob, & Dauid, diuites fuerunt & ſancti. Sed ad hæc reſpondemus. Fuerunt & ſanctis diuitiæ vtpote à Deo datæ, non turpiter acquiſitæ, conceſſæ ad vſum vitæ, non ad mortis vſuram. Matthæum vel publicanum, diuitiæ ſic cupiditatis publicabant, magiſtrum in fornace auaritiæ ſic coquebant, ſic alligabant vinculis cautionum, ſacculorum ponderibus ſic premebant, vt leuare ſe ad innocentiam, ſurgere ad iuſtitiam, ad virtutem progredi non valeret. Vnde & ſedere eius, iam erat ſubſedere,non ſedere. Hunc ergo talẽ cur vocauerit Chriſtus, cur elegerit ad diuina,niſi quæratur altius, altiſſimam facit quæſtionem, facit & ſcandalum quantum illo tempore circunſtantium patefecit intentio. Quomodo enim infirmitas non laboret humana?quoniam videbat apud Chriſtum pecuniam ſic valere, vt daret fraudulento fidem, venali gratiam, cupiditatis magiſtro officium largitatis, publicano ſeculi cœleſte ſecretum. Vrebat videntes, quòd vſura quæ vaſtat terram tollebatur ad cœlum, & hanc quam deteſtantur homines diuinitas aduocabat: hæc omnia fratres dicebant Phariſæi, quaſi magnum malum eſſet quod & malis poterat diſplicere. Cap.9. Z

Quòd aurum naturam ſuam repetens, cœleſtes animos ad inferna deponat.

Cùm tranſiſſet Ieſus inde, vidit hominem &c. Vidit plenius oculis diuinis quàm humanis. Vidit hominem,vt peccata hominis non videret. Vidit opus ſuum, vt deſpiceret opera peccatorum. Vidit illum Deus,vt videret Deum. Vidit illum Chriſtus,vt ille pecuniæ latebras amplius non videret. Vidit illum ſedẽtem:quia ſtare non poterat cupiditatis pondere depreſſus,& ipſa totus cõſcientia fraudis incur- Y

curuus. Aurum natura graue, ſed grauior auaritia nimis. Hinc eſt quòd plus habentem deprimit, quàm ferentem: & vehemẽtius aggrauat corda, quàm corpora. naſcitur in terra profunda, ſcrutatur ipſa montium fundamenta, per ſquãmea maxima cæcis venarum diſcurrit anfractibus: idẽ ſemper ſuam reperit naturam, cœleſtes animos ad inferna deponit. Auri furor ardẽtius humano feruet in pectore, quàm caminus totis igneſcit incendiis. Et acrius homines diſſoluit in terra, quàm ſoluatur à calore flammarum. Eſt cõmutatio ſanè vna, ſi homo ſapiens illud per manus pauperis mittat in cœlum, priuſquam mittatur ab illo vt ſtultus in tartarũ.

Quid ſit in conuerſione diuitis attendendum.

B Sequitur: *Veni ſequere me*. Non dixit, Affer ad me: quia Matthæum, non Matthæi ſacculos requirebat. Veni ſequere me. hoc eſt: Depone pondera, dirumpe vincula, me ſequere. quære te, perde vſuram, vt valeas te inuenire. Sed iá quid Phariſæis reſponderit audiamus. Non eſt, inquit, opus ſanis medico, ſed malè habentibus. Ecce quare ad Matthæũ venerat Chriſtus: vt auaritiæ curaret vulnera, vt ſanies ſanaretur vſuræ. Euntes, inquit, diſcite quid eſt, Miſericordiá volo, & non ſacrificiũ. Miſericordiam voluit, vt Matthæus quod tulerat per miſeriam, in miſericordias prorogaret, & inde redimeret pœnam, vnde comparauerat culpam.

Quòd reſurrectio iacẽre voluerit, vt reſurgerent qui iacebant.

C *Quare cum pu. & p. m. ma. v.* Arguitur Deus quare inclinatur homini, quare coniacet peccatori, quare ſitit reditum peccatorum, quare acceptat miſericordiæ fercula, quare ſumit poculum pietatis. Fratres, venit ad prandium Chriſtus, venit ad conuiuium vita, vt ſecum conuiuari faceret mortuos: iacuit reſurrectio, vt de ſepulcris ſurgerent qui iacebant: decubuit innocentia, vt peccatores leuaret ad veniá.

Quòd ab acquirenda re dilecta, nulla reuocet difficultas.

D *Non eſt opus ſanis medicus*. Quò medicus, niſi ad ægrum? Vbi bonus paſtor, niſi ad ouem perditam? Quando ſe rex hoſtibus immiſcet, niſi quando vult liberare captiuum? qui precioſum fudit margaritum, loca ſqualida non dedignatur intrare, & illud inter ſtercora ipſa perquirere non abhorret. In quo præceps poſt filium non ſe dat mater? Iudex cùm vult ignoſcere, hominem reſpicit non culpam. Pater cùm

miſereri

miſereri vult filio, affectum cogitat non delictum: & arguitur Deus qui creauit hominem ad imaginem & ſimilitudinem ſuam, quare hominem inter peccata charitate conditoris inquirit. Et hinc murmurant. Quid dicent? quid facient? cùm viderint eum propter hominem ipſas tenebras tartari penetrare? Sequitur: Et ſurgens ſecutus eſt eum. Generoſus animus, qui ſic ea quæ magna putauerat, facilè & quaſi nulla contempſit.

Quòd ad malum malos liuor vniat, qui bonos diuidere conſueuit.

Quare nos & Phariſæi ieiunamus frequenter, diſcipuli autem tui non ieiunant? Cum diſcipulis Ioannis quæ eſt ſocietas Phariſæis, niſi quia iunxerat inuidia, quos diſiunxerat diſciplina? hic iam ſua iura prodit zelus, dum iungit diſiungere conſuetus. Iudæi poſtponi Moyſen domino non ferebant, diſcipuli Ioannis Chriſtum nolebant vllatenus Ioanni anteferri, ſic in Chriſtum fremebant vtrinque liuore communi. E

Quòd euangeliſtæ de agni vellere texuerunt regalis purpuram veſtimenti.

Nemo im. commiſſuram panni ru. in veſtimentum vetus. Antiquæ legis ſupellectilem dicit Iudaicis ſtudiis attritam, corruptam ſenſibus, ſectis ſciſſam, in puris actibus obuolutam, pannum rudem euangelij nuncupat indumentum. Sed intellige pannum non eſſe ſciſſuræ partem, ſed texturæ principium. Tunc enim primū regalis indumenti tela de Chriſti vellere texebatur, de vellere quod dabat agnus, & agnus qui tulit peccata mundi. Texebatur autem regium indumentum, quod in purpureum fulgorem cruor tingeret paſſionis. Meritò ergo Chriſtus hunc pannum rudem Iudaicæ vetuſtati prohibebat immitti, ne peior ſciſſura fieret, ſi Iudaica vetuſtas nouitatem ſcinderet Chriſtianam. F

Quòd in deſperatis cauſis ſæpè ſit magiſtra neceſſitas.

Ecce mulier quæ fluxum ſanguinis paſſa annis xij. &c. In arduis languoribus dat crebrò conſiliū vis doloris. In deſperatis cauſis eſt ſæpè magiſtra neceſſitas. Inuenit ipſa paſſio ſibi medicinam. Hinc eſt quòd mulier verecundo vulneri qualiter ſubueniret, inuenit vt fidei inſinuaret ſilētio, quod inſinuare publico clamore non poterat: & ſecreta ſpiritus via cœleſtem perueniret ad medicum, ad quem peruenire G

manifeſto

manifeſto carnis itinere non valebat: dabat audaciam pietas multa curantis,ſed fiduciam pandendi languoris neceſſitas auferebat. Quærebat quomodo faceret occultum de publico, de turba ſecretum. Curabat ne cauſa ſua ad curãtis redundaret ruinam. Prouidebat vt ſibi ſalus redderetur, ſalua reuerentia ſaluatoris. Acceſſit ergo retrò, quia ad videndum ſe iudicabat indignam : ſtatímque curauit fides intra ictum temporis, quod annis xij.ars humana curare non potuit.

Quàm potenter ſubueniat Chriſti corpus, cuius veſtis fimbria ſic medetur.

H O quid iſta vidit habitare in interioribus Chriſti,quæ in Chriſti fimbria diuinitatis totam vidit inhabitare virtutem! O quàm docuit mulier quantum ſit corpus Chriſti, quæ in fimbria tantum eccleſiæ monſtrauit! Miſeri qui quotidie corpus Chriſti tractamus, & ſumimus, & noſtris vulneribus non curamur, imò quod magis flendum eſt,mulier tulit medicinam de vulnere,nobis medicina ipſa retorquetur in vulnus.Nó enim deeſt Chriſtus infirmãtibꝰ ſed fides.

BERNARDVS.

Quòd perſeuerantia ſola de virtutibus coronetur.

Cap.10. I *Qui perſeuerauerit vſque in finem, hic ſaluus erit.* Perſeuerantia ſola meretur viris gloriam, coronam virtutibus. Prorſus abſque perſeuerantia,nec qui pugnat victoriam,nec palmam victor conſequitur. Vigor,virium virtutis conſummatio eſt: nutrix ad meritum, mediatrix ad præmium, ſoror eſt patientiæ, conſtantiæ filia,amica pacis,amicitiarum nodus, vnanimitatis vinculum , propugnaculum ſanctitatis. Tolle perſeuerantiam, nec obſequium mercedem habet,nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo. Deniq; non qui cœperit ſed qui perſe. vſque in fin.ſaluus erit. Saul cum eſſet paruulus in oculis ſuis,rex eſt ſuper Iſraël conſtitutus: non perſeuerans in humilitate, & regnum amiſit & vitam. Si cautela Sampſon , ſi Salomonis deuotio , perſeuerantiam retinuiſſent: nec is ſapientia priuaretur,nec ille viribus.

Quòd auris oculíque teſtimonium ratum fiat.

I*Te, renunciate Ioanni quæ audiſtis & vidiſtis.* Cap. 11.
Nec breuius nec planius intimari valuit fidei certitudo, audita viſa confirmãt, vt duorum teſtimoniũ (auris loquor & oculi) ratũ ſit: haud dubius aſſero quod auribus oculiſque percepi: intonat tuba ſalutaris, coruſcant miracula, & mundus credit. Citò enim perſuadetur quod dicitur, dum quod ſtupetur oſtenditur. K

GALFRIDVS.

Quid per arũdinẽ, quid per veſtis mollitiem deſignetur. L
Quid exiſtis videre in deſertum? Arundinem vento agitatam? Arundo vẽto agitata, & homines mollibus veſtiti, ſunt homines medulla virtutum vacui, & ſeculariũ deliciarũ mollitie reſoluti. Arundo vento agitata, eſt religio ſimulata. Foris pulchra per oſtentationem operis, intus vacua exinanitione virtutis. Sed quomodo nõ cederent gladio, qui non poſſunt reſiſtere verbo? Quomodo perſequutionũ flumina ſuſtinebunt, quos cõminationũ flamina prima deiiciũt? Fieri ſolet vt arundines impulſæ vento non ſolùm agitentur, ſed etiã ſtrideant: ſic puſillanimes quique & infirmi primo cõminationis vento cõcuſſi, dum nutant in ſe, murmurãt inter ſe: & mira peruerſitas, quòd aduerſus homines fragiles, aduerſus Deũ ſeſe exhibent cõtumaces. Mollities veſtium, eſt corporearum illecebra voluptatũ. Per diminutos dies Ioannis, præſentis tẽporis conſolationes intellige, quæ niſi minuantur & deficiant, dies conſolationis æternæ impediunt & retardant. Et quia dies præſentis conſolationis non ſine violentia quadam vincimus, rectè dicitur quòd ab eiſdem diebus regnum cœlorum vim patitur.

Quòd Baptiſtæ ſanctitas tam Chriſti quàm euangeliſtarum præconiis commendatur.

Inter natos mulierum non ſurrexit maior &c. Salomon ait: Laudent te labia proximi tui. Sed quam felicius & glorioſius cùm laudant quempiam labia Dei ſui! Deus quippe nec falli poteſt nec adulari. Quàm ſit ergo ſublimis meriti & gratiæ excellentis beatus Ioannes Baptiſta, hinc aduertere liquet, quòd hunc dominus ita ſanctis præferendum omnibus iudicauit. Vnde nec ſemel quidem aut perfunctoriè aut breuiter laudem eius attigit, ſed quotienſcunque ſe offerebat occaſio ſermonis, laudibus eius delectabatur immorari: M

immorari: quod ſatis probat hiſtoria euangelij. Propterea Marcus, Lucas, & Ioannes, initia librorum eius præconiis dedicarũt, vt videlicet auctoritas tanti nominis prima frõte prælati totum deinceps commendabilius redderet euangelium,& lucerna in ipſo ingreſſu ac veſtibulo ardẽs & lucens perduceret ad lucem quæ lucebat in tenebris, ſed nequibat à tenebris comprehendi. Matthæus enim cùm eum natiuitas domini tenuit initiis occupatum,mox vt puerum nutriendum Nazareth commendauit, ad præcurſorem, & Baptiſtam eius ſtylum conuertit, arbitratus imperfectum fore quicquid de ſponſo diceret,ſi de dimidio amico ſponſi reticeret.

BERNARDVS.

Quòd regnum Dei ſola quatuor hominum genera poſſidebunt.

N *Regnum cœlorum vim patitur.* Quatuor ſunt genera hominum regnum cœlorum poſſidentium: alij violenter rapiunt,alij mercantur, alij furantur,alij compelluntur ad illud. Rapiunt,qui reliquerunt omnia & ſequũtur ipſum. Sunt alij inferioris gradus à quibus metuntur carnalia,dum ſpiritualia ſeminantur. Tales dicuntur mercatores,quia dant in præſenti pauperibus tẽporalia,vt in futuro ab eis recipiant æterna, quæ non niſi per eos habere merentur. Neceſſe eſt enim omnes qui in futuro iudicio examinandi ſunt, vel eſſe iudicis amicos,vel apud iudicem amicos habere interceſſores. Habent ergo primum beatitudinis locum qui intercedunt, habent hi pro quibus intercedunt ſecundum. Et iam alij qui nonnulla bona occultè faciunt, pro quibus merentur regnum cœlorum:ſed tamen furari illud dicuntur, quia laudem humanã vitantes,ſolo diuino teſtimonio ſunt contenti. Alij ſunt qui cõpelluntur,vt pauperes neceſſarij,quos hic ignis paupertatis Deo diſpenſante probat, ne in futuro ignis iudicij damnabiliter puniat:de quibus dicitur: Compelle intrare &c. Compelluntur enim variis neceſſitatibus & oppreſſionibus afflicti.

GALFRIDVS.

Quòd Ioãnes victu & habitu vitã monaſticã deſignauit.

O *A diebus Ioannis Baptiſtæ r.c.v. pa.* In beato Ioanne fuerunt ſobrietas victus, aſperitas habitus, fuga ſeculi, & contemptus. Daturus autem generalem pœnitentiæ formam ordinem

ordinem ſpecialiter inſtituit monachorum. Ita vt cùm habeant multi in natiuitate eius gaudere, monachos oporteat ſpecialiter gaudere, cum in eius natiuitate ſuum celebrat vnuſquiſque natale. Induebatur pilis cameli, vt in veſtiméto pœnitentiæ circunſerret exemplum. De gibbo auté cameli nil habuit, quia nullius dignitatis terrenæ faſtigia concupiuit. Eſt alius periculoſior gibbus, quem ſupra dorſum fabricant peccatores, dum peccata peccatis accumulant, & crimina criminibus coaceruant. Veſcebatur autem locuſtis & melle ſylueſtri. Eis nimirum cibariis quæ ad manum erát, in quibus conuenienter inſtruimur, vt his quæ facilius & propinquius ad vſus noſtros occurrunt cótenti ſimus. Noluit etiam egredi locum ſolitudinis, vt mutaret panis dulcedinem mellis: quia malè vnius dulcedinis dilectio fugitur, dum aſperitatis intuitu in grauioris caſus periculum feſtinatur. Locuſta quæ crebris ſaltibus à terra ſe ſubleuat, ſpem æternæ conſolationis deſignat: qua totiens reficimur, quotiens eiuſdem ſpei beneficio aliquid de ſuperna dulcedine prælibamus. In melle ſylueſtri altera poteſt quidem cóſolatio deſignari. Illa videlicet & in qua Apoſtolus gloriabatur dicens: Non ſolùm autem, ſed & gloriamur in tribulationibus. Hæc conſolatio per mel ſylueſtre meritò deſignatur, quia nil magis ſylueſtre & à ciuibus huius ſeculi extraneum, quam æſtimare gaudiũ, quod ingeritur ad tormentum. Et forſitan hæc eſt pax quam non mundus poteſt accipere: quia non pacificè poteſt ingruentis tribulationis anguſtias ſuſtinere.

Quòd tam regnum Dei quàm infernum quidam furantur, quidam rapiunt & mercantur.

A diebus Ioannis Baptiſtæ r.c.v.pa. Non eſt regnum eſca & potus, ſed iuſtitia & pax & gaudium in ſpiritu ſancto. Si non potes illud rapere vel emere, ſaltem furare. Si non potes in illud vim facere, ſaltem vim patere & ingredere vel compulſus. Ab Oriente portæ tres comparantibus regnum Dei, per opera miſericordiæ, per exercitia iuſtitiæ, per ſtudia ſapientiæ ſalutaris. Ab Occidéte portæ tres furantibus, per occultas afflictiones, per humiles cófeſſiones, per ſecretas orationes. Ab Aquilone portæ tres patiétibus, dum ſubtrahitur quod delectat, imponitur quod affligit, quod terreat intentatur. Ab Auſtro portæ tres faciétibus, dum pra- P

uitas voluntatis,longinquitas conſuetudinis, naturæ fragilitas ſuperatur. Patet itaq; regnum cœlorum, & ſibi homines mercantur infernum, furantur,rapiunt, & compelluntur intrare. Puſillanimitas cogitur,intemperans animoſitas rapit,iniquitas comparat,furatur fatuitas oleo carens.

BERNARDVS.

Quòd Ioãnes nobis victu & veſtitu pœnitẽtiã pręſignauit.

Q *Venit Ioannes Baptiſta non manducans, non bibens planè nec veſtiens.* Sicut enim non eſt locuſta cibus, niſi aliquorum fortè irrationabilium animalium, ſic nec pilus cameli humanum eſt indumentũ. Quid tu camele pilos tuos depoſuiſti? Vtinam gibbũ magis depoſuiſſes. Quid vos irrationabiles feræ & reptilia deſerti, cibos exquiritis delicatos? Ioannes ſanctus homo, miſſus à Deo,imò angelus Dei quo nullus maior in natis mulierum,innocentiſſimum illud corpus ſic caſtigat, ſic extenuat,ſic affligit: vos indui feſtinatis byſſo, & purpura, & ſplendore epulari. Heu hic eſt præſentis totus honor Dei,hic Baptiſtę reuerẽtia tota! Tota verſatur hic veſtra celebritas, in popularis fauoris aura ſectanda, in gloria veſtium, & voluptate ciborum. Sed quid hoc ad Ioannem? Neque enim fecit ſic, aut talibus vnquam potuit delectari. Apoſtolica perfectio eſt, vt victum & veſtitum habentes, his contenti ſimus. Sed Ioannes etiam hæc contempſit.

Quòd dominus ad refectionem cõuocans viã monſtret.

R *Venite ad me omnes qui laboratis &c.* Laborantes ad refectionem inuitat,ad requiem prouocat oneratos. Nõ tamen onus ſubtrahit aut laborẽ, ſed onere alio & alio labore cõmutat. Sed onere leui,ſuaui iugo,in quibus requies & refectio,& ſi minus appareat,tamẽ inueniatur. Graue onus iniquitas ſedens ſuper ta.p. Sub hac gemebat ſarcina,qui dicebat: Iniquitates m.ſ.ſ.c. m. Quid igitur onus Chriſti,onus leue,onus beneficiorum? dulce onus,ſed ei qui ſentit,ei qui experitur,alioquin ſi non auertas,graue omnino & periculoſum,omniferum animal homo tempore ſuæ mortalitatis. Si adhuc portat peccata ſua, onus eſt graue: ſed iam fortè exoneratus eſt à peccatis,minus quidẽ graue: ſed ſi ſanè ſapit,nõ minus grande inueniet,ipſam ſ. exonerationẽ. Onerat nos cũ exonerat Deus. Onerat beneficio, cùm exonerat à peccato. Vox onerati: Quid retribuam domino pro omni-

omnibus quæ retribuit mihi? Vox onerati: Sẽper enim quaſi tumẽtes ſuper me fluctus timebam Deũ. Semper, inquit, hîc eſt. Sicut ante, ſic poſt indulgentiam peccatorum. Beatus homo qui ita ſemper eſt pa. nec minori angitur ſollicitudine, ne fortè obruatur beneficiis quàm peccatis.

Quòd dominus ad refectionem conuocans viam monſtret.

Venite ad me omnes &c. Venite inquam. Quò? Ad me veritatem. Quà? Per humilitatem. Quo fructu? Ego reficiam vos. Sed quæ eſt refectio quam veritas promittit? Fortè ipſa eſt charitas verè dulcis & ſuauis cibus, charitas quæ confeſſos alleuat, debiles roborat, mœſtos lætificat, iugum denique veritatis facit ſuaue & onus leue. Bonus cibus charitas, quæ media in ferculo Salomonis conſiſtens diuerſarum odore virtutum, velut diuerſi generis fragrantia pigmentorum, eſurientes reficit, iucundat reficientes. Ibi ſiquidem apponitur pax, patientia, benignitas, longanimitas, gaudium in ſpiritu ſancto, & ſi quæ ſunt aliæ veritatis ſeu ſapientiæ generationes. Habet & humilitas in eodem ferculo ſuas epulas, patientiæ ſcilicet & doloris, & vinum compunctionis, quas primò veritas incipientibus offert. Habet ibidem contemplatio ex adipe frumenti ſolidum cibum ſapientiæ, cum vino quod lætificat cor hominis, ad quod veritas profectò inuitat, dicens: Comedite amici mẽi &c. Media inquam charitate conſtrauit, propter filias Hieruſalẽ imperfectas videlicet animas: quæ dum adhuc ſolidũ cibum minus capere poſſunt, lacte interim charitatis pro pane, oleo pro vino nutriendæ ſunt. Quæ rectè media deſcribitur, quia eius ſuauitas nec incipientibus præſto eſt, prohibente timore, nec perfectis ſatis eſt, pro abundantiori contemplationis dulcedine. Illi adhuc à noxiis carnalium delectationum humoribus timoris, amariſſima potione purgandi, nondum lactis dulcedinem experiuntur. Illi iam auulſi à lacte epulari, ab introitu gloriæ glorioſius delectantur ſolis mediis, id eſt perficientibus: ita iam melleas quaſdam ſorbitiunculas charitatis experti, vt illis interim pro ſui teneritudine contenti ſint. Primus ergo cibus eſt humilitatis purgatorius cum amaritudine. Secundus charitatis conſolatorius cum dulcedine. Tertius contemplationis ſolidus cum fortitudine.

GALFRIDVS.

Quantæ dementiæ ſit contempta cœleſti refectione labori ſimul & oneri inhærere.

T *Venite ad me omnes qui laboratis &c.* Animaduertite & admiramini miſericordiam Dei. Ad pœnitentiam prius nos vocabat, inuitabat ad crucem, vt obedientiæ præmium deberetur, vt haberet meritum fides noſtra. Cunctantibus & trepidantibus nobis ad nuptias nos inuitat. Vocat ad refectionem: etiam ſi rem grandem diceret, certe facere deberemus. Quantò magis quia dicit, Ego vos reficiam? i ſeu homines mente captos! vocantur ad refectionem, & adhuc amplectuntur: ille ſuum onus, ille ſuum laborem, nec ab eis refectio quæcunque negligitur, ſed tanta vtiq;, quãtus ipſe eſt qui promittit. Væ prægnantibus & nutrientibus, laborantibus & oneratis, declinantibus in obligationes. Ille enim conatur neſcio quid adipiſci terrenũ, ille fruitur iam adepto. Videas etiam, quod magis dolendum eſt, hominem qui diuinæ iam promiſſionem refectionis gratãter ſuſcepiſſe, & conuiuæ cœleſtis ſpeciem præferre videtur, mira quadam nec minus miſera auiditate ſiliquas porcorum manducare. Quid iſtũ niſi multa ſimulando & diſſimulando negociantem dicas, niſi conceptis prægnantem votis, niſi ſtudiis infelicibus laborantem? Videas alium poſt multa forte conamina quod optauerat aſſecutum, impudenter quibuſdam cogitationum brachiis amplectentem, & in manibus ſed manibus ſecum gaudiis exultantem. Iam oneratus eſt, & ſi onus aut diſſimulat aut non ſentit, iam filiũ lactat, & velut in fundum poſſeſſionis ſuæ ſe recepit. Veruntamen ſi labor omnis & onus omne culpatur, quid eſt quòd idem ipſe qui refectionem pollicetur adiungit, Tollite iugum meum ſuper vos? Sed labor eius reficit laborantem, & onus eius portat potius quàm portatur.

HVGO DE S. VICTO.

Quòd ad Ieſum veniens de quouis incommodo remedium ſortiatur.

V *Venite ad me omnes qui laboratis &c.* Labore fatigati, onere grauati, inedia macerati. Venite ad me. Quales ad qualem, clauſi ad oſtium, ægroti ad medicum, naufragi ad portum, ad oſtium luminis, ad medicum ſalutis, ad portũ quietis. Vacui, vt lumine veritatis impleamini. Onerati, vt pec-

cato

catorum pondere alleuiemini. Laborantes, vt quiete adepta conſolemini.

AILREDVS. De triplici labore rubrica.

Venite ad me omnes qui laboratis &c. Eſt labor in vitiis, requies in virtute, confuſio in libidine, ſecuritas in caſtitate, ſeruitus in cupiditate, libertas in charitate. Eſt quippe labor in vitiis, labor pro vitiis, labor contra vitia. Labor in vitiis, quando vt peſſima deſideria expleãtur, laborem multis antiquus hoſtis importat. Labor pro vitiis, quando quis pro malis quæ fecit vel inuitus affligitur, vel volens labore pœnitentiæ maceratur. Labor contra vitia, quando conuerſus ad Deum diuerſis tentationibus fatigatur. X

De triplici confuſione.

Eſt etiam confuſio in vitiis, confuſio pro vitiis, confuſio contra vitia. Confuſio in vitiis, quando homo peſſimis paſſionibus diſſipatur, non ratione regitur, ſed vitiorũ tumultu confuſè agitatur. Confuſio pro vitiis, quando depreheſus & conuictus criminis alicuius confunditur, vel pœnitẽs vel confitens, quæ commiſit, ſalubri confuſione purgatur. Porrò confuſio contra vitia, quando homo conuerſus ad Deum tentationi quam patitur ex parte confuſionis recordatione reſiſtit. clamat nẽpe Deus: Venite ad me &c. Aliàs ſcriptum eſt: Vt iniquè ageret laborauit. Y

BERNARDVS.

Quòd ſola charitas onus Chriſti læuiget, & augeat iugũ.

Tollite iugum meum ſuper vos. Ac ſi diceret: Non impono inuitis, ſed vos tollite ſi vultis: alioquin non requiem ſed laborem inuenietis animabus veſtris. Bona lex charitas & ſuauis, quæ non ſolùm leuiter ſuauitérque portatur, ſed etiam ſeruorum ac mercenariorum leges portabiles ac leues reddit, quas vtique non deſtruit, ſed facit vt impleantur: illam temperat, iſtam ordinat, vtranque læuigat: nunquam erit charitas ſine timore ſed caſto, nunquam ſine cupiditate ſed ordinata. Implet ergo charitas legem ſerui, cùm infundit deuotionem: & mercenarij, cùm ordinat cupiditatem. Porrò timori permixta deuotio ipſum non annullat ſed caſtificat. Z

Quid veram manſuetudinem humili gignat.

Diſcite a me, quia mitis ſum & humilis corde. Collactaneæ ſunt humilitas & manſuetudo. Sicut enim mater præſum- A

ptionis electio, ſic manſuetudo vera non niſi ex vera humilitate procedit.

Item de gemina humilitate.

B *Diſcite à me, quia mitis ſum.* Eſt humilitas quam nobis veritas parit, & non habet calorem. Et eſt humilitas quā charitas format & inflammat: atq; hæc in affectu, illa in cognitione conſiſtit. Etenim tu ſi temetipſum intus ad lumen veritatis & ſine diſſimulatione inſpicias, & ſine palpatione diiudices: nō dubito quin humilieris in oculis tuis, factus vilior tibi ex hac vera cognitione tui, quanuis necdum fortaſſis id eſſe patiaris in oculis aliorum. Eris igitur humilis, ſed de opere veritatis, non adhuc de amoris infuſione. Nā ſi veritatis ipſius qui te tibi veraciter atque ſalubriter demonſtrauit, ſicut ſplendore illuminatus, ita affectus amore fuiſſes: voluiſſes quod in te eſt eandem de te omnes tenere ſententiam, quam ipſam apud veritatem habere cognoſcis. Sanè quod in te eſt dixerim, quoniam plærunque non expedit innoteſcere omnibus omnia quæ nos ſcimus de nobis, atque ipſa charitatis veritate vetamur palam fieri velle quod noceat agnoſcenti: alioquin ſi priuato amore tui tentus detines intra te iudicium veritatis incluſum, cui dubiū non eſt minus te veritatem diligere, cui proprium præfers vel commodum vel honorem? Chriſtus ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens, formam humilitatis tradens, ipſe ſe humiliauit, non neceſſitate iudicij, ſed noſtri charitate. Poterat nimirum vilem ſe & contemptibilem demonſtrare, ſed planè non reputare, quoniam ſciebat ſeipſum. Voluntate proinde humilis fuit in iudicio, ſed cui placuit minimum reputari, cùm ſe ſummum non ignoraret. Diſcite, inquam à me, quia mitis ſum & humilis corde. Corde dixit, cordis affectu, id eſt voluntate. Itaque neceſſitatem excluſit, qui voluntatem confeſſus eſt. Non ergo ſicut ego & tu. Inuenimus nos in veritate dignos dedecore & contemptu, & omni extremitate etiam ſupplicijs & plagis, non inquam ita ille. Qui tamen omnia expertus, quia voluit, tanquam humilis corde. Propterea dixi hanc voluntariæ humilitatis ſpeciem, non redargutione veritatis ſed charitatis intra nos infuſione creari: quia cordis eſt, quia affectionis, quia voluntatis.

De duplici genere humilitatis.

Conſide-

Conſiderare eſt in his verbis quoniam humilitas duplex eſt,altera cognitionis,altera affectionis quæ hìc dicitur cordis. Priore cognoſcimus quàm nihil ſumus, & hác diſcimus à nobis ipſis,& ab infirmitate propria. Poſteriore calcamus gloriam mundi, & hanc ab illo diſcimus qui exinaniuit ſemetipſum &c. Qui etiam quæſitus in regnum fugit,quęſitus ad tanta probra,& ignominioſum ſupplicium crucis, ſpõte obtulit ſemetipſum . C

CASSIANVS.

Quòd melior ſit infirmitatis cõſcientia vanitate virtutũ.

Diſcite à me,quia mitis ſum &c. Diſcite inquam à me. D Non vtique vt dæmones cœleſti poteſtate pellatis,non vt mortuos ſuſcitetis. Hæc enim ſi per quoſdam ſeruos meos operor,non poteſt ſe inſerere laudibus Dei humana conditio:nec illá ſibi in his miniſter & famulus decerpere portionem,vbi ſolius diuinitatis eſt gloria. Vos autem,inquit,hoc diſcite à me, quia mitis ſum &c. Hoc enim eſt quod cunctis diſcere & exercere poſſibile eſt:opera autem ſignorum nec ſemper neceſſaria,nec omnibus commoda ſunt,nec omnibus conceduntur . Humilitas ergo eſt omnium magiſtra virtutum, ipſa eſt cœleſtis ædificij fundamẽtum firmiſſimũ, ipſa eſt donum proprium atque magnificum ſaluatoris . Is enim vniuerſa miracula,quæ Chriſtus operatus eſt,ſine periculo elationis exercet,qui mitem dominum non ſublimitate ſignorum,ſed patientiæ atque humilitatis virtute ſectatur. Veruntamen maius miraculum eſt,de propria carne fomitem eradicare luxuriæ, quàm immundos expellere ſpiritus de corporibus alienis. Item magnificentius ſignum eſt, virtute patientiæ truculentos motus iracundiæ coërcere, quàm aëreis principibus imperare.

AILREDVS.

Quòd charitatis iugum non premat ſed vniat.

Iugum meum ſuaue eſt &c. Iugum iſtud non premit ſed vnit . Onus iſtud pennas habet non pondus. Iugum iſtud charitas eſt:onus iſtud fraterna dilectio eſt. hic requieſcitur hic ſabbatizatur, hic à ſeruilibus operibus vacatur. E

PETRVS DAMIANVS.C

Quòd multa mala licet modica,grandi aceruo valeant exæquari.

Cap.12. F DE *omni verbo ocioſo quod loquuti fuerint homines &c.* Audiat vaniloqua lingua, audiat ocioſa, audiat ſcabioſa. Scabioſa inquam, quæ velut ſcabiem quãdam atque pruritum patitur, niſi ſemper quodammodo acuto ſuper ea cuæ loquutionis vngue ſcalpatur. Audiat & paueſcat. Audiat terrorem iudicij de ore ipſius iudicaturi. Omne, inquit verbum ocioſum &c. Ponamus itaque vt ocioſum verbum ſi contra ſacræ ſcripturæ ſententias fas eſt dicere, leue ſit & exiguum omnino peccatum. ſed quid milio breuius? quid pluma leuius inuenitur? Veruntamen ſi plumarum vel miliorum innumerabilis multitudo congeritur, neceſſe eſt vt ceruix portantis velut ſub graui lapide immoderanter preſſa frangatur. Ex humentibus quoque ſaxis tenuis quidẽ & rara gutta diſtillat. Sed ſi vas ſubeſſe ſpacio lõgiore permittitur, ita plenum ac ſi profluens vnda diſcurreret inuenitur. Paruæ equidẽ ciniphes ſed innumerabiles, ſuperbi Pharaonis, & totius Aegypti ſuperauere virtutem. Breue tempus eſt hora, ſed dum hora horæ cõtinua ſucceſſione coniungitur, totius vitæ noſtræ curſus impletur.

GALFRIDVS.

Quanto affectu à domino diligamur.

G *Quicunque fecerit voluntatem patris mei &c.* Diligamus ergo dominum Ieſum Chriſtum tanquam filium: quoniam ipſe, vt audio, à nobis maternum non dedignatur affectum. Neminem enim reſpuit matrẽ ſuam fieri, qui ab omnibus vult patris voluntatem impleri. Et quia certius atque affectuoſius ab homine diligi voluit, filiũ ſeſe hominis non modò fecit, ſed etiam nominauit totiens. Vtrũ verò & ipſe nos tanquam mater diligat, imò & matris amorem propria charitatę trãſcendat, idem ipſe in Propheta declarat. ait enim: Et ſi mater oblita fuerit vt non reminiſcatur filij vteri ſui, ego non obliuiſcar tui.

BERNARDVS.

Qui in nobis & quæ ſemina ſeminauerunt.

Cap.13. H EXiit *qui ſeminat.* O genus Adam quàm multi ſeminauerunt in te, & quàm precioſum ſemẽ! Quam malè peribis, & quam meritò ſi in te perierint hæc omnia! Seminauit in terra noſtra tota trinitas. Seminauerũt angeli, apoſtoli, mar-

martyres,confeſſores,& virgines.Seminauit Deus pater de corde ſuo eructans verbum bonum.Seminauit & filius.ipſe enim eſt qui exiit ſeminare ſemen ſuum. Pater enim nō exiit,ſed filius à patre proceſſit. Venit in mundum, vt qui prius erat cogitatio pacis in corde patris, fieret pax noſtra in vtero matris.Seminauit & ſpiritus ſanctus, quia & ipſe venit.Et apparuerunt diſcipulis diſpertitæ linguæ tanquam ignis.ita tota Trinitas ſeminauit. Pater panem de cœlo, Filius veritatem,Spiritus charitatem.Seminauerunt angeli ſancti prudentiam,qui prius eam aliis errantibus tenuerũt. Sed & apoſtoli hanc ipſam ſeminauerunt nobis,quando recedentibus his qui mundi huius ſapientiam ſequebantur,ipſi domino adhæſerunt. Scandalizati enim ſunt audientes de ſacramento carnis & ſanguinis, & vltra non erant cum eo. Diſcipuli verò interrogati an & ipſi vellent abire, reſponderunt. Ad quem ibimus? verba vitæ æternæ habes. Neceſſe habemus fratres hanc prudẽtiam imitari: quia multi adhuc cum Ieſu ambulant:donec veniatur ad edendum carnem eius & ſanguinem bibendum, id eſt ad communicandum paſſionibus eius.Hoc enim & verbum illud & ipſum ſacramentum ſignificat. Hanc itaque prudentiam nobis apoſtoli ſeminauerunt, martyres verò manifeſtum eſt fortitudinem ſeminaſſe. Porrò confeſſores ſeminauerunt iuſtitiam, quã in omni vita ſua ſequuti ſunt.Hoc enim intereſt inter martyres & confeſſores,quod inter Petrum ſimul omnia relinquentem,& Abraham,ſubſtantiam mundi in bonos vſus expendentem.Sic enim in breui conſummati expleuerunt tempora multa.Iſti verò & longa & multimoda traxere martyria.Virgines ſanctæ temperantiam ſeminauerunt,quæ perfectè libidinem calcauerunt.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd licet inſtet diabolus,dormiant ſerui,ſeruat dominus quæ ſunt eius.

Cùm autem dormirent homines &c. Inimice lucis refuga I vigilaſti,laboraſti ſed non latuiſti:nam dormientibus ſeruis dominus ipſe te videt.Deſertor cœli perueniſti,feciſti, ſed minimè perfeciſti:Deo perire non poſſunt quæ ipſe cuſtodit.Fraudis auctor in dominum non cõmittis ſed in ſeruos, dum facis vt eorum negligentiæ, quod tuę fraudis eſt,aſcribatur.ille,ille te videt,qui totius fraudis teſtis eſt & liuoris.

Mi-

Manet ergo ſeruos laboris ſui fructus, manet & te tuę nequitiæ pœna: illi triticum ad horreum cœleſte portabunt, tu tibi zizaniorum tuos portabis faſciculos ad gehennam. Superſeminauit inquit, zizania in medio tritici & abiit, quia diabolus hæreſes inter catholicos, inter ſanctos peccatū, inter ſimplices dolos, inter innocentes nequitiā ſerere cōſue uit: non vt acquirat zizania, ſed vt triticum perdat, ſed vt adimat innocentes. Hoſtis plus ducem quàm militem petit, nec mortuos obſidet ſed viuentes. Et abiit. Quia diabolus quidem impellit viribus, ſed poſteaquam proſtrauit, derelinquit.

BERNARDVS.

De theſauro qui in agro corporis inuenitur.

K *Simile eſt regnum cœlorum theſauro abſcondito.* Triplicē nobis commendat gradum, parabola triplex lectionis vnius. Ager eſt corpus: hic, dum adhuc dominantur paſſiones deſi deriorum, iacet incultus & obnoxius maledicto, ſpinas & tribulos germinat, quid int⁹lateat ignoratur. Quis enim eo tempore idoneum reputet ferre dignos pœnitētiæ fructus? Quid tam inſipienter exponis homo corpus tuum? Neſcis quid abſconditum ſit in eo? Quid enim r.c. inuenire eſt in eo opera ſalutis, quibus regnum cœlorum poteris adipiſci? Eme ergo agrum, & à concupiſcentiis tuis tibi vendica cor pus tuum. Vbi verò theſaurum effoderis, eſto iam negocia tor, & precioſas margaritas quære. Si precioſiſſimam vnam inueneris, etiam nunc vende quæcunque habes & eme eā. Quæ eſt tam vna, tam precioſa? Ego vnam hanc nihil aliud quàm vnitatem arbitror eſſe. Quærit ergo bonas margaritas, qui in opere ſalutis ſuæ non eſt contentus inferioribus, ſed ſumma & excelſiora perquirit. nihil ergo precioſius inuenienti vnitatem, quàm ſi parcat cæteris omnibus propter eam, ieiuniis, vigiliis, orationibus audacter præferat fratrum vnitatem. Volo autē vt in ea quoque ſic maneat non quaſi vnus ex omnibus, ſed quaſi cū omnibus vnus, latū expādat ſinū ex omni genere cogitationū, claudat intra viſcera ſua, & omnibus omnia fiat, & cōgaudere paratus & cōpati. Erit enim, cùm ad littus peuenerit, malos piſces à ſagena charitatis excludet, & quicquid moleſtum eſt foras mittetur.

GALFRIDVS.

Quid theſauri, margaritæ, ſagenæ parabolis deſignetur.

Simile eſt regnũ cœlorum the.abſ.in.a.Item ſimile eſt r.cæ.homini negoci.quærenti bo.margaritas.Item ſ.e.r.c.ſ. m.in.m.&c. L

Magnus ex iſtarum doctrina ſimilitudinum veſter debet eſſe profectus,ſicut ex multiplici ſimilitudine multus erga nos docentis inſinuatur affectus. Ager iſte qui emitur pro eo quòd in ipſo theſaurus occultatur,homo eſt qui diuinæ gratiæ donũ,tãquã occultũ continet ſuperna diſpenſatione theſaurum. Hũc agrũ volens emere Deus pater,omnia quæ habuit dedit,quando filium ſuum vnigenitum carnem ſumere,mortem ſubire pro humana redemptione conſtituit. Denique ipſe Chriſtus vſqueadeo huius agri auidus negociator fuit,vt cùm ſibi pro nobis nec à morte voluit parcere,velit inſuper nobis beatitudinem vitæ ſuæ indulgere.Et verè nullus magis pro eo quod emit omnia dat,quã qui nihil ſibi vt illud obtineat vel in vita vel in morte reſeruat. Magnum ſanè quod emitur,ſed longè maius quod pro eo donatur. Veruntamen id ipſum pro quo hic ager emitur in nobis quidẽ eſt,ſed nec noſtrum eſt,nec ex nobis. Quid enim habes quod nõ accepiſti?Ipſe denique in agro theſaurum illũ depoſuit,qui ſolus depoſitũ & reperit & redemit. Ita enim nõ eſt noſtrũ ſiquid in nobis gerim⁹, vt etiã quid in nobis ſit neſciamus. Vnde Apoſtolus:Scio, inquit, quòd nõ habitat in me(hoc eſt in carne mea)bonum. Erat tamẽ in eo theſaurus admodum precioſus, vt pote vas electionis exiſtens. Nondũ in agro illo theſaurum abſconditũ cognouerat Ananias, cũ ſolas in eo ſpinas conſiderans & vrticas, quodammodo ſuper illo, dominicæ negotiationis cõmerciũ improbabat. ait enim:Domine audiui à multis de viro hoc,quãta mala fecerit ſanctis tuis in Hieruſalẽ.Ac ſi diceret:In hoc tuæ emptionis agro vepres tantũ & tribulos video,fructũ pro quo hũc emeris nõ agnoſco. Sed dominus ad eũ:Vade,inquit,quoniã vas electionis mihi eſt iſte,vt portet nomen meum coram Gentibus & regibus & populis Iſraël.Bonus ergo hic ager,cuius fruct⁹ in multitudine populorũ exuberat.Bonus theſaurus, cuius in regum prætoriis educta in publicũ margarita coruſcat. Indicatur ergo Ananiæ theſaurus electionis,ne contrariũ improbet vtilis emptionis.Poſſumus item per theſaurũ abſconditũ in agro, eos ſpiritaliter intelligere, qui in huius ſeculi cãpo vitã quodãmodo ducẽtes agreſtẽ,theſaurũ ſupernę gratiæ,quẽ & ipſi in

ſe

ſe abſconditum ignorat, aliis etiam ſub communi habitu vitæ ſecularis occultant: vt conſequenter illa precioſa margarita quam ſapiens negociator omnibus ſuis traditis comparauit, eos nobis deſignet quorum pietas & religio manifeſta iam profeſſione detecta, quaſi expoſita in publico margarita reſplendet. Attendendum verò eſt, quòd nec illi viuentes in ſeculo theſaurum abſconditum tegunt, neque hi tanquàm non erubeſcentes euangelium, manifeſtam religionem publicè profitentur, inani debent ſecuritate torpeſcere: ſed vtriſque conſiderandum eſt, quòd diſcretio piſcium quos ſagena miſſa in mare congregat, futuri iudicij diſcretionem deſignat. Et vtique valdè timendum eſt omnibus, ne in illa ſeparatione multi inueniantur reprobi qui nunc exiſtimantur electi. Sicut enim nos ſupernus negociator traditis omnibus comparauit, ſic etiam diſcernendos in multitudine piſcium demonſtrauit, vt ſi empti diſcamus emere, & nondum diſcreti futuræ diſcretionis examina prę uenire. Emimus autem & nos theſaurum abſconditum, ſeu etiam margaritam, quando relictis omnibus Chriſtum ſequimur, & cœleſtis regni gloriam noſtrorum omnium cõmutatione mercamur. Hæc autem gloria ſecundum iudicia diuerſorum, & margarita dici poteſt, & theſaurus abſcõditus. His enim qui eius felicitatem ignorant, theſaurus abſconditus eſt: his autem qui eiuſdem gloriæ claritatem quantulancunque mente conſpiciunt, margarita. Iam verò in tertia ſimilitudine ſagenæ nobis imitanda diſcretio, vt ſicut empti docemur emere, ita diſcernendi diſcamus futuræ diſcretionis iudicium præuenire. Littus igitur in quo piſces ab inuicem ſeparãtur, eſt vitæ præſentis occaſus: quia ibi omnis fluctus humanæ ſuperbiæ frangitur, ibi detumeſcit & deficit quicquid aura tranſitoriæ proſperitatis inflatur. Sciendum præterea quòd ex tribus propoſitis ſimilitudinibus, triplex nobis gradus ſpiritualium profectuũ cõmendatur. vt ſicut in agro exercitium iuſtitiæ, in margarita ſtudium ſapientię, in diſcretione piſcium ſollicitudo pœnitentiæ deſignetur. Ager enim ab agendo dicitur, vt meritò per agrum actiuæ vitæ exercitium figuretur. Theſaurus qui in agro iſto tegitur, bona conſcientia eſt, quam ille aſſequitur, qui omnibus ſuis ventis .i. volũtatis propriæ abdicatis deſideriis, non iam quærens quæ ſua ſunt, ſed quæ

Ieſu

Ieſu Chriſti, in agro iuſtitiæ fideliter operatur. Sunt tamen in hoc agro vrgentis affectionis ſpinæ, vrentis tentationis vrticæ, & diuerſarum tribulationum multiplices punctiones. Ita vt interdum ſuper ipſius agri emptione emptor murmuret: iuxta illud: Malum eſt, malum eſt dicit o.e. Murmurat ſiquidem in emptione agri, ſed gaudebit in reperti felicitate theſauri. Cæterum quia non ſemper expedit pluribus occupari, cùm debeamus interdum trâquilla quiete ſanctæ contemplationis refici, poſt operum exercitia, cœleſtis nobis promittitur margarita, ſacræ ſcilicet doctrinæ incomparabilis ſapientia. Verùm quia his omnibus ſagena miſſa in mare bonos interim & malos piſces congregat, i. conſcientia noſtra contracta quodammodo per huius ſeculi fluctus inter bona quæ agimus multa mala concludit: ſedendum nobis eſt iuxta litus, vt mortis memoriam ante oculos ſtatuentes, confeſſionis remedio mala omnia foras mittamus, bonis ſiqua facimus, in vaſis noſtris ſecretius conſignemus. Et quamuis pœnitentia precedere debeat, nihilominus debet & ſubſequi: vt qui ad brauium regni cœleſtis theſauri anhelant, ſicut in ſuæ conuerſionis initio anteactæ vitæ crimina, pœnitentiæ ſatiſfactione purgarũt, ſic ea etiam mala per auſteram pœnitentiam deleant, quæ alicuius ſubreptionis caſu ipſis bonis operibus miſcuerunt. Sunt enim & in florentibus iam vineis inſidiantes vulpeculæ, quarum inſidias tunc magis cauere nos conuenit, cùm vitis noſtra florida in fructus honoris & honeſtatis erumpit.

HVGO DE S. VICTORE.

Qualiter in agro cordis, theſaurus ſapientiæ ſit quærendus.

Simile eſt regnum cælorum theſauro abſcondito &c. Regnum cœlorũ vita æterna eſt. Vita æterna Chriſtus. Chriſtus ſapientia. Sapientia verò theſaurus eſt: & eſt abſconditus in agro cordis humani, vbi factus eſt ad imaginem & ſimilitudinem ſui creatoris homo. Quoniam ita conditum eſt cor hominis, vt in eo tanquam in quodam ſpeculo diuina ſapientia reluceret, & qui in ſe videri non poterat, in ſua imagine appareret. Magna prorſus dignitas hominis portare imaginem Dei, & illius in ſe iugiter aſpicere vultum. Sed poſtquam primus ille parens vetitum aſſequutus M

&

& interdictum tangens,delectationem ſuã in terram ſparſit peccatis,puluis ſuperiectus cordi humano,precioſum iſtum theſaurum ab oculis cordis abſcondit,& caligo ignorantiæ oppanſa lumen ſapientiæ intercepit. Abſconditus eſt ergo theſaurus,ſed tunc inuenitur quando ſapientia oritur. Oritur autem quando veritas manifeſtatur. Theſaurum autem inuentum manifeſtat,qui acceptum donum ſapientiæ in oſtentatione portat. Abſcondit verò, qui accepto dono ſapientiæ non foris in oculis hominum, ſed intus coram Deo inde appetit gloriari. Oportet etiam nos ire & vendere omnia quæ habemus, & emere agrum iſtũ: quia cui interna gaudia reuelantur,pro eorum contuitu libenter debet contemnere,quibus in hoc mundo potuerit delectari. Propter ſeipſam autem,non ob aliud requirenda eſt ſapientia. Nihil enim melius iſta. & ideo ea indignus eſt, qui aliud quàm ipſam per ipſam obtinere intendit,qui non vt poſſideat,ſed vt vęnalem conſtituat ſapientiam quærit.Propterea ſi Chriſtus eſt ſapientia,qui ſapientiam pro humana laude quærit, ſimilis eſt Iudæ qui Chriſtum vendidit.

Quòd alio ordine duris,alio mitibus ſit loquendum.

N *Scriba doctus in regno cælorum &c.* Noua,ſunt conſolationes. Vetera,increpationes. Vetus enim lex pœnam propoſuit, quò terreret: Noua miſericordiam, quò foueret. Quare ergo prius noua pòſt vetera? Quia pietas loquitur, ideo prius palpat,poſtea percutit. Puſillanimes enim prius conſolatione refouendi ſunt vt ſurgant, poſtea terrore confirmandi ne cadant. Contumaces & duri prius increpandi ſunt vt timeant, poſtea conſolatione fouendi ſunt ne deſperent.

PETRVS RAVENNAS.

Quomodo liuor oculum mentis claudat.

O *Venit Ieſus in patriam ſuam &c. Nónne hic eſt fabri filius? Nónne mater eius dicitur Maria? Et fratres eius & ſorores, nónne omnes apud nos ſunt?* Non ſic nubes cœlum, nox diem, caligo ſolem, quomodo mentem cæcat & tenebrat inuidiæ liuor. Hoc Iudæus probat, qui Chriſti ſapientiam miratur,virtutes ſtupet,attollit opera. Et tamen ne in ipſo videatur diuinitas, carnalium parentum quęque commouet & diuulgat. Venit, inquit, Ieſus in patriam ſuam. Miretur

retur quis ſi conditor rerum, cœlorum dominus, Deus omnium, patriam locúmque ſortitur, quando clauditur vtero, metitur cunis, vberibus occupatur, amplexatur vlnis, & vt anguſtias tollat humanas, humanis ſe dedit atque iactauit anguſtiis. Homo, ad te Deus per iſta ſe deponit, te per iſta ſequitur. Per iſtas te requirit anguſtias, vt quem formauit opere, reformet exemplo: quem iudicio repulit, reducat affectu: & in ſe ſeruet, quem præter ſe conſpicit deperiſſe.

Quòd pater Ieſu mundi faber, mundi fabricam non malleo cuderit ſed præcepto.

Docebat in ſy.e.i. Mirabantur non gratia ſed indignatione. Stupebant liuore non laude. Furebant: quia quod ſapere non poterant ſuperba ſubſellia, ſtans humilitas perdocebat. Dicebant: Hic eſt fabri filius: ſed cuius fabri filius, non dicebant. Dicebant fabri filius: vt arte vili ars lateret auctoris, & diuinitatis nomen, fabrile nomen abſconderet. Caiphas prophano prophetat ore, & cùm ſacerdos eſſet, falſitatis ſuæ ſenſum officio vincit veritatis, ſententiámque non ſuo ſed addicti probat imperio. Balaam maledico benedicit ore, & conductus ad nequitiam totam, tota loquitur myſteria veritatis. Et ſicut in ſpinis roſa, hoc eſt in frutice horrenti miri odoris floſculi germinant: ita ſenſus aliquotiens peſſimorum ad bona diuinitatis impulſu aguntur inuiti, vt non ſit meriti ſed myſterij quod loquuntur. Quod nunc Iudaicæ malitiæ eueniſſe contingit, dum in contumeliam dominicæ generationis per artem Ioſeph, veri conditoris confitetur & loquitur qualitatem. Reuera Chriſtus erat fabri filius, ſed illius qui mundi fabricam fecit non malleo ſed præcepto. Et elementorum membra, non ingenio ſed iuſſu compegit: qui maſſam ſeculi auctoritate non carbone conflauit. Qui ſolem non terreno igne ſed ſuperno calore ſuccendit. Qui denique cuncta fecit de nihilo. Et fecit homo te vt operis æſtimatione penſares opificem, & pro tantis beneficiis ei vicem in filio repenſares. Nónne fratres eius & ſorores apud nos ſunt? Iudæi ſororis Mariæ filij ſunt non Mariæ. Nam & fratrum & ſororum filios fratres nuncupat & diuina lex, & humana cognatio. Beata ſiquidem Maria ſi alios filios habuiſſet à Chriſto: mater in ipſo crucis

crucis tempore, in ipſo mortis articulo non diſcipulo traderetur, non commendaretur cognato: illi tamen meritò commendatur, vt prædicaturus virginitatis partum domi, haberet vnde hoc dubitantibus approbaret. Sequitur: Nõ eſt propheta ſine honore niſi in patria ſua: quia inter ſuos poſſe morſus eſt, ad odiũ eſt inter ciues eminere, proximos proximorum vrit gloria, propinqui ſi propinquo honorẽ debeant, computant ſeruitutem.

HVGO DE FOILL.

Quàm turpe ſit monacho ſeculi potentibus in illicitis adulari.

Cap. 14. Q N*On licet tibi habere vxorem fratris tui.* Hoc contra quoſdam noſtri temporis monachos rectè proponitur, qui coniugia copulant illicita, licita quandoque diſſoluunt: qui quorum nouerunt patres, atauos nominant conſanguinitatis, ordinem narrant, de incertis iudicant, deteſtantur ſæpiſſime quod ignorant. Sed audiant qui huiuſcemodi ſunt, iudicium Ioannis Baptiſtæ in cauſa conſimili, & erubeſcant. Non licet, ait, tibi habere vxorem fratris tui. Sed quid dicam? Nónne amat monachus cauſidicus de ſimul diſcumbentibus eſſe cum Herode, quàm in vinculis & carcere teneri cum Ioanne? In quo conuiuio licet non videat caput Ioannis in diſco, videret tamen quæ effuſo ſanguine acquiruntur: vaccam viduæ, porcum pauperis. In carcere principis pauper moritur, & tamen de ſubſtantiis pauperis comedens monachus, principi blanditur.

Quòd duo ſunt quæ gratiam ſoleant impugnare.

R *Saltauit Herodias & p. H.* Quandoque cum Herode in conuiuio moraliter diſcumbimus, ſaltantem puellam conſpicimus, caput Ioannis in diſco videmus. Herodes ſiquidem pellis gloria interpretatur. Omnis enim gloria filiorum Sion ab intus, filiorum verò ſeculi deforis eſt. In conuiuio igitur cum Herode ſedemus, dum in delectatione vitiorum vanæ gloriç fauorem quærimus. Saltantem conſpicimus filiam Herodiadis, dum nobis placet vanitas curioſitatis. Hæc ſunt illa duo quæ auferunt caput Ioannis, vanitas ſ. & curioſitas. Ioannes gratia domini interpretatur: huius gratiæ caput Deus eſt. Caput igitur à corpore ſeparatur, quando aliquis non Deo, ſed ſibi aſcribit quod operatur.

p b-

PETRVS RAVENNAS.

Quanti ad vnius animæ prædam hoſtium cunei glomerantur.

DE corde exeunt c. ma.adul. *Omnia hæc abintus procedunt & contaminant hominem.* Quæ ſpatia terrarum, quæ magnitudo vrbium, quæ latitudo regionum tantos hoſtes ferre, tot capere inimicos,quot vitia, quot crimina,humanos capiunt ſenſus, corda hominum patiuntur? Ad vnam ouem. Heu cur genera tota,tota feritas beſtiarũ, quæ magis eò ſæuiunt quò ſe ſatiare non poſſunt,pro vnius captione hœdi: quare tot prædones qui plus hinc coæſtuant & tabeſcunt', quò capere nequeant euitati? Quid ad vnam columbam tot aquilæ, vultures tot voraces, & tanta congeries' auium ſordidarum? Hæc Propheta ſenſerat,cùm dicebat: Circundederunt me mala quorum non eſt numerus. Tolerabilis eſt hoſtis cum muro extrinſecus: quia foris poſitus cedit aliquando conflictui. Cùm verò intus eſt inimicus, & in ipſis penetralibus iam deſæuit, iſte ſe oppreſſum intelligit, & captiuum peruidet ac deplorat. Cap.15. S

ISAAC.

De duobus egreſſibus ſaluatoris.

Egreſſus Ieſus ſeceſſit in partes Tyri & Si.&c. Duo ſunt egreſſus Chriſti. Vnus à patre æternus, alter temporalis: quando verbum caro factum eſt,& habitauit in nobis:quãdo exiuit à patre & venit in mundum: quando cùm in forma Dei eſſet,quaſi patrię ſuæ fines egreſſus, exinaniuit ſemetipſum,formam ſerui accipiens, & ſimilitudi.car.pecca. tanquam in partibus Tyri & Sidonis inuentus: ſed ab his qui fines ſuos egreſſi in eiſdem partibus ipſi ocurrunt. Fecit itaque pius quod pietatem decuit. Venit ad peccatores,ſed ad peccata non potuit nec debuit. Venit ad auaros, ſed non ad auaritiam:ad cupidos, ſed non ad cupiditatem: ad luxurioſos, ſed non ad luxuriam:denique ad vitioſos miſericorditer venit, ſed ad vitia miſerè non peruenit. T

Vbi Chriſto debeamus occurrere.

Exeamus ergo & nos de fouea peccati in ſimilitudinem carnis peccati,exeamus de voluntate peccati in pœ- V

nitentiam peccati. Ibi enim Chriſtũ inueniemus. Ipſe enim peccati pœnitentiam egit, quod omnino non egit. Sed dicitis: Si exiremus de peccato, quid opus eſſet medico? Vel quis per ſe poteſt exire de peccato? Verè maximum peccatum amor peccati: noli peccare, etſi nondum potes nec peccare, peccatum odi, & de peccato exiſti. Sed & hoc dicitis, multum ad vos eſſe, & abſque gratia Dei homini impoſſibile odire peccatum, diligere iuſtitiam. Confiteantur domino miſericordię eius: quoniã qui gratis in partes Tyri & Sidonis manifeſtè feceſſit, vbi mulier concurrere poterat illi, gratia de intimis ſuis mulierem vt occurreret, occultè extraxit.

Quæ ſit mulier Chananæa.

Mulier iſta, quælibet anima intelligitur à Deo pręuen
X ta, vt odio habeat peccatum, & diligat iũſtitiam. Cui tamen deeſt facultas, vt non ea felicitate bonum poſſit, qua facilitate cupit. Ideóque pro filia ſua rogat. i. libertate naturali, quæ difficultate opprimitur. Cúmque libera qua bonum diligit & iuſtum ſit voluntas, captiua tamen ſub peccato ne id poſſit tenetur facultas. Vnde quaſi ab Apoſtolo edocta exclamat: Infelix ego mulier, quis liberabit hanc filiam meam de corpore mortis huius? i. de oppoſitione dęmonis huius. Iſtud eſt dæmonium, de quo Apoſtolus ait: Scio quòd non habitat in me &c. Sed quia nihil eſt quod eam ſanare poſſit, niſi gratia Dei per Ieſum Chriſtum, ideo inſtanter clamat: Ieſu fili Dauid miſerere mei. Dauid fortis manu dicitur: & forti opus eſt auxilio, vt tam forte dæmonium expellatur.

Sequitur:

Y *Non ſum miſſus niſi ad oues &c.* Miſſus eſt quibus promiſſus eſt. Iſraël quia vir videns Deum interpretatur, mens rationalis rectè intelligitur. Domus itaque Iſraël continere illas mentes dicatur, quarũ numerus diuina prædeſtinatione ad ipſum videndum ab æterno præſcitus eſt. Igitur xcix. ouibus huius domus in montibus viſionis & delectationis proprij paſtoris. i. verbi Dei, latè ſpatiantibus & abſque terrore cubantibus in paſcuis pinguibus herbarum ſemper virentium, deſcẽdit pius paſtor vnam quærere quæ perierat. Miſſus eſt ad oues ſolas quę perierant domus Iſraël. Miſſus eſt ergo tanquam illuſis veritas, errãtibus via, mortuis vita,

fatuis ſapientia, & infirmis medicina, captiuis redemptiò, famelicis refectio,& in his omnibus miſſus eſt ad oues quę perierant do.Iſ.ne ſ.perirent. Miſſus denique tanquã anima in corpus mortuum,vt eius aduentu calefacta reuiuiſcerent membra,fieréque in membris veteribus vita noua,& in membris carnalibus vita ſpiritalis, in terrenis membris vita cœleſtis,& reſurrectio prima. Aut fortè magis propriè dici poterit miſſus,tanquam in corpus truncum abſque capite, caput deſuper immiſſum. vnde ſenſum acciperet: Miſſus eſt pius paſtor, qui quod confractum erat ſolidaret, quod debile confortaret. Confractum autem & debile, liberum erat hominis atbitrium, quod olim ſupra ſe nitens infra ſe ſeruiuit,& ſe ferre non valens, ſe in ſe à ſe oppreſſit & confregit. Confractum autem, ac per hoc debilitatum in ſe, ſurgere omnino non potuit per ſe. Conſolidatum autem eſt & confortatum per fidem & charitatem Chriſti,ac per hoc fœtatum;quoniam nondum pingue eſt & validum,donec ſimul cum nonaginta nouem in paſcuis pinguibus collocetur, in vlnis portetur. In ſinu meo, inquit,fœtas ipſe portabit.

Sequitur:

Non eſt bonum ſumere panem filiorum &c. Etiam domine: nam & catelli edunt de micis quæ &c. Fortè hæc mulier intus illuſtrata per ſpiritum nouerat quod per Chriſtum cui loquebatur, ad Gentes eſſet transferenda filiatio Iudæorum. Vnde & fidei feruore & deſiderio rei impatiens, inſtat,& ſacramentum ante tempus reuelat dicens:Etiam domine. nam & catelli edunt &c. O mulier,magna eſt fides tua,quæ deſiderio fermentata anguſtũ pectus ſuperexcreſcens,intra ſecreti tui clauſtra ſe non cohibet! Hinc Eſaias fœmineum pectus virili conſtantia ſuperans ait: Secretum me.m.ſe.m.m.Sequitur:Fiat tibi ſicut petiiſti: quia ſ.magna eſt fides tua qua petiiſti. Qui enim poteſt omnia credere, poteſt omnia impetrare. Omnia enim poſſibilia credenti. Ideo ergo fratres ſæpius non impetramus, quia in poſtulatione hæſitamus. Fidei enim ſatis magnæ nihil eſt ſatis magnum. Comparata enim grano ſinapis etiam montes transfert. Z

Quòd quatuor modis dicitur fides magna.

Fides autem quatuor modis dicitur magna.ſ.aut fiducia, A

aut ſciẽtia,aut deuotione,aut conſtantia.Prima eſt quæ illuminata facie mentis potens eſt reddere rationem omni poſcenti de ea quæ in nobis eſt ſpe, & ad deſtruendum m. al.exto.ſe aduerſus ſcientiam Chriſti. Hæc autem in Apoſtolo Paulo euidentiſſimè claruit.Secunda verò potens eſt & magna non tantùm in ſermone & ſcientia, ſed etiam in virtute,ſecundum quam ſigna & prodigia facilè fiunt. Tertia quidem magna eſt & potens, ad compunctionem & lachrymas, & totius huius mundi faſtidium, & deſiderium faciei Dei. Iſta eſt quæ in ſilentio monachorum ſuſurro ſuaui ore ad os loquitur ad Deum tanquam vir ad proximum. Vnde & os eorum ſanctum eſt, & labia munda,propter ſermonem domini quem frequentant. Quarta potens eſt & magna,tam ſeruientẽ quàm blã.fortiter & conſtanter vincere mundum. De hac Io.Hæc eſt victoria quæ vincit mundum. Prima ratiocinando,ſecunda vim faciendo,tertia fugiendo,quarta etiam debellando.

GALFRIDVS.

Quòd Deus inſtitutione ſacramentorum non perditionis cauſas,ſed ſalutis quæſierit.

Cap.16. B *QVodcunque ligaueris ſuper terram, erit ligatum & in cœlis &c.* Licet ligandi atque ſoluendi poteſtas à Deo tradita ſit hominibus,tamẽ ſine contritione & compunctione cordis & vera pœnitentia confitenti abſolutio humana non ſufficit, & fictè accedenti viſibile baptiſma non ſufficit. Sola autem cordis contritio ſaluat non habentem cui confiteatur,& fides ſola non inuenientẽ à quo baptizetur. Occaſionẽ enim ſalutis non perditionis exquirens ſacramẽta Chriſtus inſtituit:nec in eis conſtituit ſic ſalutem,vt tibi etiam ſine eis ſaluandi ademerit facultatem.

BERNARDVS.

Quòd humanus affectus contra diuinum conſilium minimè ſit ſequendus.

C *Vade poſt me ſathana,non ſapis quæ Dei ſunt.* Quid eſt,non ſapis quæ Dei ſunt?niſi non ſapienter diligis humanum ſequens affectum,contra diuinum conſilium? Et vocauit ſathanam, eò quòd ſaluti licet neſciens aduerſaretur,qui ſaluatorem mori prohiberet. Vnde & correptus repetentem poſtmodum triſte verbum, non iam mori metuit, ſed ſe

com-

commoriturum eſſe promiſit. Non tamen impleuit, quia necdum ad illum peruenerat gradũ in quo Deus tota virtute diligitur. Erat doctus tota anima diligere, ſed adhuc infirmus, non ignarus myſterij, ſed martyrij pauidus. Non planè illa fortis vt mors dilectio fuit, quæ morti ſuccubuit. Fuit autem poſtea, cùm indutus virtute ex alto tanta tandem cœperat virtute diligere, vt in cõcilio prædicare prohibitus nomen, conſtanter ſanctum prohibentibus, reſponderet: Obedire Deo o.m. quàm hominibus.

Quòd ſalutiferæ crucis clypeo vniuerſa maligni iacula propulſentur.

Qui vult venire poſt me &c. Acſi dicat: Qui vult facere voluntatem meam, diſcat frangere ſuam. Sed continuò bella inſurgunt, armantur contra nos protinus inimici, & nos armemur contra, & imitemur arma regis noſtri, vt tollamus & nos crucem noſtram, in qua de inimicis noſtris omnibus triumphemus. Audi quid Pſal. promiſerit dicens, immò ſanctus ſpiritus per Pſalmiſtam: Scuto circundabit te veritas eius. Vt quid hoc? niſi quia vndique nos bella circundant? Ab inferiori parte timor nocturnus inſurgit. A ſiniſtris ſagitta volat in die. A dextris perambulat negotium tenebroſum. Et vt nihil ſit vacuum, à ſuperiori parte dæmonium meridianum occurrit. Sed ecce in cruce ſalus noſtra, tantùm vt ei viriliter inhæreamus. Verbum crucis, vt ait Apoſtolus, per eum ſtul. eſt. Ipſa eſt ſcutum quo circundamur, vt eius cornua quatuor quadrifaria hoſtium tela repellant. Sit ergo inferius cornu contra timorem nocturnũ, i. contra puſillanimitatem, quæ de carnis afflictione procedit: id quod ſub nobis eſt corpus caſtigare ſtudeamus, & ſubiicere ſeruituti. Si quis verò nobis in faciem maledicit, ſi quis apertè mala ſuadere conatur, in die volat ſagitta, & à ſiniſtris eſt ſiniſtro cornu excipienda. Quòd ſi adulatur, ſi quaſi cõſulendo venenum propinat fraternæ detractionis, odium ſeminare conatur: ſi denique iniquum aliquid tanquam iuſtum perſuadere tentat, à dextris eſt mihi iſte. Sed Iudas eſt, oſculo me tradit, & dextro cornu crucis negotiũ perambulans in tenebris neceſſe eſt propulſari. Sed ecce dæmoniũ meridianum, ſuperbiæ ſ. ſpiritus, qui nimirũ in maiori virtutum ſplendore acrius inſurgere ſolet. Hæc quàm pernicioſa ſit, ſæpius nobis intimare curamus. Propterea D

quiſquis es qui ſalutem tuá operari ſtudes,contra hanc ſuper caput cornu crucis habere memento,vt non eleueris in ſuperbiam, non exaltetur cor tuum: ſed tela illa quæ deſublimi veniunt,ſupereminens capiti tuo cornu crucis excipiat. Sanè hoc ſolum eſt cui ſalutis & regni titulus inſcribitur. Quia ſolus qui ſe humiliat, ſaluari & exaltari meretur. Iam vt breuiter repetam, hæc ſunt quatuor cornua crucis noſtræ,continentia,patientia, prudentia, & humilitas. Felix anima quæ in hac cruce gloriatur.

De triplici genere ferentium crucem Chriſti.

E Sed triplicem licet conſiderare gradum,incipientiũ,proficientium,perfectorum. Initium enim ſapientiæ timor domini,medium ſpes,charitas plenitudo. Qui initiatur à timore, crucem Chriſti ſuſtinet patienter. Qui proficit in ſpe, portat libenter. Qui conſummatur in charitate,amplectitur iam ardenter. Qui timet Deum, ait ſapiens, faciet bona. Sed parum eſt. ſcriptum eſt enim: Declina à malo, & fac bonum. Inqui.pa.& per.e. Noli eſſe ſalute contentus, pacem quære,ne ſit tibi periculo etiam ſalus ipſa. Audi ergo angelum nato domino ſic canentem: Gloria in excelſis Deo,& in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Quę autẽ bona voluntas,niſi ordinata? Et quænám eſt illa? Profectò, quæ rationi conſentit dicenti, Non ſunt condignæ paſſiones &c.nec ſi vnus omnes ſuſtineat. Hæc ſi iam ſentire cœpiſti,haud dubium quin libenter feras crucẽ domini,& dicas: Paratus ſum,& nõ ſum turbatus &c. Attamẽ ſi vis eſſe perfectus,vnum tibi adhuc neceſſariũ eſt, gaudiũ in ſpiritu ſancto. Siquidem & is qui timore coërcetur, & patiens eſt, & qui ratione ſpei ducitur,& beneuolens eſt,niſi etiá fuerit feruens ſpiritu,facilè labi poteſt. At quę per ſpiritũ ſanctum diffunditur charitas,& patiens eſt & benigna,& quod eſt amplius, nunquam excidit. Fortis enim eſt vt mors dilectio,non patientia,aut ſpes. Dicit patientia: Sic oportet fieri,quia timore vrgetur. Dicit bona voluntas: Sic expedit,& ſic agendum eſt,quia ſpei attrahitur ratione. Charitas verò quæ inflammatur à ſpiritu, neque Sic oportet,neque Sic expedit dicit: ſed,Sic volo,inquit,Sic cupio, Sic deſidero vehemẽter. Videtis quanta ſublimitas,quanta ſecuritas,quanta ſuauitas charitatis. Felix anima quæ ad hunc peruenerit gradũ! Sed nemo repentè fit ſummus,aſcendẽdo

non

non volando apprehenditur ſummitas ſcalæ. Aſcendamus ergo velut quibuſdam duobus pedibus, meditatione ſ. & oratione. Meditatio enim docet quid deſit: oratio, ne deſit obtinet. Illa viam oſtendit, iſta ducit. Meditatione agnoſcimus imminentia nobis pericula, oratione euadimus.

PETRVS LOMBARDVS.

De quatuor crucibus.

Qui vult venire poſt me &c. Quatuor ſunt cruces diuerſa meritorum ſtipendia præſtolantes. Prima charitatis, ſecunda pœnitudinis, tertia exercitationis, quarta angariationis. Prima Chriſti quatuor habens diuiſiones, latitudinem charitatis, longitudinē perſeuerantiæ, ſublime ſpei, profundum iudiciorum Dei. Hæc crux eſt etiam imperfectorum, ſicut ſecunda incipientium. Imò crux prima eſt ſtantium. Secunda poſt lapſum reſurgentium. Et eſt latronis dextri, quæ in tribus conſiſtit, in contritione cordis, in confeſſione oris, in ſatisfactione operis. Tertia crux eſt eorū qui ſub ſpe cœleſtium præmiorum multa & indigna patiuntur, non humiliter, non deuotè, ſed cum murmure & rancore. Et hæc crux fuit ſiniſtri latronis. Quæ eſt crux angariationis? crux Simonis, crux hypocritarum. F

GALFRIDVS.

Quantum conferat homini vera ſui cognitio.

Aſſumpſit Ieſus diſcipulos ſuos Petrum, & Ia. & Io. & d. a in mon. ſe. Mons iſte eſt vera ſui cognitio. In hunc montem aſcendere non poteſt, qui viæ ducem Ieſum non habet: ipſe eſt enim via, veritas, & vita. Sequere ergo veritatem, ſi vis in hunc aſcendere montē. Via ardua, via ſecreta, & multis incognita, quæ ducit ad montis huius faſtigia. In huius mōtis cacumine Ieſus trāsfiguratur, in ipſo Moyſes cum Helia videtur, & ſine indice vterque cognoſcitur, in ipſo vox patris ad filium auditur. Quid horum non mirabile? quid horum non deſiderabile? Vis videre Chriſtum transfiguratum? aſcende in montem iſtum, diſce cognoſcere teipſum. Vis videre & abſque indice cognoſcere Moyſen & Heliam? vis abſque vllo doctore ſiue expoſitore intelligere legem & Prophetas? Aſcende in montem iſtum, diſce cognoſcere teipſum. De cœlo enim deſcendit γνῶθι σεαυτὸν, id eſt noſce teipſum. Cap. 17. G

Quòd ad noſtri cognitionem gradu triplici veniamus.

H Sed quare cum tribus tantummodo diſcipulis in hunc montem Chriſtus aſcendit? Sed fortè in hoc opere docemur, quòd ſine triplici ſtudio ad huius cognitionis celſitudinem non perducimur, per ſtudium operis, meditationis, & orationis. Paulatim promouemur, & quandoque perducimur ad perfectum. Sit tibi igitur certum ſignum, quòd huius mundi verticem apprehendiſti, ſi Chriſtum clarificatum cernere meruiſti. Mox enim vt te dux tuus Chriſtus collocauerit in ſummo, apparet tibi in habitu alio, & te coram induitur lumine ſicut veſtimento. Et facta ſunt, inquit, veſtimenta eius ſicut nix, & qualia non poteſt fullo facere ſuper terram: quia ille diuinæ ſapientiæ ſplendor, quem ab alto ſpeculationis vertice intuemur, omnino per humani ſenſus prudentiã definiri non poteſt. Vide tamen ne Chriſto clarificato facilè credas, niſi occurrãt ei Moyſes & Helias. Suſpecta eſt mihi omnis veritas, quam non confirmat ſcripturarum auctoritas. Adhibeat ſibi Chriſtus duo teſtimonia in transfiguratione ſua, ſi vult, vt non ſit mihi ſuſpecta claritas illa tam magna & tam inſolita. Hinc igitur procedat manifeſtatio, illinc occurrat tam aperta quàm figurata locutio. Alioquin ab altitudine diei timebo, verens ne fortè ſeducar à dæmonio meridiano. Sequitur: Et vox de cœlo facta eſt: Hic eſt filius meus dilectus. Omnia ſuperius dicta diſcipuli ſtantes aſpiciunt, ſed ad tonitruũ diuinæ vocis in faciem cadunt: quia ad id quod diuinitus inſpiratur, humani ſenſus ſuccumbit capacitas: & niſi humanæ rationis anguſtias deſeras, ad capiendum diuinæ inſpirationis arcanum ſinum intelligentiæ non dilatat. Hic eſt, inquit, filius meus dilectus, in quo mihi cõplacui. Certè ſi filiꝰ alius quàm pater eſſet, poſſet patri in filio cõplacere, ſed ipſe pater ſibi in filio complacere non poſſet. Quid eſt dicere complacui, niſi quia ſicut cõplacui mihi in meipſo, ita cõplacui in filio?

ADAM DE PERSEVIA.

Quibus virtutibus pollere debeat, qui Chriſtum tranſfiguratum deſiderat intueri.

I *Aſſumpſit Ieſus Petrum & Iaco. & Io. & duxit illos in mõtẽ ſeorſum.* Ornandus eſt conſcientiæ lectulus, floribus fulciẽdus eſt animus, qui paratur in montẽ aſcendere vbi tráſfiguratur dilectus. Tráſfigurari enim ipſam neceſſe eſt animam,

mam, & peregrinam terrenæ cupiditatis deponere formã, vt idonea ſit transfigurati ſponſi ſecretam cernere claritatem. Hinc eſt quòd Chriſtus aſcẽdens in montem vbi trãſfigurari debuit, tres tãtùm diſcipulos, Petrum ſ. Ia. & Io. ſecum aſſumpſit. In Petro nota firmitatem perfecti amoris. Plus enim cæteris Petrus amauit, & à firma petra ob fidei conſtantiam non fictè nomen traxit. Iacob qui interpretatur luctator ſiue ſupplantator, humilitatem ſignificat, quæ & vitia ſupplantat per innocentiam, & cõtra aduerſa luctatur per patiẽtiam. Per Io. exprimitur carnis integritas, quæ hoc meretur priuilegium, vt ad incorruptæ veritatis prouehatur ſecretũ. Si flores iſtos de horto voluptatis ò fidelis anima decerpſiſti, miris odoribus ſponſi gratiã delectaſti, reuocaſti abſentem, præſentẽ fortiter tenuiſti, & dixiſti: Tenui eũ, nec dimittã. & illud: Dilectus meus mihi, & ego illi. Ex hoc transfigurata & cõfigurata ſimilitudini eius, cauere debes omnimodis, vt vultus tui nõ ſint amplius in diuerſa mutati. Vnitatis enim & identitatis amator eſt ſponſus tuus, qui ſemper vnus & idẽ permanens eò ſuſpectã habet omnẽ varietatẽ, quò omnis penè varietas amica mutabilitati, mutabilitas vanitati, vanitas falſitati, quam deteſtatur veritas ſponſi tui. Ex hoc eris videre idonea quomodo reſplendeat facies eius ſicut ſol, intueri veſtimenta eius candida ſicut nix, & nube lucida obumbrari.

Quomodo tribus, ſ. Chriſto, Moyſi, Heliæ, tria tabernacula faciamus.

Decenter habes vnde facias tria tabernacula. Sponſo tuo vnum, Moyſi vnum, & Heliæ vnum. Quis eſt iſte ſponſus tuus, niſi amor æternus? Hic paſcat, & cubet, & tabernaculũ habeat in meridie, hoc eſt in feruore tuæ charitatis. Moyſes lator & zelator diuinæ legis, ſignificat ſcientiã vel zelũ regularis diſciplinæ: cuius tabernaculum eſt in fiſcella ſcirpea, hoc eſt in tractabili, & ſine dolo iniquitatis conſcientia humilis cordis. Per Heliam qui & carne integer dicitur fuiſſe, & ab helios, hoc eſt à ſole nomen trahit, ſignificatur veritas & euidentia operum lucis, quæ quaſi tabernaculum habent in cãdelabro excellentiæ virginalis. Splendoris intuitus in facie ſponſi, eſt præmium & remuneratio charitatis, interim de dilati deſiderij ſuſpenſione languentis. Splendor & charitas niueæ veſtis, eſt humilitatis gloria, interim vilitate K

litate & extremitate gaudẽtis. Obumbratio lucidæ nubis, eſt hîc protectio, & poſtmodum omnimoda liberatio beatæ virginitatis. Intra nubem iſtam receptæ virgines non nubent neque nubentur.

AILREDVS. De tribus exactoribus.

L *Reges Gentium à qui. ac. t. à filiis an ab al? Et Petr. Ab alien. Cui Do. Ergo in li. ſunt fi.* Tres ſunt exactores tributa exigentes, Cæſar, diabolus, & Deus: & vnuſquiſque ſuam requirit imaginem. Cæſar imaginem ſuam impreſſam nummo, quem homini in ſignum ſuæ dominationis impoſuit. Extorquet diabolus ſimilitudinem ſuam, quam cõſentienti animæ affectu vitiorum ſtylo conſuetudinis vitioſæ inſerüit. Durus ac crudelis exactor quotidianæ turpitudinis ſolutionem requirit. Deus imaginẽ ſuam quã naturæ animę rationalis impreſſit, à ſua rationabiliter exigit natura.

BERNARDVS.

Quòd non omnia ſcandala æqua ſint lance penſanda.

Cap. 18. M QVi *ſcandalizauerit vnũ de puſillis iſtis.* Non omnium ſcandala æqua ſunt lance penſanda. Aliter nanque accipienda ſunt ſcãdala puſillorum, & aliter Phariſæorum. Illorum quippe ſcandalum de ignorantia, iſtorum de malitia eſt: illi ſcandalizantur, quia veritatem neſciunt: iſti, quia oderunt. Vnde & puſillos illos arbitror appellari, quòd voluntatis quidem bonæ, ſed non magnæ ſcientiæ exiſtentes, zelum Dei habeant, etſi non ſecundum ſcientiam. Talium ſcandala, curam non iram prouocare ſolent ſpiritualium duntaxat virorum. Indignum nanque eſt humanam mereri indignationem, qui diuinam miſerationem tam facilè conſequantur.

PETRVS RAVENNAS.

De triplici genere ſcandalorum.

N In procinctu belli ſemper ſunt vigiliæ militũ diſtributæ, vt inſidiis nil liceat, nil pateat dolis. Pernicioſiſſimus nimis repẽtinus eſt hoſtis. Aut inſcios præuenit, aut incautos occupat, aut opprimit dormientes. Hinc eſt quòd Chriſtus rex noſter ante ſecula, per totam ſeculi noctẽ milites ſuos præmandatis vigiliarum vicibus commonuit contra veteris hoſtis ſubtiliſſimos dolos, contra latentes impetus vitiorum, contra ſcandala quæ nobis variis oriuntur ex cauſis.

ſis. Impoſſible eſt, inquit, vt non veniant ſcandala: hoc eſt dicere. Impoſſible eſt vt nõ veniant hoſtes. Scandalorũ autẽ genera ſunt diuerſa: & prima ſunt illa quæ diaboli fraus parturit, ſecunda quæ generat calliditas humana, tertia quæ parit in nobis ſuſpicax & incauta natura.

BERNARDVS. De diuerſis generibus ſcãdalorũ.

Væ homini illi per quem ſcandalum venit. Bonum erat ei ſi natus non fuiſſet homo ille. Natus ſanè denuò, natus ad vitã, natus de ſpiritu, qui carne poſtmodum conſummatur. Expedit ei qui ſcandala ſuſcitat in ſancta fratrum congregatione, vt ſuſpendatur in collo eius mola aſinaria, & pro ſuaui iugo & leui onere Saluatoris, graui mola terrenæ cupiditatis humeris eius impoſita demergatur in profundũ maris huius, quod eſt ſeculum nequam. Minus enim damnabile erat ei in ſeculo perire, quàm in monaſterio. Perire autem neceſſe eſt hominem qui charitatem non habet.

Si oculus tuus ſcandalizet te &c. Poſtquam ab exteriorbus ſcandalis deterruit nos ſermo dominicus, aſperè ſatis conſilium dat quid de nobis agendum ſit, ſcandalo quod interius patimur contrariam inuenientes legem in mẽbris noſtris. Porrò tripliciter fit ſcandalum iſtud. Interdum enim eſt in nobis ſpiritalis intentionis oculus ſimplex, & qui gratiæ magis quam noſter eſſe ſit dicẽdus. Sed ſcandalizat nos oculus noſter, dum voluntas noſtra aliam minus caſtam importunè ingerit intentionẽ. Sed erue, inquit, eum, & proiice abs te. Hoc autem fiet, ſi non conſentias, ſed abiicias, & reſiſtas. Simili modo de manu ac pede eſt intelligendum. Cum enim bonis operibus intentos ad alia opera trahere voluntas propria conatur, manus noſtra ſcandalizat nos: ſed abſcindi debet & proiici à nobis, vt non conſentiamus. Sic etiã proficere in ſancta conuerſatione, & aſcendere de virtute in virtutem, deſiderantes, ſæpius ſcandalum patimur à pede quodam puſillanimitatis & negligentiæ noſtræ, qui deſcendere magis ac remiſſius ire conatur: ſed abſcindi cũ neceſſe eſt, vt pes gratiæ currere poſſit ſine impedimento. Quòd autem dicit bonum nobis eſſe ad vitam intrare cum vno oculo aut manu, aut pede: eos notat qui voluntatem ſuam ſeu bona ſeu mala ſit, æquè ſequuntur, & ingrediuntur duabus viis, nunc bona, nunc mala ſectantes, ſecundum quod variantur deſideria ſua.

BAL-

BALDVINVS.

Quòd oculus fidei lumen eripiat rationi.

P *Si oculus tuus ſcandalizet te &c.* In ſacramento altaris fides & humana ratio compugnat:& hoc agitur inter eas, vt altera alteri oculum eruat, nec eſt finis huius pugnæ citra alterius excæcationem. Habet enim humana ratio oculum ſuum,habet fides & ſuum.Oculus rationis quaſi lippus eſt, & ſæpè viſibilia & prope poſita videre non poteſt.Oculus autem fidei acutus eſt,quo inuiſibilia Dei intellecta conſpiciuntur.Circa virtutem ſacramenti mens hebet, oculus rationis caligat,omnis ſenſus corporis obtunditur: manus in contrectatione ſedula,experientia guſtus,oculorum intenta contemplatio nulla ſua diligentia explorare poſſunt,niſi ea quæ huiuſmodi panis eſſe ſolent. Ratio conſulta hoc reſpõdet,quod carnalibus cogitationibus perſuaſum habet,&corporeis ſenſibus exploratum.Oculus enim humanæ rationis inuiſibilia Dei comprehendere non poteſt, niſi collyrio gratiæ inungatur,veróque lumine illuſtretur: de quo ſcriptum eſt:Præceptum domini lucidum,illuminans oculos.Si oculus t.inquit Do.ſcandalizet te, erue &c. Hoc de oculo humanæ rationis non inconuenienter accipitur,qui pietati fidei ſcandalum eſt,vnde & meritò eruendus eſt.Melius eſt enim vnum oculum ſanæ fidei habẽtem ingredi ad vitam, quàm duos oculos habentem,alterum humanæ rationis,alterum fidei,mitti in gehennam ig.Quaſi duos nempe oculos habet,qui humana ſapientia ducitur, & fidem tantùm ex ea parte recipit,vbi humanis rationibus cõſentanea eſſe videtur.Fides autem noſtra maius teſtimonium habet quá ab humana ratione. Subnixa eſt enim diuina auctoritate, quæ quidem ſumma ratio eſt omnem humanam rationem incomparabiliter ſuperans,vtpote veritas, & in veritate ſtatuens vniuerſa.

GILLEBERTVS. De vnitate.

Q *Si duo ex vobis con.de qua.re.pe.ſu.ter.fi.e.à pa.me.* Si cõſenſus duorum vel trium preces impetrabiles faciunt,quantò magis totius eccleſiæ in Chriſto conſenſus? Quomodo non impetrat vnitas,quæ ipſum cor domini penetrat? Vulneraſti,inquit,cor meum in vno oculorũ tuorum,& in vno crine colli tui.

GALFRIDVS.

Quòd amator medij, medius non ſit, niſi in ſuo nomine congregatis.

Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi ego ſum in medio eorum. Amat medium mediator Dei & hominũ qui in medio doctorum inuentus eſt, medius ſtetit ad baptiſmum, medius pependit in cruce. Reſurgens quoque ſtetit in medio diſcipulorum. Medius etiam ad iudicium veniens ſegregabit agnos ab hœdis. Interim autem medius diſcernens bonos à malis. Magis autem medius vtrinque vocans peccatores ad pœnitentiam, iuſtos ad perſeuerãtiam & profectum. Sunt duo vel tres, ſed non congregati, qui in ſe inuicem inuehuntur, inuicem mordent, vt ab inuicem conſumãtur. Sunt congregati, ſed non in nomine domini, quorũ cõſenſus in fraudulentia, in malitia, in vanitate, in augendis diuitiis, in cubilibus & impudicitiis, in iniuriis propriis vlciſcendis. In nomine domini congregantur, qui ipſius gloriã æmulantur, ipſius ſpiritu feruent, ipſum in omnibus & per omnia fidei oculis & mundo corde non deſinunt intueri: ibi prorſus ipſe in medio eſt omnibus ſeſe offerẽs, omnes attrahens, & ſeipſum impertiens vniuerſis. R

PETRVS RAVENNAS.

Quàm facilè congregationis oratio ſemper obtineat apud Deum.

Vbi duo vel tres &c. Vbi ſunt qui eccleſiæ conuentum præſumunt contemnere, & venerandæ congregationi preces ſolitarias anteferre? Si duobus vel tribus ſimul poſitis medium ſe futurum, & omnia promittit quæ poſtulatus fuerit præſtaturum, quid non dabit plurimis? quid in conciliis & cõgregatione ſanctorum poſcentibus denegabit? Impoſſibile eſt camelum per foramen acus tranſire, id eſt cor arrogantia tumidum ſpõte anguſtum obedientiæ penetrare. S

BERNARDVS.

De colloquio Simonis & Ieſu.

D*Ixit Simon Petrus ad Ieſum: Ecce nos reliquimus omnia, & ſecuti ſumus te.* Libet ſacratiſſimo huic intereſſe colloquio, & intenta cordis aure percipere quæ dicuntur. Hæc nempe ſunt verba, quæ contemptum mundi in vniuerſo mundo & voluntariam perſuaſere hominibus paupertatẽ. Cap. 19. T

Ecce,

Ecce,inquit,nos reliquimus omnia.Benè, optimè. Nam & mundus tranſit,& concupiſcentia eius.Et relinquere magis expedit quàm relinqui. Quid mirũ ſi reliquit Petrus omnia vt ſequeretur Chriſtũ?Exultauit ille vt Gigas,&c. Nec eum ſequi Petrus poterat oneratus. Sed nec inutilis commutatio,pro eo qui ſuper omnia eſt,omnia reliquiſſe.Nam ſimul cũ eo donãtur oĩa.Et vbi apprehenderis eũ,erit vnus ipſe omnia in omnib⁹,qui pro eo oĩa reliquerunt. Omnia inquã,non tantùm poſſeſſiones,ſed etiã cupiditates. Et eas maximè.Plus enim mũdi cõcupiſcentia quàm ſubſtãtia nocet,& hæc fugiẽdarũ cauſa diuitiarũ præcipua eſt,ꝙ aut vix aut nunquã ſine amore valeant poſſideri.Limoſa ſiquidem &glutinoſa nimis nõ modò exterior verũetiã interior ſubſtantia noſtra videtur. Et facilè cor humanũ oĩbus quæ frequentat adhæret. Felices interim liquet eſſe qui exonerati ſunt,& ſequuntur dominũ expediti.Arctiſſimũ enim foramen nos expectat,ſi quẽ ſequimur cõſequi volumus,& per anguſtam ingredi portã neceſſe eſt.Quid camele gibbum? quid tu pecunioſe proditoris loculos tollis?Non ſic impie, nõ ſic ingredieris.Foramẽ acus huius ſarcinas nõ admittit.

Contra eos qui exemplo patrum veterum volunt diuitias obtinere.

V Sed excuſant aliqui dicentes:Abrahã,Iſaac,& Iacob,cæteriq; ſancti,nunquid nõ terrenas diuitias habuiſſe leguntur? Sufficit nobis eſſe ſicut illi fuerunt.Si culpabilis eſſet poſſeſſio diuitiarum,nunquã illi in diuitiis tantã à domino gratiã obtinerent,aut tantã cõſecuti diuitias poſſiderẽt.Quid reſpondebimus nouis imitatoribus ſanctorum veterum? Imponãt certè vitulos ſuper altare domini,mactẽt arietes,hircos immolent:quia hæc Abraham fecit,& hic ritus patrum, quibus nos meliores nõ ſumus.Sed hæc,inquiũt,vbi reuelata eſt veritas,trãſiere.Quid ſi ipſas quoq; tẽporales ſanctorum diuitias vmbrã fuiſſe dixerimus futurorũ? In figura ſiquidem eis omnia legimus cõtigiſſe. Deniq; quidni terrenas diuitias palã poſſiderent,cum ſola adhuc terrena palam promitterẽtur à domino? Qui verò ducti ſunt ſpiritu,vitæ præſentis bona omnia reſpuunt, & eligunt mala omnia, vt meritò dicant cum Petro: Ecce nos reliquimus omnia & ſ. ſ.t.¶Sed quæſo , quomodo Petrus quum nihil fere ex omnibus habuiſſe ſciatur , tam fiducialiter gloriatur ſeſe omnia reliquiſſe?

reliquiſſe?Vnde ſanctorum vnus:A præcedẽtibus tanta relicta ſunt,quanta non à ſequentibus deſiderari potuerunt.Fidelis ſermo, ſed forſitan clauſus & ipſe eſt. Nunquid enim voluntas habendi tam multa complectitur, vt reliquiſſe illam,ſit omnia deſeruiſſe? Quis hominum omnia affectare poſſet,nedum piſcator ille?Sed quid cuique ſufficere poſſit, diligentius veſtigato,& facile eſt inuenire omnia deſiderantem.Nondum enim ponere eſt concupiſcentiæ modum,donec videatur impleta, donec adepta ſit, quibus valeat eſſe contenta. Cæterùm nec amator pecuniæ dicet aliquando ſufficit,nec libidinoſus ſatiabitur voluptate,& crudelis ſanguinem ſitit,& ambitioſus aut cupidus laudis humanæ adeptis dignitatum titulis ſeu fauoribus,nullum exinde omnino capit remedium, ſed deſiderio æſtuat ampliori. Minus autem inuenit requiem qui ſibi placere cupit & ſuis, id eſt fatui cuiuſdã teſtimoniis gloriatur. Quid igitur poterit homini ſufficere? Audite.

Quòd ſola iuſtitia poſſit animam ſatiare.

Panis animæ iuſtitia eſt.Et ſoli beati qui eſuriunt illam, X quoniam ipſi ſaturabuntur.Nimirum ad imaginẽ Dei facta eſt anima rationalis,cæteris omnibus occupari poteſt,repleri omnino non poteſt. Capacem Dei quicquid Deo minus eſt non implebit.Inde eſt quòd naturali deſiderio ſummum quiuis probatur appetere bonum, nullã niſi eo adepto requiẽ habiturus. Vis peruenire ad illud?incipe cætera trãſilire.Innumera enim ſunt hæc,& à cæteris pariter requiruntur.Quod valet,quiſque trahit in partẽ, nec aliquando poterit hic circuitus peragrari.Igitur à ſummo bono cò longius inueniris,quò te amplius dederis caducis rebus & trãſitoriis appetẽdis. Infructuoſa enim via eſt & inambulabilis, faciliúſq; peruenies ſpretis omnibus quàm adeptis. Sic Petrus fecerat qui dicebat:Ecce n.re.o.&c. Quid ergo erit nobis?Dignũ planè apoſtolica fide & deuotione verbũ.Iã reliquiſti oĩa,iã dominũ Petre ſecutus es,& nũc demum quid ſis adepturus interrogas.Verè Simõ, verè obediẽs in auditione auris ſine pacti conuentione. Quantos hodie mundi ſapientia maledicta ſupplantat! Noli,inquit,pręcipitanter agere,diu conſidera, diligenter intuere. Magnum eſt quod proponis, & opus egens multa deliberatione. Experire quid tu poſſis, & amicos conſule, ne poſt factum pœnitere contin-

contingat. Hæc ſapientia mundi, terrena, diabolica, inimica ſalutis, ſuffocatrix vitæ, mater tepiditatis eius quæ Deo ſolet vomitum prouocare. Cùm enim à Deo verbum eſſe non dubites, quid opus eſt deliberatione? Vocat magni cõſilij angelus. Quid aliena conſilia præſtolaris? Quis enim ſi delior aut ſapientior illo? Ab ore putei gehennæ eripior, & inducias petam, & cunctabor exire. Amicos cõſulat, qui nõ legit, Inimici hominis domeſtici ei⁹. Sequitur: Ait illi Ieſus: Amen dico vobis, quòd vos qui ſecuti eſtis me &c. Verbũ confirmationis præmittitur, vt magnum noueris eſſe quod ſequitur. Sed quid eſt ꝙ dicit in regeneratione? Aut quæ eſt hæc noua regeneratio? Neque enim eſt illa qua oportet hominem naſci denuò, cùm ad illã non valeat præſens promiſſio pertinere. Ita eſt, non ſolùm denuò, ſed tertiò hominem naſci neceſſe eſt. Interim autem dignum eſt, vt ea quæ videtur potior hominis priórque portio, in homine prior reparetur. At ipſam animam eſſe nemo ignorat. Prior ergo reficiatur, quæ prior corruit. Præſertim quòd ab eius culpa alterius pœna prodierit, & ipſius corruptio corpori quoq; fuit cauſa corruptionis. Hinc eſt quòd pro animabus primũ ſaluator aduenit tollere vtique peccata mũdi, non moleſtias carnis: quod manifeſtius docuit in ſeipſo pœnis omnib⁹ corpus exponens, animam autem immunem prorſus cuſtodiẽs à peccato. Non ſic hodie filij hominum, ſed animæ curam negligunt, curam autem carnis perficiunt in omni deſiderio. Neque enim peccare metuunt, ſed puniri. Filij hominũ vſquequo graui corde &c. Tẽpus hoc animabus non corporibus eſt aſſignatum, dies ſalutis non vtique voluptatis. Cũ enim iudicium carnis ex anima pendeat, nihil carni poteſt vtilius quàm ſalus animæ prouideri: vt in tempore ſit reſpectus illius & ſocia paſſionis, felicitatis quoq; cõſortium mereatur in regeneratione. Cùm ſe. f. h. i. ſ. &c. Conſequimini autem quem ſequimini, vt cũ ipſe ſederit, & vos pariter ſedeatis. Inſipiens homo, quando eum remorando, reſpiciendo, penſando, pauſando conſequi ſperas? Exultauit vt Gigas &c. & hylarẽ ſine dubio diligit ſecutorẽ. Sedebitis, inquit, & vos. O ſeſſio! Quis mihi tribuat vt dignis exprimam verbis quæ de ſeſſione hac, cordis affectione concipio? Immò quis mihi tribuat ſeſſionis huius imperturbata frui requie? Ecce enim nil in me ſedet, ſed cuncta in motu ſunt. Omnia

nutant;

nutant,omnia fluctuant. Porrò vbi concupiſcit caro aduerſus ſpiritum,ſpiritus aduerſus carnem,quidnam hominis ſedere videtur?nec ſola iam concupiſcentia pacem turbat,impedit ſeſſionem: ſed duplex quoque ſecundum corpus miſerum hominem contritio vexat,præſentis videlicet ſenſu doloris,& mortis metu futuræ,cùm & paſſibile ſit & mortale.duplex nihilominus agitare animam ſollicitudo videtur.Inter hæc nempe fluctuat iugiter,donec peccati corpus inhabitat.Erit autem cùm luteum hoc egrediens domiciliũ, à timore quidem penitus liberabitur,ſed necdum ab expectatione.In regeneratione verò ſedebit corpus immortalitatis & paſſibilitatis gemina quadam felicitate donatum,liberum ob omni neceſſitate,ab omni corruptione ſecurum, alienum & immune ab omni concupiſcentia, plenum gloria.Sedebit & anima nil metuẽs vltra, plena beatitudine & ſecura plenitudine feruens. Sed quando & quibus erunt hæc? Vos,inquit,qui ſecuti eſtis me &c.Iam quidem ſedet filius hominis in ſede maieſtatis. Siquidem aſcendens in cœlum ſedet à dextris Dei.Sed cùm ſederit dictum eſt,cũ apparuerit ſedens. An magis audebimus dicere & ipſum adhuc ſtare quodammodo,vtpote cuius necdum ſedes cõſummata videtur?non quòd illi plenitudini quidpiam deſit,ſed quòd membra caput expectẽt. Audeat hoc teſtari qui meruit intueri.Ecce ait Stephanus:Video cœlos apertos,& filium hominis ſtantem à dextris virtutis Dei. Cæterum, in regeneratione corporum ſedebit in ſede maieſtatis,qui pro animarũ regeneratione ſedebat in ignominioſo ſupplicio crucis.Sedebitis,ait,ſuper ſedes &c. Quid glorioſius? iudicent nunc & præiudicent ſuperbi filij, & cum rege ſuo ſedeant,qui ſibi latera Aquilonis elegit. Caueant qui primas cathedras amant,ne contingat carere ſecundis. Et qui primos nunc recubitus eligunt,incipiant cũ rubore locum tenere nouiſſimum. Cæterùm, quid ſibi vult quòd xij.tribus Iſraël iudicaturos fore promittit, in quibus & ipſe mundus cognoſcitur iudicandus? An quia tantùm adhuc notus in Iudæa Deus, vniuerſitatem fidelium appellatione duodecim tribuum voluit deſignari, & quaſi ſolas meminit iudicandas propter illud: Qui non credit,iam iudicatus eſt. Hæc eſt enim perfectorum gloria ſingularis, inter ipſos etiam eminere fideles, & cæteris quoque ſaluandis præeminere

auctoritate iudicatoriæ poteſtatis. Quid miſeriæ eſt, quòd ad verbum tantæ promiſſionis negligentia humana dormitat? Sed dicunt homines: Magna quidem diuina promiſſio, ſed longa nimium dilatio,& moleſta expectatio eſt. Terrenam deſerere ſortem, & necdum obtinere cœleſtem, afflictio eſt intolerabilis, inconſolabilis dolor. Quid accelerare neceſſe eſt vt miſeria prolongetur? Miſera prorſus & ſeductoria cogitatio eſt. Sed eſto: tibi multa annorum curricula reſtant, adoleſcens es, vſque in ſenectutem victurus & ſenium. Quid neceſſe habes amittere tempora, tanta perdere lucra? Nihil precioſius tempore: Sed heu nihil hodie vilius æſtimatur. Tranſeunt dies ſalutis, & nemo recogitat, nemo ſibi non reditura momenta periſſe cauſatur. An putas homo, biennij tantùm aut triennij opus ab omnipotente poſſe recompenſari? Sic abbreuiata eſt manus domini, vt centum annorum non poſſit remunerare laborem? Sede, computa quid diebus ſingulis acquirere valeas, certus equidem apud Deum nullum bonum irremuneratum fore:& ſicut nec capillum de corpore, ſic nec momẽtum de tempore periturum. Sequitur: Et omnis qui reliquerit patrem aut matrem,&c. centuplum accipiet. Quid vltra dicetis filij hominum? quando & in hoc mundo tanta nobis promiſſa ſunt, vt exeuntes à ſorte terrena amplior ſtatim nos excipiat conſolatio, qua non modò patienter, ſed & gratulanter expectes ſortem ſanctorum in regeneratione promiſſa. Siquidem & ipſa expectatio iuſtorum lætitia eſt. Et attendite quòd Petro dominus tãtùm de futuro reſpondit. Neque enim ſuper his quæ experiebatur præſentialiter hæſitare poterat, aut opus habebat interrogare. An verò dubitat quis præſentis eſſe temporis centupli promiſſionem? Manifeſtè id quidem verborum ipſa conſequentia probat, vbi centuplum accepturi, & poſſeſſuri dicimur vitam æternam. Cæterùm ne quis omnino impudenti remaneat obſtinationi locus, mitto vos ad euangelium ſecundum Marcum, vbi promiſſio eadem deſcripta manifeſtius inuenitur. Ait enim: Nemo eſt qui reliquerit aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros &c. propter me & propter euangelium, qui non accipiat centies tantùm nunc in hoc tempore. Et addit ſignanter cum perſequutionibus. Fortè enim quum audiſſet carnalis anima in

tempore

tempore hoc centuplum promitti, coniectabatur etiam de temporalibus exhiberi. Sed præripit hunc intellectum nomen additum perſequutionis. Quid enim terrenæ eſt conſolationis, quod non facilè perſequutio terrena tollat? Interim tamen vndecunque centuplum ſint accepturi, dummodo ſit centuplum, centupliciter placeat, conſoletur, ametur. Quid inſaniæ eſt, quòd cunctantur homines relinquere ſimpla pro centuplis? Quid ad fidele negotium & nundinas quæſtuoſiſſimas auaritia intepuit, & obdormiuit humana? Poteram multa exempla proponere, multos huius rei producere teſtes: Qui ſicut audierunt, ſic experiuntur. Sed quando humanis credat experimentis, qui veritati non credit promittenti? Illud vehementius arbitror admirandum, quòd fideles magis in maximo quàm in modico homines videantur. Non enim difficile eſt ei dare centuplum in præſenti, qui eſt daturus vitam æternam in futuro. Sed dicet aliquis: Delicatus ſum, homo peccator, nec ſubſiſtere in tanto labore ſine gratia multa, nec ipſam valeo gratiam promereri. Quaſi verò gratia non ſit gratia, ſed operum merces. Aeſtimas ô homo quia perſonarum acceptio ſit apud Deum, & non omnes omnia relinquentes tam copioſe conſoletur? Omnis, inquit, qui reliquerit domum, vel fratres, aut ſorores, aut patrem, aut matrem, aut vxorem, aut filios, aut agros, propter nomen meũ, &c. Neminem excipit. Quid dicunt præter me, qui excipiunt ſemetipſos à beneficio generali? Nimirum indignos ſe iudicant multò magis vitæ æternæ, qui nec ipſum centuplum ſperant.

De his qui centuplum ſibi cauſantur deeſſe.

Sed dicit homo qui perditionis ſuæ occaſionem quærit & feſtucam, vnde ſibi oculum eruat: Audiui, inquit, de illo, & illo, qui reliquerant omnia, & ad vomitum ſunt reuerſi. Quomodo illi centuplum acceperant? Quid ad hoc dicemus? An ex collegio diſcipulorum reprobari quis poteſt, niſi loculos habens? Sunt enim loculi non modò pecuniæ, ſed propriæ voluntatis. Scrutetur proinde vias ſuas, & ſtudia ſua, qui promiſſam centupli gratiam ſibi deeſſe cauſatur: nec dubium quin inueniat angulum & diuerſorium, non quidem filij hominis, ſed aut foueam vulpis, aut vo- Y

lucris nidum. Nihil ſibi retineat, nihil ſuis, ne modicum fermentum totam maſſam corrumpat. Sunt enim qui ſibi retinent aliquid, dominicę vocis obliti, qui non ſuam venit facere voluntatem, &c. ſed in ipſis vigiliis ſanctorum, proprio aut deſiderio, aut conſilio adhærentes, ſciolos ſeſe faciunt, de ſe ſibi aliquid retinentes. Sunt qui propinquis retinent & amicis, quod abiiciũt à ſeipſis. Crudeles planè, qui nequaquam proximos diligant tanquam ſe. Crudeles inquã, vel in ſe vel in ſuos, imò quod verius eſt in vtroſque. Nemo ergo cùm ſe videt non omnia reliquiſſe, centuplum non accepiſſe miretur. Precioſa ſiquidem diuina conſolatio eſt, nec omnino tribuitur admittentibus alienam. Indignus enim benedictione cœleſti conuincitur, qui duplici quærit affectu, duplici petit intentione, aliud ſibi refugium parãs, ſi fortè eam non obtinere contingat. Centuplum, inquit, accipiet, & vitam æternam poſſidebit. Illud conſolatio præſentis laboris, hæc futuræ felicitatis conſummatio eſt. Sic enim operariis huius ſeculi ſolet cibus in opere, merces in operis finem dari: ſic & militantibus & ſtipendia miniſtrãtur pro neceſſitate temporis. nouiſſimè verò donatiuum erogatur pro quantitate laboris: ſic à filiis Iſraël donec terram promiſſionis intrarent manna in deſerto non defuit. Et ab eccleſia poſt quæſitum regni cœleſtis aduentum, quotidianus panis quotidie petitur in oratione quã ipſe ſaluator inſtituit. At fortè adhuc ſecularis quiſpiam dicat: Oſtende mihi centuplum quod promittis, & libens vniuerſa relinquo. Vt quid oſtendam? Fides non habet meritum, cui humana ratio præbet experimentum. An homini magis oſtendenti quàm veritati crederes promittenti? deficis ſcrutans ſcrutinio, niſi credideris non intelliges. Datum optimum eſt centuplum hoc deſcendens à patre luminum. denique: An non omnia poſſidet cui omnia cooperantur?

Quid ſit centuplum repromiſſum.

Z An non centuplum habet omnium, qui repletur ſpiritu ſancto, qui Chriſtum habet in pectore, niſi quòd lõge plus quàm centuplum adoptio filiorum eſt libertas, & primitiæ ſpiritus, deliciæ charitatis, gloria conſcientiæ? Regnum Dei quod intra nos eſt nõ vtique eſca & potus, ſed iuſtitia, pax, & gloria in ſec. ſ. Gaudium ſanè non modò in ſpe gloriæ, ſed etiam in tribulationibus. Hic eſt ignis quẽ voluit Chri-

ſtus

ſtus vehementer accẽdi. Hic virtus ex alto quæ Andræam fecit amplecti crucem, Laurentium ridere carnificem, Stephanum in morte pro lapidantibus genua flectere ad orationem. Verùm ſi in præſentis commendatione centupli ſermo deficit, & ex abundantia cordis anguſtia oris obſtruitur: Quídni ad promiſſionem vitæ æternæ defectum proprium, ipſa etiam cogitatio fateatur? Sed id quod ex parte eſt non valet eloqui, nec expertus de perfectione balbutire conetur. Oculus non vidit, Deus, abſque te, quæ præparaſti diligentibus te. Pax enim eſt quæ exuperat omnem ſenſum. Pax ſuper pacem, indeficiens exultatio, torrens voluptatis diuinæ, flumen lætitiæ, gaudium plenum. Cogita quicquid vis, quicquid potes exopta: excedit cogitatú omnem, deſiderium omne exuperat felicitas illa.

ISAAC. Homilia prima.

CAP. 20.

E*cce aſcendimus Hieroſolymam*. Proſperum A
iter faciat nobis Deus ſalutarium noſtrorum. Et nos quoque aſcendimus Hieroſolymam. Ideo enim in monaſterium deſcendimus, vt Hieruſalem aſcendamus. Sic nempe, ſic alites vt in aëra ſe ſuſpendant, profundiùs omni corpore ſolo vbi reſident, ſe imprimunt. Hominum quoque & ferarum eadem eſt ars naturæ, ſiue natura artis, aut potius ars naturalis, vt in ſublime ſalire cupientes, humilibus terræ, quaſi toto corpore inſidentes incuruentur. Arduum eſt quo aſcẽdere molimur, arctum quo attentamus penetrare: ideo expeditos nos eſſe conuenit & ſubtiles. In altum enim repere onuſtum, & per anguſta loca inflatum introire difficile. Non inflare hominem diuitias, nec onerare curas, nec crapulam grauare, diuini eſt miraculi, non humanæ virtutis. ergo ſequitur: Et filius hominis tradetur ad crucifigendum.

Quid ſit filium hominis crucifigi.

Oportet dilectiſſimi vt in ſingulis nobis, dum nobis B
adhuc feria ſexta peragitur, filius hominis crucifigatur. Quis eſt iſte filius hominis? Vetus ſcilicet homo, veteris hominis filius. Ego enim cum ſim perſonaliter homo vnus,

ex anima rationali & humana carne ſubſiſtens, tamen duos & duorum filios in me video: Veterem & nouum, terrenum & cœleſtem, hominis filium, & Dei filium. Nam quod natum eſt ex carne, caro eſt: quod natum eſt ex ſpiritu, ſpiritus eſt. Itaque ad pacis viſionem properantibus (hoc enim eſt Hieruſalem) tradendus eſt filius hominis, homo exterior ab interiore, & non ſine aliqua ſeductione, gentibus alienis, id eſt diſciplinis, & diſtrictionibus regularibus, abſtinentiæ & vigiliis, cineri & cilicio, paupertati & ſilentio, laboribus & alieno imperio, vt ab his affligatur, & cruci affigatur, donec funditus à proprio ſenſu & veteris vitæ conſuetudine moriatur. Quid quærimus delitias & quietem? In cruce ſumus, immò in mundo fuimus, & in inferno ſumus: ſed miſericordiæ, non iræ: in cœlo erimus, in mundo peccauimus: hic punimur, ibi pauſabimus: illic in delitiis, hîc in pœnis: ibi in gloria, hîc in ſudore: hic in pugna, ibi in requie. Quid quærimus ſuauem infernum? Quare ergo ſuauem & delectabilem requirimus mundum? Abbas noſter, paſtor ſit animarum, tortor corporum. Pater ſit filij Dei in nobis, nutritor & pædagogus, & tutor, quanto tempore paruulus eſt, qui hæres futurus eſt: filij autem hominis ſit flagellator, exprobrator, proditor, & ſeductor, expoliator, crucifixor, & ſepultor. Quid ſi ipſe negligens extiterit? nos ipſi ſimus nobis abbates.

BERNARDVS.

De myſterio ſaluatoris.

Non veni miniſtrari, ſed miniſtrare, & dare animam meam in redemptionem pro multis. Quod quidem cæterorum nemo feciſſe inuentus eſt. Bonus miniſter qui carnem ſuam in cibum, ſanguinem in potum, animam miniſtrauit in pretium. Bonus planè, qui ſpiritu alacer, charitate ferués, pietate deuotus, omnes ſuperat & vincit alacritate miniſtrádi, factus tanquam vnus ex illis, diſſimulans iniuriam, & accumulans gratiam.

C

GALFRIDVS.

Quomodo à nobis Chriſti promiſſio myſticè compleatur.

Cùm

Cum appropinquaſſet Ieſus Hieroſolymis, & veniſſet Betphage, quod domus buccæ interpretatur: cùm ſ. per fidum annũciatur, iam tunc verò per montem Oliueti Hieruſalem appropinquat. Nam in fide cumulus gratiarum, in Hieruſalem gloriæ plenitudo. Mittit duos diſcipulos, ſpem, & metum. Ite, inquit, in caſtellum quod contra vos, eſt in domum fortis armati, diripere vaſa eius: & ſtatim inuenietis aſinam. In prædam mittit. Aſina, caro eſt laſciua, pigra, beſtialis, onerifera, ſic ſterquilinium, vt frumẽtum (ſi impoſueris) portans. Adhuc ligata eſt caro tua conſuetudine, concupiſcentia & funibus peccatorum, ne dicas quòd receperis diſcipulos Ieſu. nam ſoluentibus illis, ſi quis affectus, ſi ſenſus in malum pronus, ſi mundus, ſi malignus obſiſtere vellet, in nomine domini quàm velociter reprimerẽtur. Pullus aſinæ, opera quę per corpus fiunt. Soluite, vt deſiſtat à malo. Adducite, vt faciat bonum. Impoſuerunt veſtimenta ſua, habitum timentis & ſperantis foris prætendere. Alioquin ſi vt negligens & deſperans incedis, non tibi ſaluator præſidet, quem deſuper veſtes ſuas ſedere & præſidere faciunt ſpes & timor. Et ſecundum literam quidem viderit lector, vtrum ambobus, aſinæ ſ. & pullo inſederit dominus. Nam myſticè quidem vtrique inſidet. Nec intereſt vtrum carni an operibus eius præſidere dicatur. Cæterùm ſic gradienti turba plurima ſua proponunt extra, & exterioris conuerſationis habitum exhibent in hac via. Quid eſt domino & iumento eius ſua ſternere veſtimenta? Alij de arboribus ramos cædunt, dum reuelant condenſa aliqua de ſcripturis. Præcedentis & ſequentis turbæ multiplices ſunt cogitationes, & multa conſilia in noſtra anima, orationis & gratiarũ actionis. non enim poſſunt interim non turbari vel priores, dum adhuc nequeunt inuenire quid retribuant domino, pro omnibus quæ retribuit eis. Clament ergo vtræque pariter, non aliud quàm oſanna, Benedictus qui venit in nomine domini. Ne quando fortè vel deſideria noſtra quærant mendaciũ, vel gratulatio noſtra diligat vanitatem. Cap.21. D

RICARDVS.

Quòd cœleſtis Hieruſalem niſi vectum aſino non admittat.

E *Cùm appropinquaret Ieſus Hieroſolymam & ve. Beth. ad montem Oliueti &c.* Profectus noſtri promotio vel proceſſio per montē Oliueti fiat, & pietas noſtra in immenſum excreſcat, vt magnitudinis iure iuſtè mons appellari valeat: vt diſcamus infirmorum non tantùm minima ſed etiam maxima, tam mentis quàm corporis cum animi tranquillitate tolerare. Profectò ſi hæc agimus, iam Hieruſalem appropinquamus, & pacis plenitudinem eò vicimus, & attigimus, quò obedientiæ ac miſericordiæ altiùs apprehendimus ſummitatem. Puto, quia iam erit opus aſinum quærere, & inter eiuſmodi virtutum inſignia humilitatis ſibi præſidium vendicare: ſic & Chriſtus cùm appropinquaret Hieroſolymis, aſinum ſibi adduci fecit, & ſuper ipſum ſedit. Scimus autem omnes aſinum animal eſſe ſordidum & vile, manſuetum ſanè, ſed penè præ cæteris contemptibile: humilitatis itaque vt arbitror formam gerit, per quam animus ſibi ipſe vileſcit & in contemptum venit. Et quidem ſine eiuſmodi animali poterit fortè proceſſio noſtra fore ſpectabilis, non tamen abſq; dubio ſine eo erit vel eſſe poterit vſque adeo admirabilis. Quis obſecro non dignè miretur choris pręcedentium & ſequētium, & hinc inde pſallentium aſinum intereſſe, & inter tam glorioſos ſolennéſque apparatus animal tam ſordidum apparere? Nam nec nouum, nec mirum, de virtutibus gloriari. Sed illud magnū atque mirandum inter ſumma quæque ornamenta virtutum, aſinū non dedignari humilitatis bono firmiter inhęrere. Vnum eundem hominem omnibus aliis mirabilem, ſibi ſoli contemptibilem apparere. Vides certè quia in hoc negotio opus habemus quod penè nobis excidit, & aſina & eius pullo .i. humilitate & humiliatione. Pullus ex aſina naſcitur, & ex humiliatione vera humilitas generatur. Adducamus itaque aſinam & pullum cum ea, vt veraciter humiles ſimus in mente, & veram humiliationem exhibeamus in actione.

BERNARDVS.

Quibus vinculis iumentum domini ſit ſoluendum.

F *Si quis vobis al. dixerit, dicite quia Dominus his opus habet.* Magnum opus opus ſalutis. nempe homines & iumenta ſaluare venerat multiplicans miſericordiam ſuam Deus. Initium noſtræ conuerſationis fouet iſta dignatio, vt primùm

ex

ex ancilla filium generemus. Solutus eſt ad mãdatum domini, qui ligatus antea tenebatur: aut non valens, aut non volens facere bene: aut vtroque fortiùs vinculo alligatus, nec volens ſcilicet nec valens. Nõ nouit interim puriùs in domino gratulari, perſuaſum tenet placere illi quod agit, & conſolatur in eo, quòd ſibi eum quodammodo ſeſe facere reputet debitorẽ. Nam proceſſu temporis in eo magis afficietur vt ſuo ſollicitetur debito, & timeat ne forte tãtis beneficiis inueniatur ingratus. Ad hoc quidem verax affectio & fidelis: hic filius liberæ, cum quo ancillæ filius hæres eſſe non poſſit.

GALFRIDVS.

Quòd deuotionem præire debeant pœnitentiæ digni fructus.

Nunquã ex te naſcatur fructus &c. Maledicta areſcit ficus in qua Deus fructum non inuenit. Sic illis euenit, qui non pręmittentes dignos fructus pœnitẽtię, ad ſterilẽ ante tẽpus feſtinant deuotionem. Nec immeritò etiam ſiccitas ſequitur, vbi ſterilitas inuenitur: vt amittat etiam præſentis iucũditatis affectum, qui ſalutis non reſeruat fructum. G

BERNARDVS.

Quòd profectus noſtros dominus reputet fructus ſuos.

Dabitur regnum Dei genti facienti fructus eius. Hi ſunt quos enumerat Apoſtolus dicens: Fructus autem ſpiritus, charitas, gaudium, pax, patientia &c. Fructus illi, profectus noſtri: hi accepti Deo, quia ipſi cura eſt de nobis. Non de virgultis cura eſt Deo: homines non arbores amat Deus, & noſtros profectus ſuos fructus reputat. Tempus horum diligenter obſeruat, arridet apparentibus, & ſollicitus ſatagit, ne pereant nobis cùm apparuerint, immò verò ne pereant ſibi. ſe enim reputat tanquam nos. H

GALFRIDVS.

Expoſitio parabolę de rege & nuptiis quas filio ſuo fecit.

SImile eſt regnum cælorum homini regi qui fecit nuptias filio ſuo &c. In his omnibus quæ hic ſcriptura loquitur, humana quædam narrari videntur opera, ſed diuina ſunt conſideranda myſteria. Nec incongrue regnum cœlorum ſimile dicitur regi ſuo. Nam & terrenum humile & caducum, non diſſimilem ſortitur principem fragilem & infernum. Cap. 22. I

num. Miſit rex ſeruos ſuos vocare inuitatos ad nuptias, & nolebant venire. Vt ego arbitror, naturalis quædam inuitatio humanæ eſt rationis impreſſio. Vnde enim naturaliter omnis homo ſummum appetit bonum, inuitatur quodammodo ad illarum gaudia nuptiarum. Mittit tamen benignus rex etiam ſeruos ſuos, quia nec fides ſine auditu, nec auditus ſine prędicatione, nec ſine miſſione prędicatio eſt. Verũtamen de quibus ſimpliciter & præciſè dicitur, quòd venire noluerunt, nec ipſam fidem recepiſſe vidẽtur. Qui verò ſecundò vocantur, non ſimiliter voluiſſe, ſed neglexiſſe dicũtur. Tertiò vocans: Tauri mei, inquit, & altilia occiſa ſunt &c. Nec mirum quòd carnalibus adhuc populis promiſſiones ſuas carniũ appellatione contexit. Quandoquidem & ſeipſum pro eorum ſalute carnis veritate veſtiuit. Itaque nemo noſtrum ſcandalizetur & dicat: Nunquid manducabo carnes taurorum, aut ſanguinem hircorum potabo? meminiſſe enim debemus, & voces domini parabolas eſſe, & ſpirituales eum nobis non carnales delitias promiſiſſe. Et in carne quidem taurorum cibus fortior, altiliũ eſus delectabilior eſt. Vtraque ergo videtur in ſuis dominus nuptiis, & parata ſuis enumerare conuiuis quæcunque vel ad neceſſitatem expetenda ſunt, vel appetenda ad voluptatem. Quàm miſeri qui ad illas nuptias venire negligunt, vbi ſolus cibus ad æternaliter viuendum, vbi delitiæ incomparabiles ad ineffabiliter delectandum! In multis tamen noſtrûm impletur quod protinus ſubinfertur: Illi autem neglexerunt & abierunt. ſ. alius in villam, alius in negotiationem. ſed villa iſta caro noſtra eſt, villa porcaria, villa libidinis, plena ſpurcitiis. In hanc villam ſuam inuitatus & negligens, veri regis fieri conuiua ſe recepit, qui promiſſa cœleſtia pernicioſè diſſimulans, quaſi licitè corporeis voluptatibus indulgere diſponit. Sequitur: Alius in negotiationem ſuam. Multas cauſas ſequuntur ſomnia, & terrenæ ſollicitudinis inquietudinem cœleſtium comitatur incuria nuptiarum. Noſtra ni fallor negotiatio, peſſima occupatio eſt: quia quòd ex ea otium nobis negatur, eo ipſo negotium appellatur. Sequitur: Reliqui verò tenuerunt ſeruos eius, & con. af. oc. Infelix qui huius vocationis fidem non exhibet, ſed longè infelicior qui tribuit mala pro bonis, nec immeritò illis potiſſimùm iraſcitur rex. Siquidẽ peius eſt ſer-

uos

uos eius perſequi,quàm non ſequi. Tunc ait rex ſeruis ſuis: Nuptiæ quidem paratæ ſunt &c. Ite ergo ad exitus viarum &c. Si via eſt vita noſtra, viæ exitus, terminus vitæ non inconuenienter accipitur. Illò ergo piſcatores ſuos ſapientia mittit, quò vberior & facilior ſolet eſſe captura, cũ ad memoriam nouiſſima reducuntur. Vel aliter, ad exitum viæ, non ad medium vel ad initium mittit: quia vbi nos inuenerit iudicabit. Neſciunt quos ad exitus mittit, qui in medio pernicioſa ſecuritate torpeſcunt. Denique congregauerunt omnes (ait) quos inuenerunt malos & bonos. Si quaſi pro indifferenti dictum eſſet, congruũ magis erat vt boni præponerentur: & ita potius diceretur: Congregauerunt bo. & ma. Nunc verò ſignanter arbitror dictum, quòd ad viarum exitus miſſi malos non reſpuant, vt tamen boni fiant. Melius ergo inuenire. melius eſt inueniri malos & bonos, vt poſt peccata ad pœnitentiam conuertantur: quàm bonos & malos: vt cũ ſpiritu cœperimus, carne poſtmodum conſummemur. Intrauit autem rex vt videret diſcumbentes, & vidit ibi hominem non veſtitum veſte nuptiali. Rex ille neque vel de ipſis quæ in facie ſunt ſecundum faciem iudicat, nec acceptat in quibus reprobat cordis affectum. Siquidem veſtis exterior eſt conuerſatio diligibilis & imitabilis coram hominibus: interior conuerſatio digna cœlorum regnis, & angelicis apta conſortiis. Et ait illi, Amice quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem? Quiſquis ſuperna gaudia ſperat, cùm indignè viuat, quaſi ſine veſte nuptiali intrat ad nuptias. Sed conſideranda eſt diligentiùs huius regis & maieſtas etiam incomprehenſibilis, & dignatio amabilis, & indignatio valdè terribilis. Maieſtas qua penetrat omnia, vniuerſa diſcernit. Dignatio qua ante iudicium ad pœnitentiam prouocat, dum miſericorditer conuenit quem reum inuenit. Indignatio qua eundem tacentem tenebris addicit & ſuppliciis. Et nunc chariſſimi multos hodie conuenit rex ingrediens, aut per hominum linguas, aut per ſacras ſcripturas, aut per ſuggeſtiones internas. Quotiens enim homini peccata ſua indicat, qui ipſius promiſſa ſperat, idē eſt acſi dicat: Amice quomodo huc intraſti non habens veſtem nuptialem. Sanè propter ſacramenta amicum vocat: cuius propter peccata habitum culpat. Tunc ait

rex

rex miniſtris: Ligatis manibus e. & pedibus &c. Tunc videlicet non vbi ille ſine nuptiali veſte introiit, ſed poſtquam admonitus ſiluit, interrogatus obmutuit, & noluit confiteri. Sed quæ ſunt vincula quibus ligantur manus & pedes? Sanè funiculis peccatorum ſuorum vnuſquiſque conſtringitur. Et funiculus triplex etiam nũc difficilè ſoluitur, cùm peccatum deliberationis & operationis conſuetudine roboratur. Ligantur manus, vt ceſſet actio: ligantur pedes, vt obfirmatus in malo nunquam deinceps mutetur: vnde ait quidam: Mens impoſta manet. Proiicite eum in tenebras exteriores. Nimirum intus eſt lux, quia Deus lux eſt, intus videtur veritas, intus lucet ſapientia. Sed væ homini qui foras proiicietur in tenebras. Ibi, inquit, erit fletus, & ſtridor dentium: hoc erit totum conuiuium reprobæ multitudinis, calix inebrians plenus fellis, nec tamen potus ille lachrymarum ardentem in flammis linguã refrigerabit, quã ſtridor dentium lacerabit. Quid enim ſtridor dentium, niſi iræ, furoris, nequitiæ, & malignitatis indicium? Siquidem vt ego arbitror, nullum erit tormentũ grauius malis quàm malitia cordis, & iniquitas ipſa peruerſiſſimæ volũtatis. Nimirum ſicut paſſiones omnes patientia ſubleuat, ſic impatientia quanlibet leues aggrauat. Ibi ergo erit fletus ex dolore, ſtridor dentium ex rancore. Alioquin ſi æquanimiter ferre, ſi humiliter flere, ſi dicere poſſent, nos quidem iuſtè, nam digna factis recipimus, audeo dicere, ignis ille inextinguibilis tamen extingueretur, niſi ipſa eorum indignatione, & ſtridore dentium accẽderetur. Sequitur: Multi ſunt vocati, pauci verò electi. Quòd ſi timuimus omnes cùm vnus eiiceretur, conſequens eſt, vt timeamus multùm in reprobatione multorum. Quid enim terribilius nobis poteſt dici, quàm quòd multi ſunt vocati, p. v. e. Fratres, cum dixiſſet dominus diſcipulis ſuis, Vnus ex vobis me tradet, omnes dicebant, Nunquid ego ſum? nũquid ego? Ita ergo ſi vnus ex toto humano genere periturus crederetur, ne vnus tamen ex omnibus eſſe deberet, qui non vehementer expaueſceret, & contriſtaretur. multò magis tamen cùm dixerit qui omnia nouit, Multi ſunt vocati, p. v. e. timere debent & tremere vniuerſi. Nemo autem miretur, nemo ſcandalizetur, quòd in multis vocatis inuenienda ſit paucitas electorum. In terrena enim meſſe ad quantitatem ſtipulæ, paleæ,

furfuris,

furfuris, parua eſt quantitas ſimilæ purioris. Et ſi diligenter homo merita humana diſcutiat, non habebit quod aduerſus electoré de electorum paucitate cauſetur. Sed niſi multum deſipiat, ipſe ſtudebit vt inter paucos annumeretur.

BERNARDVS. De duabus pœnis inferni.

Ibi erit fletus & ſtridor dentium. Fletus quidem ob ignem qui non extinguitur, ſtridor ob vermem qui non moritur. Planè fletus ex dolore, ſtridor dentium ex furore. Fletum nempe tormentorum immanitas, ſtridorem dentium vehementia ipſa tabeſcentis inuidiæ, & obſtinata malignitas extorquebit. K

HVGO DE S. VICTO.

Qualiter Deus in ſe, qualiter in proximo ſit amandus.

Diliges dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. Et proximum tuum ſicut teipſum. Suffecerat ſi dixiſſet: Dilige dominum Deum tuum. In hoc enim totum eſt. Si autem verè diligitur, diligitur vbicunque inuenitur, in ſeipſo, in proximo, intus & foris, ſurſum & deorſum, longè & propè. Si mel dulce eſt, dulcis eſt fauus. Si mel diligis, & fauum receptaculum mellis. Sed mel propter ſeipſum diligitur. Fauus verò propter mel. Et ſi fortè videris fauum melle caréte, doleas vacua eſſe receptacula, & cupis ibi mel eſſe quod diligis. Ita & Deum dilige, quia dulcedo eſt ipſe, & bonitas, & veritas. Proximum autem dilige, quia receptaculum eſt dulcedinis bonitatis & veritatis, & hoc in ipſo dilige, & propter hoc ipſum. Quòd ſi iſtis vacuũ inueneris, doleas, & opta vt iſta mereatur accipere. Propter hoc autẽ & proximus amari præcipitur, vt per charitatem Dei ipſum bonũ diligas, per charitatem proximi bonum quod diligis proximo non inuideas. Hoc eſt enim diligere ſicut ſe, cupere illi bonum quod ſibi cupit. Primùm quidem ſibi, deinde illi. Non enim amat illum ſicut ſe, niſi prius amet ſe. L

BERNARDVS.

De tribus generibus hominum ſequentium ſaluatorem.

O*Mnis qui ſe exaltat humiliabitur.* O peruerſitas! o abuſio filiorum Adam! quia cùm aſcendere difficillimum ſit, deſcendere autem facillimum, ipſi & leuiter aſcendunt & difficilius deſcendunt, parati ad honores, ad celſitudines graduum eccleſiaſticorũ, ipſis etiam angelicis hu- Cap. 2 M

m:eris

meris formidandos. Ad ſequendum autem te domine Ieſu vix inueniuntur qui vel trahi patiantur, qui velint duci per viam mandatorum tuorum. Alij enim trahuntur, qui poſſunt dicere: Trahe me poſt te. Alij ducuntur, qui poſſunt dicere: Introduxit me in cellam vinariam. Alij rapiũtur, ſicut Apoſtolus raptus eſt ad tertium cœlum. Et primi quidem felices, qui in patientia ſua poſſident animas ſuas. Secundi feliciores, qui ex voluntate ſua confitentur ei. Tertij feliciſſimi, qui in profundiſſima Dei miſericordia, quaſi quodãmodo ſepulta iam arbitrij poteſtate, in diuitias gloriæ, in ſpiritu ardoris rapiuntur neſcientes, ſiue in corpore, ſiue extra corpus, hoc ſolùm ſcientes quia rapti ſunt.

Quòd virtus ſit non humiliatio, ſed humilitas.

N *Omnis qui ſe exaltat humiliabitur.* Humilitas iuſtificat nos non humiliatio. Quanti humiliantur qui humiles non ſunt! Alij cũ rancore humiliantur, alij patienter, alij libenter. Primi rei ſunt, ſecundi innoxij, vltimi iuſti. Quanquam & innocentia portio iuſtitię eſt, ſed conſummatio eius apud humilem. Qui autem dicere poteſt: Bonum mihi, quia humiliaſti me: is verè humilis. Non poteſt hoc dicere, qui inuitus tolerat minus, qui murmurat, neutri horum promittimus gratiam quòd humiliantur. Et ſi longè hi duo à ſe differant, & alter quidem in patientia ſua poſſideat animam ſuam, alter in ſuo murmure pereat, neuter inquam gratiam promeretur: quoniã non humiliatis, ſed humilibus Deus dat gratiam. Eſt autem humilis, qui humiliationem conuertit in humilitatem. Nemini prorſus quod impatienter fert bonũ eſt. Hilarem enim datorem diligit Deus. Vnde cum ieiunamus, iubemur caput noſtrum vngere, & faciem lauare, vt noſtrum ſ. opus bonum ſpirituali gaudio condiatur. Etenim ſola gratiam quam præfert, meretur læta & abſoluta humilitas. Quæ enim coacta fuerit vel extorta, qualis eſt in viro patiente illo qui poſſidet animam ſuam, hæc inquam humilitas etſi vitam obtinet propter patientiam, propter triſtitiam tamen gratiam non habebit. Generalẽ verò hinc audi regulam: Omnis qui ſe humiliat exaltabitur, ſignificat profectò non omnem exaltandam eſſe humilitatem, ſed eã tantùm quæ de voluntate venit, non ex triſtitia aut ex neceſſitate. Nec enim per contrariũ omnis qui exaltatur humiliandus erit, ſed tantũ qui ſe exaltat humiliabitur, ob volunta-

[illegible] vanitatem. Ita ergo non qui humiliatur, ſed qui ſe [illegible] humiliat exaltabitur ob meritũ volũtatis. Eſto enim [illegible] humilitatis materia per alium miniſtretur: verbi gra-[illegible] probra, damna, ſupplicia: nõ tamen idcirco rectè ab alio quam à ſemetipſo humiliatus ille dicitur, qui illa omnia tacite & læta conſcientia cauſa Dei ſubeunda decreuerit.

GILLEBERTVS

Quòd non omnis vacatio contemplatio ſit dicenda.

ERunt duo in lecto vno, vnus aſſumetur & alius relinquetur. Quaſi lectus quidam eſt ocioſa & quieta vita in eccleſiæ gremio degentium, eorum qui nullo ſunt eccleſiaſtici muneris opere occupati, nec prouidentiæ, & diſpenſationis ſollicitudine diſtenti, ſed libero ſub alieno tegmine vtuntur ocio. Non tamen omnes ritè & iure debito hoc ocio perfruuntur, ſed libertatem quam obtinent temporis, dant in occaſionem corporis. Bonus enim lectus ſi quis eo legitime vtatur, & opportunitatẽ exterioris quietis, in voluptatem conuertat viſionis internæ. Hi ſunt qui aſſumentur ab hoc eccleſiæ cubiculo in illud cœleſte, vt vbi Chriſtus eſt & ipſi ſint cũ Chriſto. Deniq; vbi fuerit corpus, illic cõgregentur & aquilæ. Eſto tu quaſi aquila, & acutis vtere luminibus, ſpirituali aſſueſce contẽplationi, cõmane in petris & in præruptis, commorare ſilicibus, imò etiam ſingularis illius petræ quæ Chriſtus eſt cauernas ingredere. Cap.24. O

BERNARDVS.

Quòd prælati imprudẽtia, redũdat in periculũ ſubditorũ.

Quiſputas eſt fidelis ſeruus & prudens quem &c. Quæris P fortaſſe quam eſcam? Meus, inquit, cibus eſt, vt faciam voluntatem patris mei. Et vita in vobis erit. Qua quidem nec paſci ipſe, nec alios quis paſcere poterit, niſi ſit fidelis & prudens, vt eam & intelligat, & diligat. Diligat autem fortiter & feruenter. Quando enim excuſare ignorantia poſſit hominem, qui ſe magiſtrum infantium, doctorem inſipientium profitetur? Ignorans ignorabitur, & multos ignorare faciet ignorari. Quid enim periculi ſit, vbi nõ inuenit paſtor paſcua, ignorat dux viam itineris, vicarius neſcit voluntatem domini, Eccleſia quotidie multipliciter & miſerabiliter experitur. Eſt enim vt ſacratiſſima ſic & ſecretiſſima res volũtas Dei, & occultũ omnino cõſiliũ. Vtilis ꝑinde lectio, vtilis eru-

eruditio eſt. Sed multò magis vnctio neceſſaria eſt. Vnde autem ſcire videbitur quæ ſit voluntas Dei bona, & benè placens, & perfecta, qui nec pulſare, nec quærere, nec petere conſueuit: qui donec alienarum curam ſuſciperet animarum, nunquam ſuæ geſſit curam?

PETRVS RAVENNAS.

Contra vitium ebrietatis.

Q *Si dixerit ſeruus ille, moram facit dominus meus, & cœperit percutere pueros & ancillas, edere, bibere, & inebriari.* Propriè dixit, Edere, bibere, & inebriari, & per. Ebrietas cædis mater, parens litiũ, petulantiæ deformiter eſt magiſtra: hãc qui habet, ſe non habet: hanc qui habet, homo nõ eſt: hanc qui habet, non facit peccatum, ſed eſt ipſe peccatum. Ebrietas eſt dæmon blandus, venenum dulce, voluntaria rabies, illecebra honeſtatis, & pudoris iniuria.

GALFRIDVS.

Quòd per terrenarum ſimilitudinem nuptiarũ ad æternas delitias inuitamur.

Cap. 25. R *Simile eſt regnum cælorum decẽ virginibus, quæ accipientes lampades &c.* Sponſus eſt Chriſtus, eccleſia ſponſa. Æterna autem illa felicitas, non immeritò nuptiis comparatur, quòd in humanis gaudiis nõ mediocrem tenere videatur locum celebratio nuptiarum. Multa denique ſolet in nuptiis frequentia eſſe hominum, opulentia rerum, exultatio animorum. Atque vtinam non negligerent homines ad illius venire nuptias inuitati, qui vocatus ad humanas, non modò venire non renuit, ſed ſuorum illas ſignorum primitiis illuſtrauit.

Cantica ſine titulo. Quòd veniens ſponſus, & reprobos in tenebris, & electos inueniat quieſcentes.

S *Media nocte clamor factus eſt.* Media, inquit, nocte, dum & malos ſummæ tenebræ circundederint, & bonos quies tenuerit, ſubito & inſperato clamore dicetur: Ecce ſponſus venit. Non ſolùm tunc, ſed & modò ſanctis in tranquillitate cordis quieſcentibus, & ad ſe Ieſum dulciter inuitantibus ſæpè diuina vox per internam gratiam quodam ineffabili iubilo reſonat, Ecce ſponſus venit.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd Deus vendit amore pauperis regnum ſuum.

Eſuriui, & dediſtis mihi manducare &c. Manducat Deus T
panem in cœlo, quem percipit pauper in terra. Qui de-
derit eſurienti panem, dabit ſibi regnum. Negabit ſibi fon-
tem vitæ, ſitienti aquæ calicem qui negarit. Amore pau-
peris Deus regnum ſuum vendit, vt illud emere valeat o-
mnis homo. Fragmentum panis ponit in precium, quia vult
habere omnes, qui tantum petit precii, quantum homines
ſcit habere. Quid iam excuſare poterit non emētem, quem
tanta vilitas venditionis accuſat?

Quòd ignis æterni nomine pœnarum infernalium vni-
uerſitas deſignetur.

Ite maledicti in ignem æternum &c. Sicut in hac vita nō ſo- V
lū ab igne, ſed ab aliis quoque elementis pœnæ ac crucia-
tus proueniunt: ita etiam illic in aliis elementis, ſicut & in
igne pœnæ damnatorum conſiſtunt. Scriptum eſt enim:
Tranſeunt à frigore niuis ad calorem ignis.

BERNARDVS.

De dominici corporis ſacramento.

A*Ccepit Ieſus panem, benedixit ac fregit.* Naturæ Cap. 26.
noſtræ ſuſceptio, quaſi quædam panis eſt ac- X
ceptio. Accepit Chriſtus vnde nos paſceret,
cum per incarnationis myſterium hominem
ſibi vniret, noſtræ carnis fœnum vertens in
frumentum, vt nos cibaret adipe frumenti, & ſatiaret de
medulla tritici. Factum eſt nobis granum frumenti in cor-
de bono ſeminandum & vberius multiplicandum. Factus
eſt nobis, qui cor hominis cōfirmat, panis in verbo doctri-
næ, in exēplo vitæ, in omni dono ſpiritualis gratiæ, in omni
conſolatione noſtræ miſeriæ.

Benedixit, quando propter hominē ſeipſum ſanctificauit, Y
vt & ipſe benedicere poſſit. Fregit. Si Ieſus non fregiſſet,
quomodo vel mica ad nos perueniret? Fregit, diſtribuit, di-
ſperſit, dedit pauperibus. Fregit per gratiā, vt ſuā & patris
frangeret iram. Dixit enim Deus vt diſperderet nos: ſi non
vnicus electus eius ſtetiſſet in contractione, in conſ. eius vt
auerteret irā eius. Stetit quidē & placauit. Per inſuperabilē
conſtantiā in confractione ſtetit infractus. Verùtamen ipſe
fregit, dum ſpontaneus carnem ſuā paſſionibus quaſi fran-
gendam hoc eſt atterendam expoſuit. Ibi cōfregit potētias
arcuū, ibi cōfregit capita draconis, ibi confregit omnes ini-

micos noſtros in ira ſua. Ibi confregit ſecundũ quendã modũ tabulas prioris teſtaméti, ne ſimus ſub lege. Ibi confregit iugum captiuitatis noſtræ. Deniq; totum fregit in quo nos frangebamur, vt totum quod in nobis fractum erat ſolidaret, & admitteret eos qui confracti ſunt liberos.

Z *Dedit diſcipulis ſuis*. Non opus eſt quærere quid dederit. ipſe enim manifeſtat dicens: Hoc eſt corpus meum. Corpus ergo ſuum dedit, nec ſine ſe. ad hoc enim corpus aſſumpſit vt ſe nobis daret. O datum optimum & donum perfectum deſcendens à patre luminum! Chriſtus datus eſt nobis ad induendum, ad edendum, & offerendum, ſicut indumentum, ſicut alimentum, ſicut precium. Ad induendum quidem, ſicut ſcriptum eſt: Quicunque in Chriſto baptizati eſtis, Chriſtum induiſtis. Ad edendũ, ſicut nũc ipſe dicit: Accipite & comedite. Ad offerendũ pro nobis, & à nobis. Pro nobis, per amaritudiné paſſionis & mortis: à nobis offerẽdum, per cõmemorationé eiuſdẽ paſſionis & mortis, ſicut ipſe inſtituit dicens: Hoc facite in meã commemorationem.

& *Dedit diſcipulis ſuis*. In hoc præmonſtrauit huius ſacramẽti gratiam ad eos pertinere qui in numero fuerint diſcipulorum eius. Qui ergo extra diſciplinam ſunt, qui magiſterio Chriſti ſubiecti non ſunt, qui ſecundũ ſuã ſententiã nõ ſecundũ Chriſti doctrinam vitam inſtituunt, iſti ab hac gratia ita ſunt alieni, ſicut nomine diſcipulorum ſunt indigni.

Accipite. Illi ritè dicũtur accipere, quibus Ieſus ait, accipite: quibus ipſe dat, quibus accipiẽdi licentiã præſtat auctoritas tribuẽtis, nõ præſumptio propriæ volũtatis. Nã qui impudẽter & irreuerẽter ſe ingerũt, magis rapiunt & capiunt quàm accipiũt, vt cõtra eorũ præſumptioné dictũ videatur accipite, cũ præmiſſum ſit eũ dediſſe. Nũc huius ſacramenti attende virtuté. Decreuit Deus mortale hoc immortalitate veſtire, & mortalé vitam in vitã æternã transferre. Propterea cibũ in cibũ mutauit, pané vitæ in pané vitæ, ſed pané vitæ tranſitoriæ in panem vitæ æternæ: vt ex mutatione cibi in cibũ credatur & intelligatur, ſperetur & expectetur mutatio vitæ mortalis in vitam immortalem. Vt dum mutabilitate temporum ad mortem trahimur ipſa morte, in melius mutandi mortem non timeamus.

Quod homo in articulis fidei Deo credere debet & non ſibi.

Hoc eſt corpus meum. Credat homo firmiter, credat indubitanter, confiteatur fideliter. Si videtur impoſſibile iuxta humanam rationem, ſi incredibile iuxta humanam ſapientiam, verum ſemper & certum maneat in conſcientia fidei propter diuini ſermonis reuerentiam. Credat homo Deo magis quàm ſibi, credat ſe Deo, ne Deus non ſe credat illi. Credat ſpiritum ſuum Deo, vt ſit creditus cum Deo ſpiritus eius. Credat rationem ſuam Deo, & abneget ſemetipſum, & ſicut audit à Deo, ſic iudicet. A

Quòd calicis acceptio voluntariam ſignificet domini paſſionem.

Et accipiens calicem. Acceptio calicis, per myſticá ſignificationem rei mox futuræ, intelligi poteſt mortis perferendæ própta deuotio voluntariáq; ſuſceptio, de quo calice dicitur: Poteſtis bibere calicem quē ego bibiturus ſum? Calicē ergo accepit, quia mortē ſponte ſuſcepit. Gratias egit. Gratiarum actio, benedictio dici poteſt. Nam & Deum benedicimus, cū de collatis beneficiis gratias ei referimus. Omnis gratiarū actio cauſam reſpicit beneficij. Sciens Chriſtus quāta ſit huiuſmodi gratia ineffibilis ſacramēti, bona quāta hinc ab ipſo nobis ſunt cōferēda, quāta mala mox ab ipſo ſint perferenda, pro vtraque cauſa gratias patri agit, videlicet pro bonis præſtandis & pro malis tolerandis. B

Quòd in diuerſis diuerſa efficiat calix Chriſti.

Et dedit illis dicens: Bibite ex hoc omnes. Calix dum dignè bibetur, non omnibus omnia confert, ſed ſingulis ſingula: aliis tentationes leuigans, aliis augens virtutes, modíſque aliis, largiens ſingulis prout vtique opus eſt. Et vt nemo expers relinquatur, additur omnes. Ad hunc ergo calicem omnes fideles communiter vocantur. Communio enim fidelium eſt, mors illi eſt quicunque non bibit: ſed & qui bibit indignè, iudicium ſibi bibit. Quid ergo faciet mortali peccato implicatus? Vtrobique periculum mortis eſt, quòd ipſe mortuus eſt. Quid ergo faciet? conſilium in promptu eſt. Conuertatur & viuat. C

Quòd morte dignus ſit qui de vitæ calice mortem bibit.

Tota igitur diſpenſatio gratię Dei & miſericordiæ, zelus quoque indignationis eius & iræ, de hoc calice quodammodo deriuari vel propinari videtur. Hæc eſt enim vita mundi in his qui ſalui fiunt, hic eſt iudiciū mundi in his qui D

pereũt,hîc effundit Deus profundiſſimæ charitatis ſuæ plenitudinem,hinc effundet totam incomprehenſibilis iræ ſuę indignationem. Arguetur enim mundus de peccato in his qui pereunt: nec apparet, vnde magis pereant qui perituri ſunt,quàm quòd tantum gratiæ ingrati exiſtunt. Væ homini illi cui ſalus mundi iudiciũ,cui vita mors eſt,cui abſolutio dãnatio eſt,cui gratia ira eſt,cui calix propiciationis calix indignationis eſt,cui vinum merũ fæx eſt. Chriſtus pro nobis mortuus eſt,nunquid gratis? Quid referemus in hoc ſeculo? quid reſpondebimus in futuro? Dicet protomartyr Stephanus: Pro te cremata eſt caro mea Deus meus. Dicat quicunque plagam ſuam quam in corpore ſuo pro Chriſto accepit: Hæc facta eſt mihi, quia iuſtificationes tuas exquiſiui. Dicat quicunque carnem ſuam conuitiis & concupiſcentiis crucifixit: Pro te mortificata eſt caro mea Deus meus. Impius autem & peccator quid dicent? qui mortem Chriſti non reputant, qui ſanguinem vuæ meraciſſimæ odibili irreuerentia tanquam fæcem exiſtimant, & filium Dei conculcant.

Quòd nouum vinum, nouum obedientiæ genus ſignat.

E *Non bibam amodo de hoc genimine vitis &c.* Non bibam amodo de hoc genimine vitis,quaſi dicat: Non delectabor amodo obedientia qualis vſque nunc ſub lege fuit. Inſtat dies ille, id eſt tempus gratiæ,vt vmbra euacuetur, & propter noua promiſſa ſub nouis præceptis,nouiſque ſacramétis religio augeatur, & exemplo humilitatis meæ obedientia perficiatur, in qua magis vobiſcum delecter regno patris mei,hoc eſt in eccleſia. Quòd dicit,donec bibam illud nouum. Per nouum ſignificat ex aliqua parte eandem eccleſiæ obedientiam legis & euangelij,& ex aliqua parte innouatã,id eſt mutatam,& auctã. Quid eſt ergo illud nouũ vinũ bibere,niſi amore obedientiæ pati? Quid eſt vobiſcũ bibam illud,niſi & vos ex amore obedientiæ compatiemini? Nouum erat, vt pro genimine vitis,calix biberetur paſſionis: nouum erat,vt pro agno immolaretur homo.

BERNARDVS.

Quòd Chriſtus paſſurus affectum ſuſceperit infirmorũ.

F *Pater ſi fieri poteſt &c.* Super aſellum Chriſtus aſcenderat, vt ne hic quidẽ hoſtibus relinqueretur. Agnoſco planè in duce belli puſillanimam trepidationẽ. Agnoſco ægroti vocem,

cem,in medico charitatẽ,ſtupeo miſerationẽ,expaueſco dignationẽ. Miſericors dominus nõ beati Andreę robuſtũ ſibi ſuſcepit affectũ:quia nõ eſt ſanis opus medicus, ſed malè habentibus. Quid enim magnũ fuerat domine Ieſu,ſi aſcẽdẽte hora, propter quã veneras intrepidus, ſtares tanquam qui poteſtatẽ habebas ponendi animã tuam,& nemo tollebat eã à te? Aut non longè glorioſius fuit,quãdoquidẽ propter nos totum agebatur, vt nõ modò paſſio corporis,ſed etiam cordis affectio pro nobis faceret, & quos viuificabat mors tua,tua nihilominus & trepidatio robuſtos,& mœſtitia lætos,& tædiũ alacres,& turbatio quietos faceret,& deſolatio cõſolatos. Lego in Lazari reſurrectione,quia infremuit ſpiritu & ſe turbauit,nõ cõditionis neceſſitate,ſed ſuę beneplacito volũtatis. Nunc autem aliud iam amplius audio,vſqueadeo ſiquidẽ præualuit ea quæ fortis eſt, vt mors dilectio,vt Chriſtum angelus Dei confortauerit. Apparuit, inquit euangeliſta, angelus confortans eum. Quid dicam? Quem eum? Minus mirarer,ſi non penitus eſſet indicibilis. Confortans ergo eum, cuius ne ipſe cõfortator ſuus capere poterat maieſtatem. Rogo te angele quem conſolaris? an ignorabas quis eſſet,ad quem confortandũ veniebas? Certè conſolator eſt,paracletus eſt,alioquin non diceret ipſe aliũ paracletum à patre mittendum Apoſtolis,ſi nõ eſſet & ipſe paracletus. Denique agnoſco, & in hoc ipſo paracletũ maximum,qui propè ſit his qui tribulato ſunt corde. Non deſpero iam ſi moleſta mihi videatur tribulatio quam patior, etiam ſi puſillanimus ſum,etiam ſi deſidero vt transferatur calix à me. Non deſpero inquam,dummodo addam & ipſe, Veruntamen non ſicut ego volo,ſed ſicut tu. Didici etiam ex hoc ipſo,non ad carnalem ſiue caducam recurrere conſolationem:ſed ad angelicam,ſed ad ſpiritualem,ſed ad cœleſtẽ. Ita planè dummodo non murmurem. Id enim penitus ſepararet a me, ſi nõ citius reſipiſcerem: non renuo etiã, ſi opus habeo conſolari. Quid ni? Agnoſco vitam meam in ſaluatore,& de ſalute deſperem?

De quatuor vigiliis & earum horis.

Vigilate & orate,ne intretis in tentationem. Vigilare & auſcultare,vereri omnia,& omnia obſcurare,timentis eſt. Negligẽtia ſemper pigra dormitat. Quatuor ſunt vigilię noctis quibus ſingulis ternas horas antiquitas taliũ curioſa diſtri- G

buit. Nobis etiã quædam parta materies, & occaſio iuſti timoris. Sed & partium ſingularũ ſubdiuiſio tripartita, ſingulas totius noctis horas, ſi diligẽter attendimus vendicabit. Timendus eſt enim nobis iuſtus iudex quem in multis offendimus, cõmittendo quæ prohibet, quæ præcepit omittẽdo. Sed & ſi quid interdum euenit fieri nõ quomodo conuenit faciendo, ſed minus prouidè, minus auidè, minus ſtrenue, minus deuotè. Hæc igitur prima vigilia, & hæ etiã horæ eius, vt propter hæc tria iudex terribilis timeatur. Verũ minꝰ nobis fuerat formidãdus quãlibet reis quãlibet iuſtus judex, niſi nuda forẽt noſtra omnia illius oculis & aperta. Illi enim totum palam eſt, & in manifeſto quicquid ſine teſte cogitas vel cõmittis. Tertium adhuc dico, videt in te quod nõ vides, ne ipſe quidem: adhuc cùm licet ſit iuſtiſſimus, & ſciens omnia, ſi tamẽ minus poſſet, minus eſſet terribilis peccatori. Nunc verò Deus eſt cuius iræ nemo reſiſtit. Vlciſcitur ſicut vult etiã in hac vita: & quemadmodum nihil habet quis niſi quod acceperit: ita etiam ad manum eſt domino tollere, vel recipere quicquid dedit. Punit quoque poſt mortem ad loca purgatoria animas transferens, nonnullorum etiam electorum, vt ligna, fœnum, ſtipula, non ſine detrimento eorum quorum opus arſerit, cõſumantur. Propterea felix, quẽ repleuerit timor domini, vt benè ei ſit in ambobus extremis vitæ ſ. tẽporalis, & temporis vniuerſi. Iam de vindicta tertia quid loquamur? Flere magis libet quàm aliquid dicere cogitantẽ. Cur exceptus genibus, cur lactatus vberibus qui in illis gehẽnalibus flammis arſurus eſt in æternũ? Minus eſt quicquid dicitur, quicquid legitur, quicquid creditur, quicquid timetur ſuper igne deuorante, & ardoribus ſempiternis. Iuſtus eſt iudex, ſapiens, potens, vt nec cauſam noſtram tueri, nec qualibet tergiuerſatione excuſare culpam, nec ſententiam declinare poſſimus. Vnum reſtat conſilium, vnum remedium: vt in ſpe miſericordiæ reſpiremus: nec enim minor eſt in miſericordia quàm in potentia, in iuſtitia, in ſapientia Deus.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd fruſtra de aduerſis queritur, qui ſibi proſpera non precatur.

H *Vigilate & orate ne intretis in tentationem.* In tentationem vadit, qui ad orationem non vadit. Et quid eſt quòd

matu-

matutina prece totius diei cuſtodiam volumus poſtulare? Quid eſt quód homini toto tẽpore aſtare libet,& Deo aſſiſtere nec puncto libet? Inimici certè eſt iſta ſuggeſtio, decipere parat, quos non patitur orationibus conueniri. Quid igitur de aduerſis queritur, qui ſibi proſpera non precatur?

BERNARDVS.

Quòd etiam militis gladius debeat eccleſiæ militare.

Conuerte gladium tuum in vaginam. Vterque gladius, & I
ſpiritualis ſcilicet & materialis, eccleſiæ eſt. Sed is quidem pro eccleſia, ille verò & ab eccleſia exerendus: ille ſacerdotis, is militis manu: ſed ſanè ad nutum ſacerdotis, & iuſſum imperatoris.

Quòd Chriſtus ductor dici debuerit, non ſeductor.

Seductor ille dixit adhuc viuens, Poſt tres Cap.27.
dies reſurgam. Vere ſeductor, ſed pius nõ K
malitioſus. Quid tu nuper Iudæe ſignabas lapidẽ monumẽti? Denique: Seduxiſti me domine, ait propheta tuus in perſona tua. Fortior fuiſti & in. Seduxi vos ô Iudæi in paſſione. nam in reſurrectione inualuit & præualuit vincens leo de tribu Iuda. Etenim ſi cognouiſſent, nunquam dominum gloriæ crucifixiſſent. Quid ergo facturus es? Etiam prædixit, & iam reuixit. Diligenter explora ſignaculum ſepulturæ. Apertum eſt enim: datur tibi ſignum Ionæ prophetæ, quia & hoc ipſe prædixit: Propter ea viri Niniuitæ cõ. contra vos in iudicium qui prophetæ obtemperauerunt. Vos nec domino prophetarum. Vbi eſt quod dicebatis Deſcendat de cruce, & credimus ei? Crucis ſignaculum dirumpere voluiſtis, promittentes ad fidem vos intraturos. Ecce apertũ eſt, non diruptum, introite. Alioquin ſi non creditis reſurgenti, nec deſcendenti vtiq; credidiſſetis. Quid tamen inſiſtimus? Non ſuſtinet adire ſymphoniã, & chorũ ſenior frater. Occiſum nobis ſaginatũ vitulũ indignatur. Foris ſtat, omnino non acquieſcit intrare: ingrediamur nos. & in hac tam præclara ſolennitate, quid cõmendetur nobis, ſedula cogitatione penſemus.

Quid nobis inſinuet reſurrectio ſaluatoris.

Cap. 28. L NEmpe reſurrectio tranſitus vel tranſmigratio dicitur. Chriſtus enim non receſſit ſed reſurrexit, non rediit ſed tráſiit, tranſmigrauit nó remeauit. Si poſt conſummationem crucis in noſtram hanc mortalitatem & vitæ præſentis ærumnas Chriſtus dominus reuixiſſet, ego eum non tranſiſſe dicerem ſed rediſſe. Nunc autem qui tranſiit in nouitaté vitæ, nos quoque inuitat ad tranſitum, vocat in Galilæam. Quid nos dicimus, qui ſacram domini reſurrectionem paſchæ priuamus nomine, vt ſit nobis in reditum magis quàm in tranſitum? Luximus his diebus, compunctioni & orationi, grauitati & abſtinentiæ dediti, cæterorum negligentias temporũ ſacro hoc quadragenario redimere & diluere cupientes. Communicauimus paſſionibus Chriſti, complátati ei ſumus denuò per baptiſmum quendam lachrymarum pœnitentiæ confeſſionis. Si ergo negligentias planximus, quid cauſæ eſt, vt recidamus nunc in eaſdem? Inueniemur nunc iterum curioſi vt ante, verboſi vt ante, pigri & negligentes vt ante, vani, ſuſpitioſi, detractores, iracundi, cæteríſque impliciti vitiis, quæ tam anxie deplorauimus his dieb⁹. Sic amatores huius ſeculi, inimici crucis Chriſti, cuius in vanum accepto nomine dicuntur chriſtiani, toto tépore quadrageſimali ad inſtantes inhiant dies reſurrectionis, heu vt liberius indulgeant voluptati. Prô dolor peccandi tempus, terminus recidendi facta eſt reſurrectio ſaluatoris! Ex hoc nempe comeſſationes & ebrietates redeũt, cubilia & impudicitiæ repetuntur, & laxantur concupiſcentiis fræna. Quaſi verò ad hæc ſurrexerit Chriſtus, & nó magis propter iuſtificationem noſtram. Sic honoratis miſeri Chriſtum? Venturo paraſtis hoſpitium confitentes peccata cum gemitu, caſtigantes corpora, eleemoſynas impendentes: & ecce ſuſceptum proditis inimicis, immò exire compellitis priores nequitias admittendo. Quid enim? Minus præſenti debetur quàm venturo? Minus reuerentiæ reſurrectionis tempus exigit quàm paſſionis? Sed vos vt manifeſtum eſt neutrum honoratis. Nam ſi compateremini, & conregnaretis: ſi commoreremini, & conreſurgeretis. Nunc autem ex ſola conſuetudine temporis & ſimulatione quadam, humiliatio iſta proceſſit, quam non ſequitur exaltatio ſpiritualis.

Homilia ſuper Veſpere autem ſabbati.

Veſpere autem ſabbati quæ luceſcit in prima ſabbati. Magnificè ſanctis mulieribus iſtis veſpera hæc illuxit, quarum triſtitia verſa eſt in gaudium ſingulare. Ad veſperum enim fletus,& ad matutinum lætitia, dum merentur cognoſcere ſuſcitatum, cuius venerant videre ſepulcrum.Et ab ipſa ſepultura eius locum conſideraſſe dicuntur,ſed propter ſabbatum quieuiſſe. Erubeſcat nimium temeraria noſtra præſumptio leui quacunque de cauſa,plurimùm etiam ſine cauſa obſeruantias ſacras progredi,prætergredi,& audacter nō diſpenſare, ſed diſſipare ea quorum nulla eſt nobis credita diſpenſatio. quandoquidem mulieribus ſic amantibus nec in tali articulo obſeruandi ſabbati ſubintrauit obliuio. Vt enim tranſiit ſabbatum,cùm adhuc tenebræ eſſent,feſtinauit prompta deuotio,nec nocturnas horruit tenebras, quæ timuit de præuaricatione reatum.Imitaberis vtrunque ſi ſapias, nec ſatisfacere negligens propriæ deuotioni, prius tamen obtemperans legi. Poteſt tamen forſitan dubitari an de induſtria diem tertium expectarint. Nō enim ſanctis potuit mulieribus excidiſſe , quod infideles meminere Iudæi, videlicet dixiſſe dominum, Poſt tres dies reſurgam. Hoc ſi creditur,non incongruè dictum videtur,quia venerunt videre ſepulcrum videlicet non ſepultum. Quanuis expreſſe dicat alius euangeliſta,quòd emiſſent aromata vt vngerent Ieſum.Sed fieri potuit,vt vtraque cogitatio in earū pectore verſaretur,& optarent quidem reſurrectionem, ſed opus hactenus inauditum ſperare certius non auderent,tanquam in initio quodam lucis,vel magis fluctuantes inter tenebras & lucem,inter veſperā ſabbati & diei illuceſcētis auroram. Sed quid eſt, quòd omnes euangeliſtæ licet eis & quædam propria,& quædā non omnibus ſint cōmunia, paſſionē domini & reſurrectionem diligentius perſequuntur,vt quemadmodum ait quidam ſanctorum , non ſit aliud legiſſe quę ſcripta ſunt,quàm quæ facta vidiſſe? Ni fallor hoc ideo fit: quia hæc erant quæ minus oportuit ignorari,quòd ſine paſſione domini nemo habeat vnde ſperet,ſine reſurrectione quem ſperet. Omnibus enim in præmium iſta promittitur. Sed & Mariam Magdalenā præ cæteris omnibus ad monumentum ſteriſſe, fleuiſſe, vidiſſe angelos, vidiſſe dominum angelorum,euangelia ſacra commendant. Quòd videlicet omnibus pœnitentibus hoc non mediocriter vtile videa-

tur, vt vbi peccatum abundauerat, gratia ſuperabundans & materiam ingerat præſumendi, & exemplum præbeat amplius diligendi. Sequitur:

Et ecce terræmotus factus eſt magnus. Iam enim deſinebat
N quod de terra erat in terrã redire, & tendebat in cœlũ. Angelus enim domini deſcendit de cœlo, & ac. re. la. & ſede. ſuper e. Erat autem aſpectus eius ſicut fulgur. Veſtimẽta eius ſicut nix. Deſcendũt vtraq; de cœlo. Sed in niue multa frigiditas, in fulgure ardor immenſus. Sed quomodo ſibi facies ignea & niuea ſociatur? Quomodo niuem illam fulgur nõ liquefacit, aut ipſa fulgur, ſi præualuit nõ extinguit? Imò verò ſi ab initio Deus hominem veſtis indigũ non creauit, ſed indigentiã, hanc reatus prąuaricationis inuexit, ad quid etiã angelo veſtis fuit? Sed angelus ille talis apparuit, qualẽ hominibus expedire nouerat ille qui miſit. Siquidem & aſpectus ille fulgureus feruorem ſacræ intẽtionis, & niuea veſtis frigiditatem pariter & nitorem commendat corporeæ caſtitatis. Nam & dominus calidos nos inuenire optat aut frigidos. Calidos intus velut in intuitu cordis noſtri. Frigidos foris in habitu corporis incorrupti. Illud etiã quod alibi dicitur: Omni tempore ſint veſtimenta tua candida, & oleum de capite tuo nõ deficiat, ad idem pertinet. vbi fortè videtur incongruum, idem per oleum, quod igni fomenta præbet, quod per igneum fulgur intelligi. Sane & liquorib⁹ cæteris oleum ſuperfertur, & natura ignis in ſublime contendit, & incorruptio facit proximũ Deo. Reſpondens autem angelus, dixit mulieribus. Cui reſpõdens? Nihil eas legimus vel loquenti angelo reſpondiſſe, nedum præmiſiſſe cui reſponderet. Sed reſpondit earũ trepidationi, quam euidentius agnoſcebat, reſpondit affectibus qui ſupernũ impleuerant ſublimi quadam vociferatione palatium: Nolite timere vos. Signanter dicitur vos. nam nec cuſtodes timerent, ſi ſimiliter eis diceretur, aut ſi Ieſus ſimiliter ab eis quæreretur. Cito, inquit, euntes dicite diſcipulis eius, quia ſurrexit. Non enim opus eſt mora. Iam diſperguntur, & forſitan niſi feriæ ſabbati interueniſſent, omnes iam diſperſi fuiſſent. Et ne dubitent, illud etiam dicite, ꝙ præcedet vos in Galilæam. Ibi eum videbitis ſicut prædixit. Vt ipſa etiam recordatio promiſſionis, fidem aſtruat reſurrectionis.

GALFRIDVS. Item aliter vnde ſupra.

Veſperi

Veſpere autem ſabbati quæ luceſcit in prima ſabbati, v. M. M. & al. M. v. ſ. Hæc illa erat mulier quondam in ciuitate peccatrix, de qua ſeptem dæmonia Chriſtus legitur eieciſſe, & mirabitur quis quòd altera iam dicatur. Etiá quæuis pœnitens anima, nõ mediocriter alteratur. Sicut olim cũ cuidam monacho miſera quædam mulier, in flagitiis ante cognita procaciter ſe ingerens diceret: Ego ſum. ſed ait ille: Nõ ſum ego. Ita ergo non quòd vereatur pœnités, & altera iá anima ſepulcrum inuiſere ſaluatoris. Non enim audet adhuc, ſi non deſipit cubiculum regis petere, vel ſcrutari gloriá maieſtatis. Venit igitur Maria Magdalena, & altera Maria. Prima fuit illa non ſola, altera quoq; ſi volueris ipſe eris. Tantum caue, ne ante veſperam ſabbati ad ſepulcrũ venias ſaluatoris. Sabbatum enim requiem ſonat. Sed ſi neſcis, laborantes & oneratos non ſabbatizantes ad ſe dominus vocat. Ne quęſieris dilectum in lecto propriç voluntatis, aut corporeæ voluptatis. Veniat veſpere ſabbati, & ſic deinde prima ſabbati illuceſcat. Prælibatio eſt quietis æternæ, & licentia quædam beatæ expectationis. In hac veſpera venit Maria Magdalena videre ſepulcrũ. Et tu ſi volueris altera eſſe potes, & venire cum ea. Conſidera ergo & imitare, adora & venerare dominicam paſſionem. Sequitur: Et ecce terræmotus factus eſt magnus. Caro enim aduerſus ſpiritum concupiſcens mutatione dexteræ excelſi, licet inuita cogitur ſeruire iuſtitiæ. Vnde verò mota eſt terra, niſi quia cœli deſtillauerunt? Angelus enim domini deſcendit de cœlo. Diuinę gratiæ viſitatio deſurſum. Et accedens re. lapidé à mo. Quis hic lapis, niſi grauis conſcientia? Ea nobis præcludit aditum tumuli ſaluatoris, & ſeparat inter nos & Deũ. Hunc ergo lapidem diuinæ gratiæ indulgentia remouens, & reuoluens ſedet etiá ſuper eũ. Sedet inquam, vt operiat, ſicut olim Rachel idola patris ſui. Felix in quo gratia ſuperabũdat, & charitas operit multitudiné peccatorũ. Erat auté aſpectus eius ſicut fulgur, & v. e. ſi. n. Rex qui ſedet in ſolio iudicij intuitu ſuo diſſipat omne malum. Fulgura domine, coruſcationes, & in circuitu tuo concute, & excute vitia & conſume. Opus enim eſt, vt des nobis niuem, vt quos fulgurat diuinitatis aſpectus, foueat, & refrigeret humanitatis, & benignitatis. Terreat fulgur illud cuſtodes noxios, qui militãtes aduerſus animam iter noſtrum obſident & obſeruát.

Conſolatur apparés benignitas & humanitas ſaluatoris noſtri, tanquam niuea veſtis animas pœnitentes. Et reſpondés mulieribus dicat: Nolite timere vos. Scio quòd Ieſum qui cru. eſt quęritis. Neſcio iam quòd fuerit hæc mulier in ciuitate peccatrix, operui idola, ſedeo ſuper la. pręterita delicta non reputo, pręſentia tantùm vota cognoſco. ſcio enim quòd Ieſum qui crucifixus eſt quæritis. Nemo inter delitias videtur quærere crucifixum, aut in gloria ſeculari, aut in libertate propriæ voluntatis Arctiſſima diſciplina crucis vagari prohibet. Immò verò non manum, non pedem, nó latus, aut humeros patitur vel moueri. Acerbum & ignominioſum genus eſt mortis, vt qui voluerit quærere crucifixum, nec voluptuoſus de cætero nec glorioſus appareat. Surrexit, non eſt hìc. Quid igitur nos hic agimus? quid hìc ſumus? Fratres non nobis hinc fugiendum eſt, ſed hàc nobis eundum. Nam & fuit hìc qui non eſt hic, ſed hinc ſurrexit. Hæc via, ambulemus in ea, non remaneamus aut fugiamus eam. Qui enim vult in Chriſto manere, debet ſicut ipſe ambulauit & ipſe ambulare. Sequitur: Venite & videte locum vbi poſitus erat dominus. Alij quidem veniunt, ſed non vident. Alij tanquam alonge intuétur, dum memores dominicæ paſſionis eam imitantur. Neutrum ſuadet angelus, ſed, Venite, ait, & videte locum. Venite profectu ſacræ conuerſationis. Videte piæ deuotionis affectu. Et citò euntes dicite diſcipulis eius &c. Et ego fratres efficacius hoc vobis dicerem citò eundo, quàm multa loquendo. Quis enim credat aut non indignetur dicéti quia ſurrexit Deus, cùm in nouitate vitæ ambulare & ipſe diſſimulet? Cęterú quid eſt quòd diſcipulos ſuos Chriſtus in Galilææ tranſmigratione præcedit? Sed quis illum audiat hæc dicentem, quem non videat tranſmigrantem? Citò, inquit, euntes. Quòd eſt dicere, tranſite, currite, vt omnibus qui viderint opera veſtra clament, ſtudia proloquátur: quia ſurrexit dominus, & ſuos præcedit in tranſmigratione diſcipulos. Nó enim ſunt eius diſcipuli, qui cum eo paſcha non faciunt. i. non tranſeunt ſicut ille benefaciendo pertranſiit. Nó ſunt eius diſcipuli, quos curioſitas vitæ præſentis occupat, capit illecebra, ſpinæ detinent ſcandalorum.

PETRVS RAVENNAS.

De myſterio reſurrectionis Chriſti.

Veſpere autem ſabbati quæ luc.in pri.ſa. Veſpere diem P
finit non inchoat, tenebreſcit iuxta vſum ſeculi non luceſcit. Sed iam veſper magiſter noctis præcurrit diem, mutat ordinem, dum cognoſcit auctorem, radiat de nouitate myſterium. Anhelat creatori ſeruire non tempori. Venit Maria Magdalena &c. Serò mulier currit ad veniam, quæ maturè cucurrit ad culpam. Veſpere quærit Chriſtum, quæ in matutinis Adam ſe nouerat perdidiſſe. Venit Maria Magdalena & altera Maria videre ſepulcrum. Quæ de paradiſo perfidiam ſumpſerat, feſtinat fidem ſumere de ſepulcro. Cõtendit rapere de morte vitam, quæ de vita rapuerat mortem. Sequitur: Et ecce terræmotus f. eſt ma. Modò terræmotus magnus. O ſi tunc vel leuis turbo arborem mortiferã deieciſſet! O ſi nebulæ fumus illius mulieris tenebraſſet aſpectum! O ſi tetra nubes letalis pomi ſpeciem caligaſſet! O ſi manus tangens inconceſſa tremuiſſet! O ſi peccati diem tenebraſſet obſcura nox, & lamenta mundi, & incrementa mortis, & creatoris iniuriam tunc tuliſſet! Sed vitiis ſemper ſeruiunt blandimenta, lenocinantur dulcia dilectis: virtutibus verò auſtera & fortia ſunt amica. Deniq; ſi ſic terra tremuit, cùm ſuorum dominus reſurrexit ad veniam, quẽadmodum cõtremiſcet, cùm noxiorũ reſurget ad pœnã? dicente propheta: Terra tremuit & quieuit &c. Sequitur: Et reuoluit lapidẽ. Reuoluit ad fidẽ, qui perfidia fuerat aduolutus. Reuoluit lapidẽ, vt idẽ eſſet vitæ titulus, qui cœperat mortis tenere cuſtodiam. Orate fratres, vt nunc deſcẽdat angelus, & totam duritiam noſtri cordis euoluat. Aperiat ſenſuum clauſa noſtrorum, reſurrexiſſe Chriſtum noſtris etiam teſtetur mentibus: quia ſicut illud cor cœlum eſt in quo viuit & regnat Chriſtus, ita illud pectus eſt ſepulcrum in quo Chriſtus habetur adhuc mortuus & ſepultus. Veruntamen hic rerum ordo mutatur, cùm mortem non mortuum deuorat hoc ſepulcrum. Domus mortis mãſio ſit vitalis: vteri noua forma mortuum cõcipit, parit viuum. Sequitur: Et ſedebat ſuper eum. Vt doctor fidei, vt reſurrectionis magiſter. Sedebat ſuper petrã, vt ſoliditas ſedis daret credentibus firmitatẽ. Super petrã. Super quã Chriſtus erat ædificaturus eccleſiam. Ecce ego vobiſcũ ſum vſque ad conſummationem ſeculi. Ergo nobiſcum eſt noſter Ieſus. Cur noſtrum non dixerim, qui datus eſt nobis? Filius enim

enim datus eſt nobis hic noſter Ieſus,cum quo Deus õmnia nobis donauit.Non ſuſtinet à nobis abeſſe,intantũ nos amat,ſicut ipſe qui eſt ſapientia patris ait,Delitiæ meæ, eſſe cum filiis hominũ.Nobis eſt,fuit ante mortem,& in morte, & poſt mortem nobiſcum eſt,& nunc, & vſque ad cõſummationem ſeculi,donec ſimus nos cum illo, qui ſemper cũ domino erimus.Ecce quantũ amat Ieſus. Neque mors,neque vita poteſt eum ſeparare à nobis in charitate qua nos dilexit.Propterea neque mors,neque vita debet nos ſeparare à charitate ipſius.Quis enim diligendus eſt,ſi iſte non eſt?Immò quis ita nobis diligendus eſt vt ille? Nam vt cætera taceam, ſi non ſumus ingrati & maligni, hoc ſufficere debet , quòd ipſe nos diligit . Nihil enim magis debetur amanti, quàm viciſſitudo amoris. Et qui amat,vult amari. Et hoc iuſtiſſimè quidem. At qui amari vult,& amare non vult , mirum ſi vel iudicio ſuo abſoluitur ne iniquus ſit. Vero autem iudicio qui amantem non amat, & ipſe indignus eſt amari.

Finitur Euangelium Matthæi.

SEQVITVR EVANGELIVM MARCI.

GALFRIDVS.

Quòd tam vanitatem cordis quàm corporis voluptatem perſequi debeamus.

Cap.1. Q IOannes Baptiſta locuſtas & mel ſylueſtre edebat .Locuſta vanam gloriam ſignificat , quæ non eſt nutrienda ſed deuoranda potius, & crebrius ruminando terenda.An pergitis etiam quærere mel ſylueſtre ? Sylua quædam opaca & horrenda,caro noſtra eſt,inultis & infructuoſis ſylueſcens arboribus , videlicet prauis operibus. Quòd ſi caro ſylua eſt,voluptas carnis mel ſylueſtre. Vtraque

que igitur nobis eſt deuoranda, & crebris reprehenſionibus tanquam duris morſibus conterenda, tam cordis vanitas quàm corporis voluptas. Ego autem non tam in ſeipſo quam in aliis beatum Ioannem arbitror eiuſmodi vitiis conſumendis intendiſſe, quem nimirum & in vtero matris conſtat plenitudinem ſpiritus accepiſſe. In ipſius etiam typum cuius prænunciabat aduentum, locuſtas edebat & mel ſylueſtre: ſignificans eum vtrunque genus hominum & corporalibus delitiis deditos, & animi vanitatibus inſipienter intentos in ſua membra conuertere.

RICARDVS.

Quòd ad veram pœnitentiam quatuor requirantur.

Vade, & oſtende te ſacerdo. & o. m. q. pr. e. Mo. Vnum dominus fecit, tria præcepit: leproſum mundauit, ſimul & ire precepit, oſtendere, offerre. Quid eſt leproſum mundari, niſi peccatorem quenlibet peccatorum ſuorum ſordes abominari? Quid eſt mundatum leproſum ire, niſi prioris vitæ ſtatum relinquere? Sacerdoti autem ſe oſtendere, eſt qualis prius fuerit, cuius propoſiti modò ſit per confeſſionem aperire. Offert munus & quale Moyſes inſtituit, qui ad omnem canonicæ inſtitutionis ſatisfactionem, iuxta ſacerdotis arbitrium ſeipſum exponit. In primo conſideratur odium peccati, in ſecundo votum continendi, in tertio propoſitum confitendi, in quarto ſtudium ſatisfaciendi. Pro certo in vera pœnitentia hæc quatuor ſunt requirenda. Vera nanque pœnitentia eſt abominatio peccati, cum voto continendi, confitendi, ſatisfaciendi. Notandum autem in curandis leproſis quòd quidam ſtatim curantur, & ſic ad ſacerdotem mittuntur. Quidam verò mittuntur, & in eundo curantur. Sunt qui ad primam pœnitentiæ ſuæ compunctionem habent animum paratum & promptum ad omne veræ pœnitentiæ debitũ perſoluendũ. Et in his nulla eſt mora emẽdationis. Quidã verò ad pœnitentiã cõpuncti propoſitum quidem habent continendi & confitendi, ſed ad condignã ſatisfactionem ſunt tepidi. Sunt autẽ plures quorum differtur emendatio, quàm qui ſtatim mundantur: quia magis abundant pigri ad ſatisfactionem quàm prompti. R

Quòd non niſi mundæ conſcientiæ vinum lætificans infundatur.

Cap.2. S *NEmo mittit vinum nouũ in vtres veteres* .i. Deus gratiam peccatoribus nõ tribuit, niſi prius à vetuſtate per pœnitẽtiam renouẽtur. Alioquin vinũ rũpit vtres & ipſum effunditur. i. ſi ipſi ſacramenta in quibus gratia continetur & confertur, accipere præſumpſerint, & ipſi priores de pręſumptione efficiuntur, & gratia in eis minimè manere permittitur. Sed vinum nouum in vtres nouos mittendum eſt, & vtraque conſer. quia bono homini gratia tribuitur, & ipſe gratiam acceptam cõſeruat, & gratia conſeruata eum iuſtificat. Et nemo bibens vetus, ſtatim vult nouum: dicit enim, Vetus melius eſt. Nemini nãque quandiu delectatur in culpa placet gratia. Sed poſtquam nouum. i. iucunditatem gratiæ bene guſtauerit, ſtatim veteri nouum. i. culpæ gratiam anteponit, quam largitur pius & miſericors Deus.

Quòd qui Chriſtum verè ſequitur, in agro ſacrę paginæ ſententias colligit meliores.

T *Factum eſt cùm ambularet Ieſus per ſata, diſcipuli eius cœperunt progredi & vellere ſpicas.* Per ſata ambulant, qui ſacra eloquia inueſtigant. In quibus eſuriunt diſcipuli, dum in eis ſententias meliores diſcere concupiſcunt. Spicas colligunt, dum in eis quæ ſibi vtiliora videntur excerpunt. Collectas fricant, dum ſub palea literæ, grana requirunt ſpiritalis intelligentiæ. Grana quoque manducant, dum per ſpiritualem intelligentiam virtutes & opera roborant & confirmant.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd non correctioni ſed calumnię ſtudeant criminum amatores.

Cap.3. V *OBſeruabant Chriſtũ Phariſæi ſi ſabbato curaret, vt a. e.* Sẽper offendũt bona malos, pia impios, ſancta prophanos. Aut quãdo laſciuus diſciplinã, virtutẽ vitioſus, criminoſus innocentiã nõ accuſat? Obſeruabãt ſollicitè ſacerdotes ſabbatis, nõ ſi peccaret, ſed ſi curaret. Amatores criminũ calũniæ inuigilant, inſidiantur in accuſatione virturũ: quaſi contra ſalutem non pro ſalute ſabbatum ſit prouiſum.

BERNARDVS.

Quòd exẽplo Chriſti parẽtes non ſint carnaliter diligẽdi.

Qua

Quæ eſt mater mea &c. Optimè docuit nos dominus X
hoc verbo, ne ſolliciti ſimꝰ ſuper propinquis carnis noſtrę,
pluſquam religio poſtulet, quando de ipſa matre & tali ma
tre taliter reſpondit. Vbi modò ſunt qui tam carnaliter &
inaniter ſuper carnalibus propinquis ſolent eſſe ſolliciti acſi
adhuc viuerent & ipſi cum eis?

PETRVS RAVENNAS.

Quòd Ieſum quem diabolus non potuit mouere muneribus, tentat adulatione pulſare.

VIdens Ieſum à longe, cucurrit et adorauit eũ. Cap.5.
Quid eſt diabole? Quem trina tentatio- Y
ne prouocabas ad lapſum, quem promiſſi
one regni vt te adoraret ſubdolus ambie
bas, hunc tremens fateris & adoras? Ecce
qui honores omnes regni promittebat &
gloriæ, habitare fœtidis corruptione cadauerum reperitur
in tumulis. Sic, ſic iſte decipit cùm promittit, vt ad inferna
ſecum protrahat, quos de ſupernis ſe conſulẽtes fallax pro-
miſſor illudit. Quid mihi & tibi fili Dei ſummi? Nam &
modò vt adulator, non vt deuotus & obſequens hic ado-
rat, euadere cupiens pœnam, prędam perdere pertimeſcens.
Credit infelix, vt eum quem tentatione vincere, quem mu
neribus nequiuit inflectere, poſſit adulatione pulſare. Quid
mihi & tibi? Quod puniẽdo & iudici, quod inuaſori & do
mino. Quid mihi & tibi fili Dei ſummi? Si agnoſcis filium,
vtique non neſcis hæredem. Si hæredem noſti, hæreditatẽ
capere cur præſumis?

Quòd diem Chriſtum Apoſtoli xii. quaſi horæ totidem comitantur.

ET vocauit Ieſus duodecim diſcipulos ſuos. Poſt Cap.6.
diuturna tẽpora terræ noctis auroræ ſuæ de- Z
ſiderato ſplendore æternus dies Chriſtus no
ſter eluxit in lucem, qui xii. horas ſuas in A-
poſtolis ſuis xii. ſignanter aptaret. Hunc bea-
tus Pſal. prophetali vidit ſpiritu cùm canebat: Hæc eſt dies
quã fecit dominus ex. & læ. in e. Vnde & Apoſtolus lucis
ac diei filios appellat credẽtes. Vos, inquit, filij lucis eſtis &
diei. Et cõuocauit xii. diſcipulos ſuos. Duodenarius nume-
rus iſte per quaternarium numerũ tripartitam nobis mon-
ſtrat & format quadrigã, per quam trinitas tota toto orbe

vehitur & fertur excurſibus, vt diabolũ mitis bellator expugnet, vt mundi ſuperbiã manſuetus victor inclinet, vt diſcordias Gentium pacificus auferat prȩliator, & deſtructo inferno, hoc eſt peccati fouea, diuturno noſtrarum carcere animarum, humani generis captiuitatem liberam triumphi ſui perducat ad gloriam.

Quòd facilè deuiat à iuſtitia, qui Deum non habet in cauſa.

A *Dicebat Ioannes: Non licet tibi habere vxorẽ Phi. fratris tui.* Ecce vnde Ioannes incurrit odiũ, quia arguit criminoſum. Dicebat Ioannes quod erat legis, quod iuſtitiæ, quod ſalutis, certè quod erat nõ odij ſed amoris. Ecce qualẽ cõſequutus eſt ab ipſo pro pietate mercedẽ. Volẽs, inquit, occidere eũ, timuit populũ. Facilè deuiat à iuſtitia, qui in cauſis non Deum ſed homines pertimeſcit.

Quòd diabolus Chriſti paſſionem in Ioannis ſanguine prælibauit.

B *Pete à me quod vis.* Quid peteret luxuria, niſi caſtitatis interitum, pudicitiæ necem, mortem ſibi ſemper contrariæ ſanctitatis? Da mihi caput Ioãnis. Si caput viri Chriſtus, iuxta Apoſtolum, iam nouello ore antiquiſſimus ſerpens Chriſti domini tendebat ad mortem, iam tunc auidus draco in ſerui capite domini paſſionem prægustabat. Da mihi in diſco. Cur in diſco? Cur precioſe geſtas quod viliter occidit, niſi quia precioſa in conſpectu domini mors ſanctorũ eius? Hoc ipſum quod vis, non agis quomodo vis: quia ſuperna te vincit vis. Veruntamen nimis deciperis, qui vocem interfici poſſe credis. Ego ſum, inquit, vox clamãtis. Vox occidi nõ poteſt, ſed magis clamat anguſtiis corporis abſoluta: ſicut vox Abel in ſuo iam effuſo ſanguine magis ſonat, magis penetrat cœlum. Sic nunc Ioannes toto orbe clamat, totis ſeculis facinus tuum cunctis refert & oſtentat in Gentibus. Vnde & ſcire nos conuenit, quia Ioãnes de morte ſua natus eſt, & de natali ſuo mortuus eſt Herodes. Natus inquam Ioannes de terra in cœlũ, de labore ad requiẽ, de tentationibus ad quietem, de cruciatibus ad lȩtitiã, de infirmis ad fortia, de caducis ad æterna, de mundanis finibus ad gloriam & coronam ſempiternam.

BERNARDVS.

Quòd triduo dominum ſuſtinemus.

Iſereor ſuper turbã, quia ecce iam triduum ſuſti Cap.8.
nent me, nec habent quod manducent. Viã triũ C
dierum eas neceſſe eſt in deſerto, ſi gratum
Deo tuo offerre volueris ſacrificiũ: & triduo
ſuſtineas ſaluatorẽ, ſi miraculi panibus deſi-
deras ſatiari. Prima eſt dies timoris. Dies inquam declarans
& illuminãs tenebras tuas, interiores ſ. & horrendũ gehẽ-
næ ſuppliciũ demonſtrans, in quo ſunt tenebrę exteriores.
Huiuſmodi ſiquidẽ cogitatio noſtræ ſolet exercere primor
dia conuerſationis. Secũda eſt pietatis, qua reſpiramus in lu
ce miſerationẽ Dei. Tertia dies eſt rationis, in qua veritas
innoteſcit: vt tanquã ex debito quodã naturæ, ſine alia cõſi
deratione, creatori ſubiecta eſt creatura, ſeruus ſeruiat redẽ
ptori. Miſeri qui nõ exiere, nec in deſerto ſequuti ſunt ſal-
uatorẽ: ſed miſerabiliores omnibus hominibus, qui profecti
cũ aliis, nõ cũ aliis ſunt refecti. Porrò ſiqui fuere qui diſcũ-
bẽtibus aliis poſt dumeta ſiue diuerſoria quæuis abſcõdita
latuere homines huiuſmodi, ieiunos vacuóſque remanſiſſe
quis neſciat? Sic eos qui leuitate & curioſitate ducti, circũ
quaque vagantes minimè reſederunt: aut qui ſederunt qui-
dem, ſed non in ordine nec in numero cæterorum.

Quibus vitiis refectio ſpiritualis impeditur.

Pro huiuſmodi rogo vos fugite ſimulationem omnem, D
& angulos propriæ voluntatis. Fugite inquietudinem, &
ſpiritum leuitatis, fugite obſtinationem, & nequiſſimum vi
tium ſingularitatis: niſi fortè, quod abſit, fraudare vultis ani
mas veſtras panis edulio benedicti. Iam verò ſeptem panes
quibus reficiamini, iſti ſunt.

De ſeptem panibus.

Primus panis verbi Dei, in quo vita hominis eſt, ſicut ip-
ſe teſtatur. Secundus panis obedientia eſt: Quoniam cibus E
meus eſt, inquit, vt faciam voluntatẽ eius qui miſit me. Ter
tius panis meditatio ſancta de qua ſcriptum eſt: Cogitatio
ſancta conſeruabit te. & alio loco nominari videtur panis
vitæ & intellectus. Quartus panis, orãtium lachrymæ, iux-
ta illud: Cibabis nos pane lachrymarum. Quintus eſt la-
bor pœnitentiæ: vnde ſcriptum eſt: Labores manuum tu-
arum quia manducabis &c. Sextus eſt iucunda vnanimitas
ſocialis. Panis inquam ex diuerſis granis confectus, fermen-
tatus ſapientia Dei. Septimus euchariſtia: Quoniam panis,

inquit, quem ego dabo, caro mea eſt pro mundi vita. Hic panis duo operatur in nobis: vt ſ. in leuioribus peccatis ſenſum minuat, in grauioribus verò tollat omnino cõſenſum. Si quis veſtrum non tam ſæpè modò nec tam acerbos ſentit motus iracundiæ, inuidiæ, luxuriæ, aut cæterorum huiuſmodi, gratias agat corpori & ſanguini domini, quoniá virtus ſacramenti operatur in eo.

GALFRIDVS.

Quomodo ſpiritualiter reficitur triduo ſuſtinens Saluatorem.

F *Miſereor ſuper turbam, quia ec. tri. ſu. m. &c.* Veritatem naturæ probat humanitatis affectus. Et tibi non miſerturum, immò non miſerantem putas, cùm triennio forſitan ſuſtinueris eum? Horas computat & momenta: ſi ſuſtinentiam non perdideris, apud ipſum non peribis in finem. Prima dies ſenſui primo ſ. viſui tribuatur. Viſus animæ, viſus eſt rationis, per ea quæ facta ſunt inuiſibilia Dei conſpiciens. Sic auditus ad fidẽ, ad ſpem pertinet odoratus. Suſtinet triduo, quid manducet adhuc non habẽs, qui in his exercetur. Guſtus in charitate eſt, ſine cuius pane inops eſt omnis menſa. Tactus in manibus magis viget, cùm vniuerſo corpori ſit communis. Propter quod ad illam magis apprehẽſionẽ felicitatis æternæ & beatæ promiſſionis referat obtentũ, vbi in virũ perfectũ omnes pariter occurremus. Iterũ ſeptẽ panes, totidem ſunt experientię diuinę erga nos charitatis, & digniſſimæ quædá occaſiones noſtræ nihilominus erga ipſum. Quarum prima prȩuentio originariá nobis inſeruit pietatẽ. Expectatio reſipiſcendi cõtulit facultatẽ. Reuocatio vel cõuerſio prauá mutauit in melius volũtatem. Remiſſio præteritá diluit iniquitatẽ. Eruditio inducit in veritatem. Cooperatio adiuuat infirmitatẽ. Cõſolatio lætificat animá noſtrá. Piſces ad tolerantiá patientiæ referuntur. Nobis de paruitate piſciculorũ & paucorũ numero nec gloriãdũ eſt nec curandum. Pauca ſunt, parua ſunt vniuerſa quæ ferimus: attamen ſi piè ſapimus, ſic viuitur, & in talibus vita ſpiritus noſtri, dum gratulamur in eis, & gratias agimus domino ſuper eis.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd is quem Deus illuminat, cuncta temporalia paruipendit.

Video homines vt arbores ambulantes. Imperfectis oculis G
grandeſcunt formæ, turbantur ſpecies, res fallunt ipſæ, quia
non iam viſionem capiunt, ſed adhuc vmbrã ſuſtinẽt viſio
nis. Et quare tamen velut arbores non vt colũnæ vel aliud
quid, neque ſtantes ſed ambulãtes? Quia poſt curam Chri-
ſti viderat quòd homines velut arbores tranſirent in hoc
ſeculo non manerent. Temporalem plantationem germem
humanũ eſſe, in hac mox vita videt quẽ curauit Chriſtus.
Iteranda eſt ergo cura Chriſti, vt perfecti oculi futura, cer-
ta, manentia videant & æterna. Iterum, inquit, impoſuit illi
manus, & cœpit clarè videre omnia.

BERNARDVS.

Quòd carnis motus per gratiam Dei reprimi valeant
non ſanari.

Et collidens & multũ diſcerpens eũ dæmon ex.a- Cap.9.
illo. Ita dico nobis genus illud peccati quod H
totiẽs cõturbat nos (cõcupiſcẽtias loquor &
deſideria mala) reprimi quidẽ debet, & poteſt
per gratiã Dei, vt non regnet in nobis. Et ſic
nulla dãnatio eſt his qui ſunt in Chriſto Ieſu. Sed nõ eiici-
tur niſi in morte, quãdo ſic decerpimur, vt anima ſeparetur
à corpore.

GALFRIDVS.

Quòd nobis rigidi, proximis eſſe propitij debeamus.

Habete ſal in vobis &c. Hinc ſecularium ſapientiũ vnus ait: I
Ignoſcas aliis multa, nil tibi. Quod nõ bene aliqui peruertẽ
do amãtes (vt legitur) ſemetipſos, & ſibi propitij, proximis
autẽ graues & rigidi, habẽt ſal inter ſe, & pacẽ in ſemetipſis.

ADAM DE PERSE.

Quòd Chriſtus dum quatuor modis viuificat peccato-
res, horis quaſi quatuor inſperatus aduenit.

Neſcitis quando dominus veniet, ſerò, an ma Cap.13.
ne, an media no. an galli cantu. Serò venit, K
quando in extremis agentem & nõ me
rentem inopinato gratiæ ſuę prǫuentu à
peruerſitate corrigit & compungit. Hoc
tempore latroni affuit, cui extrema agẽti
tam ſubitò & fidei meritum dedit, & paradiſum aperuit.
Media noctè venit, cùm in tenebris ignorantiæ vel in me-
diis tribulationibus conſtitutum per indebitam gratiam e-
ducit ad refrigerij portũ. In galli cantu, quãdo ad prędica-

tionis vel ſacræ lectionis vocẽ audientiũ conuertit corda. Mane venit,quando nocte elapſa & peccati voluntate depoſita, lucẽ pœnitentiæ matutinam ſplendor pietatis infũdit. An non ſerò ad Adã venit,cùm ad auram poſt meridiẽ die vergente in veſperam,innocẽtia declinante in culpam, abſcondente ſe à facie ſolis, & charitatis ardor refriguit,& immortalitatis ſplendor occubuit?An non media nocte in Ægyptũ venit,quando erepturus populum ſuum in tribulatione maxima poſitum , primogenita Ægypti percuſſit? Sic etiam in galli cantu venit,quando iuxta promiſſa legalium ſacramentorum,& voces prophetarum, ad liberandũ hominẽ per virginẽ venit.Galli quippe cãtus,ſecuturę lucis nũcius,etiã ſermonẽ deſignat propheticũ , quo veræ lucis pręnunciatur aduentus.Et ecce mane iterũ veniet, cũ poſt noctem huius ſeculi iudicij dies illuceſcet extremi.

BERNARDVS.

Quòd Chriſtus non ceſſit opprobriis Iudæorum.

Cap.15. L

S*I tu es rex Iſrael deſcende de cruce*.O venenata lingua , verbum malitiæ, ſermo nequam! Non eſt Caipha , quod paulo ante dicebas: Expedit vt vnus moriatur homo pro populo,& non tota gens pereat. At illud quia mẽdacium non erat,non loquebaris de proprio,non à temetipſo dicebas:Si rex Iſraël eſt,deſcendat de cruce. Hoc planè tuum eſt,magis autẽ eius qui mendax eſt ab initio.Quid enim conſequentiæ videtur habere,vt deſcendat ſi rex eſt, & non magis aſcendat?Sic non meminiſti ſerpens antique, quàm confuſus abſceſſeris olim, cùm dicere præſumpſiſſes,Mitte te deorſum, & hæc omnia tibi dabo ſi cadens adoraueris me?Sic tibi Iudæe excidit quod audiſti quia dominus regnauit à ligno? Sed forſitan non audiſti,quia non Iudæis ſed Nationibus hæc annunciatio debeatur . Deſcęndat, inquiunt,ſi rex eſt Iſraël. Immò verò quia rex Iſraël eſt, titulum regni non deſerat : virgam imperij non deponat,cuius imperium ſuper humerum eius.Noli,inquiunt Iudæi ad Pilatum,ſcribere rex Iudæorum,ſed quia ipſe dixit,Rex ſum Iudæorum.Et Pilatus:Quod ſcripſi,ſcripſi. Si Pilatus, quod ſcripſit, ſcripſit, Chriſtus non perficiet quod incœpit? Ipſe enim cœpit & ſaluabit nos . Sed dicunt:Alios ſaluos fecit , ſeipſum non poteſt ſaluum facere.

Imò

Imò verò ſi deſcenderit, neminē ſaluum faciet. Cûm enim ſaluus eſſe non poſſit, niſi qui perſeuerauerit vſq; in finem, quantò minus poterit eſſe ſaluator? Alios ſaluos fecit. Nam ſaluatione cùm ſit ſalus ipſe non indiget. Operatur ſalutem noſtram, nec caudā patitur deeſſe ſacrificio veſpertino hoſtiæ ſalutaris. Nouit inique quid cogites. Nō tibi dabit occaſionē ſubripiendæ nobis perſeuerantiæ, quæ ſola coronatur. Sine cauſa maligne paraſti ſagittas tuas in pharetra, & diſcipulorum ſuſpiria cumulas opprobriis Iudæorum. Illi quippe deſperant, iſti improperant: ſed Chriſto neutra tela nocebunt. Aliud tempus elegit confortandis diſcipulis & aduerſariis confutandis.

Quibus virtutum gemmis quatuor crucis cornua decorentur.

Interim patiētiam magis exhibet, humilitatem cōmēdat, M
obedientiā implet, perficit charitatem. His nēpe virtutum gēmis quatuor cornua crucis ornātur. Et eſt ſupereminentior charitas, à dextris obedientia, patiētia à ſiniſtris, radix virtutū humilitas in profundo. His ditauit trophęum crucis conſummatio dominicæ paſſionis: Cùm ad Iudæorum blaſpemias humilis, ad vulnera patiens, intus linguis, clauis exterius pungeretur. Nam & charitas in eo perfecta eſt, ꝙ pro amicis animam poſuit, & obedientia conſummata, cùm inclinato capite tradidit ſpiritum. His priuare dotibus ac ſpoliare gloria Chriſti ſatagebat eccleſiam qui dicebat: Si rex Iſraël eſt deſcendat de cruce. Hoc enim eſt quod dolet venenati ſerpentis aſtutia, exaltatum in deſerto ſerpentem æneum, cuius intuitu ſanentur vulnera quæ inflixit. Alioquin quoniam alio inſtigante credimus miſiſſe vxorem Pilati ad ipſum dicētem: Nihil tibi & iuſto illi. multa enim paſſa ſum hodie per viſum propter eum. Timebat ergo iam tunc. Sed nūc maximè virtute crucis eneruari ſe ſentiēs inimicus, ſera ducitur pœnitētia, & quos inſtigauit ad crucifigendū, inſtigat ad ſuadendū, vt de cruce deſcendat. Audierat impius ſaluatoris vocē dicentis: Non ſum miſſus, niſi ad oues quæ perierūt domus Iſraël. Et nouerat quantū pro ſalute illiꝰ populi zelū gerere videbatur. Propterea malitioſe nimis linguas erudiēs blaſphemorūſuggerebat, vt dicerēt, Deſcēdat inquiens, & credimus. Quaſi nihil poſſet iā obſtare, quin deſcenderet, qui eorū credulitatē tantopere deſide-

raret. Sed cui parat inſidias verſipellis? Nempe ei in quo nihil proficiet inimicus. Non mouetur pollicitatione, qui nouit omnium corda, ſicut nec exprobratione blaſphema mitiſſimus omnium mouebatur. Eò quippe tendebat malitioſa ſuaſio, non vt ipſi crederent, ſed vt noſtra quoque ſiqua erat fides in eum omnimodis deperiret. Legentes enim, Dei perfecta ſunt opera, quando fateremur Deum qui ſalutis opus reliquiſſet imperfectum? Sed audiamus quid ad hoc Chriſtus reſpondeat per prophetam: Quæris ſigna Iudæe. Expecta me in die reſurrectionis meæ. Signum non dabitur tibi niſi Ionæ Prophetæ, non ſignum deſcenſionis, ſed ſignum reſurrectionis. Quod ſi Iudæus non credit, amplectatur, & gaudeat chriſtianus. Clauſo enim prodiit tumulo, qui de patibulo non deſcendit. An verò id maius ſit, inimici noſtri ſint iudices, qui tā curioſe munierant monumentum ſignantes lapidem cum cuſtodibus. Clauſo inquam prodiit tumulo rediuiuum corpus, quod clauſo virginis vtero natum proceſſit in vitam, & ad diſcipulos clauſis intrauit ianuis in cōclaui. Sed eſt locus, vnde clauſis procedere ianuis noluit, carcer vtique gehennalis. Confregit ſiquidem ferreos vectes, repagula vniuerſa contriuit, vt liberè ſuos educeret, & plenis egrederentur portis agmina dealbatorū. Huius igitur reſurrectionis miraculum cui poterit comparari? Legimus quidem nonnullorum præceſſiſſe reſurrectiones, aut magis ſuſcitationes. Sed iſtius præambulas, quibus & duplici priuilegio noſcitur præeminere: nā cæteri reſurrexerāt iterum morituri. Chriſtus reſurgens ex mortuis iam non moritur. Illi mortui opus habent denuo ſuſcitari: Chriſtus quod mortuus eſt peccato mortuus eſt ſemel, quod autem viuit viuit Deo, viuit in æternitate. Eſt & aliud in quo reſurrectionis huius innoteſcat gloria ſingularis. Quis enim ex omnibus cæteris ſuſcitauit aliquando ſemetipſum? Ineffabile eſt, vt à morte ſe ſuſcitet ipſe qui dormit. Heliſæus Propheta mortuū ſuſcitauit, ſed alterum non ſeipſum. Ecce enim quot annis iacet in monumento quod à ſe nō poteſt ſperans ab alio ſuſcitari. Inde eſt quòd cæteros dicimus ſuſcitatos, Chriſtum reſurrexiſſe, qui ſolus virtute propria victor prodiit de ſepulcro.

Quòd in præſenti auris hauriat, quod nondum meretur oculus intueri.

Videns Centurio qui ex aduerſo ſtabat quòd cla.expi.ait: Verè hic homo filius Dei erat. Ad vocē credidit, ex voce agnouit filiū Dei non ex facie. Erat enim fortaſſis ex ouibus eius de quibus ait: Oues m.vo.in.au. Auditus inuenit quod nō viſus. Oculum ſpecies fefellit, auri veritas ſe infudit. Oculus pronūciabat infirmum, oculus fœdum, oculus miſerum, oculus morte turpiſſima cōdemnatum. Auri filius, auri formoſus innotuit, ſed non Iudæorum, quia erant incircunciſi auribus. Meritò Petrus abſcidit auriculam ſerui, vt viam faceret veritati, & veritas liberaret eum, id eſt liberum faceret. Erat ille Centurio incircunciſus, ſed non aure, qui ad vnam expirantis vocem ſub tot infirmitatis indiciis dominum maieſtatis agnouit. Ideóque non deſpexit quod vidit, quia credidit quod non vidit: non autem ex eo quod vidit, ſed ex eo quod audiuit: quia fides ex auditu. Dignum quidem fuerat per ſuperiores oculorum feneſtras intrare veritatem ad animam: ſed hoc nobis ſeruatur in poſterum. N

Quòd per aures intret vita, per quas mors primitus introiuit.

Nunc autem, vnde irrepſit morbus, inde remediū intret: & per eadē ſequatur veſtigia vita mortē, tenebras lux, tenebras ſerpentis antidotū veritatis. Et ſanet oculum, qui turbatus eſt, vt ſerenus videat quem turbatus non poteſt. Auris prima mortis ianua, prima aperiatur, & vitæ auditus, qui tulit reparet viſum. Quoniam niſi crediderimus, non intelligemus. Ergo auditus ad meritum, viſus ad præmium eſt. O

Quòd fides mortua in homine, Chriſtus ſit mortuus in ſepulcro.

M*Aria Magda. & Maria Iacobi & Salome emerunt aroma.&c.* Ab Apoſtolo accepimus Chriſtū per fidem habitare in cordibus noſtris. Vnde intelligitur tādiu Chriſtū in nobis viuere, quādiu viuit fides. At poſtquā fides noſtra mortua eſt, quodammodo Chriſtus mortuus eſt in nobis. Porrò fidei vita charitas eſt, quæ per dilectionē operatur. Tu ergo ſi videris hominē in nobis operibus ſtrenuum, & feruore conſolationis hilarē, viuere in eo fidē ne dubites. Sed nonnulli cū ſpiritu cœperint, heu carne poſtea cōſummātur! Scimus autē, quia iam tunc non permanet in eis ſpiritus vitæ. Et neceſſe eſt recedente ſpiritu fidem mori: quia ſpiritus eſt qui viuificat. Cap.16. P

Quis

Quis enim magis mortuus eo qui fouet ignem in ſinu ſuo, peccatũ in cõſcientia, nec ſentit, nec excutit, nec expaueſcit? Ecce igitur Chriſtus eſt in ſepulcro, fides mortua in animo. Faciamus ei quod ſanctæ fecere mulieres. Emerũt aromata, vt venientes vngerẽt Ieſum. Et ſcimus, quia ſuſcitare noſtrũ non eſt, ſed vngere nobis incũbit, ne ſcilicet fœteat qui huiuſmodi eſt, ne ſit cæteris odor mortis, ne pereffluat, & penitus diſſoluatur. Emãt proinde aromata ſua tres mulieres, Mens, lingua, manus. De his enim Petrus mandatum accepit tertiò paſcere gregem domini. Paſce, inquit, mente, paſce ore, paſce opere. Paſce animi oratione. Verbi exhortatione. Exempli exhibitione.

De aromatibus mentis.

Quærat igitur mens aromata ſua. Ante omnia compaſſionis affectum, dehinc rectitudinis zelum. Et inter hęc diſcretionis ſpiritum non omittat. Quotiens enim peccantem videris fratrem, continuò procedere debet compaſſionis affectus tanquam cognatus humanitati. quippe quem concipis ex teipſo. Hic compaſſionis affectus multis quidẽ prodeſt: quia animus liberalis quem pro ſe viderit anxium cõtriſtare erubeſcit. Sed quid agimus, quòd nõnulli dura ceruice, & attrita ſunt frõte, vt quò magis eis compatimur, tãtò magis noſtra & compaſſione, & patientia abutatur? Nõne ſicut cõpatiebamur fratri, ita ipſi iuſtitiæ compatiẽdum eſt, quã videmus tã impudenter abiici, tã imprudenter prouocari? Scio quòd ſiqua in nobis eſt charitas, contẽptũ hunc Dei ferre æquanimiter nõ poſſumus. Hic eſt zelus iuſtitiæ quo aduerſus delinquentes accendimur tanquã pietate ducti erga eam quã contemni videmus iuſtitiam Dei. Veruntamen oportet, vt priora ſibi vendicet cõpaſſionis affectus. Alioquin in ſpiritu vehemẽti cõterimus naues Tharſis, cõterimus calamum quaſſatum, extinguimus lignum fumigãs. Sed cùm vterquer aderit, videlicet, & compaſſionis affectus, & iuſtitiæ zelus, neceſſe eſt, vt aſſit ſpiritus diſcretionis: ne fortè cùm oporteat hunc exhiberi, ille procedat, & indiſcretio confundat vniuerſa. Habeat itaque mens noſtra tertium ſpiritũ diſcretionis, vt miſcens temporibus tẽpora, opportunè æmulari & nihilominus ignoſcere ſciat. Sed vnde hæc nobis? neq; enim talia profert virtutũ germina terra cordis noſtri, ſed magis ſpinas & tribulos germinat nobis.

Emero

Emere ergo oportet ab eo qui ait: Venite,emite abſq; argento & abſque vlla commutatione. Quam enim commutationẽ dabit homo Deo pro gratia ſua,qui nullius eget,& cuius ſunt vniuerſa? Gratia gratis datur,etiá cũ emitur gratis emitur:quia quod datur pro ea, nobis melius retinetur. Tria ergo aromata mentis nũmo propriæ volũtatis emenda ſunt,quã quidẽ dimittentes nihil amittimus,etiam & lucramur plurimũ,cõmutantes illam in melius, vt communis fiat quæ propria fuit. Porrò cõmunis voluntas charitas eſt. Emimus igitur abſq; cõmutatione,recipientes quod nõ habuimus,melius retinentes. Quãdo verò compatietur fratri, qui in propria voluntate neſcit cõpati,niſi ſibi? Simulare ſiquidẽ poteſt ante oculos homo etiá & ſeducere ſeipſum,vt cũ priuato amore vel odio ducitur,cõpaſſionis affectũ, vel zelum putet eſſe iuſtitiæ. Verùm facile eſt aduertere quàm ſint aliena à propria voluntate, quæ propria ſunt charitatis,cui illa recta fronte contrariam ſe conſtituit.

De aromatibus linguæ.

Linguæ quoque aromata tria nihilominus ſunt,modeſtia in increpando,copia in exhortãdo,efficacia in perſuadẽdo. R
Vis habere hæc aromata?eme illa à domino Deo tuo, ſicut & priora ſine vlla commutatione, vt aliquid recipias, perdas nihil. Eme à domino moderatam correptionẽ:quia omnino magnum quoddam bonum datum optimũ eſt, quod habeant pauci. Linguã enim,vt ait Iaco.nemo domare poteſt. Videas multos,ſyncera licet intentione, leuiter dicere quod grauiter audiatur. Volat irreuocabile verbum, & quod ſanare debuerat: quia mordacius videtur exaſperat, & hulcerat magis, quando negligentiæ additur impudentia, ac more phrenetici non ſolum repellere, ſed mordere tentat medici manum. Multis quoque non ſuppetit verborum copia,ſed præ ſermonis inopia linguam ſuam palato ſentiunt adhærere quod & ipſum ſolet audientibus obeſſe non parum. Aliis ad manum eſt abundantia multa ſermonis, ſed quæ dicunt minus ſapiunt. Et quia gratiam non habent, minus efficacia ſunt quæ loquuntur. Emenda ſunt iſta nummo confeſſionis, vt prius peccata confitearis tua, quàm ad purganda accedas aliena. Magnum & mirabile ſacramentum animæ ſuſcitatio. Vide ne ad illud immundus accedas. Quia verò innocens eſſe non potes, laua inter

ter innocentes manus tuas. Omnia enim in confeſſione lauantur. Ad altaris officium nemo accedit in veſte communi, ſed qui acceſſurus eſt albis induitur. Et tu ergo cũ ad domini properas monumentum, lauare, dealbare, induere veſtimentis gloriæ, vt dicatur tibi: Cõfeſſioné & decorem induiſti. quia vbi confeſſio, ibi in conſpectu domini pulchritudo. Legimus. Quia cuius vita deſpicitur. i. vt præ. con. Sermo enim quidam viuus & efficax eſt exemplum boni operis, facilè perſuadens quod intendimus, dum factibile probat eſſe quod ſuademus.

De aromatibus manus.

S Paret ergo & manus aromata ſua. Continentiam in carne. Miſericordiam in fratre. Patientiã in pietate. Primũ debes tibi. Secundum proximo. Tertium Deo. Ante omnia ergo perfectam continentiam quære tibi, non ſolùm à fornicatione, ſed ab omni corporis voluptate. Deinde adde miſericordiam, quam debes proximo, cum quo ſaluandus es. Deinde etiam patientiam quam debes Deo, à quo ſaluãdus es. Hæc autem aromata nummo ſubiectionis ſunt emenda, hæc eſt enim quæ dirigit greſſus noſtros, hæc quæ ſanctæ conuerſationis gratiam promeretur. Ipſa continentiã meretur, ipſa miſericordiam ordinat, ipſa patientiam docet & donat. Cum his ergo aromatibus accedendum eſt ad eum, in quo fides mortua eſt. Verùm ſi conſideremus, quàm magnum ſit ad nos ſuſcitare eum, qui huiuſmodi eſt, quàm difficile accedere ad cor eius, quod lapidea quædam obſtinatio & impudentia claudit, puto quòd dicere habeamus & nos: Quis reuoluet nobis lapidẽ ab oſtio monumenti? Attamen dum ſic trepidi veremur accedere, ſit ſæpe, vt pietate ſolita præparationẽ cordis noſtri audiat auris Dei, & ad vocẽ virtutis eius, reſurgat qui erat mortuus. Angelus enim domini hilaritas quædã in vultu eius apparet index, & fulgur quidem reſurrectionis acceſſum præbens ad cor ſuum, in ò aduocans, ipſúmque obſtinationis ſuæ reuoluens lapidem & ſedens ſuper eum: ita vt ſuſcitata fide ipſa etiam linteamina quibus obuoluta fuerat, ipſe demonſtret: dúmq; omnia quæ in corde ſuo priùs actitabantur aperit, & confitetur, quomodo ſeipſum ſepelierat intus ipſam tepiditatem ſuam, & negligentiam prodens, Venite, inquit, & videte locum vbi poſitus erat dominus.

GALFRIDVS.

Quòd per tres Marias, fides, ſpes, charitas figurantur. T

Maria Magdalena & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum. Tres iſtæ mulieres, tres virtutes, quas enumerat Apoſtolus, ſcilicet, fides, ſpes, charitas, poſſunt intelligi, quarum fides concipit, ſpes appetit, charitas apprehendit. Maria illuminatrix interpretatur, quod ſpei videtur & fidei eſſe cōmune. Vtraq; enim occulta iudicat, illa quòd in veritate ſubſiſtat, iſta quòd fuit nobis ex diuina promiſſione repoſita. Magdalena turrita deſignat fidei fortitudinē, ſicut dicitur de leone, Cui reſiſtite fortes in fide. Iacobus à Iacob, id eſt, ſupplantatore nomen accepit, & exhibitione præſentium ſupplantat expectatio futurorum. Tertia Salome, id eſt, pacifica dicitur, per quam nimirū charitas commendatur. Emunt aromata, dum acquirūt chariſmata ſpiritualia ſacræ cogitationis, piæ actionis, puræ intentionis. Numiſmata autem quibus hæc emunt, vilia ſunt mūdi ſtipendia, vanitas, curioſitas, & voluptas: in quibus dum renuunt conſolari, ex eis quodammodo mercantur quod promerentur, dum illa abiiciunt & contemnunt. Emerunt autem aromata, vt venientes vngerent Ieſum, id eſt, vt ſaluatorem vnctum crederent & ſentirent. Sunt enim nonnulli qui Ieſum fatentur, & Chriſtum neſciunt ſaluatorem, nō vnctum, non ſuauem, ſed grauem & aſperum reputantes. Propter hoc, vel accedere metuunt, vel incipiunt reſilire dicētes, Quia durus eſt hic ſermo, qui ſcilicet de mortis eius imitatione ſuadet. Ignorant miſeri, quoniam labor fingitur in præcepto, & dulce ſapit guſtui, quod auditui durum ſonat. Ad hoc pertinet lapis ille magnus valde, de quo priùs cauſantes eum reuolutum ſubitò conſpexere. Quàm multi moleſtias adhuc & pondus auſterioris vitę reputādo trepidant, & cunctantur ingredi monumentum, propoſitum aggredi ſalutare! Si verò perſtiterit pietas, ſi clamauerit ad do. gaudebit ſubitò reuolutum lapidem, quem vix credidit aliquando reuoluendum. Quid autem ſibi vult quod præmittitur: Et valdè mane vna ſab. ve. ad mo. or. iam ſo? An ſolem iuſtitiæ intelligi conuenit, vt hoc ſit dicere, Orto iam ſole, ſuſcitato iam ſaluatore? An ipſum quoque viſibilem ſolem credimus, ſicut obſcuratum ad exequias morientis, ſic celerius ortum ad gloriam reſurgentis? Fortè etiam valdè mane

cœperunt venire à Bethania mulieres,& peruenerunt orto iam ſole. Diuini ſiquidem noſcitur fuiſſe conſilij, vt quãuis earum deuotio plurimum properaret, non niſi clara luce venirent,& perſpicuè cernerent omnia, ne vlla vel ipſis vel per eas poſtmodum audituris ob caliginem matutinam dubitationis occaſio remaneret. Et introeuntes in monumentum viderunt iu.ſe. ſto.can. coo. Nulla eſt in angelis ſanctis ætatum credẽda diſtinctio, ſed myſtica potius commemoratio iuuentutis. Infantilis quidem ætas fuerat ab initio ſeculi, vſque ad Abrahã: vſque ad Dauid puerilis paulatim in experientia & cognitione proficiens. Extũc nouũ robur adoleſcẽtiæ in ſucceſſione regũ & variis caſibus bellorũ apparuit, donec edito ſaluatore ſolidior ætas iuuẽtutis acceſſit. Extunc quodã modo virilis ætas toto tempore martyrũ certamen forte ſuſtinuit, ſed in huius noſtri temporis ſenectutem fragilẽ declinauit. vnde ſupereſt ſenium, cuius dies oporteat breuiari ſub perſecutione nouiſſima & grauiſſima antichriſti. Et quia iuuentus ætatum media eſſe cognoſcitur, ei tempori quo ſaluator apparuit iure tribuitur. Sicut enim meridies dicitur plena dies, ſic medium annorum in quo olim Propheta eum dixerat cognoſcendum, temporis vocatur. Erat autẽ à dextris angelus, illius reſurrectionẽ annuncians, qui de ſiniſtra ad dexterã, de temporali diſpenſatione ad gloriam tranſiſſet æternã. A dextris erat ſiniſtram cedens hominibus, quos oporteat in regnum Dei per multas tribulationes intrare. A dextris erat: quia longitudinem dierum ſuadebat eſſe quærendã: non ſicut olim lex, terrenas promittebat diuitias, ſeu gloriã temporalẽ. legitur enim de ſapiẽtia quòd longitudo dierum in dextera eius, & in ſiniſtra diuitiæ & gloria. Coopertũ inquit ſtola candida. Ipſa angelorum ſanctitas & innocentia ſibi eſt ſtola candida: ad cuius nos æmulationem ſuo prouocant & cohortantur exemplo. Et quidem dilectus eccleſiæ candidus & rubicũdus, vt ipſa perinde tanquam mulier fortis domeſticos ſuos ſtudeat veſtire duplicibus. ab ipſo enim non ſolius pudicitiæ ſicut ab angelis, ſed etiam patientiæ, quod non ab angelis, ſumit exemplum.

BERNARDVS.

Quòd reſurrectio Chriſti quidam fuerit ſolis ortus.

V *Et valdè mane vna ſabbatorum veniunt ad monumẽtũ orto iã ſole.*

ſole. An non mane fuit quando ortus eſt ſol? Erat enim au rora & ipſa obſcura ſatis. Tota Chriſti conuerſatio ſuper terram vſque dum occubans, & rurſum oriens ſolaris ſuæ præſentiæ lumine clariori fugauit auroram, & mane facto abſorpta eſt nox in victoria. Attulit enim nouum de reſurrectioue decorem, & ſereniorem ſubitò lucẽ: quoniam etſi noueramus eum ſecundũ carnẽ, ſed nunc iam nõ nouimus.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd ſol quicquid amiſerit in meridie, recuperat in aurora.

Et valdè mane vna ſabbatorum veniunt ad monumentũ orto iam ſole. Si valdè mane, quomodo orto iam ſole? Sic neſcit euangeliſta quid dicat? nouit planè quid dicat: nec erroris relatio, ſed rei geſtæ cœlitus aperit veritatem. Dixerat: Ab hora ſexta vſque ad horam nonam tenebræ factæ ſunt, ergo ſol qui propterea quòd domino compateretur abſceſſerat, claritate vt cõſurgeret, domino ante tẽpus occurrit: & qui vt ſuo cõmoreretur auctori, ipſã meridianã mortificaue rat claritatẽ, vt cõſurgeret auctori ſuo cũctis tenebris ante lucanus erupit. Valdè mane. quia tunc ſol vt mane faceret manicauit: & qui ante fugerat, nunc ipſe noctem prȩuenit fugaturus. Vt reddat luci nox horas, quas terror dominicæ paſſionis inuaſerat. Dicebãt, inquit, adinuicẽ, Quis reuoluet nobis lapidem ab oſtio monumenti? Ab oſtio monumenti an cordis, an ſepulcro, an oculis? Mulieres, obſeratum eſt pe ctus, oculi cordis ſunt clauſi, & ideo patefacti ſepulcri gloriam non videtis. Sequitur: Viderũt iuuenem ſeden. à d. co. ſt. cã. Viderunt iuuenem: quia neſcit reſurrectio ſenectutẽ, neque ætates recipit æterna perfectio. Sedentem a dextris: quia reſurrectio recipit nil ſiniſtrum. X

BERNARDVS.

Aſcenſurus dominus diſcipulorum duritiam increpauit.

Recumbẽtib. vndecim diſci. ap. il. Ie. Multam fiduciam præſtat, quòd libentius aſſit orationi incũbentibus, quando nec recumbentibus dedignatur adeſſe. Cognouit enim figmẽtũ noſtrũ: nec dedignatur neceſſitates noſtras, ſed miſeretur. Si tamen curam carnis non in deſiderio faciamus, ſed in neceſſitate. Sequitur: Exprobrauit incredulitatẽ eorũ & duritiã cordis: quia hiſqui viderãt eũ reſurrexiſſe nõ crediderũt. Y

Audis

Audis Chriſtum diſcipulos increpantem, imò quod durius ſonat, etiam exprobrantem, nec quandocunque, ſed ea hora qua eis corporalem præſentiam ſubtracturus videri poterat magis ab increpatione tacere debuiſſe. Noli ergo de cætero indignari, ſi te quoque aliquando Chriſti vicarius increpauerit. Id enim exhibet, quod aſcẽſurus in cœlũ ſuis Chriſtus legitur exhibuiſſe diſcipulis. Sed quid eſt, quod dicit: Quia his qui viderãt eum reſurrexiſſe, nõ crediderunt? Neque enim reſurgentem illum, quiſquam legitur vidiſſe mortalium. Hoc ergo de angelis accipiendum: quibus reſurrectionis teſtimonium perhibentibus, Apoſtolorum puſillanimitas hæſitauit. Iam verò vt faciat quod ſcriptũ eſt: Bonitatẽ & diſciplinã & ſciẽtiã doce me: viſitationis gratiã, exprobrationis cẽſurã, prædicationis quoque doctrinam, doctrina ſequatur, & dicat: Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit. Magna nimis videtur ſecularibus hominibꝰ in hoc verbo data fiducia, vereórque ne dare eam incipiant in occaſionem carnis, blandientes ſibi pluſquam oportet ſine operibꝰ de baptiſmo & credulitate. Sed ſi cõſideremus quod ſequitur: Signa eos qui crediderint hæc ſequẽtur: nõ minor fortè videbitur ipſis quoque religioſis ex hoc verbo prouenire deſperatio, quàm ex verbo priore vanæ ſpei data ſecularibus occaſio videretur. Quis enim dæmonia eiicit? linguis loquitur nouis? ſerpentes tollit? Et certe hæc & ſimilia, non tam ſunt merita quàm indicia meritorũ: adeò vt multi qui talia fecerint, ipſo teſte iudice, ſint in iudicio reprobandi. Reddet enim dominus vnicuique iuxta opera ſua nõ ſigna.

Quomodo ſancti ſigna ſpiritaliter operentur.

Z Sunt tamen & ipſa merita, ſigna quædam credulitatis, ac per hoc & ſalutis. Primum enim opus fidei per dilectionem operantis cordis eſt cõpunctio: in qua ſcilicet eiiciuntur dæmonia, cũ eradicãtur de corde peccata. Exinde qui in Chriſtum credunt, linguis loquuntur nouis, in confeſſione ſcilicet peccatorum. Serpentes autem tollunt, venenatis ſuggeſtionibus reſiſtendo. Quòd ſiqua radix fortè pullulat, & ſtimulat animã cõcupiſcẽtia carnis, profectò ſi mortiferũ quid biberint nõ eis nocebit: quia iuxta ſaluatoris exemplũ, cum guſtauerint, nolent bibere: id eſt, cùm ſenſerint, nolent conſentire. Sic enim eis non nocebit: quia nulla damnatio eſt his qui in Chriſto Ieſu ſenſus peccati abſque conſenſu. Su-

per

per ægros manus imponent,& bene habebunt, id eſt ęgras affectiones operibus bonis operient,& hoc remedio curabuntur.

GALFRIDVS.

Quòd Deus reſurrectionis ſuę teſtimonium multipliciter voluit commendare.

Recumbentibus xi.diſ.ap.il.Ie.& expr.il. Increpata incredulitas & duritia cordis,fidei firmitatem commendat,& dominicæ reſurrectionis certitudinem tribuit ampliorem. Sic enim quod facilius ſculpitur,facilius aboletur. Citius venit in dubium,quod velocius fuerit perſuaſum. Propterea non contentus videri,audiri,& tangi:vt quartus etiá ſenſus perhiberet teſtimonium veritati,cum diſcipulis ſuis vſque tertiò voluit & conueſci. Solus huic teſtimonio medius quinque ſenſuum defuit odoratus,quòd ad probandam humani corporis naturam & ſoliditatem,cæteris quatuor minus efficax videretur. A

Qualiter iuſtus omni conueniat creaturæ.

Euntes in mu.v.vni pr.edi.e.o.crea. Conſiderandũ eſt quos dominus quò vel ad quid miſerit eos quibus dicebat:Eũtes in mundum vniuerſum &c. Primùm quidem quòd paucu-los pauperculos mittebat; nec fuit tamen dicere illis cum Moyſe quòd linguæ eſſent impeditioris. In mundũ vniuerſum mittebat eos,qui vix ſatis vnam nouerant regioné:nec fuit qui diceret cum Abbacuc:Babylonem non vidi,& lacũ neſcio. Mittebat ad euangelizandum eos: cùm plurimos eo præſertim tempore mundus haberet,qui verba ſpernerent, qui verbis plurimũ abundarét. Prædicate,inquit,omni creaturę. Vbi tamé ſolos intelligédos innuit homines,dũ ſubiungit:Qui crediderit,& baptizatus fuerit, ſaluus erit. Nó immerito genus humanũ omnis creatura dicitur,quòd omnis ei creatura licet aliter,atque aliter famuletur. Siquidé propter homines angeli etiam ſpiritus perhibentur in miniſterium mitti. Iuméta quoque proſunt,dũ variis vſibus deſeruiunt. Sed & ſerpentes & feræ dum ſæuiunt,quid amiſimus & propter quid innoteſcunt. Dicit etiam beatus Gregori',quòd omnis creatura dicitur homo:quia omnis creaturæ aliquid præferat in ſeipſo. Eſſe quidem cũ lapidibus,viuere cum arboribus,ſentire cum animalibus, diſcernere cũ angelis inuenitur. Atque vtiná quiuis noſtrũ in ſeipſo iux- B

ta hæc omnia tropologicum habeat intellectum. A domino ſiquidem Neſcio vos, auditura fatuitas virginum non ſubſiſtit. Iuſtus viuit ex fide quæ per dilectionem operatur, iniuſti anima dum peccauerit moritur, & nõ viuit. Sicut magnanimem reddit virum ſtudium deuotionis, & affectuoſa gratiarum actio: ſic incredulitas ignaua puſillanimem efficit & remiſſum. Impetum concupiſcentiæ fræno diſcretionis qui rationalem animam in vanum nõ acceperit, moderatur intemperãtia diſcretionis, arbitrium ſubruit, & cõfundit. Sic eſſentia deeſt ſimulatoribus & hypocritis, vita infidelibus & iniuſtis, ſenſualitas ingratis & indeuotis, diſcretio poſt concupiſcentias ſuas euntibus, animoſis, intemperantibus obſtinatio. Sunt verò lapides, & firma ſoliditate ſubſiſtũt in ſtructuram cœleſtis ædificij præparati. Viuunt arbores in agro domini conſtitutæ. Sentiunt animalia Dei, & ipſius beneficiis, in quorum merito reputant & flagella, reſpondent pro viribus, appetunt ſuper vires. Diſcernunt in nobis angeli, dũ meditatione ſedula ruminantes, diuina nobis iudicia nũciamus, qualiter alios admiſſurus in regnum, alióſve miſeros in ignem ſit miſſurus æternum.

BERNARDVS.

Quòd interdum ſine baptiſmate fides proficiat ad ſalutẽ.

C *Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit.* Nota quòd ſaluator cùm diceret, Qui crediderit, & baptizatus fuerit, ſaluus erit: cautè & vigilanter non repetierit, Qui verò non baptizatus fuerit: ſed tantùm, Qui verò non crediderit, cõdemnabitur. Innuens ſolam fidem interdum ſufficere ad ſalutem, & ſine ipſa ſufficere nihil. Quapropter etſi martyriũ vicem baptiſmi habere conceditur, hoc non facit pœna, ſed ipſa: nam abſque ipſa nihil eſt martyrium niſi pœna. Quia ergo martyrio præſtat, vt ſine dubio pro baptiſmate reputetur, & ipſa ita infirma per ſe erit, vt quod alteri dare poteſt, ſola non valeat obtinere.

Finitur Euangelium Marci.

SEQVITVR EVANGELIVM LVCÆ.

BERNARDVS.

Quòd ij verè ſancti ſunt,qui & Dei memores,& bonis ſunt operibus locupletes.

ERant autem iuſti ambo ante Deum incedentes in omnibus mandatis & iuſtificationibus Dei ſine querela. Cap.1. D

Hoc de Zacharia & Elizabeth legitur. Zacharias memoria domini, Elizabeth Dei mei ſaturitas interpretatur. Meritò tales iuſti referũtur,quos diuinarum rerũ memoria à malis cogitationibus, & dulcedinis ſupernæ ſatietas ab omni praua delectatione reddebat immunes. Zacharias apparitionis angelicæ honoratur conſpectu,Elizabeth dominici aduentus in virginem cognitione dignius ſublimatur in merito. Sanctis enim cogitationibus ipſi Deo ſociamur. Angelorũ cuſtodia à malis munimur. Diuinæ dulcedinis delectatione in bonis perficimur. Zachariam in templo de diuinis promiſſionibus angelus inſtruit, Elizabeth beata Maria Deum in vtero geſtans viſitat in mõtanis: quia diuinus ſermo mentẽ diuinis intentam,& ab exterioribus vacantẽ tumultibus,de cœleſtibus erudit:& diuina gratia eandem in ſublimi cœleſtiũ delectatione locatã,familiarius viſitat,& ſanat vberius.

GALFRIDVS.

Quòd lex muta iuxta literam loquitur ſpiritualiter intellecta.

Pro eo quòd non credidiſti verbis meis,eris ta.&c. Non vacat à myſterio,quòd mutus pater Ioãnẽ genuit qui vox clamãtis fuit. Sẽper enim meli⁹ vox in ſilẽtio generatur,& ſpiritalis ocij quiete ſapiẽtia foris proferenda percipitur. Quinetiã meritò ſacerdos ſilebat incredulus,cùm pene nihil iam fidei Deo ſuo Iudaicus populus exhibebat. Moyſes olim linguæ impeditioris erat,ſed idem iam in Zacharia videbatur E

prorſus elinguis. Adhuc tamē erat innuens illis. ſiquidē minus ſolita myſteria loquebatur. Adhuc tamen velut ſignis quibuſdam ſacerdotium vetus, & ipſa legis litera myſticum aliquid innuebat. Nec in lege, ſed in plebe Iudæorum erat iſta mutatio: nimirū quò minus intelligebatur, eò ſilere amplius videbatur. Cæterùm Ioanne nato nō ſolùm loquitur pater, ſed repletus ſpiritu ſancto prophetat. Euidenter enim iam & pleniſſimè loquitur lex, dum ſpiritualiter intelligitur: & ſilentium eius quodammodo ſoluitur, dum velū templi ſcinditur, & velamē tollitur de vultu Moyſi. Sed quid ſibi voluerunt cognati & vicini innuentes patri Ioannis? an & ipſi pariter obmutuerant? minimè. Nam dicebant nō innuebāt vtiqui matri eius, quia nemo eſt in cognatione tua qui vocetur hoc nomine. Et ſi illi poterant loqui, & ille audire loquētes, cur innuiſſe ei & non dixiſſe leguntur? Nimirum frequēter accidit, & in multis videmus vt ſurditas ſit cognata ſilentio. Alioquin qui audit dicit Veni. denique fides ex auditu, & qui credit etiam loquitur: iuxta illud: Corde creditur ad iuſtitiam &c. Et propheta: Credidi propter quod locutus ſum. Zacharias non potuit loqui pro eo ꝙ nō credidit, quòd aures nō habuit audiēdi. Cæterū vbi Ioānes natꝰ eſt, qui vox clamātis dictus eſt, audiuit qui obſurduerat, & qui obmutuerat erupit in vocem gratiarū actionis & laudis Sed quid tā valida eſt vox Ioannis, vt nō modò tā audiant ſurdi, ſed muti etiam ei in confeſſione cōclament: niſi quòd lex Dei exilem habens vocem, nouiſſimè verò nullam penitus habens iam velociter loquitur? Quid enim aliud erat ſcriptura Moyſi & prophetarum, niſi quędā ſigna mutorū? De qua dominus in euangelio: Lex & prophetæ vſque ad Ioannem. Et tunc regnum Dei euangelizatur, non innuitur, nec exili voce in aurem murmuratur, ſed palam annunciatur voce clamantis.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd in ſilentio vox concipitur & nutritur.

F *Et celabat ſe menſibus quinque.* Erubeſcebat anus fœta. Verecundatur vetula primi partus, & puerperā nouā ſenectus abſcondit extrema, ne ſterilitatis opprobrium riſus fœcūdę ſenectutis augeret. O quanto ſilentio vox naſcitur! Pater tacet ex pœna, celat ex verecundia mater. O quanta taciturnitate tuba inclamatura ſeculis generatur! O quod ſecretū diuini

uini iudicis dat prçconem! Quia ſic, inquit, mihi fecit domi nus in diebus quibus reſpexit an.ob.m.inter ho. Honor cõ iugij, matrimonij dignitas, eſt procreatio dulcium liberorũ. Satis enim graue eſt, & ſatis triſte, & virginitatis carere præmio, & filiorum ſolatia non habere.

BERNARDVS.

Quòd in Nazareth miſſus angelus deſignet, Chriſtum florem virginitatis amare.

Miſſus eſt angelus Gabriel à Deo in ciuitatem Galilaæ cui no men Nazareth. Miraris quòd Nazareth parua ciuitas & tã ti regis nuncio illuſtretur & tanto? Sed latet in hac parua ci uitate theſaurus, latet inquam, ſed homines non Deum. An non theſaurus Dei Maria? Vbicũque illa eſt, & cor eius, ocu li eius ſuper eam. Vbique reſpicit humilitatem ancillæ ſuç, nouit cœlum vnigenitus Dei, ergo & Nazareth ſicut patriã ſuam, ſicut hæreditatem ſuam. Cœlũ ex patre, Nazareth ex matre vendicat ſibi: quia non ſolùm Dei, ſed & hominis fi lius eſt. Nazareth autem interpretatur flos. Amat florigerã patriam flos de radice Ieſſe, & libẽter inter lilia paſcitur flos campi & lilium conuallium. Commendat enim florem pul chritudo, ſuaueolentia, ſpes fructus, gratia triplex. Te quo que florem reputat Deus, ſi tibi nec honeſtæ cõuerſationis decor, nec bonæ opinionis fragrantia deſit, nec intentio futuræ retributionis. Fructus enim ſpiritus eſt vita æterna. Ne timeas Maria, inueniſti gratiam apud dominum. Gratiã vtique plenam, gratiam ſingularem. Singularem an genera lem? vtranque ſine dubio: quia plenam, & eò ſingularẽ, quò generalem. Nam ſola gratiã omnibus inueniſti. Benedicta tu in mulieribus, & benedictus fructus ventris tui. Singulari ter quidem fructus eſt ventris tui, ſed ad omnium mẽtes te mediante peruenit. Sic enim totus ros in vellere, & totus in area: ſed in nulla parte areæ totus fuit, ſicut totus in vellere fuit. In te ſola rex ille diues, & prçdiues, exinanitus, immen ſus, abbreuiatus, & ab angelis paulominus minoratus, verus Deus Dei filius incarnatus. Quo fructu vt omnes pauperta te eius ditemur, eius humilitate ſubleuemur, eius minoratio ne magnificemur, eius incarnatione adhærentes Deo vnus fiamus ſpiritus cum ipſo. Sed quibus dabitur gratia niſi humilibus? Balſamũ eſt puriſſimũ, & ſolidiſſimũ vas requirit. Et quid tã purũ, quidve tam ſolidũ quã humilitas cordis?

Meritò proinde reſpicit Deus humilitatẽ ancillæ ſuæ. Quo merito, eò quòd animam humilem meritum nõ occuparet humanũ, quominus influeret diuinæ gratiæ plenitudo. Sed ad hãc nobis humilitatẽ quibuſdã erit gradibus aſcẽdẽdum.

Quòd tria ſint quæ gratiam ſoleant impedire.

H Primò enim cor hominis quod adhuc peccare delectat, nec miſeram conſuetudinem propoſito vtiliore mutauit, ne ſit gratiæ capax, propriis vitiis præpeditur. Secũdò vbi iam mores corrigere, & priores nequitias de cætero non iterare proponit, ipſa tamen peccata præterita licet iam amputata quodammodo videantur, dum in eo manent, gratiam non admittunt. manent autem donec confeſſione lauentur. Sed væ tibi ſi fortè peccatis & vitiis pernicioſior ſucceſſerit ingratitudo. Quid enim tam euidenter gratiæ aduerſatur? Tepeſcimus proceſſu temporis à feruore cõuerſationis noſtrę, paulatim refrigeſcit charitas, abundat iniquitas, vt conſummemur carne, qui ſpiritu cœperamus. Inde eſt quod minus iam ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis indeuoti pariter & ingrati. Timorem domini relinquimus, religioſam omittimus ſollicitudinem, verboſi, curioſi, faceti, etiam detractores & murmuratores, vacantes nugis, fatigantes laboris & diſciplinæ, quotiens ſine nota id licet, quaſi confeſtim ſit etiã ſine noxa. Quid ergo tantis repulſam obſtaculis gratiam nobis deeſſe miramur? Iam verò ſi quis deuotus, ſi quis ſollicitus, ſi quis ſpiritu feruens, caueat ſibi ne ſuis fidat meritis, ne ſuis operibus innitatur. Alioqui ne huiuſmodi quidem animam intrat gratia. nimirum plenus eſt, nec in eo iam inuenit gratia locum ſibi. Phariſæus ille elatus qui ſtans orabat, vacuus rediit, quia plenitudinem ſimulauit. Publicanus verò qui vacuum vas exhibere curauit, gratiam retulit ampliorem. Nos ergo ſi gratiam cupimus inuenire, ſic abſtineamus à vitiis, vt de pręteritis quoq; peccatis digne pœniteam⁹: ſolliciti ſimus, & deuotos nos Deo, & verè humiles exhibere.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd angelis cognata virginitas ab angelo ſalutetur.

I *Miſſus eſt angelus Gabriel à Deo.* Vbi mediator eſt angelus, humana ceſſet opinio: vbi cœleſtis eſt nuncius, interpretatio terrena pellatur. Quod per angelum Deus mandat, ille meretur ſcire qui timet ſcire, Miſſus eſt angelus ad virginem:

ginem: quia ſemper eſt angelo cognata virginitas. In carne præter carnem viuere, non terrena vita eſt, ſed cœleſtis. Et ſi vultis ſcire, angelicam gloriam acquirere maius eſt quàm habere. eſſe angelum felicitatis eſt, virginem eſſe virtutis. Angelus ergo & virgo diuinum eſt officium non humanũ. Sequitur: Aue gratia plena dominus tecũ. Aue, hoc eſt áccipe. Quid? virtutis munera, non detrimenta pudoris. Aue gratia plena. hæc eſt gratia quæ dedit cœlis gloriam, terris Deum, fidem Gẽtibus, finem vitiis, vitæ ordinem, moribus diſciplinam. Ne timeas Maria. Quare? quia inueniſti. Timet non qui inuenit, ſed qui perdit. Inuenit hæc concipiendo ſuperni germinis gratiam, quæ pariendo non perdidit virginitatis inſignia. Ne timeas Maria. Quid timet, quæ ſecuritatem rerum concipit, parit gaudia ſeculorum? Quid timet, quæ ſuſcipit eum quem timent omnia quæ timentur? Quid timet, cui iudex cauſæ eſt aſſertor, integritas teſtis innocentiæ?

BERNARDVS.

Quòd virgo ſe indignam angelica ſalutatione putabat.

Maria cogitabat qualis eſſet i. ſ. Nimirum indignam ſe ſalutatione angelica reputabat, & forſitan talia meditabatur: Vnde hoc mihi vt veniat angelus domini mei ad me? Ne timeas Maria. Ne mireris angelum venientem, & maior angelo venit. Ne mireris angelum domini, & dominus angeli tecum. Quídni videas angelum, cùm iam angelum viuas? Quídni viſitet angelus vitæ ſociam? Quídni ſalutet ciuem ſanctorum & domeſticã Dei? Angelica planè vita virginitas, & qui non nubent, neque nubentur, erunt ſicut angeli Dei. K

Quòd qui per Mariam dona gratiæ nobis contulit, eam à nobis voluit honorari.

Inueniſti gratiam apud Dominum. Quid? plena eſt gratia, & adhuc gloriam inuenit? Digna prorſus inuenire quod quærit, cui propria nõ ſufficit plenitudo, nec ſuo poteſt eſſe contenta bono. Sed ſicut ſcriptum eſt, Qui bibit me, adhuc ſitiet: petit ſupereffluentiam ad ſalutem vniuerſitatis. Spiritus, ait, ſanctus ſuperueniet in te, & illud precioſum balſamum tanta tibi copia influet, vt copioſiſſime effluat circunquaque. Ita eſt, iam ſentimus, iam exhilarantur facies noſtræ in oleo, iam clamamus: Oleum effuſum nomen L

tuum. Verùm ſi oleum effunditur, ſed non perit. Intuere ô homo conſilium Dei, conſilium ſapientiæ, conſilium pietatis. Cœleſti rore aream rigaturus totum velleri prius infudit, redempturus humanum genus precium vniuerſum contulit in Mariam. Quare? Fortè vt excuſaretur Eua per filiam, vt querela viri aduerſus fœminam deinceps ſopiretur. Piiſſimum ſanè conſilium: ſed latet & aliud, nec totum hoc eſt. Intuemini igitur quanto deuotionis affectu eam à nobis voluerit honorari, qui totius boni plenitudinem poſuit in Maria, vt ſiquid ſpei in nobis eſt, ſiquid gratiæ, ſiquid ſalutis, ab ea nouerimus redundare quæ aſcendit delitiis affluens. Tolle corpus hoc ſolare quod mundum illuminat, vbi dies? Tolle Mariam maris ſtellam, maris ſ. magni & ſpatioſi, quid niſi caligo inuoluens & vmbra mortis & denſiſſimæ tenebræ relinquuntur? Totis ergo medullis cordium, præcordiorum affectibus Mariam hanc veneremur: quia ſic eſt voluntas eius qui totum habere nos voluit per Mariam. Voluntas inquam eius, ſed pro nobis. In omnibus ſiquidem & per omnia prouidens miſeris tentationem noſtram ſolatur, fidem excitat, ſpem roborat, diffidentiam abigit, erigit puſillanimitatem. Ad patrem verebaris accedere: ſolo auditu territus ad folia fugiebas, Ieſum tibi dedit mediatorem. Quid non apud talem patrem filius talis obtineat? Exaudietur vtique pro reuerentia ſua. Pater enim diligit filium. An verò trepidas & ad ipſum? Frater tuus eſt, & caro tua, tentatus per omnia abſque peccato, vt miſericors fieret: hunc tibi fratrem Maria dedit. Sed fortè & in ipſo maieſtatem vereare diuinam, quòd licet factus ſit homo, manſerit tamen Deus. Aduocatum vis habere & ad ipſum. Ad Mariã recurre, nec dubius dixerim, exaudietur & ipſa pro reuerentia ſua. Exaudiet pater filium. Exaudiet filius matrem. Ille patri latus & vulnera, iſta filio pectus & vbera præſentabit. hæc eſt ſcala peccatorum, hæc eſt mea magna fiducia, hæc tota ratio ſpei meæ. Inueniſti, ait angelus, gratiam apud dominum. Feliciter. Semper hæc inueniet gratiam, & ſola eſt gratia qua egemus. Prudens virgo non ſapientiam ſicut Salomon, non diuitias, non honores, non potentiam, ſed gratiam quærebat: ſola eſt enim gratia qua ſaluemur. Quid nos alia cupimus? Quæramus gratiam, & per Mariam quæramus:

quia

quia quod quærit inuenit,& fruſtrari non poteſt. Quæramus gratiam apud Deum,nam apud homines gratia fallax. Quærant alij meritũ,nos inuenire gratiá ſtudeamus. Quid enim non gratiæ eſt quòd hic ſumus? Profectò miſericordiæ domini eſt quòd non ſumus conſumpti nos. Qui nos? nos raptores, nos periuri,nos adulteri,nos homicidæ, purgamenta denique mundi huius. Conſulite conſcientias veſtras,& videte ſi non vbi abundauit peccatum,ſuperabundauit & gratia.

BERNARDVS.

Quòd mediante carnis vmbra virgo ferre potuit præſentiam diuinitatis.

Virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Vmbra iſta corpus eſt,nec vilis vmbra, quæ de virtute altiſſimi firmatur. Et verè virtus in carne Chriſti quæ virgini obũbrauit,vt quod impoſſibile erat mortali fœminæ, obiectu tamen inuolucri viuifici corporis ferret præſentiam maieſtatis, & lucem ſuſtineret inacceſſibilem. Virtus planè in bonis,contraria fortitudo debellata eſt, & virtus, & vmbra fugans dæmones, tutans homines,aut certè virtus vegetans, vmbra refrigerás. Virtus altiſſimi virgini obumbrauit, ne nimio ſplendore perſtricta diuinitatis fulgur etiam illa ſingularis aquila tolerare non poſſet. M

Quàm multiplex benedictio fructus vteri virginalis.

Benedictus fructus ventris tui. Benedictus in odore, benedictus in ſapore, benedictus in ſpecie. Huius odoriferi fructus fragrantiam ſentiebat qui dicebat: Ecce odor filij mei &c. An non verè benedictus cui benedixit dominus? De ſapore huius fructus qui guſtauerat, taliter eructabat: Guſtate & videte quoniam ſuauis eſt dominus. Et item: Quàm magna multitudo d.t.domine! Et ipſe fructus de ſe: Qui edit me, adhuc eſuriet. Vtique propter ſaporis dulcedinem hoc dicebat: quia ſemel guſtatus, magis excitat appetitum. Audiſti de odore,audiſti de ſapore,audiſti de ſpecie. Ex Sion,ait propheta,ſpecies decoris eius. Et alibi: Speciosus forma præ filiis hominum. Benedictus ergo fructus ventris tui. Ex cuius benedictione ,benedicta etiam tu in mulieribus: quia non poteſt mala arbor bonum fructum facere. N

VVERRICVS.

Quòd Ioannes vix plantatus in vtero, fonte vitæ per os virginis ſit rigatus.

O *Ex quo facta eſt vox ſaluta.t.in au.m.e.in g.in.in v.m.* O incõparabilis gratia! O inæſtimabilis diuinæ virtutis potentia! Vox Mariæ dum iauribus Elizabeth inſonat, ad cor Ioannis penetrat, qui abſtruſus intra materna latebat viſcera, ſpiritum eius animat, gaudióque vegetat ſalutari: & cui virtus naturę vix adhuc totam infuderat animam, virtus vocis Mariæ pleniorem infundit prophetiam, adeo vt etiam de plenitudine filij copioſè videatur in matrẽ refundi. Verè flumina de ventre Mariæ fluebant aquæ viuę, & fons vitæ & gratiæ oriebatur de medio paradiſi ad irriganda ligna paradiſi. Proxima erat fonti cedrus iſta nobilis. Ioannem loquor conſobrinum, & amicum ſponſi, præcurſorem Baptiſtam, & matrem domini. Ideóque nimirum vberius irrigata in tantum excreuit, vt inter natos mulierum nihil poſſet illo ſublimius inueniri.

ADAM DE PERS E.

Quòd diuerſa ſunt genera gaudiorum.

P *Et exultauit ſpiritus meus in Deo ſalutari meo.* Nota quia exultatio alia mundi, alia Dei. Exultatio mundi in tribus conſiſtit, in corporis incolumitate, in rerũ proſperitate, in malitiæ impunitate. Exultatio hæc non eſt ex intimis, ſed foris in rebus peſſimis: non eſt ſpiritus in Deo ſalutarit, ſed in deſiderio ſalutari. Cæterùm, Omnis gloria filię regis ab in. Exultauit, inquit, ſpiritus meus in Deo ſalutari meo. In tribus exultatio Mariæ maximè perpenditur, quòd de ancilla efficitur mundi regina. De paupercula Dei mater & filia. De innupta virgo puerpera.

BERNARDVS.

Quòd nemo ſapiens ſalutis ſcientiam vilipendit.

Q *Tu puer propheta altiſsimi vocaberis. Præibis an.f.a. Do.pa. vi.e. Ad da.ſci.ſ.pl.e.* Ad dãdam, inquit, non ſalutem, neque enim ille lux: ſed ſcientiam ſalutis, vt teſtimonium perhiberet de lumine. Scientia, inquit, ſalutis in remiſſionem peccatorum. Non ſalutis ſcientiam ſapiens paruipendere poteſt? Ponamus tum necdum veniſſe Ioannem, necdum nobis ſignificaſſe de Chriſto vbi ſalutem quærimus. Peccaui peccatum grande, quod ſanguine hircorum vel vitulorum

rum deleri non poteſt. Quia non holocauſtis delectatur altiſſimus. Memoria mea infecta eſt fęce huius amurcę, non eſt nouacula, quæ membranā hanc radere poſſit: quia tota totā imbibit fæcem. Si peccati mei oblitus fuero, ſtultus ſum, & ingratus: ſi in memoria mea permanet, & arguet me etiam in æternū. Quid igitur faciam? ibo ad Ioannē, & audiam vocem lætitiæ, miſericordiæ vocem, ſermonem gratiæ, verbum remiſſionis & pacis.

GALFRIDVS.

Quòd Chriſtus vt alligaret vulnera noſtra, pannis eſt inuolutus.

Ecce ego euangelizo vobis gaudium magnū quod erit omni populo. Gaudeat multi in natiuitate domini. Sed quibuſdam in occaſiones voluptatis & oſtentationis factus eſt dies ille: vt videlicet ſplendidius epulentur, & procedāt in veſtibus precioſis. Non huiuſmodi gaudium nobis commendat cœleſtis nuncius: non ad menſas delitioſas, vel veſtes precioſas, ad pannos magis & pręſepium vocat. Denique medium nobis exhibet, & annunciat ſaluatorem, qui curare veniat non orare, remediū præbeat non conuiuium. Verumtamē ſi diligenter aduertimus, multa nobis repoſita eſt gloria ſub his pannis, & in illo pręſepio cœleſtes delitiæ cōtinentur. Gloria patris filius ſapiens. Pannoſus factus eſt, vt alliget vulnera noſtra: & delitiæ angelorum factæ ſunt cibaria iumentorum: vt in quo ſuauis eſt illorum delectatio, ſit iſtorum refectio ſalutaris. Cap. 2. R

BERNARDVS.

Quòd panni Ieſu nobis prædicent paupertatem.

Hoc vobis ſignum, Inuenietis infantem pānis inuolutum &c. S

In ſignum poſiti ſunt panni tui domine Ieſu, ſed in ſignū, cui à multis vſque hodie contradicitur. Multi quippe vocati, ſed non multi electi, & ideo nec ſignati. Agnoſco Ieſum ſacerdotem magnum ſordidis opertum veſtibus, dum altercaretur cum diabolo. Vbi verò exaltatum eſt caput noſtrum ſuper inimicos noſtros, ex hoc mutauit veſtem, decorem induit, amictus eſt lumine ſicut veſtimento. Exēplum dedit nobis, vt & nos eadem faciamus. Vtilior ſiquidem in conflictu lorica ferrea, quàm ſtola linea: licet oneri illa ſit, hæc honori. Inuenietis, inquit, infantem pannis inuolutum

lutum,& poſitum in præſepio. Cur ſaluator cuius eſt aurũ pariter & argentum, ſacram in ſuo corpore dedicat paupertatem? aut cur paupertas ipſa tam ſollicitè enarratur ab angelo? neque enim ſine certa ratione myſterij pannis ſaluator obuoluitur,& ponitur in præſepio,quando id manifeſtè in ſignum nobis commendatur ab angelo.

Quòd interdum bona voluntas ſine opere ſufficiat ad ſalutem.

T *Gloria in excelſis Deo. Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis.* Magna quidem, ſed audeo dicere necdum perfecta laus, donec veniat qui dicat: Sinite paruulos venire ad me. Et pax hominibus, ſine voluntatis vſu,in ſacramento pietatis. Conſiderent hoc,qui de voluntate, & opere tam contentioſis ſolent diſputationibus conrixari.Conſiderent & aduertant neutrũ negligi oportere,vbi non videtur deeſſe facultas,præſertim cũ vtrunque ſine altero (vbi tamen facultas deeſt)non modò ſalutem conferre poſſit,ſed etiam ſanctitatẽ.Sed & hoc quoque firmiter teneãt,prodeſſe quidem opus ſine voluntate,non autem contra volũtatem.Vt vnde ſaluantur infantes,inde magis damnentur fictè accedentes.Nihilominus ſanè in quibuſdam ſine opere voluntas ſufficiens,non autem contra opus. Verbi cauſa, rapitur quis in bona quidem voluntate, ſed necdum perfecta,necdum idonea martyrium ſuſtinere.Quis illi audeat pro hac imperfectione negare ſalutem? Forte enim propterea non ſinitur in illam grandem tentationem venire,ne deficiat & damnetur. In ea igitur imperfecta voluntate in qua ſaluatur,vbi deeſt facultas operis,iam non poſſet ſaluari propter defectum operis vel opus defectionis. Idem verò, & in ignorantia poſſet accidere.

Quòd qui præproperè quærit gloriam, perdat pacem.

V *Gloria in excelſis Deo &c.* Diſplicet mortalibus angelica partitio,qua gloria Deo,pax hominibus nunciatur,& dum vſurpant gloriam, turbant pacem. Solus gloriam meretur, qui facit mirabilia magna ſolus.Sicut Apoſtolus:Soli Deo honor & gloria. Porrò cum noſtro genere benè agitur,ſi datur frui pace Dei,pace cum Deo,& quidem feliciter,miſericorditer.Quonam ergo modo ſtabit pax hominum coram Deo,& cum Deo, ſi Deo non poteſt eſſe apud homines tuta gloria ſua?O ſtulti filij Adam,qui cõtemnentes pa-

cem

cem & gloriam appetentes & pacem perdunt & gloriam!

GALFRIDVS.

Quòd ſancti etiam cum ſuis interfectoribus pacẽ habẽt.

Gloria in altiſſ. Deo &c. Multi forſitan cùm die craſtina X
audierint, Lapidabant Iudæi Stephanum, apud ſe murmurabunt & dicent: Heri audiuimus pacem nunciari, & ecce turbatio. Quæ eſt iſta pax? De cœlo poſſunt quod volunt nunciare terrigenis, in imo poſiti ſcire non poſſumus quænam illa ſit gloria in excelſis. Cæterùm non videtur pax in terris præſertim eis quibus promittitur hominibus, ſcilicet bonæ voluntatis. Nunquid enim bonæ voluntatis homo Stephanus non erat? Sic dilexit Deum, vt teſtimonium ei etiam inter ſaxa præbuerit: ſic dilexit homines, vt pro eis à quibus occidebatur, in ipſa mortis hora flexis genibus exoraret. Et huic homini tam bonæ volũtatis in terra quæ pax fuit? Magna quidem pax etiam in terra, ſed nõ de terra, nec etiam cũ terra. An putas quia non erat pax Stephano, cùm obdormiuit in domino? an pacatus non erat, qui ſe pacificũ exhibebat, qui inimicis pacem quærebat, qui pacare dominũ, & ꝓpitiare peccatoribus tã deuotis precibus ſatagebat? O mira dilectio ſic diligere, & eos diligere qui occidũt!

HVGO DE S. VICTO.

Quòd bona voluntas ſola ſibi ſufficiat, quæ tamen non valeat operari.

Et in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Totum meritum hominis in voluntate. Quantum vis, tantum mereris. Y
Sed ne dicas, Quid ergo opus eſt operari? Scias volũtatem haberi ſine opere non poſſe, ſi potueris operari. Non eſt enim voluntas, ſi non operatur quod poteſt. Si autem non poteſt, ſufficit ipſa ſibi. Sed ideo poſt volũtatem etiã opus requiritur, vt ipſa eo opere augeatur. Tale eſt cor hominis, vt opere ſuo amplius inardeſcat, ſiue ad bonum ſi rectum eſt, ſiue ad malum ſi peruerſum. Quantum ergo voluntas creſcit, tantum & meritum.

ADAM DE PERSE.

Quòd per Chriſti præſepiũ ordo monaſticus figuretur.

Tranſeamus vſque Bethleem. Tranſeamus vſq; Bethleẽ, & Z
à ſeculi actibus diuertẽtis ſubire nullatenus humile Chriſti diuerſorium dedignemur. Ibi puer natus eſt nobis. Ibi filius datus eſt nobis, cuius exinanitio, noſtra fuit repletio: cuius

cuius abbreuiatio, eſt eruditio paruulorũ. O felix tuguriũ! ô regũ palatiis diuerſoriũ præferendũ, quod cœleſtis magiſterij auditoriũ factũ eſt: vbi verbũ paruulos tãtò intelligibilius de præſepio erudit, quãtò eis per ſilentiũ infantiæ ſuæ noua humilitatis decreta proponit! Vide fili, ſi verè philoſophari appetis, à Chriſti diuerſorio ne diſcedas, ibi verbũ infans vagit quidem in cunis, ſed præ Tullij facũdia, imò præ eloquiis angelorũ ille vagitus eſt eloquens, qui linguas infantiũ facit diſertas. Ibi inacceſſibilis ſplẽdor obuolutus eſt vilibus pãnis, ſed quib9 ſordes criminũ detergũtur. Ibi angelorũ ſatietas modico lacte alitur, ſed cuius alimento humiliũ nutrita ſimplicitas in adultã proueхatur ætatẽ. In præſepi illo angelorũ frumentũ in hordeum vertitur, ſed cuius pabulo pia iumenta in cõportandis oneribus roborẽtur. Et certe Chriſti diuerſoriũ monaſterium dixerim, ad quod, diuertens a malo, vt facias bonum, diuertiſti. Præſepium intra diuerſoriũ, clauſtrum dico intra monaſteriũ, cui te profeſſionis vinculo & loro diſciplinæ tanquam manſuetum animal obligaſti. Quid autem hordeum dixerim in præſepio, niſi ordinem qui tenetur in clauſtro, vel intellectum ſacri eloquij qui difficulter elicitur de literæ integumento, vel ſacroſanctum Chriſti corpus quod de altari ſumitur in ſacramẽto? Ariſtæ quippe & paleæ hordei aſperitates & difficultates exprimunt, quas tolerari oportet inter obſeruantias ordinis inſtituti. Deſignãt nihilominus figuras & integumenta ſacri eloquij. Signant & ſacramentales illas ſpecies ſub quibus ſumitur vera caro Chriſti. Quid inquam ſunt illæ ſpecies, color ſ. & ſapor, forma & pondus, quibus tantum myſterium obumbratur, niſi panni illi, quibus verbum infans in anguſtia præſepis obuoluitur?

BERNARDVS.

Quòd humilitas etſi præ cæteris, non tamen ſine cæteris virtutibus Deo placet.

A *Et venerunt feſtinantes, & inuenerunt Mariam & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio.* Quid eſt quòd ſola ab angelo commendari videtur humilitas, vbi dicit: Inuenietis infantem pannis inuolutum & poſ. in præſ. nec tamen ſola à paſtoribus inueniri? Fortè ſpecialius commendat angelus humilitatem, quia ruentibus cęteris per ſuperbiã, iſte in humilitate ſtetiſſet. Aut certè propterea cœlitus annũciatur humili-

militas, quòd hæc quaſi propria virtus diuinæ exhibẽda ſit maieſtati. Sola tamẽ nõ potuit inueniri, quia ſemper gratia præſtatur humilibus. Inuenerunt ergo Mariam, & Ioſeph, & infantem poſitum in præſepio. Sicut enim ſaluatoris infantia manifeſtam prætendit humilitatem, ſic per virginem continentia, iuſtitia per Ioſeph virum iuſtum non incongruè deſignatur. Sanè continentiam deberi carni quis neſciat? Iuſtitia verò virtus eſt quod ſuũ eſt cuiq; tribuens. Et hæc erga proximos eſt neceſſaria. Porrò humilitas Deo nos recõciliat, Deo facit eſſe ſubiectos, Deo placet in nobis. Itaque qui fornicatur, peccat in corpus ſuũ: qui iniurioſus eſt, in proximum: elatus quod in ſe eſt, Deum inhonorat.

Quòd Emanuel omnia nomina Ieſu ſonat.

Poſtquam conſummati ſunt dies octo, vt circunciderετur puer, vocatum eſt nomen eius Ieſus. Meritò dum circũciditur puer qui natus eſt nobis, ſaluator vocatur, quòd videlicet & ex hoc iam cœperit operari ſalutem noſtram, immaculatum pro nobis ſanguinem fundens. Neq; enim iam quærere eſt chriſtianis, cur voluerit Chriſtus dominus circuncidi. Propter hoc ſiquidem circũciſus eſt, propter quod natus, propter quod paſſus. Nihil horum propter ſe, ſed omnia propter electos. Nec in peccato genitus, nec à peccato circunciſus, nec mortuus eſt pro peccato ſuo, magis autẽ propter delicta noſtra. Quod vocatum eſt ab angelo, priuſquam in vtero conciperetur. Vocatum planè, non impoſitũ. Nempe hoc nomen ei eſt ab æterno, à natura propria habet, vt ſit ſaluator. Innatũ ei hoc nomen, non inditum ab humana vel angelica creatura. Sed quid dicim⁹, quòd egregius ille Propheta Eſaias ſ. hunc puerũ multis nominibus appellãdũ fore prædicens, hoc vnũ tacuiſſe videtur, quod ſolũ vt præmonuit angelus, vt teſtatur euãgeliſta, vocatum eſt nomen eius? Ait enim: Puer na:⁹ &c. Et deinceps: Et vocabitur nomẽ eius admirabilis, cõſiliarius, Deus fortis, pater futuri ſeculi, princeps pacis. Magna quidẽ nomina, ſed vbi eſt nomẽ quod eſt ſuper omne nomẽ, nomẽ Ieſu in quo omne genu flectatur? Fortè in his omnibus illud vnũ inuenies, ſed expreſſũ quodimodo & effuſum: nec omnino aut vocari poſſet, aut eſſe ſaluator, ſi horũ quippiam defuiſſet. Nũquid nõ verè eũ admirabilẽ ſinguli ſum⁹ experti, in mutatione volũtatũ noſtrarũ? Hoc quippe eſt ſaluatiõis noſtrę principiũ, cũ in-

incipimus reſpuere quod diligebamus,dolere vnde lætabamur,amplecti quod timebamus,ſequi quod fugiebamus,optare quod contẽnebamus. Admirabilis planè qui hæc operatur mirabilia. Sed & conſiliarium ſeſe exhibeat neceſſe eſt in electione pœnitẽtiæ & vitæ ordinatione,ne fortè ſit nobis abſque ſcientia zelus,& voluntati bonæ prouidentia deſit. Sanè opus eſt vt Deum quoque probemus in remiſſione priorum delictorũ, quia nec ſine hac ſalus nobis cõſtare poteſt. Et nemo poteſt dimittere peccata niſi ſolus Deus. Verùm ne id quidem ſufficit ad ſalutem, niſi fortem experiamur in expugnando impugnantem nos, ne ab eiſdẽ rurſum concupiſcentiis ſuperemur, & fiant nouiſſima noſtra peiora prioribus. Videtúrne iam aliquid deeſſe ſaluatori? Planè deeſſet quod maximũ eſt, niſi & pater eſſet futuri ſeculi:vt per eum ſcilicet in immortalitatem reſurgeremus, qui per præſentis ſeculi patrem generamur ad mortẽ. Neque hoc ſatis,ſi non etiam princeps pacis patri nos reconciliaret, ne fortè ſicut filij perditionis non ſalutis reſuſcitaturi videremur ad pœnam. Multiplicabitur eius imperium, vt meritò ſaluator dicatur pro multitudine ſaluandorũ. Et pacis non erit finis,vt veram noueris eſſe ſalutem quæ non poſſit timere defectum.

Quare Chriſtus voluerit circuncidi.

C *Poſtquam conſummati ſunt dies octo &c.* Audiuimus congruam lectionẽ de verbo abbreuiato quod fecit dominus ſuper terram. Abbreuiatum enim in carne,amplius abbreuiatur carnis ſuſcepta circunciſione. Minoratus paulominus ab angelis Dei filius naturam humanã induit. Sed iam ne ipſum reſpueres remedium humanæ corruptionis,multò minoratur ab eis. Agnus ſine macula etſi non eguit, tamen voluit circuncidi,nec veſtigium vllum habens vulneris,alligaturam vulneris non refugit. Non ſic agit peruerſitas elationis humanæ. Erubeſcimus vulnerum ligaturã, qui de vulneribus interdum etiã gloriamur. Quem nemo poteſt arguere de peccato, ipſe peccati remedium pariter & auſterum ſine vlla neceſſitate ſuſcepit: nec repulit cultrum lapideum,in quo vetus illa quæ raderetur,rubigo nõ fuit. Nos econtra inuerecundi ad obſcœnitatem culpæ, erubeſcimus agere pœnitentiã,quod extremæ dementiæ eſt,malè proni in vulnera,peius in remedia verecundi. Qui peccatum

catũ non fecit, nõ dedignatus eſt peccatorẽ ſe reputari. Nos & eſſe volumus, & nolumus æſtimari. Itáne ſano opus eſt medicina, & nõ malè habẽtibus? imò verò itáne eget medicamine nõ æger, ſed medicus? Vocatũ eſt nomẽ eius Ieſus, quod vocatũ eſt ab angelo, priuſquã in vtero cõciperetur. In ore ergo duorũ vel triũ teſtium ſtet omne verbũ. Et ipſum quod in Propheta abbreuiatum, manifeſtius in euangelio legitur caro factum. Nos reſpicit hæc parabola. Chriſtus enim nec angelico eguit teſtimonio, nec humano.

A quibus nobis ſalutis teſtimonium ſit quærendum.

Triplex proinde quærẽdum nobis eſt propriæ ſalutis teſtimonium. Et nos enim circuncidi neceſſe eſt, & ſic nomẽ ſalutis accipere. Circuncidi ſanè non litera, ſed ſpiritu, & veritate: non vno membro, ſed toto corpore ſimul. Quę eſt ergo moralis circunciſio noſtra, niſi quam commendat Apoſtolus, Victum, inquiens, & veſtitum habentes his contenti ſimus? Optimè prorſus circuncidit nos, & ſuperflua reſecat vniuerſa, voluntaria hæc paupertas, pœnitentiæ labor, regularis obſeruatio diſciplinæ. Cæterùm in hac circũciſione triplex nobis quærẽdum eſt ſalutis noſtræ teſtimonium, ab angelo, & Maria, & Ioſeph. Oportet inquam, vt ante omnia magni conſilij angelus nobis imponat ſalutis nomen. Dehinc quoque ipſius congregationis neceſſaria eſt atteſtatio, quæ tanquam mater eſt ſingulorum. Sed nec ipſius miniſtri contẽnendum eſt teſtimonium, ei qui imitari quærit ſaluatoris exemplum. Hic eſt Ioſeph locum quidem obtinens ſponſi, re autem vera ſeruus & diſpenſator, qui pater vocatur, magis autem nutricius eſt. Sed dico eadem manifeſtius & ab his qui foris ſunt, & ab eo qui intus eſt habere oportet teſtimonium bonum. Cuius enim omnibus grata, nemini oneroſa eſt conuerſatio. huic enim ſine dubio propria de ſalute vniuerſa fratrum congregatio atteſtatur. Fruſtra planè ſuper his duntaxat quæ ſunt in manifeſto, nequiſſimus ille fratrum accuſator trahat in cauſam, quem excuſat vniuerſitas fratrum. Habet & à prælatis teſtimoniũ, quiſquis & peccata ſecularis vitæ, & præſentis quoque temporis negligentias, humili eis & pura cõfeſſione iudicanda exponit, & ipſorum ſatisfacere ſtudet arbitrio. Iam ne in his quidem peſſimi illius tîmenda eſt accuſatio, quãdo non iudicabit dominus bis in idipſum. An fortè criminari D

volet intentionem , & in ea parte calumniam ſtruere machinabitur, in qua nec fratrum,nec ipſius patris teſtimoniũ ſatis efficax videatur? Neceſſe eſt ergo,vt in hac parte opituletur nobis teſtis internus, qui magis cor quàm faciem intuetur. A quo ſanè & incipiendum eſt,vt non prius quicquam concipiatur in animo,quàm ab eo nomen ſalutis acceperit. Vbi verò in opus proceſſerit manifeſtum, expedit iam exteriora quoque ſibi teſtimonia conciliare.

Quòd cauteriũ infixũ eſt capiti ꝑ totiꝰ corporis ſanitate.

E In circunciſione domini habemus quod amemus, & admiremur,habemus etiam quod imitemur. Venit nanq; dominus propter nos,non ſolum redimendos ſanguinis effuſione,ſed & docendos verbis, & exemplis nihilominus inſtruendos. Sicut enim penitus erat inutile viam ſcire,ſi detineremur in carcere:ita redimi non prodeſt,ſi vię ignaros, qui primus inueniret, primus in carcerem retrudendos reduceret. Itaque in maiore ætate patientiæ & humilitatis,& ſuper omnia, charitatis cæterarúmque virtutum manifeſta dedit ſaluator exempla in infantia figuris velata. Aſſumens enim formam hominis,paulò minus minoratus eſt ab angelis. Circunciſus verò,multò iam minus angelis minoratur, quia non ſolũ hominis,ſed formã habet peccatoris, & infigitur velut quodam cauterio latronis. Quid eſt enim circũciſio, niſi ſuperfluitatis & peccati indiciũ? Quid facitis circuncidentes eum? Putatis quia ſuper eum cadere poſſit illa ſentẽtia: Maſculus cuius præputij caro circũciſa non fuerit, per.a.i.de p.ſ. Poteſt obliuiſci pater filij vteri ſui? aut nõ cognoſceret eũ,niſi ſignũ circunciſionis haberet? imò verò ſi quo modo poſſet nõ cognoſcere filiũ,ex hoc maximè ſigno poterat ignorare eũ,inuẽta in eo circunciſione,quã peccatoribus ipſe prouiderat ob purgationẽ vtiq; delictorũ. Sed quid mirũ,ſi caput pro membris accipit curationem, quam tamen in ſeipſo non habuit neceſſariã? Nónne & in membris noſtris ſæpe pro vnius alteri adhibetur curatio? Dolet caput, & in brachio fit coctura. Dolent renes, & fit in tibia. Ita hodie pro totius corporis putredine cauteriũ quoddam infixum in capite eſt. Denique quid mirum ſi pro nobis dignatus eſt mori? Totus ſiquidem eſt datus,& totus in meos vſus expenſus eſt. Sed dicendum eſt iam quid in hac circunciſione nobis ſpiritualiter indicetur agendum.

De

De myſterio octo dierum.

Neque enim ſine cauſa in lege præceptũ, nec ſine cauſa à F domino cõpletũ eſt, vt octaua die fieret circũciſio. Sed quis cognouit ſenſum domini, aut quis cõſiliarius eius fuit? Non ignoramus iam oportere hominẽ naſci Deũ. Nam propter hoc ſecũdò natus eſt filius Dei. In peccatis ſiquidẽ naſcimur vniuerſi, & neceſſe habemus renaſci in gratia, quod in baptiſmate quidẽ percepimus, ſed totũ periit in ſeculari vita. Nũc primũ miſerante Deo virtus gratiæ in nobis operatur, vt in nouitate vitæ ambulemus. Ergo naſcitur homo, quãdo ſol iuſtitiæ ortus in animo peccatorum illuminat tenebras, horrendũq; Dei iudiciũ internis obtutibus offert, addẽs ad terroris vinculũ breuẽ dierũ numerũ & finem incertũ. Hec planè veſpera eſt ad quam demorabitur fletus, & neceſſe addi matutini lætitiam, vt auditam faciat nobis miſericordiam ſuam. Sic enim fit veſpere & mane dies vnus.

De die iuſtitiæ.

Eſt autem dies iſta iuſtitiæ, reddens cuiq; quod ſuum eſt, G nobis miſeriam, miſericordiam Deo. In hac die puer naſcitur, quando ex his quæ diximus, ad amorem pœnitentiæ, ad odium peccati animus excitatur. Sed periculoſum eſt fortè, ſi velit inter ſeculi turbas agere pœnitentiam, vbi alij venenatis perſuaſionibus, alij vndiq; exẽplis peioribus ad peccatum alliciant, alij adulationibus in vanam gloriam, alij detractionibus & impatientia animum eius deiiciant.

De die prudentiæ.

Præcedat iam neceſſe eſt prudentiæ radius. Oſtendat H quantas & quàm importunas præſertim in hac generatione opportunitates & occaſiones peccati offerat mundus, & ingerat, quàm debilis ſit ad illas humanus animus, maximè qui in peccati conſuetudine ſit nutritus. In hac ergo die prudentiæ, eligat de præſenti ſeculo nequam fugere, ſed nondum ſufficit hoc. Fortè enim vult eligere ſolitudinem, non ſatis attendens propriam infirmitatem, & periculoſam diaboli luctam. Quid enim periculoſius, quam ſolum luctari contra antiqui hoſtis verſutias, à quo videatur, & quẽ videre non poſſit?

De die fortitudinis.

Itaq; iã neceſſariã habet fortitudinis diẽ, vt nouerit cuſto- I diendã ad dominũ fortitudinem, & in acie multorũ pariter

pugnantium eſſe quærendá, vbi tot ſint auxiliarij, quot ſocij, & tales qui dicere poſſunt cũ Apoſtolo: Quia nõ ignoramus aſtutias inimici. Congregatio enim pro ſui fortitudine terribilis eſt, vt caſtrorum acies ordinata. Væ autem ſoli: quia ſi ceciderit, non habet ſubleuantem. Verùm in hac fortitudinis die, cùm elegerit eſſe in congregatione multorum, nũquid eliget eſſe magiſter, qui nondũ diſcipulus fuit? Et quomodo aut in ſe, aut in aliis motus irrationabiles poterit tẽperare? nemo carnem ſuam odio habet. Quomodo ergo putatis, ſi iam magiſter ſuus fuerit ille, quin facile ſibi aliquando eò amplius quò familiarius condeſcendat?

De die temperantiæ.

K Illuceſcat igitur dies temperantiæ, vt quærat quomodo temperari & refrænari poſſint incontinentes motus voluptatis, beſtiales motus curioſitatis, ceruicoſi motus elationis. Eligat abiectus in domo Dei, & ſubiectus eſſe magiſtro ſub quo frangatur eius voluntas, & obedientiæ fræno concupiſcentia reprimatur. Sed iam in ipſa obedientiæ via, aliqua fortaſſis dura & aſpera occurrere poſſunt, vt accipiat interdum præcepta nonnulla, quæ licet ſalubria ſint, minus tamen ſuauia videantur. Hæc ſi moleſtè cœperit ſuſtinere, ſi diiudicare prælatum, ſi murmurare in corde, etiam ſi exterius impleat quod iubetur, non eſt virtus patientiæ, ſed velamen malitiæ.

De die deuotionis.

L Iam verò cùm in his diutius exercitatus fueris, roga dari tibi lumen deuotionis, diem ſereniſſimã, & ſabbatum mentis, in quo tanquam emeritus miles in laboribus vniuerſis viuas abſque labore, dilatato corde currens viam mandatorum Dei. vt quod prius cum amaritudine & coactione tui ſpiritus faciebas, de cætero iam cum ſumma dulcedine peragas & delectatione. Verùm ad hanc perfectionem pauci (ni fallor) perueniunt in hac vita. Neque enim ſi quis aliquando videtur hanc habere, continuò credat ſibi neceſſe eſt. Maximè ſi nouitius eſt, nec per præfatos aſcẽderit gradus. Pius enim dominus puſillos corde blãditiis talibus allicere ſolet: ſed nouerint qui eiuſmodi ſunt, gratiam hanc præſtitam ſibi non datam. Longe aliter qui exercitatos habẽt ſenſus deuotionis huius felici iucũditate fruuntur. Sed multi tota vita ſua ad hoc tendunt, & nunquam pertingũt:

qui-

quibus tamen ſi piè & perſeueranter conati ſunt, ſtatim vt de corpore exeunt, redditur quod in vita diſpenſatoriè eſt negatum: illuc producente eos ſola gratia, quò prius tendebant ipſi cum gratia, vt conſummati in breui expleant tempora multa. Illis verò qui ad hanc deuotionis gratiam perueniunt, vnũ videtur reſtare periculum, & omnino timendum eſt eis à dæmonio meridiano. Ipſe enim ſathanas trãſfigurat ſe in angelum lucis. Hoc ergo timendum ei, qui tanta delectatione omnia facit, ne dum ſequitur affectionem, corpus deſtruat per immoderatam exercitationẽ: ac deinde neceſſe habeat, non ſine magno ſpiritualis exercitij detrimento, circa debilitati corporis curam occupari.

De die patientiæ.

Neceſſe eſt ergo vt illuceſcat dies patientiæ, per quam omnia dura & aſpera, tacita ampleſtaris conſcientia: te magis diiudicans, & durius arguens, cui nimirum diſplicent, quæ ad ſalutem ſunt: & in cogitatione tua ſemper partem magiſtri, quo ad potes, aduerſus teipſum iuuans, & te in omnibus accuſare, illum magis excuſare laborans. Porrò iam in hoc loco cauendum eſt tibi (vt arbitror) à ſuperbia. Magnum eſt enim omnino ſic vincere ſemetipſum. Melior eſt, ait Salo. patiens viro forti &c. Conſidera quàm manifeſtè Propheta doceat neceſſariam eſſe humilitatem poſt patientiam, dicens: Veruntamen Deo ſubiecta eſto anima mea, quia ab ipſo patientia mea. Nónne videtur hic occaſione patientiæ, tentationem ſenſiſſe ſuperbiæ? M

De die humilitatis.

Neceſſe eſt ergo vt illuminet cor tuũ radius humilitatis, & declaret quid à te ſis, quid à Deo, vt altũ non ſapias: quoniam Deus ſuperbis reſiſtit, humilibus autem dat gratiam. N

De die diſcretionis.

Ergo ne hoc incurrat qui currit, illuminari neceſſe eſt lumine diſcretionis, quæ mater virtutũ eſt, & conſummatio perfectionis. Atq; hæc eſt octaua dies circumciſionis, in qua circunciditur puer: quia diſcretio verè circuncidit, vt non plus nec minus fiat. Nam & qui nimius eſt, fructum boni operis abſcidit, ſicut qui tepidus eſt, & minus facit. In hac ergo die nomen imponitur, & nomen ſalutis. Nec de eo qui ſic conuerſatur, dubitem dicere quòd ſuam ipſius ſalutem operatur. Vſque ad hunc enim diem poſſunt dicere ange- O

li qui nouerunt ſecreta cœleſtia. Sed ego nunc primum ei fiducialiter ſalutis nomen impono. At verò quia omnino rara iſta auis in terris eſt, huius diſcretionis locum in nobis ſuppleat virtus obedientiæ, vt nihil plus, nihil minus, nihil aliter quàm imperatum ſit faciamus.

VVERRICVS.

Quòd præſens tẽpus nobis ad pœnitentiã ſit conceſſum.

P *Poſtquã impleti ſunt dies purgationis Mariæ, tulerunt Ieſum in Hieruſalem.* O quàm felix eſt de quo dici poteſt, Impleti ſunt dies purgationis eius, vt iam nihil ei aliud ſuperſit niſi vt ferant eum in Hieruſalẽ ſupernam, & ſiſtant eum domino! Talis nimirum erat Simeon ille ſenex, tam deſiderabilis, quàm plenus deſideriis. Cùm iam olim (vt arbitror) eſſent impleti dies purgationis, in ſuſceptione domini Ieſu, impleti ſunt dies expectationis. Verùm nos fratres dies qui ad purgandum nobis dati ſunt, velimus nolimus, implemus. Sed væ ſi dies implentur, & purgatio minimè impletur, vt poſtea neceſſe ſit illo nos igne purgari, quo nihil pœnalius poteſt in hac vita vel acrius cogitari. Fratres breues dies hominis ſunt, ſed tam valdè precioſi ſunt, imò quò breuiores, eò precioſiores, quia dies ſunt purgationis, cùm ſtatim poſtmodum futuri ſint dies retributionis.

De myſterio turturis & columbæ.

Q *Par turturum aut duos pullos columbarum.* Turturem commẽdat caſtitas. Huius enim merito digna fuit hoſtia pro virgineo partu dari. Licet verò alias per columbam ſpiritus ſanctus ſoleat deſignari: quia tamen libidinoſa auis eſt, non decuit offerri in ſacrificium domini, niſi ea ætate quæ neſciret libidinem. Turturis autem non deſignatur ætas, quoniã agnoſcitur caſtitas in quacunque ætate. Denique compari vno contenta eſt, quo amiſſo, alterum non admittit, numeroſitatem in hominibus nuptiarum condemnans. Nam etſi forſitan culpa propter incontinentiam venialis eſt, ipſa tamen tanta incõtinentia turpis eſt. Pudet ad negotium honeſtatis rationem non poſſe in homine, quod natura poſſit in volucre. Cernere eſt turturem tempore ſuæ viduitatis, ſanctæ viduitatis opus ſtrenuè atq; infatigabiliter exequentem. Videas vbique ſingularem, vbique gemẽtem audias, nec vnquam in viridi ramo reſidentem proſpicies, vt tu ab eo diſcas voluptatum virentia virulenta vitare.

Adde quòd in iugis montium & ſummitatibus arborũ frequentior illi cõuerſatio eſt, vt quod maximè propoſitũ pudicitiæ decet, doceat nos terrena deſpicere, & amare cœleſtia. Ex quibus colligitur quòd vox turturis ſit etiam prædicatio caſtitatis.

GALFRIDVS.

De ſaluatoris oblationibus, & qualiter ſint à nobis offerendæ. R

Obtulerunt pro eo Domino par turturum, aut d. p. c. Excitat nos in amore Chriſti, & matris eius tanta dignatio pro nobis exhibita, & ad cuſtodiam diſciplinæ, eorum nos cohortantur exempla. nemo ſua opera, nemo ſuos diſſimulet domino filios exhibere, nemo ſperet niſi à ſuis ſeſe parentibus offerendum, nec vacuus apparere præſumat in conſpectu domini: ſed turtures & columbæ pullos ſtudeat exhibere, geminam ſcilicet pudicitiam cordis & operis, & duplicem fructum fraternæ dilectionis, in corporalibus & ſpiritalibus commodis. Sic nos ſibi oblatos recipit Deus, ſi & nobis & proximis impendimus quod debemus. Aliter etiam turtures exterioris & interioris hominis indicant puritatem, vt non modò caueatur adulteriũ quod concupiſcendo admittitur, ſed illud etiã de quo dicitur: Immũdus èſt omnis arrogans ante Deum. Columbæ duæ, ſimplicitas, & benignitas, & earum pulli, innocentiæ & beneficentiæ fructus, vt quod ſibi quis non vult fieri, nec ipſe faciat alteri: faciat autem ei quod ſibi vult fieri. Qualiter autem offerri debeant aues iſtæ, legiſlator Moyſes ait: Retorto ad collum capite, ac rupto vulneris loco, decurrere faciat ſanguinem ſuper crepidinem altaris. Caput hoc, propoſitum eſt vtriuſque exercitij ſupradicti, quod in omni opere ſicut caput in corpore principatur. Quia tamẽ in multis offendim⁹ omnes, nec tollatur omnino hoc caput, ſed vt fluat ſanguis qui pro piaculo animæ eſt, inclinetur & reflectatur ad collũ confeſſionis, per quã expietur & acceptetur vtriuſque propoſitũ ſanctitatis. Sed multi palpant, multi diſſimulant, nec rumpunt vulneris locum, ſed pro illis alia in confeſſione loquuntur. Altare Dei, religioſa quęcũq; profeſſio eſt cuius crepido vel baſis, ſacræ conuerſationis initium. Effundit ſanguinem, qui reatum proprium confitetur. Sed non ad altaris crepidinẽ,

ſi non etiam profitetur emendatius ſibi deinceps eſſe viuendum. Aliter etiam crepido altaris huius & baſis, eſt prælatus ſacræ congregationis, cui totum onus incũbit, ſicut in Græca lingua rex, Baſileos nomen accepit. Fundit itaque ſanguinem, ſed non ad crepidinem altaris, qui compungitur quidem, ſed non cui conuenit confitetur. Inde eſt quòd legali ſanctione cognoſcitur eſſe decretũ, quatenus ſacerdos qui offert victimam holocauſti, habeat pellem eius, vt videlicet veterem quem exuit hominem, ei quiſque exhibeat, qui eũ induit nouum.

ADAM DE PERSE.

De quatuor oblationibus Chriſti.

S *Obtulerunt pro eo Domino par turturum & duos p.c.* Mira res, precio auium redimitur precium noſtrũ, & redemptor noſter redimitur, antequam nos redimamur ab ipſo. Habemus autem quatuor de Ieſu oblationes diſtinctas, quarum prima facta eſt de ipſo à parentibus. Secũda pro ipſo de auibus. Tertiam fecit de ſeipſo. Quartam faciet ipſe de ſuis. In his omnibus inſtruimur quid credere, quid imitari, quid ſperare debeamus. Prima oblatio de humilitate nos inſtruit cũ humiliter legi ſubiicitur legiſlator & iudex. Secunda ad paupertatem voluntariam nos inuitat, cùm vniuerſitatis au ctor & dominus hoſtiã pauperũ pro ſe elegit offerri. Tertia ad pietatis viſcera nos emollit, cum pius dominus mori pro impiis per manus nocentium & crucis ſupplicium non refugit. Iam in quarta oblatione eſt præmiũ noſtrũ, cum ſ. in fine mundi offeret & tradet regnum Deo & patri, ſi tamen quintam de nobis exhibeamus ad meritum. Quintã de nobis facimus, ſi noſmetipſos, & in legis obſeruantia humiles, & in contemptu mundi voluntarios pauperes, & in compaſſione proximi miſericordes exhibeamus.

GALFRIDVS.

Quòd qui Chriſtum ſuſcipere voluerit, ei deeſſe nõ debet ſpes & timor.

T *Homo erat in Hieruſalem cui nomen Simeon, & h.i.& ti.* Væ ſecuro peccatori! ſubitaneus ei veniet interitus, nec effugiet. Felix qui iuſtus in actione, & in cogitatione fuerit timoratus! Timuit Simeõ in quo Spiritꝰ ſanctus erat. Timuit qui reſponſum acceperat ab eo. Tibi peccator vnde ſecuritas? Nec ſolum timoratus erat, ſed expectans redemptionẽ

Iſrael.

Iſraël. Beneplacitũ eſt domino ſuper timẽtes eũ & in e.qui. ſ.ſ.m.e. Vtraq; res neceſſaria ad ſalutẽ. Timor ſollicitat, ſpes conſolatur. Infundit vulneribus animę ſpes oleum, timor vinum. Quàm lætus Simeon venit in templum domini, vbi templi dominũ inueniret! Quàm lętus ſuſcepit quẽ deſiderauerat! quam lætus geſtãdo ſuſtinuit, quem ſuſtinuerat expectando! Confortentur igitur corda noſtra, & ſuſtineãt dominum. Suſcipiamus leue onus in vlnas. Exeramus & exerceamus vtroſq; lacertos, nõ ſummis tãgamus digitis, aut etiã imitemur eos qui nec digito ſuo quod imponunt aliis, volunt mouere. Duo ſunt brachia, obedientiæ & patiẽtiæ, ſine quibus interim verbum Dei firmiter non tenetur, bona faciens, & mala patiens. Si fueris in vtroque non ſegnis, ſi nõ trepidè, non tepidè, ſed viriliter agas, ſed cõfortetur cor tuũ & delectetur, ſalutare Dei in vlnis habes, in ſinu foues, & ipſe pariter cõfoueris. Eſt qui geſtat illud in humero, cui oneroſa eſt æquitas, cui moleſta ſobrietas, cui grauis eſt diſciplina. Eſt qui videtur illud ſuper caput poſitum circunferre, nec fraternæ ſeruiens ædificationi, ſed ſuę oſtentationi. Parũ eſt ille timoratus, & parum amans: quia enim minus diligit, minus & metuit ne amittat.

ODO TVSCVLANVS.

Quòd Ieſum in vlnis accipere, ſit geminæ bonæ operationi operam dare.

Accepit eum in vlnas ſuas. Per vlnas, id eſt per brachia, opera deſignantur. Accipitur igitur Ieſus in vlnis, quia per bona opera perſeuerat in nobis. vnde: Super quẽ requieſcet ſpiritus meus, niſi ſuper humilem, & qui. & tremen. verb. m. i. exequentem cum tremore mandatorum opera. In brachiis autem accepit, non in brachio: quia neceſſaria nobis eſt duplex operatio. Eſt enim opus quod delet culpã, & eſt opus quod gloriam promeretur. V

GALFRIDVS.

Qui, vbi, & quomodo Chriſtum debeant inuenire.

Nunc dimittis Domine ſeruum tuum in pace. Hoc nobis carmen cecinit canus ſenex, quemadmodum dulcius ante obitum concinit albus olor. Nato domino angeli cecinerunt: oblato eo, iuſtus canit, quod ad eorum gaudiũ iam iamque tranſibat. nempe, Rectos decet laudatio. Adorato domino non cecinere Magi, ne ſapientiæ aſcriberetur humanæ: immò X

vero

verò munera ei obtulerunt,& myſticis donis dominũ glorificauere non verbis. Sic efficacior apud eccleſiam Gentiũ præfigurata deuotio, quàm apud populum Iudæorum, qui dominũ labiis honorabat. Venerãt prius paſtores ad dominum, venerant & ſiderum contemplatores: Simeon forſitã venire nõ poterat: ipſe ad eum venire dignatus eſt,& præuenire eũ in benedictione dulcedinis. Studeant neceſſe eſt paſtores hominũ ſacrę deuotioni, vt dum cuſtodiendis gregibus ſolerter inuigilãt, ex cœleſti admonitione feſtinẽt ad præſepium ſcripturæ ſacræ, vnde ſibi pariter & aliis vitalia referant alimenta. Nihilominus etiam perfecti quique clauſtrales quærendo & ſapiẽdo quæ ſurſum ſunt, nõ quę ſuper terram, tanquã ſidera contẽplando, per ducatũ fidei ad intelligentiã veritatis accelerẽt. Tu verò fili qui ſtudiis ſpiritualibus vacare nõ ſufficis, ſed in exauditione & obauditione præceptoris tui quẽ tibi cõmẽdat interpretatio nominis Simeonis, nõ pro tuo ipſius arbitrio, nõ pro quæſtu proprio terrenis laboribus occuperis. Expecta dominũ, viriliter age, confortetur cor tuum. Suſtine eum qui pauperis in finem non obliuiſcitur. Occurret tibi,& gratiam gratis infundet. Nunc dimittis, ait Simeon, ſeruum tuum domine. Quis illi iam innotuerat, quod longè poſtmodum dicturus erat dominus: Iam non dicam vos ſeruos, ſed amicos meos? Dimittis, ait, ſeruum, & admittis amicum: non ſpiritum ſeruitutis iterum in timore, ſed tuam potius charitatẽ infundens. Dimittis clauſum de ergaſtulo duplici, ſeculi videlicet huius & corporis. Dimittis eum qui vinctus eſt liberum,& funiculo triplici carnalis videlicet neceſſitatis, voluptatis, conſuetudinis miſeratus abſoluis. Væ miſeris, quantos hodie vincula pernicioſa delectant! Teneri volumus, mitti, & timemus omnino diuitem.

ADAM DE PERSE.

Quòd triplicem lętitiam contineat canticum Simeonis.

Y *Nunc dimittis ſeruum tuum Domine.* Notum eſt in hoc cãtico quatuor eſſe verſus, quia quatuor ſunt lætitiæ cœleſtis progreſſus. Primus eſt in expectatione & deſiderio pii cordis: vnde in primo verſu ſe in pace dimitti proclamat. Secundus eſt in fructu & prouentu piæ expectationis: vnde in ſecundo verſu corporeis etiam oculis ſe videre ſalutare Dei, hoc

hoc eſt Saluatoré exultat. Tertius eſt in charitate de profe-ctibus alienis: vnde in tertio verſu hoc ſalutare Dei omnibus populis communicari denunciat dicens: Quod paraſti ante faciem omnium populorum. Quartus & vltimus progreſſus, eſt ſempiterni luminis reuelatio, & gloriæ manifeſtatio: quod in quarto verſu commemoratur cum dicitur: Lumen ad reuelationem &c.

BERNARDVS. Quòd dilectio gladius appelletur.

Et tuam ipſius animam pertranſibit gladius. Eſt gladius amor Dei, qui Mariæ animam non modò confixit, ſed etiã pertranſiuit, vt nullam in pectore virginali particulã vacuã amore relinqueret, ſed toto corde, tota anima, tota virtute diligeret, & eſſet gratia plena. Aut certè pertranſiuit eam, vt acciperemus, & fieret mater charitatis, cuius pater eſt charitas Deus parturiens, & in ſole ponens tabernaculum eius. Et illa quidem vulnus ſuſcepit amoris & ſuaue. Ego verò me felicem putauerim, ſi ſummo quaſi cuſpide huius gladij pungi interdum me ſenſero, vt vel modico accepto amoris vulnere dicat anima mea: Vulnerata charitate ego ſum. Z

GALFRIDVS.

Quomodo nobis inuicem Chriſtum offerre & ſuſcipere debeamus.

Erat Anna prophetiſſa filia Phanuël de tribu Aſſer. Magna ſiquidem fuit illa Anna, in qua ſterilitatem naturæ gratiæ ſuperauit vbertas, vt tantum Prophetam páreret, quæ tanto tempore fuerat deſperata de partu. Longè verò maior Anna iſta, quæ per tot annos nõ diſcedebat de templo, ieiuniis & orationibus ſeruiẽs die ac nocte. Felix quæ enixa eſt Samuëlẽ, ſed quæ Saluatorem felicior. Nec immeritò de tribu Aſſer fuiſſe & filia Phanuël perhibetur. Aſſer beatitudinem ſonat, Phanuël faciem Dei. Erat enim certiſſimè Anna iſta tanto tempore vidua, & talis vidua erat de genere bonorum & dicentium Deo: Exquiſiuit te facies m. ſa. t. d. re. Tales oblatio domini legitur habuiſſe perſonas paucas numero, ſed precioſas merito & virtute. Imitemur & nos offerẽtes dominũ, & eos qui tãto gaudio ſuſcepere ſalutem. Offeramus nobis inuicẽ Chriſtũ, & abinuicẽ ſuſcipere eum ſtudeamus. Maria illuminatrix, Ioſeph augmẽtũ, ſunt: Simeõ exauditio, Anna gratia interpretatur. Illuminatio ad doctrinã prędicationis, ad formã cõuerſationis referatur augmen- A

tum

tum. Vtilis planè ſupererogatio, & ſalubre prorſus augmentum, ſi ad verba doctrinæ exempla vitæ ſuperadiiciat, qui proximis ſtudet offerre ſalutem. Et notandum quòd vterque ſexus pariter fuerit in vtriſque. In verbo enim doctrinæ captanda fœcunditas, virilitas potius in exemplo. Alioquin prauè admodũ & peruerſe fortius prędicat quis, quã victitat opere, quàm ſermone fragilior. Nihilominus enim obſeruanda ſuſcipientibus in exhibitione obedientiæ fortitudo virilis, in gratiarum actione deuotionis pietas, & affectus quodammodo muliebris. Vnde etiam Simeon accepit eum in vlnas ſuas. Anna autem confitebatur domino, & omnibus loquebatur expectantibus redemptionem.

Item vnde ſupra.

B Aliter etiam illuminatio noſtra in conuerſione, cùm à tenebris reuocamur ad lucem: augmentum noſtrum eſt, cũ de virtute proficimus in virtutem. Dicitur quidem vterque parens, iuxta illud: Cùm inducerent puerum Ieſum parentes eius. Verius tamen Maria parens eſt, Ioſeph nutricius ſaluatoris. Si quis à tenebris noſtris, ad lucem iuſtitiæ nos adducit, Ieſum parit in nobis donec formetur. Si quis ad meliora nos promouet, Ieſum fouet quaſi iam natum. Ab vtroque tamen Ieſus ſuſcipiendus eſt, tanquam Ieſus expanſis vlnis, & gratiarum actione deuota. Mariæ ianuam claudit, qui tenebras diligit magis quàm lucem. Excludit ſanctum Ioſeph, qui eiuſdem lucis nõ admittit augmentũ. Simeon Ieſum recipit, quotiens exauditus à domino, quamlibet gratiam quis obtinuerit precibus impetratam. Anna etiam ſuperueniens confitetur, ſiquis nec poſtulatum aliquando, nec ſperatum diuinæ clementiæ, tã gratum quàm gratuitum munus accipiat. Adeſt Simeon, dum oratio ſupplicum exauditur. Anna ſuperuenit, quotiens abundantia pietatis merita ſupplicum excedit & vota.

HVGO DE S. VICTORE.

Quid ſignificet illud, quòd Ieſus annorum xij. aſcendit in templum.

C *Cùm eſſet Ieſus annorum xij. &c.* Duodecim annorum in Hieruſalem Ieſus aſcendit: quia poſt perfectionem operis & duplicatam charitatis virtutem, ad pacem contemplationis peruenitur. Parentes Ieſu ad Hieruſalem iter vnius diei redeunt: quia ſenſus carnis qui per exercitũ boni operis

ris internâ veritatem nutriunt, per exteriorum delectationẽ retracti diu in interna pace perſiſtere nõ poſſũt. Chriſtus in Iudæa naſcitur de virgine, & veritas in confeſſione naſcitur de puritate. Vnus dies, vna claritas, vnum gaudiũ, vna benedictio, quam Eſau accipit: quia duplicem ſtolam non potuit promereri. Hoc vnius diei iter elongãtibus ab Hieruſalem: quia delectatio præſentium elongare facit animos à contemplatione æternorum. Poſt triduum Ieſus in templo inuenitur: quia poſt correctionem cogitationis, loquutionis, & operis, veritas in corde mundo percipitur. Inuenitur autem inter doctores & ſapientes: quia in ſacra ſcriptura & ſacri verbi doctoribus veritas cognoſcetur.

BERNARDVS.

Quòd humanam ſuperbiam Dei ſubiectio condemnarit.

Et erat ſubditus illis. Quis, quibus? Deus hominibus, D Deus inquam cui angeli ſubditi ſunt, cui principatus & poteſtates obediunt. Subditus erat Mariæ, nec tantùm Mariæ, ſed etiam Ioſeph propter Mariam. Mirare ergo vtrunlibet, & elige quid amplius mireris: ſiue filii benigniſſimã dignationem, ſiue matris excellentiſſimam dignitatem: vtrinque ſtupor, vtrinque miraculũ: & quòd fœminæ Deus obtemperet humilitas abſque exemplo, & quòd Deo fœmina principetur ſublimitas ſine ſocio. In laudibus virginum ſingulariter canitur, quòd ſequũtur agnum quocunque ierit. Quibus ergo laudibus iudicas dignam quę etiam præit? Diſce homo obedire. Diſce terra ſubdi, diſce puluis obtemperare. Erubeſce ſuperbe cinis. Deus ſe humiliat, & tu te exaltas? Deus ſe hominibus ſubdit, & tu dominari geſtiens hominibus tuo te præponis auctori? Quotiens enim hominibus præeſſe deſidero, totiens Deum meum præire contendo. De ipſo nanque dictum eſt: Et erat ſubditus illis. Si hominis homo imitari dedignaris exemplum, certè non erit tibi indignum ſequi auctorem tuum. Sed non potes forſitan ſequi eum quocunque ierit. Dignare vel ſequi quò tibi condeſcendit. Hoc eſt: ſi non potes ſublimẽ conſcendere ſemitam virginitatis, ſequere vel Deum per tutiſſimam viam humilitatis: à cuius rectitudine ſiqui etiam de virginibus deuiauerint, vt verum fatear, nec ipſum ſequuntur agnum quocunque ierit. Sequitur ſiquidem comqui-

quinatus & humilis,ſequitur & virgo ſuperbus: ſed neuter quocúque ierit: quia nec ille aſcendere poteſt ad munditiá agni,qui ſine macula eſt,nec vt ad eius manſuetudinem deſcendere dedignatur,qui non coram tondente, ſed coram occidéte ſe obmutuit. Attamen ſalubrioré elegit parté ſequendi in humilitate peccator,quá in virginitate ſuperbus. Cũ & illius immunditiá ſua humilis ſatiſfactio purget, & huius pudicitiá ſuperbia inquinet. Sed felix Maria cui nec humilitas defuit,nec virginitas.

Quòd ſemper æquè ſapiens æquè fuerit gratioſus.

E *Ieſus autem proficiebat ſapientia,& ætate,& gra.apud Deũ & homines.* Quod de ſapientia & gratia hic dictum eſt, non ſecundum quod erat, ſed ſecundum quod apparebat intelligendum:non quia aliquod ei nomen accederet, quia volebat ipſe vt videretur. Tu homo cùm proficis, nec quando nec quantum vis proficis: ſed te neſciéte,tuus profectus moderatur,tua vita diſponitur. At verò puer Ieſus qui diſponit tuam, ipſe diſponebat & ſuam. Et quando volebat,& quibus volebat ſapiens apparebat, quando & quibus volebat ſapientior, quando & quibus volebat ſapientiſſimus. Similiter & cum ſemper omni gratia plenus fuiſſet,ſiue quam apud Deum,ſiue apud homines habere deberet,pro ſuo tamen arbitrio eam nunc plus, nunc minus oſtentabat, provt cernentiũ vel meritis congruere,vel ſaluti expedire ſciebat.

Quòd conſultius ſit virgam quàm malleum ſuſtinere.

Cap.3. F GEnimina viperarũ,quid oſten.vo.fu. à v.ira? Facite dignos fructus pœnitentiæ. Acſi diceret: Apprehendite diſciplinam, nequando iraſcatur dominus. Suſtinete virgam corripienté, ne ſentiatis malleum conterentem.

VVERRICVS.

Quòd Ioannis condemnentur exemplo,qui cæteris detrahunt vt appareant glorioſi.

G Exiſtimante autem populo & cogitante in cordibus ſuis ne fortè ipſe Ioãnes ſ.eſſet Chriſtus,reſpondit: Quem vos me arbitramini non ſum ego. Fidelis amicus ſponſi, magis amator domini ſui quàm ſui,ſe minui vt ille creſceret optabat,& de minoratione ſui gloriam illius augere ſatagebat, ante Apoſtolum opere & virtute dicens illud apoſtolicum:

cum: Non noſmetipſos prædicamus, ſed dominum Ieſum Chriſtum. Ideo nimirum magna eſt gloria eius in ſalutari tuo, in Ieſu tuo domine, cuius iuſtitiæ & bonitatis eſt diligentes ſe diligere, & glorificantes ſe multò amplius glorificare. Maluit itaque Ioannes in domino ſanè quàm in ſeipſo vane gloriari: quia & maluit à domino veraciter quàm à ſeipſo fallaciter commendari. O filij hominũ vſquequo graui corde, vt q.di.va.& quæ.m. Vt quid vanam & mendacem gloriam diligitis, & gloriam abinuicem accipitis vel quæritis, & gloriam quæ à ſolo Deo eſt non vultis? Sed quomodo quæritis? Vtinam agendo fortia, non loquendo ſublimia. Vtinam ſaltem vera loquendo licet vanè, & non mentiendo planè. Vtinam denique mentiendo de nobis, non etiam detrahendo de aliis. Hoc iam non eſt gloriam accipere, ſed quærere, ſed magis furari & rapere. Certè ſi gloriam ab homine non quæreres, ſed oblatam acciperes, iam ex hoc ſecundum veritatem non ambulares. Nunc autem quid? cùm non ſolùm accipis ſi offertur, ſed & quæris cùm non offertur? Quid denique cùm alium velut trucidas venenoſa & inſidioſa lingua, vt gloriam eius tibi rapias, vt de malo eius tu melior, de contemptu eius tu glorioſior appareas? Sit ergo illud gloriam ſcilicet accipere vel quærere ab homine, inſipientium vanitas. Quid iſtud niſi ſæuientium crudelitas? Sit certè illud, vt minus loquar, tentatio humana. Quid iſtud niſi imitatio diabolica? Imitentur eũ qui ſunt ex parte eius.

GALFRIDVS.

Cur ad oſtenſionem ſui ſpiritus ſanctus columbam elegerit.

Deſcendit ſpiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ip. H
Meritò in ſpecie auis præſentiam ſuã ſpiritus innotuit, qui deſurſum veniens vbi vult ſpirat, & neſcitur vnde veniat, aut quò vadat. Verũtamen non edacis corui ingluuiẽ, aut violẽtiam rapacis accipitris, non turpitudinem merulæ, nõ monedulæ auaritiam, non ſtruthionis pennas inutiles, non pauonis vanam oſtentationem, non iracundiam cygnorũ, non multarum garritus auium, ſed columbæ ſimplicitatem, manſuetudinem, & expertem fellis innocentiam ſpiritus ſanctus elegit, quæ muſcarum, vermium, cadauerum fugitans,

tans, puro veſcitur grano, illud nobis commendans quod in terra cadens & moriens multum attulit fructum. Prima auis huius commendatio legitur in ſcripturis, cum ſecundis parentibus annuo clauſis ergaſtulo ſignum dedit diuinæ miſericordiæ & ſuæ liberationis. Siquidem per oliuæ ramum, vltoris humanæ luxuriæ & prçuaricationis diluuij finem columba rediens nunciauit. Baptiſmus Chriſti formá noſcitur diluuij tenere, peccatores nó emerſuros, ipſe quoque ſubmergens: niſi quòd illud perſonas perdidit peccatorum, hic felicius homines ſaluans in profundum ſola peccata deponit.

GVILIELMVS DE CAILLOE.

De triplici proceſſione ſpiritus ſancti ad homines.

I *Factum eſt baptizato Domino, & oráte, deſcendit ſpiritus ſanctus corporali ſpecie ſicut columba in ipſum.* Tribus modis ſpiritus ſanctus viſibiliter inuenitur ad homines proceſſiſſe, in columba, in nube, in igne. Sunt verò tres ſtatus hominum, quibus iſtæ proceſſiones congruenter aptantur, incipientium, proficientium, perfectorum. Incipientibus illabitur ſpiritus in columba, proficientes exaltat in nube, perfectos in igne probatos examinat & perficit clariores. Cùm videris hominē afflictum, mœſtū, ſollicitum, timoratū, meditanté vt columba, pœnitentiæ penitus cruciatibus & columbinis gemitibus conſecratum, ſpiritum in columba non dubites accepiſſe. Si verò toto conamine mentis & corporis ad virtutum perfectionem ſe rapiat, & ſtudio ſanctæ contemplationis incumbens, cœli ciuibus cogitatione & auiditate ſe ingerat, ſpiritum in nube ſuſcepiſſe ſe monſtrat. Si autem de virtute in virtutem ſemper aſcendens in amore Dei magis ac magis accendatur, & ignito vehementer ſanctæ prædicationis eloquio, aliis accedat, in igneis linguis hunc ſpiritum accepiſſe patenter elucet.

GALFRIDVS.

Explanatio de lectione euangelica, Cū turbæ irruerét.

Cap.5. K *DVm turbæ irruerent ad Ieſum vt audirent verbū Dei, & ipſe ſtaret ſecus ſtagnū Genezareth.* Magni meriti eſt apud Deum deſiderium verbi Dei, quod ipſam quoque irreuerentiam turbæ irruentis excuſat. Non enim ab eis conſideratur maieſtas, dum deſideratur vtilitas. Sed ne ab ipſo

quidem attẽditur ad quem irruant, ſed ad quid. Illud quoque aduertendum, quòd ad ſalutem ardenter irruit, qui verbum Dei medullitus concupiſcit. Nec ſaluator irruentibus indignatur, ſed deſiderantibus fauet. Ruamus igitur & nos, irruamus in retia verbi Dei, vt eruamur de ſtagno Genezareth, & inter bonos piſces reponamur in vaſis, exhilarandi feliciter conuiuio ſaluatoris. immò non ſicut turbæ incompoſitè irruamus, ſed diſciplinatè, reuerenter, & humiliter accedamus. Accedentibus enim nobis, & deſiderantibus verbum eius, dignantiſſimus & benigniſſimus adeſt, ſtans vtique ſecus ſtagnum Genezareth, iuxta illud: Prope eſt dominus his qui tribulato ſunt corde. Quod enim aliud ſtagnum ſic fluit, ſic turbatur, ſic auram generat ſibi ipſi? Hoc nempe eſt quod Genezareth ſonat. Aut certè ſtagnum hoc pręſens ſeculum ſignat: & interim ſtat nobis dominus ſecus illud, vt ex eo nos eruat, non in eo ipſe. Et quidem ſtagnum hoc alias mare Tiberiadis dicitur. Sed cùm plura habeat nomina, hoc loco ei quod viſum eſt myſterio conuenire tribuitur. Mare enim videtur mundus magnitudinem eius mirantibus. Sed rectius dicitur breue ſtagnum, latitudinem expectantibus ampliorem. Cæterùm ſicut in nomine maris ſeculi huius amaritudo, ſic in ſtagno Genezareth ingenita quædam & repentina eſt deſignata commotio. Cùm enim aquæ ſint populi, in hoc ſtagno non animis ſtatio, ſed turbatio eſt: quòd ipſe ſibi iugiter auram generat qua turbatur. Vnde enim in hoc Genezareth aura non gignitur? à dextris & ſiniſtris, ab ante & retro, deorſum oritur & deſurſum. Nam & proſperitas ſtultorum perdit illos, & occidit auerſio paruulorum. Aliter quoque à dextris imminent turbationes, quę ad augmentum fuerint meritorum: à ſiniſtris, in quibus magis expiatio peccatorum. Vel à dextris, quę ad vtilitatem: quę verò ad perniciem, à ſiniſtris. Eſt enim tribulatio quæ patientiam operatur. Et eſt alia per quam magis animus induratur. Videtur etiam à dextris aura procedere, cùm in nos aliqui pia intentione conſurgunt: cum ex malitia, à ſiniſtris. Quod autem diximus ab ante & retro, ad apertas & occultas referimus perſecutiones: quòd alius euidenter immineat, alius inſidietur à tergo. Sed nihilominus aura deſurſum oritur & deorſum, dum & ſuperiores & inferiores

impugnant nos aliquotiens & affligunt.

Sequitur:

L *Et vidit duas naues.* Ego his nauibus obedientiam & patientiam intelligo, quarum altera in labore exercet, altera ſuſtinet in dolore. Quàm malè mergitur, qui ſine his duabus nauibus ſtagnum illud ingreditur! Deſcendunt autem piſcatores ab his nauibus, cùm humiliter ſe fatentur his carere virtutibus. Lauant retia, quibus nihil viuum, vtile nihil ceperunt, ſed ſordes potius contraxerũt, cùm deſideria ſua, & ſtudia purgant confitendo. Ea quippe ſunt retia, quibus nil boni adepti ſunt, ſed inania quædam & indigna ſectati. Quæ verò de duabus nauis ſit Simonis, ipſo obedientis nomine declaratur. Hanc Saluator aſcendens, rogauit eam reduci à terra puſillum, vt videlicet in laboribus obedientiæ, etſi terrena ſit actio, ſed intentio ſit cœleſtis. Puſillum enim à terra reducimur, cùm eadem opera quæ vel ipſi prius egimus, vel ab aliis ſecularibus cernimus actitari, diſſimili tamen intentione ſectamur. Dignum verò eſt vt præcedat obedientia patientiam. Quatenus benefaciens quis, & colaphizatus ſuſtineat, non tanquam adulter aut ſacrilegus patiatur. Et ſedens docebat de naui turbas. Eſt enim nauis cathedra Saluatoris. Cæterùm doctrinæ vacantes tanquam in littore nauigamus: manum mittentes ad fortia, iam in altum ducimur. Iuxta illud: Facientes operationem in aquis mul. ipſi viderunt opera do. & mi. e. in pro. Ceſſat autem locutio, vt actio iam accedat. Vt enim ceſſauit loqui, ait ad Simonem: Duc in altum, & laxate retia veſtra in capturam. Quod eſt dicere, Mediis licet in fluctibus ad hoc ſtudium mentis & deſiderium applicate, vt opus aliquod bonum efficere, tanquam vitale aliquid obtinere poſſitis.

Sequitur:

Præceptor, per totam noctem laborantes nihil cepimus. In verbo autem tuo laxabo rete? Nox erat priſtina conuerſatio vitiorum tenebris obuoluta, mortis operta caligine. In qua plurimum laborantes, ſi diligenter aduertimus, nihil nos cepiſſe fatebimur. Felix qui retia laxat, qui ſtudia applicat in verbo Dei, non ad arbitrium propriæ voluntatis! Sed quid agimus, quòd tantam piſcium multitudinem rete concludit, quantam nauicula noſtra non capit?

pit? Maiora ſiquidem cupimus & conamur plærunque quàm poſſumus. Et rete rumpitur, dum deſiderium præpeditur. Quod quidem ſic piſcantibus ſæpè contingit, non modò ex infirmitate propria, ſed ex malignitate etiam aliena. Annue igitur ſociis qui ſunt in naui altera, quiſquis hæc pateris, vt patientia ſuppleat, quod ſe videt, & dolet obedientia minus poſſe. Et bene eidem naui ipſorum quoque conueniunt nomina ſingulorum. Erant enim in ea Iacobus & Ioannes, quorum prior luctator, ſequens Dei gratia interpretatur. Sic nimirum duplex inuenitur patientiæ gradus, dum prius qui luctatur viriliter ne ſuccumbat in tentatione, poſtmodum gratulatur feliciter, & gloriatur in tribulatione. Et quàm beati qui meruerunt obtinere quod ſequitur! Venerunt & impleuerunt ambas naues. Altera enim ſine altera præſertim in hoc ſtagno Genezareth nunquam impletur. Merguntur autem, ſed minimè ſubmerguntur, dum tanquam ſeculi fluctibus, illa quidem terrenis actibus, hæc tranſitoriis aduerſitatibus occupātur, ſed minimè ſuffocantur. Nec immeritò Simon procidit ad genua Ieſu, videns hoc non ſuæ virtutis eſſe. Stupor enim apprehenderat eum, & eos qui cum ipſo erant. Non eſt ſola obediētia. Comites habet non diſſimiles ſibi, manſuetudinem ſcilicet & humilitatem, id eſt Iacobum & Ioannem. Erant autem (vt legitur) iſti duo, filii Zebedæi, qui interpretatus dicitur fluens iſte. In quo nomine non inconuenienter (vt arbitror) ſpiritus ſanctus intelligi poteſt, de quo Dominus ait: Qui biberit aquam quam ego do &c. Hoc autem dicebat de ſpiritu, ſicut & euangeliſta ſubiungit. Ab eo autem vtraque hæc patientia gignitur, & quæ luctatur in Iacob, & quæ in Ioanne gratias agit Deo. Quinetiam ab eodem obedientia eſt. Vnde etiam nihilominus ipſe Simon Bariona, id eſt filius columbæ appellatur. In cuius ſpecie ſpiritus ſanctus oſtenditur. Et ait ad Simonem Ieſus: Noli timere. Ex hoc enim eris homines capiens. Iuxta literam, in his verbis, piſcationis huius myſterium declaratur. Cæterùm vt proſequamur quod nos cœpimus, ne ſuper hac gemina piſcatione nimium timeat, vel miretur, amplior ei quædam hominum captura promittitur. Pulchra promiſſio,

ſed timẽda. Periculoſè ad huiuſmodi myſterium piſcationis aſſumitur. Ne timeas, inquit, maiora videbis. Periculoſior tibi debetur, & longè amplius meticuloſa piſcatio: homines eris capiens. Sed quomodo homo capitur? Miro ſiquidem modo tergiuerſari & ſubterfugere norunt homines, nec humana vnquam induſtria homo capitur ad ſalutem. Hic ergo maximè neceſſarium eſt verbum Dei, neceſſaria virtus verbi. Sed quàm iucundus finis & læta concluſio? Subductis ad terram nauibus ſecuti ſunt eum. Quando nobis hoc erit? quando naues in hoc pelago fluctuantes, immò periclitantes ſubducentur ad terram? Ipſa eſt enim terra viuentium, non quia in imo, ſed quia in ſolido poſita eſt: quæ quidem nec terit, nec teritur, ſed ſtabilis eſt & æterna poſſeſſio.

GVILIELMVS DE CAILLOE.

De triplici proceſſione ſpiritus ſancti inuiſibiliter.

M Tribus etiam modis ſpiritus ſanctus inuiſibiliter apparet. Aliis datur in munus, & non vſum muneris: aliis in vſum muneris, & nõ in munus: aliis ſimul in munus, & in vſum muneris. Primi ſunt boni ſed imperfecti, ſecundi mali, tertij boni & perfecti. Et primi quidem columbina ſimplicitate gemunt ſibi. Secundi verò nubium more compluũt multos, in ſe autem rapiuntur in arida, in magnis & mirabilibus ſupra ſe, & diſſipantur à ventis. Tertij pariter incendunt & ardent ſanctorum deſideriorum ſtimulis, in ſe nutrientes amoris incendia, & eloquiis dominicis alios inflammantes.

PETRVS DAMIA.

Quòd Deus dum quæ noſtra ſunt à malis auferri permittit, quaſi per peccatum alterius noſtrum tollit.

Cap. 6. N SI *quis abſ. tua, ne re.* Multum nobis Deus præſtat, cùm nocitura petentibus negat, ſed multò amplius, cum quæ nocent habentibus aufert. Enimuerò ſeruus Dei tunc debet timere, cùm temporale quid percipit: tunc gaudere, cùm perdit: quia cui propoſitum eſt cœleſtia ſcandere, expeditius proculdubiò vacuus quàm onuſtus graditur. Medicus ſanè ſanguiſugas tumentibus membris apponit, virúſque ſimul ab intimis viſceribus ſorbere permittit.

tit. Diuerſæ tamen intentionis eſt medicus & hirudo. Illa ſiquidem nil aliud geſtit, niſi vt ſanguinem bibat: iſte ad hoc tendit, vt languidus conualeſcat. Illa ſatiatur & moritur: ægrotus autem dum perdit ſanguinem, recuperat ſanitatem. Sic pius & miſericors Deus dum quæ noſtra ſunt à malis nobis auferri permitit, quaſi per peccatum alterius noſtra peccata tollit. Denique ſi homo venenum veneno nouit expellere, quid mirum ſi omnipotens Deus ex alienis vulneribus nouit ſalutis nobis antidotum procurare?

BERNARDVS.

Quomodo Deus in futuro replebit animas beatorum.

Menſurã bonam & con & co. & ſupereffluen. &c. Tripliciter in illa æterna & perfecta beatitudine fruemur Deo. Videntes eum in omnibus creaturis, habentes eum in nobis ipſis, & quod his omnibus iucundius eſt, ipſam cognoſcentes in ſemetipſa trinitatem, & gloriã illam ſine vllo ęnigmate mundo cordis oculo contemplantes. In hoc enim erit vita æterna & perfecta, vt cognoſcamus patrem & filium cum ſancto ſpiritu, & videamus Deum ſicuti eſt. i. nõ modò ſicut eſt in nobis, aut in cęteris creaturis, ſed ſicut eſt in ſeipſo. Hæc cognitio ſumma beatitudinis, tritici medulla, adeps frumenti, quo ciuitas ſancta Hieruſalem ſatiatur. Nam cæteræ duæ quaſi cortex ſunt. Menſuram, ait dominus, bonã & con. & co. & ſuperef. dabunt in ſinu veſtro. Plenam in vniuerſitate creaturarum, conſertam in interiore homine noſtro, coagitatã in exteriori, ſupereffluentem in Deo ipſo. Quemadmodum verò in creaturis videndus ſit, poſſumus aliquo modo intelligere, cùm & philoſophi, Apoſtolo teſte, per ea quæ facta ſunt Dei inuiſibilia conſpexere. Iam quomodo in nobis habendus ſit, & hoc vel ex parte poſſumus cogitare. Conſtat enim triplicem eſſe vim animarum: rationabilem, iraſcibilem, concupiſcibilem. Porrò quomodo circa rationale noſtrum & ſcientia & ignorantia conſtat tanquam habitus & priuatio, ſic & circa concupiſcibile, deſiderium & contemptus, & circa iraſcibile, lętitia pariter & ira verſatur. Implebit ergo Deus rationale noſtrũ luce ſapientiæ, ita vt penitus nihil nobis deſit in omni ſciẽtia. Implebit concupiſcibile noſtrum fonte iuſtitiæ, vt omnino deſideremus eam, & ea penitus repleamur. Sola eſt e-

nim iuſtitia quæ poteſt animam implere, & beatificare eá. Cùm ergo repleuerit Deus cócupiſcibile noſtrum iuſtitia, quicquid reſpuere debet anima reſpuet, quicquid concupiſcere concupiſcet,& ex omnibus id magis appetet quod magis fuerit appetendum. Nec immeritò cócupiſcibili noſtro iuſtitiá attribuimus, ex qua aut iuſti, aut iniuſti reputamur. Cú verò iraſcibile noſtrũ lætitia repleuerit Deus, perfecta erit in nobis tranquillitas, & in ſummá iucunditatem & lętitiá replebitur pace diuina. Et in his, quantum ad animá ſpectat, perfecta beatitudo conſiſtit: quando ſcientia iá non inflat propter iuſtitiam, ira non côtriſtat propter lætitiam, vt ceſſet prouerbiũ illud: Qui app. ſa. appo. do. quando iuſtitia nec indiſcreta erit propter ſcientiá, nec oneroſa propter lætitiá: quando lętitia nec inepta erit propter ſcientiá, nec impura propter iuſtitiam.

GALFRIDVS.

Quòd qualem menſuram obtulimus in meritis, talé ſumus in præmiis accepturi.

P *Menſuram bonam & con. & co. & ſu. d in ſ. v.* Deſideranda promiſſio, & conſideranda conditio. In qua menſura menſi fueritis, remetietur vobis. Sed quid offerimus? Offeramus vel auenam ſterilem, triticum recepturi. Offeramus vel furfur aridum, adipem ſimilæ præſtolantes. Non eſt bona menſura noſtra, niſi conferta, & coagitata, & ſupereffluens fuerit, quia talis nobis promittitur, & ſimiliter conuenit nos metiri. Non eſt conferta menſura eius, ſed vana religio, qui non frænat linguam, ſed ſeducit cor ſuum. Inueniatur obſecro ſolidum munus noſtrum, & conferta menſura. Prematur fortiter, vt nihil tumidum, nihil ſimulatorium, nihil inueniatur in nobis perfunctorium vel inane. Menſuram bonam vt plus capiat coagitent pariter & frequenter: à parte anteriori metus, & deſiderium: à poſteriori, triſtitia pœnitentiæ, & gratulabunda actio gratiarum: à dextris quoque prudentia & temperantia: à ſiniſtris iuſtitia & fortitudo: vt prudenter nos temperemus inter proſpera huius vitæ, & pro iuſtitia fortiter toleremus aduerſa. Aliter, coagitent ab anteriori & retro, priorum noſtrorum memoria, & prouidentia poſteriorum: ita vt illorum nos imitatores, in iſtis imitabiles prębeamus. Ita inquam, vt ex ęmulatione priorum animemur ad toleran-

rantiam: ſed & noſtra nihilominus magnanimitas temperetur, ne ſupra vires aliquid præſumamus. Similiter prouideamus & poſteris: nec per noſtram iuſtitiam vel imprudentiam noſtris turbetur aqua veſtigiis, quæ ad nos vſque tã limpida decurrit. A dextris nobis ſunt proximi qui proficiunt in virtute: qui verò deficiunt, à ſiniſtris. Sic mens noſtra tanquam menſura noſtra ſuis affectibus coagitata vtrinque, vt tãquam vas electionis gratiam capiat ampliorem, dum proficientibus congaudet, & accẽditur ſimili deſiderio, deficientibus condolet, & ſibi metuens dicit: Ille hodie, & ego cras. Nec ſuperfluum cuiquam videatur etiam de ſupereffluentia commoneri. Nunquid non ſerui ſumus inutiles, ſi id ſolùm quod regula præcipit, quod exigit ordo, quod extorquet obedientia facimus? Addendum aliquid propria voluntate velut ad cumulum, ſed hoc ipſum permiſſione prioris. Imò verò optandum ſupra quod poſſumus, vt ſemper nobis ſint in voluntate, & deſiderio, & concupiſcentia ſpirituali quæcunque ſunt ſancta. Ea etiam quibus apprehendendis exiguitas noſtra non ſufficit. Sic menſura nobis vel immenſitas potius gloriæ ſupra modum in ſublime reddetur in nobis ipſis conferta, coagitata in omnibus, ſupereffluens circunquaque.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd qui motus eſt ad preces viduæ, multò magis exaudiet Eccleſiam pro reſurrectione ſupplicantem.

Adoleſcens tibi dico ſurge. Hortor chariſſimi, vt vnius reſurgentis exemplo ad fidem reſurrectionis omnium noſtrũ concitemur, & credamus quòd crux Chriſti noſtri corporis ſit aratrum, fides ſemen, ſulcus ſepulcrum, reſolutio germen, expectatio tempus: vt cùm ver dominici aduentus arriſerit, corporum noſtrorum matura tunc viriditas vitalem reſurgat in meſſem, neſcituram iam caniciem, neſcituram vel finem, non paſſuram falcem, non flagella ſenſuram: quia depoſitis in mortem vetuſtatis paleis, nouum glorioſi corporis cõſurgit in fructum. Si ad vnius viduæ lachrymas tẽporales ſic motus eſt Chriſtus, vt occurreret in via, vt ex oculis ſtillantia dolorum fluenta reſtringeret, vt percuteret mortem, & homini redderet vitam, exequias lugubres in feſtiuitatem natalitiam commutaret: quid faciet, quomodo inardeſcet viribus totis, ad Eccleſiæ ſuæ lachry-

mas iuges per martyres ſacrum ſanguinem ſudantis, donec vnicum ſuum,hoc eſt populum Chriſtianũ occurrés Chriſtus , de mortali feretro perpetuæ vitæ reddat in ſupernæ matris gaudium ſempiternum?

Quòd ſolennem Magdalena Chriſti menſam effecerit officiis pietatis.

Cap.7. R

ROgabat Dominum quidã Phariſæus vt mãducaret cũ illo,& ingreſſus domũ Phariſæi diſcubuit. Et ecce mulier quæ erat in ciuitate peccatrix. Phariſæi domũ Chriſtus intrauit,non accepturus Iudaicos cibos, ſed diuinam miſericordiã largiturus. Neque accubuit pocula ſaporata melle,floribus odorata ſumpturus, ſed pœnitentis lachrymas ex ipſis oculorum fontibus potaturus. Deus delinquentium gemitus eſurit, ſitit lachrymas peccatorum. Et ecce, inquit, mulier &c. Venit pietatis illa non voluptatis exhibitura conuiuiũ. Denique & pœnitentiæ ponit menſam,ferculum compunctionis apponit. Panem doloris infert. Potum lachrymis temperat in menſuram. Et ad delitias deitatis totas totam pulſat cordis ſui & corporis ſymphoniam. Organi planctibus dat clamorem. Citharam per ſuſpiria longa modulatur , gemitus aptat in fiſtulam. Et dum pectus ipſam conſcientiã arguens ſæpè percutit, facit placitura cimbala perſonare. Dùmque taliter apportat diuinis oculis cibos , totas miſericordiæ copias ſic reportat.

Quòd peccatorum lachrymæ cœlum rigent.

In ciuitate peccatrix. Ciuitati peccatrix: quia fama ſua famã totius tetigerat ciuitatis. Si q; iam nõ peccatrix ſibi,ſed ipſius ciuitatis facta fuerat ipſa peccatum. Et cùm accumberet dominus in domo Phariſæi. Non ad ſtantem,non ad ſedentem audet venire peccatrix. Deus cum ſtat corripit, cùm ſedet iudicat,proſtratis coniacet, cũ accũbentibus decumbit. Cognouit quòd accumberet in domo Phariſæi. Inclinem ad miſerandum ſupernam didicit maieſtatẽ, & ideo credidit quòd eſſet ſibi promptus ad veniam , qui Phariſæi venerat tam promptus ad menſam.

Sequitur:

T *Attulit alabaſtrum vnguenti*. Portauit oleum:quia medicinam in tali vulnere à ſuperno medico perquirebat. Stãs retro ſecus pedes eius. Ad pedes tendit ſemper,citam veniam

quæ

qui requirit. Et benè ſtans: quia iam cadere non poteſt, qui ad pedes Chriſti meruit peruenire. Stans retro ſecus pedes eius: vt Chriſti veſtigiis innixa, percurreret per viam vitæ, quæ per viam cucurrerat mortis. Lachrymis rigat pedes eius. En rerum ordo mutatur. Pluuiam terræ cœlum dat ſemper, ecce nunc rigat terra cœlum. Imò ſuper cœlos & vſque ad ipſum dominum imber humanarum proſilit lachrymarum: vt iuxta Pſalmiſtam, & de aquis fletuum illud cantetur: Et aquæ quæ ſuper cœlos ſunt laudent nomen domini. O quanta vis in lachrymis peccatorum, quæ omnem abluunt culpam, gehennam extinguunt, latam diuina promulgatione flectunt ſententiam!

Et capillis capitis ſui tergebat. Vacat ab excuſatione paupertas, inhumanitas veniam nõ habebit: quia in totum ſibi natura ſufficit ad obſequium creatoris. Et oſculabatur pedes eius. Præceſſerant interuenientes lachrymæ, vt deuota oſcula ſequerentur: quia lachrymæ ſatisfactionis, oſcula reconciliationis indicia portant. V

Quod nequaquam Dei munditia noſtris ſordibus inquinatur.

Hic ſi eſſet Propheta, ſciret vtique, quæ, & qualis eſt mulier quæ tangit eum. Phariſæe erras, ſtercora contingunt, ſed non inquinant ſolem. Medicum cum tangit vulnera, putredo nõ polluit. Iudicem quãuis tãgat reus, maculare nõ poteſt. Sic peccator cum ſupplicat, cùm tãgit Deũ, nõ ipſum ſordidat: ſed ipſe & peccato caret omni, & rapit ſubitò ſãctitatẽ. X

Quòd amore ſolo de cunctis criminibus triumphemus.

Dimittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Inter omnia Dei præcepta amor obtinet principatũ. Diliges, inquit, Deum ex toto corde &c. Ama ergo homo Deum, & ama totus, vt poſſis omnia ſine labore vincere & delere peccata. Teneræ militiæ & delicati conflictus eſt, amore ſolo de cunctis criminibus victoriam reportare. Y

BERNARDVS.

Quòd periculoſum ſit alterum pedem domini ſine altero moroſius oſculari.

Remittuntur tibi peccata tua. Vade in pace. Magnam prorſus miſeriam magna miſericordia diluit, & abſtergit. Et hoc quidem feſtinanter: quia ſine vllo interuallo coniunguntur lachrymæ peccatricis, & miſericordia Saluatoris. Remittun- Z

mittuntur peccata, & in pace dimittitur: vt nec de præterito ſit ſollicita, & ſecura de futuro. Pedes iſti quos Maria lauat, oſculatur, & vngit, ſunt miſericordia & iudicium: quorum alterum ſine altero oſculari, vel temeraria ſecuritas eſt, vel deſperatio fugienda. Quis enim Dei miſericordiam indeſignanter attendens, non ſtatim tepidioris vitæ quietem exoptet? Cùm enim recogitat vniuerſitatis dominum formam ſerui pro ſeruis ſuſcipere, triginta & tribus annis operari ſalutem noſtram in medio terræ huius, capi, ligari, lanceari, crucifigi, & hoc totum pati pro filiis hominum, ſtatim deceptoria ſpe ſibi blanditur & alludit, gaudet obſeruari in miſericordia & miſerationibus, iudicium neſcit, ignorat iuſtitiam, & punienda æſtimat non puniri. Fallitur qui ſic oſculatur miſericordiæ pedem, vt pedem iudicij non attendat. Rurſus cùm abducit os, & iudicij pedem crebrioribus oſculis intertangit, ſiccatur carnis animæque ſubſtantia, & vtrunque hominis ſtatum vehementior aura percellit. Horrendum eſt incidere in manus Dei viuentis, offendere creatorem, neſcire dominum, recalcitrare dominantis imperio, qui habet poteſtatem corpus & animam perdere in gehennam. Terribilis certè, ſicut ait Apoſtolus, expectatio iudicij, quando ignis in conſpectu eius exardeſcet, & virtutes cœlorum mouebuntur, & vacillantibus conſcientiis latitudinẽ mundi validiſſimus ignis aduret. Nihil terribilius quàm videre latronis officinam plenam ſanguine, cumulatam opprobriis, tormentis vndantem. Quis hoc diutius cogitans, non ſtatim contremiſcat, & in deſperationis rotetur abyſſum? Non ergo eſt huic pedi moroſius incumbendum, ne pietatis intuitum ferocia iudicantis intercludat. Vtrunque igitur inungat pedem animæ pœnitentis affectus, & nunc miſericordiam amplectens, nunc iudicium oſculans, contribulati ſpiritus offerat holocauſtum. Vide Mariam iudicij pedem fortiter attendentem, dum nobilis & laſciua mulier conuiuentium faciem non attendit: ſed extenſo corpore prouoluitur pedibus maieſtatis, doloris plena, timoris impatiens, compunctionis iaculo vulnerata. Sed & miſericordiæ pedem labiis impreſſioribus oſculatur, in cuius ſpe firmiter inhæret veſtigiis redemptoris, donec audiat, Remittuntur tibi peccata tua.

De

De contritionis vnguento.

Sanè precioſum vnguentú,quo non ſolú terrena domus, A ſed etiá cœleſtis aſpergitur. Vıliſſimæ auté ſunt ſpecies quibus conficitur,& magna eorú copıa intra noſtros hortulos poterit inueniri. Peccata igitur noſtra plátata in cóſcientiis noſtris, quorú numeroſitas præ multitudine numerari non poteſt, ſpecies eius ſunt. Ipſa igitur in mortariolo pœnitentiæ macerationis piſtillo contuſa,& reſperſa diſcretionis oleo,doloris igne ſuppoſito,& in aheno diſciplinæ cocta,vnguétum exhibent precioſum, & acceptú pedibus Saluatoris. Compendioſè autem illud conficimus,ſapıenti rerú occaſionem penitus relinquétes. Et licet materia videatur indignior,tamen bonum eſt vnguentum iſtud quod domum replet,penetrat cœlos,angelos lætificat,& beatę ciuitati lętitiam refundit,& gaudium, hoc eſt ſacrificiú iuſtitiæ: quia, Sacrificium Deo ſpiritus contribulatus.

De vnguento deuotionis.

Secundú vnguentú eſt deuotionis. De recordatione beneficiorú Dei prorſus digniſſima huius vnguéti cópoſitio, B & in iſtius comparatione prioris conſperſio vilipendenda. Eius enim ſpecies de cœleſti paradiſo allatæ ſunt,& in terra filiorum hominú nequeunt inueniri. Virtutes enim diuinitus collatæ, & in mortariolo cogitationis piſtillo diligentiſſimæ meditationis tritæ,& oleo exultationis ſuperfuſæ,ſuffuſo igne iuſtitiæ,& humilitatis aheno decoctæ,faciút vnguétum,& odore,& virtute mirabile,quod ſolum ſuper caput domini recúbentis poſſit effundi,& exhiberi reuerétiæ maieſtatis. Primú eſt ſacrificium Deo ſpiritus cótribulatus. Secundú ſacrificiú laudis,quod honorificat Deú. Pedes igitur vngimus Saluatoris,cúm de peccatis compungimur. Vngimus caput,cum de collatis virtutibus virtutum largitori gratias cumulamus. Interſtitij tamen moroſitas inter pedes eſſe debet & caput:quia difficillimus & præſumptuoſiſſimus ſaltus eſt à veſtigiis ad verticem domini tranſuolare. Neque enim eadem quæ vnxit pedes, vnxit & caput: cum illa meretrix nihil horum feciſſe legatur, iuxta illud: Verte impios,& nó erunt. Porrò ſi duo præmiſſa vnguenta tantæ dignitatis ſunt,vt alterum pedibus, alterum complaceat capiti dominantis, tertium quod optimum eſt,& ſuperexcellens,vbinam inuenire poterimus?

De

De pietatis vnguento.

C Eſt ergo tertium pietatis vnguentum, quod eſt ſuper omnia aromata, morbis omnibus & periculis ſalutare, quod nulli vnquam peſti inueniatur inefficax. De ipſo nanque ſic legitur: Maria Magdalene & Maria Iacobi & Salome emerunt aromata, vt venientes vngerent Ieſum. Vidéſne in ipſa fronte capituli propoſitum, quòd non vna vel duæ, ſed tres vix ſufficiunt ad emendū tantæ compoſitionis vnguentum? Nec ſolùm pedes aut caput, ſed totum crucifixi corpus ſibi vendicat iſta confectio. Confectio ſine dubio precioſa, quæ toti ſufficiat corpori creatoris. Et attende quia vnguentū pedibus infuſum adeò dignantiſſima lenitate ſuſcepit, vt Phariſæum murmurantem parabolica prolixitate cōuinceret, & retorto ſuggillaret exemplo. Sed & de refuſo ſuper caput vnguento, diſcipulos indignantes coarguit, bonum mulieris opus eſſe conteſtans, & tumidam eorum animoſitatem verbis compeſcuit moderatis. Hoc verò tam ſalubre, tam mirificum in mortuo ſuo corpore voluit expēdi, quod viuo vtique reſeruabat. Duo enim corpora habet Chriſtus, vnum quod ſuſcepit in virgine, alterum Eccleſiæ, quod charius habet benignitas redimentis. Denique illud pro iſto morti expoſuit & tormentis. Poterimúſne tam ſalubrem conficere confectionem? Vniuerſæ miſeriæ tam animarum quàm corporū oculo pietatis inſpectæ, ſpecies eius ſunt. Iſtæ ergo in mortariolo largitatis, dulcedinis piſtillo confractæ, & delinitæ charitatis oleo, ſuccenſo cōpaſſionis igne, & in aheno perſeuerantiæ deſpumatæ, vnguentū faciunt ipſis etiam angelis admirandum.

GVILIELMVS.

Quòd Ieſu tactus eſt dulcis, ſed dulcior attrectandus.

Cap. 8. D *ACceſſit retro, & tetigit fimbriam.* Dulce ſatis eſt te Ieſu bone quærere, dulcius tenere. In vno pius labor, in altero perfecta lætitia. Dulcis itaque eſt attrectatio tui. Nam & ipſe tactus fructu non caret. Mulier illa euangelica felici furto attigit fimbriam Ieſu, & ſtatim ſtetit in illa fluxus ſanguinis, fluxꝰ carnalis illecebræ, carnalis delectationis, & iræ, & reſtincta ſunt & deſiccata ſunt quę prius in illa fluida erant, & totū hoc contigit ex contactu fimbriæ. quid ſi caput

put ipſum amplexari contigiſſet? non modo ſtaret & exſiccaretur ſanguinis fluxus, ſed emanaret impetus fluminis illius qui lætificat ciuitatem Dei. In turba, in publico vix tangitur Ieſus. Ideo ſponſa in Canticis quæ non tantùm tangere, ſed amplexari & attrectare verbum vitæ deſiderat, declinans publicum, ſecretum elegit, ſecretum & lectuli & noctis.

BERNARDVS.

Quòd vir iuſtus & humilis veſtimenti Chriſti fimbria nominatur.

Quis me tetigit? Mulier profluuium ſanguinis habens, dũ timet Chriſtum accedere, fecit ab eo exire virtutem. Vnde & indignantis quodammodo verbum videtur, quod de ea dominus ait: Quis me tetigit? Nõ credo quòd ſit inter vos quiſpiam, ſed fortaſſis nonnulli in ſeculari cõuerſatione potuerunt aliquando experiri quod loquor, vt inuiti fluuium ſanguinis paterentur. Eius inquam ſanguinis qui regnũ Dei non poſſidebit. Etenim qui facit peccatũ, ſeruus eſt peccati. nec ſua ſe poterit continere virtute & cum volet. Huic igitur minimè per ſe ipſum ad Chriſtum accedere, ſed tangere ſiquam inuenerit eius fimbriam. Hoc eſt enim conſiderare hominem, quem humiliorem viderit in Eccleſia, quæ eſt veſtis Chriſti. Eum inquam qui elegit abiectus eſſe in domo Dei, oportet conſiderare: quoniam is verè eſt fimbria poſita in ora veſtimenti, ad quam ſpiritualis vnguenti deſcendens à capite copia tota decurrit. Hũc ſi beneficiis aliquibus, vel prece humili, aut confeſſione pura tetigerit, vt affectum eius erga ſe moueat ad compatiẽdum ſibi, habeat fidem, ſine dubitatione ſanabitur. Illud tamen nouerit fimbria, non à ſe exiiſſe virtutem, ſed à Chriſto, qui & ſe tangi proteſtatur in fimbria. E

GALFRIDVS.

Quòd vt Chriſtum ſequamur nos nobis oporteat abnegare. Cap. 9.

S*I quis vult venire poſt me &c.* Sicut in textu euangeliorum legentibus liquet, de paſſione ſuadẽs loquebatur, ad cuius imitationẽ diſcipulos, turbas, & vt Lucas meminit, omnes vocabat. O quãta benignitas! regis noſtri gloria nolentẽ ſequi non F

deſpi

deſpicit, regis noſtri militia inuitum omnino non recipit! Tantum igitur cautus eſto ô homo, vt non affectioni ramuſculos, ſed radicem propoſiti nomine voluntatis intelligas. Itaque ſi quis vult venire poſt Chriſtum, abneget ſemetipſum. Sed quandoquidem in arbitrio ponitur volũtatis, quid vobis neceſſe eſt vt migretis? Vulgò dicitur: Qui bene eſt, vel potius cui bene eſt, non moueatur. Quæ nos vrget neceſſitas? quæ moleſtia cogit abire? Et quidem neceſſitas grãdis, moleſtia multiplex. Sed non omnis vir videt paupertatem, & plurimi hodie ſuis complacent in ærumnis. Quid neceſſe eſt ſuper huiuſmodi prolongare ſermonem? Sera eſt deliberatio an migrare expediat, cùm iam omnino oporteat & omnino neceſſe ſit mori. Ipſa pro nobis vita guſtauit mortem, & morituram ſe diſſimulat irretractabiliter damnata mortalitas. Siquidem neceſſe erat illi dicere: Si quis vult poſt me venire: quaſi nullus hoc velit aut rarus. Omnes ad beatitudinem cupimus peruenire, quam inuenire nunquam poſſumus ſine ipſo. Ergo ad eum omnes venire volumus. Bene: ſed vtinam poſt eum. Sic omnes venire volumus. Nõ autẽ miremur quòd Si quis vult venire dixit: quia in ipſius articulo temporis, nullum penitus qui vellet inuenit. Nullus enim vel ex eis qui dicebãt: Eamus & nos, & moriamur cum eo: quò ipſe ibat, venire potuit. Expauit Petrus. Expauit diſcipulus quem amabat. Quomodo ergo Chriſtum ſequi poterimus? Non omnes poſſũt martyres fieri. Non omnes virgines inueniri. Omnibus tamẽ pudicitia, omnibus patientia neceſſaria eſt ad ſalutem. Hoc enim eſt quod ait, Abneget ſemetipſum. In abnegatione ſui repudiatio voluptatum, in tollenda cruce tribulationum tolerantia commẽdatur. Quàm pie, quàm prouidè, quàm ſalubriter cõſulit & hortatur! Abneget ſemetipſum. Onus enim graue & periculoſum propriæ voluntatis, ex quo deinceps leuiſſimum importabile eſt, ſine quo nihil eſt tolerabile. Abneget, ſiue ſit ſuus ſeruus vel dominus. Arundineum abiicit baculum, qui abnegat ſemetipſum. alioquin ſi propriis viribus nititur, deficit: ſi conſiliis, errat. A malo declinat, qui ſeſe abnegat. Veruntamen minus eſt declinare à malo, niſi bonum fecerimus, & nos abnegare, niſi ipſum ſequamur. At baiulans ſibi crucem ait: Si quis vult poſt me venire &c. Quia enim hoc genus mortis erat acerbitatis & ignominiæ plenum,

num, poſt Chriſtum crucem tollere, eſt propter moleſtias pariter & iniurias, moleſtias & iniurias ſuſtinere. Adhuc etiam ſupplicium crucis habet hoc proprium, vt indifferenter corpus diſtrahens cruciet vniuerſum. Nec modò membra, ſed & viſcera neruorum diſtenſione torquentur. Solum videbatur in ſupplicio crucis caput liberum à tormentis, vt afflictis vndique membris omnibus corporis ſolus animus ſupereminеat, ſolus inueniatur immunis. Sed quomodo poterat diſtentis vndique neruis neruorum omnium originaria quædam in cerebro radix non torqueri, dum eoſdem neruos & violentia mortis contraheret, & fixura clauorum contrahi prohiberet? Solum videbatur caput liberum. Sed illud in Chriſto etſi non clauis foratum, ſpinis tamen eſt coronatum. In noſtris etiam cordis auctoritas præſidens membris, & ſi nullis tribulationum vel tentationum penetratur aculeis, tamen ipſis angitur ſuggeſtionibus, pungitur curis. Igitur ſi quis patienter exſoluerit etiam quæ non rapuit, & quæ non meruit luerit, is potiſſimùm & ſeipſum abnegat, & crucem ſuam baiulat, & occiſum agnum ſine macula ſequitur, cuius per innocentiam pariter & patientiam imitator exiſtit. Quòd ſi mala quæ meruit recipit patienter, humiliter recognoſcit, quantum poteſt diuinæ clementiæ ſupplicat, & de eius miſericordia nō diffidit, etiam is ſeipſum abnegans crucem ſuam tollit, & cum latrone ſaluato per fidem & dilectionem veſtigia ſui ſequitur Saluatoris. Alioquin ſi pœnitentiā agere vel ſimulat vel diſſimulat, ſi in ſuis affectionibus impatiens vel impœnitens perſeuerat: palam eſt quòd ſeipſum non abnegat, crucem ſuam non portat, Chriſtum omnino non ſequitur, ſed ab eius veſtigiis per itinera ſuæ prauitatis elongat.

GILLEBERTVS.

Quòd qui non dormit in ſecularibus, non vigilat in diuinis.

Euigilantes viderunt maieſtatem Ieſu. De tribus diſcipulis qui Ieſum in monte transfiguratum viderunt, hoc dicitur. Erant, inquit, grauati ſomno, in quibus reprimebatur ſenſus. Grauabatur & reprimebatur in ipſis quod erat ex ipſis, vt ad ea quæ mundi ſunt, cæci & hebetes, tantum ad cognoſcenda quæ Dei ſunt ſpiritu euigilarent excitati domino. Bene euigilat, qui Dei conſiderat maieſtatem, G

ſtatem,qui audit arcana verba,quę non licet homini loqui. Non licet ei dici in quo nondum Dei filius reſurrexit. Nemini, inquit, dixeritis viſionem, donec à mortuis reſurgat filius hominis. Non poteſt ei dici viſio,in quo nondũ Chriſtus reſurrexit. Non licet ei dici, qui non eſt raptus in paradiſum,in locum delitiarum,in locũ de quo Petrus dixit: Bonum eſt nos hîc eſſe. Bene exuſcitatur,quem non homo tangit vt euigilare faciat,ſed Chriſtus.

BERNARDVS.

De triplici genere ſalutationum.

Cap.10. H NEminem in via ſalutaueritis. Euangelica ſanctione præceptum eſt vt in via mortalitatis huius terrenis affectibus inhærentẽ neminem ſalutemus. Quos autem ab hac vita ſuſpenſos viderimus,illis ſecuræ ſalutationis gaudium offeramus. Vnde in Euangelio tria ſalutationum genera inuenimus. Virgo ſiquidem Maria ſalutauit Elizabeth. Angelus verò Mariam, Dominus autem Ieſus ſalutauit diſcipulos poſt reſurrectionẽ. Cùm ergo viderimus eos qui in ſterilitate vitæ huius ſeruierant,montana confeſſionis aſcendentes,feruorem pœnitentiæ quaſi filium quendam corde concipere,illis in verbo domini,remiſſionis & gratiæ & veniæ largitatem debemus offerre. Quos verò in caſtitate & ſanctimonia domino ſeruire conſpicimus,inuitãdo ad meliora,benedictionis & gratiæ fœcunditatem neceſſariò promittamus. Quos ſanè in cõclaui remotioris vitæ poſitos ad imitationis apoſtolicæ ſolitudium tendere videbimus,illis quietis & pacis geminam ſoliditatem,cuius etiam in ſuo corpore prælудia ſentiũt vitæ, vocis miniſterio ſpondeamus.

GALFRIDVS.

Quòd periculum ſit,ſine labore præmium percipere laborantis.

I *Dignus eſt operarius mercede ſua.* Verùm eſt,ſi tamen & mercenarius fuerit mercede contentus. De mercede operis eſt neceſſitatis perceptio , non congregatio ſuperfluitatis. Alioquin væ qui recipiunt,imò qui rapiunt mercedem nõ ſuam,ſed operatorum,minus videntes ipſi quid operentur, quid faciant. Væ etiam eis qui hic totam recipiunt mercedẽ ſuam,vt ſiqua bona interim operentur,vix comparentur tẽpora-

poralibus ſtipendiis quæ exinde conſequuntur. Sed multò magis væ eis qui ſupra ſuam vel alienam magis operatorum mercedem & recipiunt & extorquent, congregantes non ſua,& cui ea congregent ignorantes. Attendant quo fructu,quo fine genimina ſibi ſtudeant propagare ſpinarum, quas debuerant & in aliis exturpare potius quam plantare, tãquam ſuffocatrices germinis verbi Dei,& materiam ignis æterni.

BERNARDVS.

Quòd Chriſtus in mundum veniens,caſtrum dicitur introiſſe.

Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum &c. Opportunè ſatis hoc mihi loco prophetica exclamatio aſſumenda videtur. O Iſraël quàm magna domus domini & ingens,cuius comparatione caſtellum dicitur terræ huius ſpatioſiſſima latitudo! An non ingens patria & regio inæſtimabilis,quando ab hac Saluator adueniens,cùm ingrederetur orbem terræ,dicitur introire caſtellum? Niſi fortè caſtellum quis aliud intelligendum putet,quàm atrium fortis armati principis mũdi huius, cuius vaſa diripere fortior ſuperuenit. Sed quid introiſſe eum dicimus in caſtellũ? Fortè in anguſtiſſimum virginalis vteri diuerſorium introiuit. Denique & mulier quædam excepit eum in domum ſuam. Felix mulier cuius domus Saluatore ſuſcepto inuenta eſt munda quidem ſed planè non vacans! Niſi fortè quis vacuam dixerit, quam ſalutat angelus gratia plenam. Neque hoc ſolum, ſed adhuc in eam ſuperuenturum aſſerit ſpiritum ſanctum. Ad quid putas,niſi vt eã ſuperimpleat eam? Ad quid, niſi vt adueniente iam ſpiritu plena ſibi, eodẽ ſuperueniente nobis quoque ſuperplena & ſupereffluens fiat? Ipſa nempe mediatrix noſtra, ipſa eſt per quam ſuſcepimus miſericordiam tuam Deus, ipſa eſt per quam & nos dominum Ieſum in domos noſtras ſuſcepimus. Etenim nobis ſingulis caſtra ſunt ſingula,& ſingulæ domus. Si quis autem aperuerit,introibit cœnabítque cum eo.

Quomodo caſtrum corporis ſit ſeruandum

Eſt vulgare prouerbium,quod multorum in ore magis autem in corde verſatur: Bonum,inquiunt, ſeruat caſtellum, qui cuſtodierit corpus ſuum. Sapiens tamen non ſic, ſed magis inquit, Omni cuſtodia ſerua cor tuum,quoniam ab ipſo

Nn

vita procedit. Eſto tamen,cedendum ſit multitudini: bonum caſtrum cuſtodiat,qui cuſtodiat cor ſuum. Illud ſanè quærendum, quænam huic ſit adhibenda cuſtodia caſtro? Rectène cuſtodiſſe tibi videtur anima illa corporis ſui caſtrum, cuius membra velut coniuratione facta inimico eius dominium tradidere? Sunt enim qui cum morte fœdus inierunt,pactum pepigerunt in inferno. Incraſſatus eſt,inquit, dilectus &c. Hæc planè cuſtodia quæ laudatur à peccatoribus in deſideriis carnis ſuæ. Num in hac parte cedendum eſt multitudini? Abſit. Paulũ magis interrogemus, vtpote ducem ſtrenuum militiæ ſpiritalis. Caſtigo,inquit,corpus meum &c. Et alibi: Non regnet,inquit,peccatum in veſtro mortali corpore. Vtilis profectò cuſtodia,& felix anima quæ ſic cuſtodierit corpus ſuum,ne vnquam ſibi illud vendicet inimicus.

Quomodo peccatoris domus in carcerem commutetur.

M Fuit enim aliquando cùm meum hoc caſtrum tyrannidi ſuæ impius ille ſubiecerat, poteſtatíve, membris imperans vniuerſis. Quantum eo nocuerit tempore præſens, adhuc indicat deſolatio & egeſtas. Heu nec continentiæ murum in eo,nec patientiæ antemurale reliquit! Exterminauit vineas,meſſuit ſegetes,arbores extirpauit: quippe etiam oculus meus iſte deprædabatur animam meam. Cæterùm etiã tunc nec illi deerat carcer,nec infernus. Ab ipſo nanque cõiurationis & proditionis peſſimæ deprehenſa principio,nõ alibi quàm in domo propria carcerali eſt mancipata cuſtodiæ,nec aliis quàm ſuæ ipſius familiæ data tortoribus. Erat enim conſcientia carcer. Erant tortores ratio & memoria. Atque hi crudeles quidem,auſteri, & immiſericordes. Sed longe minus à rugientibus illis præparatis ad eſcam,quibus erat iamiámque tradenda. Sed benedictus Deus qui nõ me dedit in captionem dentibus eorum. Cum enim inferiori eam carceri tradere malignus accelleraret,ſed & caſtrum ipſum ignibus cremare perpetuis, vt digna periuris fieret retributio membris,fortior ſuperuenit.

Quomodo carcer per pœnitentiam in domum reformetur.

N *Intrauit in caſtellum Ieſus.* Qui fortem alligans,eius vaſa diriperet,vt quæ prius erant in contumeliam faceret in hono-

honorem. Contriuit portas æreas, & confregit ſerreos ve-ctes, vinctum de domo carceris & vmbra mortis educens. Porrò egreſſus eſt in confeſſione: ipſa eſt ſcopa qua mundatus carcer, & ornatus deinceps regularium inſtitutionũ iuncis quidem pulchrè virentibus de carcere redit in domũ. Habet ergo iam mulier domũ ſuã. Habet vbi ſuſcipiat eum, cui ſuper tantis beneficiis extitit obnoxia. Alioquin væ ei ſi eum recipere renuit, ſi non detinet, ſi non cogit manere ſecum. Rediens enim qui eiectus eſt, mundatã & ornatam domum inuenit, ſed vacantem. Relinquitur ſiquidem mulieri domus ſua deſerta, quam Saluatoris hoſpitio dignam exhibere neglexit. Quomodo inquis? Poteritne domus mundata cõfeſſione priore delictorum & obſeruatione regularium inſtitutionum ornata, indigna adhuc iudicari habitaculo gratiæ Saluatoris ingreſſu? Poterit ſine dubio, ſi ſuperficie tenus mundata & iuncis virentibus ſtrata interius plena ſit luto. Quis enim ſuſcipiendum dominum arbitretur in dealbatis mortuorum ſepulcris, quæ videntur aforis ſpecioſa, intrinſecus autem ſpurcitia & ſanies vniuerſa repleuit? Eſto vt aliquando tanquam ipſa ſuperficie delectatus incipiat primum apponere pedem, ei qui eiuſmodi eſt, primam aliquam viſitationis ſuæ gratiam indulgendo, nunquid non reſiliet illicò cum indignatione? nunquid non aufugiet clamitans? Infixus ſum in limo profundi, & non eſt ſubſtantia. Virtutis enim ſpecies & non veritas, quaſi qualitas eſt & non ſubſtantia. Neque enim ingreſſum eius exterioris poteſt conuerſationis tenuis ſuperficies ſuſtinere, quando omnia penetrat, & in intimis cordibus habitatio eius. Quòd ſi ſpiritus diſciplinæ corpus manifeſte ſubditum non peccatis inhabitat, fictum vtique non modò declinat, ſed etiam effugit atque elongatur ab eo. An verò aliud eſt quàm fictio execranda, ſi peccatum ſuperficie tenus radas, non intrinſecus eradices? Certus eſto quoniam pullulabit vberius, & mundatam ſed vacantem domum cum nequioribus ſeptem qui eiectus fuerat hoſtis malignus intrabit.

Quæ ſit domus munda, ſed vacans.

Vis videre mundatam, ornatam, vacantem domum? Hominẽ intuere qui confeſſus eſt, & deſeruit manifeſta peccata O

præcedentia ad iudicium,& nunc ſolas mouet manus ad opera mandatorum,corde penitus arido,ductus conſuetudine quadam exteriorum,quæ ad modicum valent. Ne vnum iota præterit. Sed camelum glutit,dum culicem liquat. In corde enim ſeruus eſt propriæ voluntatis, gloriæ cupidus, ambitionis amator,aut hæc omnia & ſingula quæque intus vitia fouens,& mentitur iniquitas ſibi. Sed Deus non irridetur. Videas enim interdum ſic palliatum hominem, vt ſeducat etiam ſeipſum penitus,non attendens vermem qui interiora depaſcit. Manet enim ſuperficies, & ſalua ſibi omnia arbitratur. Inuenta autem occaſione,ebullire ſaniem quæ latebat in hulcere, & excíſam non extirpatam arborem in ſyluam pullulare videas denſiorem. Quod periculum ſi volumus declinare,ſecurim ad radices ponamus arborum non ad ramos.

Quæ ſint quæ domino domum parant.

P *Mulier quædam Martha nomine excepit illum in domum ſuã. Et huic erat ſoror nomine Maria.* Sorores ſunt,& debent eſſe cõtubernales. Occupatur hæc circa frequens miniſteriũ, illa dominicis eſt intenta ſermonibus. Ad Martham ſpectat ornatus,ſed impletio ad Mariam. Vacat enim domino, vt non ſit domus vacans. Sed emundationem cui poſſumus attribuere? Erit enim,ſi hoc inuenerim⁹, domus in qua ſaluator ſuſcipitur,& munda,& ornata,& non vacans. Demus eam Lazaro. ei ſiquidem fraternitatis iure cum ſororibus eſt domus iſta communis. Dico autem Lazarum, quem quatriduanum iamiámque fœtentem à mortuis excitat vox virtutis,vt videatur ſatis congrue formam gerere pœnitentis. Intret ergo domum ſaluator,& frequenter viſitet eam, quam pœnitens Lazarus mundat, ornat Martha circa actiones extrinſecus occupata, Maria replet internæ dedita occupationi. Sed forte curioſius quiſquam requirat, cur in præſenti euangelica lectione nulla prorſus Lazari mentio ſit. Arbitror ſanè ne id quidem a propoſita ſimilitudine diſſidere. Virginalem etenim domum intelligi volens ſpiritus ſiluit non incongruè pœnitentiam, quæ malum factum vtique comitatur. Abſit enim vt proprij quicquam inquinamenti domus hæc aliquando habuiſſe dicatur, vt in ea proinde ſcopa Lazari quæreretur. Quòd ſi originalem à parentibus maculam traxit, non minus Hieremia ſancti-

ſica-

ficatam in vtero, aut non magis Ioanne ſpiritu ſancto repletam credere prohibet pietas Chriſtiana. Nec enim feſtiuis laudibus naſcens honoraretur, ſi non ſancta naſceretur. Sit ergo Lazarus apud eos, quorum neceſſe eſt ab operibus mortis conſcientias emundari. Secedat inter vulneratos dormientes in ſepulcris, vt Martha tantum, & Maria inueniantur in thalamo virginali. Neminem tamen moueat, quòd ſuſcipiens mulier dominum non Maria, ſed Martha vocatur: quando in hac vna, & ſumma Maria, & Marthæ negocium, & Mariæ non ocioſum ocium reperitur.

Quare Martha Chriſtum ſuſcepit non Maria.

Intrauit Ieſus in quoddam caſtellum &c. Quid eſt quòd ex duabus ſororibus altera tantùm legitur ſuſcepiſſe, & ea ipſa quæ videtur inferior? Optimam partem elegit Maria, teſte ipſo quem Martha ſuſcepit. Sed prior nata Martha videtur, & ſalutis initium ſibi magis actio quàm contemplatio vendicat. Laudat Chriſtus Mariam, ſed à Martha ſuſcipitur. Amat Rachelem Iacob, ſed Lia ſupponitur ignoranti. Si de fraude queritur, audiat non eſſe conſuetudinis, vt iuniores prius tradantur ad nuptias. Quòd ſi luteam hanc cogites domum, facilè erit noſſe quemadmodum in ea Martha magis Chriſtum excipiat quàm Maria. Quod enim ait Apoſtolus, Glorificate & portate Deum in corpore veſtro: Marthæ dicitur, non Mariæ. Hæc enim corporis vtitur inſtrumento, cum illi magis ſit impedimento. Fortè tamen & Maria dominum ſuſcepit, ſed in ſpiritu. Dominus enim ſpiritus eſt. Huic: inquit, erat ſoror nomine Maria. Quæ etiam ſedens ſecus pedes domini, audiebat verbum illius. Vides, quòd vtraque ſuſcepit? Hæc in corde, illa in voce. Martha autem ſatagebat circa frequens miniſterium. Quæ ſtetit & ait: Domine, non eſt tibi curæ quòd ſoror mea reliquit me ſolam miniſtrare? Putas in domo in qua Chriſtus ſuſcipitur, vox murmurationis audietur? Felix domus & beata congregatio, in qua de Maria Martha conqueritur! Nam Mariæ Martham æmulari prorſus illicitum eſt. Alioquin vbi legis Mariam cauſantem, quia ſoror mea reliquit me ſolam vacare? Abſit, vt qui Deo vacat, aſpiret ad tumultuoſam fratrum officialium vitam. Reſpondit autem ei

Ieſus : Martha Martha ſollicita es, & turbaris erga plurima.

Quanta ſit contemplationis dignitas, quæ habet vbique dominum defenſorem.

R Vide prærogatiuã Mariæ quæ in omni cauſa habeat aduocatum. Indignatur Pharisæus, queritur ſoror, etiam murmurant diſcipuli. Vbique Maria tacet, & pro ea loquitur Chriſtus. Optimam, inquit, partem elegit ſibi Maria, quæ non auferetur ab ea. Hoc illud vnum quod neceſſariũ eſt. Hæc quam tam ſedulè Propheta requirebat: Vnam petij à domino, hanc requiram &c. Quid tamen eſt quòd optimam partem dicitur elegiſſe? Quæ enim conſolatio laboranti, quaſi in eius ſuggillatione partem vacantis attollere? Vnum ego arbitror eſt è duobus, vt aut de electione Maria laudetur, quòd pars illa quantum in nobis eſt, ſit omnibus eligenda: aut certè, vt neutrum dicatur, nec in partem quamlibet præcipitaſſe ſententiam, ſed ad obedientiam præceptoris in vtrunlibet ſit parata. Vnum dicam, ſi tamen id de Martha liceat ſuſpicari. Nónne enim quaſi ocioſam reputaſſe videtur, quam dari ſibi petiit adiutricem? Sed carnalis eſt, & omnino non percipit quæ ſunt ſpiritus Dei. Si quis fortè Deo vacantem animam, ſua de vacatione redarguit, audiat optimam hanc eſſe partem quæ maneat in æternum. Nunquid enim non rudis omnino videretur, ſi diuinæ contemplationis penitus expers, illam intraret regionem, vbi hoc vnum omnium opus, vnum ſtudium, eadem vita? Habet autem quæcunque perfecta eſt anima, ſimul & Marthæ adminiſtrationem, & Mariæ & Lazari pœnitentiam. Magis tamen videntur ad ſingulos ſingula pertinere, vt in vna congregatione alij deditì ſint fraternæ adminiſtrationi, alij vacent ſanctæ contemplationi, alij in amaritudine animæ ſuæ recogitent annos ſuos, ſicut vulnerati, dormientes in ſepulcris.

In quibus Maria, Martha, Lazarus, debeant occupari.

S Maria ergo piè & ſublimiter cogitet de Deo ſuo, Martha benignè & miſericorditer de proximo, Lazarus miſerè & humiliter de ſeipſo. Gradum ſuum quiſque conſideret, nemini nos blandimur. Vtinam ne veſtrûm quiſpiam ſe ſeducat. Cui enim neceſſitas non incumbit, vt turbetur erga

plurima, vnum eſt neceſſarium, aut non turbari penitus, aut delectari magis in domino, aut ſi id necdum potes, non turbari erga plurima, ſed vt de ſe propheta loquitur ad teipſum, Si inuenti fuerint (ait propheta) in ciuitate hac Noë, Daniël, & Iob, ipſi iuſtitia ſua liberabuntur. Veruntamen filium, aut filiam non liberabunt, ait dominus. Oportet igitur te frater ad quem de fabricanda ſiue regenda arca nil ſpectat, aut virum eſſe deſideriorum, vt Daniël, aut cum beato Iob virum dolorum, & ſcientem infirmitatem.

A quibus cauere debeant Martha, Lazarus, & Maria.

Sed & ipſam Martham admonitam eſſe volo, id iam quęri inter diſcipulos, vt fidelis quis inueniatur. Erit autem fidelis, ſi neque quæ ſua ſunt quærit, ſed quæ Ieſu Chriſti, vt ſit intentio pura: nec ſuam faciat, ſed domini voluntatem, vt ſit actio ordinata. Sunt enim quorum non ſimplex oculus, & recipiunt mercedem ſuam. Sunt qui propriis feruntur motibus animorum, & cōtaminata ſunt omnia quæ offerunt, cùm ſcilicet voluntates eorum inueniantur in eis. Gaude & gratias age Maria quæ partem optimam elegiſti. Beata quæ venas diuini ſuſurri percipis in ſilentio, in quo bonum eſt homini dominum præſtolari. Simplex eſto non tantum ſine ſimulatione, ſed abſque multiplicitate occupationum, vt tecum ſit ſermocinatio eius. Vnde caue ne abūdare incipias in ſenſu tuo, & velis plus ſapere quàm oportet, vt dum lucē ſectaris, impingas in tenebras illudente tibi dæmonio. Sed nunc ad Lazarum redeamus. Vbi (inquit dominus) poſuiſtis eum? Age igitur domine, quære quem amas, vt & amantem facias, & quærentem. Quære vbi poſuerunt eum. iacet enim clauſus, ligatus, oneratus. Iacet in ergaſtulo conſcientiæ, tenetur vinculis diſciplinę, & tanquā lapide ſuperpoſito premitur, & opprimitur onere pœnitentiæ maximæ, quòd deſit fortis vt mors dilectio, & charitas omnia ſuſtinens. Et in his omnibus iam fœtet domine, quatriduanus enim eſt. Eum autem dico Lazarum, qui nuper mortuus peccato fodit ſibi parietem, vt videat abominationes multas & malas praui & inſcrutabilis cordis ſui. Sed quid eſt domine? iā fœtet, quatriduanus enim eſt. Fortè enim fœtorem iſtū, & quatuor dies iſtos, non continuos quiuis intelligat. T

De quatuor diebus quibus iacet Lazarus in ſepulcro.

V Ego primum arbitror timoris diem, qua nimirum irradiante cordibus noſtris peccato morimur, & quodammodo ſepelimur in conſcientiis noſtris. Secundus (ni fallor) agitur in labore certaminis. Solet nempe inter primordia conuerſionis noſtræ acrius inſurgere tentatio prauæ conſuetudinis, & vix extingui poſſunt iacula ignita diaboli. Tertia nihilominus doloris eſſe videtur, dum recogitat quis annos ſuos in amaritudine animæ ſuæ, nec tam laborat declinando futura, quam præterita plangendo deplorat. Miraris quòd hos dixerim dies? ſed tales ſepulturæ debentur, dies nebulæ & caliginis, dies luctus & amaritudinis. Sequitur dies pudoris non diſſimilis tribus: quando iam horribili confuſione operitur anima miranda, dum animus conſiderat, quæ & quanta deliquerit, & in oculis cordis teterras verſat caligines peccatorum. Animus huiuſmodi nihil diſſimulat, ſed exaggerat vniuerſa. Vtilis quidem exacerbatio, & digna miſeratione crudelitas, facile ſibi diuinam concilians gratiam, dum pro eo mens æmulatur, etiam contra ſemetipſam. Veruntamen Lazare veni foras, ne in tanto fœtore diutius immoreris. Caro putrida putredini proxima eſt: & qui confunditur vehementer & tabeſcit, prope eſt vt deſperet. Veni, inquit, foras. Ac ſi dicat: Quouſque conſcientiæ tuæ caligo te detinet? Veni foras, procede, reſpira in luce miſerationum mearum. Iam verò quid ſibi vult quod ait: Tollite lapidem: & poſt pauca, Soluite eum? Nunquid poſt viſitationem gratiæ conſolantis ceſſabit agere pœnitentiam, quem appropinquauit regnum cœlorum? aut abiiciet diſciplinam, ne fortè iraſcatur dominus, & pereat de via iuſta? Abſit. Tollatur lapis, ſed pœnitentia maneat: non iam premens & onerans viuidam, & robuſtam mentem roborans atque confirmans: nimirum cuius cibus ſit, quem antea neſciebat, domini facere voluntatem. Sic & diſciplina non iam contingit liberum. Secundum illud: Iuſtis non eſt lex poſita, ſed voluntarium regit, & dirigit in viam pacis.

De caſtro cordis humani, & qualiter muniatur.

X *Intrauit Ieſus in quoddã caſtellũ, & mulier &c.* Quod dominus

nus ac Saluator noſter ſemel & in vno loco viſibiliter tunc temporis dignatus eſt operari, hoc etiam nunc vbique terrarum operatur quotidie inuiſibiliter. Ecce enim, euangelio loquente, audiuimus quòd in quoddam caſtellum intrauit Ieſus, & mulier quædam Martha nomine excepit eum &c. Quod eſt autem hoc caſtellum, niſi cor humanum, quod priuſquam dominus ad illud veniat, cupiditatis foſſa valatur, muróque obſtinationis clauditur, atque in interiori latitudine ſua Babylonica turre erigitur? Trina certè in omni oppido maximè ſunt neceſſaria, quibus ſuſtentetur, munitio qua protegatur, arma quibus hoſtibus reſiſtatur. Sic ergo & huius caſtelli incolæ victum habent, voluptatem corporis, & ſeculi vanitatem, quibus paſcuntur. Habent & qua teguntur proprij cordis duritiam, vt verbi Dei ſagittis potentibus vix aut nunquam valeant penetrari. Accincti ſunt armis, carnalis ſcilicet ſapientiæ argumentis, quibus contra hoſtes repugnant. Vnde ſcriptum eſt: Filij huius ſeculi prudentiores ſunt &c. At verò Chriſto viſitante & intrante caſtellum hoc euertitur, & pro eo nouum aliud pulchrúmque ac ſpirituale conſtruitur. Impletúrque quod dicitur: Siqua in Chriſto noua creatura, vetera tranſierunt. Et ecce facta ſunt omnia noua. Sublata quippe cupiditate, expanditur ingens ſinus deſiderij, vt ad eius aduentum multo magis ambulet mens ad cœleſtia, quam prius terrenis incubuerat. Iam ponitur murus continentiæ, antemurale patientiæ. Surgit autem hoc opus à fundamento fidei, & creſcit per dilectionem proximi vſque ad charitatem Dei, quæ eſt in ſuperiori tabulatu, & in propugnaculis eiuſdem muri. Quòd nimirum tunc perfecta eſt virtus continentiæ, quando in vnitate fidei cum proximis viuentes communiter non ſupplicij metu, vel humanæ laudis appetitu, ſed ſolo diuini amoris obtentu à peccatis nos continemus. Vel certè ideo charitas Dei, qua ſcilicet nos diligit, ſuper murum eius videtur, vt pro continenti ſuo pugnare ſignificetur. Et quia continentia crebris validíſque tentatoris ictibus non poſſit ſtare, niſi eius gratia protegatur, idcirco antemurale patientiæ proponitur, ne ad impugnandam continentiam facilis diabolo pateat acceſſus. Qui ergo protegente patientia continenter viuunt, bene cum Apoſtolo dicunt: Quis

nos

nos ſeparabit à charitate Chriſti &c. Vides quàm ſolidus ſit continentium murus? Sed iam pulſemus ad portas eius, portas ſcilicet iuſtitiæ, vt aperiantur nobis: ingreſſique per eas videamus intus magna opera domini, ibi enim operante ipſo conſtruitur tanquam in monte Sion euangelica illa turris, per quam humiliato corde aſcendunt in cœlum ſancti de conualle plorationis, hoc eſt de humilitate vitæ præſentis. Hic itaque, id eſt in hoc culmine, cùm ad altum perueniunt qui bene proficiunt, fiunt iam locus ſedes domino. Dum enim adhuc erant in muro continentiæ, & in acie ſtabant, impugnari poterant. Et primò tanquam adiutor notus erat in Iudæa Deus. Cùm verò iam in iſta ſtatione conſiſtunt, vbi dominum ſpeculantur, in Iſraël magnum nomen eius. Et factus eſt locus eius, & habitatio eius in Sion, ibi confregit potentias, arcum, ſcutum, gladium, & bellum. Quia ibi nullus motus carnis reſiſtit, & omnimodis ſubiecta eſt ſpiritui. Iam verò ſi quæratur de caſtelli huius habitatoribus, quis cibus ad ſuſtentandum, quod munimem ad protegendum, quæve arma ſuppetant ad repugnandum: poſſumus ſatis rationabiliter reſpondere, quòd quemadmodum carnalibus carnis opera fuerunt victus, ita his multò melior cibus ſit fructus ſpiritus. Cibus etiam eorum vt faciant voluntatem patris. Cibus eorum verbum Dei, quo paſcuntur omnes ſancti tam homines quàm angeli. Munimentum eſt, ſicut dictum eſt, murus continentiæ, & antemurale patientiæ. Habent contra hoſtes arma, quæ deſcribit Apoſtolus: Loricam iuſtitiæ, ſcutum fidei, galeam ſalutis, & gladium ſpiritus quod eſt verbum Dei. Nec quenquem moueat quòd idem verbum dixerim eſſe cibum & gladium, quaſi impoſſibile ſit vel abſurdum. Nam idem Chriſtus dictus eſt panis, & lapis. Panis ſcilicet viuus, & lapis quem reprobauerunt ædificantes, qui factus eſt in caput anguli. Vtrunq; quidem eſt per ſignificationem, ſed neutrum per proprietatem. Sed iam reuertamur ad propoſitum.

Quid Chriſtus intellectui, quid conferat actioni.

Y *Intrante Ieſu in hoc caſtellum.* Duæ ſorores, Martha & Maria, id eſt operatio & intellectus, excipiunt illum. Ex-

ci-

cipiunt dixerim an excipiuntur? Sed vtrum dixeris, illis prodeſt, non Ieſu. Et Ieſus quidem ad illas veniens duo confert congrua ſingulis, virtutem & ſapientiam. Virtutem operationi, ſapientiam intellectui. Ipſe enim eſt Dei virtus & Dei ſapientia. Sed quid eſt quòd intrantem Martha ſuſcipit, diſcurrit, miniſtrat, Maria autem ſedet, & in eius verba cor ſuſpendit, niſi quòd prior eſt actio quam contemplatio? Quiſquis enim ad intelligentiam peruenire deſiderat, neceſſe eſt vt prius per bona opera exerceatur. ſicut ſcriptum eſt: Fili concupiſcens ſapientiam &c. Et fide mundans cor eorum. Qua fide? Per dilectionem operante. Duobus autem modis Martha excepit dominum, & duplex ei conuiuium parat: quia duobus modis excluſerat eum, per flagitia ſcilicet & facinora. Flagitia quæ in nobis, facinora quę in proximis peccando committimus. Excepit ergo eum continentia, & beneuolentia, vt ſcilicet contraria contrariis curentur. Dum ergo Martha, id eſt actio, talibus parandis epulis occupatur, multum ſatagens pro parte ſua, vult & Mariam intellectum, & omnia interiora ſua actioni inſiſtere, operationique ſuæ perficiendæ operam dare. Itaque conqueritur de ſorore quòd ab ea non adiuuetur. Vbi ſane aduertenda eſt delatio quædam & honoris obſequium erga dominum, quòd ſcilicet ipſo præſente non auſa ſit euocare Mariam, quinimo & apud ipſum querelam depoſuerit, ipſumque dominum vocauerit, in cuius poteſtate ſit imperare ſorori quicquid voluerit.

Quòd non vniformiter gratia conferatur.

Maria autem ſedit ſecus pedes Ieſu. Non omnibus vno loco frui datur grata præſentia ſponſi, ſed vt cuique paratum eſt à patre ipſius. Non enim eum nos elegimus, ſed ipſe elegit nos, & poſuit nos. Et vbi vnuſquiſque ab eo poſitus fuerit, ibi eſt. Denique mulier vna compuncta, ſecus pedes domini ſortita eſt locum fidei, cum altera deuotionis ſuæ fructum ad caput inuenerit. Porrò Thomas in latere, Ioannes in pectore, Petrus in ſinu patris, Paulus in tertio cœlo ſecretum ſunt huiuſmodi aſſecuti. Prior mulier ſtrauit ſibi in tuto humilitatis, poſterior etiam in ſolio ſpei. Thomas in ſolido fidei, Ioannes Z

in lato

in lato charitatis, Petrus in intimo ſapientiæ, Paulus in luce veritatis.

HVGO DE FOILLETO.

Quòd tria in verè pœnitentibus debeant inueniri.

A *Martha Martha ſollicita es.* Tria poſſumus aſſignare in Martha, ſcilicet ſollicitudinem, turbationem, & queſtum. Sollicita eſt, ne quod agit fiat pigre: turbatur, ne fiat tepide: conqueritur, vt adiuuetur, ne fiat tardè. Tales autem debẽt eſſe affectus pœnitentiam agentium, vt ſi quid eis præcipiatur, ſollicitè perficiatur. Turbantur etiam, ſi eis aliqua occurrerint, in quibus aliquando caſu vel infirmitate peccantes offenderint. Conqueruntur vt adiuuentur: quia religioſorũ preces & ſuffragia ſibi propitiari obnixius deprecãtur.

GALFRIDVS.

Quòd prædicationi nec contemplatio nec actio valeat comparari.

B *Maria optimam partem elegit &c.* Etiam ſi melior eſt Mariæ vacatio, quàm occupatio Marthæ: tamen in illa domo tres fuiſſe memento. Ibi enim laborabat Martha, vacabat Maria, dominus prædicabat. Abſit auté vt vacatio illa Mariæ, ſicut labori Marthæ, ita prædicationi dominicæ præferatur. Magnus eſt enim qui intra ſeculi huius tumultum irreprehenſibiliter, vel ſaltem venialiter viuit, maior qui extra, maximus verò qui ſupra.

BERNARDVS.

Qui ſint tres panes qui petendi ſunt ab amico.

Cap. 11. C *Quis veſtrum habebit amicũ, &c.* Vnum perhibet aduenisse, nec tamẽ contentus eſt quærere panem vnum. Puta ergo cum vxore, & mancipio aduenisse, vt ſuum cuique panem apponere velit amicus. Ego amicum venientem ad me non alium intelligo quàm meipſum. Nemo quippe mihi charior. Ad me ergo de via venit amicus, cum tranſitoria deſerens ad cor redeo. nam tunc ſibi quiſq; verè amicus eſt, quoniam qui diligit ini. o. a. ſ. A die ergo conuerſionis meæ, de via redit ad me amicus. Venit de regione longinqua, venit fame laborans, cõfectus media. Venit neceſſe habens inuenire amicum. Sed heu me, pauperem elegit hoſpi-

ſpitem, & vacuum ingreditur habitaculum! Sed ibo mihi ad magnum illum amicum, & dicam ei: Amice commoda mihi tres panes. Qui ſunt iſti tres panes? Credo nobis petendos eſſe tres panes, veritatis, charitatis, fortitudinis. His tribus egere me fateor, veniente ad me amico de via, vt dixi, cum vxore, & mancipio. Deficit quippe ratio mea: ipſa eſt enim vir, præ ignorãtia veritatis. Languet voluntas: ipſa eſt vxor, præ inopia affectionis. Infirmatur caro: ipſa eſt mãcipium, præ inopia fortitudinis. Nam & ratio minus intelligit quæ agenda ſunt, & voluntas minus diligit intellecta. Et adhuc corpus quod corrumpitur aggrauat animam, vt non quæcunque volumus illa faciamus. Commoda ergo mihi amice tres panes: vt intelligam, vt diligam, vt faciam voluntatem tuam.

PETRVS RAVENNAS.

Quàm ſit dandi cupidus, qui quomodo obtineatur oſtendit.

Quis veſtrum habebit amicum, & ibit ad illum media nocte, & dicet illi, Amice commoda mihi tres panes &c. O quàm dare vult, qui ſe inquietari taliter, taliter patitur ſuſcitari! O quam pulſanti iſte geſtiuit occurrere, qui ſecreti ſui cubile ipſam collocauit ad ianuam! O quàm negare noluit, qui etiam deneganti qualiter extorqueretur oſtendit! O quam non ad ianuam dominus tantùm, ſed ipſa ianua dominus fuit, qui dormientibus ſeruis, pulſantis neceſſitatem ſolus & primus audiuit! O quàm pius, quàm miſericors, qui quod mandatis docet, probat & informat exemplis! Cum facis, inquit, eleemoſynam, noli tuba canere. Et ibit ad illum noctu. Parum eſt quòd facientis miſericordiã nox velabat, quòd largitatem dantis, pœnitentis obtegebat improbitas, niſi ad cumulum pietatis velandæ aſcriberetur & ſomnus. Verum non potuit non impetrare quod voluit, qui vt reciperet hoſpitem & reficeret, totam ſibi requiem denegauit. Aut quomodo ſic petenti, ſic pulſanti non reſponderit, ille qui in hoſpite ſuſcipi confitetur, dicens: Hoſpes fui, & collegiſtis me? Exiſtimo hoc dixiſſe pulſantem, aut fortè taliter côueniſſe: Feci quod iuſſiſti, redde quod promiſiſti. Tibi credidi dicenti, Nolite ſolliciti eſſe de craſtino. Vnde heſterno hoſpiti quod apponerem non reliqui. Sed dicis: Eſto quòd petere poſſim, pulſare quemadmodum potero D

cœleſte

cœleſte ſecretũ? Quẽadmodũ? Iterãdo p̃ces, et expectãdo patiẽter iudiciũ Saluatoris. Quia qui indignat̃, cũ mox auditus nõ fuerit, iſte petitor ſupplex nõ eſt, ſed imperioſ⁹ exactor.

Quòd à patris muneribus omnis ſuſpicio ſit tollenda.

E *Quis ex vobis patrem petit panem, nunquid lapidem dabit illi?* Charitas dolum neſcit. Si pater eſt, non poteſt nõ amare: ſi amat, niſi quod bonum eſt dare neſcit. Negat patrem, qui de patris ſuſpectus eſt largitate. Patris iuſſa diſcutere nõ licet, patris monita retractare non conuenit. Sit paterni licet mandati ſpecies triſtior, res tamen ipſa ſalutifera eſt & vitalis. Sic Abraham vbi patrem Deum credit, mãdatorum formas non attendit aſperas & acerbas, circunciſionis recipit verecundiam: & quæ cœleſtis pater iubet non diſcutit, ſed iudicat glorioſa. Parricidium conſiderat perſceleſtum: ſed quia Deus imperat, totum pietati committit. Hinc Iſaac patris ſuper ſe gladium cùm videret, cùm dolere poterat, eſt gauiſus. Hinc Iepte filia patris vota ſua morte tota gratulatione perſoluit. Veruntamen Iudæis hic panis in lapidem verſus eſt, non dantis vitio, ſed nequitia capientis.

GALFRIDVS. De malitia hominis tripertita.

F *Si vos cum ſitis mali, &c.* Fideliter & efficaciter ſermone breui magiſter bonos diſcipulos ad ſciẽtiã erudit, & ad pietatẽ accẽdit, ſi fuerit qui ſic capiat intellectũ, vt ſentiat vim verborũ. Indicat enim nobis quales ſim⁹, quid agim⁹, qualẽ habem⁹ patrẽ, quid ſit ab eo ſperãdũ, & qualiter obtinẽdũ. Eò ſiquidẽ tota hui⁹ ſermonis intẽtio dirigitur, vt mẽs noſtra paternę pietatis intuitu ad fiduciã animetur. Sed nec illud eſt negligẽter audiẽdũ, ꝙ malos nos veritas dicit, & hoc veraciter. Et vos, inquit, cũ ſitis mali &c. Quid enim in nobis niſi malũ, & malũ valdè? Scio (inquit Apoſtolus) ꝙ non habitet in me, &c. Quid in ore? Iacobũ audiamus. Lingua (inquit) modicũ mẽbrũ eſt &c. Multò magis prauú eſt cor hominis, & inſcrutabile: hoc eſt tã prauũ, vt ad finẽ ſuę prauitatis ſcrutãdo nequeat peruenire. De malitia carnis.

G Et carnis quidẽ malitia maximè tripertita videtur, ꝙ videlicet inueniatur illecebroſa, ꝙ infirma, ꝙ fallax. Primò quidẽ cõcupiſcit aduerſus ſpũm per legẽ peccati quã habet, per fomitẽ iniqtatis quã poſſidet. Secũdò, ſi caſtigatur, & in ſeruitutẽ redigitur, corrũpitur, deficit, infirmatur, multiplicib⁹ ſuis neceſſitatib⁹ exigẽs violẽter ſeruire animã cui debuerat

ipſa

ipſa ſeruire. Et peior quidē carnis ſtimulus quàm eiꝰ infirmi
tas. Cæterū ſi ſimpliciter ſuę nobis impoſſibilitatis cauſam,
ſuū innoteſceret infirma defectū, eſſet vtiq; minus malū: nūc
aūt cōtra ſtimulū calcitrās, bis pūgitur exaggerādo quod pa
titur: murmurat & cōqueritur, ſed & id modicū quod poteſt
diſſimulat, & mentitur. Et tertiū hoc eſt malū eius, per quod
multi, dū quid boni poſſint facere neſciūt, amplius mali fiūt.

De malitia oris.

Iā de oris malignitate quid loquar? Quātus ignis, quātā ſyl- H
uā incēdit! Peſſime nōnulli diuinum miraculū æmulātur, vt
diſpertitas linguas, vt ignē accepiſſe videātur. Diuinꝰ ſiqui-
dē ignis nō ſcādalo vrit, ſed amore magis accēdit. Inflāmatio
aūt gehēnæ vrit linguas male diſpertiēs, vt quiſq; noſtrū ſua
cuiq; lingua, & quaſi nūc Græcè, nūc Hebraicè, nūc Latinè
loquatur: vt ſi eū audias hic, non illū putes, quē paulo ante
audieras. Malè igitur omniū linguis loquitur vir linguoſus.

Quòd deſideret à ſe poſtulari bonū ſpiritū bonus pater.

Sequitur: *Quātò magis pater veſter, &c.* Quid ad hoc dici- I
mus? ergo mali ſunt, quibꝰ eſt pater cœleſtis? O cōfuſionē! ô
cōſolationē! ô degeneres filios tanti patris, & patrē magnū
degeneres filios denuò generātē! Quid enī pater noſter eſt
primę creationis origine? nō modò prodeſt, ſed obeſt dege-
nerātibus nobis, niſi ſuſceptus Chriſtus à nobis dederit po-
teſtatē per bonū ſpiritū bonos fieri filios boni patris. Nihil
enim naſci profuit, niſi redimi ꝓfuiſſet. O terrigenæ filii ho-
minū, ſi vobis eſt pater cœleſtis, quid exultatis in terris? Da-
bit, īquit, ſpūm bonū petētibꝰ ſe. hoc enim donū patris quod
ſolis prębet filius, qui terrena pręſtat etiā inimicis. Nec mirū.
tales enī q̄rit qui adorent eū in ſpū, & veritate. Super vultus
acceſſere boni, ait poëta, de eo qui inter cętera hoſpitalitatis
officia nō omiſit, quod ſapiēs ait: In oī dato hilarē fac vultū
tuū. Inter homines enim vultꝰ bonꝰ ſuper oīa reputaī, apud
Deū non niſi bonꝰ ſpūs acceptaī. Etſi plurimū intereſt inter
hominē mortuū, & viuētē, lōge tñ amplius inter nō habētē
hūc ſpūm & habētē. Mortuꝰ ei hō nō iā nec audire, nec loq,
nec aliquid operari. Cadere tātū pōt, fœtere, diſſolui, & putre
ſcere. Nec diſſimilis eſt mors animæ, vbi deeſt ſpūs vitæ. Nō
enim boni loqui aut meditari, agere vel diligere poterit, qui
bonū ſpūm nō habuit. Peccare autē poterit, perire, perdere
alios, cui ſpiritꝰ iſte defuerit. Studeamus igitur vt habeamus
hūc ſpiritū, nihilominꝰ caueamus ne extinguamus acceptū.

Ait enim Apoſtolus: Spiritum nolite extinguere. Si enim animales ſpiritum non habentes meritò multum miſeri iudicantur, multò amplius infelices qui ſpiritu cœperint, ſi carne poſtea conſummentur. Hunc igitur ſpiritum tam bonum, tam neceſſarium, quibus potero meritis obtinere? quibus ſtudiis retinere? Vt de compendio ad vtrunque tibi reſpondeam, petentibus datur, & fictum effugit. Omnis, inquit, qui petit accipit: & hoc loco: Dabit ſpiritum bonū petentibus ſe. Túne illum emere cogitabis? Fecit & hoc Simon Magus, & nequiſſimæ cuiuſdam hæreſeos caput extitit, quæ ſuccisa ſæpius in deterius reuiuiſcit. Hic enim qui ſpiritū bonum non petiit, meritò non accepit. Dabit enim pater bonus ſpiritum bonum petentibus ſe. O benigniſſimum patrem, qui id exigit quod nemo non poſſit! Si ſolis fortibus, ieiunantibus, laborantibus promitteret, fortè non immeritò pauper, delitioſus, vel impotens deſperaret: nunc verò petentibus donat, & petentibus ſe. Petere enim patrem poteſt etiam qui petitionis vocem proferre non poteſt. Non enim patrem petit, qui corde non petit. Petamus ergo eum, qui dat omnibus affluenter, & non improperat. Qui non improperat quæ perperam egimus, non improperat nec arguit indignum eſſe qui poſtulat, neque humano more in excuſationem muneris accuſationem ſolet prætendere poſtulantis.

ISAAC. Homilia

Quòd vnuſquiſque familiariter ab vno aliquo dæmone tentationibus fatigatur.

K *Erat Ieſus eiiciens dæmonium, & illud erat mutum.* Roget vnuſquiſque chariſſimi benignum Ieſum, & hoc aſſiduè, vt ſuum à ſe penitus eiciat dæmonium, aut interim reprimat. Nam cum omnia nobis infeſta ſint dæmonia, & damno noſtro lætentur, vnumquemque tamen familiarem habere Dæmonem qui eum in omnibus & vbique obſeruet, quē ignorare monachū non oportet, ſcriptura non tacet. Ego meū optimè ſcio, nihil mihi notius, quia nihil nociuius. Quæ & cuiuſmodi tētatio me ſæpius & acrius vrget, & in qua parte facilius labor, ſcio. Vnde quotienſcunque in commune pſallo verſus illos qui imprecatorij videntur, & liberationem, & auxilium quærere, contra illum dirigo. Et illud, inquit, erat mutum. Meum mihi loquaciſſimum eſt, & de mūdi

huius

huius gloria,& decore, & delitiis longiſſimas & mendoſiſſimas fabulas texit, de illis mille ſuſpitiones ſuſurrat, mira promittit, minatur nunc de ſcientia, nunc de religione, nunc de genere, nunc de gratia, nunc de eloquentia mecum multa concionatur: ita ſibi ſæpe aures meas auellit & occupat, vt nec legere vel legentem audire vacuum ſit. Vnde & mihi loquens, me penitus mutum efficit, ſtupidum reddit, & ſurdum. Et hinc mutus dicitur ſpiritus malignus: quia quos inuadit, mutos facit à laude Dei, & propriis officiis linguæ rationalis.

Quibus ſermonibus lingua debeat occupari.

Si quis loquitur, ait Apoſtolus Petrus, quaſi ſermones Dei. L
Hoc igitur officiũ linguæ rationalis agnoſco. Nã loqui vana verba, & mẽdacij, cõtentionis, proditionis, detractionis, iactãtiæ, cupiditatis, luxuriæ, aut etiã de qualibet ſcurrilitate, quæ ad rem nõ pertinet, in quibus omnibus lingua foris clamans, & garrula in auribus hominum, aut intus dæmonis ſui familiari colloquio, mutum eſt Deo. Vnde: Quoniam tacui, inueterauerunt oſſa mea, dum clamarem tota die.

Quòd tribus modis loquitur lingua verba Dei.

Tribus igitur modis loquitur lingua ſermones Dei, dum M
Deum laudat, dum ſe coram eo accuſat, dum proximũ ædificat. Qui ab his tacet, mutus eſt quantumlibet clamet.

HVGO DE S. VICTO.

Quomodo malitiam ſapientia vincat.

Cùm fortis armatus cuſtodit atrium ſuum &c. Atrium, eſt N
cor. Fortis armatus, malitia. Fortior ſuperueniens, ſapientia. Arma, mẽbra. Sapientia primum malitiam capit, per cognitionem eam deprehendens, poſtea ligat ab opere cohibens, deinde flagellat: quia primus affectus quaſi quibuſdam duris flagellis cæditur, quando per ſtudium diſciplinæ ab eo quod appetit refrænatur: nouiſſimè quaſi membris in crucem extenſis & à ſe diuiſis clauis configitur, quando diuiſis à ſe vitiis timore Dei animus penetratur.

BERNARDVS.

Quàm multiplex ſit efficacia verbi Dei.

Beati qui audiunt verbum Dei &c. Vultis noſſe quàm beati? O
Primũ quidem ſonans in auribus animæ vox diuina conturbat, terret, diiudicat. Sed continuò ſi non auertis aurem, viuificat, liquefacit, calefacit, illuminat, mundat: denique &

cibus noſter eſt, & gladius, & medicina, & confirmatio, & requies, & reſurrectio, & conſummatio noſtra. Nec mireris quòd verbum Dei iam nunc inuenias omnia eſſe in omnibus, quantum ad iuſtificationem. Siquidem & futurum eſt omnia in omnibus ad glorificationem. Audiat illud peccator, & conturbabitur venter eius, à voce illa carnalis anima contremiſcet. Omnia nanque cordis ſecreta rimatur ſermo viuus & efficax. Vnde licet mortuus in peccato, ſi audieris vocem filij Dei, viues. Si cor tuum induratum eſt, emittet verbum ſuum & liquefaciet illud. Si tepidus es, & euomi iam formidas, non diſcedas ab eloquio domini, & inflammabit te: quia ignitum eloquium eius vehementer. Quòd ſi tenebras ignorantiæ plangis, diligenter audi quid loquatur in te dominus Deus tuus: Et erit lucerna pedibus tuis verbum Dei, & lumen ſemitis tuis. At forè tantò amplius doles, quantò clarius etiam peccata minuta illuminatus agnoſcis. Sed ſanctificabit te pater in veritate, quæ eſt vtique ſermo eius, vt inter Apoſtolos merearis audire: Iam vos mundi eſtis propter ſermones meos. Iam verò cùm laueris manus tuas: Ecce parauit in conſpectu tuo menſam: vt non de ſolo pane viuas, ſed de omni verbo quod procedit de ore Dei. Vbi ſi conſiſtunt aduerſum te caſtra, & prælium tentationis inſurgit, arripe gladium ſpiritus quod eſt verbum Dei, & in eo facilè triumphabis. Quòd ſi, vt eſt certaminis, contingit in eo aliquando vulnerari, mittet verbum ſuum, & ſanabit te, & eripiet te de interitionibus tuis, vt in te impleatur quod ait ille Centurio: Domine dic tantùm verbo, & ſanabitur puer meus. Sed & ſi titubas, confitere, & clama: Mei autem penè moti ſunt pedes: & in verbis ſuis confirmabit te, vt experimento dicas: Verbo domini cœli firmati ſunt. In his itaque & eiuſmodi perſeuera, donec dicat ſpiritus, Vt requieſcant à laboribus ſuis. In hoc verbo requieſces dulciter, & ſuauiter ſoporaberis, donec veniat, & omnes qui in monumentis ſunt audient vocem eius, & procedent. Quo? alij quidem in iudicium, alij in vitam. Et quis ſcit ſi eſt dignus amore vel odio? Tunc maximè, Memor eſto verbi tui ſeruo tuo domine, vt ab auditione malorum non timeam, ſed beata magis auditio ad viſionem: cùm dices, Venite benedicti patris mei &c.

PETRVS

PETRVS RAVENNAS.

Quòd non ſit Deus diſſenſionis,ſed pacis.

D*Ic fratri meo, vt di. me.hære.* Non poteſt fratri dicere Diuide,qui per Prophetam ait,Ecce quam bonum & quàm iucundum habitare fratres in vnum. Nam quæ maior hæreditas quàm vinculum charitatis? Nam terrena hęreditas ſucceſſores ſuos deſecat & mittit in partes.Vnde nec hæreditas, ſed pugna, ſed nouerca filiorum,non facultas. Ille verè ditat filios, qui relinquit filiis pleniſſimam charitatem. Vnde & dominus ait, Cauete ab omni auaritia: hoc eſt, abiiciatur auaritia, & non erit in hæreditate contentio. Auaritia fratres neſcit, parentes negat, germanos diuidit, amicitiam ſoluit, excludit affectum. hanc qui habuit, erit nullius, ſuus non erit. Cap.12. P

BERNARDVS.

Quòd Deus debet eſſe cauſa,vt proximus diligatur.

Primum quærite regnum Dei &c. Sponte pollicetur ſe daturum neceſſaria, ſuperflua reſtringenti, & proximum diligenti. Hoc quippe quærere eſt regnum Dei. Porrò iuſtitiæ eſt, cum quo tibi eſt natura communis, naturæ quoque munus cum eo non habere diuiſum. Vt tamen perfecta iuſtitia ſit diligere proximum, Deum in cauſa eſſe neceſſe eſt.Neque enim purè eum diligit,qui in Deo non diligit. Sed nec in Deo diligere poteſt, qui Deum non diligit. Oportet ergo, vt prius diligatur Deus, vt in eo diligatur proximus. Q

PETRVS RAVENNAS.

Quòd quibus dura proponuntur certamina,magna præmia ſtatuuntur.

Nolite timere puſillus grex: quia com p.v.da.vo.re. O bonitas effuſa! O pietas inaudita! O ineffabilis affectio! In ſocietatem cenſus paſtor oues aſſumit,atque ad conſortium dominationis ſeruos dominus aſciſcit, ad principatum regni rex gregem totius populi admittit. Sic ſic dat,cuius deficere cenſus,regnum minui,vacuari poteſtas non poteſt largiendo. Prouidenter autem præmiſit, Nolite timere. Promiſſionem regni ſine timore ſeruilis ſtatus audire non ſufficit. Quia qui libertate vix dignus eſt, capere non valet infulas principatus. Regnum enim velle crimen eſt,audere pe- R

riculum, temeritas non timere. Quod dicit complacuit, munus edocet trinitatis: quia quod erga nos filio placuit, hoc & placuit trinitati. Nolite timere &c. Prēmia ſtatuuntur his ſemper quibus duri certamina proponuntur: ac pro magnitudine certaminis, præmij proponitur magnitudo. Hinc eſt quòd Chriſtus diſcipulis ſuis regnum ponit in præmio, vt in certamine non cedant periculis, non timori. Pericula deſpicit, qui tendit ad regnum. Victoriæ cupidus neſcit timere. Nolite timere puſillus grex. Puſillus mundo, ſed Deo magnus.

Quòd deiectæ mentis ſit, eum qui vocatur ad regnum, vilis ſupellectilis meminiſſe.

S *Vendite quæ poßidetis, & date eleemoſynam.* Poſt largitatem regni & gratiam copioſius collatam, abiecta, & vilia peculia ſeruitutis iubet abiicere regnaturum. Plebeium cultum regia non admittit poteſtas. Auguſtus honor non niſi diademate confertur & purpura. Abiicere ergo debet habitum ſeruitutis, qui ſe regem credit diuinitus conſecratum. Hinc eſt quòd rex ſupernus, illum qui cum indigna veſte maieſtatis ſuæ auſus eſt intrare conuiuium, ligari, præcipitari, detrudi in tenebras iuſſit exteriores. Quia deformitas inuitati ad inuitantis redundat iniuriam. Denique non poteſt dominari omnibus, niſi qui propriis non tenetur. Deiectæ mẽtis eſt, qui familiaris rei meminit, cũ vocatur ad regnum. Iacẽs animus plebeium nũmulum theſauris regalibus anteponit. Eſt autem cõſuetudinis, eſt animi felicis, vt aſcitus ad regnum, quod fuit proprium, quod priuatum, mox parentibus prærogare liberaliter, ne ſit mendicus animo, qui cenſu functus eſt & honore.

Quòd ſacculus qui per manus pauperis cœlo inuehitur, anulo fidei ſit ſignandus.

T Verum videtur duriter dici, Vendite quæ poſſidetis. mox adiecit, Facite vobis ſacculos qui non veteraſcunt, the. non deficien. in cœlis. Iterum contriſtatus es, quia quod habes, in cœlis cogeris collocare. Rogo: crede Deo tuo, qui ſeruo credis: & magis Deo, quàm homini commoda. Sed ſi times ne quid inde præſumat, ne quid diſpergat pietas latoris, ſigna fidei anulo ſacculos tuos, vt tali cuſtode dormias tu ſecurus. Quia vbi ille eſt, ibi locus nullus eſt furi. Non poterit tibi tuam pecuniam denegare, qui tibi omnia ſua contulit,

tulit,qui te regni ſui honore ditauit & gloria.

Facite vobis ſacculos qui non veteraſcent. Ecce docet auaritiam,qui cœperat ſuadere contemptum.Et qui temporaliter theſaurizātes arguebat,ad totum cupiditatis fomitem iubet ſacculos ſine fine perquiri. Chriſte quò te pertrahit amor tuorum?vt auarū tibi lucrifacias,facis eum quod deſiderat nō quod oportet audire.Sacculos imperas æternos, theſauros qui non deficiant vis parari:vt auarus dum conſueta percurrit ad lucra, aut virtutem capiat, aut à virtute capiatur.Verè pater es,qui cum tuis quibuſcunque paruulis ſic agis. Nam & nos interdum noſtris paruulis petentibus noxia,ingerimus ſalutaria ſub ſpecie noxiorum,fallentes inſipientiam,non decipientes affectum. V

GVILIELMVS DE CAILI.

De lumbis diaboli & filia eius.

Sint lumbi veſtri præcincti. Habet diabolus lumbos,& virtus eius in lumbis eius,habet lumbos & illuſionibus plenos. In veritate quidem non ſtetit, ſed abalienatus ab vtero iacet in mendacio,& mendacium gignit.Nam mendax eſt & pater eius. De tali patre talis filius. Sæpe ſolet ſimilis filius eſſe patri.Qualis pater,talis filius,talis ſpiritus eius.Mendax pater,mendax filius,mendax ſpiritus eius.Suggerit quidem hominibus,vt beatitudinem non quærant in vitiis & voluptatibus variis,in quibus & maculantur à culpa,& cruciantur à pœna.Quid hac quæſo ſuggeſtione mendacius? Multos igitur filios fecit diabolus. Et primus quidem videtur cogitatio peruerſa , quæ per eius ſuggeſtionem vitiato de corde procedit. Secundus delectatio,quæ ſæpe abſque deliberatione cogitationem amplectitur:ſicut quādoque fieri ſolet vt delectatio rationis præueniat intuitum , priuſquam aduertat,priuſquam partes ſuas interponat.Et hi duo filij non adeò nocent. nam huiuſmodi, peccatis venialibus annumerantur.Si verò filius tertius prodeat poſt deliberationem , conſenſus dico ad delectationem : vel quartus filius , conſenſus ad actum:iam de talibus iraſcitur dominus & dicit : Viſitabo peccata pa. in filiis vſque in tertiam & quartam generationem. Nullo igitur angulo cohibentur lumbi diaboli. Magis autem animas,quæ cingulum caſtitatis acceperunt,& lumbare dominicū ardentius perſequuntur:& ſæpe cum multiplicauerit filios bonos,ſpurium acci- X

piunt ex his lumbis,qui filios lxx.ſicut de Abimelech refert hiſtoria,interficit ſuper lapidem vnũ.Hoc totiens quotiens ſuperbia de virtutum fœcunditate procedens,virtutes funditus enecat & extinguit.Quod benè ſuper lap.vnum fieri memoratur.Superbos enim duritia cordis & ſingularitas à via veritatis auertit,conſequenter & à vita.Itaque conſideratione lumborum diaboli videtur Dominus diſcipulis ſuis dixiſſe:Sint lumbi veſtri præcincti. Ac ſi dicat: Dæmonum lumbos ſemper conſtat eſſe diſcinctos, hominum oportet eſſe cinctos, veſtros decet eſſe præcinctos. Sint lumbi veſtri præcincti. Videtur his verbis ſolam dominus damnaſſe luxuriam,ſed nõ minus ſuperbiam ſuggillat. Quid enim lumen ardens extinguit vt ventus? Et proculdubio ſuperbiæ flatus,flores bonorum operum expirare compellit,arborem charitatis exſiccat.Vtiliter ergo lumbos præcingit, qui ſtatuit in corde ſuo non altum ſapere,ſed timere: qui cogitationes in ſeminario cordis cohibet & reſtringit.

Quòd tripliciter lumbos præcingere debeamus.

Y Tripliciter autem intelligi poteſt quòd lumbos iubemur præcingere,quamuis ad conſilium magis ſpectet præcinctio quàm præceptum.Lumbos benè præcingit, qui tentationũ incentiua præueniens,ſenſus ſuos ſollicitè comprimit, & à voluptatibus auertit.Lumbos pręcingit,qui gulam tenet,& à ſaturitate ſe tẽperat,ne lumbi lubricè diſſoluantur.Lũbos præcingit,qui omnes ſenſus ſuos exteriores, ne mortẽ anima per feneſtras accipiat,diligenter obſeruat.Tenemur etiã lumbos præcingere.i.præ aliis cingere,qui virgineo partui ſpirituales quodãmodo cubicularij credimur deputati, ſpirituali lumborum & cordium præcellere caſtitate. Triplex nobis cingulum ſacra ſcriptura commendat: pudoris,amoris,honoris. Pudoris cingulum lumborum eſt, amoris cingulum pectoris,honoris cingulum capitis.

BERNARDVS.

Qui terrenis contenti ſunt,cœleſtia non expectant.

Z *Et vos ſi. ſer. ex. do. ſ.* Expectatio iuſtorum lætitia. Nam peccator nil expectat. Ille inquam peccator qui bonis præſentibus non modò detentus, ſed & contentus nil in futurum expectat,ſurdus ad vocem illam:Expecta me in die reſurrectionis meæ in futurum.

Quis ſit ignis diaboli,quiſve Dei.

Ignem veni mittere in terram &c. Hic planè ſacer ignis A
& benedictus quem pater ſanctificauit, & miſit in mundũ, & cui benedicitur in eccleſiis, ſicut ſcriptum eſt: In eccleſiis benedicite Deo domino. Habet enim aduerſarius noſter vt peruerſus diuinorum operum æmulator, habet inquam ignem ſuum & ipſe, ignem concupiſcentiæ carnalis, ignem inuidię & ambitionis, quem ſaluator in nobis non accẽdere ſed extinguere venit. Denique ſi quis hunc alienum ignẽ in diuino offerre præſumpſerit ſacrificio, etiã ſi patrem habeat Aaron, morietur in iniquitate ſua.

GALFRIDVS.

Quòd meritò arguendus ſit, qui ad Chriſti memoriam nec timore afficitur.

Dicebat Ieſus ad turbas: Cùm videritis nubem orientem ab B
Occaſu, ſtatim dicitis, Nimbus venit, & ita fit. Nubes oritur ab Occaſu, quotiens prædicatio ſiue etiam meditatio noſtra à defectu noſtro ſumit initium, & de nouiſſimis noſtris nos admonet. Cui meritò ſtatim nimbus ſuccedit, & deducunt oculi diuiſiones lachrymarum. Auſtralis flatus ab illo venit Meridie, vbi ſponſus cubat & paſcit, & ex eo æſtus accenditur: de quo in Emaus euntes duo diſcipuli loquebantur, Quia cor noſtrum ardens erat in nobis de Ieſu. Propter quod meritò arguuntur qui faciem cœli & terræ probant exterius coniectãtes, & nec tempus Chriſti probant, vt ipſius accendantur amore, nec in ſeipſis iudicant quod iuſtum eſt, vt timore pariter & pœnitudine compungantur.

BERNARDVS.

Quòd malè ſuæ radici reſpondeat populus Iudæorum.

Arborem fici habebat quidam plantatam in vi- Cap.13.
nea. Per ficum Iudæorum populus exprimitur. C
Et bene ficus, quæ licet bona patriarcharum radice prodierit, nunquam tamen in altum proficere, nunquam ſe humo attollere voluit, nunquam reſpondere radici proceritate ramorũ, generoſitate florum, fœcunditate fructuum. Malè prorſus cum tua radice tibi conuenit arbor puſilla, tortuoſa, nodoſa. Radix enim ſancta. Quid ea dignum tuis apparet in ramis? Ficus, ait ſcriptura, protulit groſſos ſuos.

Non hos à nobili radice traxiſti ſemen nequam. Quod in ea eſt, de Spiritu ſancto eſt, ac per hoc ſubtile totum & ſuaue. Tibi vnde hi groſſi? Et verè quídni groſſum in gente illa? Nec actus, nec affectus, nec intellectus, ſed nec ritus quem in colendo Deum habuit. Nam actus in bellis, affectus in lucris totus erat, intellectus in craſſitudine literę, cultus in ſanguine pecudum & armentorum.

GALFRIDVS.

Quòd malè curua ſit anima quá nec præcepta nec promiſſa ſurſum erigunt.

D *Ecce mulier quæ habebat ſpiritum infir. annis octodecim, & erat in. nec poterat ſurſum reſpicere, &c.* Prorſus mulier mollis & fragilis, quæ ſurſum reſpicere non poteſt, ſed deorſum iugiter inclinatur. Nam & tempus ipſum non ſine cauſa cómemoratum eſt Saluatore dicente, quòd eam annis octodecim ſathanas alligaſſet. Denarius ad mandata, octonarius ad reſurrectionem noſcitur pertinere. Et malè malignus hoſtis incuruat animam, quam vt ſurſum reſpiciat nec mandata diuina erigunt nec promiſſa. Peius tamen ligata per omnem modum, quæ vacata à Saluatore renuit, & manum imponentis repulit. Non enim vult dimitti ab infirmitate ſua: quandoquidem nec vocata venit ad medicum, nec manum eius ſuſcipere acquieſcit. Quid eſt autem vocare ad ſe, niſi ipſam in opere ſuæ ſalutis animam præueniendo ad cooperandum ſtudioſius inuitare? Quid eſt manum imponere, niſi quòd operetur iniungere? Scimus autem quòd Saluator facere venit & docere, non ſicut quidam imponentes non ſuas manus & ſua opera, ſed onera grauia, quæ digito nolunt mouere. Et magna quidem præcipientis auctoritas, magna veritas promittẽtis: ſed dulcior interim collaborantis ſocietas, charitas præuenientis, familiaritas inuitantis. Alioquin curata eſt, ſed non eſt ſanata, quæcunque anima eſt, quam nec præcepta, nec promiſſa erigunt, nec exempla.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd Chriſtus grano ſinapis myſticè comparetur.

E *Cui ſimile eſt regnum Dei? & cui ſimile æſtimabo illud?* Cùm dicit, Cui ſimile eſt, quaſi quærentis indicat & producit affectum. Et ille ſolus verbum, ſcientiæ fons, dicendi flumen, qui omnium corda rigat, ſenſus aperit, inge-

genium dilatat, in inuenienda ſimilitudine nunc laborat. Sed quid inuenerit audiamus. Simile eſt, inquit, regnum cœlorum grano ſinapis. In quo potentiam totam ſupernæ dominationis includit: & illud regnum ſingularitate potens, æternitate felix, diuinitate fulgens, cœlo terráque diffuſum in grani ſinapis coarctat anguſtias. Igitur ſi cœleſtis regni maieſtas omnis ad grani ſinapis ſimilitudinem venit: quid quæritur quòd Deus ad hominem, dominus ſerui deſcendit in formam? Chriſtus factus eſt regnum, qui velut granũ ſinapis in hortum virginei corporis miſſus toto orbe crucis in arborem creuit. Attamen dedit fructus ſui ſaporem, cùm teritur paſſione: vt quicquid erat letale, tunc ſuo ſaporaret & condiret attactu. Denique cùm adhuc granum integrum eſt, virtus eius habetur occulta. Apparet verò vehementiſſimè ſi teratur. Ita Chriſtus corpore teri voluit, qui noluit latère virtute. Chriſtus granum ſinapis. Vnde magnitudo tota Dei, tota hominis exiguitate minoratur.

BERNARDVS.

Quòd quiuis electus debeat ſe omnium nouiſſimum reputare.

CVm inuitatus fueris ad nuptias &c. Si in quo ſtatu vnumquenque noſtrûm habet Deus, liquidò cognoſceremus, nec ſupra nec infra ſecedere deberemus, veritati vtique acquieſcentes. Nunc quia conſilium hoc poſuit tenebras latibulum ſuum, & ſermo domini abſconditus eſt à nobis, & nemo ſcit vtrum dignus ſit amore an odio: iuſtius tutiúſque iuxta veritatis conſilium, nouiſſimum locum nobis eligimus, de quo poſtmodum cum honore ſuperius educamur, quàm præſumimus altiorem, de quo cedere mox oporteat cum rubore. Non eſt periculum quantuncunque te humilies, quantuncunque reputes minorem quàm ſis, hoc eſt quàm te veritas habeat. Eſt autem grande malum horrendúmque periculum, ſi vel modice plúsve extollas, ſi vel vni in cogitatione tua te præferas, quem fortè parem veritas indicat, aut etiam ſuperiorem. Velut ſi per oſtium tranſeas, cuius ſuper liminare nimiũ baſſum ſit, non nocet, quantuncunque te inclinaueris: nocet autem plurimùm, ſi vel tranſuerſi digiti ſpatio plus quàm oſtij patitur Cap. 14. F

men-

menſura erexeris: Ita in anima non eſt timenda quantalibet humiliatio. Horrenda autem nimiúmque pauenda vel minima temere præſumpta erectio. Ideo noli te homo comparare maioribus, noli minoribus, noli alicui, noli vni. Qui ſcis ô homo, ſi vnus ille cuius vitam ſceleratiſſimam ac ſingulariter fœdiſſimam horres, & propterea illum putas ſpernendum non ſolùm præ cæteris, ſed etiam præ omnibus ſceleratis? Quid ſcis inquam, ſi melior & te & illis in ſe quidem futurus ſit, in Deo verò iam ſit? Et non mediocrem, non vel penultimum, non ipſum inter nouiſſimos eligere nos locum voluit, ſed Recũbe, inquit, in nouiſſimo loco: vt ſolus ſcilicet omnium nouiſſimus ſedeas, téque nemini non dico præponas, ſed nec comparare præſumas.

GALFRIDVS.

Quòd in dilectione magnum, maius, maximum, & nimiũ iudicatur.

G *Cùm facis conuiuium, voca pauperes, & de. ac cl.* Magnum eſt ſi diligimus non merentes, maius ſi inutiles, maximum ſi ingratos, nimium ſi inimicos. Cùm enim parum videatur eſſe, non tamen prauum retribuere gratiam pro gratia, & diligere eos qui nos diligunt, magnum erit immeritos beneficiis præuenire. Amplius tamen & acceptius coram Deo illis etiam benefacere, qui nec retribuere poſſe videntur. Maximum verò eſt, ingratos diligere, nec prætерita quaſi perdita beneficia plangere, ſed ea etiam amplioribus cumulare. Quid illud iam niſi nimium erit, diligere etiam inimicos, amplecti renitentes, beneficiis proſequi etiam perſequentes?

BERNARDVS.

Quòd iuga boum emerint, qui ſub corporeis ſenſibus incuruantur.

H *Iuga boum emi quinque &c.* Non eſt mirum ſi non poteſt venire ad nuptias, ſi non poteſt ſequi agnum tot iugorum paribus oneratus. Pone miſer, pone grauiſſimam ſarcinam, terrenam molem, pone illa quinque non hominum planè ſed boum iuga, quæ tibi inſipienter emiſti. Nam ſi veneris ad nuptias, & pulſaueris, non aperietur tibi, ſed reſpondebitur tibi deintus, quòd non ſit de bobus & aſinis cæteriſque iumentis inſipientibus cura Deo. An non comparatum

iumen-

iumentis hominem quis dubitet,qui iuga emerit iumentorum, niſi quòd ipſis iumentis ſtolidior & beſtialior beſtiis comprobatur,quòd iuga neceſſitatis eorum propria ipſe ſubeat voluntate? Quod enim illis natura eſt,huic culpa:dum tanquam vnum ex his quæ ratione carent,ſine ratione degens,& ipſe ſub corporeis ſimiliter ſenſibus inclinatur. Sed quid eum iuga boum ſubiiſſe cauſamur? Arguamus magis emiſſe. Illud enim ſtoliditatis miſerandæ,iſtud extremæ dementiæ eſt. Dignus eſt operarius mercede ſua. Nam vt mercedem quis pro opere tribuat,inauditum. Quid iuga emit & iuga boum,cui ſuaue iugum gratis offertur? Nam iugum Chriſti, iugum hominis eſt. Siquidem & Chriſtus homo. Nec modò gratis tribuitur, ſed & copioſa his qui tulerint remuneratio eſt. Quid ergo pro iugo boum diſtrahis animam tuam,qui iugum Chriſti ſuſcipiens,emere poteras regnum Dei, mercari vitam,lucrifacere Chriſtum? Nam ſine iugo eſſe non poteſt homo, nimirum natus ad laborem. Denique vt cætera ſileam, cùm ſine iugo eſſe non poſſim, quale hoc,eligere quinque potius quàm vnum? Quis enim poteſt ſeruire quinque dominis, nedum quinque tyrannis, quinque prædonibus? Siquidem oculus meus deprædatur animam meam. An non ſæpè aliud gula exigit, & ad aliud pruritus aurium vocat? Sic odoratus & tactus in diuerſa trahunt hominem,forſitan & ad diuerſa,dum vterque communem geſtit præripere ſeruum. Et trahit ſua quenque voluptas. Eſt autem inuenire nonnullos, qui non modò quinque,ſed pluſquam quinquaginta quinque emerint iuga non iam boum ſed dæmonum. Contendunt ambitio & elatio. Altera nidum, altera foueam parat: volare altera iubet,repere monet altera: cùm neutrum profectò ſit hominis. Quis enim es tu, ait hæc: quis verò ille vel ille? aut quæ domus patris eorum,vt eis in aliquo cedas,vt reuerearis eos,vt eis aliquatenus blandiaris? At bonus ſermo bonũ inuenit locum, ait ambitio: & interdum qui prodeſſe non poteſt, poteſt obeſſe. Diſſimula primùm: vinum bonum primum pone,donec veniat hora. Auaritia quoque et appetitus laudis ſibi inuicem aduerſantur,& quod congregat hæc,hic diſpergit.

GILLEBERTVS.

Quantæ dementiæ ſit iuga boum emere,qui ſub vno deficit & ſuccumbit.

I *Iuga boum emi quinque.* Graue iugum ſuper filios Adá à iuuentute eorum. Verè graue,quod mulierem illam euágelicam annis octodecim incuruauerat, ne ſciret reſpicere ſurſum. Graue quippe iugum, quod totum humanum genus in hac inclinata muliere excutere non poterat. Non poterat deponere,& non deſinebat apponere iniquitatem ſuper iniquitatem, & infirmitatem ſuper infirmitaté,& vtranque ſuper alteram,fœcunda ſatis ſed infelici nimis fructificatione. Vis audire apponentem iugum ſuper iugum? Audi quali ſe excuſatione vnus de inuitatis ab euangelica ſubduxerat cœna. Iuga boum emi quinque. Oſtolida anima!tam inualida ceruice, & attrito collo, vnum illud portas,quod tibi corrupta impoſuit natiuitas,& plura comparas? Non indigeres emere quod gratis innaſcitur. Alia adiicis emere,& ab hoc quo premeris nec collum eximere potes. Iuga,inquis, boum emi quinque: & vnum hoc tá graue,tam generale gratis excutere non potes. Nec tibi tamé precium ſuppetit vnde te redimas. Neſcis quàm graui iugo teneris,niſi ſanguine Chriſti auferri non valet. Abúdas vt plura emas,non abundas vt ab iſto te redimas. O miſeræ diuitiæ tuæ!ſatis es locuples,non vt mitiges, ſed vt multiplices vincula colli tui,& compedes aggraues. Sufficiat illud iugum graue quo opprimeris. Iugũ hoc ſi neſcis,quædam eſt delinquẽdi neceſſitas,& impoſſibilitas reſurgendi. Iugum hoc difficultas eſt ad bonum,& ad malum auiditas. Iugum hoc & iniquitas eſt qua reus teneris ad ſupplicium, & infirmitas qua pronus traheris ad vitiũ. Originalia ſunt tibi iſta,& de propaginis vitio:& tu adhuc voluntaria accumulas onera. Curioſitate quinque ſenſuum dum te exteriores extendis in ſpecies, interiorem concupiſcentiæ flámam prouocas,quæ niſi Chriſti ſanguine extingui non poteſt. Concupiſcentia cùm ſola eſt,ſatis inardeſcit: exterior verò materia ſi accedit, inſanit. Geminum incommodum, naturæ corruptio, & curioſitas quædam exterius eius irritamenta explorans. Duplex incommodum, proprius impetus,& hoſtilis impulſus. Duplicatum incommodum,flámma concupiſcentiæ, & flatus incentoris. Iuga boum emi quin-

quinque. Bene vtique boum, quòd brutas mentes curioſitatis atterat labor. Iugum ſi optas, non habes neceſſe comparare. Tolle ſuper te iugum Chriſti, iugum gratuitũ, non graue, iugũ leue & ſuaue, iugũ non quod laborem inſligat, ſed requiem comparet.

GALFRIDVS.

Quantæ dementiæ ſit, cùm humanus animus recalcitrat contra Deum.

Quis rex iturus committere bellũ aduerſus alium regẽ &c. K

Temerarium bellum, quod ſibi humanus animus propoſuerit, vt diuinæ voluntati & ſaluti propriȩ reluctetur. Sed ô regem aduerſus regem alterum, hominem contra Deum! O regulum aduerſus regem penitus alterum, aduerſus omnipotentem, inopem & infirmum! Eſto tamen, habet iſte vel potius habere ſibi videtur decem millia ſubſidia ſcilicet & corporis vniuerſa: vt quomodocunque vel aëris temperies, vel quarumlibet ſtatus rerum, & qualitas temporum varietur, non illi deſit vnde ad inſipientiam recalcitrans reluctetur. Quid tamen hæc decem millia facient aduerſus eum qui cum viginti millibus veniet? Habet enim poteſtatem quaſi geminam, ſcilicet corpus & animam perdere in gehennam. Cogitemus igitur quia non poſſumus cum decem millibus occurrere ei, qui cum viginti millibus veniet ad nos: nec reſiſtere quanlibet fulti corporalibus ſubſidiis, qui poteſtatem habet vitȩ, mortis, & animæ ſimul & corporis. Mittamus proinde legationem humilis ſupplicationis, & rogemus quæ ad pacẽ ſunt diuinȩ reconciliationis. Eamus ei obuiam, non bellum deinceps commiſſuri, ſed de regno eius interrogaturi.

Quòd prona ſit humana malignitas alium iudicare.

Acceſſerunt ad Ieſum Publicani & peccatores vt Cap. 15.
audirent illum. Oportuerat rationalium ani L
malium facilem eſſe cuſtodiam, & ſic eſſet, ſi ſuos vellent vt oportuerat iuuare cuſtodes. Nunc verò dum colligitur grex inquietus diſpergitur. Hincinde diffugiunt alia, dum alia reuocantur. Offenditur ille, dum iſte placatur: dum ſanatur alter, alter grauius vulneratur. Sapientes ſunt homines vt faciãt mala, & collata ſibi intelligentiæ munera non ad fructum ſalutis applicant, ſed ad perniciem propriæ voluntatis inflectunt.

Oſten-

Oſtendit hoc nobis lectio euangelica, dum accedentibus ad dominũ Publicanis, Phariſæi aduerſus eum murmurare narrantur, & redeuntibus peccatoribus ad ſalutem, procul abſcedere iuſtiores. Hæc humani peruerſitas cordis. accuſát dominum Phariſæi quòd recipiat peccatores, & eò vſque propria peccata diſſimulant, vt non modò exaggerent aliena, ſed & Chriſtum de eis inſimulent, quem de ſuis nemo arguere præſumit. Quid autẽ dicerẽt ipſi, ſi repelleret peccatores? Nunquid non ſuperbum dicerẽt & crudelem? Sed inter hæc conſideremus attentius, quã ſit prona ad iudicãdum alios prauitas cordis humani: & hæc nobis conſideratio geminum quendã fructum pariat ſalutarem, vt & vitium caueamus quodammodo geminum, & alienis iudiciis non plurimùm moueamur. Vanus eſt labor, humanã quærere gratiam, quòd necdum multùm conferat, nec facilè valeat obtineri. Quã ſalubrius & facilius placere Deo quã hominibus! Ille enim non fallitur coniecturis, de ſuſpitione non iudicat, occaſiones improbas non exquirit, accuſandi materiam non ſcrutatur.

Quantæ malitiæ ſit erroneum acquieſcere reuocanti.

M *Congratulamini mihi, quia inueni ouem quam perdideram.* In his verbis domini euidens eruditio noſtra, vt lætemur de conuerſione & pœnitentia peccatorũ. Etſi minus forſitan eis congaudemus, vel ei qui recipit & recuperat quod amiſit, toto congratulemur affectu. De cætero ſi quis diligẽtius aduertat quænam iſta ſit ouis & drachma, multipliciter ſatis dolere & tabeſcere poterit, & diuinam mirari dignationem, & ſuam concupiſcere reſtitutionem. Angelicis enim connumerati ſpiritibus, & in illo tantæ gloriæ cœtu, ſicut euidens eſt ab initio ſumus computati, cùm paſtor ille centum oues, drachmas decẽ mulier illa dicitur habuiſſe. Et quis tam ſtupidus, vt non medullitus doleat ab illo ſeſe numero decidiſſe? Quod ſi caſu aut neceſſitate factum fuiſſet, dolendũ quidẽ omnimodis quomodolibet decidere cœtui tam beato. Sed minus forſitan tabeſcendum, tam graue damnum abſque reatu proprio ſuſtinere. Nunc autem cũ ipſa ſponte errauerit ouis, ipſa ſeſe drachma perdiderit, turpior eſt iactura quæ per negligentiam fit. Cæterum vbi vox paſtoris quærentis & reuocantis auditur, fouere latebras, diuerticula quærere, inſaniæ magis eſt quàm erroris.

Quæ-

Quærebat qui dicebat: Adam vbi es? Non enim inuenerat vbi poſuerat, nõ in grege in quo annumerauerat. Quid abſconderis? Quid declinas? Abundant in his paſcuis noxia gramina, lutum, vepres, & feræ peſſimæ. Erranti tibi nil periculi deeſt, & non habes gratiam reuocantem. Quid illum pateris, dum inclamat laborare, & raucas fieri fauces eius, dum vtique quæritat, infigi in limo profundi, affligi carceribus, ſentibus lacerari? Quid matronã nobilem exigua drachma fœdari puluere patitur, dũ euertit domum, & vniuerſa perluſtrat? Denique quid tardamus angelicis illis ſpiritibus noua inferre gaudia petentibus? Exiliamus ad illos pij paſtoris humeros, & illis nos diuinæ clementiæ manibus offeramus, qui ſe nobis paſtorẽ ſollicitudine, affectione exhibet mulierem, vt reuocemur ad numerũ tantũ vnde excidamus.

GVILIELMVS DE CAILLOE.

Quòd gementes pro peccatis ſpiritum accipiant in columba.

Gaudium eſt in cœlis ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. Felix anima quæ lauans per ſingulas noctes, id eſt per ſingula peccata, lectum ſuum lachrymis ſuis cum Propheta, vel cum Anna flens largiter: baptiſmum pœnitentiæ ſalutaris in oratione frequenter inueniet, in colũba ſpiritũ accipiens, quia cum ſimplicibus ſermones eius vocem illam dominicæ cõmendationis ſuam faciens, Hic eſt filius meus dilectus, ipſum audite. Credite mihi fratres. Gaudium eſt in cœlis ſuper vno peccatore pœnitentiam agente. Et huiuſmodi filio qui filio virginis vagienti vagitu puerili, pueriliter & ſimpliciter alludit, gaudent angeli & collaudant filium Dei. N

BERNARDVS.

Quòd quatuor ſtatus conuerſionem noſtram ſoleant præuenire.

Erat homo qui habebat duos filios &c. Quatuor ſunt ſtatus qui præueniunt conuerſionem noſtrã. Vnus ſub nobis ipſis. Tres ſub principe mundi huius. Eſt enim anima ſub ſeipſa, cum propriam ſequitur voluntatem, libertate gaudens pernicioſa. Hic eſt filius ille prodigus, qui portionem paternæ ſubſtantiæ quæ ſe contingebat accepit, ingenium ſcilicet & memoriam, vires corporis, cęteráque ſimilia O

lia bona naturæ, quibus non ad Dei ſed ad ſuam vteretur voluntatem, eſſétque tanquam ſine Deo in hoc ſeculo. Eſt autem iterum homo ſub ſe, cùm propriæ ſatiſfaciens voluntati, nondum tamen poſſidetur à vitiis & peccatis: quia qui facit peccatum, iam non ſuipſius eſt ſeruus, ſed peccati. Iam tūc ergo proficiſcitur in regionem longinquam, qui prius quidem ſeparatus erat, ſed necdum elōgatus à patre. Accepta quidem portione ſubſtantiæ factus eſt ſui iuris. Et quamuis receſſerit ab actore, proximus tamen fuit quandiu ab opere non receſſit. Et hoc fit, dum licita quidem ſed nō expedientia pro ſua ſequitur voluntate. At poſtquam receſſerit & à ſeipſo, ſolus & declinans in peccatum, tunc iam in longiſſimam verè proficiſcitur regionem. Quoniā ab eo qui ſummè & ſingulariter eſt, nihil longius eo quod nullo modo eſt, nihilque remotū magis ab eo & per quem & in quo ſunt omnia, quàm peccatum quod nihil eſt inter omnia. Porrò iuſtum eſt, vt fugitiuū patris filium alter ſibi vſurpet in ſeruum. Vnde & profectus in regionem longinquam, vni ciuium legitur adhæſiſſe, vni ſcilicet ex malignis ſpiritibus: qui pro eo quòd obſtinatione irremiſſibili peccauerunt, & in affectum malitiæ tranſierunt, iam non ſunt hoſpites & aduenæ, ſed ciues & domeſtici peccati. Quid eſt autē quòd ei dicitur adhæſiſſe, niſi quòd factus eſt ſubditus illi? Denique quemadmodū adhæſerit, ſequentia manifeſtant. Sic enim habes: Adhæſit vni ciuium regionis illius, & miſit eum in villam paſcere porcos. Et nota quòd famis neceſſitate compulſus, ciui maligno dicitur adhæſiſſe: ſicut & Iſraël tempore famis deſcendiſſe legitur in Ægyptum. Periculoſa planè & pernicioſa fames, quæ liberos miſeræ addicat ſeruituti, ſubiiciat operibus luti & lateris, porcis aſſociet, imò ſeruos faciat eſſe porcorum. Porrò vnde huic egeſtas tanta, niſi ex eo quòd legitur diſſipaſſe cum bona ſua cum meretricibus, viuendo luxurioſè? Meretrices iſtæ, carnis ſunt concupiſcentiæ, cum quibus luxurioſè viuendo diſſipat bona naturæ, qui eis abutitur ad voluntatem. Huic egeſtas pernicioſa ſuccedit, eò quòd non ſatietur oculus viſu, nec auris auditu impleatur. Mittitur ergo paſcere porcos, id eſt corporeos ſenſus, qui volutabro luti & ſpurcitiis oblectantur. Hi ſunt porci quos eiecti ab homine maligni ſpiritus intrant. Eiectum enim à rationali noſtro

ſtro peccatũ,hoc eſt à mente,ſenſibus corporis hæret, Apoſtolo teſte,quòd mente conſentiat legi Dei,carne verò legi peccati quæ eſt in mẽbris noſtris.Et alibi: Scio quòd non eſt in me,id eſt in corpore meo,bonũ.Sed quid agendũ eſt, cũ ſic eiecti ab hominibus,porcos inhabitẽt ſpurci ſpiritus, niſi quærenda remedia lachrymarũ,& currendũ ad aquas, quarum abundantia malè viuida radix peccati ſuffocetur? Quanuis hæc omnimoda extinctio peccati in fine potius ſit expectanda & expetenda.

Quòd tripliciter ſeruimus principi tenebrarum.

Tripliciter autem mihi videntur homines eſſe ſub principe tenebrarum.Primùm nec nolentes,nec volentes. Sicut hi qui necdum habent voluntatis vſum , ſunt tamen vaſa iræ propter originale peccatum , donec per ſacramentum baptiſmatis liberentur.Secundo modo volentes, cùm iam voluntariè peccant . Tertio modo nolentes, cùm iam reſipiſcere vellent,niſi quòd peccati conſuetudine miſerabiliter obligati iuſto Dei iudicio qui in ſordibus ſunt ſordeſcant adhuc. In quo tertio gradu laborare videtur prodigus ille filius, & verè prodigus nimis, qui non modò diſſipauerat ſua , ſed & ſemetipſum ſubiecerat miſeræ ſeruituti. Infelix vænundatus ſub peccato,cùm ad ſe reuerſus dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei abũdant &c. Si quis autẽ expertus in ſemetipſo, facilè credo in his verbis animum miſerabilem recognoſcet. Quis enim peccati conſuetudine obligatus,non ſe felicem reputaret,ſi datum eſſet tanquam vnum ex his quos videt in ſeculo tepidos, viuentes tamen ſine crimine, minimè licet quærentes quæ ſurſum ſunt,ſed quæ ſuper terram? Quanti,inquit,mercenarij in domo patris mei abundant panibus, id eſt conſolantur innocentia ſua,& fruuntur propriæ conſcientiæ ſuę bono.Ego autem hic fame pereo.i.inſatiabilibus crucior deſiderijs peccatorũ. Poteſt tamen intelligi quòd non fame nec ſiti aquæ, ſed diuini verbi ſeſe perhibeat laboraſſe. Et hoc dixerim non quòd ita ſit,ſed quòd ita ſentiat miſer humiliatus ſub peccato.Neque enim gloriãtur teſtimonio cõſciẽtię,quorũ mercenaria intentio eſt.Sed peccator ſanctiſſimũ reputat,quacunque de cauſa alterũ videat innocentẽ. Fac me,inquit,tanquã vnũ de mercenarijs tuis.Et hic eſt ſtatus quo ſub Deo incipiunt eſſe homines, qui tanquã mer-

cenarij ſub patrefamiliàs viuunt. Hi ſunt quos in ſeculo videmus aut nullo aut exiguo deſiderio æternorũ velut ſub mercede ſeruire Deo, & ab eo ſola terrena quærere quæ deſiderant.

GVILIELMVS DE CAILLOE.

Quantum nobis contulit Deus noſter.

Q *Da mihi portionem ſubſtantiæ &c.* Quis vnicus prodigus inuenitur, ſicut ille vnigenitus patris, qui portionẽ corporis ſcilicet & animæ quæ cõtingebat eũ, & patrimoniũ (ſi dici debeat) quod à matre contraxit, diſſipauit atque cõſumpſit cũ meretricibus, id eſt cũ peccatoribus & publicanis, non luxurioſè ſed laborioſè viuẽdo? Filius ille iunior euangelicus accepta famis iniuria, defecit impatiẽs laboris, & in miſeriis non ſubſiſtens, hic in fame cucurrit, & ſiti euiſcerás ſemetipſum, & omnẽ precioſam margaritã porcis ſpargens, qui preciũ eius repellere cogitabant. Effudit enim de ſpiritu ſuo ſuper omnẽ carnem, poſtquam remeauit ad patrem, neſcio an carne, an ſpiritu magis prodigus, vt quos caro ſaturauerat, ſpiritus inebriaret.

GALFRIDVS.

Quibus diebus à Domino recedatur.

R *Adoleſcens filius abiit in regionẽ longinquam.* Non eſt localis elongatio iſta, ſiquidẽ non eſt locus vbi non ſit Deus, ſed per noxiã diſſimulationem in longinquã deuenimus regionem. Cũ enim nullus vnquã vel tenuiſſimus motus à ratione quantuluncunque extraneus diuinã poſſit attingere mentem, quod omnino nefas eſt ſuſpicari, factus homo ad eius ſimilitudinẽ, ei tamen in eadẽ imperturbabilitate non potuit adæquari. Pax enim Dei non modò humanũ omnẽ vſum ſuperat, ſed etiã ſenſum: vt ſicut eſt à nemine prorſus intelligi, nedum valeat obtineri. Cęterũ hoc in homine decuit, & adhuc decet ex priuilegio diuinæ ſimilitudinis inueniri, vt motus omnis & irrationabilis appetitus ad arbitrium rationis cõprimi debeat & cõpeſci. Cùm enim diuina volũtas ſit ratio humana, debet dirigi rationis arbitrio: alioquin ſi poſt cõcupiſcentias ſuas homo ierit, & more pecudũ gulam, irã, rixam, luxuriã ſequutus fuerit, iam à Deo peccando receſſit. Hinc iã longè abiit, ſi remediũ pœnitentiæ fugerit. Longius quoque, ſi in obliuionẽ & ignorantiã venerit veritatis. Amplius autẽ, ſi eandẽ veritatẽ & iuſtitiã

ſne agnitam quidem dilexerit. Quàm verò peſſimè adhuc fugiens elongatur, ſi æternam deſierit concupiſcere vitã, ſi cœperit non expaueſcere nec gehennam, ſi propriam poſtremò diligere culpam! Hoc enim eſt profundum malorũ, quò deueniens impius iam contemnit. Grauis quidem ſeptenarius, & nimis longè factus eſt à Deo, qui talibus iam dietis ſeptem per contagia morum & abrupta corruit vitiorum. Quid tamen credimus? Poteríine eiuſmodi anima de profundis clamare, & leuare vltra ceruicem, vt aſpiciens alonge videat Dei potentiam venientem? Veniet enim & ſubueniet diuina potentia, faciens quod non valet humana, ſi quidem tam longè poſitus ad Deum reſpexerit, & ierit obuiam ei.

PETRVS RAVENNAS.

De filio prodigo.

Iunior filius in ſe reuerſus dixit: Quanti mercenarij in domo patris mei ab. pa. Ego autem hic fame pereo. Surgam & ibo ad patrem meũ &c. In ſe reuerſus eſt. In ſe antè redit, vt redeat ad patrem: qui à ſe antè receſſerat, cùm receſſit à patre. A ſe migrat, & ab homine totus tranſit in beſtiam, paternæ pietatis immemor, gratiæ genitoris oblitus. Quanti mercenarij in domo patris mei &c. Ego a. h. f. p. Fames reuocat, quẽ ſaturitas expulerat. Fames illi patrem dedit ſapere, cui copia tulerat genitorem ſentire. Et ſi tantũ pręſtitit vel inuita fames, probate quid voluntariũ poſſit cõferre ieiunium. Oneratus venter ad vitia cor deponit, premit mentẽ ne ſupernã valeat pietatẽ ſentire. Corpus, inquit, quod cor. &c. Surgam & ibo ad patrẽ meũ. Iacebat qui dicit: Surgam. Intellexit lapſum, ſenſit ruinam, iacere ſe turpis luxuriæ reſpexit in lubrico. Et ideo exclamat: Surgã & ibo ad patrẽ meũ. Qua ſpe? qua fiducia? qua cõſcientia? Qua ſpe? illa qua pater eſt. Ego perdidi quod erat filij, ille quod patris eſt nõ amiſit. Apud patrem non intercedit extraneus, intus eſt in patris pectore ipſe qui interuenit & exorat affectus. Vrgentur patris viſcera iterum filium per veniam genitura. Surgens venit ad pa. ſ. Cũ alonge eſſet. Quomodo longè eſt iſte qui venit? Quia nondum peruenit iſte qui venit. Venit ad pœnitentiam, ſed nõdum peruenit ad gratiam priſtini. Venit ad domum patris, ſed nondum peruenit ad gloriam vel habitus vel honoris.

T *Cùm alonge eſſet, videt eum pater ſuus.* Pater vidit illum, vt ille patrem poſſet attendere. Patris viſus, filij venientis illuſtrauit aſpectum, vt tota fugaretur obſcuritas, quæ circũfuſa fuerat de reatu. Non ſunt tales tenebræ noctis, quales illæ ſunt quæ de confuſione veniunt peccatorum. Vidit illum alonge, & miſericordia motus eſt. Mouetur miſericordia, qui loco demoueri non poteſt. Accurrit non progreſſu corporis, ſed pietatis affectu. Cecidit ſuper collum eius, vt erigeret ſic iacentem. Cecidit ſuper col. eius, vt amoris onere onus tolleret peccatorũ. Cecidit ſuper col. eius, & oſculatus eſt eũ. Sic pater iudicat, ſic emendat, ſic peccanti filio dat oſcula non flagella. Delicta vis amoris non videt. Et ideo pater peccata filij redemit oſculo, clauſit amplexu, ne nudaret pater filij crimina, pater filiũ ne fœdaret. Pater ſic curat filij vulnera, ne cicatricẽ filio nẹuumve relinquat. Et accurrit & cecidit ſuper col. e. & oſculat⁹ eſt eũ. Rogo quis hic deſperationis locus? quæ hic excuſationis occaſio? hic ſimulatio quæ timoris? Niſi fortè timetur occurſus, terret oſculũ, turbat amplexus, & capere ad vindictã non ad recipere veniã pater creditur, cũ filium trahit manibus, claudit gremio, ligat lacertis. Sed hanc cogitationem debellatricẽ vitæ, ſalutis inimicã, auferunt quæ ſequuntur: Dixit autẽ pater ad ſeruos ſuos: Citò proferte, &c. vſq;, Perierat & inuẽtus eſt. His auditis adhuc moramur? adhuc non currimus ad patrem? Citò proferte ſtolã primã & anulum. Suſtinuit filij crimina, qui non ſuſtinuit nuditatem. Hinc eſt quòd à ſeruis ante voluit veſtiri filiũ quã videri, vt ſoli patri nota eſſet nuditas: quia pater ſolus nuditatẽ filij videre non poteſt. Citò proferte ſtolã primã. Non dixit: Vnde venis? Vbi fuiſti? Vbi ſunt quæ tuliſti? Quare tantam gloriam tanta turpitudine commutaſti? Sed, Citò proferte ſtolã primã &c. Videtis quia delicta non videt vis amoris? Tardam miſericordiam pater neſcit. Delicta qui diſcutit prodit. Et date anulũ in manu eius. Paterna pietas cõtenta non eſt innocẽtiã reparare ſolã, niſi priſtinũ reſtituat & honorẽ. Et calceamẽta in pedibus eius. Quã pauper redijt, qui diues abſceſſerat! de tota patris ſubſtãtia calceamẽta in pedibus nõ reportat. Date calceamenta in pedibus, ne vel in pede remaneret enormitas nuditatis, vt calceatus anterioris vitę rediret ad curſum. Et adducite vitulũ ſaginatũ. Cõmunis vitulus non ſuf-

ſufficit,niſi primus. Vitulus pinguis teſtatur paternæ pinguedinem charitatis. Erat filius eius ſenior in agro. Erat in agro terram percolens,ſe deſertans. duritiam ſoluit ceſpitis,cordis prædurat affectum,ſentes eradicat & gramina,ſtimulos inuidiæ non euellit. Sic in ſegete cupiditatis fructũ zeli colligit & liuoris. Audiuit,inquit,ſymphoniam & choros. Inuidum fugat ſymphonia pietatis. O zeli timor! Duos non capit domus ampla germanos. Et quid mirum eſt? fecit hæc inuidia. Fecit vt mundi tota duobus eſſet anguſta fratribus latitudo.

GILLEBERTVS.

Quòd multis indulgeat dominus,quibus tamen delectationis ſuæ copiam non indulget.

Surgam,& vadam ad patrem meum. Surgendum eſt ei qui in montana vult cum Maria conſcendere. Prudenter ait, Surgam: iturus ad eum qui in cœlis eſt patrem: ſed nimis exilem & macilentam ſpem repoſuerat in ſinu ſuo, mercenariam conditionem patrem rogaturus. Modeſtè quidem pro meritis,ſed de paternę miſerationis copia humiliter nimis & iniurioſè ſentiens, verè famelici dans in hoc animi indicium, & inedia confecti. Dicam,inquit, ei: Pater fac me ſicut vnum de mercenariis tuis. Non enim poterat ieiunam & macram ſpem ad maiora porrigere. Surgam, inquit, & vadam ad patrem meum. Iſte de quærendo nil mouetur patre, tantùm de flectendo ſollicitus: quæ autem ſponſa eſt certa de gratia, poſtulat præſentiam tantũ. Surgam,inquit,& cir.ci.per v.& pl.q.q.d.a.m.inuentionem ſufficere reputans. Vide ſi non in præſenti hæc poſſit obſeruari diſtinctio, quoniam patris expoſita eſt & parata cunctis indulgentia: delitiæ verò fugaces, & reconditę, & gaudentes latibulis. Ideo ille dicit, Vadam. Illa verò, Quæram. Denique & pater occurrit pœnitenti. Sponſus ſe ſubducit diligenti. Miſericordia enim ſui profuſior eſt, delectatio parcior. V

VVERRICVS. De prodigo filio.

Cùm adhuc longè eſſet, vidit illum pater & mi.m.eſt, & ac.ce.ſu. col.e. & oſcu. eſt e. Quantum hæc verba ſonare videntur,tardius videbatur patri filio veniam dediſſe, quam illi accepiſſe. Sic feſtinabat abſoluere reũ à tormento con- X

ſcientiæ ſuæ,quaſi plus cruciaret miſericordem compaſſio miſeri,quàm ipſum miſerũ paſſio ſui. Neque hoc dicimus, quòd in natura incommutabili humanos ponamus affectus, ſed vt in amorem illius ſummæ bonitatis noſter affectus dulceſcat, dum ipſam plus nos amare quã ipſi nos amemus ex ſimilitudine diſcimus humana. Vide autẽ quomodo vbi abundauit delictũ,ſuperabundauit gratia.Reus vix ſperare poterat veniã.Iudex,imò non iã iudex, ſed aduocatus cumulat gratiã.Citò,inquit,proferte ſtolã primam &c. Verũ vt hæc omnia prætereã, ſ.ſtolã primã.i.ſanctificationẽ ſpiritus qua baptizatus induitur,& pœnitẽs reinduitur, anulũ fidei quo ſubarratur, calceamenta quibus ad calcãda ſerpentũ venena munitur,vel ad euangelizandũ præparatur,vitulũ ſaginatum qui ei in altari immolatur, feſtiua illa gaudia quæ pro recepto indicta filio toto celebrantur cœlo:vt hæc inquã omnia taceamus, & doctoribus tractanda ſeruemus,amplexus ille,& oſculũ pietatis paternæ,quid nõ habet gratiæ & dulcedinis? quid nõ feliciſſimi gaudij?quid nõ ſanctiſſimæ voluptatis?Cecidit,inquit,ſuper col.e.& oſculatus eſt eũ.Cũ ſic ſuper eũ affectabat,quid agebat amplectens & oſculãs,niſi illũ ſibi vel ſe ipſum illi inſinuabat,ſe illi inſpirabat, vt adhærẽdo ſibi vnus ſecũ fieret ſpiritus,ſicut adhærẽdo meretricibus vnũ cũ eis corpus fuerat effectus? Pater erat illi ſũmæ miſericordiæ,viſcera ſuæ miſerationis nõ claudere miſeris,in ipſa ſua viſcera eos trahit,ſuiſq; inſerit mẽbris.Quòd ſi tãta eſt gratia pœnitẽtiũ,quę erit gloria regnantiũ?Si iſta ſunt ſolatia miſerorũ,quæ erũt gaudia beatorũ?Et qui hoc prerogat in via,quid ſeruat in patria?Vtiq; quod in cor hominis nõ aſcẽdit,vt ei ſimiles ſimus,& ſit Deus omnia in omnib⁹.Iã verò tu beate peccator,licet nõ ideo beatus,quia peccator,ſed quia pœnitẽs de peccato,q̃d tibi(rogo)animi erat inter amplexus patris & oſcula,cũ ꝓpe deſperatũ refouebat,cũ cor mũdũ tibi innouãs ſalutaris ſui lætitiã refũdebat?Et quomodo,inquit,ſermo explicabit quod mẽs nõ capit?Inenarrabiles gemitus & inexplicabiles ſunt affectus, quos de incõprehenſibili velut imprægnatus parturit anim⁹.Anguſtũ eſt eis cor humanũ,vnde & ſcisſũ effundit ſeipſum,& ardorẽ quẽ concipit,ſed nõ capit, quibus poteſt modis lachrymis gemitus ſuſpirijs euaporat ac digerit. Nunc quoque ad te reuerſus,cùm hinc abundantiam de-

delicti tui, illinc ſuperabundãtiã gratię pẽſas, quid tibi parit cogitatio tua? Quid, inquit? Intolerabilis in meditatione mea exardeſcit ignis, illinc dolore & pudore, hinc gaudio & amore. Non me hominẽ putarẽ, ſed lapidẽ, ſi ita cordis duri exiſterẽ, vt me ipſum non dolerẽ vel erubeſcerẽ, vel ita nequã & ingrati, vt nõ totus in gaudiũ vel amorẽ illius patris liquefierẽ. Cuſtodi igitur ô felix peccator, cuſtodi ſollicitè ac vigilãter hũc ſpiritũ tuũ, hũc iuſtiſſimũ humilitatis ac pietatis affectũ, quo ſẽper ita de te ſentias in hũilitate, de dño in bonitate, illud ſẽper memoriter retinẽs, Pater iã nõ ſum dign⁹ &c. Nihil enĩ ita patrẽ promereẽ, ſicut huiuſmodi vocis affectus. Nec melius te filiũ facies dignũ, quàm ſi ſemper cõfitearis indignũ.

De laude humilitatis.

O felix humilitas pœnitentium! O beata ſpes cõfitentiũ! quàm potens es apud omnipotentẽ! quàm facilè vincis inuincibilem! quàm citò tremẽdum iudicem cõuertis in piiſſimum patrem! Deniq; humilitas non ſolum peccatores iuſtificat, ſed etiã iuſtos conſummat. Ipſa ſiquidem eſt omniũ virtutũ maxima, cũ tamẽ virtutẽ eſſe ſe neſciat. Ipſa ferè omniũ radix & ſeminariũ, fomes & incẽtiuũ. Ipſa cumulus & faſtigiũ, & cuſtodia, & diſciplina. Ab ipſa incipiũt, per ipſam proficiũt, in ipſa cõſummãtur, per ipſam cõſeruãtur. Cũque omnibus vt virtutes ſint tribuat, ſi qua earũ defuerit, ipſa alterius defectum perficiens, diſpẽdium illius de ſe cõpenſat. Y

GILLBERTVS.

Cum quãta pietatis familia pater occurrat filio reuertẽti. Z

Cũ adhuc lõgè eſſet, vidit illũ pater ſ. &c. Mẽs ſapiẽtis, vt ait beatus Ambroſius, hoſpitalis debet eſſe. Mens enim hoſpitalitatis officio fungitur, cùm delinquẽtiũ fratrũ culpis cõpatitur. Habet hæc domus miniſtros ſuos, qui hoſpitib⁹ ſeruiant. Pulſanti enim ianuã peregrino charitas aperit, intrãtẽ hilaritas recipit, receptũ affabilitas detinet, eſurientẽ collatio paſcit, feſſo humilitas ſeruit. Hæc hoſpiti debẽtur, hæc reuertenti filio pater exſoluit. A longe enim venientem videt, occurrit, amplectitur, occidit vitulum ſaginatum, ordinat chorum, ſymphoniam tangit. Sic & ſpiritualium patrum pietas delinquentem diſcipulum, cùm per pœnitentiam redierit, longè venientem videt compatiẽdo, occurrit indulgendo, amplectitur, ſibi familiarem faciendo, occidit vitulum ſaginatum, mortificationem prædicando, ſymphoniam

tangit,morũ concordiã & vnitatẽ edocendo.Inuitat igitur pietas deſperantẽ,inuitũ charitas trahit,iratum miſericordia pacificat,hilaritas ſecurũ reddit, affabilitas familiarẽ , familiaritas ſecretum aperit.Apertio ſecretorum amicitiam ſeruat. Morum concordia facit amicum proximo , humilitas Deo. Sed dum hæc fiunt,timeo ne frater ille qui foris erat, ſuperueniat & dicat:Pater tot annis ſeruio tibi &c.Reuera ille dicitur eſſe extra domum compaſſionis, qui neſcit beneficium conſolationis,qui tantũ nouit increpare non obſecrare.Sic tamen temperanda eſt miſericordia regentis,ne impunita remaneat culpa delinquentis.Sic quandoq; ſpirituales patres quoſdã recipiunt,quos fratres deſpiciunt,domum cõpaſſionis intrare dedignantur, & qui fratribus cõpati debuerunt,crudeliores prælatis fiunt.Ouem perditam Chriſtus ad caulas violenta manu non reduxit, ſed humeris propriis impoſitam reportauit.Sed & angeli ſuper vno peccatore pœnitentiam agente gaudent. Quid igitur? Cõcordant angelus & creator, dum conuertitur peccator: & frater fratri dedignatur compati, cùm pater ſpiritualis miſericorditer ignoſcit filio delinquenti.

GALFRIDVS. Explanatio lectionis de villico.

Cap.16. A *HOmo quidã erat diues qui habebat villicum &c.* Diues erat,qui dixit,& facta ſunt omnia. Diues,Quia meũ eſt,inquit, aurum & argẽtum. Imò viliſſimum eius marſupium æream tantũ monetam habens,præſens ſeculum eſt, quod expoſitum eſt etiam ſeruis & inimicis.Omnino autẽ incõparabiles eiuſmodi opibus diuitiæ ſpirituales , & indeficientes theſauri. Villa eſt vita noſtra:& dum terrenis actibus occupamur,in rure degimus,nõ in ciuitate.Nec te dominũ æſtimes huius villæ,ſed villicũ:non poſſeſſorẽ,ſed cuſtodẽ.Cõmiſſa eſt rationi tuæ,fidei tuæ, ex quo perueniſti ad annos diſcretionis,& dimiſſus es in manu cõſilij tui.Noli igitur eſſe ſecurus.Veniet aliquãdo dominꝰ villæ,& à ſuo exiget villico rationẽ. Caue igitur ne diuerſis interim ſeruias vitiis , ne vel cogitationes habeas diſſipatas. Alioquin dicet tibi Deus:Quid hoc audio de te?Redde rationẽ villicationis tuæ.Miſericors dominus futurũ nobis iudiciũ nõ occultat. Bona domini diſſipans villicus rationem reddet, perdet villicationẽ.Sed quã rationem reddet homo vel de

verbo ocioſo quod ſine ratione prolatũ eſt? Felix quẽ ſua in eiuſmodi articulo conſciẽtia conſolatur! qui nõ diſſimulauerit interim de cõmiſſis ſuis purã facere cõfeſſionẽ, ſuſcipere paternã correptionẽ, dignã exhibere ſatisfactionẽ. Et ait ſeruus intra ſe: Quid faciam? quia dñs meus aufert à me villicationem. Nunc primùm dominum recognoſcit. Dominus eſt, licet ei quod vult facere, reſiſtendi nulla facultas. Amiſſa autem villicatione, nihil poſt mortẽ aget deinceps homo pro arbitrio ſuo, nec promerẽdi tẽpus erit, nec impetrandi, nec operãdi facultas, nec vtilitas ſupplicãdi. Fodere, ait, nõ valeo, vt in agro actionis theſaurũ ſalutis inueniam. Mẽdicare erubeſco, ne audiã. Ite potius ad vendentes. Igitur ne erubeſcas interim, dũ adhuc vtilis eſt mẽdicatio: ne pigriteris, dũ fodere vales. Scio, inquit, quid faciã: vt cũ amotus fuero à villicatione, recipiãt me in domos ſuas. Vtinam ſaperes & intelligeres, ac nouiſſima prouideres! Ad hoc enim miſericors iudex irã minatur vt ignoſcat, ad hoc arcũ tetẽdit vt parcat. Multos inuenire eſt in villa noſtra debitores ipſius, ſed duo ſunt præcipui, per quos ego obediẽtiã & pœnitentiã arbitror deſignari. Debet obedientia mãdatorũ executionẽ, debet pœnitentia pro cõmiſſis ſatisfactionẽ. Cæterũ obediẽtia noſtra quicquid agat, ſi charitatẽ non habet, nihil eſt. de ea nãq; dicitur, ꝙ cẽtũ cados olei debeat, perfectã ſ. iucũditatẽ, quę ſola trãſit ad dexterã, ex hac vita ſ. ad futurã, quãdo fides ceſſabit, & ſciẽtia deſtruetur. Scribe, inquit, quinquaginta. Hic numerꝰ ad ſepties ſeptẽ ſolã adijcit vnitatẽ. Qui autẽ ſunt ſepties ſeptem, niſi vniuerſaliter omnes? Hæc ſunt vaſa non pauca, in quæ præcipit Heliſeus oleum mitti, ſine vlla exceptione, cũ omnibus hominibus quod ex nobis eſt pacẽ haberi, quibuſcunq; poterimus beneuolẽtiã, gratiã, & miſericordiã exhiberi. Sit etiã vnitas cũ ſeptenario, vt ad vnũ omnia colligat, vnã requirat. Scribe, inquit, quinquaginta. quaſi dicat, habe hanc charitatẽ, & fac quicquid vis. Sufficit hoc obediẽtiæ, quia hoc eſt mãdatum maximũ. Pœnitentia triticũ debet. i. contritionẽ: & centum choros. i. perfectionẽ. Quid autẽ eſt, Scribe octoginta? Firmiter tene, quicquid in hac vita minus feceris, exigẽdũ grauiter in futura. Hęc eſt octogeſima qua purificatur mulier quæ fœminã parit. Et octoginta concubinæ quæ poſt filias Sion. i. virtutes angelicas, & ſexaginta reginas. i. perfectas animas,

animas,maſculum parientes,Reginam vnicam laudant feliciter aſcendentem. Nam adoleſcentulæ quæ omnino non pariunt,à numero & laudibus excluduntur.Quàm vtiliter ſeſe inſtituit ad obedientiam , qui ſcribere admonet quinquaginta! Sed & vehementer accendit ad pœnitentiam, ſi inceſſanter ei ratio ſuggerit. Scribe octoginta : vt ſtudeat magis magna redimere paruo precio , quia non erit huic ſimilis illa purgatio. Sic laudatur villicus iniquitatis,& prudentiores inueniuntur filij huius ſeculi in generatione , id eſt conuerſione ſua,filiis lucis, videlicet peccatores qui pœnitentia indigent.

De Lazaro & diuite.

B *Homo quidā erat diues,& induebatur purpura & byſſo &c.* Nolite,ait dominus, iudicare ſecundū faciē,ſed iuſtum iudiciū iudicate. Quis enim noſtrū hodie ſi videret hinc diuitem purpuratū, & illinc Lazarū hulceroſum, non magis alterum beatificaret,non alteri potius inuideret? Interroget quiſq; cōſciētiā ſuam,& poſt euangelici teſtimonij certiſſimā omnibus veritatē,ſi illū ſic procedentē, illum videat ſic iacentē,cui malit ſimilis fieri,cuius ſortē ſibi potius cupiat è duobus.Omnes in ſinu Abrahæ foueri cum Lazaro magis optam⁹,quàm in illis gehēnalibus flāmis cum diuite ſepeliri. Et væ miſeris!nolumus ire,quò volumus peruenire. Sed & vix aliquis quē non libeat ire, quò peruenire nemo quē libeat.Scientes & prudētes in illam quā edimus & timemus flāmam,mittimus manus, mittimus linguas, mittimus corpora ſimul & animas in gehennā,dū præſentia magis attendimus quàm futura.Lazarus iſte mendicus, plenus hulceribus,iacēs ad diuitis ianuā,& terrenæ facultatis & corporeæ inops ſanitatis,nec vilis ſaltē tugurij habitaculo tegebatur. Ad hæc autē & eſcæ deſiderio,& eiuſdem affligebatur inopia,& humano deſtitutus ſolatio ſic iacebat,vt nō eſſet qui eius non dico tergeret hulcera vel curaret , ſed qui ſaltem canes abigeret.Felix tamen quicquid ſenſus renunciet,quālibet viſus horreat,& carnalis reluctetur affectus! Vero quidem iudicio verè felix.Contigit enim vt moreretur,& portaretur ab angelis in ſinum Abrahæ. Mortuus eſt autem diues , & ſepultus eſt in inferno. Videbatur ad dexteram domini ſtare dum viueret, ſed moriens ſtatim inuentus eſt ad ſiniſtram. Videbatur & pauper poſitus ad ſiniſtram, dū

multipliciter affligeretur,ſed ad dextram factus eſt,dum in ſinum Abrahæ portaretur. Sic cancellauit manus patriarcha Iacob, dum filios Ioſeph benediceret. Itaque illi ponuntur ad dexteram, qui inter cæteros interim obtinent principatum,qui in hac vita præualent & proſperantur.Ad ſiniſtram verò,qui in loco recumbunt nouiſſimo. Erit autem cùm manibus cancellatis incipient & qui bona recipiunt cruciari,& conſolari ſimiliter qui mala.

PETRVS RAVENNAS.

De diuite & Lazaro.

Homo quidā erat diues,& induebatur &c. Vſque *Sepultus eſt in inferno*.En fratres quàm rerū lamentāda mutatio!Pauperē portauit angeli,diuitem deglutit infernus.Quare ergo ſic exequiarum pompa mentitur?In obſequium diuitis migrat tota ciuitas,cū funus effertur.Pauper vadit ſolus.Pauperem portat duorum miſeratio baiulorum, nec quatuor vt mortuo,ſed duo ſub vno vecte quaſi proiiciendo oneri portitores addicuntur inuiti. Meritò mox ei officia deputantur angelica, cui tam crudeliter negata ſunt ipſa extrema humanitatis.Funus diuitis antecedit lugubris turba ſeruorum. Feretrum pauperis præcedit angelorum pſallentiū multitudo.Sequitur:Et portaretur ab angelis in ſinu Abrahæ.Sed cur Abraham ſic ambit pauperē, diuitem ſic refugit,& refutat? Nónne & ipſe diues fuit? Reuera diues fuit, ſed pauperi,nō ſibi:& opes non habere,ſed prærogare geſtiuit:magíſq; in ſinu pauperis,quàm in horreis recondere ſuas ſtuduit facultates. Sicut toto vitæ eius ordine perdocetur.Extorris patria,domus neſcius, ipſe & domus omniū fuit & patria, ſciens ſe non incubatorem, ſed diſpenſatorem diuinæ poſitum largitatis. Et de eius hoſpitalitate quid dicam, cùm ipſum Deum eius humanitas ad ſe inuitauit & compulit hoſpitari? Vnde & nunc parum ſe beatum credidit,ſi in ipſa ſuperna gloria ab hoſpitalitatis pio ceſſaret officio,& ſolus donis frueretur diuinis,qui hic humana bona crudelē ſe credidit,ſi vnquam cuiquā negaret. At iſte diues immò diuitiarū captiuus,& ipſis cenſibus cōpeditus,in quo pietatis totus vtiq; & viſus defecerat & auditus, nō iā perſonā,non pauperem,ſed ipſam miſericordiā deſpicit.Ad ianuam ſuam Lazaro ſic iacente,purpura,byſſo,epulis blādis, ferrea viſcera crudelis animo nutriebat,quæ Deus humanæ

ſalutis C

ſalutis auidus inquiſitor emollire cupiens,non tam Lazarũ quàm ipſum pietatis conflatorium eius proiecit ad ianuã. Conflatorium dixi,propter ferrea viſcera.Cenſus autẽ magis ac magis diuiti adaugetur,ſed ipſe adamãte durior. quicquid Deus pauperis propter alimoniam cumulabat in cenſum,ille aut effundebat turpiter,aut crudeliter reponebat. Item vt non taceret,vt clamaret,fames pauperi adaugetur. Cupiens,inquit,ſaturari de micis &c. At diues varijs crapulatus ferculis indigeriam ſuam ructabat ad cœlum,ne vocẽ pauperis æſtuantis audiret. Item Deus quia obturatis auribus vnius oris, nil erat vox clamantis , ad aperiendum cor diuitis,totum corpus pauperis vulneribus aperit, vt in admonendum diuitem tot eſſent pauperis ora quot vulnera. Soluuntur viſcera,hulcera producuntur, ſanies effunditur, & tota pauperis caro componitur in ſcena pietatis : vt quẽ vox eſurientis non mouerat , vel ſuſpiria,dolores, gemitus, tota ærumnarum congeries commoueret.Sed diues ſuperbo oculo,& inſatiabili corde,hæc omnia & audire,& videre,& ſentire contemnit.Sed & canes veniebant,& lingebãt hulcera eius . Nouo modo humanitatis ordo mutatur, diues pauperem nec cadentibus de menſa micis paſcit,& Lazarus pauper,quia alias non habebat,etiam de carnibus ſuis canibus humanus extitit. Verùm illi nõ ad morſum dentes, ſed ad obſequium linguas ſic producunt,vt in modum ſpõgiæ non vexent vulnera , ſed detergant . Diues,in canibus tuis famem pietas vicit,in te impietatem ſaturitas nõ euicit. Pater Abrahã miſerere mei.Bene diceres,ſi Lazarus in ſinu reſidens,ipſum pectus iudicis non teneret.Gratis rogat iudicem,quem ſic innocens cõfeſſòr accuſat. Mitte Lazarum. Quò ? Ad infernum de gremio patris , de ſolio ſublimi ad profundiſſimum chaos, ad tormentorum ſtridorem de ſancta quiete,& de tanto ſilentio beatorum. Et mitte Lazarũ. Vt video,quod agit diues,non eſt nouelli doloris,ſed liuoris antiqui,& zelo magis incenditur quàm gehenna.Eſt graue malis,eſt illis incendium non ferendum,quos aliquando habuere contemptui videre felices . Quia crucior in hac flamma . Quid eſt diues?Ab æſtu byſſus non defendit?Purpura non reſiſtit inferno ? Vt intingat extremum digiti ſui in aquam.Puto diues quòd & aquam pauperi tu negaſti.Vt intingat extremitatem digiti ſui in aquam.Ergo iuxta te eſt

aqua

aqua. Et ſi iuxta eſt, quare de proximo non præſumis? Quare? Quia vinctæ ſunt manus meæ. Meritò diues, quia ſolutis in debilitatem Lazari manibus ſubuenire templſit. Debet homo debilibus ſua membra partiri, quæ Iob non dare, ſed reddere ſe dicebat. Ego, inquit, oculus fui cæcis, & cæt.

BERNARDVS.

Quòd eos qui in præſenti bona ſua receperint, æternus maneat cruciatus.

Memento fili quia recepiſti bona &c. Inuenire eſt multos D qui dicant, Quid peccamus? Bona eſt omnis creatura Dei. Noſtra licitè poſſidemus, noſtris vtimur facultatibus, & rapinis, & latrociniis abſtinentes. Non paſcetis in cruce coruos. Ego ſanè diuitem illum, cuius Saluator meminit in euãgelio, in nullo horum audio accuſari. Induebatur purpura & byſſo, quotidie ſplendidè epulabatur. Si crudelitatis arguitur, quòd ſubſtantiam mundi habens, & videns fratrem egere, clauſerit viſcera ſua ab eo: quid Lazaros eſurientes, nudos, ægrotos, & plus de iumentis, plus de equorum phaleris, quam de iſtorum miſeriis cogitantes? Sed ad tremendum iudicium Abrahæ veniamus. Non enim Abrahæ, ſed Dei Abrahæ ſententia eſt, Memento fili &c. Verum vtrunque eſt, non poteſt omnino negari, ter ſententiam: quia paucis expreſſa totius negocij eſt, ille bona & iſte mala recepit. Quid modò? Nunc autem, inquit, hic cõſolatur, tu verò cruciaris. Expergiſcimini ebrij, & flete. Terribilis in iudiciis eſt Deus ſuper filios hominum. Hęccine cruciatuum cauſa tota, quòd in hoc ſeculo bona recepit? Ipſa planè. Neque enim nos ad hoc de paradiſo voluptatis animaduerſio diuina eiecit, vt hic alterum ſibi paradiſum adinuentio humana præpararet. Homo ad laborem natus, ſi non facit ad quod natus eſt, ſi laborem refugit, ad quod venit in mundum, quid reſpondebit ei qui miſit eum, qui vt laboraret inſtituit? Memento, ait, quòd recepiſti bona in vita tua. Si talis eſt finis, ſi tale eſt iudicium, vt extrema gaudij luctus occupet, nunquid non præferenda ſunt in hoc ſeculo mala bonis? Cæterum ſi ſic cruciandi ſunt, qui in vita ſua bona receperunt, & habentibus conſolationem præſentem væ intentatur æternum, cũ ſint aliqui iuxta ſapientiam carnis ſcientes reprobare malũ & eligere bonum: quis eorum poterit eſſe finis, ſi ſecundũ mul-

multitudinem conſolationum ſuarũ, dolores obtinuerũt animas miſerorũ? Conſequens enim videtur vt bona omnia & omnem ſeculi huius recipientes cõſolationẽ, nihilominus vniuerſum vę,& vniuerſi maneát cruciatus. Illi verò qui contrario ducti ſpiritu vitæ præſentis,omnia bona reſpuunt,& eligunt mala omnia,omnia quoque bona domini ſui & omnem habituri ſunt conſolationem.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd oculus niſi cùm virtuti paruerit,nunquam debeat auolare.

Cap.17. E *ATtendite vobis.* Quò iſta tendit admonitio prę̄ter viſum? Attendite vobis. Vagus oculus, paſſiuus intuitus,improbus aſpectus ſuas non reſpicit ad ruinas, alienos currit & decurrit ad lapſus,ſua cæcus ad crimina,ad aliena errata prælucet,malorum ſuorum neſcius, alienorum eſt accuſator & teſtis,ſuumq́ue tepidus ad reatum, ad alterius & innocentis flammatur & excandeſcit examen. Vobis igitur attendite,vt oculus animæ ſit feneſtra,mentis ſpeculum,mẽbrorum dux,non introitus vitiorum. Nam ideo in orbem fit aſpectus,arctatur anguſtiſſimus in pupillam,quatenus moderante viſu videat,non inuideat, præuideat,nõ præcipitat.

Quòd fratris improbitas, phreneſi mentis aſcribenda ſit non perſonæ.

F *Si peccauerit in te frater tuus,increpa illum.* Increpa illum iudex,vt frater remitte,quia libertati charitas & terrorẽ cõprimit,& ſuſcitat fratrem. Furit frater,aſcribe ægritudini,tu illum iuua vt frater. Nec furenti imputa commiſſum,ſed febri,vt illius ſanitas ad tuam gloriã recurrat,illius venia tuũ redũdet ad præmium. Siquidem bona ſemper eſt venia, ſed tunc dulciſſima cùm debetur.

BERNARDVS.

Quòd quædã ſunt quę facta habẽt meritũ,nõ facta remũ.

G *Cùm feceritis omnia quæ præcepta ſunt vobis,dicite,Serui inutiles ſumus.* Sunt quædam quæ conſtat non fieri ſine gloria, poſſe tamen nõ fieri ſine culpa. Ideóque digna eſſe præmiis ſi fiant,nec tamen ſuppliciis ſi non fiant. Nam non tangere mulierem,meriti eſt non mediocris,& nullius tamen delicti propriam amplecti coniugem. Iſtiuſmodi ſunt quæcunque illi ca. euangelico congruere poſſunt: Qui poteſt capere

ca-

capiat. Et rurſum quædam per contrarium, neglecta quidem offenſam contrahunt, inpleta gloriam non merentur, & dānant contemptorem, & actorem non glorificant. Talia ſunt quæcunque diuinitus lege pub. imponūtur hominibus, ſine quibus nec ſaluari queunt. Hinc illud apud Gentilē: Non feci furtum, non paſces in cruce coruos. Et in euang. Si diligitis eos qui vos diligunt, quam mercedem habebitis? Nónne & Ethnici faciūt hoc? Et vniuerſaliter: Cùm feceritis omnia quæ pręcepta ſunt vobis, &c. Acſi dicat: Si ſolis cōtéti eſtis præceptis, & traditionibus impoſitæ legis, & nō ſpōte etiam vos perfectionis conſiliis & ſuaſionibus mancipatis, liberi quidem eſtis à debito, ſed non pro merito glorioſi: euaſiſtis pœnam, ſed non acquiſiſtis coronam. Eapropter in talibus generalis hæc regula teneatur, vt in difficilioribus quidem agendis obeditio gratior quā grauior præuaricatio iudicetur. Et in facilioribus minúſque oneroſis cōtemptus pernicioſior quàm actus glorioſior iudicetur.

Quantum malum ſit ingratitudo.

Nónne decem mundati ſunt, & nouem vbi ſunt? Non eſt inuētus qui daret gloriā Deo niſi hic alienigena. Multos videmus H vſque hodie ſatis importunè petentes quod ſibi deeſſe cognouerūt, ſed paucos nouimus qui dignas ſuper acceptis beneficiis gratias agere videantur. Nec eſt reprehēſibile, quòd inſtāter petimus, ſed petitioni negat effectum, quòd ingrati inuenimur. Et fortè etiam clementiæ eſſe videtur ingratis negare quod poſtulant, ne contingat nobis vt tantò grauius de ingratitudine iudicemur, quantò magis accumulatis beneficiis ingrati probabimur extitiſſe. Ergo miſericordię res eſt, in hac parte ſubtrahere miſericordiā, quēadmodū iræ & indignationis, miſericordiā exhibere. Eā ſanè de qua loquitur domin' per Prophetā: Miſereamur impio &c. Quā multos enim videm' & plangim', qui, dūmodo maneat habitus & tōſura, ſalua ſibi omnia arbitrātur, nō cōſiderātes miſeri, quēadmodū ingratitudinis vermis interiora corrodēs, ob hoc tātū corticē eū quē vidēt transforare diſſimulet, ne fortè recogitēt & erubeſcāt ipſaq; verecūdia emēdētur! Qui ſic interdū in nōnullis cōſumpta eſſe pręſumit interiora vniuerſa, vt nō vereatur ad ea quoq; quę fortis apparēt venenatū producere caput. Niſi fortè quos videm' apertè apoſtatare à Deo, repētè peſſimos fieri arbitramur, & nō magis paulatim

latim defeciſſe, cū comederēt alieni robur eorū & neſcirēt. Vides ergo non omnibus prodeſſe, quòd à lepra ſecularis conuerſationis, cuius peccata manifeſta ſunt, emundantur: ſed nonnullis peius in occulto ingratitudinis hulcus oriri, quod tantò periculoſius ſit quantò interius. Et bene ſaluator in euangelio nouem illos vbi ſunt quærit: quia longè à peccatoribus ſalus. Nec ſine cauſa in nouenario inuenti ſunt, qui non redeunt ad Saluatorē. In quo ſ. numero quaternarius quinario iungitur, & eſt non bona cōmixtio corporeæ ſenſualitatis & euangelicæ traditionis. Quod tunc ſit, cùm ſic volumus euangelijs obedire, vt quinque corporis ſenſus pariter oblectemus. Felix autem Samaritanus ille, qui cognouit ſe nil habere quod non accepiſſet, & idcirco ſeruauit depoſitum, & cum gratiarum actione ad dominū eſt reuerſus. Felix qui ad ſingula dona gratiæ redit ad eum, in quo eſt plenitudo gratiarum, cui dum pro acceptis non ingratos nos exhibemus, locum in nobis facimus gratiæ! Omnino enim nos ſola à profectu conuerſationis impedit ingratitudo noſtra, dum quodammodo perditum reputans, qui dedit quod ingratus accepit, cauet ſibi de cætero, ne tantò plura amittat, quantò plura conferat ingrato. Felix proinde qui ſe alienigenam reputans, etiam pro minimis quibuſque beneficiis non minimas refert grates, gratuitum eſſe non dubitās, neque diſſimulans, quod alienigenæ impenditur, & ignoto. Nos autem miſeri & miſerabiles, cùm initio dum adhuc nos alienigenas æſtimamus, timorati ſatis & deuoti ſatis, & humiles inueniamur, tam facile poſt modum obliuiſcimur, quā gratuitū ſit quod accepimus, & præſumentes nō bene de familiaritate Dei, nō aduertimus quòd mereamur audire, Quoniā inimici hominis domeſtici eius. Facilius enim tunc offendimus eum, quaſi non grauius tunc quæ à nobis admittuntur iudicanda nouerimus eſſe, cùm legamus in Pſal. Quoniam ſi inimicus meus maledixiſſet mihi &c. Itaque humiliemur magis ac magis ſub potenti manu Dei, & ei non verbo aut lingua, ſed opere & veritate nos gratos exhibeamns. Neque enim à nobis gratiarum dictionem, ſed gratiarum actionem exigit dominus Deus noſter.

GALFRIDVS.

Qualiter regnum Dei habemus in nobis.

Regnum

Regnum Dei intra vos eſt. Verum eſt, ſi iuſtitia & pax, & I
gaudium in ſpiritu ſancto inueniatur in nobis. Non enim
omne gaudiũ de regno Dei eſt, ſed gaudiũ ſpirituale. A iu-
ſtitia tamẽ eſt inchoãdũ. Hoc enim innuit qui dicebat: Pri-
mùm quærite regnum Dei, & iuſtitiam eius. Iuſtitia pacem
parturit, pax lætitiam ſpiritualem. Iuſtitia verò vnicuique
reddit quod ſuum eſt. A teipſo incipere libet. Redde ergo
tibi quod tuũ eſt. Puto autẽ ſi diligẽter vniuerſa ſcruteris, nil
tuum inuenies aliud quàm peccatũ, hoc tibi proprium tibi
redde, in alterum ne refundas. Quid autem proximis red-
des? Si ſua illis omnia reddere velis, nihil in donis naturæ
quod gratiæ filiis non communices. Non immeritò ergo
nec ſine certa ratione peccatum quis ſuum dicit, cætera o-
mnia noſtra inuicem dicimus, nemo ſua. Quæcunque verò
terrena, ſunt terrigenis cõmunicãda, & filiis hominũ, qui-
bus vnam omnibus terram dedit ab initio Deus. Porrò ſpi
ritualia cõmunicãda accepimus, in alterutrũ adminiſtramus
tanquam boni diſpẽſatores multiformis gratiæ Dei. Siquis
enim innoteſceret nobis alienus ab hac gratia, nec orãdum
nec prædicandum ei, neque quicquam deinceps eſſet imper
tiendum gratię ſpiritualis. Sed certiſſimè innoteſceret dixi,
vt nemo à nobis temerè reprobus iudicetur ex his quę cre-
duntur aut videntur in eo. Quòd ſi illa naturæ ſocietas cru
delitatem tenacium hominum arguit hæc ſanctorum com-
munio, piè conſiderantibus, & amorem fraternitatis, & lætiſ
ſimam quandam fiduciam parit, dum electorum omniũ om
nia, & nunc interim merita & præmia nihilominus in futu-
ro per eam probantur eſſe etiam ſingulorum. Sicut enim in
vno corpore multa ſunt mẽbra, nec eundem habent omnia
actũ, ſed quę non habent in ſemetipſis, habent tamẽ in aliis
per eiuſdem corporis vnitatem: multò verius & expreſſius
electorum omnium vnum caput, & vnũ eſt corpus, & ſin-
guli inuicem membra.

CASSIANVS.

Quibus indiciis Dei regnum vel diaboli diſcernatur.

Regnũ Dei intra vos eſt. Intra nos nihil aliud eſſe poteſt K
quã ſciẽtia aut ignoratio veritatis, & vel vitiorũ amicitia vel
virtutũ. Per quę aut diabolo aut Chriſto regnũ paramus in
corde. Cuiꝰ etiã regni qualitatẽ deſcribit Apoſtolꝰ ita dicẽs:
Non eſt enim regnũ Dei eſca & potus: ſed iuſtitia, & pax, &

gaudiũ in ſpiritu ſãcto. Itaq; ſi regnũ Dei intra nos eſt, & ipſum regnũ Dei iuſtitia, & pax, & gaudiũ: ecõtrario illi qui in iniuſtitia, & diſcordia, & triſtitia mortẽ operãte verſantur, in regno diaboli & in inferno ac morte ſunt cõſtituti. His enim indiciis vel Dei vel diaboli diſcernitur regnum.

GALFRIDVS.

Quòd inter continua pericula iugiter ſit orandum.

Cap. 18. L *OPortet ſemper orare, & nunquam deficere.* Si hoc fidelibus vniuerſis ex dominica eſt admonitione ſectãdum, ſpecialiter tamen monaſticæ profeſſioni noſcitur conuenire. Ea ſiquidem Danielis perſona ſignificatur & nomine. Vir enĩ deſideriorũ, vir etiã orationũ eſt. Et bene ſemper orat, qui bene ſemper optat ſine intermiſſione. Efficaci⁹ enim apud Deũ vota quã verba clamãt. Et cõtinua cordis affectio, iugis oratio eſt. Felix Daniel aduerſus quẽ occaſio nulla niſi de lege Dei potuit inueniri. Felix qui maluit periculũ mortis incurrere, quã ab oratione ceſſare. Quãtò magis nos, quibus imminet mors diſſimulãtib⁹, orãtibus promittitur vita, ſemper orare cõuenit? Quid enĩ! Offendit in via iumẽtũ cui inſides, aut fortè qua veheris periclitatur nauicula, nunquid nõ diuinũ protinus inclamas auxiliũ? Ceſſet oratio quotiẽs deeſt neceſſitas, quotiẽs nullũ tibi imminet periculũ, grauius etiã ipſa corporis morte periculũ. Sed ſi neſcis, Militia eſt vita hoĩs ſuper terrã, & cõtinua colluctatio aduerſus nequitias ſpirituales. Neque aliud fortè diſcrimen grauius poteſt aut perículoſius inueniri, quã diſſimulatio ipſa periculi. Nũquã igitur deeſt orãdi neceſſitas, vbi nunquã eſt vera ſecuritas.

GILLEBERTVS.

Quòd Phariſæus Deo diſpliceat placens ſibi.

M *Duo homines aſcenderunt in tẽplũ vt o. &c.* Phariſæus bona ſua enumerat, Publicanus ſua crimina confitetur. Vnde & iuſtificatus præ illo deſcendit. Verè oratio verè humiliãtis ſe, ipſas nubes penetrat. Vides quomodo aſcẽdit odoramẽtum humilis orationis? Aſcendit Phariſæus in tẽplũ vt oraret, ſed orationis eius odor neſciuit aſcẽdere. Dona gratiarũ diuinitus ſibi collata ſecũ reputat, & quaſi vnguẽta recẽſet. Nõ ſum, inquit, ſicut cæteri hominũ, raptores, iniuſti, adulteri. Audi prę quibus vnctum ſe gloriatur. Gloria eius in confuſione aliorum. Non magna gloria, magna tamen ſibi vide-

videtur, ipſi redolet, non tamen ſuper aromata, ſed ſuper ſulphura cæterorum. Ieiuno bis in ſabbato. Phariſæe, tu de teipſo teſtimonium perhibes, teſtimonium tuum non eſt verum. Duo quidem in oratione tua non tam redolent quàm fœtent, tumor & tepor. Tumor eſt in eo quòd Publicano improperas. Tepor quidẽ quòd nihil omnino rogas. Quomodo enim non tepebit oratio elationis vento & inanitate ſatiata? Phariſæe non oras, ſed effers teipſum.

BERNARDVS.

Quòd Deo non omnis gratiarum actio ſit accepta.

Deus gratias ago tibi. Sciẽdum quòd non omnis gratiarũ actio accepta eſt Deo, niſi quæ de cordis pudica & mera ſimplicitate procedit. Pudica, propter eos qui de malis ſuis actibus gloriantes Deo gratias dicere ſolent, quaſi Deus in ore ipſorum lætetur cùm malefecerint, & exultet in rebus peſſimis. Audiet qui huiuſmodi eſt: Exiſtimaſti inique &c. Mera, propter hypocritas: ſicut fuit iſte Phariſęus, qui Deũ de bonis quidẽ verbo tenus glorificãtes, corde retinẽt quod ore prębuerant. Et quoniam doloſè agunt in conſ.e. inuenietur iniquitas eorum ad odium. Illi impie ſua Deo mala, iſti bona fraudulenter intorquẽt ſibi. N

ISAAC. Homilia ſecunda. De eo quòd dum aperitur oculus exterior, interior excæcatur.

Et erat verbum hoc abſconditum ab eis. Fratres opera verba ſunt, & omnia clamant, ſed adhuc quid ſignificent verba iſta neſcimus. Neſcit enim homo vtrum dignus ſit amore an odio. De fine ſermonis ſententia pendet: Qualis inuenieris, talis iudicaberis. Rogandus es ergo Ieſu bone, vt coram nobis ſignũ aliquod facias, quo de dubiis certos reddas. Cum, inquit, appropinquaſſet Ieſus Hiericho, cęcus quidã ſedebat ſecus viã &c. Hiericho luna dicitur. Cùm igitur appropinquaſſet vidẽs lunæ, cæcus appropinquauit ſoli. Ille tenebris, nã luna aliquas tenebras habet. Iſte ſoli, qui totus lux eſt, & tenebræ in eo nõ ſunt vllæ. Itaque cæcus ad lumẽ reſpirat, cũ vidẽs Hiericho appropinquat. Cũ interior homo noſter per inobedientiam ſuperioris ſ. Dei, & obedientiam inferioris ſ. mulieris excæcatus eſt ad intelligentiam, exterior illuminatus eſt ad concupiſcentiam. Cùm autem exterior infirmatur à concupiſcẽtia, & eius appropinquat defectus, interior conualeſcit ad intelligentiam, & eius adducitur proſe O

ctus. Exterior enim homo noſter hominis terreni filius eſt, de terra eſt, de terra loquitur, terrenus terrena tractat, terrena meditatur, & in terrenis delectatur, ea videns & ea ſapiens de quibus & in quibus oriundus. Interior verò quod olim poterat de creatore & ſuis oculis cernere, & pedibus adire, manu capere: nunc cæcus & debilis, ſedens mendicat veritatis agnitionem à creatura, dum per ea quæ facta ſunt factorem inquirit, proprij ſtudij quaſi clamore, aut dum foris quærit à magiſtro, quod gerit inſcriptum à Deo.

PETRVS RAVENNAS.

De Zachæo publicano.

Cap.19. P Ecce dimidium bonorum meorum do pauperibus. Iſte poſt mortem ſe credidit eſſe victurum, qui dimidium bonorum ſuorum futuram iam tranſmittit ad vitam. Et meritò. Quis enim militans non ad patriam mittit quicquid bellico ſudore acquirit, vt adoleſcentiæ labores, ſenectus delitioſa compenſet? Igitur & Chriſtianus cui militare eſt id quod viuit in ſeculo, quomodo non cogitat vt pericula terrena cœleſtibus ocijs conſoletur? Sequitur: Et ſi cui aliquid fraude abſtuli, reddo quadruplum. Qui de fraude Deo offert, commemorat crimina, non emendat: quia Deus in tali munere exuuias ſuorum non pauperum miſericordias intuetur.

GALFRIDVS.

Explanatio lectionis, Cùm appropinquaret Ieſus Hieruſalem.

Q *Cùm appropinquaret Ieſus Hieruſalem, videns ciuitatem fleuit ſuper illam.* Quàm lapideum cor & verè ferreum pectus, quod non his lachrymis emollitur! O dignatio! O cõpaſſio! O miſericordia Saluatoris! Videns ciuitatem fleuit ſuper eam. Videns inquã, & præuidẽs perituram. Sed quare? Eò quòd non cognouit tempus viſitationis ſuæ. Si enim cognouiſſent, nũquã dominũ gloriæ crucifixiſſent. Ergo in vltionem ſanguinis eius non immeritò deiecta eſt ciuitas ſanguinum: annos tamen, vt legimus, quadraginta expectata ad pœnitẽtiã, poſt tantũ facinus, nõ cõpuncta. In vltionẽ ſanguinis eius, qui ſuper ſe & ſuper filios ſuos, filij Hieruſalem fuerãt increpati. Sicut dominũ triginta denarijs ad necẽ emerant,

merant,ſic de ipſis, vt aiũt, vndecies centena millia fame & gladio perierunt,& centũ millia vænierunt. Væ mihi quem nec proprij cõſideratio, nec alieni cõpaſſio periculi mouet ad lachrymas! Væ etiam duro cordi quod ad ruinã inimici vel fortè innocentis cuiuſque lætatur! Benignus dominus ſuper inimicos & iniquos ſuo perituros ſcelere lachrymatur & ait: Quia ſi cognouiſſes & tu. Animaduertite vocẽ lugentis, vocẽ ſingultientis, & ſermonẽ quodãmodo precidentis. Quid eſt enim, Si cognouiſſes & tu, niſi, ſecũdũ quod ait beatus Papa Gre. Mecũ pariter fleres? Quid eſt, Si cognouiſſes, niſi, Vtinã cognouiſſes? Et quidem in hac die tua ad pacem tibi. Dies Hieruſalẽ, erat dies felicitatis & glorię: iuxta illud: Meméto domine filiorũ Edom in die Hieruſalẽ. Et in ſua interim die quæ ad pacem illi erant, & ad trãſitoriam proſperitatem proſpicere videbãtur: ſed abſcõdita erãt ab oculis eius, quæ ventura in proximo, iã nũc à domino cernebãtur. Veniẽt, inquit, dies in te: nõ dies lætitiæ & iucũditatis, ſed dies ſuperueniẽt quos timere & præcauere vt debueras neglexiſti. Cæterũ ſi aduerteremus quæ ſequũtur, quomodo cœpit Ieſus eiicere vẽdentes & emẽtes de tẽplo, mirũ ſi nõ lugeremus, qui tã multos etiã nũc in eccleſia vẽdẽtes & emẽtes videm⁹. Liquet enim, quòd ob auaritiã maximè eorum qui in tẽplo negociabãtur, imminere ciuitatis excidia videbãtur, quãdo poſt lachrymas & querelas illi potiſſimũ ſunt eiecti. Quid verò hodie nobis timẽdũ eſt, ſi de ſimilibus idẽ iudicium? Si ſic dilexit dominus decorẽ domus illius, vbi irrationales victimæ cędebãtur: ſi ſic zelatus eſt pro ea, vt qui viderũt recordarentur verbi illius: Quia zelus domus tuæ comedit me: quantò magis zalabitur pro domo ſua, vbi corpus eius & ſanguis offertur? Domus, inquit, mea, domus orationis vocabitur: vos autẽ feciſtis illam ſpeluncam latronũ. Venditoribus & emptoribus dicitur, quia in ſanctuario Dei facta commercia, non quæcunque negocia, ſed latrocinia reputantur. Cœpit igitur Ieſus eiicere vẽdentes & emẽtes de templo. Eiicere cœpit, quia nondum eiecit, & certè timeo ne hodie paucos relinqueret, ſi vniuerſos eiiceret. Sed profectò qui cœpit, ipſe perficiet. Et fortè propter hoc maximè pauci inuenientur electi in multitudine vocatorũ, quòd vehementer excreuerit venditorum numerus & emptorũ. Eadem enim, nec diſſimilis vtrorũque perditio. Niſi

fortè grauior nobis videtur lepra Giezi,quàm dánatio Simonis:&tolerabilior anathematizatio Petri,quã interpretatio Heliſei. Cęterùm cùm ſit morbus vterque grauiſſimus, eò iam ambo pernicioſiores,quò ſibi coniunctiores. Malè enim in malum proficit alter ex altero.Et vtinã nec Simon venditorem,nec Giezi inueniat emptorem!

HVGO DE FOILI.

Per quæ tria mens hominis,domus domini prophanetur.

R *Domus mea domus orationis vocabitur.vos autem feciſtis illam ſpe.latronum.* Fit mens hominis quandoque ſpelunca latronum,fit domus negociationis, fit proſtibulum meretricis.Fit ſpelunca latronum,quando aliquis inuidendo fratri ſuo,vt detrahat inſidiatur,& virtutum ſpoliet indumentis. Fit domus negociationis,quando pro his quæ agimus, humani fauoris forum frequentamus,& ibidem vendẽtes datã gratiam,& ementes vanam gloriam,laudem pro bono opere quaſi ſtulti mercatores recipimus.Fit meretricis proſtibulum,quando in thalamo caſtæ mentis, lupanar libidinoſæ delectationis erigitur.

GALFRIDVS.

Quòd mentis caput leuandum ſit in aduerſis,in proſperis demittendum.

Cap.21. S L *Euate capita veſtra, ecce appropinquabit redemptio veſtra.* Non immeritò verbum illud ad inuitandos nos,ad deuotionem vigiliæ dominicæ natiuitatis aſſumitur,quod à domino tamen dictum nõ de primo ei⁹ aduẽtu,ſed de vltimo innuitur.Veniet enim iterũ, quia iam venit:ſed non veniet vt iam venit.Sic veniet,aiunt angeli, quemadmodum vidiſtis eum euntem in cœlum,manifeſtus videlicet & non occultus. Nec modò aduentus eius poſterior à priore longè alius erit, ſed ipſa rerum qualitas valdè diſſimilis. Siquidem turbulentiſſimo ſeculi tempore veniet eius reparare ſtatum,cuius pacatiſſimo tempore venit prædicare cõtemptum.Occultum ſeſe præbuit in ſeculi gloria,ſed manifeſtabitur in ruina.Vę qui apparere in proſperis,latere cupiunt in aduerſis:nec caput demittunt inter proſpera humiles, nec leuant inter aduerſa ſecuri. His, inquit,fieri incipientibus, terræ ſ. motibus, confuſione ſonitus maris & fluctuum,ſignis in ſole,& luna, & ſtellis,& cæteris

teris quæ ſequuntur, Leuate capita veſtra. Non expecte-
mus vt mundus nos obruat, qui neceſſe eſt ruat. Initia enim
malorum illorum præſentia iam ſcandala ſunt. Immò verò
malorum initia ſunt præſentia blandimenta. Demittamus
igitur capita, ne vanitatis aura nos rapiat. Leuemus etiam
capita, ne nos torrentis mergat vnda vel trahat. Leuandum
eſt igitur caput, & reſiſtendum his qui dicunt animæ no-
ſtræ: Incuruare, vt tranſeamus. Sic enim loquuntur tenta-
tiones diuturnæ, improbæ, & violentę, & quodammodo di
cunt, Nõ nos poteris ſuſtinere. Cede ad horam. Hoc enim
melius tibi vt tranſeamus. Poſtea pœnitebis. Et quomodo
illudunt miſeris! vbi enim miſerę animæ ipſa tranſcũdi pol
licitatione deceptæ & incuruatæ ſemel inſederint, hærent
firmiter, non recedunt.

BALDVINVS.

Quòd illis hoc ſacramentum proficiat, qui imitantur exemplum.

HOc facite in meã commemorationẽ. Facite quod Cap.22.
ego facio, offerte quod ego offero. Sic viuite T
vt ego doceo. Efficit hoc ſacramentũ in no-
bis, vt ſicut Chriſtus mortuꝰ eſt pro nobis, ita
& nos moriamur in Chriſto & pro Chriſto.
Illis enim proficit hoc ſacramentũ, qui imitãtur exemplũ.

Quòd Chriſtus in calice ſuo poculum nobis amatorium propinauit.

Hic eſt calix nouũ teſtamentũ. Acſi diceret, hic conſtituta V
eſt cauſa, & virtus, & ratio implendi quę in nouo teſtamẽto
pręcepta ſunt, & obtinẽdi quæ promiſſa ſunt: hic eſt finis &
cõſummatio legis, hic eſt plenitudo gratiæ & veritatis, hic
eſt myſteriũ fidei, firmamentũ ſpei, teſtimoniũ dilectionis
meæ, exemplũ obediẽtiæ veſtræ, pignus hæreditatis veſtrę.
Nouũ enim teſtamentũ eſt in meo ſanguine confirmatum:
nulloq́; ritu deinceps mutandũ, vt ſit legitimũ ſempiternũ.
Hic calix amatoriũ poculũ eſt, quod nobis cõfecit arte quã
ipſe nouit. Cũ hoc ſanguine fuſo amorẽ ſuũ effudit, cũ hoc
infuſo amorẽ ſuũ infundit, lauans nos à peccatis noſtris in
ſanguine ſuo. Sic enim neceſſe erat nobis. Sanguine fœda-
tos, ſanguine oportuit emũdari. Libera me, inquit, prophe-
ta, de ſanguine. Et in Ezech. ad Hieruſalẽ dicitur: Trãſiens
per te, vidi te conculcari in ſanguine tuo, dixi tibi, Viue.

Quam viuendi formam prælatis eccleſiæ Chriſtus dedit.

X *Qui maior eſt veſtrum, fiat ſicut minor: & qui præceſſ, ſicut qui miniſtrat.* Forma apoſtolica hæc. dominatio interdicitur, indicitur miniſtratio. Et adiungitur: Ego autẽ in medio veſtrûm ſum tanquã qui miniſtrat. Quis ſe iam titulo hoc inglorium putet, quo ſe prior dominus glorię præſigniuit? O pręclarum miniſteriũ! quo non id glorioſius principatu? Si gloriari oportet, forma ſanctorum pręfigitur, Apoſtolorũ proponitur gloria. Quis mihi tribuat ſimilem fieri in gloria ſanctorum? Felix qui dicere potuit, Plus omnibus laboraui! Gloria eſt, ſed nil in ea inane, nil molle, nil reſupinum. Si labor terret, merces inuitet. Vnuſquiſque enim mercedẽ accipiet ſecundum ſuum laborem.

GALFRIDVS.

Quòd carnis cura poſtponenda ſit vt efficax habeatur.

Y *Qui habet ſacculum, tollat ſimiliter & peram.* Sacculum habet pecuniæ, qui diuinæ legis ſcientiam habet in corde. Peram habet, cui per eloquentiam quaſi ad manum fuerint & in promptu verba doctrinæ. Nihil horum habentibus, nihil deerat. Quaſi nec pręmeditãdum quid dicerent, adeò manifeſte ſolus ſpiritus loquebatur in eis. Sed ceſſauit hoc ſignum ſicut &c. Nec tamẽ expediret vt doctrina ceſſaret. Propterea tollat qui habet, non negligat, non abſcondat: quia forſitan ſicut fides ſine operibus, ſic ſciẽtia mortua eſt in ſemetipſa. Immò verò qui non habet, vendat tunicam & emat gladium. Curam carnis poſtponat, & tradat eã ieiuniis, vigiliis, & variis afflictionibus: vt perinde detur ei ſermo viuus & efficax, tanquam gladius biceps, timore & amore corda penetrans auditorum. Neque enim eiuſdẽ eſt vina probare & ſententias, & lectionis amor amorem vitiorum carnis excludit, multis quoque ſimplicioribus abſtinentiæ ſtudium, libertatem ſimul & efficaciam noſcitur cõtuliſſe ſermonis, ſicut diſertorum etiam nonnullorũ ſcientia à conſcientia ſuffocatur.

HVGO DE SANCT. VICTORE.

De duobus gladiis.

Z *Ecce duo gladij hic.* Vnus corporalis, qui ſecundum legem pœnã peccatibus irrogat. Alius ſpiritalis qui ſecundũ euãge. culpas feriens, homines ſanat. Hi ſunt duo nummi quos miſericors Samaritanus pro cura languidis adhibendæ, prælatis

tis commiſit: vnus monetæ veteris,& alter nouæ:vt emantur veteri medicamina quæ mordent, nouo quæ fouét. Prima ad purganda quæ putrida ſunt. Secunda ad viua confirmanda. Iſta ſunt duo debita, præcepti ſ.& voti. Debitum præcepti quo doctrina impenditur. Voti quo exemplum formatur. Hic eſt gladius ſpiritalis,quo prælati vitia hominum ferire debent,quẽ illis Petrus reliquit,ſi tamen ſui ſeruoris hæredes exiſtunt. Videte igitur ó paſtores quid facitis:Chriſtus in oculis veſtris crucifigitur,& vos adhuc gladium in vagina habetis?Quid in paſſione Chriſti feciſſetis, qui modò ad percutiendum pigri eſtis? Fortè quia diſcubuiſtis ad ollas Pharaonis,& ſaginam diligitis,pigrum vobis eſt ſurgere ad bellum. Forte quia lac & lanam,non oues diligitis, ideo veniente lupo fugitis, & de ouibus non curatis. Saltem ſi lac ouium comeditis,carnes nolite comedere. Bonus enim paſtor etiam carnem ſuam ouibus ſuis edendam dedit.

CASSIANVS.

Quòd manifeſto odio grauior ſit ſimultas. A

Iuda oſculo filium hominis tradis. Sæpe ficta patientia ad iracundiam quam ſermo ſuccendit, & atrociſſimas verborum tranſcendit iniurias maligna taciturnitas,leuiúſque tolerantur inimicorum vulnera, quàm irridentiũ blandimenta. De quibus propriè dicitur per Prophetam: Molliti ſunt ſermones ſuper oleum,& ipſi ſunt iacula. Verba callidorũ mollia. Hæc autem feriunt in penetralia ventris. Nam & cũ magna multitudo ad comprehendendũ dominũ cũ gladiis & fuſtibus cum Iuda veniſſet, nemo tamen in auctorẽ vitæ noſtræ illo cruentior extitit parricida,qui cunctos ficto ſalutationis honore præueniens,oſculum ſubdolæ charitatis ingeſſit. Cui dominus:Iuda,inquit,oſculo filium hominis tradis. Id eſt amaritudo perſequutionis atque odij hoc tegimen aſſumpſit,quo dulcedo veri amoris exprimitur.

BERNARDVS. De malo detractionis.

ET *facti ſunt amici Herodes & Pilatus.* Sunt nónulli qui ineunt familiaritatem ad maledicendum,concordes ad diſcordiam. Conciliát inter ſe inimiciſſimas amicitias,& pari conſentaneæ malignitatis affectu celebratur odioſa collatio. Torquentur in bonis ſociorum ſuorum,malis paſcun- Cap. 23. B

ſcuntur. Videas ambulare ſeorſum, & ſedere pariter, moxque laxare procaces linguas in deteſtandum ſuſurrum. Vna vni coniungitur, nec ſpiraculum incedit in eis, tanta eſt detrahendi libido, aut audiendi detrahentem. Conuenientibus ſic in vnum, non eſt iam dominicam cœnam manducare, ſed magis propinare & bibere calicem dæmoniorum, dum importantibus linguis aliorum perditionis virus, aliorum aures intrantem mortem libenter excipiunt. De talibus habes in Pſalmo: Detrahentem ſecretò proximo ſuo hunc perſequebar. Nec mirum, cùm id præcipuè vitium charitatem quæ Deus eſt, & quidem cæteris acrius videtur impugnare. Et vide quomodo omnis qui detrahit, primò quidem ſe prodit vacuũ charitate. Deinde quid aliud detrahendo intendit, niſi vt is cui detrahit, veniat in odiũ & contemptũ ipſis apud quos detrahit? Ferit ergo charitatem in omnibus lingua maledica, & quantum in ſe eſt necat funditus & extinguit: non ſolùm autem in præſentibus, ſed in abſentibus vniuerſis, ad quos volans verbum fortè per eos qui præſentes ſunt peruenire contigerit. Vides quàm facilè & in breui ingentem multitudinem animarum velociter currens ſermo tabe malitiæ huius inficere poſſit? Propterea dicit de talibus per os Dauid ſpiritus ſanctus: Quorum os maledictione & amaritudine plenum eſt &c. Vtique tam veloces quàm velociter currit ſermo. Vnus eſt qui loquitur, & vnum tantùm verbum profert: & tamen illud vnum verbũ vno in momento multitudinis audientiũ dũ aures inficit, animas interficit. Cor ſiquidẽ felle liuoris amarũ, per linguæ inſtrumentũ ſpargere non amara nõ poteſt: dicente domino: Ex abundantia cordis os loquitur.

De triplici genere detractionis.

C Sunt autem tres ſpecies peſtis huius. Alij quidem nudè & apertè & irreuerenter vti in buccam venerit virus euomunt detractionis. Alij quodam ſimulato verecundiæ fucco conceptam malitiam quam retinere non poſſunt, obumbrare conantur. Videas alta præmitti ſuſpiria, ſicque quadam cum grauitate & tarditate, vultu mœſto, demiſſis ſuperciliis, & voce plangenti egredi maledictionem. Et quidẽ tantò perſuaſibiliorẽ, quantò creditur ab iis qui audiũt corde cõtrito, & magis cõdolentis affectu, quã malitioſe proferri. Doleo, inquit, vehementer pro eo quòd diligebam

eum

eum ſatis, & nunquam potui de hac re corrigere eum. Et alius: Mihi quidem bene cognitum erat, illud de illo per me nunquam innotuiſſet. At quoniam per alterum patefacta res eſt, veritatem negare non poſſum, dolens dico, reuera ita eſt. Et addit grande damnum. Nam aliâs quidem in plurimis valet, cæterùm in hac parte (vt verum fatear) excuſari non poteſt.

Quo ſit ordine miſerandum.

Filiæ Hieruſalẽ nolite flere ſuper me. Ordinẽ diligenter attende. Super vos primũ, deinde ſuper filios veſtros. Temet ipſum attende, vt aliis noueris cõpati: & vt arguas in ſpiritu lenitatis, teipſum conſidera, ne tu tenteris. D

Quòd ineffabiliter humana malignitas miſericordia Dei ſuperatur.

Pater ignoſce illis &c. Vide opera domini quę poſuit prodigia ſuper terram. Flagellis cæſus, ſpinis coronatus, clauis confoſſus, affixus patibulo, opprobrijs ſaturatus, omnium tamen dolorum immemor ait: Pater ignoſce illis. Hinc multę miſeriæ corporis, hinc multæ miſericordiæ cordis, hinc dolores, hinc miſerationes, hinc oleum exultationis, hinc guttæ ſanguinis decurrentis in terram. Miſericordiæ domini multæ. Vincéntne miſeriæ miſericordias, an miſericordiæ miſerias ſuperabunt? Vincãt miſericordiæ tuę antiquę domine. Vincat ſapientia malitiam. Magna illorum iniquitas, ſed nunquid maior pietas tua domine? Multum per omnem modũ. Nũquid reddetur, inquit, pro bono malũ, quia foderunt foueam animæ meæ? Planè foderũt impatientiæ foueã, occaſiones indignationis plurimas miniſtrantes. Sed quid eorũ fouea ad abyſſum manſuetudinis tuæ? Retribuẽtes mala pro bonis foueam fodiunt: ſed charitas non irritatur, non præcipitatur, non excedit, non in foueã ruit. Abſit vt muſcę morituræ exterminẽt ſuauitatem vnguenti quod de tuo corpore fluit: quia apud ſinum tuum miſericordia, & copioſa apud eum redemptio. Muſcę morituræ miſeriæ ſunt, muſcæ morituræ blaſphemiæ ſunt, muſcę morituræ exultationes & inſultationes, quas tibi reddit generatio praua & exaſperans. Tu autẽ quid in ipſa eleuatione manuum tuarũ, cũ iam ſacrificiũ matutinũ in holocauſtũ veſpertinũ tranſiret, in ipſa inquam virtute incenſi quod cœlos accẽdebat, terram operiebat, inferos aſpergebat, clamas: Pater E

igno-

ignoſce illis,quia neſciunt quid faciunt?O quàm multus es domine ad ignoſcendum!O quàm longè ſunt cogitationes meæ à cogitationibus veſtris! Mira res. Ille clamat Ignoſce, Iudæi Crucifige. Molliti ſunt ſermones e.ſu. o. & iſti ſunt iacula. O Iudæi lapides eſtis, ſed lapidem percutitis molliorem, de quo reſonat tinnitus pietatis, & ebullit oleum charitatis. Quomodo potabis nos domine, deſiderantes te torrente voluptatis tuæ, qui ſic perfundis crucifigentes te oleo miſericordiæ tuæ?

GALFRIDVS.

Quòd ſicut lignum mortem, ſic & lignum crucis vitam contulit vniuerſis.

F *Erat autem ſuperſcriptio ſcripta ſuper il.lit. Hebraicè, Græcè, & Latinè.* Scriptus eſt olim titulus crucis literis Hebraicè, Græcè, & Latinè: quòd vnum hoc lignum ſalutem omnibus miniſtraret, quibus illa quondam tranſgreſſionis arbor dãnationem mortis intulerat. Nunc autem vbi eſt lingua tertia, lingua videlicet Hebræorum? nunquid non Chriſtum exaltauit pater, vt omnis lingua cõfiteatur illum? Heu Hebræa hodie lingua à laude conditoris ſola ſilet, quæ tuas aliquando ſonare laudes domine ſolebat! Impletum eſt quod dictum fuerat de pueris Hebræorum: Si ipſi tacuerint, lapides clamabunt.

ERNALDVS.

Quanta latronis confeſſio contineat officia pietatis.

G *Neque tu times Deum quòd in eadem damnatione es? Et nos quidem digna recipimus, hic verò nihil mali geſſit. Memento mei domine dum veneris in regnum tuum.* Credit latro & cõfitetur, teſtis eſt innocentiæ Chriſti. Increpat maledicum, nec ſibi parcit, ſed tantùm accuſator eſt ſui. Seipſum aduerſum ſe ſententiæ ſeueritate prolata proſequitur. Neq; tu, inquit, times Deũ? Deũ non erubeſcit fateri, quẽ ex inuidia non ex merito nouerat crucifigi. Multa igitur pietatis officia ſimul complectitur, credit, timet, compungitur & pœnitet, confitetur & prædicat, amat, confidit & orat. Fide illuminatur, timore ſubditur, compunctione mollitur, pœnitẽtia concutitur, confeſſione purgatur, dilectione dilatatur, prædicatione zelatur, cõfidentia ſperat, oratione impetrat. Ibi ergo philoſophatur & prædicat & fatetur, vbi non tãtùm diffugiunt & tremunt Apoſtoli, ſed ipſi maligni ſpiritus

tus iam impoſiti ſibi fræni ſaliuaria maſticantes pes antiquũ organum ſuum linguam fœmineam nitebantur colligationes illas impietatis diſſoluere. Scientes, quia fortis armatus hoc ancipiti gladio erat eos de diu poſſeſſo huius mundi atrio iecturus.

DROGO.

Quòd per latronẽ in cruce, primus Adã myſticè deſignet.

Nos quidem digna factis recipimus. Redi ad cor præuaricator Adam, & vide vbi & quomodo te requiſiuit & inuenit nouus Adã. Oſtendit tibi in corpore ſuo ignominias animæ tuæ. Nõ ſatis fuit quòd per colaphos, & flagella, & noua irriſionum genera, poſt te fugientem clamitans, & miſerans percurrit: ſed vſque ad nouiſſimum crucis ſupplicium iam iam efflantem conſecutus, inuenit & apprehendit. Quis enim latro ille, niſi Adam fuit, qui ex quo primum in paradiſo ſui ipſius homicidium perpetrauit, tãdiu à Chriſto fugit reus, & abſcondit ſe, donec in crucis articulo nouiſſimò conſumptus & comprehenſus, fugere & latere vltra nõ potuit, ſed culpam ſuam confeſſus eſt & pœnam libenter amplexus? Nos quidẽ, inquit, digna fa.re. Hic autem quid fecit? O Adam quàm ſerò in hæc verba prorupiſti! non iam deambulat in paradiſo dominus, ſed in patibulo pro te figitur, clauis configitur, lancea perforatur. H

BERNARDVS. Vnde ſupra.

Latro de cruce clamat dicens: Memento mei domine, dum veneris in regnum tuum. Ergóne ille per ſuppliciũ vadit ad regnum? Quis indicauit tibi quoniam oporteat pati Chriſtũ, & ſic intrare in regnum ſuum? Mira res. Videte quàm occulta ſit fides, quàm lynceos oculos habeat! I

Quòd præſentis vitæ tribulatio requiem mereatur.

Memento mei domine, dum veneris in regnum tuum. Via vitæ eſt tribulatio præſens, via gloriæ, via regni, ſecundũ quod clamat latro de cruce: Memento mei domine &c. Euntem enim in regno vidit, quem, cùm perueniſſet, ſui memorem fore rogauit. Peruenit ergo & ipſe. Et ſi vis noſſe quàm cõpendioſa via, eadẽ die meruit cum domino eſſe in paradiſo. K

DROGO.

Quàm humilis, quàm fidelis fuerit latronis confeſſio.

Memento mei domine, dum v.i.r.t. O magna fides! ô ſpes! ô charitas! Orat pro futuris non præſentibus: non vult de L

cruce deponi, ſed in regno Chriſti reponi. Quid enim aliud eſt dicere, quàm cupio diſſolui, & eſſe cum Chriſto? Neſcio quid Paulus magis iſto latrone cupierit. Memento mei. O cor contritum & humiliatum! Quid minus vel humilius orare potuit, quàm ſui memor eſſet? Memento mei. Cuius mei? mei inquam tam indigni, tam peccatoris.

PETRVS RAVENNAS.

Quare mulieres Apoſtolis circa curam mortui ſollicitudine præferantur.

Cap.24. M *VNa ſabbati veniũt ad monumẽtũ mulieres portantes aromata quæ p.* Vna ſabbati. Benè vna: quia reſurrectionis dies alteram neſcit, lucis æternæ mater, noctis tempus ignorat. Perpetuis, dies perpetuus illuceſcit. Et intrantes ſepulcrum, non inuenerunt corpus Ieſu. Quid eſt quòd Apoſtoli ſepulcrum non viſitant, cùm mulieres tam auidè, tam intrepidè ſepulcri inuadunt triſtitiam, conſtanter dominum quærunt, commorantur? Fratres, mulier prima cauſa mali, via mortis, ſepulcri titulus, lamenti materia fuit tota. Et ob hoc cæteræ naſcuntur lachrymis, mancipantur mœroribus, & in lamentis tantum fortes ſunt, quantum viribus inueniuntur infirmæ. Hinc eſt quòd lachrymis arma vincunt, lamentis totam virorum fortitudinem frangunt. Non eſt ergo mirum, ſi ad lachrymas, ad ſepulcrum, ad obſequium dominici corporis fœminæ ardentiores Apoſtolis hic videntur, vbi mulier prima currit ad lachrymas, quia prima cucurrit ad lapſum. Nec eſt hic præpoſterus ordo, ſed myſticus. Non enim præponuntur Apoſtolis fœminæ, ſed ad maiora ſeruantur. Fœminæ obſequium Chriſti ſuſcipiunt, Apoſtoli paſſiones: illæ portant aromata, hi flagella: illæ intrant ſepulcrum, hi carcerem: illæ feſtinant ad obſequium, hi peruolãt ad catenas. Verùm quòd Apoſtoli reſurrexiſſe dominum, mulieribus nunciantibus, aut non credidiſſe, aut deliramenta iudicaſſe referuntur, grauiter nemo arguat. Decipi non poteſt, qui non eſt facilis auditor: ignauus miles eſt, qui poſt exemplum inuenitur incautus. Peritia non ſegnities eſt, cùm ſenſim miles veteranus incedit. Sic Adam nouus citò cedit, dum citò credit. At veteranus Petrus fœminam non facilè audit, ſed vt veteranus deliberat, ne vt puer incurrat.

RICAR-

RICARDVS DE S. VICTO.

Quòd dum in carne viuitur, quaſi in facie peregrina veritas appareat contemplanti.

Factum eſt cùm fabularentur, & ſecum quærerent, & ipſe Ieſus appropinquans ibat cum illis. Quid eſt Chriſtum, hoc eſt Dei ſapientiam, in peregrina ſpecie præſentem habere, niſi veritatem non in ſua ſimplicitate, ſed per ſpeculum in ænigmate videre? Extra domum autem & quaſi in itinere hæc viſio oſtenditur: quia ſublimium contemplatio per mentis exceſſum & velut tráſitu videtur. Quaſi duo ſunt qui exeũtes & ambulantes eiuſmodi conſpiciunt, quando ratio & intelligentia modum excedentes humanum furtim quidem & raptim ſublimium ſpectacula percurrunt. Tunc dominus longius ire ſe fingit, nec tamen penitus recedit, quando cõtemplationis gratiam quam miſericorditer impédere conſueuit, non minus vtiliter ad tempus ſubtrahit, vt melius per experientiam doceatur cum quanta auiditate requiri debeat & retineri. Manere autem & ad eos intrare compellitur, quando multa precum inſtantia, amiſſa gratia reparatur, vt viſionem exterius oblatam introrſum trahat, & per exceſſum viſa animus ad ſeipſum reuerſus memoriter retineat, & contemplationis gratiam de cætero familiarius poſſideat. Cibos quales dominus amat, & quibus delectari ſolet apponimus, quando pro recuperatione vel accumulatione gratiæ in voce exultationis & confeſſionis laudamus, benedicimus, honoramus. In voce, inquit, exultationis & confeſſionis ſonus epulantis. Panis coram nobis à domino frangitur, quando profunda myſteriorum myſtica interpretatione ipſóque reuelante cognoſcuntur. Ex panis fractione dominus cognoſcitur, quando ex infuſione gratiæ & illuminatione conſcientiæ ipſius præſentia declaratur. Dominus autem qui & Dei ſapientia, ab oculis intuẽtiũ euaneſcit, quãdo ex contẽplatione & admiratione diuinæ ſapientiæ animo innoteſcit, quantum eius incõprehenſibilitas omnem humanam intelligentiam excedit.

N

VVERRICVS.

Quantus profectus ſit in cõmunis obſeruãtia diſciplinæ.

Et factum eſt dum fabularentur, & ſecum quærerent, & ipſe Ieſus appro. ibat cum illis. Audiant & gaudeant qui in vijs iuſtitiæ ambulant. Audiant inquam, quia non ſolum inhæré-

O

inhærentes ſtudio contemplationis Ieſus dignatur & occurſu & manifeſtatione ſui. Nam & mulieribus à monumento redeuntibus occurrere, & duobus euntibus in Emaus apparere dignatus eſt. Agnoſcit (ni fallor) experientia quorundam noſtrûm, quia ſæpè Ieſus quem quæſierunt velut ad monumentum, ad memorias altarium, nec inuenerunt, inſperatus occurrit eis in via laborum. Tunc nimirum acceſſerunt, & tenuerunt pedes eius, quorum ſpedes non tenuerat pigritia præ deſiderio eius. Noli ergo tu frater nimis parcere pedibus tuis à viis obedientiæ, & diſcurſibus operum: quando quidem Ieſus non pepercit pedibus ſuis propter te, etiam à clauorum dolore, & adhuc eorundem amplexu & oſculo pedum, non grauatur laborē remunerare aut releuare pedū tuorum. Nam & illud quantæ conſolationis erit, ſi ſe tibi viæ comitem adiunxerit, miráque delectatione ſuæ ſermocinationis etiam ſenſum tibi laboris ademerit, aperiens tibi ſenſum, vt intelligas ſcripturas, quas fortaſſè domi ſedens legebas & non intelligebas?

BERNARDVS.

Quòd Deus præſentiam ſuam ſubtrahit, vt auidius requiratur.

P *Finxit ſe Ieſus longius ire.* Non quia hoc volebat, ſed cupiebat audire, Mane nobiſcum, quoniam aduelperaſcit. Et alia vice ſuper mare ambulans, cum Apoſtoli laborarent in remigando, quaſi volens præterire eos, ne tunc quidem illud volebat, ſed magis probare fidem & elicere precem. Ergo iſtiuſmodi piam ſimulationem, imò ſalutarem diſpenſationem, quam tunc corporaliter verbum corpus interdum exhibuit, non ceſſat identidem verbum ſpiritus modo ſuo ſpirituali cū deuota ſibi anima ſedulò actitare. Prætериens teneri vult, abiens reuocari. Neque enim hoc irreuocabile verbum. Ideo enim quandoque ſubtrahit ſe, vt auidius reuocetur, reuocatus fortius teneatur. It & redit pro beneplacito ſuo. Et ire quidem illi diſpenſatorium eſt, redire autem ſemper voluntarium, vtrunque verò plenum iudicij. At penes ipſum horum ratio eſt.

Cantica ſine titulo.

Quòd tria facere debeat cognitor veritatis.

Q *Et eadem hora reuerſi ſunt in Hieruſalem.* Cognito Ieſu ſtatim diſcipuli Hieruſalem adeunt, conſortia diſcipulorum requirút,

requirunt, & quem in fractione panis agnouerant, annunciare feſtinant. Vbi ſalutare patet myſterium, vt deuotus veritatis cognitor, & amator pacis Deo placitæ cuſtodiam exerceat, ſancta fratrum conſortia diligat, & bona quæ ſcientia & vita iam tenuit, ad ædificationem multorum prædicare non negligat.

Finitur euangelium Lucæ.

SEQVITVR EVANGELIVM IOANNIS.

HVGO DE S. VICTO.

Quare dicatur filius verbum patris.

D*Eus erat verbum.* Sic verbũ cordis cor eſt. De corde verbũ exit, & non eſt aliud quam ipſum cor. Sic verbum Dei non poteſt aliud eſſe quam Deus. Sapiẽtia eſt verbum cordis, quæ de corde naſcitur, & ab eo non ſeparatur, & eſt vna ſapientia. Sic Deus ſapientiæ eſt, & eſt vna ſapientia Deus, & ſapientia ſua. Cap. 1. R

BERNARDVS.

Quanta ſanctis à domino poteſtas & gloria ſit collata.

Quotquot receperunt eum, dedit eis poteſtatem filios Dei fieri. S

Magna a Deo gloria, magna nobis eſt collata poteſtas. An non poteſtas filiorum Dei eſt iſta, quando etiam nobis ſeruiunt vniuerſa? Sed fortè dicat aliquis veſtrum, Quid hoc ad me? In puſillanimitate cordis ſui talia meditetur. Glorientur de poteſtate filiorum Dei, in quibus filialis erga eũ feruet amor, viget affectus, & præſumit omnia ſibi cooperari in bonum, qui Deum diligunt in veritate. Ego verò mendicus ſum & pauper, carens affectu filiali, expers dignæ deuotionis. Ad quem ego: Affectus ille quem quæris pax eſt, in patria eſt, non in via.

Quòd verbũ Dei ſequẽdo quàm legẽdo melius teneatur.

T *Verbum caro factum eſt*. Qui Chriſtum apprehendere cupit, citius illum ſequendo quàm legendo apprehendere poteſt. Quid quæris ò homo verbum in verbo, quod iam caro factum, præſto eſt oculis? iam de lambulo prophetarum egreſſus eſt ad oculos piſcatorum. Iam de monte vmbroſo & condenſo tanquam ſponſus de thalamo proſiliuit in campum euangelij. Iam qui habet aures audiendi, audiat illum clamantem: Qui ſitit, veniat, & bibat.

VVERRICVS.

Quòd is quem Chriſti non lætificat natiuitas, vel impius vel reprobus iudicatur.

V *Verbum caro factum eſt*. Quia Deus non poterat nobis loqui quaſi ſpiritualibus, ſed quaſi carnalibus, verbum eius caro factum eſt, vt non ſolùm audire, ſed & videre poſſit omnis caro quod os domini loquutum eſt. Et quia in ſapientia ſua non cognouit mundus ſapientiam Dei, dignatione ineffabili eadem ſapientia Dei ſe ſtultitiam fecit, vt quanlibet idiotis vel hebetibus ſe diſcibilem præberet, & per ſtultitiá prædicationis ſaluos faceret credentes. Non ſolùm autem viſibile & tractabile, ſed etiam guſtabile & odorabile nobis verbum Dei factum eſt. Quippe quod per omnes vias ſenſuum aditum ſibi ad miſericordiá quæſierit, quatenus ſicut per ſenſus mors intrauerat, ſic per eoſdem rediret & vita. Quòd ergo verbũ caro factũ eſt, nobis qui toti ſumus caro, factũ eſt, vt qui antea verbũ Dei poteramus audire tantũ, iá carnẽ factũ, & videre poſſimus, & guſtare, omnéſq; ſenſus in teſtimonium auditus cóuocare, quatenus omnes ſenſus noſtri, conſenſu vno & vna voce confiteantur: Sicut audiuimus, ſic vidimus. Incomparabiliter tamen amplius nunc cóceſſum eſt viſui, quàm vnquam fuerat auditui: cùm modò videatur quod Deus eſt, & antea magnum haberetur audire verbum quodcunq; ex Deo eſt. Et verbum quidẽ quod ex Deo eſt, vidi aliquando cũ tædio audiri: ſed verbũ quod Deus, nunquid poterit niſi cum gaudio videri? In me primùm ſententiam feram, quia verbum quod Deus eſt, cùm ſe mihi in natiuitate ſua videndum præbeat in eo quòd ſum, ſi non me lætificat, impius ſum: ſi nõ ædificat, reprobus ſum.

BERNARDVS. De triplici gratia Dei.

X *Et de plenitudine eius nos o. accepimus, g. pro gratia*. Ex his verbis innuitur quòd triplicem gratiam diuinitus accepimus.

mus. Vnam qua conuertimur, aliam qua in tentationibus adiuuamur, tertiam qua probati remuneramur. Prima nos initiat per quam vocamur, ſecunda prouehit qua iuſtificamur, tertia conſummat qua glorificamur. Et prima quidem beneplacitũ eſt, ſecũda meritum, tertia præmium. De prima dictum eſt: De plenitudine eius omnes nos accepimus. De duabus reliquis dictum eſt: Et gratiam pro gratia, id eſt munera æternæ gloriæ pro merito temporalis militiæ.

HVGO DE S. VICTO.

Quòd meritum ſit fidei non videre quod credit.

Deum nemo vidit vnquam. Tamen fides quod non vidit credit, & ex hoc meritum fidei conſtat, non vidiſſe & credere. Propterea Deus à principio nec totus humanæ conſcientiæ manifeſtus eſſe voluit, nec totus abſconditus: ne ſi totus manifeſtus eſſet, fides non haberet meritum, nec infidelitas locum. Infidelitas enim de manifeſto conuinceretur, & fides de occulto non exerceretur. Si verò totus abſconditus eſſet, fides quidem ad ſcientiam non adiuuaretur, & infidelitas de ignorantia excuſaretur. Y

BERNARDVS. Quòd Chriſtus nõ morbos corporis venit tollere, ſed peccata.

Ecce agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi. Non dicit morbos corporis, non moleſtias carnis, ſed peccatum, quod eſt morbus animæ & corruptio mentis. Ecce, inquit, qui tollit peccata mundi. Vnde? Vtique à manu, ab oculo, à collo, deinde etiam à carne ipſa cui altius infixum eſt. Tollit peccatum è manibus, commiſſa peccata delens. Tollit ab oculo, purgans cordis intentionem. Tollit à collo, violentam remouens dominationem. ſicut ſcriptum eſt: Sceptrũ exactoris eius ſuperaſti. Z

Vnde ſupra.

Ecce agnus Dei. Agnus ſine macula, agnus qui tollit peccata mundi. Quis enim peccata melius tolleret, quàm is in quem peccatum nõ cadit? Iſte ſine dubio me lauare poteſt, quem conſtat inquinatum non eſſe. Hæc manus opertum luto detergat oculum meum, quæ ſola ſine puluere eſt. A

Quid ſpolia ſignificent agni Dei.

Ecce agnus Dei, ec. qui tol. p. m. Iſte agnus tam mitis quàm magnus lacte ſuo nos potat, carne cibat, lana ſeu indumentum, præparat ornamentum. Lac agni, eſt doctrina ſalutis, B

expreſſa de vberibus duorum teſtamentorum, quaſi duobus digitis, id eſt ſtylo & ingenio ſanctorum doctorum. Caro agni, eſt mortis eius memoria, ad altare in ſacramento quotidie replicata. Cuius ſimilitudini complantamur, ſimul vt reſurrectioni coniungamur. Lana qua fit indumentum, quo qui indutus eſt abſconditur, ſignificat humilitatem in qua latitamus, & à ſeculo recognoſci refugimus. Pelle mortificatio carnis intelligitur, quæ abſque graui dolore ab agno non accipitur. Hanc in ſeipſo Chriſtus ieiuniis, vigiliis, & aliis carnis ſuæ afflictionibus ad vltimũ per paſſionem crucis oſtendit. Hæc pellis in die reſurrectionis cum ſtigmate vulnerum oculis videntium offertur.

PETRVS DAMIA.

Quòd malus miniſter effectum non minuat ſacramenti.

C *Hic eſt qui baptizat.* Quia quiſquis baptizandi exhibeat miniſterium, ille tamen operatur virtutis intimę ſacramentum. Illud ſiquidem cœleſtis patriæ munus de marſupio extrinſecus ſatagentis, ſed de theſauro profertur inuiſibiliter præſidentis. Nam & ſi fur ille ſit qui ſeminat, terra tamen Deo auctore vitæ germina frugibus adminiſtrat. Licet ſordida ſit manus aut leproſa quæ plantat, mundus certè fructus decerpitur, cùm ad maturitatis plenitudinem peruenitur. Ex adulterino ſæpè coniugio pulchra ſoboles naſcitur, & ex obſcœna voluntate parentum ſpectabilis oritur ſpecies liberorum.

BERNARDVS.

Quòd meritò ſit miſericors, quæ fontem miſericordiæ parturiuit.

Cap. 2. D *DEficiente vino, dixit mater Ieſu ad eum: Vinum non habent.* Compaſſa eſt enim eorum verecundiæ, ſicut miſericors, ſicut benigniſſima. Quid de fonte pietatis procederet niſi pietas? Quid mirum, ſi pietatem exhibent viſcera pietatis? Nónne qui pomum in manu ſua tenuerit dimidia die, reliqua diei parte pomi ſeruabit odorem? Quantum ergo viſcera illa virtus pietatis affecit, in quibus nouem menſibus requieuit? Nam & ante repleuit mentem quàm ventrem: & cum proceſſit ex vtero, ab animo non receſſit. Durior fortaſſe & auſterior videri poſſet reſponſio domini: ſed nouerat ille cui loqueretur, & quis loque-

retur illa non ignorabat. Deniq; vt ſcias quomodo reſpõſum ipſum acceperit, aut quãtũ de filij benignitate præſumpſerit, ait miniſtris: Quodcunque præceperit vobis, facite.

Quòd in verbo virginis fides & modeſtia commendatur.

Vinum non habent. Quàm breuiter & quàm reuerenter ſuggeſſit, vnde piè ſollicita fuit. Diſce ergo homo in matre domini magnam in mirabilibus fidem habere, & in magna fide verecundiam retinere. Diſce verecundia decorare fidem, reprimere præſumptionem. Ipſa enim pietatis æſtum, pudoris temperans vmbrã, conceptam precis fiduciam verecundè ſuppreſſit, non frontoſè acceſſit, non palam loquuta eſt, vt audacter coram omnibus diceret: Obſecro fili, deficit vinum, contriſtantur conuiuæ, cõfunditur ſponſus, oſtende quid poſſis. Sed licet hæc aut multò plura pectus æſtuãs, ſeruẽs loqueretur affectus, priuatim tamẽ potentẽ pia filiũ mater adiuit, nõ potentiã tentãs, ſed volũtatẽ explorans. Vinũ, inquit, non habẽt. Quid modeſtius? Quid fidelius? Nõ defuit pietati fides, voci grauitas, efficacia voto. E

GILLEBERTVS.

Quòd facilè fides impetret, quam verecundia comitatur.

Vinum non habent. Humanum recogitate morem in rogando. Nõ me apud miſeratorem alicuius commemorare miſeriam, ipſum rogare eſt? Efficax petitio eſt, modeſta ſuggeſtio. Oppreſſi infirma exponere, fortunæ infelicitatem, inſolentiam hoſtium, hæc inquam exponere in aure potentis, quid aliud eſt quàm ipſum verecunda quadam prece ad auxiliandum inflectere? Quot in locis apud Pſal. hunc precis modum inuenies? In euangelio inquit Maria ad Ieſum: Vinum non habent. Non precatur dominum, nec imperat filio, defectum tantùm vini nunciaſſe contenta. Cum beneficis & ad liberalitatem propenſis ita agẽdum eſt. Nõ enim eſt gratia violenter exprimenda, ſed proponenda occaſio. F

BERNARDVS.

Quòd exemplo Chriſti conuerſos ad dominum, parentum cura non debeat occupare.

Quid mihi & tibi eſt mulier? Quem non moueat hæc reſponſio, quam benigniſſimæ matri ſuæ ac ſanctiſſimæ dominus reſpondit? Quid tibi & illi eſt domine quæris, nonne quod filio & matri! Quid ad illam pertines quæris, cum tu ſis benedictus fructus ventris eius immaculati. nõ ne G

ipſa eſt quæ ſaluo pudore concepit, & ſine corruptione te peperit? Nunc ergo domine quid moleſtus es illi, dicens: Quid mihi & tibi eſt? Multum per omnem modum. Sed manifeſtè iam video quòd non velut indignans aut confundere volens virginis matris teneram verecundiam, dixeris hæc, cùm venientibus ad te iuxta matris præcepta miniſtris, nihil cunctatus facias quod illa ſuggeſſit. Vt quid ergo hoc fecit? Vtique propter nos: vt conuerſos ad dominum iam non ſollicitet carnalium cura parentum, & neceſſitudines illæ non impediant exercitium ſpirituale. Quandiu enim de mundo ſumus, debitores nos eſſe conſtat parentibus. At poſtquam reliquimus noſmetipſos, multò magis ab eorum ſollicitudine liberi ſumus.

Quòd multiplici egeat purificatione multipliciter inquinati.

H *Erant autem ibi lapideæ hydriæ ſex poſitæ.* Has nunc hydrias purificandis veris Iudæis non litera ſed ſpiritu neceſſe habemus imponere, vel magis appoſitas demonſtrare. Quia enim nondum peruenit eccleſia ad perfectam purificationem, quando eam ſibi Chriſtus exhibebit glorioſam, non habentem maculam aut rugam, aut aliquid huiuſmodi: multis interim purificationibus opus habet, quatenus ſicut abundat peccatum, abundet & indulgentia. Sicut multiplicatur miſeria, ſic & miſericordia: niſi quòd non ſicut delictum, ita & donum. Gratia enim non ſolùm peccata lauat, ſed merita donat. Sex igitur hydriæ poſitæ ſunt his qui poſt baptiſmum in peccata labũtur. De his enim loquimur, quia de his ſumus. Exuimus tunicam veterem, ſed heu peius reinduimus eam. Sicut ergo quod alius inquinauerat, lauit alius: ſic inquinatos à nobis, opus eſt lauari & à nobis. Aliena lauit aqua, quos culpa inquinauerat aliena. Nec tamen ſic alienam dixerim, vt negem noſtram, alioquin nec inquinaret. Sed aliena eſt, quia in Adam omnes neſcientes peccauimus. Noſtra, quia etſi in alio, nos tamen peccauimus, & nobis iuſto Dei iudicio imputatur, licet occulto. Veruntamen vt iam non ſit quod cauſeris ô homo, contra inobedientiam Adæ datur tibi obedientia Chriſti, vt ſi gratis venundatus es, gratis etiam redimaris. Si neſciens in Adam periſti, neſciens viuificaris in Chriſto. Nunc autem inquinatus culpa propria, propria nihilominus aqua mundaberis,

beris, ab illo tamen & per illum qui ſolus eſt purgationem faciens peccatorum.

De ſex hydriis,

Prima igitur hydria,& prima purgatio in compunctione eſt.de qua legimus: Quoniam in quacũque hora ingemuerit peccator,omnium iniquitatum eius non recordabor. Secunda verò,confeſſio eſt. Omnia ſiquidem in cõfeſſione lauãtur. Tertia,eleemoſynarũ largitio.de qua:Date eleemoſynã,& omnia mũda ſunt vobis. Quarta,remiſſio iniuriarũ, ſecũdũ quod orãtes dicim⁹:Dimitte nobis debita noſtra,ſicut &c. Quinta,afflictio corporis.vnde & oramus vt per mũdi abſtinẽtiã Deo canam⁹ gloriã. Sexta eſt obediẽtia præceptorũ.iuxta illud:Vos mundi eſtis propter ſermonem quem locutus ſum vobis. Hæ ſunt ſex hydriæ poſitæ in purificationem noſtram. Quæ vacuæ ſunt & plenæ vento, ſi pro inani gloria obſeruentur. Aqua replentur,ſi timore Dei cuſtodiantur,quoniam timor fons vitæ. Aqua inquam timor domini eſt,etſi minus ſapida, ſed optimè refrigerans animam noxiis deſideriis æſtuantem. Aqua eſt quæ iacula inimici ignea poſſit extinguere. Sed diuina virtute aqua mutatur in vinũ, quando perfecta charitas foris mittit timorẽ. Dicuntur autem lapideæ hydriæ,non tam propter duritiam,quàm propter ſtabilitatem. I

Quid menſuræ ſignificent hydriarum.

Capientes ſingulæ &c. Duæ metretæ,duplex timor,ne fortè trudi in gehennã,ne fortè ab æterna vita cõtingat excludi. Sed quia de cõtingẽti futuro ſunt iſta,& ſibi bladiri poteſt anima dicẽs:Poſtquã aliquãdiu in voluptatibus tuis vixeris, ages pœnitẽtiã: nec illa iam cariturus, nec periturus in illa: bonũ eſt adhiberi & tertium,qui vtique ſpiritualibus notus eſt,eò vtilior quò de præſenti. Timent enim qui nouerunt ſpiritualem cibũ nequando fraudentur eo. Cibo ſiquidem forti egent,qui manum miſerũt ad fortia. Viuant de paleis Aegypti,qui deſeruiũt in operibus luti & lateris. Nobis fortior eſt cibus neceſſarius,quoniã nobis grãdis reſtat via, vt ambulemus in fortitudine cibi illius. Ipſe eſt panis viuus,panis quotidian⁹,panis angelorũ. Hoc eſt cẽtuplũ quod nobis promiſſũ eſt. Sicut enĩ mercenariis & cib⁹ datur in opere,& merces reſeruatur in fine: ſic Dominus vitam æternã reddet, & centuplum interim repromittit & exhibet. Quid K

ergo mirum, ſi perdere timuit hanc gratiam, qui iam conſecutus eſt eam? Hæc eſt metreta tertia, quam ſub diſiunctione ſignanter poſuit, eò quòd non omnium ſit, quia nec omnibus cẽtuplũ repromiſſum, ſed ſolis qui omnia reliquerũt.

Quòd ſponſæ non copula, ſed præparatio per euãgelicas nuptias deſignatur.

L Audiſtis hodie miraculum factum in nuptiis, initium ſignorũ domini: cuius hiſtoria ſatis admirabilis eſt, ſed ſignificatio eſt amplius delectabilis. Magnum enim diuinæ maieſtatis indicium fuit, ad nutum domini aquas in vinum conuerti. Sed eſt alia multò melior mutatio dexteræ excelſi. Omnes enim nos ad ſpirituales nuptias vocati ſumus, in quibus vtique ſponſus eſt Chriſtus, ſponſa eſt eius eccleſia. Iam enim deſponſata eſt illi, iam nuptiarum prandium celebratur. Nã cœna in cœlo & in aula æterna paratur. Verũtamẽ nũquid illic vinũ deficiet? Abſit. Paratum eſt illis nuptiis flumẽ vini. Hic verò nõnunquã vinũ deficit, gratia ſcilicet deuotionis, & feruor charitatis. Quotiens exoro matrẽ miſericordiæ, plus lachrymoſas quæri nonnas veſtras vt ſuggerat ſuo benigniſſimo Ieſu, quoniam vinum non habetis.

Aliter, de ſex hydriis.

M *Erãt*, ait Euãgeliſta, *hydriæ ſex poſitæ ſ p.v.* Patet nõ plenitudinem, ſed præparationem eſſe vbi opus eſt purificatione. Deſponſationis ergo nuptiæ iſtæ ſunt non copulationis. Nunc abluitur ſponſa, nũc purificatur, vt in cœleſtibus nuptiis ſponſo Chriſto ſine ruga & macula præſentetur. Ego ſex hydrias illas, ſex arbitror obſeruantias eſſe, quas ad purificanda corda confitentium ſancti patres noſtri inſtituere. Prima hydria eſt cõtinẽtia caſtitatis, qua diluitur quod ante luxuria inquinauit. Secunda ieiunium, vt quod maculauerat crapula, abſtinentia mundet. Tertia eſt labor manuum, vt ſordes quas per ocioſitatem contraximus, labore manuũ diluantur. Quarta eſt obſeruantia vigiliarum, vt nocte ſurgentes ad con. do. non bonas noctes præteriti temporis redimamus. Quinta eſt ſilentium, cuſtos ſ. religionis, in quo erit fortitudo noſtra. Sexta hydria diſciplina eſt, qua non noſtro ſed alieno viuimus arbitrio, vt deleatur quicquid indiſciplinate viuendo deliquimus.

Quòd prælati timorem domini ſubditis incutiant vt charitas ſubſequatur.

Imple-

Implete hydrias aqua. Mira res: miniſtri ſolliciti ſunt de vini penuria, & dominus iubet impleri hydrias aqua: illi de poculis cogitant, & dominus iubet vt vaſa purificationis impleant. Sic, ſic ſuſpiranti Iacob ad Rachelis amplexus Lia à patre ſupponitur. Prælatis hoc præcipitur, qui miniſtri Chriſti ſunt, vt aqua hydrias impleant, quotiens deeſt vinũ: ac ſi dicatur: Illi deuotionem deſiderant, vinũ requirunt, feruorem flagitant, ſed nondum venit hora mea. Implete hydrias aqua. Incutite metum, & ſpiritu timoris non tam vaſa quã corda replete: quia vt ad charitatẽ veniãt, initiãdi ſunt à timore. Interdũ enim cõtigit vt hydriæ iſtę plenę ſint, ſed veneno quod eſt inuidia, murmur, rãcor, & detractio. Et propter hoc ne fortè iſta ſubintrẽt, dũ vinũ deeſt, iubẽtur prælati hydrias aqua implere, vt obſeruentur mãdata domini in timore, donec veniẽte charitate foras timor mittatur. N

Quòd aquarum tria genera Chriſtus in ſuo nobis corpore conſecrauit.

Implete hydrias aqua. Omnes ad nuptias agni vocati ſumus, & in cõſpectu eius vacuos apparere non licet. Sed nos pauperes ſumus, & vinum non habemus, hoc eſt martyriũ. At ille: Implete hydrias aqua. Ergóne aqua ſuſciperetur, ſi attulerimus eam? Vtiq; ſuſcipietur. Nam & ipſam Chriſtus nobis appoſuit. Accipe ergo triplicem aquam quam tibi ſaluator appoſuit. Plorat ſuper Lazarũ & ſuper Hieruſalem, & hæc eſt aqua prima. Sudat imminente iam paſſionis hora, & hæc eſt aqua ſecunda: non ab oculis tantũ, ſed à toto corpore manans: ſicut ſcriptum eſt: Et factus eſt ſudor eius ſicut guttę ſanguinis. Tertia aqua eſt de in ter. quę de latere eius vna cum ſanguine emanauit. Et tu ergo primam habes, ſi rigis lachrymis tuis conſcientiæ ſtratum, & dolore compunctionis præteritorum diluis maculas peccatorum. Secundá habes, ſi in ſudore vultus tui veſceris pane tuo, & labore pœnitentiæ corpus tuum caſtigas, & reſtringis concupiſcentiæ flammam. Eſt autem ſanguinei coloris, ſiue propter laborem, ſiue propter ipſum qui extinguit concupiſcentiæ ignem. Iam verò ſi proficere potes vſque ad deuotionis gratiam, potaberis aqua ſapientiæ ſalutaris, & ſpiritus Chriſti qui ſuper mel dulcis eſt, fiet in te fons aquæ ſalientis in vitam æternam. Et nota hanc eſſe aquam quæ procedit de latere dormientis, & ſine omni moleſtia fluit. Oportet enim O

iam

iam mortuum eſſe mundo, qui in hac voluerit gratia delectari. Ergo vt breuiter repetam, prima à præteritis delictis abluit conſcientiam, ſecunda, vt futura caueas, extinguit cócupiſcẽtiam, tertia, ſi ad eam peruenire potueris, potat animam ſitientem.

HVGO. De ſex hydriis & myſte. nuptia.

P *Implete hydrias aqua.* Galilæa interpretatur tranſmigratio. Vita ergo præſens, Galilæa eſt tranſmigrans de præſentibus ad futura. In Galilæa nuptiæ fiunt: quia in tranſitu temporis fructificatur copula permanſuræ dilectionis eccleſiæ ad Chriſtum, animæ ad Deũ. Sex hydrias, ſex ætates vel in mũdo vel in homine intelligimus: quæ aquis implẽtur, quia iudicio plenus eſt mundus. Iudicia tua abyſſus multa. In omnibus enim operibus Dei nihil fit ſine cauſa. Sed quádiu dicere nõ poteſt homo: Iudicia tua iucunda: nondũ aqua in vinum cõuerſa eſt. Deficiente vetere vino, hydriæ aqua implẽtur: quia cùm in vita hominis carnales delectationes deficiunt, diuinæ conſolationes ſuccedunt. Quæ quidem initiantibus minus ſaporis conferunt, proficientibus amplius dulceſcunt: quia tunc aquæ in vinum conuertuntur, quando in mente hominis opus Dei quod laboranti primũ non ſapit, per ſpiritualem intelligentiam illuminato dulceſcit.

De duplici dilectione, Dei ſ. & mundi.

Q *Omnis homo primò bonum vinum ponit &c.* Inter amorẽ huius mundi & amorem Dei hæc eſt differẽtia: quòd amor mundi in principio dulcis videtur, ſed finem habet amarũ. Amor Dei ab amaritudine incipit, ſed vltima ei9 plena ſunt dulcedine. vnde & dicitur: Omnis homo primò bonum vinum ponit &c. Omnis nanque homo, id eſt carnalis, primũ bonum vinum ponit: quia in ſua delectatione falſam quandam dulcedinem ſentit. Sed poſtquam furor mali deſiderij mentem inebriauit, tunc quod deterius eſt propinat: quia ſpina conſcientiæ ſuperueniens mentem quam prius falſò delectabat, grauiter cruciat. Sed ſponſus noſter poſtremò vinum bonum porrigit, dum mentem quam ſui dulcedine amoris replere diſponit, quadam prius tribulationum compunctione amaricari ſinit, vt poſt guſtum amaritudinis auidius bibatur ſuauiſſimum poculum charitatis. Et hoc eſt primum ſignum quod facit Ieſus co. d. I. & credunt in eum: quia inde peccator & pœnitens primũ de miſericordia Dei fidu-

fiduciã habere incipit,quòd poſt longa mœroris tædia Spiritus ſancti conſolatione cor ſuum releuari ſentit.

GALFRIDVS.

De quatuor modis generationum.

O*Portet nos naſci denuo.* Expauit Nicodemus,& admiratione percuſſus eſt,audiés à Saluatore quòd denuo naſci homines oporteret.Sed oportet naſci denuo,& donec tres & quatuor nati fuerint,non peruenient ad plenitudinem ſtatus ſui.Eſt enim prima noſtra generatio iá corrupta, vt nec ſecúda illá nec tertia ſatis expiet,donec tandem quarta ſuccedat. Prima quippe natiuitas eſt,commune cunctis hominibus vitæ carnalis initium.Secunda eſt, cùm per fidem & ſacramenta ad conuerſionem ipſi fidei & ſacramentis idoneam regenerantur in Chriſto.Tertia natiuitas eſt, quando iam expiati per pœnitentiam dimittuntur in pace,& ab hac mortalitate tranſeunt in regionem viuorum . Ad hanc natiuitatem ſanctorum natalitia pertinent, quæ ſolenniter celebrantur. Quarta deinde in reſurrectione mortuorum eſt futura natiuitas , & forſitan ipſa eſt quarta generatio , in qua ſemen Abrahæ reuerſurum in terram promiſſionis ei legitur in viſione promiſſum.

Cap.3. R

Quòd tria ſint locorum genera.

Spiritus vbi vult ſpirat,& vocem eius audis,& neſcis vnde venit,aut quò vadit. Vnde venit ſpiritus,aut quò vadit? Sicut enim inuiſibilis eſt,ita & locus eius. Locus alius vniuerſalis,alius particularis,alius ſingularis.Locus vniuerſalis eſt, qui omnia continet.Locus particularis, quædam continet, & non omnia. Locus ſingularis eſt,qui ſic aliquid continet, vt nihil aliud continere poſſit. Locus vniuerſalis Deus eſt: de quo Apoſtolus ait : Quoniá ex ipſo,& in ipſo,& per ipſum ſunt omnia.Et dominus de ipſo: Ego ſum via, veritas, & vita.Et Apoſtol⁹ de domino:In ipſo mouemur & ſumus. Sumus in veritate,mouemur in via, viuimus in vita. Locus particularis eſt eccleſia,locus ſingularis eſt beata virgo Maria.de qua dicitur ad Moyſen: Locus in quo ſtas terra ſancta eſt. Quis eſt ergo locus vnde venit ſpiritus ſanctus? Profectò Deus pater eſt . Venit enim ſpiritus ſanctus de patre & filio. Sed quò venit ? In Apoſtolos in Hieruſalem congre-

S

gre-

gregatos in ſuperiora cœnaculi.Ecce locus.Ecce vnde venit ſpiritus ſanctus & vbi. Quod autem dicimus ſpiritum ſanctum venire vel deſcendere, non localiter intelligendũ eſt: quia ſpiritus ſanctus illocalis & incircunſcriptus eſt & incõmutabilis. Sed quia præſentiam ſuam inuiſibilem quibuſdam ſignis viſibilibus demonſtrauit, dicitur quia venit.

AILREDVS.

Quòd à quatuor locis in homines ſpiritus ſanctus adueniat.

T *Spiritus vbi vult ſpirat,& vocẽ eius audis:ſed n.v.v.a.q.v.* Scis quando venit,quia non ſinit ignorare,cùm ſpirare iam ceſſat. Sed neſcis vnde veniat, aut quò vadat. Vnde venit aut quò vadit ſpiritus,qui replet orbem terrarum? Neque ab ipſo vox iſta aliena eſt.Cœlum & terram ego impleo:& tamen venit,& neſcis vnde veniat: & vadit, & neſcis quò vadat. Neſcis certè vnde veniat,an à ſecretario miſericordiæ, an à tribunali iuſtitiæ, an ex abyſſo iudiciorum, an ex theſauris ſcientiæ.Cùm enim vt excitet torpentem vel cõpungat peccantem,vt conſoletur afflictum, quaſi ex cubiculo miſericordiæ dicitur proceſſiſſe. Quando verò vt bene operantem ſpiritualis compũctionis ſuauitate remuneret,ex iuſtitiæ eum ſede ad nos dicimus deſcendiſſe. At vbi illorum mentibus ſalutarem inſpirat affectum, quibus omnia cooperantur in malum, qui ingrati beneficiis ſeruantur ſupplicijs,quibus & bonum & malum ſimul ſunt, ad tormentum eum ex abyſſo iudiciorum aduenisse non dubites.Si verò ea cauſa venire dignatur,vt mens huiuſmodi viſitatione purgata ad rimãda diuinæ ſecreta ſcientiæ luminoſior apertiórque habeatur, quaſi ex ſcientiarum theſauris eum exiſſe confides.Sed neſcis vnde veniat,cùm neſcias vtrum amore an odio dignus ſis. Et vtrum miſericordiam præroget,an mercedem reſtituat, an exerceat iudiciũ ſcire non poſſis. Neſcis & quò vadat,vtrum videlicet è vicino ſubſiſtat poſt modicum reuerſus, an longius eat poſt multum temporis rediturus,an offenſus recedat nunquam denuò reuerſurus.

BERNARDVS.

Quòd exemplo Chriſti,vt aſcendamus,prius deſcendere debeamus.

V *Nemo aſcendit in cœlum niſi qui deſcendit de cœlo, filius hominis*

minis qui eſt in cœlo. Dominus noſter Ieſus Chriſtus volens nos docere quomodo in cœlum aſcenderemus, fecit quod docuit, aſcendit in cœlum. Et quia aſcendere non poterat, niſi prius deſcenderet, aſſumpſit humanam naturam, in qua & aſcendere poſſet & deſcendere. Deſcendit itaque quò inferius non decuit. Aſcendit quò celſius non potuit. Ipſumque deſcenſum egit fortiter, quia Dei virtus erat: aſcenſum diſpoſuit ſuauiter, quia Dei ſapientia erat. Deſcendit autem, non cecidit: quia qui cadit, ſine gradu ruit. Qui autem deſcendit, gradatim pedem ponit. Sunt ergo gradus in deſcendendo, ſunt & in aſcendendo. Et in deſcendendo primus quidem gradus eſt à ſummo cœlo vſque ad carnẽ, ſecundus vſque ad crucem, tertius vſque ad mortem. Ecce quouſque deſcendit. Vidimus deſcenſum, videamus & aſcenſum. Sed & ille quoque triplex eſt, & eius primus gradus gloria reſurrectionis, ſecundus poteſtas iudicij, tertius cõſeſſus ad dexterã patris. De morte meruit reſurrectionẽ, de cruce iudicis poteſtatem. Vt quoniã in illa iniuſte iudicatus eſt, de illa iuſtam obtineret iudicis cenſuram. Ipſam verò ſerui formam id eſt carnem in qua paſſus & mortuus eſt, reſuſcitatam euexit ſuper omnes cœlos, & ſuper omnes angelorum choros vſque ad dexteram patris. Quid hac diſpoſitione ſuauius? vbi mors abſorbetur in victoria, vbi ignominia crucis vertitur in gloriam, vbi ipſa carnis humilitas ex hoc mundo tranſit ad patrem? Sic per incarnationis ſuæ myſterium deſcendit & aſcendit dominus, relinquens nobis exemplũ vt ſequamur veſtigia eius. Sumamus & nos de myſterio eius moribus noſtris exemplum. Deſcendamus per viã humilitatis. Ponatúrq; nobis primus eius gradus.i. primus profectus nolle dominari. Secundus velle ſubijci. Tertius in ipſa ſubiectione quaſlibet cõtumelias & iniurias illatas æquanimiter pati.

GALFRIDVS.

Quòd in nobis creſcat Deus, cum ea quæ ad carnis curã pertinent minuantur.

Hoc gaudium meum impletum eſt. Illum oportet creſcere, me autem minui. O beate Ioannes, quàm diſſimile eſt gaudium tuum à gaudio carnalium! Tu gaudes, quia decreſcis, & Saluator creſcit: quidam gaudent, quia ipſi creſcunt, & alij decreſcunt. Decreſcat igitur homo, creſcat Deus.i. decreſcant X

hominis

hominis vitia & peccata, vt creſcant Dei virtutes & munera. Cùm enim creſcunt, ſaluator creſcit non in ſe ſed in nobis. Hoc ſpirituale gaudiũ ſignificat mel ſylueſtre quod Ioannes edebat. Mel enim quaſi domeſticũ eſt carnalis delectatio. Sylueſtre verò & omnino remotũ, gaudere de ſpiritualibus & æternis.

HVGO DE SANCT. VICTORE.

Quòd ante intelligibilem ætatem nec malum ad culpam nec bonum ad meritum reputatur.

Cap. 4. Y *Vinque viros habuiſti, & nunc quem habes non eſt vir tuus.* Quinque viri quibus anima rationalis primũ legitimè copulatur, ſunt quinque corporis ſenſus, ſecundum quos prima ætas vitæ humanæ ſine rationis diſcretione gubernatur. Secundum quorum ſ. affectus ſenſuum incedere, ſi illi ætati non natura ſed vitium eſſet, nequaquam illi ſenſus viri ſed adulteri potius appellati fuiſſent. Cùm verò ad annos diſcretionis peruenerit, ſi relicta veritate errorẽ ſequatur, ipſe error tunc non ei maritus ſed adulter appellatur. Quod autem prius ſecundum ſolũ motum ſenſuum incedens operatur, nec malum ei ad culpam, nec bonum ad meritum reputatur.

GALFRIDVS.

Quòd nunc per pœnitentiam ſanari negligit, in poſterũ non valebit.

Cap. 5. Z *Est autẽ Hieroſolymis probatica piſcina quæ cog. &c.* Mẽs noſtra velut quædã piſcina cogitationũ, velut aquarũ collectio quinq; porticus habet, ſ. corporis ſenſus, in quibus iacet, cũ ſit hora ſurgẽdi, multitudo languentiũ, cæcorũ qui neſciũt bona agere, claudorũ qui nequeũt, aridorũ qui nolũt, humorẽ gratiæ nõ habẽtes, expectantiũ aquæ motũ. Aquę mouebitur omnibus, ſed quibuſdã ſerò mouebitur. Aqua profunda ſenſus in corde viri. Qui per angelũ domini mouetur, cũ diuinit⁹ cogitatio noſtra timore cõcutitur. Et qui primus immergitur, ſanatur. Et qui perfectè in hac vita cõpũgitur, ſaluus erit. Nõ ſimiliter autẽ meretur qui poſtea venerit: quia poſt mortẽ, etſi pœnitẽtia erit, ſed iã fructuoſa non erit.

HVGO.

Quid per aquæ motũ, quid per quinq; portic⁹ deſignetur.

Angelus Domini ſe.tem.deſcendebat in piſcinam &c. Piſcina eſt ſenſualitas noſtra: quinque porticus, ſunt quinq; corporis ſenſus. In his multitudo languentium iacet: quia dum quinque corporis ſenſibus corruptionem peccati contrahimus, quaſi in quinque porticibus languidi iacemus. Sed angelus domini ſe.t.d.in p. Et mouebatur aqua. quia dum diuina inſpiratio peccatorem intus tangit, illicò terrore iudicij carnalis conſcientia conturbatur. Et quicunque poſt motum aquæ in piſcinā deſcendebat, ſanus fit à quacunque teneatur infirmitate: quia diuina gratia peccator preuētus, ſi verè ſe ad pœnitentiam humiliat, & ſeipſum diſtrictè puniendo diiudicat, de quanlibet graui delicto veniam promeretur. A

GILLEBERTVS.

Quòd ſancta collatio & vulnera curet animæ, & eā vulneret charitate.

Mouebatur aqua, & ſanabatur vnus. Non eſt exigua ſanctæ collationis vtilitas. verbo & qui charitatis eſt languor generatur, & qui infirmitatis curatur. Nouit Centurio vim medendi efficacem in verbo. Ideo dicit: Dic tantū verbo. Bonum eſt ſi dicantur verba, ſed nihilominus bonum eſt ſi ſcribantur. Volat enim irreuocabile verbū, niſi ſcripto ligetur. Denique ſi verbum medendi vim habet cū dicitur, cur non habet cùm legitur? Si bona curatio, cur dicis, Non curetur hoc modò lāguor me⁹? Hoc eſt dicere: Qui primò audit verbi vtilitatem capiat, ad poſteros & longe poſitos non pertingat. Hoc medicamento qui primus acceperit, conualeſcat æger: virtutem eius poſt illum præſentiat nullus. In piſcina illa poſt aquæ motum ſanabatur vnus: ſed in vno illo ſignata eſt charitas, non ſingularitas. Poſt primum curatum, non eſt dictum de piſcina illa: Exinanite, exinanite vſque ad fundamentum in ea, aquæ ſalutaris nec veſtigium maneat. Bonus aquæ motus diſputatio & exagitatio ſacræ ſcripturæ. Bene enim mouetur, cùm prudenti ventilatione ad ſpiritualem promouetur intellectum. Bene mouetur, cùm eius diſcuſſione auditor promouetur. Sed tamē non eſt paſſim omnibus hæc permittenda licētia. Nec aquæ motus ſanabat, niſi cum angelus deſcendens tempore ſuo mouiſſet eam. Ille vtique angelus, cuius labia cuſtodiunt ſcientiam, & à cuius ore exquirenda eſt ſcientia legis. B

Ergo,

Ergo, quod quidem fatendum eſt, magna texendi verbi ſalutaris vtilitas. Sed cũ alicui hoc opus permittitur, vel magis **cùm exigitur ab eo.**

BERNARDVS.

Quòd vſque in finem æquanimiter debemus pro Deo ferre corporis paſſiones.

C *Tolle grabatum tuum, & ambula.* Grabatum, corpus noſtrum eſt, in quo prius languidi iacemus, ſeruientes deſideriis & concupiſcentiis noſtris. Nunc portamus illud, cùm ſpiritui cogimus obedire. Et mortuum noſtrum portamus, quia corpus mortuum eſt propter peccatum. Ambulamus tamen, non currimus: quia corpus quod corrumpitur aggrauat animam. Ambulamus etiam in domũ noſtram. In quã domum? in matrem omnium. Quia ſepulcrum eò, domus eò, in æternum. Qui ſub hoc onere ambulamus, poſito eo, quid putatis, quomodo curremus, quomodo volabimus? Felix interim qui paſſiones corporis ſui propter iuſtitiã ordinat! Vt quicquid patitur, propter Dei filiũ patiatur: quatenus & à corde tollatur murmuratio, & in ore verſetur gratiarum actio & vox laudis.

Quòd mutuatum lumen minimè perſeueret.

D *Erat Ioannes lucerna ardens & lucens.* Eſt tantùm lucere vanum, tantùm ardere parum, ardere & lucere perfectum. Sapiens permanet vt ſol, ait ſcriptura: ſtultus autem vt luna mutatur. Quia enim ſplendet luna ſine feruore, modò plena, modò exigua, modò nulla videtur. Mutuatum ſiquidem lumen nunquam in eodem permanet ſtatu, ſed creſcit, deficit, extenuatur, adnihilatur, & penitus non comparet. Sic ſic qui conſcientias ſuas in alienis labiis poſuerunt, modò magni, modò parui, modò nulli, ſecundum quod adulantiũ linguis vel vituperare placuerint vel laudare. At verò ſolis ſplendor igneus eſt, & cũ feruet acrius, etiam oculis lucidior exhibetur. Sic ſapientis ardor internus foris lucet, & ſi non datur vtrunque, curat ſemper ardere magis, vt pater ſuus qui videt in abſcondito reddat ei. Væ ei qui luxit tantùm. Qui enim iudicat nos dominus eſt, qui ab omnibus feruorem exigit, ſplendorem non ita. Ignem veni mittere in terram. Et quid volo niſi vt ardeat? Hoc eſt commune mandatum, hoc exigitur ab vniuerſis, & nulla ſi deeſſe contigerit admittitur excuſatio. Cæterum ſingulares

ter apoſtolis & apoſtolicis viris dicitur: Luceat lux veſtra coram hominibus. Nimirum tanquam vehementer accęſis, quibus non timeatur à flatu quolibet aut impulſione vétorum. Erat Ioannes lucerna ardens & lucens. Verè ardens & vehementer accenſus, quem ſic præoccupauerat flamma cœleſtis, vt iam Chriſti ſentiret aduentũ, qui necdũ ſentire poterat vel ſeipſum. Nimirũ nouus ille ignis qui recens lapſus è cœlo per os Gabrielis in aurẽ intrauerat virginis, & rurſum per os virginis & matris aurẽ intrauit ad paruulũ, vt ab ea hora vas electionis ſuę ſpiritus ſanctus impleret, & lucernam Chriſto domino pararet.

Quòd triplicem feruorem Ioannes habuit & ſplendorẽ.

Ille, inquit, *erat lucerna ardens & lucens*. Non ait lucens E & ardens: quia Ioannis ex feruore ſplẽdor, nõ feruor prodiit ex ſplendore. Sunt enim qui non eò lucent quia feruẽant, ſed magis feruent vt luceant. At iſti non feruent charitatis ſpiritu, ſed ſtudio vanitatis. Vultis noſſe quemadmodum arſit Ioannes & luxit? Ego in eo triplicem vtrunque poſſe arbitror inueniri, & ardorem ſ. & ſplendorem. Arſit in ſeipſo, vehementi auſteritate conuerſationis. Erga Chriſtum intimo quodã & pleno feruore deuotionis. Erga peccantes proximos conſtantia liberæ increpationis. Luxit nihilominus, vt paucis dixerim, exẽplo, digito, verbo, & ſeipſum oſtendens ad imitationẽ, & luminare maius quod latebat, ad peccatorũ remiſſionẽ, ipſas quoque tenebras noſtras ad correctionem.

ADAM DE PERSE.

Quid per quinque panes hordeaceos myſticè figuretur.

E*St puer vnus qui habet quinque panes hordeaceos, & duos piſces*. Fratres, panibus hordeaceis paſcimur, ſi Ieſum in deſerto ſequuti ſumus. Deſertum, eſt vita clauſtralium, quam nec mundi concupiſcentia calcat, nec ambitio tumultuoſa frequentat, nec ſeculi luxus humectat. Deſertum rectè dicitur, vbi nec frumentum mundanæ ſuauitatis, nec vinũ erroris, nec oleum adulationis naſcitur. Quid autem intelligimus in panibus hordeaceis, niſi lachrymas pœnitentiæ & compunctionis, quæ inter ordinis obſeruantias & inſtituta vitę clauſtralis effunduntur? Has lachrymas Cap.6 I.

panes appellat qui ait: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Hos panes hordeaceos facit ordo deuotè ſeruatus. Nam & hordeũ ab ordine dicitur, quia ſicut hordeũ habet auſteritatem in eſu, ſic ordo in vſu ſeruandi difficultatem. In ſpica etiam hordei quibuſdam ordinibus grana diſponuntur. vnde & hordeum dicitur. Qui igitur in conualle lachrymarũ inter obſeruantias ordinis ſuis ſe lachrymis conſolatur, quaſi panibus hordeaceis paſcitur. Hi panes producũtur propter quinquepartitam carnis illecebrã quæ defletur. In quinque enim corporis ſenſibus Deũ offẽdimus. Defectus itaque noſtros per peccata ſenſuum reficimus panibus lachrymarum.

De duobus piſcibus.

G Et ne ad perfectionẽ conuiuij piſces deeſſe cauſeris, duos piſces, ſpem accipe & timorẽ. Vtrunque piſcem in ſuo fonte piſcaberis. Piſcem timoris in lachrymis compunctionis, quas generat formido incendij ſempiterni. Piſcem ſpei in lachrymis deuotionis, quas creat amor & deſiderium cœleſtis regni.

BERNARDVS.

Quòd à patre ad filiũ niſi voluntarij non trahuntur.

H *Nemo venit ad me niſi pater meus traxerit eũ.* Quantoſcunq; trahere vel compellere videatur benignus pater ad ſalutẽ, qui omnes vult ſaluos fieri, nullum tamen iudicat ſalute dignum, quem ante non probauerit voluntariũ. Hoc quippe intendit, cùm terret aut percutit, vt faciat voluntarios, non ſaluet inuitos. Quatenus dũ de malo in bonum mutat, voluntatẽ transferat, non auferat libertatẽ. Quãquã tamẽ non ſemper inuiti trahimur. Nec enim cæcus aut feſſus contriſtatur cùm trahitur. Et Paulus ad manus tractus eſt Damaſcum vtique non inuitus. Trahi denique ſpiritaliter volebat, qui & hoc ipſum magnopere flagitabat in Canticis: Trahe me poſt te.

Quòd pœnitẽtiam agere, ſit Chriſti carnem ſpiritualiter manducare.

I *Niſi manducaueritis carnẽ filij hominis, & biberitis eius ſanguinem, non habebitis vitam in vobis.* Sic loquebatur dominus de pœnitentia, ſed in figura tanquam his quibus non erat datum noſſe myſterium regni Dei. Quid enim eſt mãducare carnem eius, & bibere ſanguinem, niſi cõmunicare paſ-

paſſionibus eius,& eam cōuerſationem imitari quam geſſit in carne? Vnde & hoc deſignat illabatum illud altaris ſacramentum, vbi dominicū corpus accipimus: vt ſicut videtur illa panis forma in nos intrare, ſic nouerimus per eam quā in terris habuerit conuerſationem, ipſum intrare in nos ad habitandum per fidem in cordibus noſtris. Cùm enim iuſtitia ingreditur, ille ingreditur qui factus eſt nobis à Deo Patre iuſtitia.

PETRVS DAMIA.

Quantū Chriſtiano expediat Chriſti ſumere ſacramēta.

Qui manducat carnem meam &c. Corpus Chriſti & ſanguinem etiam ore carnis ſuſcipere perutile eſt. Terretur enim aduerſarius, cùm Chriſtiani labia Chriſti videt cruore rubentia. Agnoſcit enim præſto ſuæ perditionis iudicium, & diuinæ victoriæ qua captiuatus eſt & obtritus non tolerat inſtrumentum. K

BERNARDVS.

Quid ſit carnem ſpiritualiter manducare.

Durus eſt hic ſermo. Hoc nobis ſolent homines reſpondere ſeculares, cùm eis agere pœnitentiam ſuademus. Durus, inquiunt, hic ſermo. Hoc eſt quod in euangelio legimus: Loquebatur dominus de pœnitentia ipſa, ſed in figura, tanquam eis quibus non erat datum noſſe myſterium regni Dei. Cúmque audirent dicentem: Niſi manducaueritis carnem filij hominis, & bi. e. ſ. dixerūt: Durus eſt hic ſermo, & abierunt retrorſùm. Quid autem eſt manducare eius carnem, & bibere ſanguinē, niſi cōmunicare paſſionibus eius, & eam conuerſationem imitari quam geſſit in carne? Sed & qui manet in charitate, in Deo manet, & Deus in eo. Sed tamen adhuc dicunt nobis multi: Durus eſt hic ſermo. Ergóne durum eſt momentaneum hoc & leue tribu. quod ſupramodum in ſublimi. æt. g. p. opera. in nobis? Durū eſt breuiſſimo & leuiſſimo labore cruciatus illos & tormēta redimere, quæ null⁹ terminus finiat, nullus ſufficiat anim⁹ cogitare? Durū vobis videtur cū dicitur, Agite pœnitentiā? Erratis: ſed audituri eſtis aliquando aſperū verbum, ſermonē durum, auditionem malam: Ite maledicti &c. L

Quòd aliter reprobis, aliter electis ſapiat verbum Dei.

Durus eſt hic ſermo. Prędicante aliquando Saluatore, & ſub myſterio edendi corporis ſui ad cōmunicandū paſſio- M

nibus ſuis admonente diſcipulos, fuerunt qui dicerent: Durus eſt hic ſermo. Abeuntibus autem illis, inquiſiti Apoſtoli an & ipſi vellent abire: Domine, inquiunt, ad quem ibimus? Verba vitæ æternæ habes. Videsne quàm diuerſa videtur de verbo Dei ſententia diuerſorum? Valdè enim contraria ſunt: Durus ſermo, & Verba vitæ. Idē cibus apponitur, ſed nō idem ſapere videtur vtriſque. Nec verò ceſſat vſque hodie partis vtriuſque ſucceſſio: inuenire eſt etiam nunc in eccleſia, quibus manifeſtū eſt, quia verba quæ Ieſus loquitur, ſpiritus & vita ſunt: ideóque ſequūtur illū quocūque ierit. Aliis durus videtur ſermo Ieſu, nec poſſunt audire eū, ignorātes quòd diffuſa ſit gratia in labiis ei⁹. Inde eſt quòd pergunt miſeri miſeram quærere conſolationem. Non ſic impij, non ſic, cùm intonuerit ſermo durus & verbum aſperū: Ite maledicti &c.

VVERRICVS.

Quòd ſermonem Dei durum faciat nobis duritia cordis.

N *Durus eſt hic ſermo.* Eſto, durus eſt: nunquid non verus eſt? lapis durus eſt, nunquid non precioſus eſt? Quare autē veritas dura eſt tibi, niſi propter duritiam cordis tui? Si cor tibi pietate molleſceret, plus tibi ſoliditas veritatis quàm vanitas mendacij vel oleū adulationis placeret. Durus eſt, aiebant, hic ſermo: quia quaſi lapis virtus erat probatio ſapientiæ. Ideóque non ſunt demorati proiicere eā, & retro abire. Nec ob aliud precioſum & electum a Deo lapidē reprobauerunt, niſi quia durū putauerunt. Et erat quidē petra Chriſtus, ſed virtute non duritia. Erat petra, ſed quæ conuerti poſſet in ſtagna aquarum, vbi mollia & humilia quibus influeret inuenit corda fidelium.

BERNARDVS.

Quòd animæ vita iuſtitia nominetur.

O *Caro non prodeſt quicquam. ſpiritus eſt qui viuificat.* Quid eſt Qui viuificat? Cum enim mors animę peccatum ſit: Anima quippe quæ peccauerit ipſa morietur: vita eius ſine dubio iuſtitia eſt: quoniam iuſtus ex fide viuit. Iuſtus autē quis eſt, niſi qui amanti ſe Deo vicem rependit amoris? Quod non fit, niſi reuelante ſpiritu per fidem homini æternū Dei propoſitum ſuper ſua ſalute futura. Quæ ſane reuelatio, nō eſt aliud quàm infuſio gratiæ ſpiritualis, per quam dum facta

ſta carnis mortificâtur,homo ad regnum præparatur,quod caro & ſanguis non poſſident,ſimul accipiens in vno ſpiritu,& vnum ſe præſumat amatum,& vnum redimet ne gratis amatus ſit.

Quòd oratio fidelis à domino non ſpernatur.

Nolite iudicare ſecundum faciem,ſ.i.iu.iu. Quid eſt iuſtum P iudicium,niſi iudicium fidei qua iuſtus ex fide viuit?Ergo iudicium fidei ſequere,& non experimentum tuum:quia fides quidem verax,ſed experimentum fallax. Quæ autẽ eſt veritas fidei,niſi quod promittit ipſe filius Dei?Quicquid orantes petitis,credite quia accipietis. Nemo veſtrûm paruipendat orationem ſuam.dico enim vobis,quia is quẽ oramus, non paruipendit eam. Priuſquam egreſſa ſit ab ore noſtro, ipſe eam ſcribi iubet in libro ſuo:& vnum è duobus indubitanter ſperare poſſumus , quia aut dabit quod petimus,aut quod nobis nouit vtilius.

VVERRICVS.

Quã prodiga ſit trinitas quæ ſe noſtrã effuderit in ſalutẽ.

Si quis ſitit,veniat & bibat. O affluens liberalitas Dei! O Q indeficiens largitas bonitatis diuinæ! Spiritũ cuius primitias dedit Apoſtolis, offert vniuerſis theſaurum ſuum , fontem aquæ viuæ aperit tam hominibus quàm iumentis,tanquam & ipſe omnibus ſapientibus & inſipientibus debitor ſit.Parũ erat patri tradidiſſe filium vt redimeret ſeruum,niſi daret & ſpiritum ſanctum quo ſeruum adoptaret in filium. Dedit filium in precium redemptionis, dedit ſpiritũ in priuilegium adoptionis, ſe denique totum ſeruat hæreditatem adoptatis. O Deum(ſi fas eſt dici)prodigum ſui præ deſiderio hominis! An non prodigum, qui nõ ſolũ ſua ſed & ſeipſum impendit,vt hominem recuperaret non tam ſibi quàm homini ipſi ? An non prodigum , qui ſicut proprio filio ſuo non pepercit,ſed pro nobis omnibus tradidit illũ: ſic nec ſpiritui ſancto pepercit, vt ita loquar, ſed noua & mira largitate ſuper omnem carnem effudit illum? Multum quidem effuſus ſui prodigus ille filius,qui tam patrimonium quàm ſeipſum donauit meretricibus:ſed multò effuſior pater in recuperationem perditi filii,quàm ille in perditionem ſui. Si tamen vlla debet eſſe comparatio gratiæ & pecuniæ,ſpiritus & carnis,hominis & Dei. Clamat nanque & dicit: Omnes ſitiẽtes venite ad aquas.Ecce perſonas nõ

accipit, conditiones non diſcernit, merita non requirit, tantum ſitire quos nouit venire velit. Gratia quippe non admittit faſtidientes: ſed ſicut eſurientes implet bonis, ſic diuites dimittit inanes. O faſtidiũ, tinea cordium, rubigo mẽtium languor peſſimus animarum, qui abominari facis bonum Dei verbum, contemnere cœleſte donũ, faſtidire mãna propter ollas carnium!

BERNARDVS.

Quòd in liberatione adulterę veritas & miſericordia cõmendentur.

Cap. 8. R

IEſus autem inclinans ſe &c. Deprehenſam in adulterio mulierem indulgentia redẽptoris abſoluit. Magna miſericordia: in lege mãdauit Moyſes huiuſmodi lapidare. Aiũt de peccatrice peccatores, de adultera Phariſæi. Ieſus autẽ inclinans ſe deorſũ ad miſericordiam flexus. Neque enim Iudaici cordis erat. Digito ſcribebat, non tamẽ in lapide, ſed in terra. Neq; hoc tantùm ſemel, ſed hìc quoque duplex ſcriptura, ſicut apud Moyſen tabulæ duæ. Et fortè veritatem & gratiam ſcribens, & iterum ſcribens terrę impreſſiſſe videtur, ſecundum quod Apoſtolus ait: Lex per Moyſen data eſt, gratia & veritas per Ieſum Chriſtum facta eſt. Conſidera an videri poſſit de tabula veritatis legiſſe vnde refelleret Phariſæos. Qui ſine peccato eſt veſtrùm, primus in eam lapidem mittat. Verbum quidem abbreuiatum, ſed viuum, & efficax, & penetrabilius gladio ancipiti. Quàm grauiter enim ad verbum hoc ſaxea corda tranſfoſſa, quàm vehementer hoc vno lapillo contritæ ſunt lapideæ frontes, rubor confuſionis, & clandeſtinus probauit abſceſſus! Meruit quidem adultera lapidari, ſed is punire geſtiat, qui dignus non eſt etiam ipſe puniri. Alioquin ipſe ſibi vicinior à ſe incipiat. In ſe prius ſententiam ferat, exerceátque vindictam hæc veritas. Cæterùm adhuc minus eſt. Etſi accuſatores refellit hæc veritas, ſed ream necdum abſoluit. Scribat iterum, ſcribat gratiam, legat & audiamus: Nemo te condemnauit mulier? Nemo domine. Neque ego te condemno. Vade, & amplius noli peccare. O vox miſericordiæ! O auditus lætitiæ ſalutaris! Auditam fac mihi mane miſericordiam tuam, quia in te ſperaui domine. Sola nempe

ſpes apud te miſerationis obtinet locum, & oleum miſericordiæ niſi in vaſe fiduciæ non reponis. Si eſt infidelis fiducia, ſolius vtique maledictionis capax, cũ ſcilicet in ſpe peccamus, quanquam nec fiducia illa dicenda ſit, ſed inſenſibilitas quædam & diſſimulatio pernicioſa. Quæ enim fiducia quæ periculum non attendit? Aut quod ibi timoris remedium, vbi nec timor ſentitur, nec materia ipſa timoris? Fiducia ſolatium eſt, nec eget ille ſolatio qui lætatur cùm malè fecerit, & exultat in rebus peſſimis. Scrutemur proinde vias noſtras, & ſtudia periculáque omnia vigili intentione penſemus: dicat quiſque in pauore ſuo: Vadam ad patrem meũ: vt iam non niſi in ſola Dei miſericordia reſpiremus. Hæc vera hominis fiducia à ſe deficientis, & innitentis Deo ſuo. Hęc eſt fiducia cui miſericordia non negatur: ſicut ait Propheta: Beneplacitum eſt domino ſuper timentes eum. Hæc parua ſuppetit nobis, in nobis quidem timoris, in ipſo autem cauſa fiduciæ. Suauis & miſericors eſt, copioſæ miſericordiæ, præſtabilis ſuper malitia, multus ad ignoſcendum. Credamus ſaltem vel inimicis, qui in eo nil aliud vnde calumniam ſtruerent inuenerunt. Compatietur, aiunt, peccatrici, nec ſibi oblatam vllatenus patietur occidi. Tenebitur itaque manifeſtus aduerſarius legis, cùm abſoluerit lege damnatam. In veſtrum ô Phariſæi caput tota veſtræ malignitatis adinuentio retorquetur: diffiditis cauſæ, qui iudicium ſubterfugitis. Nam illa quidem ſine iniuria legis abſoluitur, quæ ſine accuſatore relinquitur.

HVGO DE FOILLETO.

De quatuor libris vitæ.

Ieſus inclinans ſe de. digito ſcribebat in terram. Quatuor ſunt libri vitæ. Vnus ſcriptus fuit in paradiſo. Alius in deſerto. Tertius in templo. Quartus ſcriptus ab æterno, adhuc habetur in cœleſti clauſtro. Primus ſcriptus eſt à Deo in corde hominis. Secundus à Moyſe in tabulis lapideis. Tertius à Chriſto in terra. Quartus in præſentia diuina. Primus liber eſt rationis. Secundus correctionis. Tertius gratiæ. Quartus diuinæ ſapientiæ. Liber qui in paradiſo ſcriptus eſt, ibidem eſt corruptus, nec emendatus. Secundus multotiens eſt corruptus, & multotiens emendatus. Tertius à Iudæis accuſatus, non tamen à Deo reprobatus.

Quartus nunquam eſt corruptus. Semper idem permanet, nec vllius mẽdacij maculam in ſe habet. Cùm aliquis cogitat quid agere debeat, & hoc rationabiliter diſponit, quaſi in libro rationis legit. Cùm verò peccat, & correctus pœnitet, quaſi in libro correctionis legendo ſtudet. Si autẽ accuſatus ab aliquo audiat à magiſtro: Vbi ſunt qui te accuſabant? Vade & noli amplius peccare: legit in libro gratiæ. Ieſus autem inclinans ſe deorſum digito ſcribebat in terram. Habes nunc ſcriptorem libri & titulum, habes pennam & calamum, habes etiam pergamenum. Inclinatio eſt miſerãtis Dei condeſcenſio. Scriptor eſt Ieſus, id eſt Saluator. Concurrunt hæc omnia, vt qui ſe inclinat ſaluet, quatenus qui cõdeſcendit ſalutẽ præſtet. Titulus in hoc opere, Incipit liber gratiæ. Non enim præceſſerãt merita, vt dimitterentur peccata, ſed dimittuntur præcedente gratia. Penna vel calamus eſt Dei digitus, id eſt benignitas ſancti ſpiritus: hoc calamo ſcribuntur tabulę Moyſi. Pergamenum eſt terra, id eſt corda terrenis deſiderijs plena, deſiccata à ſanguine & pilis, id eſt ſuperfluitate & carnalibꝰ deſiderijs. Libri materia eſt pœnitentia, ſententia de miſericordia.

PETRVS LOMB. De triplici libertate.

T *Si vos filius liberauit &c.* Triplex eſt libertas, naturæ, gratiæ, & gloriæ. Libertas naturæ, eſt libertas à neceſſitate. Libertas gratiæ dicitur à peccato: quia per ipſam conſequimur veniam peccatorum, ſub quorum iugo quaſi ſerui tenebamur. Libertas gloriæ, eſt illa quæ ab omni corruptione liberat. Libertas itaque naturæ naturã nobilitat, libertas gratiæ reconciliat, libertas gloriæ ſublimat.

GALFRIDVS.

Cap. 8. V *Vos ex patre diabolo eſtis.* Pater impiorum dicitur diabolus, non natura ſed imitatione. Duobus autem modis fiunt aliqui filij diaboli: lege conceptionis, & lege imitationis. Et primi quidem filij iræ, alij autem diffidentiæ nominantur. Quatuor modis fiunt aliqui filij Dei: Prædeſtinatione, vocatione, iuſtificatione, magnificatione. Vnde Apoſtolus: Quos prædeſtinauit cõformes fieri &c. Eſt autẽ prædeſtinatio non exiſtentiũ, vocatio aduerſantiũ, iuſtificatio peccantium, magnificatio perueniẽtiũ. Ex his quatuor vnũ eſt in Deo ſolo, tria & in Deo & in nobis. Prædeſtinatio

tio noſtra in ſolo Deo eſt: tria reliqua in nobis ſunt, quæ ſunt effectus prædeſtinationis, nõ cauſa. Prædeſtinatio náq; eſt gratiæ præparatio, cuius effectus gratiæ appoſitio.

GALFRIDVS.

Quòd per fidẽ & opera humani cordis cæcitas illuſtretur.

Ille homo qui dicitur Ieſus lutũ mihi fecit de ſputo, & vnxit oculos meos. O collyrium efficax! O ſuauiſſimam & ſalutiferá vnctionẽ! Alioquin ex appoſitione luti cæcari poterat ſi videret. Sed non ex eo luto quod ex ſputo factũ eſt ſaluatoris. Ná ſaliua domini admixta puluere, ſapiẽtia Dei eſt vnita carni. Hoc non modò mundiſſimum, ſed mũdantiſſimum lutum. Et tamen verè lutum, ſed purius longè quàm cœlum. Hoc lutum oculis cordis apponitur, dum firmiter creditur, piè colitur, fideliter adoratur. Et ne fides ſine operibus mortua reprobetur, lauandus & illuminandus ad aquas Siloë mittitur: qui eadem vnctione linitur, vt per eadẽ currat ad imitationem, poſt ſacramẽta ſalutis ad exemplum properet Saluatoris. Neq; enim ſufficit vnctio, ſi cõtemnatur ablutio: ſicut ſine vnctione, nulla poſſet aqua diluere tenebras cordium, maculas delictorum. Cap. 9. X

Quòd cõſideratio cœleſtiũ, obliuionẽ pariat terrenorũ.

In iudicium ego in hunc mundum ve. vt qui nõ vident videãt, & qui vident cæci fiant. Vident & cæci fiunt, qui dum viſibilia ſola reſpiciunt, ad inuiſibilia bona contemplationis oculum non attollunt. Illi verò non vident vt videant, qui inuiſibilium amore deuincti, nunquam ad rerum viſibilium ſpeciẽ, affectũ ſuæ conſiderationis inclinant: vt tantò perinde ſpiritualium deſideriorum efficiantur compotes, quantò ſe ſtudioſius ſeruant corpore claritatis expertes. Y

BALDVINVS.

Quòd nemo debeat eſſe ſcrutator temerarius circa ſecreta domini.

Si cæci eſſetis, peccatum nõ haberetis. Sed quoniã dicitis Quia videmus, peccatũ veſtrũ manet. Bona cæcitas eſt in ſeipſo magna nõ videre, & quæ ſcire non licet, piè ignorare. Propterea in cœleſtibus myſterijs, & diuinis ſacramentis, omnis impia dubitatio à corde noſtro procul pellenda eſt, omnis curioſa inquiſitio compeſcenda eſt, vt fides quæ habet veritatis conſcientiam, habeat etiam piam ignorantiam. Incomprehen- Z

prehenſibilis enim Dei ſapientia, inter anguſtias humanæ rationis coarctari non poteſt. In hoc autem ſacramento humana ratio ſub pietate fidei humilianda eſt. Ita enim oportuit, & ordo noſtræ reparationis hoc exigebat: vt imago Dei, q̃ per ſuperbiã rationis deformata eſt, in ipſo ſacramẽto redẽptionis noſtræ per hũilitatẽ rationis debeat reformari.

VVERRICVS.

Qui ſe non humiliauerit, per oſtium humile nõ intrabit.

Cap. 10.
A EGo ſum oſtium. Ait hoc paruulus ille qui natus eſt nobis. Niſi ergo incuruetur altitudo virorum, eos huius humilitas non admittit. Ideo nimirum conquaſſabit capita in terra multorum, & qui elati accedunt, repulſi capite eliſo cadent retrorſum. Quid enim? adhuc tu ſuperbis terra & cinis, poſtquam Deus factus eſt humilis? Adhuc tu magnus es in oculis tuis, poſtquam Deus factus eſt paruus in oculis tuis? Ille ſemetipſum exinaniuit, vt penè videretur nihil, ſine quo factum eſt nihil: & tu in immenſum extolleris & inflaris, exiſtimans te aliquid eſſe cùm verè nihil ſis?

ADAM DE PERSE.

Quæ octo conueniant paſtoris officio.

B *Ego ſum paſtor bonus*. Octo ſunt in quib⁹ officiũ boni paſtoris diſponitur. Ad hoc enim vt ſit paſtor humilis, vtilis, & fidelis, debet habere panẽ in pera, canẽ in fune, baculum cũ virga, cornu cũ fiſtula. Panis eſt verbũ Dei. Pera eſt memoria verbi. Canis eſt zelus paſtoris: quia zelare habet pro domo dñi ſui, & deterrere lupos piis latratibus ſanctæ prædicationis, & indefeſſæ orationis. Funis quo canis tenetur, moderamẽ zelãtis, & diſcretio qua zelus paſtoris ſpiritu pietatis & ſciẽtiæ tẽperatur. Ne forte (ſicut ait Apoſtolus) zelũ Dei habeat, ſed nõ ſecundũ ſciẽtiã. Baculus eſt piæ exhortationis cõſolatio, qua ſuſtẽtet & cõſoletur puſillanimes, ne in tẽpore tribulationis deficiant. Virga eſt poteſtatis auctoritas, quæ corripit inquietos, ne de impunitate audaciã ſumant. Cornu cuius ſono terribili ad belli conflictum milites animantur, eſt terribilis gehennæ cõminatio qua Chriſti milites contra vitiorũ mollitiem ſpiritu fortitudinis accinguntur. Fiſtula quæ dulcius canit, æternæ dulcedinis ſuauitatem deſignat. Quam ſubditorum auribus fidelis paſtor dulciter ac frequenter inculcat. Dicit ergo: Ego ſum paſtor bonus,

bonus. Paſtor in verbo gratiæ. Bonus in exemplo vitæ.

GALFRIDVS.

Quãti periculi ſit oues à boni paſtoris monitis diſſentire.

Bonus paſtor animam ſuam dat pro ouibus ſuis. Felices oues quib⁹ fuerit paſtor bonus! Felix paſtor cui fuerint oues bonæ! Graue periculũ ſi abducit oues paſtoris perfidia, ſi negligentia patitur euagari. Sed grauis lucta, ſi paſtorem ouis non ſequitur, ſi recalcitrat, ſi non audit. Expedit ſanè, expedit gregi pio vel ſequi quem habet, vel quærere quem ſequatur. Si enim ille ſequi cogitur, id peruerſum. Audiuit culpæ paſtoris incumbere, quicquid paterfamiliàs vtilitatis minus in grege poterit inuenire. Sic medius inter patremfamiliàs & gregem paſtor anxius, neutrũ quidem vellet offendere, minus tamen eum quem minus oportet. Ferire timet, & minæ minus timentur. Dura ſunt verba, & ad verba non corrigitur ſtultus. Sed quotidie nobis, ait grex inquietus, noua iubentur, & in dies alia atque alia reſecantur. Nimirum caulas inſtruit paſtor, vallum reparat decidentem. Et tamen ſi inducit lupos, aut deducit ad noxia gramina, non adhæreas illi. Alioquin ſi vtilia tibi ſed minus grata prouideat, ne mireris. Nouit enim quem timeat, cui reddere habet rationem. Sed væ præſumptioni imprudentium! Ouiũ gregem inexpertus & ignarus regendum ſuſcipere non timet. Animarum curam arripiunt etiam non vocati. Quaſi verò nõ ſit & cuſtodia difficilior, dum ſeſe ipſi abducere & ſeducere nouerint greges hominũ: & iactura grauior, dũ de ſingulis exigit rationem, qui ſic ſuas dilexit oues, vt voluntariã pro eis ſuſtinuerit paſſionẽ. Felix grex cuius paſtor ſic vigilat in cuſtodia, vt diuinitus admoneatur de paſcua vberi, de præſepio pleno, de iuſtitia, & pace, & gaudio ſpirituali, in quibus eſt regnum Dei! Ipſa eſt quam ſuſcipiunt paſtores gregibus. iuxta illud: Suſcipiant montes pacem populo, & colles iuſtitiam. Neque enim vel pax, vel gaudium, vel iuſtitia ipſa ſecura gregi, ſi aliter offeratur.

PETRVS RAVENNAS.

De ſuſcitatione Lazari.

D *Omine ecce quem amas infirmatur*. Sic dicentes affectum pulſant, interpellant amorem, neceſſitatem neceſſitudine geſtiunt ſubmouere. Lazarus mortuus eſt, & gaudeo. Hoc eſt amaſſe? Gaudebat Chriſtus, Cap. 11. D

quia

quia mœror mortis vertendus mox erat in reſurrectionis gaudium. Et gaudens propter vos. Quare propter vos? quia in morte & reſurrectione Lazari figura tota mortis & reſurrectionis dominicæ pingebatur. Et quod erat ſecuturum mox in domino, iam præcedebat in ſeruo. Et gaudeo propter vos vt credatis. Neceſſe enim fuit vt cum Lazaro & diſcipulorum fides conſurgeret, quæ in morte Lazari fuerat conſepulta. Vt credatis, quia non eram ibi. Et erat locus vbi non erat Chriſtus? Erat ibi Chriſtus Deus, nõ homo Chriſtus. Dicebat itaque quòd non erat ibi, hoc eſt in morte, in ſepulcro, in inferno: vbi per me & meam mortem poteſtas tota mortis eſt ſubruenda.

Sequitur: *Domine ſi fuiſſes hîc, frater meus nõ eſſet mortuus,* Immò ſi in paradiſo tu mulier non fuiſſes. Tu enim quęſiſti lachrymas, tu inueniſti gemitus, tu mortem gulæ precio comparaſti.

Sequitur: *Ego ſum reſurrectio & vita &c.* vſque *Ego credidi quia tu es filius Dei viui.* Qui ad Lazarum venerat, quid ſic occupatur in Martham? Quid? Vt ante iſta in fide ſurgeret, quàm ille reſuſcitaretur in carne. Vnde meritò illa currit pro morte, quæ cucurrit ad mortem. Martha autem, inquit, vt audiuit quia Ieſus venit, occurrit illi. Feſtinat ergo mulier ad veniam, quæ feſtinauit ad culpam. Ad redemptorem pium peruenit ſeductor peſſimus, quam pręuenit. Reſurrectionem quærit, quæ quęſiuit ruinam. Et ipſa quæ viro mortem attulit, vt vitam viro referat hæc anhelat. Hinc eſt quòd Chriſtus mulierẽ ſuſtinet, mulieri immoratur, & hãc primùm ſuſcipit, quam primam ſuaſor decepit. Ac ne multis, periſſet mulier, ſi ante ad virum Chriſtus dominus perueniſſet. Hinc eſt quòd per mulierem naſcitur Chriſtus dominus, hinc eſt quòd virum mulier ſemper ventris ſui ſuſcitat de ſepulcro, vt doloribus reuocet quem depulit blandimentis, vt faſtidio reparet, quem perdidit manducando. Denique vbi Martha confeſſa eſt Chriſtum, & pia confeſſione quicquid fuit culpæ in perſona mulieris deleuit, mittitur ad Mariam: quia ſine Maria nec fugari mors, nec vita poterat reparari.

E *Ieſus vt vidit Mariam plorantem fremuit ſpiritu.* Quare flet Chriſtus? Certe ipſe eſt qui dixerat, Lazarus mortuus eſt. Et gaudeo. De quo gaudet mortuo, ipſum cùm reſuſcitat

tat lamentatur? Verùm hoc habet natura corporis humani, vt producat lachrymas vis gaudij,vis mœroris. Quotiens enim viſcera aut lætitiæ aut triſtitiæ nimio arctantur impulſu,oculi in lachrymas mox erũpũt.Hinc eſt quòd Chriſtus nõ dolore mortis, ſed illius recordatione lætitię lachrymatus eſt dicẽs voce magna. Qua voce? Illa voce qua omnes eſt mortuos perpetuã ſuſcitaturus ad vitã.Fremuit ſpiritu,& tota ſe viſcerum commotione conturbat: quia adhuc ſolum Lazarum & non omnes iam mortuos ſuſcitabat. Sequitur: Vbi poſuiſtis eum? Cùm hoc dicit,mulieres increpat. hoc eſt: Quem ego in paradiſo poſui,ecce vbi vos poſuiſtis eũ. Et fremens venit ad monumentum.Fremit ſpiritus,vt caro viueſcat.Fremit vita,vt mors fugetur. Fremit indulgentia, ne ſententia contradicat.Fremit rurſus,vt geminatæ reſurrectionis,mentis ſcilicet & corporis,demonſtret inſignia. Erat,inquit,ſpelunca. Spelunca planè vbi hominem diaboli latrocinium collocauit. Spelunca vbi vitam fraus condidit mulieris. Spelunca vbi Dei plaſma mortis rapacitas includebat. Domine iam fœtet. Mulier,& quod fœtet cuius eſt? Non ſentires fœtorem,ſi in paradiſo ſuaſorem noluiſſes audire.Iam fœtet. Quod perditori fœtet,non fœtet creatori.Iam fœtet.Quod horret alieni operis euerſor,amator ſui operis non abhorret.Lazare veni foras. Tunc Tartarus ligatis manibus & pedibus Lazarum retulit ad ſuperna,timẽs & tremens,ne dum ſoluit,ne dum moras facit, ne dum tardius refert vnum, omnes cogeretur afferre. Sicque factus eſt viuorum relator, qui raptor eſſe conſueuerat mortuorum.

BERNARDVS.

Quòd facilè fides impetret, quam verecundia comitatur.

Domine ſi fuiſſes hic,frater meus non fuiſſet mortuus. Magna fides,qua credidit dominum mortem ſua præſentia prohibere potuiſſe.Modò autem quid? Abſit vt quem credit viuum potuiſſe ſeruare,dubitet poſſe mortuum ſuſcitare.Sed & nunc,inquit,ſcio, quia quęcunque popoſceris à Deo,dabit tibi Deus.Denique quærenti vbi poſuiſſent eum,reſpondit:Veni,& vide.Quare? O Martha,magna nobis tuæ fidei inſignia tribuis! Sed quomodo cum tanta fide diffidis? Veni,inquit,& vide.Cur ſi non deſperas,non addis, Et reſuſcita?

ta?Si autem deſperas, cur magiſtrum ſine cauſa fatigas?An fortè fides aliquando recipit, quod oratio non præſumit? Denique appropinquantem cadaueri prohibes,& dicis:Domine iam fœtet,quatriduanus eſt. O ſanctæ mulieres,Chriſti familiares,ſi fratrem veſtrũ amatis, cur eius miſericordiã non flagitatis,de cuius potentia dubitare, de cuius pietate diffidere non poteſtis?Reſpondent:Sic melius tanquam nõ orantes oramus, ſic efficacius quaſi diffidentes diffidimus. Exhibemus fidem,perhibemus affectum, ſcit ipſe quid deſideremus. Scimus quidem quia omnia poteſt: ſed hoc tam grande miraculum, tam nouum, tam inauditum, & ſi eius ſubeſt potentiæ, multum tamen excedit omnia merita humilitatis noſtræ.Sufficit nobis potentiæ locum, pietati dediſſe occaſionem.Malentes patienter expectare quid velit, quàm imprudenter quærere quod forſitan nolit. Denique quod noſtris meritis deeſt,verecundia fortè ſupplebit.Simili etiã forma ſi cõtigerit aliquẽ de noſtris fratribus in anima mori,quadiu adhuc inter nos erit,pulſabo meis,&ego qualiſcũque peccator,pulſabo & fratrum precibus ſaluatorem. Si reuixerit,lucrati erimus eum.Si verò non meremur exaudiri, vbi iam tolerare viuos vel à viuis tolerari nõ poterit, ſed incipiet offerri,ſemper quidem feliciter gemo, ſed iam non ita fidenter oro. Non apertè audeo dicere, Veni domine & reſuſcita mortuum noſtrum:corde tamen ſuſpenſo tremulus intus clamo,Si fortè,ſi fortè, ſi fortè deſideriũ pauperum exaudiat dominus &c. Et illud:Nũquid mortuis facies mirabilis?Et de quatriduano: Nunquid narrabit aliquis in ſepulcro miſericordiam tuam &c.Mortuus verò eſt qui peccata ſua defendit. Iam verò effertur quaſi ad ſepulcrum,ſcilicet in libertatem peccandi, cùm expellis à cõſortio monaſterij. Demum autem quatriduanus dicitur, cùm per peccandi conſuetudinem ſepelitur. Huiuſmodi autem etſi à communibus orationibus ſeſe excludunt, abſit tamen vt à noſtris affectibus excludantur. Viderint tamen in quanto periculo ſint, pro quibus eccleſia palam orare non audeat, quæ fidenter pro Iudæis, pro hæreticis, pro Gentilibus orat. Cùm enim in paraſceue nominatim oretur pro quibuſlibet malis, nulla tamen fit mentio de excommunicatis.

PETRVS

PETRVS RAVENNAS.

Bona quàm ſint bona,niſi malorum cognitione neſcimus.

Omnis qui credit in me,non morietur inæternum,ſed tranſiet à morte in vitam. Quomodo non morietur, ſi à morte tráſit ad vitam? Moritur ergo,quia moritur omnis qui naſcitur conditione mortali.Sed viuit & inęternum omnis qui naſcitur de generatione vitali.Sed dico: Qui potuit auferre mortem,quare hominem voluit tranſire per mortem?Gratior enim medicus qui anticipat morbos,quàm qui in morbis ingerit ſeram & non ſine dolore medicinam. Iudæi fuiſſet hic medicus Chriſtus,ſi medico ægrotus non fuiſſet ingratus.Ille & vitam dedit,& hominem ne ad mortem veniret admonuit.Sed ille qui aduerſa non ſenſerat,proſpera ſeruare neſciuit.Bona quá ſint bona,ſcire niſi malorũ cognitione nõ poſſumus. Ergo magnificabitur Chriſtus,qui & ante inhabitam vitam dedit,& perditam modò reddit.Et homo plus gnarus erit,ſibi cautior erit,plus gratus auctori. G

RADVLPHVS.

Quòd humanæ lachrymæ fontem lætitiæ lachrymis fluere coegerunt.

Ieſus videns Mariam plorantem lachrymatus eſt. O vis! ó potentia lachrymarum,quæ cœli ac terræ dominum eũ qui angelorum hominũque lætitia eſt,ad lachrymandi humilitatem infirmitatemque depoſuerunt! Lachrymæ ſunt quæ Samuelis ortum impetrauerunt,quæ aperuerunt Tobiæ oculos, & a nuru eius dæmonium excluſerunt.Ipſæ ſunt per quas Petri negatio & Mariæ Magdalenæ crimina ſub vnius horæ momento deleta ſunt. H

GILLEBERTVS.

Quòd peccatum remiſſum à domino nemo debeat retractare.

Domine iam fœtet,quatriduanus eſt &c. Reuolue euangelium, vbique Ieſum inuenies & citum & copioſum ad veniam. Nam etſi quatriduanus mortuus eſt, & publicati criminis fama iam fœtet,vbi Ieſus euocat & educit de tumulo conſuetudinis prauæ,vbi Ieſus ſoluit & remiſſionis effundit vnguentum, ſtatim à facie eius fugit omnis fœtor antiquæ putredinis. Quis enim retractabit quod non imputat domi- I

dominus? Quis tenebit errata quæ ipſe remittit? Non poteſt malè olere quod ipſe abolet. Domine, inquit Martha, iam fœtet. Erras Martha, Ieſus non tam fugit fœtida, quàm ſolet ipſe fœtorem fugare. Exemplum dedit eccleſiæ ſuæ, vt quemadmodum ipſe fecit, ita & nos inuicem faciamus: hæc illi reliquit vnguenta. Quàm deſperantes ſemetipſos tradidiſſent immũditiæ omni & auaritiæ, omniumque vitiorum præcipites ſe dediſſent in gurgitem, ſi nõ medicaminis huius traherentur odore. Tribularer, inquit, ſi neſcirem miſericordias domini. Miſericordias in capite, miſericordias in corpore eius quod eſt eccleſia. Bonum eſt mihi miſericordiam miniſtrare, ſed melius miſereri. Miſericordiã quam debes ex loco, ex animo ſolue. Exprime in te Chriſti affectũ, cuius vicem & officium ſuſcepiſti. Miniſter es eius qui diues eſt in miſericordia, noli in alieno prędurus inueniri. Eroga conſeruis tuis vnguenti huius menſuram in tempore. Si in alieno infideles eſtis, quid veſtrum eſt? quis dabit vobis? Affectus tuus ſit: nam domini eſt effectus veniæ.

GALFRIDVS.

Quòd anima niſi perdita fuerit propter Deum, minimè conſeruetur.

Cap.12. K NIſi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipſum ſolum manet. Si autem mortuum fuerit, multum fructum affert. Qui a.a.ſ.p.d. In his verbis conſequentia minor eſſe videtur, vel ſolum frumentum etſi non mortificetur, vel ſolum manere dicitur. Anima autẽ perdita non ſolet ſola ſeruari. Et iuxta literam quædã (vt arbitror) admonitio eſt à minori. Vt ſi frumentum quis ſeminat, quod tamen poterat non ſeminatum ſeruari, ſed nequaquã multiplicari, multò magis animam ſeminet, quæ non poteſt niſi ſeminata ſeruari. Sed hoc, inquies, triticum quod videmus, manet quidem ad tempus, ſed non manet in longum, niſi ſeminando fuerit renouatũ. Propterea cõgruè ſatis ſuper hoc verbo quidam ait de domino: Se autem dicebat. Ille enim verè ſolus manſiſſet, niſi mortuus cecidiſſet in terram. Nos autem nec ſoli manebimus, ſed non commorimur. Vnde etiam euidentius ait: Si quis mihi miniſtrat, me ſequatur. Ad hoc pertinet quod ſapiens ait: Ad menſam magnam ſede, at. ac. quæ tibi apponis ſciens: quia ta.o.te.pri. Ait ergo: Si quis mihi miniſtrat,

ſtrat, me ſequatur. Talia præparãs & miniſtrans, qualia prius à me miniſtrata videntur. Miniſtret vitam ſuam, miniſtret etiam ſi neceſſe fuerit mortem ſuam, vt qui viuit, iam nõ ſibi viuat, ſed Deo.

BERNARDVS.

Quòd perdenda ſit vel martyrio vita, vel pœnitentia carnis.

Qui amat animam ſuam, perdet eam. Perdere autem dixit ſiue ponendo, vt martyr, ſiue affligendo, vt pœnitens. Quãquam genus martyrij eſt ſpiritu facta carnis mortificare, illo nimirum quo membra cæduntur ferro, horrore quidem mitius, ſed diuturnitate moleſtius. Vidésne hac ſententia magiſtri carnis ſapientiam condemnari, per quam aut in luxum voluptatis defluitur, aut ipſa quoque bona valetudo corporis vltra quàm oportet appetitur? L

De quatuor generibus hominum.

Qui mihi miniſtrat, me ſequatur. Quidam ſunt qui non ſequuntur Chriſtũ, ſed fugiunt: alij non ſequuntur, ſed præeunt: nonnulli ſequuntur, ſed non aſſequuntur: alij ſequuntur, & conſequuntur. Non ſequuntur, ſed fugiunt, qui necdum peccare deſiſtunt. de quibus ſcriptum eſt: Omnis qui malè agit, odit lucem. Et propheta: Ecce qui elongant ſe à te, peribunt. Non ſequuntur, ſed præeunt, qui magiſtrorum ſententiis ſuas præferunt. Quorum imaginem tenebat Petrus, cùm pro ſalute noſtra volentem pati dominum increparet dicens: Abſit hoc à te domine. Sequuntur, ſed non aſſequuntur, qui ſegniter ac remiſſe agunt, vel vſque in finem non perſeuerantes de medio itinere reuertuntur. Talibus dicit Apoſtolus: Remiſſas manus & diſſoluta genua erigite &c. Sequuntur, & conſequuntur, qui viam humilitatis eius deuoto mentis affectu perſeueranter imitantur. Huiuſmodi loquitur dominus: Qui mihi miniſtrat, me ſequatur. i. me imitetur. Quo fructu? vt vbi ſum ego, illic ſit & miniſter meus. Fructus itaque huiuſmodi imitationis, mãſio eſt æternæ beatitudinis. M

ADAM DE PERSE.

De triplici ſilentio & quadruplici iudicio mundi.

Nunc iudicium eſt mundi &c. Nunc, id eſt dum medium ſilentium tenetur, dum iuſtitia cuſtoditur, mundus meritò iudicatur. Eſt enim primum ſilentium, cùm primùm naſci- N

mur filij iræ, tam cognitione verbi, quàm gratia ſacramenti carentes. Secundum & medium eſt, cū cognitionem verbi & ſacramenti percipimus in nouitate vitę ambulantes. Tertium in regeneratione erit, cùm veteris hominis omni antiquitate depoſita plenè extiterimus innocentes. Dum ergo medium ſilentium tenetur, mundus iudicatur. Iudicis enim animus eo maxime tempore debet in reum ſententiam iudicij aut dictare, aut ferre, quo imperturbatum & quietū ſe ſentiens feruet æquitatis amore. Hinc eſt quòd iudicibus dicitur: Erudimini qui iudicatis terram. Erudiri quippe debet iudex eccleſiaſticus, quid, & quando, & quomodo debeat iudicare. Quid, niſi mundum? Quando, niſi cùm in ſilentio & quiete ſe habet? Quomodo autem debet iudicare, niſi in quiete, vt per omnia diſcretionis amicus velit vbique modum menſuramque tenere? Quadrupliciter itaque iudicandus eſt mundus. debet enim contemni, calcari, abiici, deuitari. Contemni, quia vanus: calcari, quia ſordidus: abiici, quia malignus: vitari, quia ruinoſus, ne amatorem ſuum ipſa ruina inuoluat.

GALFRIDVS.

Quomodo Chriſtus exaltatus omnia ad ſe trahat.

O *Ego ſi exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum.* Licet hæc verba de aſcenſione domini congruè poſſint intelligi, de ſua tamen paſſione euangeliſta teſtante dicebat. Sed mirū fuit quòd intellexere eū Iudæi, vnde & reſponderunt: Nos audiuimus ex lege, quia Chriſtus manet in æternum: & quomodo tu dicis: O. e. ſi. ho. Non eos docuit infuſa ſapientia, ſed ſtimulata conſcientia: & dicere eū intelligebát, quod ipſi facere diſponebant. Ecce, inquiunt, totus mundus poſt eum vadit. Et illud: Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eū. Audiēs hæc in ſpiritu Eſaias clamabat: Quieſcite ab homine cuius ſpiritus in naribus eius, quia excelſus reputatus eſt ipſe. Acſi dicat: Dimittite illum, quia ſi exaltatus fuerit vt intenditis, multò magis omnia trahet ad ſeipſum. Quę nā omnia? Cœleſtia ſimul & terreſtria. Cœleſtia ſunt beatitudo & ſanctitas. Terrena, culpa & pœna. Sicut etiā cœlici ciues perpetuam obtinent ſanctitatem & felicitatem, ſic propriū nihil poſſidet homo, niſi peccatum & ipſius pœnam peccati. Mediator autem Dei & hominum ſanctitatem & culpam in ſeipſo per pœnitentiam copulauit, cùm perferens pecca-

ta noſtra ſuper lignum,& noſtram pœnitentiam agés in ſua ſanctitate permanſit. Vniuit etiam per patientiam, felicitaté & pœnam: quia quanuis non fuerit dolor ſicut dolor eius, in nullo tamen eſt eius felicitas minorata. In nobis etiam quadam connexione pœnitentia culpam & ſanctitatem ſociat, patientia pœnam & fœlicitatem. Illa enim culpam ſanctificat, hæc beatificat pœnam. Tractum eſt rete, ſed ante reſurrectionem ſciſſum, quando multi receſſerunt ab electis, quia non erant ab eis. Trahit illud Simon, ſed opus eſt Iacobo & Ioanne: quia non ſufficit obedientia, niſi patientia ſuffragetur. Quæ primò quidem non ſine difficultate Iacobũ perinde exhibet & Ioannem. Poſt reſurrectionem verò trahitur rete, nec rumpitur: quia nemo eſt deinceps exiturus. Trahitur inquam rete plenum magnis piſcibus. quia quos Deus præſciuit, & prædeſtinauit, vocauit, iuſtificauit: tunc omnes magnificabit, quando etiam omnes centum quinquaginta tres ſunt futuri. Centenarius numerus ex denario cõſtat per ſeipſum multiplicato. Sic complebitur centenarius, quando pro conſummatione decalogi, denarij merces operariis impendetur. Quinquagenarius autem iubilei eſt numerus, id eſt reſurrectionis, & cùm ad ſuum redit hæreditas poſſeſſorem, & exules filij Euæ reducuntur ad patriam. Ternarius numerus ad perfectionem trinitatis reſpicit, vt in charitate non ficta vniaris proximo, & ambo pariter adhæreatis Deo. Felix qui ſic trahitur, nec retinaculis aliis retinetur, nec clauis ſcandalorum affixus huic ſeculo, nec irretitus vinculis peccatorum, nec viſco noxiæ delectationis adhærens!

Quot modis electos dominus ad ſe trahat.

Trahit igitur Chriſtus, ſed aliter atque aliter. Quem quidem ſequũtur reptantes, euntes, currentes, volantes, & rapti. Reptat pœnitentia. Vadit obedientia. Currit libera & expedita perfectio. Volat piæ deuotionis affectus. Rapitur exceſſus ſacræ contemplationis. In cæteris enim nonnulla liberi arbitrij cooperatio, in eiuſmodi raptu tota ſolius gratiæ operatio eſt. Reptans Maria Magdalena trahebatur dominicis proſtrata veſtigiis: nec min⁹ erat mirabile intus trahere eam, quàm ſuſcipere foris. Ambulabat, cõmuni greſſu P ſed inuitatus ad curſum triſtitia pręoccupatus eſt, qui mãda

ta quidem ſeruauerat à iuuentute ſua, ſed conſilium perfe-
ctionis de relinquendis omnibus non admiſit. Currebant
alacres & expediti poſito gibbo cameli, qui venditis omni-
bus, precia ante pedes Apoſtolorum in commune diſtribuen
da ponebant. Volabant Apoſtoli, dum gaudentes ibant à cõ
ſpectu concilij, quòd digni habiti ſunt pro nomine Ieſu cõ
tumeliam pati. Raptus eſt Paulus, & audiuit quæ non licuit
homini loqui.

Aliter de eodem.

Q Reptant, qui ſuper fidei fundamentum ligna, fœnũ, ſtipu
lámque ædificant. Vadunt, qui operibus pietatis inſiſtunt.
Currunt, qui ſpiritualibus deſiderijs anhelantes ad gaudia
æterna contendunt. Volant & euolant animę ſanctę corpo
reis nexibus abſolutæ: nam in tuba nouiſſima rapiemur om
nes in obuiam Chriſto in aëra.

GILLEBERTVS.

Quòd Chriſti paſſionis contemplatio ad ſe rapiat animũ
contemplantis.

R *Cùm exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum.* Om
nia quæ in te ſunt Ieſu bone, quandam habent alliciendi ef
ficaciam, & cogitantes ſollicitant in affectum. Sed ad omnia
non poſſumus omnes attingere. Sublimia ſolis ſublimibus
ſunt, humilia omnibus. Quæ maior humilitas quã exaltari
in cruce? Et de hac ait: Cùm exaltatus fuero à terra &c. Effi
cax ad trahendum humilitas iſta. Quid mirum? Quis nõ ad
ſimplicem cogitatum huius rei ſtupore & ecſtaſi repleatur?
Cuius non affectum fides hæc exhauriat, & infatuet, & red-
dat inſufficientem? Facilis eſt ad contemplandum locus, ſed
fœcundus ad gratiam.

ADAM DE PERSE.

Quòd Chriſti lucra impediat negligentia prælatorum.

S *Si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipſum.* Fidelis
paſtor in eccleſia, terræ ſecundum aliquam ſimilitudinem
comparatur. Terra enim ſuo pondere ſubſiſtit, queque ſibi
ſuperimpoſita firmitate ſtabili gerit, ſui fœcunditate homi
nes & animãtia paſcit. Sic nimirũ prelatus in eccleſia, & pro-
priæ auctoritatis põdere nititur, & ſubiectorũ infirmantium
mores portat dũ cõpatitur, & fœcũditatẽ doctrinæ cœleſtis
ſpiritualibus & carnalibus diſcretione cõgrua opportunus
elargitur. Ab huiuſmodi terra Chriſtus exaltatur, cũ de prę-
lati

lati vita & doctrina Chriſti eccleſia honoratur. Sed heu ter
ra hæc ferè vbique inanis & vacua, & quibuſdá ſic obuoluta
tenebris, vt nō tá terra quàm tenebroſus iudicetur abyſſus.
Quid enim Chriſtꝰ ad ſe nō traheret, ſi nō retraheret per-
uerſitas prælatorū? Quis inquā Chriſtū no ſequeretur in ec
cleſia, ſi paſtores eccleſiæ Chriſtū in ſuis moribus & miniſte
riis exaltarēt? Sed quod ille ſurſum trahit, iſti quātū in ipſis
eſt, malè viuēdo retrahūt: & qui Chriſtum portare, Chriſto
fructificare debuerant, Chriſto magis inſultare quàm Chri
ſtum exaltare noſcuntur.

BERNARDVS.

Quid pedum ablutio contineat ſacramenti.

SI *non lauero te, non habebis partem mecum.* Ali- Cap.13. T
quid latet in pedum lauacro quod neceſſariū
eſt ad ſalutem, quando ſine eo nec ipſe Petrus
partem haberet in regno Chriſti & Dei. Vide
enim ſi non expauit Petrus ad tantę commina
tionis terrificum verbum, ſi non agnouit ſalutare eſſe my-
ſteriū, cū reſpōdit: Domine nō tātū pedes &c. Et vnde ſcimꝰ
ꝙ ad diluēda peccata quę nō ſunt ad mortē, & à quibꝰ ple-
nè cauere nō poſſumus ante mortē, ablutio iſta pertineat? Ex
eo planè quod offerēti manꝰ & caput pariter ad lauādū, re-
ſpōſum eſt: Qui lotꝰ eſt, nō indiget niſi vt pedes lauet. Lotꝰ
enim eſt, qui grauia peccata nō habet. Cuiꝰ caput. i. intētio,
& manus. i. operatio, & cōuerſatio mūda eſt. Sed pedes qui
ſunt affectiones animę, dū in hoc puluere gradimur, ex toto
mūdi eſſe nō poſſunt, quādo aliquādo vanitati, aliquādo vo
luptati, aut curioſitati pluſquā oporteret cedat animꝰ, vel ad
horā. In multis enī offendimꝰ omnes. Verūtamē nemo cōtē
nat aut paruipēdat. Impoſſibile eſt enī cū eis ſaluari, impoſſi
bile eſt ea dilui niſi per Chriſtū, & à Chriſto. Nec ideo tamē
pro eis neceſſe eſt nimis eſſe ſollicitos: ignoſcet facilè, immò
libenter, ſi modò nos agnoſcamus. In huiuſmodi quoque
quaſi ineuitabilibꝰ, & negligētia culpabilis eſt, & timor im-
moderatꝰ. Hīc eſt ꝙ in oratione quā ipſe inſtituit, quotidie
pro peccatis illis voluit nos orare. Sicut enim cōcupiſcētiā
ad humiliādos nos adhuc patitur viuere in nobis, & grauiter
affligere nos, vt ſentiamus quod nobis gratia pręſtet, & ſem
per ad illius auxiliū recurramus: ſic & de minoribus illis pec
catis pia diſpēſatione nobiſcū agitur, vt nō penitus auferan-

tur,ſed in illis nos exerceat Deus:&cùm minima cauere nõ poſſumus,certi ſimus quòd in noſtris viribus maiora ſuperamus,ſempérque timorati & omnino ſolliciti ſimus, quomodo eius gratiam non amittamus,quam nobis tam multipliciter neceſſariam eſſe ſentimus.

PETRVS LOMBARDVS.

Quòd à nobis ſint quatuor diligenda.

V *Mandatum nouum do vobis,vt diligatis inuicem,ſicut dilexi vos.* Quatuor nobis diligenda, catholica proponit doctrina.Vnum quod ſupra nos,id eſt Deum. Alterum quod nos ſumus.Tertium quod iuxta nos eſt,id eſt proximũ.Quartũ quod infra nos eſt,id eſt corpus: magíſque animá proximi, quàm corpus noſtrum diligere debemus.

BERNARDVS.

Quòd dupliciter intelligatur,Ego ſum via,veritas,&vita.

Cap.14. X EGo *ſum via,veritas,& vita.* Viam dicit humilitatem,quę ducit ad veritatem. Altera labor,altera fructus arboris eſt.Vnde ſciam,inquis,quòd ibi de humilitate loquutus ſit,cùm indeterminatè dixerit, Ego ſum via? Audi apertius:Diſcite,inquit,à me,quia mitis ſum,& humilis corde.Se ergo proponit humilitatis exemplum,manſuetudinis formam.Si imitaris eum,nõ ambulas in tenebris,ſed habes lumẽ vitæ.Quid eſt lumen vitæ,niſi veritas quæ illuminans omnem hominem venientem in hunc mundum , oſtendit vbi vera ſit vita?Ideo cùm dixiſſet: Ego ſum via & veritas: ſubdidit,Et vita. Ac ſi diceret:Ego ſum via quæ ad veritatẽ duco.Ego ſum veritas quę veritatẽ promitto.Ego ſum vita quam do.Hæc eſt enim vita æterna, vt cognoſcant te verũ Deum,& quẽ miſiſti Ieſum Chriſtũ. Vel ſic,quaſi tu dicas: Viam conſidero,id eſt humilitatem.Fructũ deſidero, id eſt veritatem. Sed quid ſi tantus eſt labor viæ, vt ad optatum lucrum non poſſim venire? Reſpondet:Ego ſum via , id eſt viaticum quo ſuſtenteris in via . Clamat igitur errantibus & viam ignorantibus, Ego ſum via:dubitantibus & nõ credentibus, Ego ſum veritas: iam aſcendentibus ſed laſſeſcẽtibus,Ego ſum vita.

ADAM DE PERSE.

Quòd quaſi ignis in lampade,ſit in ſanctorum cordibus amor Chriſti.

Domine

Domine oſtende nobis patrem, & ſufficit nobis. Hæc verba Y
beati Philippi ſunt, qui os lampadis interpretatur. Ait ergo: Domine oſtende nobis patrẽ. Acſi dicat: Lãpas ſum quidẽ domine, ſed tu ſcirpus es. Nunc extende digitum tuũ infũdendo in me ſpiritus ſancti oleũ, & oſtende mihi patrẽ, mittens in oſſibus meis ignem. Diuinitas quippe ignis eſt, qui tunc in lampade puri cordis accenditur, cũ plenè Deus cognoſcitur. Quòd non fit, niſi cùm puritas cordis accẽditur de amore redemptoris & fide.

GALFRIDVS.

Quòd ideo in carne Chriſtus apparuit, vt ad diuinitatis intuitum noſtri cordis oculum præpararet.

Qui diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligam illum, & manifeſtabo ei meipſum. Niſi magnũ aliquid & votis omnibus appetendũ dominus in illa apparitione ſeruaret, non tanquam munus eximium ſuo promitteret dilectori, quòd eum ipſe diligeret, & oſtenderet ei ſeipſum. Hoc etiam conſiderandum eſt, quòd hoc ipſum diſcipulis loquebatur, qui ſeipſum pollicebatur oſtendere. Itaq; nec omnino latebat, qui videri poterat & audiri: nec ſe penitus oſtendebat, cum in finem ſuo hoc promitteret dilectori. Miſeri quibus illa apparitio ad illam ſummam atque perfectam præparatio quędam non fuerit, vt paulatim diuinæ luci aſſuefactus oculus cordis, in illa tãta coruſcatione nõ cæcutiat, aut caliget. Idem enim vtrobique, ſed non eodem modo apparere credendus eſt. Nihil ergo mirũ, ſi ſeipſum oſtendere promittebat. Denique adeò ſol iuſtitiæ carnis nube tectus apparuit, vt oſtenderet eum ſtella de cœlo. Et intantum ſuæ lucis radios abſconderat, vt eius apparitionis lucerna etiam pararetur. Z

BERNARDVS.

Quomodo fructuoſè ſermo Dei ſit ſeruandus.

Si quis diligit me, ſermonẽ meum ſeruat. &c. Vbi ſunt ſeruandi ſermones Dei? Sicut ait Propheta: In corde meo abſcondi eloquia tua &c. Sed quomodo in corde ſeruandi? An ſufficit ſola eos ſeruare memoria? At verò ſic ſeruanti diceret Apoſtolus: Quoniam ſcientia inflat. Denique & memoriã facilè delet obliuio. Sic igitur ſerua ſermonem Dei, quomodo melius potes ſeruare cibum corporis tui. Nam & ille panis viuus eſt, & cibus mentis. Panis terrenus dũ in arca A

eſt,poteſt à fure tolli,à mure corrodi, vetuſtate corrumpi. Vbi verò comederis eum, quid horum times? Hoc modo cuſtodi verbum Dei.Beati enim qui cuſtodiunt illud.Ergo traiiciatur in viſcera quædam animæ tuæ,tranſeat in affectiones tuas & in mores tuos.Comede bonum,& delectabitur in craſſitudine anima tua. Si ſic verbum Dei ſeruaueris,haud dubium quin ab eo ſerueris.Veniet enim ad te filius cum patre.

De charitate Chriſti nimia.

Cap.15. B *Maiorem charitatem nemo habet, quã vt animã ſuã ponat quis pro amicis ſuis.* Tu maiorẽ habuiſti domine Ieſu ponens eã pro inimicis. Cũ enim adhuc iniqui eſſemus, per mortem tuã & tibi recõciliati ſumus & patri. Quęnã ergo videbitur vel eſſe, vel fuiſſe, vel fore huic ſimilis charitati? Vix pro iuſto quis moritur: tu pro iniuſtis paſſus es, moriẽs propter delicta noſtra,qui veniſti iuſtificare gratis peccatores,ſeruos facere fratres,captiuos cohęredes,exules reges. Nec ſane aliud aliquid patientiã & humilitatẽ hanc æquè illuſtrat,quàm quòd tradidit in mortem animam ſuã, & peccata multorum tulit, etiam pro tranſgreſſoribus rogans vt non perirent.

BALDVINVS.

Quòd charitas de Deo faciat quicquid velit.

C *Maiorem charitatem nemo habet &c.* Hæc Chriſti charitas,in morte Chriſti violentior fuit,quàm Iudæorum iniquitas: nec potuit iniquitas, niſi quãtum permiſit charitas. Iudas Chriſtum vel Iudæus morti tradidit,& hoc ex maligna iniquitate. Tradidit pater filium,tradidit & ſe filius,& hoc ex charitate: nec traditionis rea eſt charitas, ſed innocens eſt etiã in morte Chriſti.Soli enim charitati licet quicquid libet,& impunè. Sola Deum cogere poteſt quaſi imperioſa.Hæc de cœlo Deum depoſuit,hęc in cruce poſuit, hæc tam innocenter quàm ſalubriter ſanguinem Chriſti fudit in remiſſionem peccatorum.Ergo gratiarum actio tota pro ſalute mundi charitati debetur: quæ ita nos vrget violentia ſuæ rationis, vt par ſit nos tantum Chriſtum diligere, quantum Iudæus potuit odiſſe. Humanum fortè dico propter infirmitatem cordis noſtri.Indignus eſt enim amici nomine,qui minus diligit quàm inimicus odit.Indignus eſt re-

remiſſione peccatorum, qui ſic amanti, viciſſitudinem amoris redamando non reddit: ſed qualem poteſt, ne dicam parem. Nam parẽ quis poteſt? Non ſit nobis precioſior ſanguis proprius quàm amor Chriſti.

BERNARDVS.

Quòd ignorantia contemptum ſoleat excuſare.

Si non veniſſem, & loquutus eis non fuiſſem, peccatum non haberent. Non dicit ſimiliter, Et loquutus non fuiſſem, ſed interſerit Eis: oſtendens ſine dubio non antè cenſeri inexcuſabiles de contemptu, quã ad ipſorũ vſque miſſio notitiam perueniret. Nam ſi loquutus quidem fuiſſet, ſed non eis, inobedientiæ culpam ignorantia excuſaret: nunc autẽ inquit, Quoniam loquutus ſum eis, excuſationẽ non habent de peccato ſuo. D

Quòd carnis illecebris ſpiritualis conſolatio non miſcetur.

Cap. 16. E

N*iſi ego abiero, paracletus non veniet.* Grande myſterium. Quid eſt enim, Niſi ego abiero, paracletus non veniet? Itane inuiſa paracleto Chriſti præſentia? Aut contuberniũ dominicæ carnis ſpiritus ſanct' horrebat, quæ nec concipi quidem niſi eo ſuperueniẽte potuerit? Sed hoc eſt quod dicit: niſi carnis præſentia veſtris ſubtrahatur aſpectibus, ſpiritualis gratię plenitudinem occupata nõ admittit, nõ recipit animus, nõ capit affectus. Si hæc ita ſunt, audeat quis de cætero phantaſticis quibuſdã illecebris deditus, ſectans lenocinia carnis ſuæ, carnis vtique peccatricis, genitę in peccatis, aſſuetę peccatis, in qua denique bonum nõ eſt, illum expectare paracletũ. Audeat inquã qui huic ſterquilinio ſemper inhæret, qui carnẽ fouet, in carne ſeminat, carnem ſapit, illam conſolationem ſupernæ viſitationis, torrẽtem voluptatis illum, illam ſperare gratiam ſpiritus vehemẽtis, quam vt ipſa veritas teſtatur, nec cum ipſa verbi carne ſuſcipere Apoſtoli meruerũt vel potuerunt. Errat omnino ſi quis cœleſtem illã dulcedinem cineri huic, diuinum illud balſamũ huic veneno, chariſmata illa ſpiritus miſceri poſſe huiuſmodi illecebris arbitratur. Falleris Thoma ſancte, falleris, ſi videre dominum ſperas, ab Apoſtolorum collegio ſeparatus. Non amat veritas angulos, non ei diuerſoria placent, diſciplina communi, communi vita, communibus ſtudiis

diis delectatur. Vſquequo miſer diuerticula captas, & conſolationes propriæ voluntatis tanto labore quæritas, tanto rubore mendicas? Sed quid faciam, inquis? Eiice ancillam & filium eius &c. Nulla eſt enim conuentio veritati & vanitati, luci ac tenebris, ſpiritui & carni, igni & tepiditati.

HVGO DE SANCT. VICTORE.

Quòd & mala præterita, & collatam nobis gratiam debeamus iugiter meminiſſe.

F *Mulier cũ parit, triſtitiam habet &c.* Duo ſunt quæ nobis ſemper ſapere debent: & mala videlicet quæ euaſimus, & gratia Dei quam conſequuti ſumus. Mens etenim ſtulta, cùm malarum delectationum laborem non meminit, eaſdem iterare non metuit. Hæc ſicut mulier cùm anguſtia pariendi premitur, carnalem voluptatem abominatur. Sed cùm memoria doloris à mente receſſerit, quia quantus admixtus ſit ei dolor non recolit, carnis iterum illecebras concupiſcit. Nam ſi bene memoriæ ſaperet dolor, qui malam delectationem ſequitur, non tanta auiditate ad eorum experiẽtiam raperetur. Ipſa quoque gratia accepta ſi menti fortiter inhæreret, nos à conditoris iniuria vel ſola verecũdia coërceret.

GALFRIDVS.

Quòd non petit in nomine domini, qui temporalia poſtulat non æterna.

G *Vſque modò non petiſtis quicquam in nomine meo.* In quo nomine? Ego ſum, inquit, qui ſum. Non ergo petunt in hoc nomine, qui tranſeuntia non manentia, temporalia appetunt non æterna. nec videtur temporaliter ad Apoſtolos, ſed ad omnes homines generaliter dictum. Siquidem prior ille populus patrum terrena petiit & accepit. Neque id mirum. Cœleſtia enim necdum poterant adipiſci, necdum fuerat vox clamantis audita: Appropinquabit regnũ cœlorum: vel, Regnum cœlorum vim patitur: vel, Video cœlos apertos. Quídni etiam terrena peterent, dum terrenas adhuc victimas immolarent? In cœleſtibus autem ſacrificiis, iam rebus inhiare terrenis, quàm indignum, quã ſacrilegum, quàm peruerſum.

PETRVS LOMBARDVS.

Quid ſit eſſe cum domino.

Pater

P*Ater quos dediſti mihi, volo, vt vbi ego ſum, & illi ſint mecum.* Non ſimpliciter ait: Vt vbi ego ſum, & illi ſint: quia mali ſunt vbi ipſe eſt, qui nuſquam deeſt: ſed non ſunt cum eo, quia non ei per voluntatem cohærent. Boni verò ſunt vbi ipſe eſt, quia eius obediunt voluntati. Cap.17. H

HVGO DE S. VICT.

De his qui perfunctoriè Chriſtum quærunt.

P*Ilatus interrogauit Ieſum: Quid eſt veritas? Et ſtatim ingreſſus eſt prætorium.* Fecit ergo quæſtionem, & non expectauit ſolutionem. Sic multi tranſitorio feruore conuerſi ad Deũ, vera bona deſiderare incipiunt, ſed eadem mentis mutabilitate iterum ad tranſitoria effuſi, effectu in mentis propoſito non perſiſtunt. Cap.18. I

GILLEBERTVS.

Quòd Chriſtus magis horreat linguæ ſtimulos quàm ſpinarum.

M*Ilites plectentes ſpineam coronam impoſuerunt capiti eius.* Noli æmulari in malignantibus. Neque zelaueris eos qui ſpineam capiti regis noſtri impoſuere coronam. Tale diadema non honorem, ſed horrorem adducit. Horret Chriſtus magis aſperitatem morum, linguæ ſtimulos, quã ſpinarũ aculeos. In his præſertim qui in ſilentij vocati ſunt ſimplicitatẽ, in charitatis negotium, in otij quietem, in humilitatis ſcholam, in ſubiectionis votum, in vinculum vnitatis. Sed non eſt bonum vinculum, quando ſibi mutuò confœderantur, & in aliorum obtrectationum dexteras conferunt Iudæorum more dicentes: Tollamus iuſtum, quoniam inutilis eſt nobis, & contrarius operibus noſtris. Vos autem æmulamini pacis bonum in bono ſemper. Nam & coronæ ſpecies quoddam vnitatis præfert indicium. Cap.19. K

BERNARDVS.

Cur Chriſtus crucis ignominiam & proceſſionis gloriam copulauit.

Tolle, tolle, crucifige eum. Dominus Ieſus proceſſionem habere voluit ad mortem veniens, vt amarior eſſet paſſio, quàm proceſſio præceſſiſſet. Ab eodem enim populo, eodẽ loco, L

eodem

eodem tempore, paucis diebus interpoſitis, primò cum tāto triumpho ſuſceptus eſt, poſtea crucifixus. O quàm diſſimile eſt, Tolle tolle crucifige eum: &, Benedictus qui venit in nomine do.oſ. in ex. Quàm diſſimile, Rex Iſraël:&, Nō habemus regem niſi Cæſarem! Quàm diſſimiles rami virētes & crux, flores & ſpinæ! cui prius proſternebantur veſtimenta aliena, ecce ſuis exuitur, & ſors mittitur ſuper ea. Væ tibi amaritudo peccatorum meorum, propter quæ ſoluenda tanta amaritudo neceſſaria erat.

DROGO.

Quòd Chriſtus in crucis ſtipite iugiter inuenitur.

M *Et crucifixerunt eum in Caluariæ loco.* Circuire poſſum cœlum & terram, & omnia quæ in eis ſunt, & nunquam te inuenio bone Ieſu, niſi tantum in cruce: ibi dormis, ibi paſcis, ibi cubas in meridie. Sed vbi crucifixus es? In Caluariæ loco. Beatus verè loc⁹ in quo crucifigitur. Bona caluicies quę tali veſte veſtitur. Ad hanc caluiciem Heliſeus tendebat. Aſcende calue, aſcende calue. Vide ſi non caluus eſt & noſter Heliſeus. Filius, inquit, hominis non habet vbi caput reclinet. Caluus eſt, quia regnum eius non eſt de hoc mundo. Caluus eſt, quia diſcipuli eius relicto eo fugerunt. Decaluet nunc dominus verticem filiarum Sion, & faciat ibi Caluariæ locum, vt ibi figatur Chriſti crux, vbi ſuperbia locauerat ſibi ſedem.

BERNARDVS.

N *Erat autem tunica inconſutilis &c.* Tunicam iſtam quæ nō diuiditur, ſed ſorte prouenit, ego diuinam reor eſſe imaginem, quæ nimirum nō aſſuta, ſed inſita ipſique impreſſa naturæ diuidi ſcindíque non poteſt. Ad imaginem enim & ſimilitudinem Dei factus eſt homo, in imagine arbitrij libertatem, virtutes habens in ſimilitudine. Et ſimilitudo quidē periit. Veruntamen in imagine pertranſiit homo. Imago quidem in gehenna ipſa vri poterit non exuri, ardere ſed non deleri. Hæc ergo non ſcinditur, ſed ſorte prouenit. Et quocunque perueniat anima, ibi erit ſimul & ipſa. Nam ſimilitudo non ſic. Sed aut manet in bono: aut ſi peccauerit anima, mutatur miſerabiliter iumētis inſipiētibus ſimilata.

VVERRICVS.

Quòd Chriſti mater ab eius conſectatu nullis periculis potuit deterreri.

Stabant

Stabãt iuxta crucẽ domini Maria mater eius &c. Planè mater: quia nec in terrore mortis filium deſerebat. Quomodo enim morte terreri poterat, cuius charitas fortis vt mors, imò fortior quàm mors erat? Planè iuxta crucem Ieſu ſtabat, cuius mentem dolor crucis ſimul crucifigebat: ſuámque ipſius animam tam multiplex pertranſibat gladius, quantis confoſſum corpus filij cernebat vulneribus. O

ERNALDVS.

Quòd pro ſalute noſtra Ieſus carnem, Maria ſpiritum immolauit.

Stabant iuxta crucem Ieſu mater eius &c. Vbi ſunt miſericordiæ tuæ antiquæ domine? Quid differs? Iam venit hora, mater tua coram te eſt, & Ioannes quem diligis. Latroni loqueris, & matri non loqueris? Intuetur te illa benedicta in mulieribus, & fixis in te oculis vulnera tua materna pietate conſiderat. Et licet non ignoret quid boni conferat mundo paſſio tua, tamen parentis affectu commoritur, & pectus maternum immanitate doloris arctatur. Suſpirat intrinſecus, & erumpentes reuocat lachrymas, & eò amplius anxietas intumeſcit, quò egredi prohibetur, & per luctus lamentáque diſſoluitur. Denique formido imperabat dolori ſilentium, & cingentium Iudæorum torui in eam oculi illos turbines ſuffocabant. Verum illa tantarum procellarum ſalſuginem ebibebat, & quod difficillimum erat, moriebatur & mori non poterat, & eluſo tanti doloris tormento intrinſecus, aliũ vultũ exhibebat. Nec poterat ex facie colligi crux illa animæ & patibulũ ſpiritus, in quo erat hoſtia viua beneplacens Deo, & holocauſtũ medullatũ, quod cũ ipſa incẽderet, tantũ conſcientiæ miniſterio vtebatur. Chriſtus ergo carnẽ, Maria ſpiritũ immolabat. Et ſic vnũ erat quod diuerſa exhibebat officia, quod pater bon⁹, quod filius pius, quod ſancta mater intendebat, quod in cõmune elaborabat dilecto te patre propitiãte. Filius ad pectus matris, pater ad filij crucẽ & vulnera reſpiciebat. Vnde & ſecurũ acceſsũ habet iã homo ad Deũ, vbi mediatorem cauſæ ſuæ filiũ habet ante patrẽ, & ante filiũ matrem. Chriſtus nudato latere patri oſtẽdit lat⁹ & vulnera, Maria filio pect⁹ & vbera: nec poteſt vllo modo eſſe repulſa, vbi cõcurrunt & perorãt omnium lingua diſertius hæc clementiæ monumẽta. Maria ergo pro ſalute mundi obſecrat, filius impetrat, pater condonat. P

GAL-

GALFRIDVS.

Quare Ioannes filius matris virginis appellatur.

Q *Mulier ecce filius tuus &c.* Quodammodo Ioannes virginis matris in virginitate filius fuit: cuius illa ſi non carnem, carnis tamen integritatem edidit, & illum ſi non hominem, tamen virginem genuit. Cæterùm quàm multos hodie parit ſanctiſſima illa fœcundiſſimáque virginitas. Quàm felix eiuſmodi generatio, ſuo equidem modulo fœcunda ſimul & incorrupta poſteritas!

ERNALDVS.

Quæ ſit quadriga qua deferamur ad cœlum.

R *Mulier ecce filius tuus.* Præſens erat & Ioannes, cui & dicitur: Ecce mater tua. Nõ eſt paſſus Chriſtus vt Iudaica rabies in ſanctuariũ ſuũ prophanã mitteret manũ, vel aliqua inteſtatione violaretur templum illud ſpiritus ſancti. Poſitus eſt fidelis ædituus ad tanti theſauri cuſtodiã. Diſcipulus qui in cœna dominica ceruical ſibi in pectore magiſtri aptauerat, ecce iterum alio priuilegio honoratur, & poſt illud reclinatorium, in quo viderat, In principio erat verbũ, & verbum erat apud Deũ, officina illa in qua verbum caro factum eſt, diligenter ei à filio cõmendatur. Petro cõmendatur eccleſia, illi Maria: illi tumultuoſa negocia, huic negocia, ſed quieta: illi atria & veſtibulũ, & altaria ſanguinũ, huic commẽdatur altare incenſi, & ſancta ſanctorum. Ad culmen miniſterij ſui nullus ſecum admittitur, ſolus illi aſſiſtit propitiatorio, ſolus illud vas aureũ continens mãna, illud diuinæ legis ſcriniũ põtifex deſtinatus obſeruat. Iam ergo quadrigam qua currendũ eſt ad patriã intueor, vt per matrem ad filium, per filium verò attingere poſſit pœnitentis affectus ad patrem. Et in hoc ferculo quo nos ab hoc ſeculo euehit, tu beate Ioannes ſis columna argentea, mater aſcenſus purpureus, filius media charitas, reclinatorium aureum, viſio patris in decore ſuo, & æternæ pacis iucunda tranquillitas.

DROGO.

Quòd Chriſtꝰ in cruce, noſtra vulnera nõ ꝑpria ſetiebat.

S *Sitio.* Domine quid ſitis? Ergóne plus cruciat ſitis quàm crux? De cruce ſiles, & de ſiti clamas. Sitio. Quid? Veſtram fidem, veſtram ſalutem, veſtrum gaudium. Plus animarum veſtrarum quàm corporis mei cruciatus me tenet. Et ſi non mei, ſaltem miſeremini veſtri.

BALDVINVS.

Quòd latronũ crurifragiũ & in bonũ accipit & in malũ.

Venerunt milites, & primi quidem latronis crura fregerũt, & alterius qui crucifixus eſt cum eo. Fractio crurũ in latrone malo, & blaſphemo, animóq; fracto, geminam poteſt indicare fractionem in malis, corporum ſcilicet & animorũ. Fractio crurum in latrone pœnitente, & confitente, indicare poteſt fractionem corporum in iuſtis, quorum corpora permittit Deus conteri, & occidi, & oſſa confringi, & diſſipari. Vnde eſt illa vox martyrum: Diſſipata ſunt oſſa noſtra ſecus infernum. Crura Chriſti infracta indicant inuincibilem ipſius & membrorum eius conſtantiam. Vnde & de ſponſo dicitur: Crura eius columnæ marmoreæ. T

HVGO DE S. VICTO.

Quòd deſideriũ etiã bonũ debet diſcretiõe cõſilij caſtigari.

Currebãt duo ſimul &c. Duobus iſtis diſcipulis qui ſimul quidem currunt, ſed non ſimul perueniunt, duæ affectiones animæ figurantur, deſiderium ſ. & conſilium. Nã quid eſt quòd diſcipuli audita reſurrectione ad monumentum currunt, niſi quòd animus cùm gloriam reſurrectionis audit, paſſionem appetit imitari? Et quid eſt quòd ille alter diſcipulus præcucurrit citius Petro, niſi quòd amore ſaluatoris ſuccenſi, plus per deſiderium currimus, quàm per cõſilium præſumamus? Prius ergo per deſiderium ad monumẽtum venimus, ſed viſis linteaminibus ante conſilium intrare non præſumimus. Hoc eſt quodammodo viſis linteaminibus ſubſiſtere, viſis difficultatibus paſſionũ ſe ad ferendum imparem iudicare. Sed poſtquam conſilium poſterius veniens prius intrauerit, tunc & deſiderium ſequitur. quia poſtquam mens deliberat in illo confidendũ eſſe qui prior vicit, tunc amor in omnibus per ſpem diuini auxilij ad tolerantiam animatur. Iam iáq; intrepidus ingreditur monumentum: quia tantò ſe ad mortem effecit paratiorẽ, quantò citius didicit per reſurrectionẽ ſui capitis vitæ eſſe introitũ mortẽ carnis. Quòd autẽ ingreſſi monumẽtũ ſudariũ quod erat ſuper caput Ieſu, à cæteris linteaminibus ſeparatũ inuenit, quid aliud ſignificat, niſi ꝙ nos qui peccatores ſumus, etſi mortẽ pro eius amore valemus perpeti, ſcimus tamẽ ꝙ noſtra mors morti eius qui ſine peccato paſſus eſt, nõ valeat coæquari? Cap. 20. V

coæquari.Nec incõueniẽter alacritas, & feruor amoris per Ioannem iuniorem exprimitur.Per Petrum verò ſenem & tardum grauitas & mora conſilij figuratur.Quòd ſi cui videtur per Petrum qui plus amauit , deſiderium debere ſignificari,ad præſens nihil attinet:quia in pręſenti nil agitur qualis Petrus in mente fuerit , ſed quid exteriori ſignificauerit actione.Signum occultum eſſe non debet: quia quod per ſe occultum eſt,occulta prodere non poteſt.

GALFRIDVS.

Quomodo Maria quæſiuit dominum & inuenit.

X *Mulier quid ploras? Quem quæris?* Beatæ lachrymæ quas tantus conſolator abſtergit! Fleuerat prius hæc mulier , & fluebat illi irriguum inferius , cùm dimiſſa ſunt ei peccata multa.Flebat autem,vt opinor,vberius & ſuauius de ſuperiori irriguo,& prima vidit reſurgentis Dei de morte triũphum.Meritò proinde duos vidiſſe angelos, ad caput vnũ, & ad pedes alterum perhibetur. Nam & ad pedes domini vnguentum fuderat, & ad caput & ad pedes aliquando fleuerat. Et nunc flebat ad caput. Fleuerat enim prius ſuam confuſionem,ſed nunc flebat dominicam paſſionem.Denique currens ad Apoſtolos,Tulerunt,inquit,dominum meũ de monumẽto. Et ad angelos, Tulerunt dominum meum. Ad hortolanum verò , illi enim dicebat cui de ſe credebat: Domine,inquit, ſi tu ſuſtuliſti eum. Felix anima quæ apud dominum inuenit gratiam! Felix quæ gratiæ ſeſe non reddit ingratam!Quid enim gratiæ non debetur? Multum diligat,cui multum dimittitur.Sed nec parum diligat,cui nõ parum tribuitur. Ecce enim etiam ſanctimoniale præſtitit. Ille de corruptione ſurrexit.Plus debet vtique domino,qui plus habet à domino,ſi tamen nihil habet quod non acceperit. Igitur Apoſtolis ipſis & Apoſtolorũ maximis redeũtibus à monumento , Maria ſtabat ad monumentum foris plorans.Stabat foris,quia intus dominicum corpus non eſſe iam viderat.Stabat plorans,quia quid aliud ageret,quid efferret aliud non habebat.Stabat ab monumentum, quia vbi eum alibi quæreret neſciebat.Clauſa ferebat aromata foris quæ comparauerat. Fluebant in lachrymis aromata pij pectoris,& pro guttis ſanguinis , quas ille in paſſione ſudauerat,lachrymarum imbres iſta fundebat.Inclinauit ſe & proſpexit in monumento,viſura ſaltem vbi fuiſſet, quãdo ſcire

non

non poterat vbi eſſet. Et meritò duos angelos vidit, quæ ſola ad monumentũ ſtans duos diſcipulos vicit: meritò vnũ ad caput,& vnum ad pedes vidit, quæ in eo quod piè cœpit, piè perſtitit & permãſit. Qui dicunt ei: Mulier quid ploras? Sic offerre incipiunt verba ſolatij, ſed lachrymas magis excitant dum ſolantur. Siquidem velut ebria, ſed amore, ſed deſiderio, ſed mœrore, non mero, nullum capit ex angelica vel viſione metum, vel allocutione ſolatium. Denique ex abundantia cordis loquuta eſt: Quia tulerunt, inquit, dominũ meum. Non mouetur ad angelos duos mulier ſola. Credo nec ad ſeptem, ſi ſeptem fuiſſent. Sanè ad Apoſtolos dixerat: Tulerunt dominum: cum quibus optabat habere cõmunem non modò eius dominationem, ſed laborem quærendi, & de ipſa inueniendi difficultate mœrorem. Nũc verò regreſſis illis à monumento, quid illi reſtat quæ ſola remanſit, niſi vt dicat, Tulerunt, dominum meum &c? Dum autem ad angelos loquitur, inter loquendum retro conuertitur. O deſiderium flagrans, & violentia impatientis amoris! Et tu bone Ieſu vſquequo tollis animam eius? Tranſiuit vigiles: quando inueniet amans anima quem requirit? Trãſiuit inquam vigiles, quia deuotione vicit Apoſtolos. Angelos quoque præuenit. Tranſiuit eos, cùm eorum nec viſione, nec alloquutione contenta retrorſum conuerſa eſt, & dominum vidit: ſed tamen credidit hortolanum, qui dixit illi: Mulier quid ploras? Quem quæris? Scire ſe indicat, quia aliquẽ quærat, interrogando quem quærat. Non enim ei dicitur Quid quæris, aut Quid quereris, ſed Quem quæris. Nihil ergo mirum, qui tetigit venam cordis, ſi ei cordis intima responderunt: nihil inquam mirum, ſi dicenti Quem quæris, reſpõſum eſt: Si tu ſuſtuliſti eum quem quæro, quem me quærere ipſe noſti.

Quid autem vobis cogitaſſe videtur, vt diceret: Si tu ſuſtuliſti eum, dicito mihi, & ego eum tollam? Nunquid eum ſi ſeruandum ſibi tuliſſe putabat, tam facilè ſibi indicandũ ſtatim vt tolleret æſtimabat? Sed hæc erat (ni fallor) illius tunc cogitatio mulieris, propter diei feſti reuerẽtiam, quòd non longe eſſet hortus à loco patibuli in monumento hoc poſuerant eum, mœrore ſuo liquantes culicem, & camelum glutientes. Et nunc vt rediit tempus operandi, heu me miſeram, hortolanus iſte præuenit! Purgauit hortum vt Y

primùm licuit, nec in eius monumento voluit dimittere corpus crucifixi. Pietatem præcurrit impietas, & quod ſolùm poterant, de monumento etiam mortuum abiecerunt. Hæc igitur & his ſimilia cogitauit, & ait, Domine ſi tu ſuſtuliſti eum &c. Non te ei deinceps oportebit admouere manus, tantum dicito mihi vbi poſuiſti eum: non mihi ille licet fragili mulieri erit tam grauis vt tibi, non odore, non onere, non horrore. Ait illi Ieſus: Maria. Vox dilecti mei. Quid mirum, ſi protinus quæ diligebat agnouit? Agnoſcere ſe indicauit, & agnitus eſt: vocauit eam, & illa reſpondit, Rabboni: quod interpretatur magiſter. Sed Maria dum abiectum quærit, inuenit glorioſum: dum plorat deſpectum, mortuum, & ſepultum, imò & ſepultura ipſa vt videbatur indignum, adorat ſuſcitatum, agnoſcit dominum & magiſtrum.

Quòd quibuſdam Chriſtus hortolani, peregrini, ſpiritus vicem gerat.

Z *Conuerſa Maria vidit dominum &c.* Hortolanum eſſe credidit hæc mulier quem videbat. Eundem eadem die diſcipuli qui pergebant in Emaus peregrinum, Apoſtoli ſpiritum æſtimabant. At ille iam hortulum campo mutare cœperat & dicebat: Ego flos campi. Ex anguſtiis enim ſynagogæ ad latitudinem orbis terræ, id eſt de hortulo Iudæorum ad ſyluas Gentium pertranſibat. Interim autem conuerſis ad ſe peccatoribus ſpeciem exhibet hortolani, extirpando vitia, & inſerendo virtutes, prauos eradicando mores, & cogitationes noxias diſſipando, plantando, & propagando ſalubres. Inde genæ eccleſiæ, religioſæ videlicet congregationes ſanctorum, areolæ dicuntur aromatum, arefactis humoribus carnalium voluptatum, à pigmentariis quidem conſitæ, ſed illius hortolani beneficio & gratia fructuoſæ. Cæterùm ſi fugientes elongauerunt diſcipuli eius, vt eligant magis abiecti eſſe in domo eius, quàm habitare in tabernaculis peccatorum, vt peregrinari doceat, ipſe quoque pariter graditur & ſeſe exhibet peregrinum, cuius facundia pro vehiculo ſit in via, nec modò ferat, & ſuſtentet, ſed accendat & inflammet, vt dicant: Nónne cor noſtrum ardens erat in nobis &c. Beati qui ſic proficiunt, & proficiſcuntur in Emaus, abiectum ſcilicet populum, præferentes theſauris Ægypti, improperium Chriſti, vt per

eum

tum mundus illis, & ipſi mundo ſint crucifixi. Siquidem, Nemo militans Deo, implicat ſe negotiis ſecularibus, ſed omni abiectione, omni vilitate & extremitate contentus eſt. Cæterùm longè fortius & perfectius eſt in ipſius ſeculi medio ab ipſius cauere contagio, & in ipſis quoque negotiis non turbari, in igne non vri, in puluere non fœdari. Sed ad hæc quis idoneus? Nimirum qui adhæret Deo, vnus ſpiritus eſt, & tanquam lilium inter ſpinas non tam dolet ſanè quàm redolet. Magnus ille quicunque eſt, qui in carne non ambulat, ſed in ſpiritu, & ſicco veſtigio ſuper aquas graditur, & domino ſuſtentante non mergitur. Nimirum longè amplius eſt ſpiritaliter calcare ſeculum, quàm prudenter fugere: prodeſſe pluribus in ſpiritu charitatis, quàm in timore Dei abeſſe velle ab iis quorum poſſit obeſſe conuictus. Itaque magnus eſt qui intra ſeculi huius tumultus, irreprehenſibilis, vel ſaltem venialiter viuit, maior qui extra, maximus qui ſupra.

BERNARDVS.

Quòd vires corporis ardens affectio non metitur.

Si tu ſuſtuliſti eum &c. Conſidera quàm vehementiſſimo affectu beata hæc mulier diligebat Chriſtum regem. Domine, inquit, ſi tu ſuſtuliſti eum. Quem cum Maria? quem eum, cum de nullo feceris mentionem? Ad quem relationem facis? Putáſne quòd in omnibus cordibus verſetur ita memoria dilecti tui, ſicut in conſiſtorio cordis tui? Et ego, inquit, eum tollam. Mira res, hominem perfectæ ætatis, virum cuius corpori vix centum libræ ſufficiunt vnguentorum, tenerrima mulier portabis & tolles? Ardens & affecta loquutio, quæ de puritate amoris infuſa promittit quod implere nō poteſt. Nihil enim amanti difficile eſſe videtur. A

Quòd ibi quæratur gloria, vbi vanitas non ſubrepit.

Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem. Verbum gloriæ eſt: nempe filius ſapiens, gloria patris. Noli ergo, ait gloria, noli me tangere: noli interim quærere gloriam, fuge potius & vide omnino ne me tetigeris, donec perueniatur ad patrē, vbi ſit gloriatio iam ſecura: ibi illi in domino laudabitur anima mea. Nunquid non videtur audiſſe dicentem: Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem; quæ in Cantico clamat: Fuge dilecte mi, fuge? B

Quòd fides percipit, quod manus vel oculus nō meretur.

C *Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrē.* Meritò carnem rediuiuam verbi tangere prohibetur mulier carnaliter ſapiens, plus tribuens oculo quàm oraculo, id eſt carnis ſenſui quàm verbo Dei. Quem enim mortuum vidit, reſurrecturum non credidit, cum tamen hoc promiſerit ipſe. Denique non quieuit oculus, vſque dum ſatiatus eſſet viſus, quoniam non erat conſolatio fidei, nec Dei rata promiſſio. Nónne cœlum & terra, & quicquid carnis oculus attingere poteſt, antè habent tranſire & perire, quàm iota vnum aut vnus apex ex omnibus quæ loquutus eſt Deus? Et tamen ceſſauit à fletu in viſu oculi, quæ noluit conſolari in verbo domini, pluris habens experimētum quàm fidem. At experimentum fallax. Mittitur ergo ad certiorem fidei cognitionem, quæ apprehendit quod ſenſus neſcit, experimētum non inuenit. Noli me tangere, inquit: hoc eſt, diſſueſce huic ſeducibili ſenſui, innitere verbo, fidei aſſueſce. Fides neſcia falli. Fides inuiſibilia comprehendens ſenſus penuriam non ſentit. Denique tranſgreditur fines etiam rationis humanæ, naturæ vſum, experiētiæ terminos. Quid interrogas oculum, ad quod non ſufficit? Et manus quid explorare conatur quod ſupra ipſam eſt? Minus eſt quicquid ille vel illa renunciet. Sanè fides pronunciet de me, quæ maieſtati nil minuat. Diſce id habere certius, id tutius ſequi, quod illa ſua ferit. Noli me tangere, nondum enim aſcendi ad patrem meum. Quaſi verò cùm iam aſcenderit, tunc tangi ab ea velit aut poſſit. Et vtique poterit, ſed affectu, non manu: voto, oculo, fide, non ſenſibus.

GALFRIDVS.

Quòd Chriſtus ſecundum carnem factus eſt frater noſter, vt nos ſecundum ſpiritum faceret fratres ſuos.

D *Vade ad fratres meos, & dic eis: Aſcendo ad patrem meum, & patrem veſtrum &c.* Ac ſi dicat: Vel nunc cognoſcant eum, qui licet repudiatur, & relictus tempore paſſionis, non diffitetur, aut abiicit eos in die gloriæ & honoris, neque vlla iam claudicat ex patre fraternitas. Qui enim pro eis ex homine matre ſum genitus, etiam eos in adoptione Dei patris admiſi. Pater meus pater eorum, Deus meus Deus eorum eſt. Et quanuis ad diſtinctionem referatur quod dicitur, Patrem meum & patrē veſtrum: aliter enim & aliter eſt pater

eius

cius & noſter:in eiſdem tamen verbis intelligi poteſt forſitan nō ea ſola diſcretio,ſed certius exprimens,& altius cordis imprimens inculcatio. Alioquin ſi patrem meum dixiſſet, minus adhuc propter ſe dictum puſillanimitas humana præſumeret. Nunc autem quibus nobis gratulandum votis,quibus eſt gaudiis exultādum, quòd carnem noſtram ſibi induit,qui ſuum nobis ſpiritum collaturus aduenit,& filius fieri virginis dignatus eſt, qui nos filios Dei patris efficeret? Felix cognatio,mira communio, mira vtrinq; dignatio, & ſeipſum ad nos inclinantis, & eleuantis nos ad ſeipſum. Secundum carnem factus eſt frater noſter , vt nos ſecundum ſpiritum faceret fratres ſuos.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd Apoſtolos ad mortem, vincula, & carceres mittat charitas,non pietas.

Gauiſi ſunt diſcipuli viſo domino. Quantum poſt tenebras gratior lux eſt,& ſerenitas poſt tempeſtatis obſcura,tantum eſt acceptius gaudium poſt mœrorē. Sicut miſit me pater, & ego mitto vos.Miſſi ſermo non minorat filium,ſed declarat:quia nō mittentis poteſtatem hic,ſed miſſi voluit intelligi charitatem, cùm dicit: Sicut miſit me pater , & ego mitto vos.Sicut miſit me dominus,ſed pater:ſic ego nō auctoritate iubentis, ſed toto diligentis affectu, mitto vos ad tolerantiam famis,ad onera vinculorum,ad ſqualorem carceris,ad perferenda omnia genera pœnarum, ad ſubleuandum cunctis execrabile mortis iugum. Quæ omnia vtique charitas humanis mentibus imperat,non poteſtas. E

GALFRIDVS.

Explanatio lectiōis euāgelicę,Thomas vnꝰ de duodecim.

Thomas vnus de duodecim qui dicitur Didymus,non erat cum eis quando venit Ieſus. Multiplex eſt ſi diligēter aduertimus euangelicæ huius vtilitas lectionis. Primum quidem fides ædificatur, cuius nobis in illa & veritas ſimul & vtilitas innoteſcit.Veritas probatione diſcipuli,vtilitas domini commendatione. Nobis ſiquidem ille explorator tam curioſus factus eſt teſtis fidelis, nos illa nihilominus ſententia reſpicit ſaluatoris:Beati qui non viderunt & crediderūt.Quod enim oculis noſtris non vidimus , vt perinde fides habeat meritum,ſi piè ſapimus,huius nobis Apoſtoli oculis vidiſſe videmur,palpaſſe manibus,digitis attrectaſſe,ne quod ſuſpi- F

tionis incertum ſubeat. Denique eadem nos etiam lectio ſimul & inſtruit ignorantes,& diſſimulâtes ſollicitat,& puſillanimes conſolatur, & arguit indignantes. Neque enim credendus eſt vnus diſcipulus iſte præ cæteris omnibus vſque adeò meriti fuiſſe minoris, vt ſolus ipſe viſione domini iudicaretur indignus. Sed non vidit eum,quia non erat cum aliis quãdo venit Ieſus. Quid dicis ſingularitatis amator? Communia loca,communia opera, communes orationes,communem victum,communes obſeruãtias,quid faſtidis? Quid amas diuerſoria, quid tantopere diuerticula captas? Chriſtus noſter in medio terræ operatus eſt ſalutem noſtram. Chriſtus mortuus eſt vt Dei filios congregaret in vnum. Chriſtus naſcens locum non habuit in diuerſorio. Chriſtus moriens duobus aliis crucifixis hincinde ipſe fuit medius. Chriſtus reſurgens ſtetit in medio diſcipulorum. Thomas autem non erat cum eis. Et certè ego illum tunc ab eodem ſacro cœtu noluerim abduxiſſe. Quid enim non habuiſſe videtur rediens & audiens à diſcipulis, Vidimus dominum? Ex quanta credimus æmulatione,ex quanto deſiderio illam prorumpit in vocem: Niſi videro in manibus eius fixuram clauorum &c. non credam? Sectemur igitur cõmunem vitam, communem regulam diligamus, communia inſtituta,& maiorum æmulemur exempla. Non ſimus ex his qui ſeparant ſemetipſos, animales ſpiritum non habentes, dominum non videntes. Alioquin quiſquis es qui cauſaris quòd omnes qui in circuitu tuo viſitans dominus à te trãſeat procul, conſidera diligentius, & inuenies (niſi fallor) quocunque modo te non eſſe cum cæteris,qui nõ cum cæteris eum vides. Certus eſto quòd ſæpius ille venit, ſed te non inuenit inter eos. Tu verò quem fortè viſitat Deus, noli tibi tribuere,nec quaſi propriis aſcribere meritis quod ſanctæ fraternitatis gratia percepiſti. ſin aliàs,vbi te ſeparaueris,quoquo modo non te ſequetur ſpiritus, qui non niſi ſuper quietum & humilem requieſcit. Non te ſequitur ſpiritus vitæ à cæterorum vnanimitate diuiſum, non magis quàm humana anima membrum corporis viuificare pergit, quod à cæteris ſit præciſum. Nõ te ſequitur Chriſtus in diſperſionem tuam, qui niſi colligere conſueuit. Vbi, inquit, duo vel tres congregati fuerint in nomine meo, ibi ſum in medio eorum. Vides quia mediũ amat,viſitat congregatos?

Caueant

Caueant diſperſi,paueant diſperſores.Denique de ſapientia legit,ipſa dicēte:Delitiæ meę cum filiis hominum.Ni fallor, plurali numero voluit intelligi plurium vnitatem.

Poſt dies octo iterum erant diſcipuli intus,& Thomas cum eis. G *Venit Ieſus ianuis clauſis & ait: Pax vobis.* Verus nanque pacificus ipſe eſt. Quòd ſi Chriſtus in pace complacet ſibi, qui in pace natus,pacem attulit ſuſcitatus: qui pacem turbat,nunquid non eſt antichriſtus? Venit Ieſus ianuis clauſis.Non excludūt parietes Chriſtum,ſi vnitas illum & vnanimitas congregationis admittit:ingreditur liberè,dummodo ibi nouerit locum ſuum.Illum vtique de quo Propheta: Factus eſt,inquit,in pace locus eius.Vt enim pręmiſit Euangeliſta,Erant diſcipuli intus,& Thomas cum eis.Qua enim ratione poſſet auelli?Prioris abſentiæ pœnitudinem gerēs, ni fallor,iam cæteris adhærebat, vt non facilè iam pateretur abeſſe.Dixit ergo dominus Thomæ:Mitte manum tuā. Deprehenſus es ô Apoſtole. Cuncta tibi quæ dixeras replicantur.Quicquid fueras pridie velut de abſente loquutus, ecce totum tibi proponit.Heu mihi domine,tanquam non ſint omnia nuda & aperta oculis tuis,meos ab illis infideliter & inſipienter auertens indigna cogito,vana loquor,operor praua!Poſuiſti in neruo pedem meum, & obſeruaſti omnes ſemitas meas.At ego miſer ſicut lepus(vt aiunt)dumetis caput infigens,dum videntem me nō video,me quoque reputo non videri. Quàm beatus domine:qui ſub tuo teſtimonio ſemper agit,loquitur, meditatur,& viuit,immò verò qui ſub tuo teſtimonio ſe viuere ſemper attendit!Nā ſub tuo teſtimonio nemo non viuit. Affer, inquit, manum tuam,& mitte in latus meum.Quis hoc dicit? Chriſtus vtique reſurgens ex mortuis. Quantuncunque turbata fuerit anima mea,huius miſericordię memor ero. Quare peribimus, quare deſperabimus, quibus tam benignus eſt dominus,tam dignanter vota præueniens paruulorum?Sed non ſufficiat ſolatium capere tam gratuitæ pietatis, dignationis & manſuetudinis imitemur exemplum. Quis enim noſtrûm ſi ſic loquutus fuiſſet, ſic illum diſcipulum conueniſſet? Nónne ſic potius noſtra illum animoſitas increpationibus duris obrueret,iniuriis laceſſeret,blaſphemium argueret,ſacrilegiū increparet?Eia quid dixiſti?Niſi videro in

manibus eius ſixuram clauorum, & mittam manum meam in latus eius,non credam.Tu manum tuã in latus eius? Cuius tuam,& cuius eius? Túne dominicum denuò latus aperies? Túne iterum manus effodies ſaluatoris? Et dixiſti: Niſi fecero hoc,non credam. Scilicet hoc curandum magnopere id omnimodis prouidendum, Niſi fecero hoc,non credam. Grauiſſimum ſ.damnũ,irreparabilíſque iactura: quaſi verò vel tota mundi fabrica nõ credente te ſolueretur,vel angelorũ curia turbaretur,vel ei patris confeſſio negaretur, vel intolerabile quippiá proueniret. Quàm longè alia via progreditur,qui loquitur in Propheta:Non enim viæ meæ viæ veſtræ &c. Quid ergo? Mitte,ait,manum tuam,& cognoſce loca clauorum &c. Ac ſi euidentius dicat: Cùm quidem ſic ſtatuiſti,ſic animum obfirmaſti,vt aliter omnino nõ credas, mitte manũ,vt vel ſic credas,& noli eſſe incredulus, ſed fidelis. Quid autem mirum, ſi mira continuò deuotione idẽ diſcipulus exclamauit, Dominus meus & Deus meus? Non erat iam quod de eius diuinitate,quod de veritate reſurrectionis aliquatenus hæſitaret,quẽ nec arcerent clauſtra,nec ſecreta laterent.

Quàm modeſtè dominus Thomam increpauit.

H Ego autẽ ſuper his aliquatenus moueor. Quid enim agimus? Itáne ſemper puſillanimes conſolabimur, & patientes erimus ad omnes, vt omittamus quod de corripiendis inquietis Apoſtolus monet,imò etiam rogat in domino? Non expedit quidem: cæterùm ſi non deſipimus, in hoc vel maximè modum ſeruabimus,& obſeruabimus horam. Denique ſi aduertimus quod in præſenti ſequitur lectione, congrua nobis præſcribitur forma etiam huius rei. Siquidem reſpondit ei Ieſus,haud dubium quin diſcipulo confitenti: Quia vidiſti me,credidiſti. Beati qui non viderunt & crediderunt. Correptio eſt:neque enim oportebat vt non aliquatenus corriperetur,ſed quàm moderata, quàm opportuna correptio,quàm denique & apud diſcipulum efficax,& tali digna magiſtro.

Quòd ob humilitatis cuſtodiam Chriſtus in nobis remanere peccatorum patitur cicatrices.

I *Infer digitum tuum huc,& cognoſce loca clauorum,& n.e.i.ſ.f.* Sicut in corpore ſuo Chriſtus retinuit cicatrices certa quadam diſpenſatione, ſic in noſtris etiam animabus cicatrices pati-

patitur reſidere ſaluator. Siquidē ex recordatione peccatorum ſuorum magis magíſque ſibi quiſq; vileſcit, erga proximū miteſcit, dulceſcit ei ſaluator ſuus, iniquitatem prȩteritã execratur, præſentem amplectitur gratiam, ſecuritatē futurȩ beatitudinis amplius concupiſcit. Si miſericordiam Chriſti non diligis, ſi veritatem & ſeueritatem non metuis vltionis, reprobus eſt ſenſus tuus & inimicus Deo. Væ ſemel, & væ iterum! Cantatur nobis, & non ſaltamus: lamentamur, & nemo qui plangat. Commendatur nobis diuina pietas, bonitas, benignitas, dulcedo incomparabilis, & nō amplectimur, ſed diſſimulamus, & renuimus infelices. Irruunt ſuper nos comminationum eius tonitrua, coruſcāt fulmina plena horroris, & ecce bonum dicimus Deum, bonum ſentimus, ne indignatio ebibat ſpiritum noſtrū. En peruerſitatem! Si non eſt tam miſericors Deus, cur ipſius non amplecteris bonitatem? Væ mihi miſero! quàm vereor, immò quàm vereri ipſe debueram, quæ interim leuia reputo, ne grauiſſima reputet Deus! Enimuero ſenſum magis quàm actum æſtimat. Et vt quidam ſanctorum ait, Nullum peccatum tā veniale, quod nō fiat criminale dum placet. Neque id de tranſitoria delectatione credendum, quæ interdum ſubrepit etiam perfectis: ſed de ſtabili quadam animi cōfœderatione, propoſito & conſenſu.

BERNARDVS.

Quòd de Chriſti vulneribus fons ortus eſt veritatis.

Dominus meus, & Deus meus. Vnde hoc reportatum eſt K
oraculum, niſi ex foraminibus petræ? Bona foramina quȩ fidem aſtruunt reſurrectionis, & Chriſti diuinitatem. In his paſſer inuenit ſibi domum, & turtur nidum vbi ponat pullos ſuos. In his columba ſe tutatur, & circunuolitantem intrepida intuetur accipitrem.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd oculum mentis exacuat vis amoris.

Diſcipulus quē diligebat Ieſus, dicit, Dominus eſt. Cap. 21.
Primus qui diligitur videt: quia ſemper amo- L
ris oculus acutius intuetur, & ſemper viuaciꝰ qui diligitur ſentit, Petrꝰ vt audiuit. Quæ res Petri ſic tardauerat mentem, vt ab alio audiret dominum, qui cæteris conſueuerat nunciare? Sed tardius dominum ſuum videbat, qui vocem facilè ancillæ ſuſur-

ſur-

ſurrantis audiuit. Petrus vt audiuit, tunica præcinxit ſe, & miſit ſe in mare. Verè mirum: qui in mari nudus eſt, in mare ſe demergit indutus. Sed innocentia nunquam nuda eſt, & reatus ſemper refugit ad velamẽ. Denique ſic Adam vt nũc Petrus poſt culpam ſuam geſtit tegere nuditatem: quia ambo vtique fuerant ante culpam ſancta nuditate veſtiti. Miſit ſe in mare, vt eſſet primus in reditu, qui acceperat in ordine principatum. Tunica ſe præcinxit, qui præcingendus erat martyrij paſſione.

BERNARDVS.

Quòd cæteris Apoſtolis nauiculæ ſingulæ, Petro maris vniuerſitas ſit commiſſa.

M *Sciens Petrus quia dominus eſt, miſit ſe in mare. Alij autem nauigio venerunt.* Quid iſtud? Nempe ſignum ſingularis pontificij Petri, per quod non vnam nauem vt cæteri quique ſuam, ſed ſeculum ipſum ſuſceperit gubernandum. Mare enim ſeculum eſt, naues eccleſiæ. Inde eſt quòd altera vice inſtar domini gradiens ſuper aquas vnicum ſe Chriſti vicarium deſignauit, qui nõ vni populo ſed cunctis præeſſe deberet. Ita cùm quiſque habeat ſuam, ei vna commiſſa eſt grandiſſima nauis. Facta eſt omnibus, ipſa vniuerſalis eccleſia toto orbe diffuſa. Vnde & dicebat dominus: Si diligis me Petre, paſce oues meas. Quas? Illius vel illi⁹ ciuitatis, aut regionis, aut regni? Oues meas, inquit. Cui non planum nõ deſignaſſe aliquas, ſed aſſignaſſe omnes? Nihil excipitur, vbi diſtinguitur nihil. Et fortè præſentes cæteri condiſcipuli erant, cùm committens vni, vnitatem omnibus commendaret in vno grege & vno paſtore. iuxta illud: Vna eſt columba mea, formoſa mea, perfecta mea. Vbi enim vnitas, ibi perfectio. reliqui numeri perfectionem non habent, ſed diuiſionem, recedentes ab vnitate. Inde eſt quòd aliqui ſinguli ſingulas ſortiti ſunt plebes ſcientes ſacramentum. Denique Iacobus qui videbatur columna eccleſiæ, vna eſt contentus Hieroſolyma, Petro vniuerſitatem cedẽs. Pulchrè verò ibi poſitus, ſuſcitare ſemen defuncti fratris vbi occiſus eſt ille: nam dictus eſt frater domini.

Qualis paſtor eſſe debeat, & qualiter paſcere gregem domini.

N *Petre amas me &c.* Non ocioſe totiens repetitum eſt, Petre

tre amas me, in commiſſione ouium. Acſi dicat dominus: Niſi me ames,& valdè perfectéque ames,hoc eſt pluſquam tua,pluſquam tuos,pluſquam te,non te intromittas de ouibus meis,pro quibus ſanguinem meum fudi. Terribilis ſermo. Propterea attendite vobis paſtores eccleſiæ,& precioſo depoſito quod vobis creditum eſt. Ciuitas eſt, vigilate ad cuſtodiam & concordiam. Sponſa eſt, ſtudete ornatui. Oues ſunt,intendite paſtui.Et hęc tria ad trinam illam domini pertinent ſciſcitationem. Porrò cuſtodia ciuitatis vt ſit ſufficiens trifaria erit: A vi tyrannorum,à fraude hæreticorum,à tentationibus dæmonum. Sponſæ verò ornatus in bonis operibus,moribus,ordinibus. At paſtus ouium cõmuniter quidem in paſcuis ſcripturarum tanquam in hæreditate domini.Sed eſt diſtinctio in illis. Nam ſunt mandata quæ duris & carnalibus imponuntur ex lege, vitæ & diſciplinæ. Et ſunt holera diſpenſationis,quæ infirmis & puſillis corde reſpectu miſericordiæ apponuntur.Et ſunt conſiliorũ ſolida fortiáque præcepta,quæ ex intimis ſapientię proponũtur ſanis,& qui exercitatos habent ſenſus ad diſcretionem boni & mali. Paruulis autem tanquam anniculis adhortationis lac potus datur non eſca. Adhuc boni ſollicitique paſtores impinguare pecus non ceſſant bonis exemplis, & ſuis magis quàm alienis. Nam ſi alienis tantùm, ignominia eſt illis,& pecus nõ ita proficit. Si enim appoſuerit Moyſis manſuetudinem, patientiam Iob, miſericordiam Samuelis, Dauid ſanctitatem, & cætera huiuſmodi, immitis autem ſit, & impatiens, & immiſericors, & minimè ſanctus, ſermo minus ſapidè veniet ei, & oues minus auidè capient. Bonus autem paſtor hoc quoque curabit, vt habeat in ſemetipſo ſal, ſciens quia ſermo ſale conditus,quantum placuerit ad gratiam,tantum proficiet ad ſalutem.

O Vt tamen eadem paulò expreſſius deſignemus, ad ſolam ciuitatis cuſtodiam, vt quantum ſatis eſt procuretur, opus viro forti,ſpiritali,fideli.Forti,ad propulſandas iniurias: ſpiritali, ad deprehendendas inſidias: fideli, qui non quæ ſua ſunt quærat. Porrò ad mores honeſtandos & corrigendos, quod ad decorem pertinet ſponſæ,neceſſaria eſt cum multa diligentia diſciplinæ cenſura. Ferueat ergo neceſſe eſt zelo illo quo accenſus erat qui dicebat: Aemulor vos

De

Dei æmulatione &cæt. Nam quomodo in paſcua ſcripturarum educet greges dominicos paſtor idiota? Et ſi doctus & non bonus fuerit, verendum ne non tam nutriat doctrina verbi, quã noceat vita ſterili. Temerè itaque hoc onus ſubitur abſque ſcientia pariter & vita laudabili.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd nunquam ouis, diſcipulus, & ægrotus, caulas, ſcientiam, ſanitatem, ſi ſibi relicti fuerint, conſequentur.

P *Alius te cinget, & ducet te quò tu non vis.* Nunquam ouis ad caulas peruenit, ſi pro ſuo libitu peruagetur. Nunquam ſcientiam diſcipulus poterit obtinere, ſi totus pro ſua voluntate contenderit. Ægrotus quoque nunquam poterit recipere ſanitatem, ſi pro ſuo curatus fuerit arbitrio.

Finiuntur Euangelia.

SEQVVNTVR APOSTOLORVM ACTA.

ODO DE MORIM.

Cur ad conſolandos Apoſtolos duo tantùm angeli deſcenderunt.

Cap. I. Q *ECce duo viri aſtiterunt iuxta illos in veſtibus albis.* Mirum & inquiſitione dignum videtur, cur tam pauci miſſi ſunt, cur tam pauca loquuti, cùm & rei dignitas atteſtãtiũ poſceret multitudinẽ, & Apoſtolorum deſolatio non modica conſolatione indigeret. Nato domino angelorum chorus canebat, Gloria in excelſis Deo. Aſcendente eo niſi duo apparuere. Dicamus cauſam. Sed cauſam fortaſſe deuotioni potius ſeruientem quàm rationi. Aſcendente domino, & nouam in cœlis ſpeciem naturę ingerente, ſuperna illa curia admirata, feſtiuo apparatu exiit ei obuiam, & canticis ſpiritualibus laudes cecinit triumphanti. For-

taſſe idcirco tam pauci venere, ne tam feſtis deeſſent ſolenniis. Et qui venere, regreſſu celeri nouis ſe gaudiis ſociarunt.

BERNARDVS.

Quòd ſtatus, tranſmigratio, aſpectus in cœlum in Apoſtolis commendetur.

Viri Galilæi quid ſtatis aſpicientes in cœlum? Verba hæc angelorum ad Apoſtolos tria præclara innuunt, quæ & ipſorum fidei inſinuant veritatem, & morum continent honeſtatem: quæ ſunt, tranſmigrare, ſtare, aſpicere. Tranſmigratio triplex eſt. Primùm quidem tranſmigramus carne, per baptiſmi myſterium ab originali peccato. Secundò trãſmigramus opere, per pœnitentiæ remedium ab actuali peccato. Tertiò tranſmigramus mente, per veritatis intellectũ ab erroris vitio. Stare, eſt in nullam partem declinare. Qui ſtatus velut quadrus lapis inuenitur quadriformis, id eſt ſuperius amando cœleſtia, inferius contemnendo terrena, à dextris vilipendẽdo proſpera, à ſiniſtris æquanimiter ſuſtinendo contraria. In cœlum quoque tribus modis aſpicimus: per foramen, per feneſtram, per oſtium. Ad foramen pertinet compunctio, ad feneſtram deuotio, ad oſtium contemplatio. In hac Ieſus à nobis aſſumitur, quia ſemper in nobis habitat per fidem. Tranſit in qualencunque, licet per ſpeculum & in ænigmate, ſpeciem. Qui ſic venit quemadmodum vadit: quia cùm aliud ſit opus, aliud fructus operis, eadem tamen & intentio incommutabilis deſuper manantis veritatis. Vel aliter. Qui nos ſaluat noſter Ieſus, eſt ſalutaris operis effectus. Hic aſſumitur in cœlum, quando (ſicut ſcriptum eſt) opera ſanctorum veniunt in memoriam ante Deum: & redit, quando reddit vnicuique ſecundum opera ſua. Quòd aſſumitur in nube, diuinam protectionem intellige, quæ protegit vndique opera ſanctorum ab incurſu tentationum. Vel nubes eſt ipſorum circunſpectio ſedula, quæ ſi defuerit, minus ſunt opera ſalutaria. R

Quòd ad trinam virtutem exemplum apoſtolicum nos inuitat.

Hi omnes erant perſeuerãtes vnanimiter in oratione &c. Expectabant ſiquidem cœleſtem conſolationem, cuius acceperant repromiſſionem. Laudabili magnanimitate puſillus grex paſtoris ſolatio deſtitutus, minimè tamẽ dubitãs quin S

illi

illi cura eſſet de eis, ſed paternam pro eis gereret ſollicitudinem, deuotis pulſabat ſupplicationibus cœlũ, certus quòd penetrarẽt illud iuſtorum orationes, nec pauperum preces ſpernerentur à domino, aut ſine copioſa benedictione redirent. Sed nec ſine longanimitate perſiſtebant indeficientes. iuxta illud propheticum: Si moram fecerit, expecta eũ: quia veniens veniet & non tardabit. Porrò vnanimitas legitur euidenter expreſſa, quòd hæc ſola diuini ſpiritus chariſmata mereatur. Neque enim eſt Deus diſſenſionis, ſed pacis. Neque habitare facit niſi vnius moris in domo. Iure igitur præparationẽ cordis eorum audiuit auris diuina: nec ab expectatione ſua confudit eos, qui & magnanimes, & longanimes, & vnanimes eſſent. Certiſſima nanque hæc teſtimonia ſunt fidei, ſpei, & charitatis. Et quidem euidenter ſpes longanimitatem, vnanimitatẽ charitas operatur. Nunquid non fides quoque magnanimum facit? Facit, & ſola. Quicquid enim ſine fide præſumitur, non eſt illa animi ſolida magnitudo, ſed ventoſa quædam inflatio & tumor inanis. Imitemur & nos triplicem hanc præparationẽ, ſi deſideramus ſupereffluentẽ menſurã ſpiritus obtinere. Euidẽs fuit magnanimitas in cõuerſione noſtra, ſit etiã in conſummatione longanimitas, ſit vnanimitas in conuerſatione. Huiuſmodi ſiquidem animabus cœleſtis illa Hieruſalem deſiderat inſtaurari, quibus nec fidei magnitudo deſit in ſuſcipiendo onere Chriſti, nec longitudo ſpei in perſiſtẽdo, nec charitatis iunctura, quod eſt vinculum perfectionis.

Quòd Iudas nec cœlo nec terra recipi dignus fuit.

T *Iudas abiit in locum ſuum.* Pulchrè omnino in aëre crepuit medius, aëriarum collega poteſtatũ, vt pote quem veri Dei & veri pariter hominis, qui de cœlo veniſſet operaturus ſalutem in medio terræ, proditorem, nec cœlum reciperet, nec terra ſuſtineret.

Quòd vinum de vera vite fuſum Apoſtolos inebriauit.

Cap. 2. V Q*Vomodo hi ebrij ſunt, cùm hora diei tertia ſit?* Verè ebrij erant Apoſtoli, ſed non eo vino quo ab incredulis ebrij credebãtur. Planè inquam ebrij, ſed vino nouo, quod veteres vtres non merentur accipere, nec cõtinere valerẽt. Hoc nouum vinum vera illa vitis fuderat de excelſo lætificans cor, non ſtatum mentis euertens, vinum germinans virgines

gines, non apoſtatare faciens etiam ſapientes. Nouum vinum, ſed habitantium ſuper terram. Nam in cœlis quidem olim iam copioſiſſimè redundabat, non in vtribus, nec in teſteis vaſis, ſed cella vinaria, in ſpiritualibus apothecis. Fluebat per vicos & plateas omnes ciuitatis illius vinum, in quo lætitia cordis non carnis luxuria eſt. Nam terrigenæ & filij hominū vinum huiuſmodi non habebant. Sic igitur cœlum quidem vino proprio vtebatur, quod terra interim neſciebat. Sed ne ipſa quidem terra penitus inops, carne Chriſti gloriabatur, cuius præſentiam cœlum nihilominus ſitiebat. Quidni fideliſſimum fieret gratiſſimúmque commercium inter cœlum & terram, inter angelos & Apoſtolos, vt exhiberetur illis caro Chriſti, iſtis vinum cœli: eſſétque in terra ſpiritus, caro in cœlis, ac deinceps omnia omnibus communia inęternum? Niſi, inquit, abiero, paracletus non veniet. Hoc eſt dicere: Si non dederitis quod amatis, non habebitis quod deſideratis. Expedit igitur vobis vt ego vadam, vos quoque de tertra ad cœlum, de carne ad ſpiritum tranſlaturus.

BALDVINVS.

Quòd non ſit ſacerdotis euangelici pecuniam poſſidere.

ARgentum & aurum non eſt mihi. Digna vox principatu principis Apoſtolorum, principis eccleſiæ. Quid Petro & auro? Nónne Petrus dixit: Nos reliquimus omnia. quid ergo erit nobis? De mercede quærenti non aurum repromittitur vel argentum. Hæc enim contemnebat, quia in gloria egétium ſuperbiebat. Vnde & agrorum precia ad pedes ipſius, ac cæterorum à fidelibus ponebātur. Meritóque ante pedes, quaſi pedibus conculcanda, quæ indignum erat vel manibus attrectari. Cap. 3. X

BERNARDVS.

Quòd Chriſtum perſequitur, qui corpus eius, id eſt eccleſiam impugnarit.

ET ſubitò circumfulſit eum lux de cœlo. O verè inæſtimabilis diuinæ dignatio pietatis? Illuſtrat cœleſti fulgore vel aforis, intus adhuc luminis incapacem. Lucis & vocis teſtimonia credibilia facta ſunt nimis, nec dubitare Cap. 9. Y

eſt

eſt de veritate quæ ſe per vtraſque ingerit, oculorum ſcilicet auriúmque feneſtras.

Saule Saule quid me perſequeris? Verè deprehenſus eſt Saulus. Non eſt diſſimulandi locus, non eſt facultas vlla negandi. In manibus ſunt epiſtolæ crudeliſſimæ legationis, auctoritatis execrandæ, poteſtatis iniquæ. Quid me perſequeris? An non perſequebatur Chriſtum, qui Chriſti membra trucidabat in terris? An verò perſequuti ſunt Chriſtũ, qui ſacratiſſimum illud corpus crucis affixere patibulo : & non perſequebatur eum, qui aduerſus corpus eius, quod eſt eccleſia, odio furebat iniquo? Denique ſi proprium ſanguinẽ dedit in precium redemptionis animarum, non tibi videtur ab eo grauiorem ſuſtinere perſecutionem, qui ſuggeſtione maliuola, exemplo pernicioſo, ſcandali occaſione, auertit ab eo animas quas redemit, quàm à Iudæo qui ſanguinem illum fudit? Agnoſcite dilectiſſimi, expaueſcite conſortia eorum qui ſalutem impediunt animarum. Horrendum prorſus ſacrilegium, quod & ipſorum videtur excedere facinus, qui domino maieſtatis manus ſacrilegas iniecerunt. Videbatur ceſſaſſe iam perſequutionis tempus, ſed vt palàm factum eſt, nunquam deeſt perſequutio chriſtiano, ſed neque Chriſto. Et nunc quod grauius eſt, ipſi Chriſtũ perſequuntur, qui ab eo chriſtiani dicuntur. Coniuraſſe videtur contra te Deus, vniuerſitas populi chriſtiani à minimo vſque ad maximum. A planta pedis vſque ad verticem capitis non eſt ſanitas in illa.

Quòd à ſuis rectoribus eccleſia ſpiritualiter impugnetur.

Z *Egreſſa eſt iniquitas à ſenioribus iudicibus vicariis tuis, qui videntur regere populum tuum.* Non eſt iam dicere, Sicut populus, ſic ſacerdos: quia nec ſic populus vt ſacerdos. Heu heu domine Deus, ipſi ſunt in perſequutione tui primi, qui videntur in eccleſia tua primatum diligere, gerere principatum. Arcem Sion occupauerunt, apprehenderunt munitiones, & vniuerſam deinceps libere & poteſtatiue tradunt incendio ciuitatem. Miſera eorum conuerſatio, plebis tuę ſubuerſio eſt. Atque vtinam nunc ſola hac parte nocerent. Nunc autem dati ſunt ſacri gradus in occaſionem turpis lucri, & quæſtum exiſtimant pietatem. Copioſiſſimæ quidem pietatis inueniuntur in ſuſcipienda imò accipienda animarum cura, ſed hæc apud eos cura minor, & de animarum

tum ſalute nouiſſima eſt cogitatio. Iniquè agunt etiam cæteri contra Chriſtum, multique ſunt noſtris temporibus antichriſti. Hæc videt Chriſtus & ſilet. Hæc ſaluator patitur & diſſimulat. Propterea diſſimulemus nos neceſſe eſt, & ſileamus maximè de prælatis noſtris, magiſtris eccleſiarum.

Quòd Chriſtum perſequitur, qui ſalutem impedit animarum.

Quid me perſequeris? Vereor ne quis fortè ſit in nobis domini perſequutor: quia manifeſta docuit ratio impedire ſalutem, eſſe perſequi ſaluatorem. Quas ego de ſalute animæ meæ fratri illi gratias agere poſſum, qui mihi propinat detractionis fraternæ venenum? Meritò detractores Deo odibiles deſcribũtur tanquã perſequutores. Quid & is qui exemplo ſuo ad remiſſius agendum cæteros prouocat, aut ſingularitate turbat, aut inquietat curioſitate, aut impatientia & murmuratione moleſtat, aut quocunque modo contriſtat ſpiritum Dei qui in eis eſt? Nonne & hic manifeſtè perſequitur Chriſtum? Vt ergo perſequutorum & nomen & crimen longè ſit ſemper à nobis, benignos ſemper & mites exhibeamus nos, inuicem ſupportantes in omni patientia, ad id quod melius & perfectius eſt alterutrum prouocantes. A

Saule Saule quid me perſequeris? Et ille: Quis es domine? Hinc profectò datur intelligi, quòd verè circunfuſa erat illi claritas, non infuſa. Audiebat domini vocem, ſed faciem non videbat, quoniã erudiebatur ad fidem. Et vt ipſe poſtea docuit, fides ex auditu eſt. Quis es? inquit. Ignotum perſequebatur, & ideo conſequutus eſt miſericordiam. Diſcite ex hoc iuſtum iudicem Deum non modò quid fiat, ſed etiam quo animo fiat conſiderare. Et cauete deinceps ne quis parua reputet, cùm quanlibet parua ſcienter delinquere conuincatur. Nemo dicat in corde ſuo: Leuia ſunt iſta, non curo corrigere, non eſt magnum ſi in his maneam venialibus minimiſque peccatis. Hęc enim eſt impœnitentia, hæc blaſphemia in ſpiritũ ſanctum, blaſphemia irremiſſibilis. Paulus blaſphemus fuit, ſed non in ſpiritum ſanctum, quia ignorãs fecit in incredulitate. Quis es, inquit, domine? Et dominus ad eum: Ego ſum Ieſus Nazarenus quẽ tu perſequeris. Ego ſaluator quem tu perſequendo peris. B

Quæ ſit forma veræ obedientiæ.

C *At ille: Domine quid me vis facere?* Hæc planè perfectæ conuerſionis eſt forma. O verbum breue, ſed plenum, ſed viuum, ſed efficax! Quàm pauci inueniuntur in hac perfectæ obedientiæ forma, qui ſuam ita abiecerunt voluntatem, vt non quid ipſi, ſed quid velit dominus omni hora requirant! Sequitur: Et dominus ad illum: Surge & ingredere ciuitatem, ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. O ſapientia ſuauiter vniuerſa diſponens! Eum cui tu loqueris erudiendum de voluntate tua mittis ad hominem, vt ſocialis vitæ commendetur vtilitas, & edoctus per hominem diſcat & ipſe ſecundum datam ſibi gratiam hominibus ſubuenire. Sequitur: Apertiſque oculis nihil videbat &c. Felix cæcitas qua malè quondam illuminati in præuaricatione, tandem in conuerſione ſalubriter oculi excæcantur! Sanè quòd triduo Paulus ſine cibo manet perſiſtens in oratione, ad eos maximè pertinet, qui nouiter ſeculo abrenunciantes, necdum in cœleſti conſolatione reſpirant. Suſtineant ergo & ipſi dominum in omni patientia, orent ſine intermiſſione, quærentes, petentes, pulſantes, quia exaudiet eos pater cœleſtis in tempore opportuno. Exinde iubetur Ananias manus imponere Saulo: ſed tanquam bene eruditus non continuò acquieſcit. Vide enim ſi non etiam Paulus ipſe doctrinam hanc tradit diſcipulo: Nemini, inquiens, citò manus imponas. Vidit, ait dominus, virum imponentem ſibi manum vt viſum reciperet. Paulus cùm hoc vidiſſet, non continuò illuminatus eſt, ſed expectauit Ananiæ manum, quem venturum in ſomnis præuidit.

Ne magiſtri præſumant fieri, qui diſcipuli non fuerunt.

D Hæc dico, quia vereor ne fortè quis ſit inter nos qui ſolo ſe ſomnio præſumat illuminatum eſſe, nec iam æquanimiter patiatur ad manum trahi, ſed doctorem ſeſe profiteatur alienum. Cui enim necdum adminiſtrationis cura iniuncta eſt, nec credita diſpenſatio, necdum præceptum vt videat, & prouideat iis qui apertos oculos habentes nihil vident: quis hoc præſumere tentat, niſi qui meditatur mania, & quaſi ſomnia vana ſectatur?

CASSIANVS.

Quòd Deus ob humilitatis gratiam hominē doceri velit ab homine.

Sur-

Surge & ingredere ciuitatem, & ibi dicetur tibi quid te oporteat facere. Vbi ſunt qui ſuo viuere arbitrio, ſuo conſilio regi in ipſis maximè initiis ſuæ conuerſionis præſumunt? Ecce Paulum Apoſtolum per ſemetipſum vocans & alloquens Chriſtus, cùm poſſet ei viam perfectionis referre confeſtim, dirigere ad Ananiam maluit, & ab eo iubet viam veritatis agnoſcere, dicens: Surge & ingredere ciuitatē &c. Mittit itaque iſtum ad ſeniorem, cúmque illius potius doctrina quàm ſua cenſet inſtitui, ne ſcilicet quod rectè geſtū fuiſſet in Paulo, poſteris malū præſumptionis præberet exemplū, dū vnuſquiſque ſibimet perſuaderet ſimili modo ſe quoque debere Dei ſolius magiſterio atque doctrina potius quàm ſeniorum inſtitutione formari. E

RICARDVS.

De duabus catenis quibus à diabolo mens hominis ligatur.

E*Rat Petrus in carcere vinctus catenis duabus.* Cap.12. F
Vultis ſcire quæ ſint huiuſmodi vincula, quæ ſoleant mentes etiam meritis ſublimes, quandoque grauiter irretire? Modò ſordida titillatione caro inflammatur. Modò fœda cogitatione animus ſordidatur. Quaſi ergo carcerales tenebras incurrimus, quando his concupiſcentię nexibus irretiti confuſionis noſtræ caliginem declinare volumus, nec valemus. Sed illa ſanè mens diuinę conſolationis reuelationem meretur, quæ non tam propria corporis ſui ignauia, quàm alienæ malignitatis proteruia, has confuſionis ſuæ tenebras patitur. Huiuſmodi autem ſancta anima ad diuinæ legationis aduentum eripitur, quando ex diuinæ inſpirationis gratia & reuelationis luce ab oppreſſionis ſuæ pondere releuatur. Felix Petrus, qui non ſolùm meruit ab angelo eripi, verùm ereptus etiam angelum ſequi. Puto quòd non omnes qui ab angelo eripiuntur, angelica etiam veſtigia comitantur.

BERNARDVS.

Quòd non ſit dignus feſtiuitatis requie, qui in vigilia noluerit laborare.

P*Er multas tribulationes oportet nos intrare in regnum cælorum.* Cap.14. G
In huius rei ſacramentum ſanctorum ſolēnia ieiuniis præuenimus, quòd ſci-

licet tribulatio præſens ſit via feſtiuitatis æternæ. Indignus quippe ſolenni lætitia eſt, qui ſtatutam vigiliæ abſtinentiá non obſeruat. Si renuis affligere animá tuam in vigilia, indignus iure cenſeris requie & exultatione feſtiua. Eſt autẽ vniuerſum præſentis pœnitentiæ tempus, vigilia quædá ſolẽnitatis magnę & æterni ſabbatiſmi quẽ præſtolamur. Nec cauſaberis vigiliá longiorem, ſi æternitatẽ feſtiuitatis attendas. Licet enim habere præparationẽ ſoleant ſolennia diurnam, illa cùm æterna ſit, non exigit tamen æternam.

BERNARDVS.

Quòd ſenſualitas animæ nomine deſignetur.

Cap.20. H N*On facio animam meam precioſiorem quàm me.* Optimus æſtimator rerum, qui nihil ſui ſibi prçferendum exiſtimat! Quàm multi ſaluti propriæ viliſſimam modicamque pecuniam prætulerunt! Paulus nec animam. Ergo differentiam facis inter te & animam tuá? Prudenter quidem tu tibi pluris es quàm quidvis tuum. Sed quomodo non anima tua tu? Arbitror quòd quia Paulus iam in ſpiritu ambularet, & mente conſentiret legi Dei, quia bona eſt: idcirco hanc ipſam mentẽ ſuá tanquá principale, ac ſupremũ quiddam ſui, dignũ duxerit ſuũ potius quàm ſuæ cuiuſpiam rei nomine deſignare. Reliquũ verò quod conſtat naturæ eſſe inferioris, & inferiori perinde viliorique eſſentię quod eſt corpus inhærere, non modò officio viuificandi ac ſenſificádi, ſed fouendi, nutriendíque deſiderio: hoc inquá ſenſuale atque carnale appellatione ſui homo ſpiritualis indignũ iudicans, inter ſua magis cenſuit deputandum, quá ſe perſonaliter exprimendum per illud. Cùm me dico, inquit, excellentius quod in me eſt, in quo & ſto per gratiam Dei, mentem rationémque intellige. Cùm loquor animam meam, hoc inferius accipe quod carni animando vides accommodatum imò & vinctũ in concupiſcentia. Id me fuiſſe ſed iá non eſſe agnoſco, quia non ſecundũ carnem ambulo, ſed ſecundũ ſpiritũ. Viuo ego, iam non ego. ſecundũ carnẽ non ego, ſecundũ mentẽ ego. Hanc ergo animá ſuá Paulus ſpernebat præ ſe, paratus perdere eá, iuxta conſiliũ domini. Tu quoque ſi propriá deſeras voluntatẽ, ſi corporis voluptatẽ, probabis te Pauli imitatorem, qui non facias animam tuam precioſiorem teipſo.

Hic

Hîc arguntur monachi ciborum differentias obſeruantes.

Quid vos dicitis obſeruatores ciborum, morum negle- I
ctores? Hypocrita & ſequaces eius docent animas ſaluas facere in hoc mundo, Chriſtus & eius diſcipuli perdere. Quē è duobus ſequi magiſtrum eligitis? At manifeſtum ſe facit qui ſic diſputat: hoc oculis, illud capiti, hoc pectori vel ſtomacho. Legumina, ait alter, ventoſa ſunt. Caſeus ſtomachum grauat, lac capiti nocet. Potum aquæ non ſuſtinet pectus. Caules nutriunt melancholiam. Choleram porri accendunt. Piſces de ſtagno vel de lutoſa aqua meæ non congruūt complexioni. Quale eſt hoc vt in totis fluuiis, agris, hortis, cellariis vix poſſit reperiri quod comedas? Puta te quæſo monachum eſſe non medicum: nec de complexione iudicandum, ſed de profeſſione. Num in euangelio legiſti has differentias ciborū? Aut in Prophetis, aut in literis Apoſtolorum? Caro & ſanguis profectò reuelauit tibi hanc ſapientiam, non ſpiritus patris. Epicurus atque Hippocrates alter corporis voluptatem, alter bonam habitudiné profert: meus magiſter vtriuſque rei contemptum prædicat.

BALDVINVS.

In quibus verſari debeat conuerſatio ſacerdotum.

Attendite vobis & vniuerſo gregi. Primùm vobis, deinde gregi. Habenda eſt ratio ſalutis propriæ iis qui negotium procurant ſalutis alienæ. Caſtigatis moribus decet nos viuere, quibus credita eſt cenſura moralis diſciplinæ. A ſe debent incipere, quos primùm oportet pro ſe rationem reddere. Attendite, inquit, vobis. Attendite quid eſtis ſecundum naturam infirmæ conditionis, quid ſecundum functionem iniunctæ legationis, quid ſecundum poteſtatem acceptæ dignitatis, quid ſecundum humilitatem debitæ ſeruitutis. Attendite quid eſtis cum aliis, quid propter alios, quid denique infra alios. Cum aliis quid eſtis, niſi homines ſimiles aliis, paſſibiles, in peccatis concepti, moriendi neceſſitate conſtricti? Tales enim decet eſſe pontifices, qui norūt eſſe compaſſibiles, eò quòd ſint & ipſi paſſibiles. Ergo quia homines eſtis, infirmi eſtis ſecundum naturam infirmæ conditionis. Secundum functionem iniunctæ legationis, propter alios, angeli pacis eſtis, in quibus Deus poſuit verbum

reconciliationis, vt cum Apoſtolo dicere poſſitis: Pro Chriſto legatione fungimur, tanquam Deo exhortãte per nos. Obſecramus pro Chriſto reconciliari Deo. Si autem angeli eſtis, in cœlis eſt conuerſatio veſtra. Non enim in carne, ſed in ſpiritu, ſicut adminiſtratorij ſpiritus in mi. propter eos qui hæ. ca. ſal. Miſſi autem à Deo qui facit angelos ſuos ſ. & mi. ſig. vr. Vnde & vos diſcipulorũ corda vrere & illuminare debetis, vt calore igniti eloquij pariter ardeant, & à calore eius non ſe abſcondãt. Mali verò ſacerdotes cũ boni angeli non ſint, malis angelis rectius comparantur, qui de cœlo lapſi in veritate non ſteterunt, & honorem dignitatis angelicæ perdiderunt. Ne ergo & vos cadatis attendite: quia non ſolùm angeli eſtis propter alios, ſed & dij eſtis ſupra alios. Et hoc ſecundum dignitatem acceptæ poteſtatis. Poteſtas veſtra de cœlo eſt, & ex Deo. Quis enim poteſt peccata dimittere niſi ſolus Deus? Et vobis tamẽ data eſt poteſtas dimittendi peccata. Quia Deus deorum locutus eſt & dixit: Quodcunque ſolueris ſuper terram, erit ſolutum & in cœlis. In hac autem poteſtate veſtra Deus ſemper repræſentatur à vobis in terra, vt per veſtrum miniſterium ſemper præſens ſit quærentibus eum, non ſolũ præſentia maieſtatis, ſed & repræſẽtatione ſuę auctoritatis. Attendite quantus honor illi debeatur à vobis, qui tam honorabile nomen dedit vobis. In hoc enim nomine timendi eſtis & honorandi. Timendi vt iudices, honorãdi vt patres. Timendi pro poteſtate, honorandi pro ſanctitate. Sicui veſtrùm ſanctitas deeſt, quod abſit, timeat ille quoniam iudex eſt. Timeat ille quoniam ſtetit in ſynagoga deorum, in medio autem deos diiudicans. nouit enim qui ſunt eius. Nam qui amant primos recubitus in cœnis, & primas cathedras in ſynagogis, & primas ſalutationes in foro, & vocari ab hominibus Rabbi, qui ſunt mercenarij, qui ſunt fures & latrones, qui non intrant per oſtium, qui ſunt nũmularij, qui vẽdunt colũbas in templo, qui ſunt canes muti, qui ſunt operarij mali, totũ hoc genus deorũ inter falſos deos cõputandum videtur. Simulacra enim ſacerdotum ſunt, & ſicut imagines deorum aut idola abominationum in templo. Quemadmodũ vnius veri Dei cultus per idololatriam idolo indebitè exhibetur, ita honorẽ diis. i. ſanctis ſacerdotibus debitum indebitè ſibi vſurpãt, qui ſibi ſumunt honorem non

voc-

vocitati à Deo tanquam Aaron. Attendite iterum humilitatem veſtram & ſeruitutis neceſſitatem, & quid infra alios eſtis. Si vultis audire, dicat Propheta quid eſtis, qui ad dominum loquens ait: De fructu operum tuorum ſatiabitur terra producens fœnum iumentis, & herbam ſeruituti hominum. Ecce quid eſtis, iumenta & ſeruitus hominum: de tam alto in tam imum deuoluti eſtis. ſicut ſcriptum eſt: Aſcendunt vſque ad cœlos, & deſc. vſque ad a. Hoc igitur ſentite in vobis quod & in Chriſto Ieſu. Cùm enim eſſet ille Deus, in forma Dei ſemetipſum exinaniuit, formam ſerui accipiens. Et vos dij eſtis. Exinanite voſmetipſos, & ſeruilem formam accipite: vt interdū efficiamini ſicut homines propter homines, infirmi propter infirmos, ſicut ille qui dicit: Quis infirmatur, & ego non infirmor? Sequitur: Vos poſuit ſpiritus ſanctus epiſcopos regere Eccleſiam Dei. Hoc eſt enim officium veſtrum ſecundum geminum regendi modum, dirigere & corrigere in iuſtitia & iudicio. His enim virtutibus ſedes Dei præparatur, aut corrigitur. ſicut ſcriptum eſt: Iuſtitia & iudicium præparatio ſedis tuæ. Per veſtram iuſtitiam veſtrúmque iudicium præparanda eſt ſedes Dei in his qui nondum ſeſſiles ſe Deo ſeſſori præbuerunt: hoc eſt, in his qui nondum Deo per obedientiam ſubiecti eſſe cœperunt. Præparanda eſt in his etiam qui lapſi ſunt vt erigantur: quia dominus ſupponit manum ſuam. Ad vos omnium oculi reſpiciunt. vita enim veſtra ſpeculū eſt ſanctitatis, honeſtatis exemplum, & iuſtitiæ ſignaculum.

EPISTOLA BEATI PAVLI AD ROMANOS.

BERNARDVS.

Quòd philoſophi nō tā ſalubria quàm ſublimia ſint ſectati.

DEus illis reuelauit. Nec adiunxit, Per ſpiritum ſuum. quia impiæ mentes contentæ ſapientia quæ inflat, illam quæ ædificat neſcierunt. Reuelatio enim quæ per ſpiritum ſanctum fit, non ſolùm illuſtrat ad agnitionem, ſed & accendit ad amorē: Cap. I. K

dicente Paulo: Charitas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis. Denique ipſe Apoſtolus dicat per quid cognouerũt. Per ea, inquit, quæ facta ſunt intellecta &c. Vnde conſtat quòd nec perfectè cognouerunt, quem minimè dilexerunt. Si enim integrè cognouiſſent, bonitatẽ quæ pro eorum redemptione in carne naſci & mori voluit, nõ ignorarent. Sed audi quid eis de eo reuelatum fuerit: Sempiterna virtus eius & diuinitas. Vides quia quod ſublimitatis, quod maieſtatis eſt, in præſumptione ſpiritus non Dei, ſed ſui rimati ſunt? Quòd autẽ mitis ſit & humilis corde non intellexerunt. Nec mirum: quia caput eorum Beemoth nihil humile, ſed omne ſublime videt.

Quòd vera ſapientia illuminat pariter & inflammat.

L *Et obſcuratum eſt inſipiens cor eorum.* Sol nõ omnes quibus lucet etiam calefacit. Sic ſapientia cunctos quos docet quid faciendum ſit, non etiam accendit ad faciendum. Aliud eſt diuitias multas ſcire, & aliud poſſidere. Nec notitia diuitem facit, ſed poſſeſſio. Sic aliud noſſe Deum, & aliud timere. Nec notitia ſapientem, ſed timor facit qui afficit. Túne ſapientem dixeris quem ſua ſcientia inflat? Quis illos ſapientes dicat, niſi inſipientiſſimus, qui cùm cognouiſſent Deum, non tanquam Deum glorificauerunt, aut gratias egerunt? Et benè initium ſapientiæ timor domini: quia tunc primùm Deus animæ ſapit, cùm eam afficit ad timendum, non cùm inſtituit ad ſciendum. Times Dei iuſtitiam, times potentiam: & ſapit tibi iuſtus & potens Deus, quia timor ſapor eſt. Porrò ſapor ſapientem facit, ſicut ſcientia ſcientem, ſicut diuitiæ diuitem. Quid ergo prior locus tantùm præparat ad ſapientiam? Præparatio rerum cognitio eſt. Verùm hanc facilè ſequitur elationis tumor, ſi non reprimat timor. Vt meritò dicatur Initium ſapientiæ, qui ſe peſti inſipientiæ primus opponit. Ibi itaque acceſſus quidam eſt ad ſapientiam, hîc ingreſſus.

BALDVINVS.

Quòd auaritia ſpreto Deo coli faciat creaturam.

M *Qui mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei in ſi. cor. ho.* Hoc auari faciunt, qui auaritiam ſectantes poſtpoſita imagine Dei, amant & colunt imaginem nummi, cuius precium in errore & ſtulta hominum opinione conſiſtit. Quid enim ſunt argentum & aurum publicæ monetæ charactere ſignata,

gnata, niſi quædam ſimulacra regum & opera manuum hominum? Hi ſunt ô auare, hi ſunt Dei tui, quos toto corde, tota mente, tota anima diligis, quos præcipuo honore colis, in quibus confidis, in quibus totam ſpem in omni neceſſitate ponis.

Quòd charitas in alterum ſemper tendat.

CHaritas Dei diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis. Charitas quæ per gratiã in nobis eſt, aliquo modo repræſentat nobis qualis ſit illa incomprehenſibilis charitas quæ Deus eſt, cuius natura ſiue charitas ſiue benignitas eſt. Natura charitatis eſt hæc, ſicut intimo quodam ſenſu ipſius charitatis nobis medullitus intimatur, & amare & velle amari. Sicut enim ignis non poteſt non ardere, ſic & charitas non poteſt non amare. Amor enim ignis eſt, & amare hoc eſt ardere. Et ſicut ignis non ſe continet intra ſe, ſed in hoc moueri videtur vt ſemper attingat quæ incendat: ſic & amor ſe ſemper in alterum transfert, & bonorum ſuorum requirit participem. Aeſtimatione enim charitatis omne bonum pulchrius eluceſcit, cùm in commune deducitur quantum decet. Cap. 5. N

PETRVS RAVENNAS.

Quòd genus humanum mors deuoret ore.

Per vnum hominem peccatum in hunc mundum intrauit, & per peccatum mors. Si ex Niniuitis ſingularis populi & vnius vrbis nonnunquam homines diu lamentati ſunt diſcrimen, quæ mens non totis tenebris obſcuretur, quos oculos in fontes non redigat, quando vnius lapſus extitit ruina cunctorum, & vnius culpa omnium defluxit ad pœnam, ac parentis vitium vniuerſo generi ferale exitium præparauit? Intrauit in hunc mundum. Miraris eum poſteris obfuiſſe, qui facinore ſuo damnauerit mundum? Peccatum autem nec natura nec ſubſtantia eſt, ſed accidens: & hoc eſt peccatum naturæ, quod eſt fumus oculis, quod febris corpori, quod dulciſſimis fontibus amara ſalſedo. Vtique purus & lucidus eſt oculus per naturam, ſed per fumi conturbatur & obſcuratur iniuriam. Et per peccatũ mors. O crudelis fera, & non vno capite in hominum genus ſæuire contenta, quam videmus tota humanæ ſtirpis germina tam precioſa deuorantem trino ore! Si quidem peccatum capit, mors deuo- O

deuorat,deglutit infernus.Et ita in omnes homines pertráſiit.O dura hæreditas!O crudelis!O miſeri quib⁹ nec adipiſci libuit,nec renunciare licuit nos hæredes!Et ne hoc iniuſtum forſitan videatur, reſpondetur: Quia omnes per vnum. Nunquid non in ſemine tota arbor? Vitium ergo ſeminis,vitium eſt totius arboris.

Quòd lex peccati vulnus aperuit,non ſanauit.

P *Lex ſubintrauit vt abundaret delictũ.* Venit lex quæ & vulnus proderet, & tandẽ vetuſto languori ſupernum aduenire medicum nunciaret. Venit lex quæ mandatorum fomẽtis in cutem produceret,quod in altum malè letaliter ſçuicbat. Venit lex vt gladio præceptorum apoſtema longi temporis aperiret, & collectã diu ſaniẽ ſalutaris ſubinde ſequeretur effuſio:nec tamẽ per ſe aut vulnus claudere,aut ęgrotanti perfectã valebat reddere ſanitatem. Et ideo ſequitur: Vbi abundauit peccatum, ſuperabundauit & gratia. Acſi diceret: Vbi dilatatum eſt vulnus,ſupereſſuſa eſt ſanitas.

Quòd periculoſior ſit infirmitas quæ patitur recidiuum.

Cap.6. Q *Quid ergo dicemus? Permanebimus in peccato vt gratia abundet?* Si prona eſt delinquentibus pietas, ſi futura bona malis præſentibus acquiruntur:quid nobis virtutum iter arduum, quid inter malos iugis ſeruandæ innocentiæ cruciatus? Augeantur humana facinora, vt bonitas cœleſtis exuberet. Ad hoc ipſe reſpondet Apoſtolus: Abſit. Siquidem vt medicus nõ vulneri,ſed curæ proficit & ſalutati:ita & Deus non peccato, ſed homini largitus eſt gratiam. Nec ad multiplicanda,ſed ad delenda delicta imbrem ſuæ pietatis effudit. Igitur inimicus eſt curę,qui ſemper curari æſtuat, nec vnquam deſiderat perſanari. Fugienda eſt iſta dementia. Recidiua enim letalis eſt ſæpius ægritudo.

RICARDVS.

Quòd ſit nouitas nullis paſſionibus ſubiacère.

R *In nouitate vitæ ambulemus.* Ad illatam iniuriam hilareſcere, obiectam contumeliam non erubeſcere, de tribulatione gaudere,nónne hoc eſt in nouitate ambulare,& ſecundum aliquem modum ſeipſum impaſſibilem oſtendere, & ſuis paſſionibus non ſubiacère?

BALDVINVS.

De triplici homine,& triplici cruce.

Vetus

Vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, vt deſtruatur corpus peccati, vt vlterius non ſeruiat peccato. Ego ſum vetus homo morti vicinus, homo terrenus portans imaginem terreni. Homo carnalis vænundatus ſub peccato. Homo animalis non percipiens ea quæ ſunt ſpiritus Dei. Homo reus mortis & cruce dignus. Nec vna tantùm cruce. alia enim crux debetur terreno, alia carnali, alia animali. Et ego vnus homo omnes iſti, & omnes iſti in me vno, & omnes cogitationes eorum aduerſum me in malum. S

De homine terreno.

Homo terrenus vetus homo eſt. Cœpit enim à diebus antiquis, à diebus præuaricationis Adæ. Huius imaginem portant, qui terrena ſapiunt, qui solùm cogitant quæ ſunt mundi, qui nimis amant terrenam ſubſtantiam, & terrenam gloriam, quorum conuerſatio in terra eſt non in cœlis. Non enim reſpiciunt cœlum, ſed oculos ſuos ſtatuunt declinare in terram. Lingunt & comedunt omnibus diebus vitæ ſuæ, conglutinatus eſt in terra venter eorum. Semper intrant in inferiora terræ, donec deglutiantur à terra, ſicut Dathan & Abiron. Homo huiuſmodi, amicus mundi eſt. vnde & inimicus Dei conſtituitur. Hic eſt enim qui contra Chriſtum clamat dicens: Tolle, tolle, crucifige eũ. Terreni nẽpe erant qui dicebãt: Si dimittimus eum ſic, omnes credent in eum, & venient Romani, & tollẽt locũ noſtrũ & gentẽ. Nondũ inuidia terreni hominis cõtra Chriſtum quieuit. Perſequitur enim Chriſtum in nobis, ne viuat Chriſtus in nobis. Si quis ergo Chriſti eſt, armet ſe zelo vindictæ contra perſequutorẽ Chriſti. Clamemus ad alterutrũ pro Chriſto contra inimicũ Chriſti. Sed quã accuſationẽ afferemus aduerſus hominem hũc? Ecce homo qui nõ ponit Deũ adiutorẽ ſuum, ſed ſperat in multitudine diuitiarũ ſuarum, & præualuit in vanitate ſua. Tolle, tolle, crucifige eum. Si hunc dimittis, nõ es amicus Cæſaris. Sic fecit, ſic fiat ei. Crucifixit, crucifigatur. Dignus eſt cruce & reus eſt mortis. T

De cruce hominis terreni.

Quænam, inquis, eſt crux hominis iſtius? Aeſtimo quòd contemptus mundi. Quæ quidem crux quaſi ex duobus lignis aptatur, contemptu ſ. terrenæ ſubſtantiæ, & contemptu terrenæ gloriæ. Totus ergo extẽdatur in cruce, in longũ & in latũ. In contemptu terrenæ gloriæ, hoc eſt in voluntaria vilita- V

vilitate,extendatur altitudo eius:in contemptu terrenæ ſub ſtantiæ,hoc eſt in voluntaria paupertate, extendatur latitudo eius.

De homine carnali.

X Eſt alia crux in qua appendendus eſt homo carnalis.Homo iſte amat vinum & pinguia,ocium & ſecuritatem,indui purpura & byſſo,quotidie ſplendidè epulari. Quæcunque deſiderant oculi eius,nō negantur eis.Omnia deſideria ſua in impetum voluptatis relaxat . Quis autem ſit finis huius hominis,in parabola de diuite & Lazaro declaratur. Mortuus eſt,inquit,diues,& ſepultus eſt in inferno.Melius eſt ergo nobis huiuſmodi hominem morti tradere in interitum carnis, quā cum ipſo trahi in puteū interius.Mortificāda eſt itaque caro noſtra & crucifigenda,vt deſtruatur corpus peccati.iuxta vocem prophetæ dicentis ad dominum:Confige timore tuo carnes meas.

De cruce carnalis hominis.

Y Quoniam verò ad carnalem hominem dictum eſt:Tu verò odiſti diſciplinam : nulla dignior crux inuenitur quàm auſteritas regularis diſciplinæ,qua crucifigitur carnalis homo,cui cruciatus eſt diſciplina quam odit.Hæc crux ex legibus abſtinentiæ & continētiæ quaſi ex duobus lignis extruitur. Abſtinentia enim gulam temperat,& lex continētiæ in omnibus ſenſibus mentis & corporis luxum frænat:& in his eſt omnis carnalis homo.

De animali homine.

Z Animalis autem homo quis ſit Apoſtolus declarat dicēs: Animalis homo non percipit ea quæ ſunt Dei. Carnalis homo à terreno hômine amoris proprietate differre videtur. Amat enim ille terram,hic amat opera carnis.Animalis autem homo vel ſenſu vel affectu cognoſcitur . Animalis eſt ſenſu, qui non ſapit ea quæ ſunt ſpiritus Dei . Animalis eſt affectu,cui non ſapiunt ea quę ſunt ſpiritus Dei.Qui animalis eſt ſenſu,ignorat & errat,in tenebris ambulat,neſcit quò vadat.Qui animalis eſt affectu,ſine affectione eſt, diuini amoris affectum in ſe non ſentit.

De cruce hominis animalis.

A Crux igitur huius hominis eſt æmulatio Dei ſecundum ſcientiam . Scientia enim & æmulatio arma ſunt militiæ noſtræ non carnalia, ſed potentia Deo ad deſtructionem muni tio

nitionum,quibus nos armamus deſtruentes conſilia & omnem altitudinem extollentem ſe aduerſus omnem ſcientiá Dei, & in captiuitatem redigentes omnem intellectum in obſequium Chriſti. Aduertere eſt in his verbis Apoſtoli, altitudinem aduerſus ſcientiam Dei extolli. Quæ eſt autem hæc altitudo,niſi de qua dicitur:Noli altum ſapere? Hæc eſt altitudo animalis hominis,qui in vanitate ſenſus ſui ambulat. Altitudo autem crucis ſcientia Dei eſt,quæ in captiuitatem redigit omnem intellectum in obſequium Chriſti. Latitudo verò animalis hominis,eſt animalis affectus. Vagatur enim per illicita in via lata quæ ducit ad perditionem. Latitudo verò crucis,eſt affectus deuotionis in latitudinem charitatis. Sunt autem nonnulli qui æmulationem Dei habent, ſed non ſecundum ſcientiam Dei. Alij autem ſciētiam Dei habent,& non æmulationē. Verùm vt ex duobus lignis crucis ſtatura compingatur,iungenda eſt ſcientiæ æmulatio, & ſcientia æmulationi,ne ſit indiſcreta deuotio,vel indeuota diſcretio.

Sequitur:

Vt deſtruatur corpus peccati,vt vltra non ſeruiat peccato. Si per corpus peccati rectè intelligitur conſenſus peccati,tunc corpus peccati verè deſtruitur, cùm tentanti concupiſcētiæ non conſentitur. Carnalis autem homo quaſi homo peccati eſt & filius perditionis,habens corpus peccati:cui concupiſcentia quaſi pro anima eſt,& conſenſus quaſi pro corpore. Et cùm concupiſcentiæ plenè conſentitur,quaſi corpus peccati viuificatur,& iam peccato ſeruitur. B

PETRVS.

Quòd lex peccati ſit occaſio non peccatum.

PEccatum non cognoui niſi per legem. Acſi dicat: Aurum auaritia non eſt,ſed auaritiam nó cognoui niſi per aurum. Vinum ebrietas non eſt,ſed ebrietatem non cognoui niſi per vinum. Pulchritudo corporis non eſt concupiſcentia,ſed formæ decus. Formæ concupiſcentia me rapuit & perduxit ad lapſum. Peccatum non cognoui niſi per legem. Vitia non noſſe felicitatis eſt, noſſe periculi,viciſſe virtutis. Quod enim ignis aridæ ſegeti, hoc vitia corpori ſunt humano. Nam ſi ad mentem & ſenſus peruenerint, inextinguibile gignitur & exhalatur incendiú: & niſi iudex cœleſtis Cap.7. C

leſtis corda rigauerit, omne robur cordis & corporis redigitur in fauillam.

BALDVINVS.

Quòd carnis motus canum latratibus & latrunculis comparetur.

D *Iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum.* Sic ſunt indiſciplinati motus in corde vel in corpore noſtro, ſicut latratus canis, qui moleſtus eſt viatoribus magis latratu quàm morſu. Latratus quidem moleſti ſunt & ſuſpecti, ſed morſus noxij: & latratus valent ad cuſtodiam & cautelam. Nam interdum pro nobis latrant, & non ſemper cótra nos, Deo ita diſpenſante vt cautè ambulemus, vt ad vigilandum excitemur, ne vnquam per ſecuritatem obdormiamus in morte. Quòd ſi canes latrant circa domum, nunquid ideo non in pace cuſtoditur domus? Et ſi contradictio aliqua eſt in carne noſtra, non ſolùm rationi, ſed etiam voluntati noſtræ contraria: nunquid ideo non poſſidemus terram? Imò poſſidemus, licet nōdum omnino vt volumus, ſed vt pro tempore poſſumus. Et in regno pacis latrunculi inueniuntur. Sed deprehenſi comprehenſi ſuſpenduntur, aut aliis ſuppliciis addicuntur.

BERNARDVS.

Quòd in nobis vitia non ſunt mortua, ſed compreſſa.

E *Scio quia non habitat in me bonum.* Quamúlibet in hoc corpore manens profeceris, erras ſi vitia putas emortua, & non magis oppreſſa. Velis nolis, intra fines tuos habitat Iebuzæus, ſubiugari poteſt, non exterminari. Scio, inquit Apoſtolus, quia non habitat in me bonum. Parum eſt, & male eſſe fateatur. Ait: Non quod volo, hoc ago, ſed quod odi, ipſum facio. Si autem quod odi, illud facio, non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum. Denique medium vitiorum virtus tenet. Ac perinde ſedula eget non ſolùm putatione, ſed etiam circuncisione. Alioquin verendum ne vndique illabentibus imò arrodentibus vitiis illa dum neſcis paulatim elangueat: aut ſi ſupercreuerint, ſuffocetur. Vnde in tanto diſcrimine conſilium eſt obſeruare diligenter, & mox vt renaſcentium capita apparebunt, prompta ſeueritate ſuccidere. Non poteſt virtus cum vitiis pariter creſcere. Ergo vt illa vigeat, iſta creſcere non ſinantur. Tolle ſuperflua, & ſalubria creſcunt. Vtilitati accedit quicquid cupidi-

piditati demis.

Quòd boni dicendi ſunt,qui mente ſeruiunt legi Dei.

Scio quia in me non eſt bonum. Diſcernit quod dicit in ſe, F
in carne ſua interpretans, propter contradictoriam legem quæ in ea eſt. Nam habet legem in mẽte,eaque melior. An non lex Dei bona? Quòd ſi malus eſt propter legem malã, quomodo non propter bonam bonus? Lex Dei eius in mẽte ipſius,atque ita in mente vt ſit & mentis. Teſtis ipſe eſt. Inuenio,ait,aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ. Nunquid ſuum dixerit quod carnis ſuæ eſt, & non ſuum quod mentis ſuæ eſt? Quòd magis ſuum ſit fatetur ipſe,cum malum quod in carne eſt, ita à ſe alienum cẽſet vt dicat: Iam non ego operor illud, ſed quod habitat in me peccatum. Et ideo fortè ſignanter aliam dixerit legem inuentam in membris ſuis,quòd alienam hanc & quaſi aduentitiam reputaret. Vnde Paulus non iam malus eſt propter malum quod in carne habet, ſed bonus propter bonũ quod in mente habet. An non bonus qui cõſentit legi Dei quoniam bona eſt? Quòd ſi ſeruit legi peccati,carne hoc facit non mente.

Quòd velle bonum habeamus à Domino,velle ſimpliciter a natura.

Velle adiacet mihi &c. Velle ineſt nobis ex libero arbi- G
trio,non etiam poſſe quod volumus. Nõ dico velle bonũ, aut velle malum, ſed tantùm velle. Velle enim bonum, profectus eſt,velle malum,defectus, velle verò ſimpliciter, ipſum eſt quod vel proficit vel deficit. Porrò vt eſſet ipſum creans, gratia fecit,vt proficiat,ſaluans gratia fecit,vt deficiat,ipſum ſe deiecit. Itaque liberum arbitrium nos facit volentes,gratia beneuolos. Sicut enim aliud eſt timere ſimpliciter,aliud timere Deũ,aliud amare,aliud amare Deũ: nam timere & amare ſimpliciter prolata, naturales ſunt affectiones: cum additamento, virtutes: ſic aliud velle, & aliud bonum velle. Simplices nanque affectiones naturaliter inſunt nobis, quaſi ex nobis: additamenta,ex gratia. Quod ergo creatio donat,gratia ordinat, vt nil aliud ſint virtutes, quàm ordinatæ affectiones. A Deo enim velle,ſicut & timere & amare, accepimus in conditione naturæ, vt eſſemus aliqua creatura. Velle autem bonum, quomodo & timere & amare Deum, accipimus in viſitatione gratiæ,

vt

vt ſimus Dei creatura.Creati quippe quodammodo noſtri in liberam voluntatem,quaſi Dei efficimur per bonam voluntatem.Porrò bonam qui liberam facit,& ad hoc bonam vt ſimus initium aliquod creaturæ eius:quia expedit nobis magis omnino non fuiſſe,quàm noſtros permanere. Nā qui voluerunt ſui eſſe,vtique ſicut dij ſcientes bonum & malū, facti ſunt non tantùm iam ſui, ſed & diaboli . Itaque libera voluntas nos facit noſtros:mala,diaboli: bona, Dei. Cæterum ſiue Dei ſimus,ſiue diaboli,non tamen ſimiliter deſinimus eſſe & noſtri . Manet enim vtrobique libertas arbitrii, per quam maneat & cauſa meriti. Sanè diabolo noſtra nos voluntas mancipat,non poteſtas eius. Deo ſubiicit eius gratia,non noſtra voluntas.

HVGO DE SANCT. VICTORE.

Quòd Dei non viuit ſpiritu, quem eius eloquium non accendit.

Cap.8. H QVi ſpiritum Chriſti non habet,hic nō eſt eius. Spiritum Chriſti non habet, qui verba Chriſti audiendo non ardet. Spiritus enim ſanctus in linguis igneis apparuit.

In quibus quiſque carni debeat vel non debeat obedire.

I *Fratres debitores ſumus non carni, vt ſecundum carnem viuamus*. Debitores ſumus carni, vt eam cohibeamus ab iniquitate,exerceamus in virtute , & ſuſtentemus in infirmitate. Sed debitores ei non ſumus , vt ſecundum illam viuamus, id eſt,vt quod horret fugiamus,& quod diligit appetamus. Sic enim nec à malo declinaremus , nec bonum aliquando faceremus.

BERNARDVS. De triplici libertate.

K *Ipſa creatura liberabitur à ſeruitute corruptionis in libertatem gloriæ filiorum Dei.* Triplex eſt libertas.Eſt enim libertas à peccato,libertas à miſeria,libertas à neceſſitate.Prima naturæ.Secunda gratiæ. Tertia vitæ vel gloriæ. Primò nanque in liberam voluntatem & voluntariam libertatem conditi ſumus nobili Dei creatura. Secundò reformamur in innocentiam noua in Chriſto creatura . Tertiò ſublimamur in gloriam perfecta in ſpiritu creatura . Prima libertas habet plurimum honoris. Secunda virtutis. Tertia cumulum iucunditatis. Ex prima præſtamus cæteris animantibus.In ſecun-

cunda carnem: Mortem in tertia ſuperamus. Solus autem Chriſtus inter omnes filios Adam libertatem ſibi vendicat à peccato. Sed & libertatem à miſeria habuit potentia non actu. Nemo quippe tollebat animam eius, ſed ipſe ponebat eam. Et oblatus eſt, ſed quia voluit. Sicut & natus ex muliere, ſicut & factus ſub lege. Fuit ergo & ipſe ſub lege miſeriæ. ſed quia voluit, vt liber inter miſeros & peccatores vtrunque iugum fraternis à ceruicibus amoueret.

Quomodo ſanctis etiam mala cooperentur in bonum.

Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum, his qui ſecundum propoſitum vocati ſunt ſancti. Non te terreat quòd audiſti nomen ſanctitatis. Quòd non ſecundum meritum ſed ſecundum propoſitum, non ſecundum affectionem, ſed ſecundum intentionem ſanctos vocat. Et tu ergo ſi poſueris in corde tuo declinare à malo, & facere bonum, tenere quod accepiſti, & proficere ſemper in melius: ſed & ſiquid aliquando minus rectè egeris, vt eſt humana fragilitas, non in eo perſiſtere, ſed pœnitere & corrigere quãtũ potes: eris ſine dubio ſanctus, ſed cui interim clamare neceſſe ſit: Cuſtodi animam meam quia ſanctus ſum. Vis ergo noſſe quẽadmodum huiuſmodi ſanctis omnia cooperantur in bonũ? Non curro modò per ſingula, inimici noſtri ſunt iudices. Si enim ipſi pro nobis, quomodo non omnia ſimul cum illis? Porrò nobis duplex aduerſatur hoſtium genus, malum ſ. duplex, quod facimus & quod patimur, culpa ſ. & pœna. Itaque cùm ſit vtraque contraria, erit vtraque pro nobis ſi volumus: vt pœna quidẽ a culpa liberet, & aduerſus pœnã adiuuet culpa. Ecce enim compũgimur in cordibus noſtris, & in cubili conſcientiæ ſuper delictis præteritis. Sed delinit conſcientiam, & corrodentium dentes peccatorum conterens reducit ſpem veniæ pœnitentia iſta & voluntaria pœna quam patimur. Non ſolum autem præterita, ſed & futura repellit. Nam & tentantia propulſat vitia, & nõnulla ſic perimit, vt aut rarò aut nunquam venenatum audeant erigere caput. Sic pœna pro nobis facit aduerſus culpã, vt vel omnino non ſit, aut minor ſit pœna. Culpa etiam agit vt aut nõ ſit, aut minor ſit pœna. Qui enim perfectè ſenſerit peccati onus & animæ læſionem exteriorẽ, aut ex toto non ſentiet, aut parũ ſentiet pœnam, nec reputabit laborem quo

nouerit peccata deleri præterita, futura caueri. Sicut nec ſanctus Dauid conuitiantis ſerui reputauit iniurias, memor filij perſequentis.

Quòd bonus ſit comes bono ſpiritui, corpus hominis.

M *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Verum id profectò, nam & ipſum corpus quod animam dicitur aggrauare, vide quomodo animę diligenti Deũ cooperetur in bonũ. Valet enim illi corpus ſuũ infirmũ, valet mortuũ, valet reſuſcitatũ. Primò ad fructum pœnitentiæ. Secundò ad requiem. Tertiò ad conſummationẽ. Meritò ſine illo perfici non vult, quod in omni ſtatu in bonum ſibi ſubuenire perſentit. Bonus planè fidúſque comes caro ſpiritui bone, quæ ipſum aut ſi onerat iuuat, aut ſi nõ iuuat exonerat, aut certè iuuat, & minimè onerat. Primus ſtatus laborioſus, ſed fructuoſus. Secundus ocioſus, ſed non faſtidioſus. Tertius etiam glorioſus.

GALFRIDVS.

Quòd electis non ſolùm bona, ſed etiam mala proficiant ad ſalutem.

N *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum.* Non enim bona tantum, ſed etiam mala bonis proficiunt ad ſalutem. Quidni poſſint? Abſit vt vincat malitia ſapientiam. Et cum multi etiam bonis in ſui perniciem abutantur, bene malis vtentes nonnulli inueniuntur. Bene itaque vtitur bonis quę facit, qui rectè offerẽs, rectè etiam diuidit, ſolam in his omnibus quæ rectè egerit quærens ſalutem propriam, proximorum ædificationem, gloriam Dei. Iuſtitiæ eſt hoc, quod ſuum eſt cuique reddere. Bene vtitur bonis, qui recipit ea in timore & in gratiarum actione, & neceſſitatis conſideratione beneficia ſumit actoris. Temperantiæ hoc, quæ & ipſa ſecunda ſpecies eſt virtutis. Bene vtitur malis quæ fecerit, qui exinde non modò humilior intra conſcientiam ſuam, ſed etiam feruentior ad agendam pœnitentiam, & ſollicitior fuerit ad cautelã. Bene vtitur malis quæ patitur, qui eorum breuitatem, leuitatem, vtilitatem ſemper attendit. Et horum quidem duorum, prudentiæ alterum eſt, alterum fortitudinis.

CASSIANVS.

Quòd mens perfecti debeat biformes euentus vniformi conſtantia ſuperare.

Scimus

Scimus quoniam diligentibus Deum omnia cooperantur in bonũ. Omnia inquã, ſiue mors, ſiue vita, ſiue proſpera, ſiue aduerſa. Vbiq; qui Deũ diligit, inuenit occaſionem ſalutis. Verùm ſicut de perfectis ac ſapientibus hoc dicitur, ita de infirmis pronunciatur ac ſtultis, omnia aduerſari viro inſipienti. Nec proſperis enim rebus proficit, nec emendatur aduerſis. Eiuſdem nanque virtutis eſt triſtia fortiter ſuperare, cuius & moderari ſecunda. Et eum qui in vno eorum ſuperatur, neutrum ſufferre certiſſimum eſt. Facilius tamen quis elidi poteſt proſperis quã aduerſis. Hæc enim inuitos interdũ retinẽt atque humiliant, & cõpunctione ſaluberrima vel minus peccare faciunt vel emendant. Illa verò mollibus mẽtem ac pernicioſis extollentia blandimentis, ſecuros felicitatis ſuæ prouentu, ruina maiore proſternunt. Proinde mens viri iuſti non debet eſſe ſimilis cæræ vel alterius cuiuſque materiæ mollioris, quæ ſemper characteri ſignantium cedens pro eius forma atque imagine figuratur. Quanquam in ſe tandiu retinet, donec alio rurſum ſuperimpreſſo ſignaculo reformetur. Atque ita fiat vt nunquam in ſua qualitate perſiſtat. Quin potius debet eſſe velut quoddam adamãtinum ſignatorium, vt inuiolabilem menſuram figuram ſui ſemper cuſtodiens characteris, vniuerſa quę incurrerint ſibi ad qualitatem ſui ſtatus ſignet atque formet, ipſa verò inſignita nullis incurſibus poſſit. O

Quòd ſecurus optat interire pro Chriſto, qui nouit neminem poſſe mori pro Chriſto.

Optabã anathema fieri à Chriſto pro fratribus meis. Vas electionis, charitatis repletus affectu, etiã anathema optat fieri à Chriſto, dummodo ei familia multiplex acquiratur, & ad gloriam ſui patris, ſalus totius Iſraëliticæ plebis accreſcat. Securus enim optat interire pro Chriſto, qui nouit neminem poſſe mori pro vita. Cap. 9: P

BERNARDVS.

Quòd in corde compuncto dominus inuenitur.

P*Rope eſt verbum in ore tuo & in corde tuo.* Non te oportet ô homo maria tranſfretare, non penetrare nubes: non grandis tibi oſtenditur via, vſque ad temetipſum occurre Deo tuo, vſq; ad cordis cõpũctionẽ Cap. 10: Q

& confeſſionem oris occurre, ſaltem exeas de ſterquilinio miſeræ conſcientiæ, quoniam indignum eſt illuc actorem pietatis intrare.

Quòd ſeruorum Chriſti fides & confeſſio ſit ornatus.

R *Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem.* Iuſtitia in corde, panis in domo eſt. Et beati qui eſuriunt iuſtitiam, quoniam ipſi ſaturabuntur. Sit ergo iuſtitia in corde tuo. Et iuſtitia quæ ex fide eſt. hæc enim ſola habet gloriam apud Deum. Sit etiam in ore confeſſio ad ſalutem. Cõfeſſionem inquam & decorem inducre, quam maximè ſtolam in miniſtris ſuis Chriſtus acceptat.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd nihil deſit homini qui Deum habet.

S *Corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutẽ.* Magnum per hoc fidei noſtræ videmus eſſe compendium, quando inter cor & linguam ſalutis humanæ verſatur & geritur ſacramentum. Habes homo vnde credere debeas. Corde creditur ad iuſtitiam. Habes vnde debeas confiteri. Ore autem confeſſio fit ad ſalutem. Et quid dicam? Totum in ſe habet homo qui Deum habet. Deum verò habet, qui eum ſuum credit & confitetur actorem. Et quia corde creditur ad iuſtitiam, ore autem confeſſio fit ad ſalutem: ſanctificate corda, mũdate labia, iuſtificate linguam, vt vox fidei baiula de pectore toto ſanctitatis procedat exemplo.

BERNARDVS.

Quòd in conſpecta mundi fabrica, Dei potentia, ſapiẽtia, benignitas commendentur.

Cap. 11. T EX *quo omnia, per quẽ omnia, in quo omnia.* Tria in magno huius mundi opere cogitare debemus. videlicet quid ſit, quomodo ſit, ad quid ſit cõſtitutus. Et in eſſe quidẽ rerũ inæſtimabilis potentia cõmendatur, quòd tã multa, tam magna, tam multipliciter, tã magnificè ſunt creata. In mũdo autẽ ſapiẽtia ſingularis elucet, quòd hæc quidẽ ſurſum, hæc verò deorſum, hęc in medio ordinatiſſimè ſint locata. Si verò ad quid fact⁹ ſit mediteris, occurrit tã vtilis benignitas, tã benigna vtilitas, quæ etiã ingratiſſimos quoſque multitudine & magnitudine beneficiorum poſſit obruere. Potentiſſimè ſiquidem ex nihilo omnia, ſapientiſſimè omnia pulchra, benigniſſimè vtilia ſunt creata.

Quòd

Quòd Chriſto qui ſe pro nobis obtulit, noſmetipſos re pendere debeamus.

OFferentes hoſtiam viuam, Deo placentem. Quid offeremus, aut quid retribuem⁹ Chriſto pro omnibus quæ retribuit nobis? Ille pro nobis obtulit hoſtiam precioſiorem quam habuit, qua nimirum precioſior eſſe non potuit. Et nos ergo faciamus quod poſſumus, optimũ quod habemus offerentes illi, quod ſumus vtique noſmetipſi. Quis mihi tribuat vt oblationem meam dignetur maieſtas tanta ſuſcipere? Duo minuta habeo, corpus & animam meam. Vtinã hęc perfectè tibi Deus poſſim in ſacrificium laudis offerre! Longè enim vtilius mihi eſt vt offerar tibi, quàm vt deſerar mihi ipſi. nam ad me ipſum anima mea conturbatur. Fratres, morituro domino Iudæus mortuas hoſtias offerebat. Sed iã nunc Viuo ego dicit dominus, nolo mortem peccatoris, ſed magis vt conuertatur & viuat. Non vult dominus mortẽ meam, & non libenter offero ei vitam meam? Hæc eſt enim placabilis hoſtia, hoſtia Deo placẽs, hoſtia viua. Sed in oblatione domini tres fuiſſe leguntur, & in hac quoque tria à domino requiruntur. Fuit in ea oblatione Ioſeph ſponſus matris domini, cuius filius putabatur: fuit & ipſa virgo mater, & puer qui offerebatur. Sit ergo & in oblatione noſtra conſtantia virilis, ſit continentia carnis, ſit conſcientia humilis, ſit inquam in propoſito perſeuerandi animus virilis, ſit in continentia caſtitas virginalis ſit in conſcientia ſimplicitas & humilitas puerilis. Cap. 12. V

PETRVS RAVENNAS.

Quòd dandi ſit auidus, qui vt largiatur exorat.

Obſecro vos per miſericordiam Dei. Mira pietas quæ vt largiatur exorat. Hic nãque beatus Apoſtolus non humana petẽs, ſed diuina cõferẽs ſic precatur: Obſecro vos &c. Medicus auſtera remedia cùm recipere perſuadet ægrotos, agit precibus, nõ cõpellit imperio, ſciẽs infirmitatis nõ voluntatis eſſe quòd ſalutaria reſpuit, quotiens profutura repellit infirmus. Et filium pater non poteſtate, ſed amore ad rigorẽ pertrahit diſciplinæ. Sed quare nõ ꝑ virtutẽ Dei aut gloriã precatur Apoſtolus, ſed tãtũ per miſericordiã Dei? Quare? Quia per ipſam ſolã & crimẽ perſequutoris euaſit, & apoſtolatus tanti adeptus eſt dignitatem. Sicut ipſe fatetur X

dicens: Qui prius fui blaſphemator & perſequutor, ſed miſericordiam conſequutus ſum.

Quas hoſtias Chriſtianus ſacerdos debeat immolare.

Y *Vt exhibeatis corpora veſtra.* Apoſtolus ſic rogando omnes homines ad ſacerdotale faſtigium iam prouexit. Vt exhibeatis corpora veſtra, hoſtiã viuã. O inauditũ Chriſtiani pontificatus officiũ, quãdo homo ipſe ſibi eſt & hoſtia & ſacerdos! Mirũ planè ſacrificium, vt corpus ſine corpore, ſanguis ſine ſanguine offeratur. Sed hoc ſacrificiũ, Chriſti deſcendit ex forma, qui corpus ſuũ pro vita ſeculi vitaliter immolauit. Et verè corpus ſuum fecit hoſtiam viuã, qui viuit occiſus. Hinc martyres morte naſcuntur, ſiue vitam inchoant, & in cœlo lucent, qui in terris putabantur extincti. Et tu igitur induere ſanctitatis ſtola, præcingere balteo caſtitatis. Sit in velamento capitis tui Chriſtus, crux in frontis tui munimine perſeueret. Pectori tuo appone diuinę ſcientię ſacramentũ, in odore thymiama ſemper orationis accẽde. Arripe gladiũ ſpiritus. Altare cor tuũ pone, & ſic corpus tuũ admoue Dei ſecurus ad victimã. Deus fidẽ nõ mortẽ quærit, votũ nõ ſanguinẽ ſitit. Placatur volũtate nõ nece. Sic igitur ſiet corpus tuum hoſtia viua, ſi nullo peccati iaculo fuerit ſauciatũ. Nõ enim poteſt mori, qui in tali gladio meretur occidi. Sanctã, Deo placẽtẽ. Quãtũ enim immaculata victima placat Deũ, tantum ſi maculata fuerit exacerbat. Rationabile ſit obſequium veſtrũ. Obſequium ratione vigens, feruor eſt, quod non ratione frętatur. Quis enim nõ vocatus ad aulæ regalis ſe prorripit ſeruitutem? Quis ſine titulo militari militem ſe auſus eſt profiteri? Quis ſine dignitatis infulis, nomen dignitatis inuadit? Hinc ſiquidem Saul tumens regali vertice, dum putat ſibi de ſacerdotio quid licere, regnũ quod acceperat altaris temerator amiſit. Hinc Iudæus dum legem ſine legis ratione excolit, legis interimit auctorem.

BERNARDVS.

Quòd id prius diſcendum ſit, quod vicinius eſt ſaluti.

Z *Dico autem per gratiam quæ data eſt mihi omnibus qui ſunt inter vos, non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem.* Non prohibet ſapere, ſed plus ſapere quam oportet. Quid eſt ſapere ad ſobrietatem? Vigilantiſſimè obſeruare quid ſcire magis priúsve oporteat. Tempus enim

breue

breue eſt. Eſt autem quod in ſe eſt, omnis ſciẽtia bona, quæ tamen veritate ſubnixa ſit. Sed tu qui cum timore & tremore tuam operari ſalutem pro temporis breuitate feſtinas, ea ſcire prius ampliúſque curato, quæ ſenſeris viciniora ſaluti. Nónne medici corporum medicinæ portionem definiunt, eligere in ſumendis cibis quid prius, quid poſterius, & ad quem modum quidque ſumi oporteat? Nam etſi bonos conſtat eſſe cibos quòd eos Deus creauit: tu tamen ſi in ſumendo modum, & ordinem non obſerues, ipſos tibi reddis planè non bonos. Ergo quod dico de cibis, hoc ſentite & de ſcientiis.

PETRVS RAVENNAS.

Quòd ſit etiam in ſcientia modus diſcretionis.

Non plus ſapere quàm oportet ſapere. Omnium quidem ciborum ſal ſalubre eſt condimentum, ſi menſura non deſit. Alioquin ſi ſine modo, & ipſum perit, & quod ſalierit, perdit. Amaricat enim nimietas quod poterat ſapere menſura. Sic qui in nobis eſt ſenſus, ſi modum teneat, dat ſaporem, intellectum parit, cor dilatat, auget ingenium, maturat dicenda, audienda componit, fitque ſibi dulcis & deguſtátibus tota dulcedinis plenitudo. Et planè erit ille melleus ſenſus, qui ore proferat nil amarum. Ad hoc enim inuitat Apoſtolus cùm ait: Non plus ſapere quàm oportet ſapere, ſed ſapere ad ſobrietatem. A

BERNARDVS.

Quòd ſanctorum eſt gaudere cum gaudentibus & lugentibus collugere.

Gaudete cum gaudentibus, flete cum flentibus. O quàm breui termunculo totius religionis depinxit inſigne! Quàm eleganti clauſula propoſuit pietatem, æquitatem ſtatuit, ſubmouit inuidiam! His vberibus mater eccleſia lactat proficientes, perfectos nutrit. Faceſſat hinc ſecularis plauſus, inſania & lætitia mundialis abſcedat. Quia non eſt gaudere impiis, dicit dominus. Nunquid illorum os gaudio impleri exiſtimas, qui lætantur cùm malefecerint? Nunquid qui veſtiuntur purpura & byſſo, gaudium & lætitiam obtinebunt? Abſit vt in terra ſuauiter viuentium, gaudiorum inueniatur materia, cùm tantis alternationibus tota mundi facies immutetur, & eleuans allidatur & reſpiret alliſus. Sed eſt gaudium continua ſibi iucunditate B

firmiſſimum,quod perfectus animus de ſecura ſibi conſcientia pollicetur. Mens enim ab huius mundi aſpergine purè preſſéque deterſa, & in diuinæ contemplationis acumé totum deſiderij ſibi figens affectũ,gaudens gaudet in domino. Talis anima minas aſpernatur,neſcit timorem,ſpem falſam eludit, & omnium ſcandalorum immunis,in pace in idipſum dormiens requieſcit.

Quæ debeant eſſe verba prælatorum.

C *Gaudete cum gaudentibus,flete cum flentibus.* Materni breuiter exprimuntur affectus:quia nec dolere paruuli,nec valere queunt abſque illa quæ genuit. Vtrobique eam neceſſe eſt ſuis conformari viſceribus. Hæc debent eſſe verba prælatorum quibus ſuos ſubditos lactent,congratulatio ſcilicet & compaſſio. Et congratulatio quidem exhortationis, compaſſio verò conſolationis lac fundit. Porrò vtranque ſpeciem vberum cœlitus irrorari pio pectori ſuo ſpiritualis mater toties ſentit, quoties viſitatione ſpiritus ſancti illuſtratur. Videas eam mox plenis vberibus paruulis incubare lactandis. Et ex vno quidé conſolatoria,ex altero verò exhortatoria vberius miniſtrare, prout ſingulis expedire videbit. Verbi cauſa: ſi quem forte ex iis quos genuit in euangelio, deprehendit aliqua tentatione concuſſum, & non poſſe iam ferre vim tentationis, quomodo condolet? quomodo mulcet? quomodo plangit? quomodo conſolatur? quot arguméta pietatis mox reperit,quibus erigat deſolatum? Econtrario,ſi promptum,ſi alacrem, ſi bene proficientem cognouerit, exultat, aggreditur ſalutaribus monitis, accendit amplius, inſtruit in quibus poteſt vt perſeueret,vtque in melius proficiat exhortatur. Omnibus ſe cõformat,omnium in ſe tranſfert affectus, matrem ſe probat, non minus deficientium quàm proficientium. Quantos hodie ſecus affectos videmus de iis qui animas regere ſuſceperunt? Quod enim ſine mirabili gemitu dicendum non eſt, Chriſti opprobria, ſputa, flagella, clauos, lanceam, crucem, & mortem, hæc omnia in fornace auaritiæ conflant, & profligunt in acquiſitione turpis quæſtus, & precium vniuerſitatis ſuis marſupiis includere feſtinant, hoc ſanè ſolo à Iuda Scariothe differentes, quòd ille horum omne emolumentum denariorum numero compenſauit, iſti voraciori lucrorum ingluuie pecunias exigunt infinitas.

Ani-

Animarum nec caſus reputatur,nec ſalus. Non ſunt profectò matres, qui cùm ſint de crucifixi patrimonio nimium incraſſati,impinguati,dilatati,non compatiuntur ſuper contritione Ioſeph. Qui mater eſt,non diſſimulat, habet vbera & non vacua. Gaudet cum gaudentibus, flet cum flentibus.

BALDVINVS.

Quòd membra ſibiinuicem ſeruiant,ſibi proſint.

Multi quidem vnum corpus ſumus, alter alterius membra. Vnus autem ſpiritus totum corpus noſtrum per membra & iuncturas & compages eorum viuificat, pacémque mutuam conciliat,in qua vnitas ipſa conſeruatur. Conciliat autem in mutuis obſequiis membrorum mutuáque patientia. Attendite & videte quæ ſingula ſunt propria,quomodo communi vtilitati deſeruiunt. Oculus non tantùm ſibi videt,ſed & pedes dirigit in greſſibus eorum. Os non ſibi tantùm comedit,nec ſtomachus digerit, ſed commune negocium geritur, & quod toti corpori nutriendo & ſufficiat & proficiat:ore ſumitur,ſtomacho digeritur. Nónne lingua ſiqua pars corporis lædatur, quaſi affectum compatientis & vocem patientis aſſumens, contra lædentem clamat: Quid me lædis? Nónne cor de communi vtilitate ſollicitum conſilia diſponit apud ſe ita & pro aliis,ſicut & pro ſe? Nónne manus ad miniſtrandum natæ,& ad ſeruiendum donatæ,vt quotidiana docet experientia,ad obſequium pedum ſeſe humiliant? Quòd ſi manus,vt caſu nonnunquam accidit,ab altera vulneretur:nunquid quę læſa eſt,zelo vindictæ armatur,& percuſſa repercutit? Nónne illa quæ læſit quaſi reatus ſui conſcientia, & quaſi dolore pœnitentiæ compuncta,velut ſatiſfactionis nomine,ſorori læſæ medelá curationis quā optimā poteſt,adhibere feſtinat? Nōne ipſa obſequii humilitate pro venia ſupplicat,& vt ſibi ignoſcatur orat? Nōne deuota ſedulitate,& ſuę benignitatis ſtudio omnē malignitatis ſuſpicionē excuſat? Eſt & aliud quod nos ędificare poſſit. Si prę ſenſerit oculus minacē gladiū in caput feriendum vibrari,mox quaſi inconſultè,aut timoris,aut furoris calore manus ſe interponit, & gladio opponit,aut etiam occurrit, & in ſuum periculum feſtinat, dum capiti metuit,ſibi non metuit,& vt parcatur capiti, nō parcit ipſa ſibi.

ſibi. Quò quæſo nos trahunt hæc exempla, niſi ad mutuam patiẽtiam, mutuam humilitatem, mutuam charitatem? Nõne Deus ſcripſit legem amoris in nobis, quæ nos erudiat de nobis? Sed qui legem dedit, det nobis & benedictionem. Amen.

BERNARDVS.

Quòd bona ſint coram Deo & hominibus prouidenda.

E *Prouidentes bona non tantùm coram Deo, ſed etiam coram omnibus hominibus.* Docet nos Apoſtolus bona etiam coram hominibus prouidere. Sed inter hæc notandum, quòd ſi in hac parte vt aſſolet, minus opera noſtra profecerit, ſit iam nobis pro nimio, vt ab homine iudicemur. Non quòd eatenus id oporteat paruipendi, vt non debeat quis ſecundum Deum & in timore eius, vel declinare, vel compeſcere ſcandala proximorum: ſed quòd vbi neceſſe eſt alterum fieri è duobus, melius ſit vt ſcandalum oriatur, quàm veritas relinquatur. Nam eſt veritas ipſa quæ Chriſtus eſt, cauſantibus Phariſæis quòd peccatores reciperet, peſſimis licet hominibus rationem reddere non neglexit, quorum tamen iudiciis, vt peccatores abiiceret, minimè acquieuit.

CASSIANVS.

Quòd omni cedat iniuriæ mens, quam charitas emolliuit.

F *Non vos defendentes chariſſimi, ſed date locum iræ.* Id eſt nequaquam ad vindictam iracundia cogente tendatis, ſed date locum iræ. Hoc eſt, non ſint corda veſtra ſic impatientiæ ac puſillanimitatis anguſtiis coarctata, vt violentam commotionis procellam cum irruerit ſuſtinere nõ poſſint. Sed dilatamini in cordibus veſtris ſuſcipiẽtes aduerſos iracundiæ fluctus in illis extentis finibus charitatis, quæ omnia ſuffert, omnia ſuſtinet. Et ita mẽs noſtra amplitudine lõganimitatis ac patientiæ dilatata habeãt in ſe conſiliorũ ſalutares receſſus, in quibus receptus quodammodo atque diffuſus teterrimus iracũdiæ fumus protinus euaneſcat. Date locum iræ, aut cedendo locum, vel permittendo nocere. Vel certè ita damus locum iræ, quotiens commotioni alterius humili atque tranquilla mente ſuccumbimus, & quodammodo dignos nos qualibet iniuria profitentes impatientiæ obſequimur ſæuienti. Cæterùm ii qui ita ſenſum apoſtolicæ perfectionis inclinant, vt locũ iræ illos dare exi-

ſtiment,

ſiment, qui ab iraſcente diſcedunt, videntur mihi diſceſſione fomitem non abſcindere, ſed nutrire.

BERNARDVS.

Quòd ex charitate ſint omnia facienda.

NEmini quicquam debeatis, niſi vt inuicem diligatis. Non voluit Apoſtolus vt alia quælibet debita negarêtur, cùm alibi dicat: Cui honorem, honorem &c. in hunc modum. Sed vt plenius intelligas quid in vtroque ſenſerit vel mouerit, vide quemadmodum inter radios ſolis minora quælibet luminaria non videntur. Sic ergo dilectio alia quæuis debita ſuperans, quaſi ſola regnet in nobis, vt quicquid debetur cæteris, ſibi vendicet, & ex dilectione omnia faciamus. Cap.13. G

GALFRIDVS.

De quinque ſomni generibus.

Fratres ſcientes quia hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. In his verbis notandum eſt quòd non ſimpliciter tempus ſed ſignanter horam nominat Apoſtolus, quamuis habeant quidam codices, quod notandum magis videtur: Scientes tempus quia hora eſt iam nos de ſomno ſurgere. Horam dicês, innuit breuem moram, & ſic omnê dilationis amputat occaſionem. Nec putandum quòd Apoſtolus horam eſſe ſurgendi de ſomno dixit naturali. Quinque enim ſpecies ſomni, præter eum qui in vſu omnibus eſſe cognoſcitur, diuina nobis videtur inſinuare ſcriptura. Primus ſpeculatorius. Secundus diſſimulatorius. Tertius reprehenſibilis. Quartus damnabilis. Quintus indifferens & communis eſt omni carni. In primo delectatio ſuauitatis. In ſecundo vmbra eſt diſſimulationis. In tertio torpor negligentiæ. In quarto mortifera quædam mentis obliuio interioris hominis claudit oculos, & vigorem ſepelit rationis. Quintus terrenorum actuum habet conſummationem. Similiter colligit, diſſimiliter aliquando reſurrecturos. Primum nobis commendaſſe videtur ſopor qui oblatis hoſtiis in Abraham legitur irruiſſe. Sed & ſomnus Iacob, in quo ei viſio ſpiritualis apparuit, & ille forſitan Salomonis, in quo ſapientiam petiit & accepit. Ad ſecundum verò non incongruè referatur, quòd in grauiſſima tempeſtate propter ipſum orta Ionas iacuit ſopore deprehenſus fortè deprehendendus. H

dus. Euidentius ad eiuſmodi ſomnum pertinuit, quòd ventis ſæuiētibus & mari intumeſcēte præceptor nihil eis præcipiens dormiebat in naui. Ad tertiū ſomnū pertinuit, quòd Noë temulentus, nudatus & irriſus, demum expergefactus erubuit. In quarto forſitan ſomno dormiens Loth filiarum maculatus eſt inceſtu, Siſara ſoporatus clauo tabernaculi tēpora trāsforatus occubuit, capite truncatus interiit Holophernes. Ad quintum omnes nos oportet eſſe paratos: quia quales nos exceperit, tales eſt redditurus, & diuino exhibiturus iudicio. De quo dominus archiſynagogi filiam ſuſcitaturus dicebat: Non eſt mortua puella, ſed dormit. Sic & Lazarum amicum ſuū dormire dicebat. Et primus eius teſtis Stephanus inter ſaxa frementium & furentium populorum feliciter obdormiuit in domino. Primus Abrahā in ſopore ſuo ſuper his quæ circa generationē ſuam mox futura diſponebantur edoctus, illam nobis ſpeculationem cōmendat quæ circa ſenſus ſolet allegoricos occupari, ad temporalē ſtatum eccleſiæ pertinentes. Viſio ſancti Iacob anagogica fuit, dum aſcendentes & deſcendentes angelos intuebatur, & dominū innixum ſcalæ. Salomon verò ad regēdum populū Dei, ſapientiam magis cognoſcitur accepiſſe moralem. Similiter Ionas in ſecundo genere diſſimulabat tranſgreſſionē ſuam, Sampſon fortitudinē, Chriſtus auctoritatem. Sed deprehenditur qui peccatum diſſimulat, & meritū ſuum cogitur aliquotiens manifeſtare qui celat, & exercet officij poteſtatem, qui diſpenſatoriè ſuſtinebat. In genere tertio ſomnus Noë, ſomnus oſtiariæ, ſomnus adoleſcentis qui Paulo prædicante cecidit, & expirauit. Hæc nobis innuunt quòd iſte minus cauet neglīgētiam in operibus ſuis, ille minus prouidet ſibi commiſſis, alius parum intendit ſui ſermonibus præceptoris. Dum enim ſic dormiunt homines, zizania in medio tritici ſuperſeminat inimicus. In quarto genere ſomnus Loth, Siſaræ, Holophernis, alios per ignorantiā, alios per hypocriſim, alios per intemperantiā obdormire in morte deſignat. Et in iis quidā quòd grauiter peccent neſciunt ignorantes, ſciunt ſed neſciuntur ſimulantes, ſciuntur & ſciunt improbi, & impudētes. Væ miſeris! ignorantia noſtra quandoque dānabilis eſt. Sed peccata voluntaria & ſcienter cōmiſſa merentur vt in alia incidamus crimina etiā ignorantes. Quòd ſi timendum nobis eſt ab incogni-

cognitis (iuxta illud, Delicta quis intelligit?) quid de eis facimus, quæ nos in illa præcipitant? Meticuloſa ſcientia, quòd peccati cauſa, & peccati pœna, peccatum eſt. De cætero periculoſa hypocriſis, periculoſa nihilominus impudentia eſt, nec occultare peccatum, nec prædicare conſilij eſt. Nam & ſimulata æquitas, duplex eſt iniquitas, & iniquitas diſſimulata fit multiplex. Quinto genere omnes dormire videntur mortui, ſicut omnes ſunt reſurrecturi. Illo nobis ſomno quando ſit dormiendũ, multò magis conſiderare nos conuenit, quàm quãdo ſurgendũ. Nam ad reliqua quatuor forſitan poterit pertinere quod Apoſtolus ait: Hora eſt iã nos de ſomno ſurgere. Et duobus quidem nouiſſimis nunquam expedit indulgere, nunquã differre qui fuerit occupatus in illis. Hora eſt quantũcunq; monetur vt diſcedat ab iniquitate omnis qui inuocat nomen domini. Ne tardes conuerti ad dominum, ignorans quid ſuperuentura pariat dies. Ab hoc ſomno mortis nunquã nõ eſt hora ſurgendi. Hora ſurgendi eſt, quia breuis mora viuendi. Duobus autem primis generibus dormitionis aliquo modo indulgendum, ſi tamẽ dicendũ quòd indulgeatur primo, cui tota auiditate potius incũbendum. Surgendum tamen eſt & ab illis, vt quod fuerit diſſimulatũ, tempore opportuno aliquando debeat exhiberi, & ad operationẽ interdum deſcendere non detrectet, cui fuerit datum vt aſcenderet ad ſpeculationem. Veruntamen ne tunc quidem dum manus in opere obedientiæ eſt, mens à ſacra meditatione & oratione recedat. Iam de ſecundo genere dormitionum, ſiquid forſitan occultãdũ humana verecundia perſuaſit, hora eſt, vt excutere ſomnolentiã, diſcutere conſcientiam, decutere verecundiã debeamus. Nũc enim propior eſt noſtra ſalus quàm cum credidimus. Videtur autẽ Romanis quibus ſcribebat Apoſtolus, perſuadere à maiori, vt ſi fidem ſuſceperant, cum abeſſent longius à ſalute, quod difficilius videbatur, multò magis nunc ſectarẽtur opera fidei & ſalutis, & vigilãtius exercerentur tanquam domeſtici fidei, & ſaluti propinquiores. Nobis autem cõſiderandũ eſt in his verbis Apoſtoli, quòd exurgentibus in occurſum ſuum appropinquat dominus cũ ſalute, & qui mane vigilauerint ad eum, inueniẽt eum. Prope eſt dominus his qui recto ſunt corde. Prope eſt ſalus, cùm inſenſibiles eſſe deſierint. alioquin ſi obturauerint aures, ſi

frontes

ſrontes obdurauerint, ſi obfirmauerint animos, ſi lapidea corda prætulerint, longè à peccatoribus ſalus.

I Prima à ſalute receſſio faſtidium eſt languentis animæ, cùm omnem eſcá abominans appropinquat ad portas mortis, languet oratio, friget deuotio, diſplicet lectio, horret etiá ſolitudo, excidit charitas, grauis videtur ſobrietas, caſtitas inſuauis, paupertas anxia, ſilentium triſte, ſeruilis obedientia, humilitas vilis. Ex hoc iam quædá ſaſcinatio nugacitatis de cubiculo negligentiæ in plateas curioſitatis expellit, & ſeipſam ignorans anima ad paſcédos hœdos egreditur. Nec deeſſe pericula poterunt improuidè diſcurrétí per ardua montiú, per prærupta rupiú, per aſpera vepriuм, per profunda paludú, per torrentiú concaua, per condenſa ſyluarum. Hoſtilibus inſuper nexibus irretitú conditio ſeruilis excipiet, nec facultas ſuppetet reſiſtendi. Quódq; miſerius eſt, nec pigebit miſeriæ, nec confuſionis tantæ pudebit. Vnde etiá ſpe reparationis adempta, eouſq; demum perueniet in profunda malorú, vt contémnens ineat fœdus cú morte, ne parata ſupplicia audiens expaueſcat. Alioquin iuſtificari poterat, ſi nó foret ſine timore. Cæterum ſi non modò à iudiciis Dei timuerit, ſed in ſpe veniæ pietatis intuitu reſpirauerit, ſed dolore ſimul appoſito conſcientia reatum ſuú conſiderans erubuerit, tentationi reſtiterit, conſultè pericula declinauerit, effuſum prius animum ad intelligentiam recollegerit, inter vitia & virtutes palato conualeſcente ſapienter diſcreuerit, proculdubio ſaluus erit.

K Hæc autem omnia vnus atque idem ſpiritus operatur, vnicus in eſſentia, multiplex in effectu. Inde eſt quòd ſpiritus ſapientiæ & intellectus, conſilii & fortitudinis, ſcientiæ & pietatis, & timoris domini perhibetur. In his ſeptem donis tanquam ſeptem dietis acceditur ad ſalutem, ſicut receditur totidem vitiis à ſalute.

L Primum eſt faſtidium boni. Secundum curioſitas. Tertium conſideratio. Quartum inertia. Quintum negligentia. Sextum deſperatio. Septimum obſtinatio animi & contemptus. Cæterum inter folia tanta verborum poterit fructus aliquis inueniri, ſi quiſque ſollicita conſideratione penſauerit quonam potiſſimùm ſomni genere dormiat, qualiter ſurgat, à ſalute quo gradu diſtet, quantum illi appropiet, vel ab ea forte recedat.

Quòd

Quòd non ſit meridies, donec ad lucis plenitudinem perueniatur.

Nox præceßit, dies autem appropinquauit. Quando hoc dicebat Apoſtolus? Quando ſol reuerſus ab inferis iam ſe ad alta cœli ſuſtulerat, ſignificans tunc eſſe adhuc modicum lumen, vt appropinquaſſe quàm veniſſe diem dicere maluerit. Quanto magis cũ adhuc ſimilitudo carnis peccati inſtar denſæ nubis operiret aurorã, ita vt Chriſto nec amara mors, nec crux probroſa defuerit? Quantò magis inquã tunc exigua tenuiſque admodum lux fuit, & quæ de auroræ magis quàm de ſolis prodire præſentia videretur? Erat ergo aurora & ipſa ſubobſcura ſatis tota illa Chriſti conuerſatio ſuper terram, vſque dum occumbens & rurſus exoriens ſolari ſuæ præſentiæ lumine clariori fugauit auroram, & mane facto abſorpta eſt nox in victoria. Ex tunc eleuatus eſt ſol, & ſenſim diffundens ſuos radios ſuper terram, cœpit paulatim vbique clarior apparere ſeruidiorque ſentiri. Verum quantũlibet incaleſcat, multiplicet, & dilatet radios ſuos per omne huius mortalitatis curriculum (erit enim nobiſcum vſque in conſummationem ſeculi) non tamen ad meridianum perueniet lumen, nec in illa ſui plenitudine videbitur modò, in qua videndus eſt poſtea ab iis quos hac viſione dignabitur. O verè meridies, plenitudo feruoris & lucis, ſolis ſtatio, vmbrarum exterminatio, deſiccatio paludum, fœtorum depulſio! O perenne ſolſtitium, quando iam non inclinabitur dies! O lumen meridianum! O vernalis temperies! O æſtiua venuſtas! O autumnalis vbertas! O quies & feriatio hyemalis! Aut certè ſi hoc magis probas, ſola tunc hyems abiit & receſſit. M

Quòd perfecta religio ſit, arma lucis induere, & opera reiicere tenebrarum.

Nox præceßit, dies autem appropinquauit. Abiiciamus ergo opera tenebrarũ, & induamur arma lucis &c. Abiiciamus (inquit) opera tenebrarum, id eſt ſomnolentiam & ebrietatem. Nam qui dormiunt, nocte dormiunt. Et qui ebrij ſunt, nocte ebrij ſunt, vt tanquam in die non dormitemus, ſed ambulemus, & hoc quidem honeſtè, non temulentè. Vides hominem cuius omne opus bonum, dormitat anima præ tædio? In tenebris eſt vſque adhuc. Vides inebriatam abſinthio, ſapientem pluſquam oportet: cuius nec N

oculus

oculus viſu, nec auris ſatiatur auditu, qui pecuniam aut ſimile aliquid diligens non ſatietur, longam inſtar hydropici ſitim bibens? Filius noctis eſt & tenebrarum. Nec facilè ſeparantur hæc duo. In deſideriis eſt omnis ocioſus, id eſt in ebrietate omnis ſomnolentus. Excutiamus ergo ſoporem & ebrietatem, id eſt negligentiam & cupiditatem. In his enim duobus mãdatis tota lex pendet & prophetæ, quæ ſunt, Declina à malo, & fac bonum.

HVGO DE S. VICTO.

Quòd Chriſto debeat indui Chriſtianus.

O *Induimini dominum Ieſum Chriſtum*. Formam Chriſti, ſimilitudinem Chriſti, hanc indue, aſſume, conformare, commẽtire. Surſum & deorſum pergit ſapientia, à fine vſque ad finem. Surſum maieſtate, deorſum humilitate. Si altitudinem reſpicis, nemo eſt Chriſto ſublimior. Si deiectionem, nemo humilior. Vide quantum deſcendit humilitate. Filius erat, & factus eſt ſeruus: & accepit non ſolùm conditionem ſerui, vt ſubeſſet, ſed & mali ſerui, vt vapularet. Et amplius, vt ſolueret per pœnam, quod non rapuerat per culpam. Quis ſic gloriari poteſt? Quis ſic humiliari? Vſque ad imum humiliatus, vſque ad ſummum exaltatus. Deſcẽde poſt Chriſtum humilitate infima patiendo. Aſcende poſt Chriſtum charitate ſumma appetendo. Perge cum ipſo, vt creſcas in ipſo. Imitari potes, non æquare.

BERNARDVS.

Cap.14. Quòd Dei regnum in voluptatibus non conſiſtit.

P NOn eſt regnũ Dei eſca & potus &c. Solet Apoſtolus in verbis eſſe breuis, in ſententiis copioſus. Tã ſignáter vniuerſa depromit, & ſic intonat ſpiritu & virtute, vt in ſerie ordinẽ, in ſenſu plenitudinem, in vtroque connexionẽ mirabiliter extendat. Non eſt, inquit, regnum Dei eſca & potus, ſed iuſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto. Quid ad hoc dicitis vos guloſi, quorum Deus venter eſt, quorum omnes vſus aut in ventre, aut ſub ventre: qui, vt ait alter Apoſtolus, in luxuriis enutritis corda & corpora veſtra? Audite, audite, quia eſca ventri, & venter eſcis. Deus autem & hunc & has deſtruet. O delicate qui deliciis & vitiis es circunfuſus atque confuſus, confuſionem expectas & mortem: non eſt regnum Dei eſca & potus, nõ

purpu-

purpura & byſſus: quia diues ille vtroq; circunfluus in puncto ad inferna deſcendit. Quid ergo? Iuſtitia, & pax, & gaudium in Spiritu ſancto. Attendis & intendis, quia gaudiũ in fine eſt. Sic fatui filij Adam præcipiti ſaltu iuſtitiã trãſiliẽtes & pacẽ, rem finalẽ in principiũ cõuertere & peruertere vultis? Nemo enim eſt qui gaudere nõ velit. Non ſtabit, & non erit illud: quia ſicut nõ eſt pax impiis, ſic nec gaudere impiis, dicit dominus. Nõ ſic impij, nõ ſic: ſed prius eſt iuſtitiã facere, pacẽ inquirere, & ſic demũ apprehẽdere gaudium, imò à gaudio cõprehẽdi. Sic cõuentus ille angelicus prius iuſtitiã fecit, cum ſtetit in veritate, & veritatis deſeruit deſertorem. Poſthæc illa pace firmati ſunt quæ exuperat omnẽ ſenſum. Quia cùm diuerſis honorum primatibus ambiantur, nullus eſt qui murmuret, qui inuideat nullus.

Quòd per iuſtitiã & pacẽ ad verum gaudiũ peruenitur.

Non eſt regnum Dei eſca & potus. Exhibent angeli iuſtitiam Deo, pacem inter ſe, gaudium ſibi. Sic & tu homo, noli prius rapere quod tuum eſt, & iuſtitiam quam Deo, & pacem quã proximo debes, contẽnere. Iuſtitia virtus eſt qua redditur vnicuique quod ſuum eſt. Tu non ſolùm iuſtitiam, ſed multas & multiplices iuſtitias debes Deo. Quicquid enim es, quicquid potes, debes creanti, redimenti, vocanti. Sed cum iuſtitiam feceris, fac & pacẽ. Si recordatus fueris quòd frater tuus habet aliquid aduerſum te, ſis humilis ad veniam petendã: ſi tu aduerſus illum, ſis facilis ad dãdam. Et ſic omnia membra erũt in pace. Sic enim ad duo iſta, charitatẽ ſ. & humilitatem parati, non poterimus omnino diſſenſionem ſentire. Diſcite, inquit, à me, quia mitis ſum & humilis corde. Mitis, quod pertinet ad charitatem, quæ ſcilicet patiens eſt, benigna eſt. Humilis, quod ad ipſam verbi pertinet proprietatem. Sic procedentibus erit gaudium in ſpiritu ſancto. Loquar quod expertus noui. Nunquid non orantibus nobis plærúque omnia viſcerũ ſuccutiuntur occulta ad memoriam gaudij illius quod eſt in Hieruſalem, & lachrymarum vnda vultus meditantium ſuperfundit? O ſi diceret: Si oblitus fuero tui Hieruſalem, obliuioni detur dextera mea. Adhæreat lingua mea faucibus meis, ſi non meminero tui. Si non propoſuero Hieruſalem, in principio lætitiæ meæ. Verè in principio lætitiæ, quia finis illic repoſitus eſt. Principium enim gaudij illius quod hic quandoq; ſen-

timus, ſtilla eſt,guttula eſt de flumine illo deſcendens, cuius impetus lætificat ciuitatem Dei. Quando veniet tempus vt perennibus gaudiis in ipſo diuinitatis fonte profundius immergamur, vbi vnda ad vndam ſine intercapedine & interpolatione continuetur? Eia ergo,eia ergo huic felici ternario feliciter inſiſtamus, vt per iuſtitiam & pacem ad gaudium veniamus.

EPISTOLA PRIOR AD CORINTHIOS.

BERNARDVS.

Quòd nobis Chriſti non minus profuit infirmitas quàm poteſtas.

Cap. 1. R Q*Vod infirmũ eſt Dei, fortius eſt hominibus*. Totum nobis de Chriſto valuit,totum ſalutiferum,totúmq; neceſſarium fuit. Nec minus profuit infirmitas quàm maieſtas. Quia etſi ex deitatis potẽtia peccati iugum iubendo ſubmouit, ex carnis tamen infirmitate mortis iura moriendo concuſſit. Sed & illa eius ſtultitia per quã ei placuit ſaluũ facere mundũ, vt mundi confutaret ſapientiam,confunderet ſapiẽtes: quòd videlicet cùm in forma Dei eſſet, Deo æqualis, ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiẽs:quòd diues cum eſſet,propter nos egenus factus eſt,de magno paruus,de celſo humilis, infirmus de potente,& cætera quæ paſſus eſt voluntate nõ neceſſitate,hæc ipſius quædam ſtultitia,nónne nobis fuit via prudentiæ,iuſtitiæ forma,ſanctitatis exemplum? Mors igitur à morte,vita ab errore,à peccato gratia liberauit.

GALFRIDVS.

Quomodo Chriſtus factus ſit nobis ſapientia,& iuſtitia, & ſanctificatio,& redemptio.

S *Chriſtus factus eſt nobis à Deo patre ſapientia, & iuſtitia, & ſanctificatio, & redemptio.* Igitur cui placent hæc, non placere illi non poteſt:& qui hæc amat, illum nequit non amare.

Factus eſt nobis ſapientia,vt expectata futuræ gloriæ præ-
mia per ipſius gratiam prælibemus.Iuſtitia,quòd ipſe ſit qui
operatur in nobis & velle,& operari, & perficere pro bo-
na voluntate.Sanctificatio,vt peccata quæ odimus,eius ope
& opere declinemus. Redemptio,vt per ipſum ab æternis,
quæ peccando meruimus,ſuppliciis eruamur.

Quòd latro prædicta quatuor in cruce habuerit.

Qui factus eſt nobis à Deo patre ſapientia,& iuſtitia,& ſan- T
ctificatio, & redemptio. Hæc quatuor vnuſquiſque noſtrûm
debet habere in ſe: ſanctificationem in contritione cordis,
ſapientiam in cõfeſſione oris,iuſtitiã in ſanctificatione ope-
ris, redemptionem in conſummatione virtutis. Qui enim
perſeuerauerit vſque in finem,hic ſaluus erit.Hæc quatuor
habuit latro qui in cruce Chriſtum cõfeſſus eſt.Habuit ſa-
pientiam:quia per fidem illuminatus,tunc Chriſtum Deum
eſſe cognouit,quando eũ omnes diſcipuli reliquerunt.Ha-
buit iuſtitiam ; quia alterum latronem blaſphemantem per
charitatem corripuit , & ſeipſum per pœnitentiam accuſa-
uit,& Chriſti innocentiam fideliter prædicauit.Hanc enim
triplicem portionẽ iuſtitiæ ſonant verba latronis. Ait enim
ad alterum : Nec tu times Deum , qui in eadem damna-
tione es? Ecce correptio per pietatem erga proximum. Et
nos quidem iuſtè (inquit) nam digna factis recipimus.Ec-
ce cognitio culpæ per pœnitentiam. Hic verò nihil mali
geſſit. Ecce prædicatio innocentiæ Chriſti. Habuit ſancti-
ficationem : quia per fidem & dilectionem Chriſtum ora-
uit,dicens: Memento mei domine dum veneris in regnum
tuum. Habuit participium redemptionis: ſicut dominus
ait: Amen dico tibi,quia hodie mecum eris in paradiſo.

BERNARDVS.

Quòd ſuperna nõ verbo docentur,ſed ſpiritu reuelãtur.

Nobis autem reuelauit Deus per ſpiritum ſuum. Cap. 2.
Quæ ſupra ſunt,non verbo docẽtur,ſed ſpi- V
ritu reuelantur. Verùm quod ſermo non ex-
plicat, oratio expetat, mereatur vita,puritas
aſſequatur. Sanè eorum admonitus quæ ſu-
pra ſe ſunt, non te exiſtimes mitti à me ſuſpicere ſolem,lu-
nam,ſtellas, non ipſum firmamentum,non aquas quæ ſuper
cœlos ſunt. Iſta enim omnia etſi ſuprà loco, precio tamen

infrà ſunt, & dignitate naturæ. ſunt enim corpora: noſtra portio ſpiritus eſt: quocirca ſuperius quippiam fruſtra quærimus, quod non ſit ſpiritus. Porrò ſpiritus eſt Deus, ſunt & angeli ſancti, & hi ſupra nos: ſed Deus natura, angeli gratia ſuperiores ſunt. Vnum ſiquidem noſtri & angeli optimum ratio eſt: Deus verò non ſui aliquid optimum habet, vnde optimum totus.

Quòd ſpiritualis non appetitum ſequatur, ſed iudicium rationis.

X *Spiritualis homo omnia diiudicat, & ipſe à nemine iudicatur.* Hic talis omne opus ſuũ trina quadam conſideratione præueniet. Primum quidem an liceat, deinde an deceat, poſtremò an expediat. Nam etſi conſtet in Chriſtiana philoſophia, non decere niſi quod licet, non expedire niſi quod decet & licet, non continuò tamen quod licet, decere aut expedire conſequẽs erit. Nõ enim minus deiecti quàm elati animi eſt, veluti rationis expertem non pro ratione, ſed pro libitu agere: nec iudicio agi, ſed appetitu. Quid tã beſtiale?

PETRVS RAVENNAS.

Quòd prædicator pro capacitate audientium, verbum ſuum debet moderari.

Cap.3. Y L*Ac vobis potum dedi, nõ eſcam.* Debet prædicator non quid ipſum dicere, ſed quid ſubditos audire deceat, attendere diligẽter, & paruulis impendere debitæ nutritionis obſequia, & blandimentis magis congrua quàm peritiæ verba depromere: non quadrare, ſed liquare ſermones, & eos adhuc teneris faucibus in modum lactis effundere: dicente Apoſtolo: Lac (inquit) vobis potũ dedi &c. Mutare voces, amare varios affectus. Et quid plura? mente, lingua, corpore, imbecillibus paruulorum motibus occupari.

GILLEBERTVS.

Quòd prudẽs prędicator pro captu audiẽtiũ verbũ facit.

Z *Tanquam paruulis in Chriſto lac vobis potum dedi, nõ eſcam.* Vtinam iſtud attendant qui facturi in conuentu fratrum ſermonum ſtudent magis alta quàm apta dicere, facientes apud infirmas intelligentias miraculum ſui, non ipſorum ſalutem operantes. Erubeſcunt humilia & plana docere, ne ſola hæc ſciſſe videantur. Erubeſcunt vbera habere, nudare

mam-

mammam, lactare paruulos. Quid iſtud eſt? Ideóne conſediſti in medio, cathedram tenens, vt ſcientiam iactes? an vt teneram ſubditorum lactes infantiam? Subtilia texis: artem qui audiunt, mirantur, eloquentiam laudant. Benè quidem, tamen ſi gratiam ſentiunt, ſi te diſputante audientium mouetur affectus, intellectus inſtruitur. alioquin quid ad præſens negocium peregrina quædam adducere quę auſcultantes non capiant? Magna eloquentiæ laus eſt, cauſam quam ſuſceperis aptè exequi, ad eius commodum cuncta referre, ſuſcepto inſeruire negocio. Nuſquam eloquentiæ tuæ euidentius dabis ſignum, quàm ſi humilem materiam exequaris ornatè, & ſermonis temperamento attollas quæ per ſe iacere videbantur. Nec tam debes attendere quæ dicere deceat hominem literatum, quàm quę debeant audire quos inſtruis. Quid enim inde conſequuntur, ſi ambules in magnis, & in mirabilibus, non dico ſuper te, ſed ſuper eos qui aſſident? Sublimia loquens, ſed non in tempore, quid aliud affectare videtur, quàm vt dicatur de ſe quod dictum eſt de Saluatore: Nunquam ſic loquutus eſt homo? Aſcendiſti cathedram vt alios ædifices, non vt teipſum infles: vt impleas, non vt exinanias teipſum, niſi eo modo quo ſe Saluator exinaniuit formam ſerui accipiens, vt nos carnis ſuæ lacte nutriret in ſalutem. Bonus imitator magiſtri Paulus, vbera non occultat, ſed habere ſe iactat. Tanquam paruulis, inquit, in Chriſto &c. Ipſe nouit cui menſam paret, & quibus vbera non occultet, ſed habere ſe iactet. Tanquam paruulis, inquit, in Chriſto &c. Ipſe nouit cui menſam paret, & quibus vbera porrigat.

GALFRIDVS.

Quòd nec negligentes, nec refugas Chriſtus ſaluet.

Dei enim adiutores ſumus. Coadiutores eſſe debemus noſtri Saluatoris in opere noſtræ ſalutis: alioquin omnia quidem poteſt ipſe, ſed inuitos & negligentes ſaluare, regnare facere refugas, perfidos & puſillanimes omnino nō poteſt: niſi quia facere poteſt ex inuitis voluntarios, ex negligentibus ſtudioſos, ſaluos ex perditis, ſuos ex alienis, ex pauidis perfidíſque magnanimitate robuſtos. A

HVGO DE S. VICTORE.

Quòd ſuper fundamentum Chriſtum diuerſa ædificiorum genera conſtruantur.

B *Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc aurum, argentum, lapides precioſos &c.* Triplex eſt amor, Dei, mundi, peccati. Quidam enim ſolum Deum amant: & hi ſuperædificant aurum, argentum, lapidem precioſum. In auro intellectum, in argento eloquium, in lapide precioſo opus incorruptum. Quidam præter Deum aliud amant, plus tamen Deum: & hi ſuperædificant lignum, fœnum, ſtipulam. In lignis affectum cognationis. In fœno, poſſeſſionis. In ſtipula, familiaritatis. In quibus omnibus etſi peccatum non eſt, eſt tamen peccati occaſio. Quidam contra Deum aliquid amant: & hi non ſuperædificant, ſed fundamentum deſtruunt: quia amor Dei eſſe in corde non poteſt, vbi non eſt vel ſolus vel ſummus.

GALFRIDVS.

Quomodo diuerſi fundamento fidei ſuperædificant vitia vel virtutes.

C *Alius ædificat ſuper fundamentum hoc lignum, fœnum, ſtipulam.* Stipula leuitatem, fœnum carnalitatem, lignum rigidam impuritatem deſignat. Nam & inobedientia prima in ligno commiſſa ad idem pertinere videtur. Superædificat fundaméto lignum, fœnum, ſtipulam, qui licet in profeſſione ſua ſtabilis perſeueret, aut in propria voluntate rigidior, aut mollior circa carnem, aut in actu vel in geſtu leuior inuenitur. Argentum ad eloquium beneſonans, aurum ad internam animi ſapientiam, lapides precioſi ad bonos pertinent mores. Poſſunt etiam per aurum opera bona, per argentum eloquia bona, per lapidem precioſum animi virtutes intelligi.

BERNARDVS.

Quòd ſtultum ſit in acceptis, tanquam ex ſe habitis gloriari.

Cap. 4. D *QVid habes quod non accepiſti? Si autem accepiſti quid gloriaris, quaſi non acceperis?* Non ait ſimpliciter quid gloriaris, ſed addit quaſi non acceperis: vt aſſerat reprehenſibilem non qui in habitis, ſed qui tanquam in non acceptis gloriatur. Meritò vana gloria nuncupatur huiuſmodi, veritatis nimirum ſolido carens fundamento. Veram enim gloriam ab hac ita diſcerne. Qui gloriatur, in domino glorietur. hoc eſt in veritate. Veritas quippe Dominus eſt.

Vtrunque ergo ſcias neceſſe eſt, vt quid ſis, & quòd à teipſo non ſis,ne aut omnino videlicet non glorieris,aut inaniter glorieris.

GALFRIDVS.

Quomodo peccati fermentum debeat expurgari.

EXpurgate vetus fermentum,vt ſitis noua conſperſio,&c. Si de peccato repropitiato ſecurum eſſe ſapiens dehortatur, quale erit de perpetrato, & vtrum adhuc repropitiato neſcientem,eſſe ſecurum? Fratres vetus offenſa nouam aliquando recipit talionem,nouum ingerit vetus plaga dolorem, vetus culpa nouam gignit confuſionem. Quis es igitur quem peccati conſcientia remordet? Rade fortius cõſcientiam,ne quid inueniatur veteris inhæſiſſe fermenti: & corrumpatur tua omnis quanlibet azima, quanlibet noua conſperſio. Huius fermenti,peccati ſcilicet, ſecundum virtutis ſpecies quatuor,quadrifaria debet eſſe purgatio. Prima ſiquidem temperantia frænat præcipitem:iuxta illud: Peccaſti,quieſce. Nec aliter dicitur ſane purgare fermẽtum, niſi quòd illud quodammodo cohibet ne vlterius feruear, & excreſcat. Oportet autem vt deinceps iſtud radat iuſtitia per compunctionem,prudentia lauet per confeſſionem,fortitudo tergat per ſatiſfactionem. Cap. 5. E

Quomodo paſcha domini edendum ſit.

Epulemur in azymis ſynceritatis & veritatis. Inuitat nos Apoſtolus ad paſchale conuiuium. Opportunè quidẽ, poſt quadrageſimale ieiunium. Cùm ieiunaſſet, eſurire dignatus eſt etiam Saluator,& ei ſanè angeli miniſtrarunt: nobis verò ſuum mittit Apoſtolum, vt nobis miniſtret. Epulari igitur & gaudere nos conuenit,quia dominus noſter mortuus fuerat, & reuixit. Vicit athleta meus, & quomodo non trepudiem?Pugnabant duo, fortis impegit in fortem, & ambo pariter corruerunt. Planè ita eſt. Sed fortior reſurrexit. Surrexit dominus de ſepulcro,ſuperauit hoſtem,patrẽ repropitiauit. Attendamus igitur ad pacificam hoſtiam, comedamus carnes agni cũ azimo pane,& lactucis agreſtibus. Siquidem caro eſt in veritate,panis in ſpecie,agreſtis lactuca in paſſionis commemoratione. F

PETRVS DAMIA.

Quòd ſynceras manus eſſe oporteat quæ Chriſti baiulẽt ſacramenta.

Cap. 6. G *Qui adhæret meretrici, vnum corpus efficitur.* Cur o ſacerdos qui ſacrum dare, hoc eſt ſacrificium Deo debes offerre, temetipſum prius maligno ſpiritui non vereris victimam immolare? Fornicans enim, à membris Chriſti abſcinderis, & corpus meretricis efficeris, Apoſtolo teſtante, qui ait: Qui adhæret meretrici, &c. Quid tibi cum corpore, qui per carnis illecebroſæ luxuriam membrum factus es Antichriſti? Quæ enim conuentio lucis ad tenebras? Si igitur redemptor noſter tantopere dilexit floridi pudoris integritaté, vt non modò de virgineo vtero naſceretur, ſed etiam à nutricia virgine tractaretur, & hoc cùm adhuc vagiret in cunis: à quibus nunc obſecro tractari vult corpus ſuum, cùm iam immenſus regnat in cœlis? Si mundis attingi manibus volebat in præſepio poſitus, quantam corpori ſuo nunc vult adeſſe munditiam, iam in paternæ maieſtatis gloria ſublimatus?

GILLEBERTVS.

Quòd Chriſtum deſidioſus non tam portare quã moleſtè trahere videatur.

H *Glorificate, & portate Deum in corpore veſtro.* Qui dicit hoc, portari à nobis vult Chriſtũ. Sedglorioſe, nõ cũ tędio, nõ cũ murmure, nõ cũ indignatione, & fluctuãte propoſito. Denique portari non trahi. Trahit cui oneroſus eſt Chriſtus, oneroſa caſtitas, oneroſa humiliatio, obedientia grauis, pauperies ſordet. Deformiter portas qui ſic conuerſaris. Faſcis quidem grandis tibi videtur fides, & pietas ponderoſa: non potes dicere, Faſciculus myrrhæ dilectus meus mihi. Quid? Fœnum tibi videtur fides tua, ſub cuius onere ſic ſedes, ſic gemis, ſic murmuras, quomodo plauſtrũ ſtridet onuſtum fœno. Nõ eſt fœnum Chriſtus, ſed flos eſt, ſed fructus eſt, ſed lignum vitæ eſt, lignum quod dat fructum ſuum in tempore ſuo: & tu non vis tempus expectare? Beati qui veſcuntur tempore ſuo.

HVGO DE SANCT. VICTORE.

Quòd faciendum non ſit, quod ſine culpa nequeat conſummari.

BOnum eſt homini mulierem non tangere. Quod ſine culpa fieri non poteſt, faciendum nō eſt. Arguere vis fratrem tuum? Vide ſi potes ſine culpa. Quid eſt ſine culpa? Purè, pacificè, ſine malitia, ſine ira. alioquin ſi iraſceris, cùm iraſcentem reprehendis, cadis in vitium quod damnas, & teſtis contra te efficeris. Si talis es, dimitte, noli tangere, ne tibi dicatur, Medice cura teipſum. Ille quidem increpãdus eſt, ſed à te non eſt. Cap. 7. I

BERNARDVS.

Quòd non ſit charitati contrarium, ſi peruerſus à iuſtorũ collegio ſeparetur.

Infidelis ſi diſcedit, diſcedat. Auferatur malus, ne malos generet. Neque enim poteſt arbor mala fructus facere niſi malos. Abſcindatur vt ouis morbida à grege, vt putridum membrum à corpore, qui iam ſe nouerit haberi tanquam ethnicum & publicanum. Et ne timueris eſſe contra charitatem, ſi vnius ſcãdalum multorum recompenſaueris pace. Quippe qui ſua fortè malitia fratrum cohabitantium turbare facilè poterat vnanimitatem. Melius eſt enim vt pereat vnus quàm vnitas. K

HILDEBERTVS.

Quantis præconiis virginitas honoretur.

De virginibus præceptum Domini non habeo: conſilium autem do, &c. Virginitas curarum eſt ſilentium, pax carnis, vitiorum redemptio, principatus virtutum. Virginitas contenta paruo, ſollicita eſt pro natura, non ambitioſa pro matrona. Damni virginitatis ſicut nulla eſt reformatio, ſic omnis recompenſatio inferior. Impar mercimonium eſt breue quæſtum iactura comparare perenni. Minus ſibi prouidet, quiſquis gratiæ virginitatis aliud anteponit. Incomparabili cõparantur precio, quo fur ſollicitetur vt aſportet, dominus vt ſeruet. Neſcit à quanta hæreditate decidit, quiſquis vt hæredes relinquat, ſimilitudinem angelorum deponit. Nunquid non intelligis ſabbatum conſilij, non pręcepti? Sabbatum quo feriatur ab opere carnis caro, quod ſapit quiddam ſupra carnem caro. Virginitas angelicam redolens conuerſationem cantat canticum nouum, quod nemo poteſt dicere præter eos qui cum mulieribus non coinquinati ſequuntur agnum quocunque ierit. Quippe quibus fuit cum Chriſto L

ſto quoddam virginitatis participiũ, quoddã eſt & in præmio conſortium. Sub hoc autem ſponſo fœcunditatem nõ impedit integritas, nec famulante concupiſcentia filij generantur. Beata nimirum ſponſa, cuius pudor dum concipit non deperit, dum generat non laborat. Beatiſſimus etiam ſponſus, cui niſi cohæreat nulla virgo eſt, nulla caſta niſi eũ diligat, nulla libera niſi ei ſeruiat. Eius prole nihil viuacius, cum qua nulla propagatur mortalitas. Eius dote nihil vtilius, in qua ſufficientiam comitatur æternitas.

BERNARDVS.

Quòd ex modo ſciendi improbatur ſcientia vel probatur.

Cap.8. M

QVi ſe putat aliquid ſcire, nondũ ſcit quomodo o.e.ſci. Non probat Apoſtolus multa ſcientem, ſi ſciẽdi modum neſcierit. Fructũ enim & vtilitatẽ ſciẽtiæ in modo ſciendi conſtituit. Quid ergo dicit modũ ſciẽdi? Quid, niſi vt ſcias quo ordine, quo ſtudio quo fine quæque noſſe oporteat? Quo ordine, vt id prius quod maturius ad ſalutẽ. Quo ſtudio, vt id ardentius quod vehementius ad amorem. Quo fine, vt non ad inanem gloriam aut curioſitatem aut aliquid ſimile, ſed tantùm ad ædificationem tui & proximi. Sunt nanque qui ſcire volunt eo fine tantũ vt ſciant, & turpis curioſitas eſt. Et ſunt qui ſcire volunt vt ſciantur ipſi, & turpis vanitas eſt. Qui profectò non euadent ſubſannantem ſatyricum, & dicentem: Scire tuum nihil eſt, niſi te ſcire hoc ſciat alter. Et ſunt item qui ſcire volunt, vt ſcientiam ſuam vendant, verbi cauſa, pro pecunia & honoribus, & turpis quæſtus eſt. Sed ſunt qui ſcire volunt vt ædificent, & charitas eſt. Et item qui ſcire volunt vt ædificentur, & prudentia eſt. Horum omnium ſoli vltimi duo non inueniuntur in abuſione ſcientiæ. Quippe qui ad hoc volunt intelligere vt bene faciant. Reliqui omnes audiant: Scienti bonum & non facienti, peccatum eſt illi. Ac ſi per ſimilitudinem dicant: Sumenti cibum & non digerenti, pernicioſum eſt ei. Cibus ſiquidem indigeſtus, & qui bonam non habet decoctionem, malos generat humores, & corrumpit corpus, non nutrit. Ita & multa ſcientia ingeſta ſtomacho animæ qui eſt memoria, ſi decocta igne charitatis non fuerit, & ſic per quoſdam actus animæ mo-

res;

res ſcilicet atque actus tranſfuſa atque digeſta, quatenus ipſa de bonis quæ nouerit vita atteſtante de moribus bona efficiatur: nónne illa ſcientia reputabitur in peccatum, tanquam cibus oneroſus in prauos noxióſque humores? Malus humor peccatum, mali humores praui mores. An non inflationes & tortiones ſuſtinebit qui huiuſmodi eſt, ſciens ſcilicet bonum & non faciens? An non reſponſum mortis & damnationis habebit totiens in ſemetipſo, quotiens in mentem venerit ſermo quem dixit Ieſus: Quia ſeruus ſciens voluntatem domini ſui & non faciens, dignè plagis vapulabit multis? Vides ergo quàm verum ſit quoniam ſcientia inflat? Volo proinde animam primò ſcire ſeipſam, quòd hoc poſtulet ratio & vtilitatis & ordinis. Ordinis, quia quod nos ſumus, primum eſt nobis. Vtilitatis, quia talis ſcientia nō inflat ſed humiliat, & eſt quædam præparatio ad ædificandum. Niſi enim ſuper ſtabile fundamentum ſpirituale ædificium ſtare non poteſt. Porrò ſe ad humiliandum nihil inuenire anima viuacius poteſt, quàm ſi ſe in veritate inueneit tantum, non diſſimulet, non ſit in ſpiritu eius dolus. Nā quomodo non humiliabitur in hac vera cognitione ſui, cum ſe perceperit oneratam peccatis? mole huius mortalis corporis aggrauatam? terrenis intricatam curis? carnalium deſideriorum fæce infectam, cæcam, curuam, infirmam, implicitam multis erroribus? Expoſitam mille periculis? mille timoribus trepidam? mille difficultatibus anxiam? mille ſuſpitionibus obnoxiam? mille neceſſitatibus oneroſam? pronam ad vitia? inualidam ad virtutes? Vnde huic iam extollentia oculorum? Vnde leuare caput? Nónne magis conuertetur in ærumna ſua, dum configitur ſpina? Conuertetur ad lachrymas, ad plāctus, ad gemitus. Cōuertetur ad dominum, & temperabit mox amaram viſionem ſur læta Dei. Cui & dico: Ad meipſum anima mea cōturbata eſt p.m.e.r. Nec mediocris Dei viſio piū & deprecabilē experiri. Sicut reuera benignus & miſericors eſt & placabilis ſuper malitia. Cuius natura bonitas. Cuius proprium eſt miſereri ſemper & parcere. Tali itaque experimento & ordine ſalubriter innoteſcit Deus, cùm prius ſe homo nouerit in neceſſitate poſitum, & clamabit ad dominum, & exaudiet eum. Et dicet, Eruam te & ho. me. Et ſic gradus erit ad cogni-

cognitionem Dei,tui cognitio.Et ex imagine eius qui in te renouatur.Ipſe videbitur .Et vide quã neceſſaria ſit vtraque cognitio ad ſalutem. Nam ſi ignoras, non habebis timorem Dei in te,non humilitatẽ.Nemo igitur abſque cognitione ſui ſaluatur . qui tamen ætatem habeat ac facultatem cognoſcendi. Quod propter paruulos loquor & fatuos, quorum alia eſt ratio.Quòd ſi Deum ignoras,non potes amare quem neſcias,aut habere quem nõ amaueris.Noueris proinde te vt Deum timeas, Deum,vt ipſum diligas. In altero initiaris ad ſapientiam,in altero conſummaris.Cętera indifferentia ſunt,nec ſalutem ſi ſciantur,nec damnationem ſi neſciantur habentia. Nec tamen dico contemnendam aut negligendam ſcientiam literarum, quæ ornat animam,& erudit,vt poſſit etiam & alios erudire.

GALFRIDVS.

Quòd ad ſuperna feſtinet, qui veram ſcientiam vult habere.

N *Si quis exiſtimat aliquid ſcire,nondum nouit quomodo o.e.ſ.* Qui verò negligit in hac vita doceri, cum fatuis iure virginibus eſt ignorandus ignorans. Scire vultis quid docturus ſit doctor bonus in vita æterna?Et ego vellẽ.Sed non eſt huius loci,huius temporis,minus autem huius doctoris: ad æternitatem properet,qui doceri deſiderat:ad illum doctorem venire feſtinet,illum apprehendere ſtudeat,cui omnes erunt docibiles,& cui ſponſa loquitur dicens:Ibi docebis me.Et dabo tibi poculum ex vino cõdito. Ex maximis enim donis erit collatio illa ſcientiæ.

VVERRICVS.

Quòd calicem dæmonum bibat, qui fraternis detractionibus ebriatur.

O *Non poteſtis calicem domini bibere,& calicẽ dæmoniorũ.*Nõ poteſtis menſæ domini participes eſſe, & menſæ dæmonũ. An non tibi videtur non modò potatus,ſed & inebriatus calice dæmoniorum,qui libidinis,iræ,impatientiæ, aut ſimilium raptatur furore paſſionum?Ergo vt loquar de iis quæ iam magis in vſu quã in crimine ſunt,puto quòd ille menſæ dæmoniorum particeps ſit,& paſcens eos paſcatur ab eis,cuius os abundat malitia,& lingua concinnat dolos,ſedẽs aduerſus fratres ſuos loquitur, & aduerſus filiũ matris ſuæ ponit ſcandalum,qui etiam ſi non detrahit, libenter detrahen-

hemé audit, qui ſcurrilitate ſtultiloquij cachinnantes diſſolutũ. Videat ergo qui eiuſmodi eſt, an dignũ ſit, vt volutatus dudum in cruore immolato, & ſordibus dæmonũ, mox admittatur ad menſam Chriſti & angelorum.

GALFRIDVS.

Quòd ſubiectos ædificent magiſtrorũ opera plus quàm verba.

Imitatores mei eſtote, ſicut & ego Chriſti. Paſtores & prælati quibus incũbit paſcere gregem Dei, eſtote eorum forma, vt vobis ipſi cõformari debeãt, non vos ipſis. Sic omnino decet & expedit, vt paſtoris boni dũ lingua reticet, opus clamet. Vberrima ſiquidem eſt paſcua gregũ, vita paſtorum. Quia tamen intus videt dominus gregis, & maximè interiora remunerat, ſit hęc forma ex animo, vt ędificet gregẽ qualitas actionis, dominũ gregis intentio pura lætificet. Cap. 11. P

BALDVINVS.

Quòd corpus Chriſti indignè ſumere, ſit non Saluatorẽ ſed iudicem manducare.

Qui manducat & bibit indignè, iudicium ſibi manducat & bibit. Non dicit non dignè, ſed indignè. Quis enim vſquequaque dignus? vel quis dignè accipiat quantuncunque ſit iuſtus, quantuncunque ſit perfectus? Magis eſt dignatio domini, quàm dignitas ſerui. At cùm iniuſtus accipit, periculũ augẽt indignitas peccatoris & indignatio iudicis. Iudiciũ enim ſibi manducat. Quare iudiciũ ſibi manducat? quia magis iudicem quàm Saluatorem manducat, non diiudicans corpus Chriſti. Proinde Paulus corpus ſuũ caſtigat, & in ſeruitutẽ redigit ne reprobus efficiatur. Quo ſuo metu grauiſſimè pauitantia corda noſtra percutit, vt amplius timeamus. Quid enim faciet virgula deſerti, vbi cõtremiſcit cedrus paradiſi? Q

BERNARDVS.

De effectu gemino charitatis.

Charitas patiens eſt, benigna eſt. Charitas patiens eſt, ſufficit. Charitas benigna eſt, cumulus eſt. Noli vinci à malo, charitas abundans eſt. Sed vince in bono malum, ſuperabundans. Non enim ſola patientia, ſed etiam benignitas Cap. 13. R

nignitas Dei Iudęos ad pœnitentiã adduxit. Quia benigna charitas etiã quos tolerat amat, & amat tã ardenter. Patiẽs charitas diſſimulat, expectat, ſuſtinet delinquentẽ: ſed benigna trahit, adducit, conuerti facit ab errore viæ ſuæ, denique cooperit multitudinem peccatorum.

GILLEBERTVS.

Quòd furti ſit, virtutem proximi vel detractione corrodere, vel ſilentio ſepelire.

S *Charitas non inflatur, non eſt ambitioſa.* Non enim charitas bonum ſingulare aut ſi habet amat, aut ſi non habet optat. Non vult aliis pręcellere, ſed ipſum magis habere bonum. Multi vnde inflẽtur non habent, ſed inflare ſatis optant vt habeant. Denique charitas quæ non quęrit quæ ſua ſunt, quomodo poterit quod eſt alienum decerpere? Quid tu inuidia alienum vis corrumpere bonum? Nunquid tibi adiicies quod ab alieno decerpis? Ita forſitan, ſed ſi corporalis aliquid pecuniæ ſubtrahas. Non ergo in clauſtralibus rapacitatis huiuſmodi vitium vereor. Eſt ſubtilius quoddam rapacitatis genus inuide? Quid enim? Rapacitatem non putas, ſi pecuniæ parcis, famam decerpis? Aliena ſi corrodis bona, quid inde tibi accreſcit? Euidenti forſitan veritate alienæ virtutis conteruntur in ore tuo dentes, quos ad derogandum paraueras. Non audes corrodere, non tamen potes collaudare. Sed nunquid non ideo rapis? Grauis rapacitas, cũ veram alterius gloriam etſi mendacio non corrumpis, ſilentio tamen ſepelis. Vis audire in ſola etiam æſtimatione rapacitatem? Non rapinam, inquit Apoſtolus, arbitratus eſt eſſe ſe æqualem Deo. Inuidam animam non poteſt intrare ęſtimatio boni de bonis alienis. Non vult enim intelligere quòd alius bene agat. Vt quid iſtuc? niſi quòd liuor dum priuatam ſemper excellentiam cogitat, alienam obſcurat? Charitas autem non cogitat malum, non gaudet ſuper iniquitate, & (vt ſic dicam) ſuper inæqualitate, congaudet autem veritati. Priuatum non cogitat, medio quodam & cõlætatur. Quæ ſua ſunt non quærit, ſed quæ Ieſu Chriſti. Eius in omnibus gloriam vel amat vel optat. Communis eſt Chriſtus, mediator enim eſt: & ideo eius non ſunt quæ media non ſunt, ſed in partẽ ſe reſtringunt. Quid tu liuor Chriſtum vis in partem contrahere? Auaram vis eſſe gratiam ſpiritus, cuius circa te ſolum optas beneficia

reſtrin-

reſtringi? Diues eſt in omnes,& tu diminuere tentas affluẽtiam gratiæ,& immenſitatem redigere ad minutias? Æmuli cordis auaras dedignatur Chriſtus anguſtias, neſcit æmulatione tua eius bonitas detineri. Proflua eſt: non tuo ſoli, ſed vicinis etiam ſe vaſis eius oleum infundit. Fac vt illa mutuò tibi ſint. Erunt autem, ſi communi fueris bono lætatus.

BERNARDVS.

Quòd non charitatis ſed ſtultitiæ ſit, eũ qui ſibi non ſufficit, aliis prouidere.

Charitas non quærit quæ ſua ſunt. Sunt quidam qui tantæ ſunt charitatis, vt ante loqui quã audire parati ſint,& prõpti docere quod non didicerunt, & aliis præeſſe geſtientes qui ſeipſos regere neſciunt. Ego nullum ad ſalutem pietatis gradum illi præponendum exiſtimo, de quo ſapiens ait: Miſerere animæ tuæ placens Deo. Quòd ſi non habeo niſi parum olei quo vngar, putas tibi debeo dare,& remanere inanis? Seruo illud mihi,& omnino niſi ad iuſſionem prophetæ non profero. Sed charitas, inquit, non quærit quæ ſua ſunt. Et tu ſcis quamobrem non quærit quæ ſua ſunt? Quia non deſunt. Quiſnam quærat quod habet? charitas quæ ſua ſunt, id eſt propriæ ſaluti neceſſaria nunquã non habet: nec modò habet, ſed abundat. Vult abundare ſibi, vt poſſit & omnibus: ſeruat ſibi quantũ ſufficiat, vt nulli deficiat. Alioquin ſi plena eſt, perfecta non eſt. Cæterũ tu frater, cui firma ſatis propria ſalus nondũ eſt, cui charitas adhuc aut nulla eſt, aut adeò tenera atq; arundinea, quatenus omni flatui cedat, omni credat ſpiritui, omni circunferatur doctrinę vẽto: imò cui tanta eſt charitas, vt vltra mandatũ diligas proximũ tuũ pluſquã teipſum,& rurſum tantilla, vt contra mãdatum fauore liqueſcat, pauore deficiat, perturbetur triſtitia, auaritia contrahatur, protrahatur ambitione, ſuſpitionibus inquietetur, conuitiis exagitetur, curis euiſceretur, honoribus tumeat, liuore tabeſcat. Tu inquã ita in propriis te ipſum ſentiens, quanam dementia quæſo aliena curare aut ambis aut acquieſcis? Sed audi quid conſulat cauta vigilque charitas: Non quòd aliis ſit, inquit, remiſſio, nobis autem tribulatio, ſed ex æqualitate. Noli nimium eſſe iuſtus, ſufficit vt diligas proximum tanquam teipſum. Hoc quippe eſt ex æqualitate.

T

Quòd genus prophetiæ ſit terrena deſpicere,& amare cœleſtia.

V *Ex parte enim cognoſcimus & ex parte prophetamus.* Quid eſt quòd veritas ait:Lex & prophetæ vſque ad Ioannem: cùm iſte nõ ſit aduerſarius,ſed diſcipulus,qui dicit:Ex parte prophetamus?Ceſſauit ergo prophetia, quia iam cognoſcimus.necdũ tamen tota ceſſauit,quia adhuc ex parte. Cũ autẽ venerit quod perfectũ eſt, euacuabitur quod ex parte eſt. Siquidem ante Ioannẽ qui fuerunt prophetæ,vtrunque aduentũ domini prophetabant,& quaſi neutra adhuc pars ſalutis in notitia,ſed vtraque in prophetia erat. Sed quomodo adhuc ex parte prophetamus? Nempe iuxta Apoſtolũ, non conſiderare quæ videntur,ſine dubio prophetare eſt: ambulare in ſpiritu,quæ ſurſum ſunt quærere,ex fide viuere,obliuiſci quæ retro ſunt,& in anteriora extendi, ex magna parte prophetare eſt. Sic prophetæ olim quaſi nõ inter homines ſui temporis erant, ſed virtute & impetu quodã ſpiritus dies illos tranſilientes exultabant vt viderent diẽ domini. Et videbant,& lætabantur in ea.

GALFRIDVS.

Quid in electis fides,ſpes,charitas operentur.

X *Nunc autem manent fides, ſpes, charitas &c.* Harum etſi charitas maior,neutra tamen reliquarum non magna. Fides mundat,ſpes ſaluat,charitas in nobis Deum,& nos facit eſſe in Deo. His ſtudere,ſapere eſt: in his proficere,ſalutis aſcenſus. Primum itaque fidei gradum ad confeſſionis myſterium referamus. Secundũ ad ſtudium inquiſitionis. Tertium ad contemplationis exceſſum. Primus conuenit etiam idiotis,& vaſa templi non niſi inuoluta geſtantibus. Secundus diſcretis. Tertius ſpiritalibus & perfectis. Gradus ſpei ſunt,vt propter peccatũ nemo deſperet,vt propter ſpẽ nemo peccet,vt cęteras ſpes vniuerſas ſpes beata diſperdat & diſſipet. Gradus charitatis,vt amor Dei præferatur voluptatibus huius vitæ,& neceſſitatibus,& etiã ipſi vitę. Sũmus hic gradus, quòd maiorem hac dilectionem nemo habeat, quàm vt animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis.

AILREDVS.

Quòd quatuor officia virtutum, virtutum virtus charitas obtineat.

Y *Nunc autem manent fides,ſpes,charitas,tria hæc:maior autem*

tem horum eſt charitas. Cæterę virtutes ſunt nobis aut quaſi feſſo vehiculum, aut quaſi viatori viaticum, aut quaſi arma pugnantibus. At charitas, quæ licet vt aliæ virtutes, virtutes ſint, ſit oportet in omnibus, ſpecialius tamē ipſa, & requies fatigato, & viatori manſio, & plena lux peruenienti, & perfecta corona victori. Quid enim eſt fides, niſi vehiculū noſtrum quo ad patriam vehimur? Quid ſpes, niſi viaticum noſtrum quo in huius vitæ miſeriis ſuſtentamur? Quid quatuor illæ virtutes, temperantia, prudentia, fortitudo, iuſtitia, niſi arma ſunt noſtra quibus pugnamus? At vbi charitate, quæ in Dei viſione perficitur, illis duntaxat quibus hic in fide inchoatur, mens fuerit plenius abſorpta, nec fides erit. quia qui cernitur & amatur, non eſt opus vt credatur. Nec ſpes erit: quia brachiis charitatis Deum amplectenti nihil reſtat quod ſperetur. In his ergo omnibus charitas obtinet principatum.

GALFRIDVS.

Quòd ſint quinque verba quæ loquitur nobis Deus.

V*olo in eccleſia quinque verba in ſenſu meo loqui vt alios inſtruam, quàm decem millia verborum in lingua.* Efficacior eſt doctrina operis quā ſermonis. Illa enim quinario ſenſu corporis exhibet, quod ſolo ore iſta pronūciat. Attamen in vtraque Deus eſt qui loquitur nobis, ſiue per opera, ſiue per ſcripta, ſiue per humanam vocem, ſiue per naturalem rationem, ſiue per internam inſpirationem. In omnibus igitur & per omnia verbum eius reuerenter & diligenter audiendum eſt: attendamus ad vocem, ſi ad faciem aſpiramus. Efficacior interim auditus quā viſus, & huic vitæ magis neceſſarius. Potes cùm volueris loqui ei, & ipſum pariter audire loquentem. Narrant iniqui fabulationes, ſed non vt lex tua, non vt reprehenſio, non vt cōminatio, nō vt promiſſio, nō vt conſolatio tua. Hæc ſunt verba quinque quæ vtinam nobis dominus loquatur in ſenſu. Vtinam docenti legem reſpondeamus ſtudioſam percunctationem, interrogantes ſolliciè de viis æternis. In hac eruditur animus, in reliquis quatuor quadripartitus mouetur affectus. Initium à dolore: nam & omnis homo cùm naſcitur, primùm dolet. Et bene, quia inde nos initiari voluit Deus, vt in gaudio conſummemur. Melius eſt enim vt tri- Cap. 14. Z

ſtitia vertatur in gaudium, quàm extrema gaudij luctus occupet. Arguit, cùm ſcelera mea & delicta oſtendit mihi. Reſpondet autem huiuſmodi voci confeſſio humilis & contritio pœnitentiæ. Alioquin ſequitur vox comminationis, dignam intentās impœnitentibus pœnam. Hinc autem timor & tremor venerũt ſuper me. & dixi: Miſerere mei. Promittit autem pœnitentibus præmia vitæ æternæ, cui deſiderium pœnitentiæ reſpondet. Vltima eſt conſolatio, cui debetur in gaudio gratiarum actio & vox laudis. Sola hæc in futuro locum habebit, & de primitiis ſpiritus interim initianda, ſine fine in fine complenda.

PETRVS RAVENNAS.

Cur Apoſtolus ſe nominet abortiuum.

Cap. 15. A **M**ihi autem minimo tanquam abortiuo. Meritò ſe Paulus tanquam abortiuum nũcupat, & miratur ſe fuiſſe natum, qui nouit ſe nulla tempora conceptionis pertuliſſe. Nanque hoſtis adhuc ipſe cùm cæderet extrinſecus ſanctæ matris vterum, & in ipſo ortu pignora veneranda collideret, repente ſanctum mutatur in germen, qui ipſius germinis fuerat fortiſſimus perſecutor.

BERNARDVS.

Quòd à prælato cura non curatio requiratur.

B *Plus omnibus laboraui.* Non ait, Plus omnibus profui aut fructificaui, verbum inſolens religioſiſſimè vitans. Nouerat enim homo quẽ docuit Deus, quòd vnuſquiſque ſecundum ſuum laborem accipiet, non ſecundum prouentũ: & ob hoc in laboribus potius quã in profectibus gaudendum putauit, ſicut alibi dicit: In laboribus plurimis. Denique & alibi legis: Curam illius habe. Curam igitur exigeris, nõ curationem.

Quòd qui ex animo bono conſentit operi Dei, ſocius eſt operantis.

C *Non autem ego, ſed gratia Dei mecum.* Potuit dicere, per me, ſed quia minus erat, maluit dicere mecum: præſumens ſe non ſolùm operis Dei eſſe miniſtrum per effectum, ſed operantis quodammodo ſocium per conſenſum. Qui enim quod opere complent, bona voluntate conſentiunt, opus quod per eos Deus explicat, ipſis communicat.

PETRVS RAVENNAS.

Qualiter in cœleſtem hominem terreſtres homines generentur.

Qualis terrenus, tales & terreni, & qualis cœleſtis, tales & cœleſtes. Quemadmodum non nati taliter, tales poterunt inueniri? Quemadmodum, non manēdo quod nati ſunt, & quod renati ſunt permanendo. Hinc eſt quod virginei fontis vterum cœleſtis ſpiritus arcanum luminis ſui admixtione fœcundat, vt quod origo limoſæ ſtirpis profuderat, ſub miſera conditione, terrenos cœleſtis pariat, & ad ſimilitudinem ſui perducat auctoris. Ergo iam renati, iam reformati ad noſtri imaginē creatoris, quod pręcepit Apoſtolus impleamus. Sicut portauimus ima. terre. portemus & ima cœle. Fuerat neceſſitas quòd de terra concreti ad cœleſtia aſpirare nequiuimus, quòd illecebris dominantibus coacti ſumus illecebrarū turbinem ſuſtinere, ad inſtar nos domini noſtri, ſicut diximus, iā renaſci. Quos vtiq; cōcepit virgo, viuificauit ſpiritus, portauit pudor, genuit integritas, nutriuit innocētia, edocuit ſāctitas, virtus exercuit, Deus adoptauit in filios. Imaginē ergo totā, totā ſimilitudinē noſtri portemus auctoris, nō maieſtate, qua ſolus eſt, ſed innocētia, ſimplicitate, manſuetudine, patientia, humilitate, miſericordia, quibus dignatus eſt nobis eſſe communis. D

BERNARDVS.

Quòd tripliciter hominem peccatum primi hominis occupauit.

Sicut portauimus ima. terre. ſic portemus ima. cœle. Sicut fuit vetus Adā effuſus per totū hominem & totū occupauit, ita totū obtineat Chriſtus qui totū creauit, totū redemit, totū glorificabit. Erat in nobis aliquando vetus homo pręuaricator ille, tam in manu quā in ore & in corde. In manu dupliciter, per facinus & flagitiū. In ore ſimiliter, per arrogantiam & detractionem. In corde quoque, per deſideriū carnis & deſideria gloriæ tēporalis. Nūc autē ſiqua noua creatura in Chriſto, vetera tranſierunt, & contra facinus in manu innocentia, contra flagitiū continentia eſt. In ore cōtra arrogantiam verbum confeſſionis, contra detractionē verbum ædificationis, vt recedant vetera de ore noſtro. In corde verò contra carnis deſideria charitas, humilitas contra gloriam temporalem. E

GALFRIDVS.

Quòd potenter triumphet de aduerſario fides viua.

Cap.16. F V*Igilate, ſtate in fide, viriliter agite &c.* Inuitus aduerſarius noſter fidem aggreditur, expertus eius virtutem. Et quoniam in morum corruptione efficacius malignatur: quia tamen illa ſe opponit, inſurgere cogitur & in ipſam, & illas eius partes quę ad mores pertinent hodie magis impugnat. Confeſſionem minus neceſſariam eſſe mentitur, poteſtati detrahit prælatorum, quæ etiam ſunt criminalia, venialia fingit. Diſpenſat ſed non inuenitur fidelis, iam per corpus multas diſſeminat prauitates in conſultationibus mathematicorum, in maleficiis pręcantatorũ, in variis erroribus occultorũ hæreticorum. Si non dormiret in nobis fides, nihil aduerſarius poſſet contra mores. Ne leuem putetis ſomnum, letalis eſt enim. Fides ſine operibus mortua eſt. Sed nec fides ficta laudabilis. Fragilis enim eſt quæ fictilis eſt, nec in ea reſiſtitur aduerſario qui circuit tanquam leo. Vitã fidei obedientia mandatorum, fortitudinem probat tolerantia tentationũ. Sufficeret habere vitam, ſi non eſſet militia vita hominis ſuper terram. Per vitam fidei Chriſtus habitat in cordibus noſtris. Per fortitudinem reſiſtimus diabolo, & fugit à nobis. Extinguit ignea iacula ſcutum fidei, ſi extincta ipſa non fuerit. Inde eſt quod nil penitus contra bonos mores efficere pręualet inimicus, ſi fides viuit, ſi viget, ſi vigilat vt oportet. Vigilia prima ſecundam parturit, & qui dignam geſſerit in conſideratione fidei diligentiam, negligens eſſe non poterit in exercitatione iuſtitiæ. Cæterum nihilominus nobis vigilandum eſt, & orandum ad ſuſcipiendam deuotionem gratiæ ſpiritualis. Siquidem radix arboris fides, ſtipes actio, flos & fructus ſpiritualium charitinatum dona.

Quàm periculoſum ſit dominum non amare.

G *Si quis non amat dominum noſtrum Ieſum Chriſtum ſit anathema, maranatha.* Dominus eſt, ſed ſalutem ſuis conferens, non ſua auferens. Nec Saluator auſterus, vt crudeles medici, qui ſectionibus & cauteriis vel amariſſimis potionibus curant: ſed Chriſtus eſt, vnctus eſt, ſuauis & mitis. Si quis ergo non amat eum, quem pro conditione vt dominũ & pro

ne-

neceſſitate vt ſaluatorem, & pro gratia diligere debet vt vnctum, ſit anathema, quod ſeparatio interpretatur. Quis non ſeparetur ab eo cui adhærere bonum non reputat? Nimirum à quo ſit anathema, innuit qui ſubiecit Maranatha. Syrum eſt, & interpretatur (vt aiunt) dominus venit. Nam & Mara Syriacè dominum ſonat. ergo aduentum domini interpretationis quadam proprietate ſignificat maranatha. Sicut Oſanna ſupplicantis votũ, Alleluia laudantis & exultãtis affectũ. Dulce vocabulũ amantibus dominũ Maranatha: ſed nõ amãtibus triſte, terribile, & amarũ. quod enim in priori aduentu & exhibuit & promeruit, in poſteriori exiget: & magnificè remunerabit vbi inuenerit: vbi nõ inuenerit, perquã terribiliter vindicabit. Eſt ergo ſenſus: qui non amat dominũ noſtrum Ieſum Chriſtũ, ſit anathema. i. ſeparetur & excõmunicetur: quia dominus venit, ad quem non pertinet, cum quo nulla ei poteſt eſſe ſocietas.

Finitur ad Corinthios Epiſtola prior.

SEQVITVR EPISTOLA AD CORINTHIOS II.

BERNARDVS.

Quare Chriſtus pater miſericordiarum dicatur.

B*Enedictus Deus & pater domini noſtri Ieſu Chriſti, pater miſericordiarũ, et Deus totius cõſolationis, qui conſolatur nos in omni tribulatione noſtra.* In eo quòd dicitur Deus pater miſericordiarũ, proprio nomine filius appellatur. Ipſe eſt enim de quo legitur: Miſericordia domini ab ęterno. Sed fortè quis dicat: Quomodo illi propriũ eſt miſereri, cuius iudicia abyſſus multa? Sed & omnes vię eius nõ ſolũ miſericordia, ſed miſericordia, & veritas. Verũ id qui de, Cui vult miſeretur, & quẽ vult indurat. Sed quòd miſe- Cap. 1. II

retur,propriũ eſt illi. ex ſe enim ſumit miſericordiam & velut ſeminariũ miſerendi. Nã quòd iudicat & condẽnat,nos eum quodámodo cogimus, vt longè aliter de corde illius miſeratio quã animaduerſio procedere videatur. Ipſum audi dicentẽ: Nunquid voluntatis meę eſt mors impij,& non magis vt cõuertatur & viuat? Rectè igitur nõ pater iudiciorũ vel vltionũ dicitur,ſed miſerationũ. Nõ modò quòd patris videatur miſereri potius quã indignari:ſed magis quòd miſerendi cauſam ſumat ex proprio, iudicandi verò vel vlciſcendi magis ex noſtro. Sed ſi propter hoc pater miſericordiæ,quare pater miſericordiarũ? Sed propter ſubſtantiã duplicẽ qua ſubſiſtimus,cũ ſit vtraq; tã miſera, non incõgruè duplex hominũ dicatur miſeria,licet ſit multiplex vtraque. Siquidẽ & cordis & corporis tribulationes multiplicatę ſũt, ſed ab vtriſque eruit qui totum hominem ſaluum fecit. Cũ ergo Dei filius primò propter animas venerit,ſecũdò propter corpora ſit venturus,non incongruũ videtur vt in eo quòd patri miſericordiarũ benedicimus,duplicẽ hanc miſericordiã confiteamur. Qui conſolatur nos,inquit,in omni tribulatione noſtra. Non in hac vel illa tantum, ſed in omni. Vtinam nos de illis ſimus, non quibus dicit væ, ſed quos conſolatur dominus Deus ſuus! Quis enim conſolatur eos qui ſuã habent conſolationẽ? Non cõſolatur Chriſti infantia garrulos. Non conſolantur Chriſti lachrymæ cachinnantes. Non conſolantur panni eius ambulantes in ſtolis, nec conſolantur ſtabulũ & præſepe amantes primas cathedras in ſynagogis ſuis. Sed vniuerſam hanc conſolationẽ ſuam æquanimiter fortè expectantibus in ſilentio dominũ,lugentibus,pannoſis,pauperibus,cedere videbuntur. Cæterũ audiãt quòd & ipſi quoque angeli non alios conſolantur.

De teſtimonio.

Quòd ſingulorum conſcientiæ teſtimonium à ſpiritu perhibetur.

I *Gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ.* Eſt teſtimonium conſcientię noſtrę in quo gloriatur Apoſtolus, non quod perhibet conſcientia,ſed quod loquitur ſpiritus veritatis in ipſa. Cũ enim veritas applaudit,cũ iuſtitia atteſtatur, Dei ſine dubio cõmendantis vox eſt,& ſpiritus ſancti teſtimonium perhibẽtis. Ac ſi decertanti militi rex ſuus pro

pro cuius amore & honore decertat, propè aſſiſtens lætus applaudat, laudet fortia facta, proximam clamitet eſſe victoriam, parata iam præmia, & coronam polliceatur æternam. In quo teſtimonio gloriatur quidem probatus & ſtrenuus miles, non tamen quieſcit, ſed tantò virilius decertat.

Quòd vere ſapiens tantùm in Domino glorietur.

Gloria noſtra hæc eſt teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Securus glorior, ſi de gloria conditoris nihili mihi vſurpo. Securus planè, quia iã non cõtra dominum, ſed in domino. Et certè gloriari in ſolo Deo, nõ niſi à ſolo Deo, nec parua iſta gloria. Quippe tã vera quàm de veritate & in veritate, tam rara vt vix paucitas perfectorũ perfectè glorietur in ea. Sapiens itaq; gloriator probabit opus ſuũ, & ad lumen veritatis diligenter examinabit, & ſic in ſemetipſo gloriam habebit, & nõ in ore alterius. Stultus ſum ſi fiſcellæ labiorũ tuorũ gloriam meã credidero, & cœpero eam mendicare abs te cùm habere voluero. Nónne in tuo arbitrio eſt improbare me vel probare cũ volueris? Si retineo penes me, ipſe eam mihi non ſeruo, imò nec mihi eam credo. Ipſi potius repono ſeruandam, qui potens eſt depoſitum meũ ſeruare in illum diẽ, cautus in cuſtodiendo, fidelis in reſtituendo. Nemo ergo laudari velit in hac vita: quia hic quicquid fauoris captamus, Deo furamur. Tibi enim vnde gloria putride puluis? tibi vnde? De vitæ ſanctitate? Sed ſpiritus eſt qui ſanctificat, non tuus, ſed Dei. An blãditur popularis fauor, quòd verbũ bonum & benè deprompſeris? Sed Deus dedit os & ſapientiã. Quid enim lingua tua niſi calamus ſcribæ? Et hoc ipſum mutuum accepiſti. Omnis ergo de bonis noſtris referatur ad eum laus, idq; non ficte vt ab hypocritis, nec ſola conſuetudine vt à ſecularibus, ſed nec quadã neceſſitate, vt iumenta ferendis oneribus applicãtur: ſed ſicut decet ſanctos, ſynceritate fida, deuotione ſollicita, hilaritate grata, ſed non diſſoluta. Immolantes itaq; hoſtiã laudis, & reddentes altiſſimo võta noſtra, de die in diem curemus omni vigilantia iungere ſenſum viui, affectum ſenſui, exultationem affectui, grauitatem exultationi, humilitatem grauitati, libertatem humilitati, quò interdum liberis purgatæ mentis paſſibus procedamus & excedamus per inuſitatas quaſdam affectiones, ſpirituales lætitias, in iubilei amœnitatibus, in lumine Dei, in ſuauitate, in ſpiritu ſancto. K

Quòd tuto vaſi committitur, quicquid conſcientiæ commendatur.

L *Gloria noſtra hæc eſt &c.* Sanum vas & inconcuſſum conſcientia, & ſecretis ſeruandis idoneum, nullis patens inſidiis, nulli violentiæ cedens. Nulli quippe oculo vel manu acceſſibilis, excepto duntaxat ſpiritu, qui ſcrutatur etiam alta Dei. Quicquid in ea repoſuero, ſecurus ſum quia non perdam, ſeruabit viuo, defuncto reſtituet. Quocunque vado ego, ipſa it mecum, ferens ſecum depoſitum quod ſeruandum acceperit. Adeſt viuo, mortuum ſequitur, Vbique mihi vel gloria vel confuſio pro qualitate diſpoſiti. Beati ergo qui in veritate dicere poſſunt: Gloria noſtra hæc eſt, teſtimonium conſcientiæ noſtræ. Non poteſt dicere niſi humilis, qui iuxta vulgare, & oculos campi ſemper metuere, & ſyluarum aures ſoleat habere ſuſpectas. Non poteſt dicere arrogans & præſumptor, qui ſeipſum impudenter oſtentans paſſim & vbique tanquam per campum incedens totus fertur in gloriam. Sed habet hic campus oculos, ſanctorum videlicet angelorum, quos ſemper offendere ſolet indiſciplinata conuerſatio. Similiter non poteſt dicere hypocrita: Gloria mea teſt. c. m. Quia etſi iudicantium ſecundum faciem verbo, vultu, habituve ſimulatorio illudat opinioni, ſed non eius qui ſcrutatur renes & corda, fallit vel euadit iudicium. Timeat ergo & iſte nemoris aurem, lingua manúque ceſſantibus. Auri tamen vbique præſenti de quacunque ſylua latebroſæ duplicitatis & ſpinoſæ calliditatis, tacentis cor loquitur, cogitatio confitetur.

Quomodo peregrinemur à dño, & cõuerſemur in cœlis.

Cap. 5. M QVādiu ſumus in corpore, peregrinamur à Domino. Videtur hæc ſententia contraria illi quam alibi idem dicit Apoſtolus: Conuerſatio noſtra in cœlis eſt. Quomodo enim poteſt anima eodem tempore & in corpore peregrinari à domino, & in cœlis ſimul eſſe cum domino? Sed hoc ipſe ſoluit Apoſtolus dicens: Ex parte cognoſcimus, & ex parte prophetamus. Inquantum enim cognoſcimus, tanquam præſentia contemplantes, iam cum domino ſumus. Inquantum autem tanquã de futuris prophetamus, credentes quæ nõ intelligimus, ſperantes quę nõ videmus, à domino peregrinamur & in corpore. Cũ autem venerit quod perfectũ eſt,

eſt,hoc eſt gloriȩ plenitudo,quȩ in reſurrectione futura eſt, tunc euacuabitur quod ex parte eſt,corporis ſcilicet omnis corruptio,ex qua contingit hæc quæ ex parte adhuc manet in corpore peregrinatio. Hoc eſt quod alibi plangit:Infelix ego homo,quis me liberabit de corpore mortis huius? Nõ queritur tantùm de corpore,ſed de corpore mortis,hoc eſt huius quæ adhuc durat corruptionis,monſtrans nõ corpus, ſed corporis moleſtias cauſam eſſe peregrinationis. Corpus enim quod corrumpitur aggrauat animã. Non corpus ſimpliciter,ſed corpus quod corrũpitur, vt corruptio corporis oneri ſit,nõ natura. Vnde qui intra ſemetipſos ingemiſcũt, redemptionem expectant ſui corporis,nõ amiſſionem. Aut certè conuerſatio noſtra in cœlis eſt. Quomodo vbi dicit Apoſtolus:Spe enim ſalui facti ſumus. Spe itaq; iam in cœleſtibus habitamus , cùm adhuc re ipſa in terris peregrinamur & in corpore. Vel aliter. Habemus & vnde corpori & vnde domino inhæreamus,illud viuificando,illum credendo & diligendo. Neque enim præſentior eſt ſpiritus noſter vbi animat quàm vbi amat. Niſi fortè magis eſſe putetur vbi inuitus & ex neceſſitate tenetur , quàm quò ſponte & alacri fertur voluntate. Deniq; vbi eſt theſaurus tuus,ibi eſt & cor tuum. Item ſi Deũ amans anima ex ipſo viuit,vti corpus ex ipſa, quo pacto præſentior eſſe contenditur, vbi dat quàm vnde accipit vitam? Fons enim vitæ eſt charitas. Nec viuere animã dixerim,quæ ex illa nõ hauſerit. Haurire verò quomodo poteſt , niſi fuerit præſens ipſi fonti qui charitas eſt,quæ Deus eſt? Præſens igitur Deo eſt, qui Deũ amat inquãtũ amat. In quo enim minus amat,abſens profectò eſt. In eo autẽ min⁹ amare Deũ cõuincitur,ꝙ carnis adhuc neceſſitatibus occupatur. Illa verò circa corpus occupatio, quid eſt niſi quȩdam à Deo abſentatio? quid niſi peregrinatio? Et peregrinamur ergo à dño & in corpore,cuius noſtra nimiũ intentio & præpeditur ærumnis, & cura charitas fatigatur.

GALFRIDVS.

Quàm diſtinctè in extremo examine ſingula iudicentur. N

Omnes nos aſtare oportet ante tribunal Chriſti , vt recipiat vnuſquiſque prout geſſit in corpore ſuo ſiue bonum ſiue malum.

Solet interdum corporale faſtidiũ ad exiguum aliquod & aliquatenus acre edulium releuari. Et quid omni rationali ſpiritui tam acerbum,quàm terribilis illa expectatio iudicij?

Pungit

Pungit quidẽ & memoria mortis,ſed multò magis hæc cõpungit. His verbis quæ præmiſimus nos inuitat Apoſtolus ad conciliũ generale. Generale prorſus concilium,vbi deerit nemo,vbi omnes oportebit aſtare,nec modò omnium merita,ſed omnium nomina iudicari.Nec ibi erit quod de quibuſdã nunc dicitur: Videtur vt illos defendat numerus. Sed nec vlla ibi erit acceptio perſonarũ,nulla ibi tergiuerſatio poterit ſuffragari.Nulla ibi diſſimulatio, vbi reddẽda eſt ratio de verbo ocioſo. Multò magis ergo diſcutiendum erit in corpore Chriſti quod eſt eccleſia,quem quiſque gradum tenuerit,qualiter ad eum,qua intentione, quibus meritis,quibus ſuffragiis introierit, qualiter in eo ipſe vixerit, qualiter aliis fortè præfuerit,ſubſtantiam mũdi qualiter acquiſierit, qualiter diſpenſauerit acquiſitam. Quiſque enim recipiet, prout geſſit dum in ſuo corpore fuit, ſiue bonum ſiue malum. Quàm felices qui in vita ſua receperint malum,vt poſtmodum bonum recipere mereantur! Et quàm miſeri qui in bonis interim ducunt dies ſuos , vt in puncto ad maximum debeant deſcendere malum! Hæc omnia ſi nõ creduntur, obſecro, cur leguntur? Si verò creduntur, quomodo non timentur? Vnuſquiſque,ait,recipiet prout geſſit. Nihil enim cognatio , nihil diuitiæ , nihil gratia quælibet humana præſtabit.

Quàm grati debeamus eſſe Deo quòd tempori gratiæ nos ſeruauit.

Cap. 6.

O

Ecce nunc tempus acceptabile , ecce nunc dies ſalutis. De tempore gratiæ ſicut ſtudioſè legentibus liquet,ad filios gratiæ Apoſtolus ſanctus hæc locutus eſt. Cui nos tempori diuina miſeratione ſeruatos agnoſcere & meminiſſe cũ multa ſemper gratiarum actione debemus. Neq; enim nobis iam dicere eſt,quia nemo nos conduxit,cùm in omnem terrã ſonus apoſtolicæ prædicationis exierit,de fructu pœnitentiæ, de reſurrectione mortuorum, de iudicij metu,de regni promiſſione cœleſtis. Quid verò meruimus, vt non prioris ignorantiæ tempore inter innumeras generationes infidelium naſceremur & nos in perpetuum perituri? Aut ſi illos iuſto Dei iudicio,ſed occulto,gehennalibus flammis ignorantia veritatis addixit , ſpiritui gratiæ contumeliam faciens genus electum,acquiſitionis populus quid meretur?

Accepta-

Acceptabile prorſus tẽpus hoc & dies ſalutis, in quo quicũque inuocauerit nomen domini, ſaluus erit. Et ſemper quidẽ obſeruationẽ huius acceptabilis tẽporis habere omniũ chriſtianorũ vita debuerat. Sed quia paucorũ eſt illa virtus, dies ſaltẽ quadrageſimæ ſtudioſius ad meditandum, ad actitãdum enixius eccleſia mater inſtituit, dum apoſtolicũ illud capitulum ad commendationem temporis huius aſſumpſit.

BERNARDVS.

Quòd imperitorum oculis ſanctos afflictio corporalis decoloret.

Epiſtolæ graues ſunt, inquiũt, ſed præſentia corporis infirma, & ſermo contẽptibilis. Si conſideremus habitum exteriorem ſanctorũ, eum qui in facie eſt, quàm ſit humilis & abiectus, & quadam neglectus incuria, cùm tamen intus reuelata facie gratiam Dei ſpeculantes, in eandem imaginem trãsformamur à claritate in claritatem tanquam à domini ſpiritu, nónne vna quælibet talis anima meritò reſpõdebit ſuam ei exprobrantibus nigredinem, quod ait ſponſa in Cantico, Nigra ſum ſed formoſa filiæ Hieruſalem? Vis tibi demonſtrem animam nigram pariter & formoſam? Epiſtolæ, inquiunt, graues &c. Paulus hic erat. Itáne Paulum ô filiæ Hieruſalem de præſentia corporis æſtimatis, & tanquam decolorem deformémque contemnitis, quia cernitis homunculum affligari in fame & ſiti, in frigore & nuditate, in laboribus plurimis, in periculis, ſ.m. in morte frequenter? Hæc ſunt quæ Paulum denigrant, pro huiuſmodi doctor Gentium reputatur inglorius, ignobilis, niger, obſcurus. Enimuero nónne ipſe eſt qui rapitur in paradiſum, qui vnum alterúmque perambulans vſq; ad tertium ſui puritate penetrat cœlum? O verè pulcherrima anima, quam etſi infirmum inhabitantem corpuſculum, pulchritudo cœleſtis admittere non deſpexit, angelica ſublimitas non reiecit, claritas diuina non repulit! Cap. 10. P

Quòd illi ſoli placẽdũ eſt, cuiꝰ ſumꝰ iudicio præſentãdi.

Qui gloriatur, in Domino glorietur. Nouerat Apoſtolus gloriam propriam creatoris eſſe non creaturæ. Sed conſiderauit rationalem creaturam adeò affectare gloriam, vt aut vix aut nunquã cõpeſci ab hoc deſiderio poſſit, quippe quæ ad imaginẽ facta eſt creatoris. Propterea ſecundum datam Q

ſibi

ſibi à Deo ſapientiam ſaluberrimum adinuenit conſilium, dicens: Quandoquidem perſuaderi vobis non poteſt omnino non gloriari,ſaltem qui gloriatur,in Domino glorietur. Et vide quàm ſuperexcedit Pauli philoſophia philoſophiam ſapientium huius mũdi.Cùm enim nonnullos viderẽt philoſophi alienis delectari laudibus,& gloriam ab inuicem quærere,qui inter eos fuerint præcipui,prudẽter aduerterunt vanam eſſe huiuſmodi gloriam & penitus contẽnendam. Sed conſiderãtes & ſtudioſius inquirentes quænã eſſet appetenda gloria ſapienti, hæc iam plenè euanuerunt in cogitationibus ſuis,propriam ſufficere gloriam cuique arbitrantes, quaſi anima quæ à ſemetipſa eſſe non poteſt,à ſe poſſit eſſe beata.Sicut ergo cupidi laudis alienæ tota ſollicitudine operam dabant ea operari quę homines mirarentur & laudarent:ſic iſti ſola ea iudicabant eſſe ſectanda,quę interior arbiter animus approbaret. Et hæc quidem eſt ſumma philoſophia ſapientium huius mundi, ipſa quoque minus habens licet propinquior veritati. Vnde & vtranque gloriam ſublimi cõtemplatione veritatis traſcendẽs Apoſtolus,Qui gloriatur,inquit,non in altero,non in ſe,ſed in Domino glorietur.Et eã quæ veritati videbatur eſſe vicinior, maiori redarguens ſollicitudine,& condemnans certo iudicio veritatis.Non enim qui ſeipſum commendat ille probatus eſt, ſed quem Deus commendat. Vt quid enim aut de alterius hominis aut de meo ipſius iudicio ſollicitus ſim,cuius nec vituperio reprobus, nec laude probatus inueniar? Fratres ſi me ante veſtrum ſtare oporteret tribunal,meritò ſuper veſtris laudibus gloriarer.Quòd ſi vel meo eſſem iudicandus examine, iure meo ipſius teſtimonio contentus propriis laudibus delectarer. Nunc autem cùm nec veſtro, nec meo,ſed Dei ſim iudicio præſentandus, quantæ inſipientiæ (immò inſaniæ)eſt,aut in veſtro me,aut in meo ipſius teſtimonio gloriari?Meritò proinde ait Apoſtolus: Mihi autem pro minimo eſt vt à vobis iudicer,aut ab humano die,ſed neque meipſum iudico. Nihil mihi cõſcius ſum, ſed non in hoc iuſtificatus ſum. In quibus verbis illud conſiderandum eſt,quòd alienum iudicium pro minimo habẽs ſuum quoque nequaquam ſequeretur.Nemo enim ſcit hominum quæ ſunt in homine,niſi ſpiritus hominis qui in ipſo eſt. Quòd ſi vel ipſe qui in homine eſt ſpiritus, omnia

quæ

quæ hominis ſunt noſſe poſſet, profectò ſufficeret teſtimonium eius. Nunc autem prauum eſt cor hominis & inſcrutabile etiam ſibiipſi, adeò vt præſentia quoque magna ex parte ignoret, futura verò ſua omnino noſſe non poſſit. Quia tamen aliquatenus nouit præſentia: ſi cor noſtrum nō reprehendit nos, non gloriam, ſed fiduciam habemus ad Dominum. Cùm autem veritatis quam nihil latet, ſententiá de nobis tenere meruerimus, in ea planè ſecurè poterimus gloriari. Illa enim perfecta erit & ſecura gloriatio, cùm erit vnicuique laus à Deo. Nunc quoque licet non plenariè, nō ſine timore & ſollicitudine multa, aliquatenus tamen in domino gloriamur, teſtimonium perhibente ſpiritu ſancto ſpiritui noſtro q. ſ. d. ſ. Hinc enim verè poſſumus gloriari quòd tantum patrem habemus, quòd maieſtati ineffabili cura eſt de nobis. Sed quid eſt quod ait: Non enim qui ſeipſum cōmendat, ille probatus eſt, ſed quem Deus commēdat? Quid eſt enim quod in hoc ſeculo commendet Deus? Quomodo commendat veritas eum, qui adhuc reprehenſibilis inuenitur?

Quòd flagellum corporis diuinæ ſit erga nos atteſtatio charitatis.

Ego, inquit, quos amo, arguo & caſtigo. Apocal. tertio. Hæccine tota commendatio eſt? Prorſus quantum mihi videtur ipſa. Quæ enim melior aut efficacior commendatio, quàm diuinæ erga nos atteſtatio charitatis? Teſtimonium verò amoris eius, nullum credibilius, nullum certius in hac vita, quam quod deſiderat propheta, vbi ait: Corripiet me iuſtus in miſericordia ſua &c. Hæc nanque increpatio qua iugiter nobis in occulto ſuggerit ſpiritus veritatis quid deſit nobis, ſuperbiam, negligentiam, ingratitudinemque repellit. Quo triplici vitio omne paulominus religioſorum hominum genus periculoſè laborat, pro eo quòd minus attēta cordis aure percipiant quid intus loquatur is qui neminem palpat ſpiritus veritatis. Quod nonnullis exinde prouenit, niſi fallor, quòd propriæ gloriæ cupidi nulla ratione quieſcere poſſint, cùm in ſeipſis nihil penitus inueniunt vnde poſſint aliquatenus gloriari. Perfecta & ſecura gloriatio eſt, cùm veremur omnia opera noſtra, ſicut ait beatus Iob. Et cum Eſaia, Omnes iuſtitias noſtras tanquam pannum menſtruatæ reputamus. Nihilominus tamen confidimus etiam

tiam & gloriamur in domino, cuius miſericordia tanta eſt ſuper nos, vt à grauioribus & quæ ad mortem ſunt peccata cuſtodiat nos, & tam benignè ipſam imperfectionis noſtræ impuritatem nobis manifeſtet & cōdonet, vt humilitate & ſollicitudine & gratiarum actione firmiter radicati iam nō in nobis, ſed in domino gloriemur.

Quòd non omnis patientia debeat approbari.

Cap. 11. L*ibenter ſuffertis inſipientes, cùm ſitis ipſi ſapientes.* Magna eſt virtus patiētiæ, ſed interdum impatiētē eſſe probabilius. Túne improbes illorū patiētiam, quibus Paulus dicebat, Libenter ſuffertis inſipientes, cū ſitis ipſi ſapientes? Ni fallor ironia erat, & non laus, ſed ſuggillatio quorundam manſuetudinis, qui à pſeudoapoſtolis trahi ſe in peregrina & peruerſa dogmata patienter ferrent. vnde & ſubdens: Suſtinetis, ait, ſi quis vos in ſeruitutem redigat &c. Non bona patientia, cū poſſis eſſe liber, ſeruū te fieri permittere. Quæſo te, quale eſt iſtud paſtori animarum, de mane vſque ad veſperam litigare vel litigantes audire? Nolo diſſimules ſeruitutem, in quam certè in dies dum neſcis redigeris. Hebetati cordis indiciū eſt, propriam non ſentire continuam vexationem. Vexatio dat intellectum auditui. Verum eſt, ſed ſi nimia non ſit: alioquin non dat intellectum, ſed contemptum.

HVGO DE S. VICT.

De triplici compaſſione.

T *Quis infirmatur, & ego non infirmor?* Triplex eſt cōpaſſionis modus. Eſt quippe compaſſio alia ex vitio, alia ex natura, alia ex virtute. Compaſſio ex vitio eſt, quando affectus illic ex reprehenſibili dolore tangitur, vbi illicito prius amore tenebatur. Compaſſio ex natura eſt, quando ex inſito ſibi pietatis affectu animus alienis ærumnis cōdolet. Compaſſio ex virtute eſt, quando propter Deum alienis doloribus cō patimur. Cum ſ. vel iuſtitiam premi, vel innocentiam affligi videmus. Prima culpabilis. Secunda irreprehenſibilis. Tertia laudabilis. O igitur beata anima quæ compaſſionem habere poteſt! Omnes patiuntur, pauci compatiuntur. Pati poſſunt impij, cōpati autem non niſi pij.

Quòd Apoſtolus verba reticens ineffabilia, affectum excitat, licet non inſtruat intellectum.

Audi-

Audiuit Apoſtolus arcana verba quæ nō licet homini lo- V
qui. Scriptū eſt quia nemo ſcit quę præparauit Deus his qui diligunt eum. Veruntamen quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, Apoſtolus ſibi ſuiſque ſimilibus per ſpiritum reuelata fatetur. Forte hoc fuit, quando in tertium cœlum raptus audiuit ea quæ nō licuit homini loqui. Licet enim auditui noſtro non dederit gaudium & lætitiam, affectui tamen deſiderium & concupiſcentiam tanti boni, cùm hæc loqueretur, immiſit. Vnde & beati patris Bernardi ſuper hoc ipſo verba tenemus. ait enim cū de Apoſtolo loqueretur: Verba mihi ineffabilia ſi nō profert vt audiam, offert tamen vt cupiam. Felix anima quæ primitias ſpiritus iam prælibat, & illic ſeſe etiam nunc non minori animi alacritate quàm auiditate ingerit. Imò verò transfertur magis vt Enoch, vel etiam rapitur vt Helias in illud diuini ſecreti mirabile ſacrarium.

BERNARDVS.

Quòd ille ſibi parcit, qui minor quā ſit deſiderat ęſtimari.

Parco mihi, ne quis me exiſtimet ſupra id quod videt in me, X
aut audit aliquid ex me. Si virtutem appetis humilitatis, nō refugias viā. Humiliatio enim via eſt ad humilitatē, ſicut patientia ad pacem, lectio ad ſcientiam. Prodeſt itaque mihi inſipientiam meam ſciri, cui ſæpe cōtingit à neſciētibus iniuſtè laudari. Terret me Apoſtolus, qui & ipſe territus ait: Parco autem mihi &c. Quā pulchre dixit Parco! Nō parcit ſibi arrogans, non ſuperbus, non cupidus vanæ gloriæ, & iactator operum ſuorum, qui vel ſibi arrogat quod eſt, vel mētitur de ſe quod non eſt. Solus qui verè humilis eſt parcit animæ ſuæ, qui ne putetur quod non eſt, ſemper quod in ſe eſt vult neſciri quod eſt. Grande reuera periculum, audire quicquā de ſe ſupra quā ſentit in ſe. Quis dabit mihi apud homines tantum de veris dignè humiliari, quantum datum eſt de falſis indignè gloriari? Illud mihi prophetæ iure aſſumerem: Exaltatus autem humiliatus ſum & conturbatus. Et illud: Ludam & vilior fiam, ludā & illudar. Bonus ludus qui hominibus quidem ridiculum, ſed angelis pulcherrimum ſpectaculum eſt. Bonus ludus eſt quo efficimur opprobrium abundantibus, & deſpectio ſuperbis. Et reuera quid aliud ſecularibus quàm ludere videmur, cum quod ipſi appetunt, in hoc ſeculo, nos per contrarium fugimus,

&

& quod ipſi fugiunt nos appetimus? More ſ. ioculatorum &ſaltatorum, qui capite demiſſo pedibúſque ſurſum erectis præter humanum vſum ſtant manibus vel incedunt, & ſic in ſe omnium oculos defigunt.

Finiuntur Epiſtolæ ad Corinthios.

SEQVITVR EPISTOLA AD GALATAS.

BERNARDVS.

Quòd vir perfectus mortuus ad terrena, ad ea quæ Dei ſunt ſit paratus.

Cap.2. Y VIuo ego, iam non ego, viuit verò in me Chriſtus. Felix mors quæ ſic alienum ſeruat ab hoc ſeculo! Sed neceſſe eſt vt qui non viuit in ſe, viuat Chriſtus in illo. Et hoc eſt quod ait Apoſtolus: Viuo autem iam non ego &c. Acſi diceret: Ad alia quidem omnia mortuus ſum, non ſentio, non attendo, nõ curo. Siqua verò ſunt Chriſti, hæc viuum inueniunt & paratum. Nam ſi nõ aliud poſſum, ſaltem ſentio. Placet quod ad eius honorem fieri video, diſplicent quæ aliter fiunt.

Quòd abundantia temporalium, obliuionem pariat æternorum.

Cap.4. Z QVando venit plenitudo temporis, miſit Deus filium ſuum, &c. Nimirum plenitudo & abũdantia temporalium obliuionẽ & inopiam fecerat æternorũ. Opportunè igitur tunc aduenit æternitas, quando magis temporalitas præualebat. Nam vt cætera ſileam, ipſa pax tãta erat, vt ad vnius hominis edictum deſcriberetur vniuerſus orbis.

HVGO DE SANCT. VICTORE.

Quòd duo ſunt in charitate, & ſeruitus, & libertas.

PEr charitatem ſpiritus ſeruite inuicem. Nota Cap. 5.
vtrunque in charitate,& ſeruitutẽ,& liberta- A
tem. Tunc quaſi libera eſt charitas ,cùm ſine acceptione mandati ſponte ſe exercet in priuatis quibuſdam operibus charitatis. Tunc autem quaſi ſeruilis,cùm propriis voluntatibus poſtpoſitis omnimodo ſe accommodat volũtatibus proximorum implẽdis,& cohibens ſe circa propria,dilatat ſe circa aliena.

GVILIELMVS DE CAILI.

Quòd tripliciter in eccleſia ſpiritus ſanctus nos diſponat.

Spiritu ambulate. Alij in eccleſia diſponuntur ad ſedẽ- B
dum,alij ad ſtandum,alij ad ambulãdum. Ad iacendũ neminem diſponit ſpiritus Dei. Verùm quanuis huiuſmodi poſitiones,ſeſſio,ſtatus,ambulatio, ſecundum hominum merita diſtingui poſſint, vt ſeſſio coniugatis,ſtatio contemplatiuis, ambulatio prædicatoribus conueniat:omnibus tamen congruit ſedere per humilitatem,ſtare ad ſui cuſtodiam,ad ſubſidia mutuæ charitatis ambulare. Proinde prædicatoribus ſpecialiter,generaliter tamen omnibus dicit ſpiritus: Spiritu ambulate.

De ſpirituali ambulatione.

Noſtis fratres quòd non omnibus equis ambulatio com- C
petit,ſed eruditis & domitis, & quos ad hoc flexit ſollicitudo magiſtri. Spiritualem à ſeculo ambulationem ſoli capiũt homines ſpirituales, diſciplinati ſpiritualibus exercitiis , ab impetu ſecularium,qui ambulant ſecundum carnem, pedes mouere decentius compoſitis quodam modo paſſibus edocti. Tales ſunt qui deſideria carnis non perficiunt,etſi quãdoque faciunt. Solent equi quos trotare dicimus, eundo ſe diſiungere,turpius multò & durius portare ſeſſores. Ambulantes autem qui quadam pedum connexione mouentur, incedentes pulchrius : vt ſi diligenter attendas , poſteriorem pedem anteriorem ſemper tranſire quodam videas libertatis exceſſu,ita vt velocius ambulent amplius excedentes. Nam longè alio modo diſtingui poſſunt ambulantes ſecundum ſpiritum,&(vt ita dicam) trotãtes ſecundum carnem. Carnales enim diſiunguntur incedentes, quos ſuperbia diſiungit à Deo,inuidia à proximo,ira à ſeipſis. Sic diſiuncti à ſe inuicem & à Deo,nec Deum,nec hominem ſeſ-

ſorem recipient. Sed neque ſeipſos portare dicendi ſunt, quos ſpiritus carnis quocũque impellit, ire compellit. Quicunque verò ſpiritu Dei aguntur, coniunctis paſſibus ambulant in connexione virtutum, Deo per humilitatem, per charitatem proximo, ſibi per modeſtiam vitæ curriculum perſoluentes. Per humilitatem ſub Deo ambulant. Per charitatem coambulant proximis. Per modeſtiam perambulant in medio domus ſuæ. In his etiam pedes poſteriores, anteriores tranſeunt: quia carnis affectus & opera ſpiritualibus deſideriis & ſtudiis ſuperant & excedunt. Denique ſic omnes quos Deo legimus placuiſſe, receperunt duplicia pro o.p.ſ. & pœnitentiæ modum cumulantes addiderunt etiam laborare poſtmodum ad præmia meritorum. Placet certè Deo plurimùm ambulatio pœnitentis: quippe qui non vult mortem peccatoris, ſed vt magis conuertatur & viuat. Placent illi qui reliquerunt latam viam & ſpatioſam quæ ducit ad mortem, & per pœnitentiæ ſemitas difficiles Deum quærunt, & propter verba labiorum eius cuſtodiunt vias duras. Talibus ſæpè coambulat ſub habitu peregrini, donec pœnitentiæ metam teneant, & noti fiant. Talibus vehiculum ſe frequenter exhibet in itinere, comes illis facundus in via, faciens eorum cor ardens in eis dum loquitur & dicit: Qui ſunt hi ſermones &c. Optat ſanè pœnitentiæ viatores computare ſollicitè, ſermones culpæ conferre diligenter & ſimiliter pœnæ. Ne remiſſè pœnitens minus ſoluat, aut omnem cum culpa ſubſtantiam deuorans iniquus ſupra modũ fœnerator inſiſtat.

Quid ſit in albis cum domino ambulare.

D Sed notandum quòd ſi libẽter ambulat dominus cum iis qui ambulant in triſtitia, multò libentius cum iis qui ambulant in innocentia. De quibus ipſe dicit: Ambulabunt mecum in albis, quia digni ſunt. Sicut enim pœnitentiam triſtitia, ita innocentiam lætitia comitatur. Innocentes ideo dominus ſaltare ſecum in albis teſtatur, lætitiam in albedine mundi cordis exponens: vt ex oppoſito remittentes, intelligas nondum indumentum lætitiæ conſecutos. In albis autem cum domino ambulant, qui vitæ munditiam cum integritate mentis & corporis habere meruerunt.

Quòd facilius innocentes quàm pœnitentes ad ſpiritualem moueantur inceſſum.

Non

Non eadem celeritate veteres equos ambulare videmus E
& pullos teneros. Illis enim violentia multa cum exercitio magni laboris infertur: his ætatis beneficio manſuetudo ſufficit & ætas ductilis ad docendum. Illi compediuntur compedibus, & oneribus grauantur vt ambulent: his blandimenta plus conferunt. Similis quotidie differentia cernitur in illis quos pœnitentes dicimus, & aliis quos innocentes vocamus. Pœnitentes enim ſunt quaſi runcini veteres, qui diu iugum diſciplinæ neſcientes errauerunt ab vtero, carnis voluptatibus, mundi vanitatibus diutius aſſueti, quos diu ſuperbia contra Deum mouit, inuidia contra proximum, & alia vitia per varia deuia depulerunt. Nec ſine grãdi difficultate huiuſmodi ad ſpiritualem reuocantur inceſſum, quibus abſtinentia carnis, laborum pondera, vigiliarũ ſollicitudo, & ceteræ diſciplinarum moleſtiæ regularium à prælatis impoſita neceſſaria ſunt ad ſalutem, vt in his quodammodo expediti à vago carnis impetu retrahantur, & ad ſpiritu ambulandum pedes ſuos tandem gratia cooperante componant. Verum non putemus quòd Apoſtolus curſum prohibeat qui præcipit ambulare, ſed infirmis loquens temperantius dicit, Spiritu ambulate, non volate, non currite. Vnde modeſtiam ſui ſermonis proſequens & explanans ſubiunxit: Et deſideria carnis nó perficietis. Quaſi dicat: Si deſideria carnis propter eius infirmitatem ex aliqua parte facitis, non tamen perficiatis.

HILDEBERTVS.

Deſideria carnis non perficiatis. Virtuti nihil æquè noxiũ eſt ac voluptatis admixtio in conceſſis. Negligenter cauetur hoſtis, cuius ingreſſus pacificus expectatur. F

BERNARDVS.

Quibus promiſſis ratio alliciat & illiciat voluntatem.

Caro concupiſcit aduerſus ſpiritum. Diſponit ratio caſtigare corpus & ſubiicere ſeruituti. At corpus ſeruus inutilis & piger conqueritur voluntati, quæ malè languida iacet & dicit: Nónne ſeruus veſter ego ſum, qui vobis à primæua ætate tam ſedulè ſeruio? Nónne pro vobis multos & magnos labores ſuſtinui, & adhuc ſuſtinere paratus ſum? Ego enim tripliciter vobis ſeruio pro triplici quo laboratus incommodo. Nam gula, nares, venter, genitalia G

ſeruiunt voluptati, oculus & pes curioſitati, auris & lingua vanitati. Manus verò quia vndique liberè mouentur, ad omnia nobis ſeruiunt, & membris omnibus ſuffragantur. Ergóne tantum dedecus & damnum patienter ſuſtinebitis, vt ſeruum veſtrum tollat ratio violenter? Ad hæc verba frendet voluntas vetula, garrula, litigioſa, clamoſa, progreditur nudo pectore, ſparſis crinibus, hulceribus horrendis ſcaturiens. In hunc modum fertur obuia rationi, & multa cum indignatione exclamat & dicit: Hæc eſt tota fides quam mihi ſeruas? Meus eſt ſeruus, non dimitto eum. Delinit ratio viperam inflammatam, & diſſimulat quod agendum eſt, donec anima quieſcat. Deinde inducens alia pro aliis interloquendum, Vidi, inquit, pomarium pulcherrimis arboribus conſitum, & ſuper delectationem eſt loci illius amœnitas. Vtinam ſurgere poſſetis & illuc venire. Fortaſſis nocet nobis tandiu in ſterquilinio reſidere, & ſpatiari bonum eſſet. At illa: Talia, inquit, mihi quærere debueras, & talia nũciare. Et ego quidem neſcio vtrum poſſim. Attamen tentabo egredi & illuc ire. Igitur ratio quaſi per poſticum oſtendit ei pulcherrimam arborem caſtitatis, enumerans quanta in ſe bona contineat, quomodo liber ſit quiſquis ea fruitur à tantis & tam noxiis curis, quid iucunditatis habeat frons libera apud homines, & pura conſcientia coram Deo, & plura his ſimilia, tam de ea quàm de cæteris virtutibus loquens. Prudenter ergo allicit, vt intret & paulatim guſtare incipiat, donec delectata exclamet: Fulcite me floribus &c. Satiata eſt enim non quidem iuſtitia, quæ quantò plus editur, tantò amplius deſideratur: ſed iis quæ prius tam ardenter deſiderabat, vt non ſatiaretur oculus viſu, nec auris auditu. Hæc omnia iam faſtidit, & ſeruum ſuum de cætero libens exponit, magis autem & ſeipſam ſeruire iuſtitiæ.

BERNARDVS.

De diuerſitatibus ſpirituum.

H *Si ſpiritu viuimus, ſpiritu & ambulemus.* Paulus ex occaſione ſpiritualis naturæ qua viuimus, ad ſpiritualem conuerſationem nos excitat. Ac ſi diceret: ſi caro non prodeſt quicquam, ſed ſpiritus eſt qui viuificat ipſam, ſeparari oportet precioſum à vili, vt ſecundum ſpiritum ambulemus, non ſecundum carnem. Sed quia ſunt diuerſa ſpiri-

tuum

tuum genera,neceſſaria eſt nobis eorum diſcretio. Præſertim cùm ab Apoſtolo didicerimus non omni ſpiritui eſſe credendum. Videri enim poteſt minus eruditis,& qui parũ habẽt exercitatos ſenſus,omnem cogitationem nõ alterius quàm ipſius humani ſpiritus eſſe ſermonem. Quod non ita eſſe & certa fidei veritas probat, & diuinarum teſtimonia ſcripturarum. Audiam,ait Propheta,nõ quod ego,ſed quod in me loquatur Deus. Et alius: Angelus,inquit,qui loquebatur,&c. Et in Pſal. Didicimus fieri immiſſiones per angelos malos. Vnde & timet Apoſtolus ne ſicut ſerpẽs decepit Euam aſtutia ſua, ſic & diſcipulorum quibus loquitur, corda decipiantur ab illo cuius Paulus aſtutias non ignorabat. Vnde & ait: Nõ eſt nobis colluctatio aduerſus carnem & ſanguinem,ſed aduerſus principes tenebrarum &c. Eſſe tamen ſpiritum carnis non bonum manifeſtè idem Apoſtolus indicat,vbi inflatos quoſdam ſpiritu carnis ſuæ teſtatur. Et malũ eſſe etiã ſpiritũ huius mundi declarat,vbi gloriatur in domino ꝑ ſe & pro diſcipulis ſuis,ꝙ nõ eũ acceperint, ſed ſpiritũ qui ex Deo eſt. Sunt ergo hi duo ſatellites maligni illius principis tenebrarum, vt dominetur ſpiritus nequitiæ ſpiritui carnis & ſpiritui mundi huius. Quiſquis ergo ex his tribus ſpiritui noſtro loquatur,ne credamus ei,quoniam ſanguinem ſitit,non quidem corporum, ſed quod grauius eſt animarum.

Quòd vnumquéq; ſpiritum loquela propria manifeſtat.

Quis autem ſpiritus loquatur ipſa ſuggeſtio declarabit. Sẽ I
per enim ſpiritus carnis mollia,ſpiritus mundi vana,ſpiritus malitiæ ſemper amara loquitur. Quotiens ergo importunè, vt aſſolet,carnalis cogitatio mentem pulſat, verbi gratia,cũ de cibo,de ſomno & ſimilibus cogitantes, humano quodã inardeſcim⁹ deſiderio,certũ ſit nobis ſpiritũ carnis eſſe qui loquitur. Cũ verò de ambitione ſeculi,de iactãtia, de arrogantia,cęteriſq; ſimilibus cogitatio vana verſatur in cordibus noſtris,ſpiritus mũdi eſt qui loquitur. Lõgè pernicioſior hoſtis,& maiori ſollicitudine repellẽdus, interdũ ſatellitibus ipſis terga vertẽtib⁹,princeps ipſe habẽs irã ingẽtẽ,tanquã leo rugiẽs inſurgit aduerſum nos. Cũ videlicet ad irã, ad impatiẽtiã,ad inuidiã,ad amaritudinẽ animi ꝓuocamur, importunè ingerẽdo ſiquid min⁹ amicabiliter mihi ve diſcrete factũ videtur aut dictũ,ſiqua aut in ſigno,aut in opere

quolibet data videtur indignationis occaſio, materia ſuſpitionis. Huic ergo cogitationi non aliter quàm ipſi diabolo reſiſtendum eſt, nec aliter ab ea quàm ipſa perditione cauẽdum. Fit tamen aliquando vt ſpiritus noſter à quolibet horum triũ crebrò ſuperatus, & ſeruus addictus illi, heu in ſuã perniciem, vices illius agat, vt iam ſine omni alterius ſpiritꝰ ſuggeſtione, ipſa in ſe anima aut voluptuoſas, aut vanas, aut amaras pariat cogitationes. Iam verò nõ facilè arbitror poſſe diſcerni, quando noſter loquatur ſpiritus, quandóve loquentem alterum ex illis tribus audiat. Sed quid refert loquentis noſſe perſonam, dum cõſtat perniciolum eſſe quod loquitur? Si inimicus eſt, reſiſtite viriliter inimico. Si tuus ſpiritus eſt, argue eum, & miſerabiliter plange, quòd in tantam miſeriam & tam miſerabilem deuenerit ſeruitutem. Quotiens verò ſuper caſtigando corpore, humiliando corde, ſeruanda virtute, & charitate fratribus exhibenda, ſeu cæteris virtutibus acquirendis, conſeruandis, amplificandis, ſalubris cogitatio in mente verſatur, diuinus eſt qui loquitur ſpiritus, aut per ſeipſum, aut per angelum. Et quemadmodum de humano atque maligno ſpiritu dictum eſt, ſic de angelico atque diuino non facile eſt quis loquatur diſcernere, aut ignorare periculum, præſertim cùm certum ſit angelum bonum nunquam loqui à ſeipſo, ſed Deum eſſe qui loquitur in ipſo. Solerter ergo ſtudeamus de cætero, vt nec ſpiritum carnis mollia ſuadentem, nec ſpiritum mundi vana ſuggerentem, nec ſpiritum nequitiæ audiamus immittentem amaritudines, & ſcandala ſeminantem. Huius autem vltimi ſpecialiter aſtutias noſſe neceſſe eſt. Interdum enim transfigurat ſe malignus ille & nequam ſpiritus in angelum lucis, vt virtutis ſimulatione plus noceat. Sed & tũc ſi diligenter aduertimus, nunquam niſi amaritudinis & diſcordiæ ſeminaria ſpargit. Suadet enim nonnullis ſingularia ieiunia quædam, vnde cæteri ſcandalizentur: non quia ieiunium diligat, ſed quia ſcandalo delectetur. Multa quoque in hunc modum ſolet afferre, quæ tamen à diuina ſapientia facilè diſcernantur.

Quòd à nobis ipſis accipimus materiam miſerendi.

Cap.6.

V*Os qui ſpirituales eſtis, huiuſmodi inſtruite in ſpiritu lenitatis cõſ. teip. &c.* Cur hoc? Ne forſitè ſi proximi malum conſideres, & tuum nõ attendas, mouearis non ad miſerationem, ſed ad indignationem, non ad adiuuandum, ſed ad iudicandum, non ad inſtruẽdum in ſpiritu lenitatis, ſed ad deſtruendũ in ſpiritu furoris. Manſueto igitur. i. eo ſpiritu fratri ægrotanti ſubuenias, quo tibi vis ſubueniri cùm ægrotas. Et vt ſcias qualiter erga delinquentem manſueſcere poſſis, Conſiderans teipſum, inquit, ne & tu tenteris. Conſiderare libet quàm benè diſcipulus veritatis, ordinem ſequatur magiſtri. In beatitudinibus enim quas dominus commemorat, primos miſericordes pronunciat. Et Apoſtolus cùm ſpirituales hortatur ad inſtruendum carnales, adiunxit in ſpiritu lenitatis. Inſtructio quidem fratrũ pertinet ad miſericordes, ſpiritus lenitatis ad mites. Acſi diceret: Inter miſericordes deputari non poteſt, qui in ſemet ipſo mitis non eſt. K

Quòd aduentus Chriſti ad nos, noſtra redemptio cauſa fuit ſpecialis.

Abſit mihi gloriari, niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti. L Tria quædam præcipua in opere noſtrę ſalutis intueor. Formã humilitatis in qua ſemetipſum Deus exinaniuit. Charitatis menſuram, quam vſque ad mortem, mortem autem crucis extendit. Redemptionis ſacramentum, quo ipſam mortem quam pertulit, abſtulit. Horum duo prima ſine tertio ſic ſunt, ac ſi ſuper inane pingas. Magnum certè & valdè neceſſarium humilitatis exemplum, magnum & omni acceptione dignum charitatis, ſed non habent fundamentum, ac perinde nec ſtatum, ſi deſit redemptio. Volo totis niſibus humilem ſequi Ieſum. Volo eum qui dilexit me, & tradidit ſemetipſum pro me, brachiis quibuſdam vicariæ dilectionis amplecti, ſed oportet me agnum manducare paſchalem. Niſi enim manducauero eius carnem, & bibero eius ſanguinem, non habebo vitam in me. Aliud eſt ſequi Ieſum, aliud tenere, & aliud manducare. Sequi, ſalubre conſilium: tenere & amplecti, ſolenne gaudium: manducare, vita beata. Caro enim eius vere eſt cibus, & ſanguis eius verè eſt potus. Panis eſt Dei qui de cœlo deſcendit, & dat vitam mundo. Quis ſtatus ſine gaudio, ſine con-

ſilio,ſine vita?Non aliud quá picturæ ſimilitudo. Ergo nec humilitatis exempla,nec charitatis inſignia,præter redemptionis ſacramentum ſunt aliquid. Igitur in paſſione Chriſti ſalus noſtra, in cruce gloria,in morte vita.

Quòd qui gloriatur in cruce,nec diaboli iaculis deiicitur,nec retibus irretitur.

M *Abſit mihi gloriari &c.* Quid eſt hoc? Ergo crux amari poteſt,& crux precioſa eſt,& crux habet gloriationem?Ita eſt,ſi fuerit qui colligat,ſemper lignum crucis vitá germinat,fructificat iucunditatem,oleum lætitiæ ſtillat, balſamũ ſudat ſpiritualiũ chariſmatũ. Non eſt ſylueſtris arbor lignũ vitæ apprehendentibus eam. Arbor eſt ſalutifera,alioquin quomodo dominicam occuparet terram?Illá dico precioſiſſimam glębam,cui clauorum eſt infixa radicibus. Si non eſſet hæc precioſior cunctis,fructuoſior vniuerſis,nunquá illo plantaretur in horto, nec illam permitteretur vineam occupare. Quid nos ad iſta dicemus, quòd non ſapit etiam nobis quæ pro Chriſto eſt tribulatio,quòd non gloriamur in cruce, quòd non guſtamus manna abſconditum? Sic enim victus eſſet diabolus, nec haberet penitus quod afferret. Sufficeret enim hoc vnum nobis aduerſus duplicem malitiam inimici. Habet enim nequiſſimus ille laqueos, habet & iacula,vt callidiſſimus venator hominum,& ſolú ſitiens ſanguinem animarum. Alios telis appetit malitioſæ cuiuſlibet ſuggeſtionis. Et in eis vulnerat multos, quorú tenuis eſt patientia. Alios voluptatibus irretire laborat. Et in his concludit multitudinem copioſam eorum qui in terra repunt, aut volitant iuxta eam. Sit ergo gaudium in tribulatione, & non habet malignus vnde iam illiciat, vnde deiiciat. Nihil enim proficiet inimicus in eo quem Chriſti crux delectat,ſi carnalem ſuggerit delectationem. Et filius iniquitatis non apponet nocere ei, ſi ad aſperandum animum eius quanlibet immittere tentauerit amaritudiné. Non curat delitias, qui ieiunio paſcitur: multò minus poteſt pro eo murmurare, in quo etiam delectatur.

HVGO DE SANCT. VICTORE.

De triplici cruce.

N *Mihi abſit gloriari, niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti.* In cruce Chriſti gloriatio. In cruce dextri latronis conſolatio. In cruce ſiniſtri confuſio. In prima,pœna ſine culpa, &

& pòſt glorificatio. In ſecunda, pœna pro culpa, & pòſt remiſſio. In tertia pœna pro culpa, & pòſt damnatio. Dicunt homines quando pœnam ſuſtinent, Si meruiſſemus, non erubeſceremus. Nunc autem iniuſtè pati ignominioſum eſt nobis. Obloquium videtur. Immò ſi pro culpa pateris, erubeſce: ſi ſine culpa, gloriare. Latro magis eſſe vis quàm Chriſtus. Et fortè ſiniſter blaſphemator, non dexter confeſſor. Tu enim pro culpa pateris, nec agnoſcis, nec iudicem veneraris. Si ſaltem dexter fuiſſes, culpam humiliter agnoſceres, pœnam patienter perferres, & mox veniam inuenires.

Finitur Epiſtola Pauli ad Galatas.

SEQVITVR EPISTOLA EIVSDEM AD EPHESIOS.

GALFRIDVS.

Quòd nimia fuerit Dei charitas pro hominibus incarnari.

PRopter nimiam charitatem ſuam qua dilexit nos, cùm eſſemus mortui peccatis, conuiuificauit nos Deus in Chriſto. Cap. 2. Propter (inquit) charitatem ſuam, non vtique propter noſtram, quæ nec minima adhuc erat. In hoc enim eſt charitas, non quaſi nos dilexerimus Deum, ſed quia ipſe prior dilexit nos. Nec arbitremur quòd aliquid nimium dicat, qui charitatem Dei nimiam eſſe commendat. Nimia eſt enim & ira eius. Immenſus ſiquidem eſt Deus, non niſi in immenſum amat, ſed nec iudicat quidem. Veruntamen non ad ipſum, ſed ad nos potius referenda eſt vtraque nimietas. Si enim noſtra conſideratur indignitas, nimium diligimur: ſi infirmitas, nimis punimur. Quàm terribilis es domine qui ſic iudicas! quàm amabilis qui

qui ſic amas! Noſtra itaque omnia tam ſunt minima, vt eorum comparatione omnis magnitudo ſit nimia. Inde eſt quòd ſeipſum exinaniuit Dei filius, dũ nobis vniuit. Et vt quidam ſanctorum ait, Paruus factus paruos quæſiuit. Mira igitur vnitas, deitas, & humanitas. Nec minus mira venientis eas nimietas charitatis. Sicut enim de eodem mediatore Dei & hominum legimus, ſi non eſſet Deus verus, non afferret remedium: ſi non eſſet homo verus, non præberet exemplum: ſi non eſſet Deus homo, ſuum nobis non indicaret affectum. Ex diuinitate igitur adiuti vt poſſimus, & ex humanitate eruditi vt nouerimus, ex charitate affecti vt velimus, in vna mediatoris Dei & hominum Ieſu Chriſti perſona, quicquid nobis expedit, inuenimus. Sicut enim diuinitatis virtus adiuuat, ſic exemplum humanitatis etiam duros corde & ſimplices informat, quòd mandata Dei non ſolùm verbis, ſed factis quoque proponat. Quid verò aliud ſic afficere potuit erga Deum homines ad mortem, quàm quòd hominem Deus in perſonæ ſuſceperit vnionem? Non fecit taliter omni creaturæ ſiue terrenæ, ſiue cœleſti: non enim ipſos angelos, ſed ſemen Abrahæ apprehendit. Et olim quidem aiebat, quòd delitiæ eius, eſſe cum filiis hominum. Sed nunc verè nimia eius charitas, vnum eſſe de filiis hominum. Et non mouebuntur viſcera noſtra ſuper hoc fratre noſtro? Adhuc nobis conſiderare licebit, quàm multiplex erga nos fuerit eadem ipſa diuinæ nimietas charitatis. Siquidem magnum eſt quod ad homines Deus miſit, maius quòd filium miſit, maximum quòd in veritate carnis, nimium quòd in ſimilitudinem carnis peccati. Quomodo enim non nimium, quando ibi apparuit quod omnino non fuit? Non autem in filio ſola carnis ſimilitudo, ſed veritas. Carnis autem peccati ſimilitudo, nõ veritas. An non maximũ quòd ſplendor paternæ gloriæ non modò carnis nube velatur, ſed peccati ſimilitudine denigratur? An non nimium quòd Dei filius eſt non modò factus ex muliere, ſed factus ſub lege eſt? An nõ nimiũ quòd intingitur hœdi ſanguine tunica illa polymita, quòd hœdi pellibus manus leues & colli nuda teguntur, quòd noſtrarum denique ſordium pannis obuoluitur, cuius vtique & ſolius paruuli vita ſine ſorde eſt ſuper terram? Multum per omnem modum veritas car-

carnis, ſed nimium eſt ſimilitudo peccati: niſi quòd perſuadere vult peccatoribus vt ſuam ſimilitudinem non deponant, nec ſuper peccato etiam repropitiato velint eſſe ſecuri, ſed extincti pellibus hœdi manus & colli nuda ſemper operiant in operis ſatiſfactione, & confeſſione vocis aperta. Dum enim vox in collo formatur, per collum etiam non incongrue deſignatur.

BERNARDVS.

Quòd iuſtum eſt vt lauetur per alium, qui per alium inquinatur.

Conuiuificauit nos ſibi donans omnia delicta noſtra, delens quod aduerſum nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & illud tulit de medio affigens illud cruci, expolians principatus & poteſtates. P Vtinam ego inueniar in his ſpoliis, quibus ſpoliatæ ſunt contrariæ poteſtates, traductus & ipſe in poſſeſſionem domini! Si me inſequutus Laban arguerit quòd receſſerint clam ab eo, audiet clam me acceſſiſſe ad eum, & ob hoc clam receſſiſſe. Subiecit me illi cauſa ſecretioris peccati, ſubduxit me illi ratio occultioris iuſtitiæ. Aut ſi gratis vænundatus ſum, cur gratis non redimar? Si Aſſur ſine cauſa calumniatus eſt mihi, ſine cauſa cauſam exigit euaſionis. Quòd ſi dixerit: Pater tuus addixit te. Reſpondebo, Sed frater meus redemit me. Cur non aliunde iuſtitia, cùm aliunde reatus. Alius qui peccatorem conſtituit, alius qui iuſtificat à peccato Aliter in ſemine, aliter in ſanguine. An peccatum in ſemine peccatoris, & non iuſtitia in Chriſti ſanguine? Si iuſtitia, inquiet, ſit, cuius eſt? Quid ad te? Eſto, ſed ſit etiam culpa: cuius eſt? Quid ad me? An iuſtitia iuſti ſuper eum erit, & impietas impij non erit ſuper eum? Non conuenit filium portare iniquitatem patris, & fraternæ fieri exortem iuſtitiæ.

Quòd Chriſtus animæ non inſideat, quæ virtutibus nõ veſtitur.

HAbitare Chriſtum per fidem in cordibus noſtris. Cap.3. Q Domino ſeſſuro ſuper aſellum veſtes ſuas diſcipuli ſubſtrauerunt, ſignificantes Saluatorem ſeu ſalutem nequaquam inſidere nudæ animæ, quam non veſtitam inuenerit doctrina & moribus Apoſtolorum. Et ideo eccleſia promiſſionẽ habens

habens futuræ felicitatis, curat præparare ſe in veſtitu deaurato circundatam varietate gratiarum atque virtutum, quò digna & capax plenitudinis gratiæ inueniatur.

Quid ſit comprehendere cum ſanctis, quæ ſit longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundum.

R *Vt poßitis comprehendere cum omnibus ſanctis quæ ſit longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundum.* Comprehēdere dicit, non cognoſcere, vt non curioſitate contenti ſciētiæ, tota cura fructui inhiemus. Non enim in cognitione eſt fructus, ſed in comprehenſione. Quid ſit comprehendere, inferius declarabo. Quid igitur eſt Deus? longitudo. Quid ipſa? æternitas. Hec eſt tam longa vt non habeat terminū, nō magis loci quàm temporis. Eſt & latitudo. Et ipſa quid? charitas. Quibus & iſta terminis anguſtetur in Deo qui nihil odit horum quæ fecerit? Vides tantam eſſe latitudinem. Vtinam ſi videas non tantā eſſe, ſed ipſam id eſſe vnā quod alteram, non minus vnam quàm duas, nec plus duas quàm vnam. Deus æternitas, Deus charitas eſt, lōgitudo ſine protenſione, latitudo ſine diſtenſione. Quid item Deus? Sublimitas & profundum. In altero ſupra omnia, in altero intra omnia. Per ſublime potentiam, per profundum ſapientiam eius conſidera. Ex æquo etiam iſta reſpondent ſibi, dum & ſublimitas inattingibilis cognoſcatur: Paulo admirante & exclamante: O altitudo diuitiarū ſapientiæ & ſcientiæ Dei! Libet & nos exclamare cum Paulo horum vtrunque, intuentes in Deo, & cum Deo ſimpliciſſimam vnitatē: O ſapientia potens, attingens vbique fortiter! O potentia ſapiens, diſponens omnia ſuauiter! Res vna, effectus multiplex, operationéſque diuerſæ. Et illa vna res eſt longitudo propter æternitatem, latitudo propter charitatem, ſublimitas propter maieſtatem, profunditas propter ſapientiā. Nouimus hæc. Non ideo tamen arbitramur nos comprehendiſſe. Non ea diſputatio comprehendit, ſed ſanctitas, ſiquo modo tamen cōprehendi poteſt quod incomprehenſibile eſt. At niſi poſſet, non dixiſſet Apoſtolus, Vt comprehendamus cū omnibus ſanctis. Sācti igitur cōprehēdunt. Quæris quomodo? Si ſanctus es, comprehendiſti & noſti: ſi non, eſto, & tuo experimēto ſcies. Sanctum facit affectio ſancta, & ipſa gemina. Timor domini ſanctus, & ſanctus amor. His perfectè perfecta anima veluti quibuſdam duobus brachiis ſuis

ſuis comprehendit,amplectitur,ſtringit,tenet,& ait: Tenui eum nec dimittam. Et timor quidem ſublimi & profundo, amor autem lato longóque reſpondet. Quid tam timendũ quàm poteſtas cui non potes reſiſtere, quàm ſapientia cui abſcondi non potes? Poterat minus timeri Deus alterutro carens: nunc ergo perfectè oportet timeas illũ cui nec oculus deeſt omnia videns,nec manus potens omnia. Quid itẽ tã amabile quàm amor ipſe quo amas & quo amaris? Amabiliorem tamen iuncta æterna charitas facit,quæ dum non excidit,foras mittit ſuſpitionem. Ama igitur perſeueranter & longanimiter,& habes longitudinem. Dilata amorẽ tuũ vſque ad inimicos,& latitudinem tenes. Eſto etiam in omni ſollicitudine timoratus,& ſublime profundúmque comprehẽdiſti. Aut ſi mauis,quatuor æquè tua,diuinis quatuor reſpondere facis: hoc eſt ſi ſtupes,ſi paues, ſi ferues, ſi ſuſtines. Stupenda ſublimitas maieſtatis, pauenda abyſſus iudiciorũ. Feruorem exigit charitas,æternitas perſeuerantiá ſuſtinendi. Quis ſtupet,niſi qui contẽplatur gloriá Dei? Quis pauet,niſi qui ſcrutatur profunda ſapientiæ? Quis feruet,niſi qui meditatur charitatem Dei? Quis ſuſtinet & perſeuerat in amore, niſi qui æmulatur æternitatem charitatis? Nã æternitatis quandá imaginem perſeuerantia præfert: ſola eſt cui æternitas redditur, vel potius quæ æternitati hominem reddit, dicẽte dño: Qui perſeuerauerit vſq; in finẽ, ſalu⁹ erit.

De quatuor modis contemplationis.

Et nunc aduerte in quatuor his, cõtemplationis quatuor ſpecies. Prima & maxima contemplatio eſt admiratio maieſtatis: hæc requirit cor purgatum, vt à vitiis liberum atque exoneratũ peccatis facile ad ſuperna ſe leuet, interdũ quoque vel per aliquas morulas in ecſtaſi ſuſpenſum teneat ad mirandum. Secunda autem neceſſaria eſt huic. Eſt enim intuens iudicia Dei. Quæ ſane pauido aſpectu dum vehemẽtius concutit intuentem, fugat vitia, fundat virtutes, initiat ad ſapientiam, humilitatem ſeruat. Virtutum ſiquidem bonum quoddam ac ſtabile fundamentum eſt humilitas, quæ ſi nutet, virtutum congregatio nõ niſi ruina eſt. Tertia cõtemplatio occupatur aut potius ociatur circa memoriá beneficiorum: & ne dimittat ingratum ſollicitat ad amorẽ benefactoris. Quarta quæ retro ſunt obliuiſcens in ſola requieſcit expectatione promiſſorum. Quæ cũ ſit meditatio æterni-

æternitatis, nam quæ promittuntur æterna ſunt, longanimitatem alit, & perſeuerantiæ dat vigorem. Puto iam facile eſt quatuor noſtra hæc quatuor illis Apoſtoli aſſignare: dum longitudinem comprehendit meditatio promiſſorum, latitudinem recordatio beneficiorum, ſublimitatem contemplatio maieſtatis, profunditatem inſpectio iudiciorum.

GALFRIDVS.

De quatuor crucis dimenſionibus.

T *Vt poſſitis comprehendere cum omnibus ſanctis quæ ſit longitudo, latitudo, ſublimitas, & profundum.* His verbis cõmendat Apoſtolus formam crucis. Profundum erat infixum humi, ſublimitas eminens ſuper caput, longitudo ab imo ſurſum porrecta vſque ad latitudinem, & latitudo lignum tranſuerſum. Hæc omnia in ſalute, in vita, & reſurrectione aliter atque aliter intelliguntur. Inuenire eſt homines quos magis terret conſcientia pertinentium ad luxuriam peccatorum. Hæc infixa terræ profunditas, hoc profundum iniquitatis. Et ab ea, contraria crucis profunditate ſaluamur. Alios magis arguit conſcientia vanitatis, quòd nullã eius occaſionẽ carnalis miniſtret infirmitas. Cui etiam ad ſalutem ſublimitas crucis opponitur. Aliis grauior longitudo videtur, quòd mane ſurrexerunt ad miſcendam ebrietatem & potandum vſque ad veſperã, peccata ſua vſque ad canos ab adoleſcentia protrahentes. Quorundam magis affligit quædam quaſi latitudinis conſideratio, quòd iniquitatis ſuæ diffuderint circunquaque fœtorem: nec tantùm coram Deo, ſed etiam coram hominibus, ſine illius timore vel illorum pudore peccauerint. De huiuſmodi dicitur: Quatriduanus eſt, & iam fœtet. Veruntamen ab huiuſmodi longitudine & latitudine nulla nobis alia ſpes ſalutis niſi in paſſione Saluatoris, quam in longitudine & latitudine crucis pro noſtra ſaluatione ſuſtinuit.

Aliter de eodem.

V In præſenti vita per profundũ timor gehẽnæ, per ſublimitatem ſpes gloriæ cõmendatur. Ad hæc duo pertinet quod fideles duo reges dixerunt: Vadã ad portas inferi. Et: Quãdo veniã & apparebo ante faciem Dei. Minus deorſum penetrat, qui ſeculariter timet. Minus in ſublime contendit, qui gloriã ſectatur humanam. Longitudo ad perſeuerantiã ſanctimoniæ pertinet & virtutis, cui ſola corona debetur.

Lati-

Latitudo ad diſtenſionẽ fraternæ dilectionis,cui proprium
eſt velut ad dexterã protrahi & ſiniſtram,gaudere cũ gau-
dentibus,flere cũ flentibus. Nihilominus in reſurrectione
futura profundũ nobis promittitur in inſcrutabili ſapiẽtia
& ſciẽtia, quã Apoſtolus altitudinẽ clamat, ſicut ſolet pro-
funditas alta vocari. Vnde mulier Samaritana dicebat: Pu-
teus altus eſt &c.Sublimitas erit in gloria,lõgitudo in æter-
nitate,latitudo verò in plenitudine voluptatis, quam nulla
deinceps ſollicitudo vel moleſtia anguſtabit.

BERNARDVS.

De diuerſis aſcenſionum generibus.

Chriſtus qui deſcendit, ipſe eſt qui aſcendit. Ego Cap.4.
credo Chriſtum in hoc ipſo quòd deſcende- X
rit,aſcendiſſe. Sic enim oportebat Chriſtum
deſcendere,vt nos aſcẽdere doceremur.Cu-
pidi ſiquidem ſumus aſcenſionis, exultatio-
nem cupimus omnes.Nobiles enim creaturæ ſumus & ma-
gni cuiuſdam animi,ideóq; altitudinem appetimus deſide-
rio naturali.Sed væ nobis ſi noluerimus eum ſequi, qui ait:

De monte potentiæ.

Sedebo in monte teſtamenti,in lateribus Aquilonis. Heu mi- Y
ſer! in lateribus Aquilonis.Frigidus eſt mons ille,non te ſe-
quimur. Poteſtatis habes concupiſcentiam, altitudinẽ præ-
ſumis potentiæ.Quanti tamen vſq; hodie fœda inſequun-
tur infeliciáq; veſtigia? Imò quàm pauci euadũt,quibus nõ
dominandi libido dominetur? Quem ſequimini miſeri ho-
mines? quẽ ſequimini? Nónne ille eſt mons in quem aſcẽdit
angelꝰ, & diabolus factus eſt? Vel illud aduertite,ꝙ poſt ca-
ſum ſuũ inuidia ſtimulante male ſollicitus de ſupplantando
homine,illius tamen mõtis aſcenſum ei nullatenus auſus eſt
ſuadere,in quo iam præcipitium cognoſceret expertus.

De monte ſcientiæ.

Sed non defuit verſuto hoſti quod ageret,ſimilẽ ei mon- Z
tem alterum demonſtrauit:Eritis, inquiens, ſicut dij,ſcien-
tes bonum & malum. Pernicioſa eſt aſcenſio hæc,imò de-
ſcenſio magis eſt de Hieruſalẽ in Hiericho.Peſſimus mons
inflans ſcientia, in quem tamen vſque hodie tanta videas
concupiſcentia plurimos repere filiorum Adam, ac ſi non
nouerint quantum pater eorum in illius montis aſcenſu de-
ſcenderit,imò quàm grauiter ceciderit,quantũ tota deiecta

ſit

ſit & conquaſſata poſteritas. Nondum ſanata ſunt vulnera quæ tibi in aſcenſu montis illius inflicta ſunt, dum adhuc in patre lateres, & nunc in propria perſona conaris aſcendere, vt ſit error nouiſſimus peior priore. Ecce vobis montē aliū demonſtrauimus, non vt aſcendatis, ſed vt fugiatis. Ipſe eſt in quem deſcendebat qui voluit eſſe ſicut Deus, ſciens bonum & malū. Ipſe eſt quē vſque hodie filij eius accumulant & eleuant, nihil inuenientes tā vile, vnde non velint montē eleuare ſcientiæ. Videas alium literarū, alium mundialis curiæ, iſtum placitationum Deo diſplicentiū, illum ſeruilis cuiuſlibet artis tam vehementer affectare ſcientiam, vt laborem non reputet, tantummodo poſſit aliquibus doctior reputari. Sic ædificant Babel, ſic putant ad Dei ſe peruenturos ſimilitudinē. Sic cōcupiſcunt quod non expedit, quod expedit omittentes. Quid vobis & montibus iſtis, in quorū aſcenſu tanta difficultas eſt, & tam graue periculū? Aut cur eum deſeritis montē, cuius & facilis eſt aſcenſus & perutilis? Poteſtatis ambitio angelum felicitate priuauit angelica, ſcientiæ appetitus hominem immortalitatis gloria ſpoliauit. Ergo fugiendus nobis eſt mons vterque, ſi præcipitium angeli, ſi caſum hominis expaueſcimus.

Quòd Chriſtus nobis ſalubrē demonſtrauit aſcenſum.

Quid tamen agimus? Aſcendendi tenemur concupiſcentia. Quis igitur docebit nos aſcenſum ſalubrē? Chriſtus qui A deſcendit, ipſe eſt qui aſcēdit. Quia ergo non erat quò aſcēderet, deſcendit altiſſimus, & ſuo nobis deſcenſu ſuauem ac ſalubrē dedicauit aſcenſum. Deſcendit de monte ſcientiæ, quia placuit Deo per ſtultitiam prædicationis ſaluos facere credētes. Quid enim tenello corpore & infantibus mēbris videtur infirmius? Quid indoctius apparet paruulo, qui ſola matris vbera nouerit? Quis impotentior eo, cuius mēbra omnia clauis affixa, cuius dinumerantur oſſa? Quis inſipiētior eo, qui tradebat in mortē animam ſuam? Vides quàm multū deſcenderit, quantū à potentia ſua, quantū à ſapientia ſua exinaniuerit ſeipſum. Sed non potuit altius in montem bonitatis aſcendere, nec ſuam expreſſius commendare charitatem. Nec mirum ſi deſcendendo Chriſtus aſcendit, quando priorum vterque ceciderit aſcendendo. Docebat enim ignarum viæ, trahebat paruulum, infantulum deducebat: ideóque velut quibuſdam paſſibus ibat, vt de virtute in vir-

in virtutē videretur Deus deorū in Sion. Iuſtitia enim eius ſicut mōtes Dei. Sed iā ſaltus ipſos intueamur, quibus exultauit vt gigas ad currēdā viā, & cuius egreſſus à ſummo cœlo per gradus quoſdam vſque ad ſummum eius cucurrit.

De monte in quo transfiguratus eſt dominus.

Primum ergo conſtituc montē in quem aſcendit cum Petro, Iacobo, & Ioanne: vbi transfiguratus eſt ante eos. Refulſit facies eius ſicut ſol, & veſtimenta eius facta ſunt alba ſicut nix. Reſurrectionis gloria iſta eſt, quam in monte ſpei contemplamur. Vt quid enim aſcendit vt transfiguraretur, niſi vt doceret eos cogitatione aſcendere ad futuram illam gloriam quæ reuelabitur in nobis? Felix cuius meditatio in conſpectu domini ſemper eſt, qui in corde ſuo delectationes dexteræ domini vſque in finem ſedula cogitatione reuoluit. Quid enim illi graue poterit videri, qui ſemper mente tractat quòd non ſunt condignæ paſſiones huius tēporis ad futuram gloriam quæ reuelabitur in nobis? Quid concupiſcere poterit in ſeculo nequam, cuius oculus ſemper videt bona domini in terra viuentium? ſemper videt æterna præmia? Non ſit moleſtum alicui obſecro, quòd in monte hoc aliquantò diutius immoramur. Quem enim in eo non detineat ſententia beati Petri quam in eo protulit & de eo: Domine, inquiens, bonum eſt nos hic eſſe? Quid enim tam bonum eſt, imò quid aliud videtur bonum, quàm in bonis animā demorari? quandoquidem corpus non poteſt. Vos ergo filij hominum aſcendite ad cor altū, & exaltetur Deus. Hic eſt enim mons in quo transfiguratus eſt Chriſtus. Exonerate corda veſtra graui mole terrenarum cogitationum, & leuate ea manibus quibuſdam cogitationum, vt dominum transfiguratum videatis. Circuite igitur chariſſimi cum pietatis & deuotionis hoſtia viſitantes animo ſupernas & multas quæ in domo patris ſunt manſiones, humiliter proſternentes corda veſtra ante ſedem Dei & agni, cum reuerentia ſupplicantes ſingulis ordinibus angelorum, patriarcharum numerum, cuneos prophetarum, & ſenatum apoſtolicum ſalutantes, ſuſcipientes coronas martyrum purpureis rutilantes floribus, redolentes liliis, choros virginum admirantes, atque ad melliſluum noui cantici ſonum quantum præualet infirmitas cordis erigentes auditum. Hæc recordatus ſum (ait Pprophetia) & effudi

in me animam meam. Quare? Quoniam tranſibo in locum tabernaculi admirabilis. Et iterũ: Memor fui Dei, & delectatus ſum. Quem viderunt Apoſtoli, vidit & iſte, nec diſſimili (vt arbitror) viſione, niſi quòd ſpirituale totũ habuit hæc viſio. Et vt nihil deſit ꝓpoſitæ ſimilitudini, illi proni cecidiſſe legũtur, hic verò ſuũ fatetur ſpiritum defeciſſe. Verũtamen quid prodeſt ſcire quò ſit eũdũ, ſi quà debeas ire nõ noueris?

De monte in quo prædicauit Dominus.

C Alterũ proinde montem aſcendas neceſſe eſt in quo prædicantẽ audies, & ſcalam erigentem octo diſtinctã ſcalaribus, cuius ſummitas cœlos tangit. Beati qui perſequutionẽ patiũtur propter iuſtitiã &c. Iam ſi primũ aſcẽderas in mõtẽ iugi meditatione ſupernæ gloriæ, iſtũ nihilominus aſcendere non grauaberis, vt in lege eius mediteris die ac nocte. Sic enim audies & tu: Et quò vado ſcitis, ꝓpter primã aſcẽſionẽ: & viã ſcitis, propter ſecundã. Propterea pone in corde tuo viam veritatis inquirere, ne fortè de eorũ ſis numero qui viam ciuitatis Dei non inuenerunt. Magis autẽ ſollicitus eſto aſcendere non modò cogitatione cœleſtis gloriæ, ſed & conuerſatione, quæ cœleſtem gloriam mercatur.

De monte in quem dominus aſcendit orare.

D Tertium nihilominus lego montẽ in quem aſcendit ſolus orare. In primo igitur transfiguratus eſt, vt ſcires quò tẽderes. In ſecundo verba vitæ loquutus, vt ſcires quò peruenires. Orauit in tertio, vt eundi & perueniendi bonã obtinere ſtudeas voluntatẽ. Et vide quàm vtiliter orationis tẽpore etiã corporalis loci ſecretũ quærimus: quando hoc ille nõ ſolũ docuit verbo, ſed & cõmendauit exemplo. Putas poterimus adhuc aliud de eius aſcẽſione inuenire? Poterimus vtique. Volo quòd nec iumenti ipſius immemor ſis ſuper quod legitur aſcendiſſe. Volo vt ne ipſum crucis aſcenſum omittas. Itaque cum iam & cognitio ſuppetit, & velle adiacet, quid facis quòd proficere bonũ non inuenis, ſed aſinini quidam & beſtiales motus legem contrariam habent & captiuare te volunt? Vrget te cum ieiunare contendis, gulæ illecebra: cum vigilare proponis, ſomnolentia premit. Quid facimus huic aſino? Aſininum enim eſt illud & commune cum aliis. Aſcende domine ſuper aſinum iſtum. Conculca motus hos beſtiales, domari debent, ne dominari præualeant. Propterea ſequere anima mea & in hac aſcenſione Chriſtũ

Chriſtum dominũ,vt ſub te ſit appetitus tuus, & tu domineris illius. Nam vt in cœlum aſcendas, prius neceſſe eſt leuare te ſupra te, conculcando carnalia deſideria quæ in te militant contra te. Sequere etiam aſcendentem in crucem, exaltatum à terra, vt non ſolum ſuper te, ſed etiam ſuper omnem mundum mentis faſtigio colloceris. Abſit tibi gloriari niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti. Iam verò quid ex hoc reſtat, niſi vt ad illum aſcendas, qui eſt ſuper omnia benedictus in ſecula? Diſſolui & eſſe cum Chriſto multomagis optimum. Hæc eſt vltima aſcenſio, in qua implentur omnia, ſicut ait: Chriſtus qui deſcendit, ipſe eſt qui aſcendit ſuper omnes cœlos, vt adimpleret omnia.

ADAM. Quomodo Chriſtus adimpleuit omnia.

Vt adimpleret omnia. Omnia adimpleuit, qui cœlum ſanctis regnantibus, terrã iuſtis militantib⁹, tartarum deſperatis peccatoribus deputauit. E

CASSIANVS.

Quòd per iræ vitium, lumen extinguitur rationis.

Sol non occidat ſuper iracundiam veſtram. Id eſt ratio, quæ F pro eo quòd omnes cordis cogitationes diſcretionéſque illuſtret, ſol meritò nuncupatur: iræ vitio non extinguatur, ne eodem occidente perturbationum tenebræ cum auctore ſuo diabolo vniuerſum cordis noſtri occupent ſenſum; & tenebris iræ poſſeſſi velut in nocte cæca quid nos oporteat agere ignoremus.

Quod verè perfectis interdicitur omnis ira.

Omnis ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à G *vobis cum omni malitia.* Cum dicit, Omnis ira tollatur à vobis, nullá penitus velut neceſſariá & vtilé nobis excipit. Delinquentẽ itaq; fratrẽ ſi neceſſe eſt ita curare feſtina, vt dum medelam leuiori forſitã febricula laboranti procuras inferre, nõ te metipſum teterriori morbo cæcitatis inuoluas. Oportet nanq; illũ qui alterius vulneri mederi cupit, omni languoris morbo alienũ ſanũmq; ſubſiſtere, ne forte ei illud dicatur, Medice pri⁹ cura teipſum. Nihil enim intereſt vtrũ aurea lamina plũbeave oculorũ obtutib⁹ imponatur. Differẽtiã cæcitatis nõ facit pcioſitas metallorũ. BERNARDVS.

Quòd per amorem fidelis anima nubat Deo.

Stote imitatores Dei, & ambulate in dilectione ſicut Cap.5.
E *& Chriſtus dilexit nos.* Talis conformitas maritat H
animam Deo: cum cui ſimilis eſt per naturam, ſi-

milem ſe nihilominus ipſi exhibet per voluntatem, diligens ſicut dilecta eſt. Ergo ſi perfectè diligit, nupſit. Quid hac iucundius conformitate? quid optabilius charitate, qua fit vt humano magiſterio non contenta, per te ô anima fideliter accedas ad Deum, Deo conſtanter inhæreas, Deum familiariter perconteris, conſultéſq; de omni re, quantum intellectu capax, tantum audax deſiderio? Verè ſpiritalis, ſanctíque deſiderij contractus eſt iſte. Parum dixi, cóplexus eſt, vbi idem velle & idem nolle, vnum facit ſpiritum de duobus. Nec verendum ne diſparilitas perſonarum claudicare in aliquo faciat conuenientiam voluntatum, quia amor reuerentiam neſcit. Ab amando enim amor dicitur, non ab honorando. Honoret ſanè qui horret, qui ſtupet, qui metuit, qui miratur. Vacant hæc omnia penes amantem. Amor ſibi abundat. Amor vbi venerit, cæteros in ſe omnes traducit & captiuat affect⁹. Propterea qui amat, amat, & aliud nouit nihil. Abſque amore & timor pœnam habet, & honor non habet gloriam. Et quidem ſoli Deo honor & gloria. ſed horum acceptabit neutrum Deus, ſi melle amoris condita non fuerint. Is per ſe ſufficit, is per ſe placet, & propter ſe, ipſe præmiũ, ipſe meritũ ſibi. Amor præter ſe non requirit cauſam, nõ fructũ. Fructus eius vſus eſt. Amo quia amo. Amo vt amẽ. Solus eſt amor ex omnib⁹ animæ motibus, ſenſibus, affectibus, in quo poteſt creatura, & ſi nõ ex æquo, reſpõdere actori. Verbi gratia: Si mihi iraſcatur Deus, num illi ſimiliter iraſcar? Nõ: ſed paueo, ſed cõtremiſcã, ſed veniam deprecabor. Si dominatur, me oportet ſeruire: ſi imperat, obedire: nõ ab eo exigere vel ſeruitiũ vel obſequiũ. Nũc iã videas de amore quàm aliter ſit. Nã cùm amat Deus, non aliud vult quàm amari, qui ad hoc tantũ amat vt ametur, faciens ipſos amore beatos qui ſe amauerint. Liceat proinde reclamare dilectam: Quídni amet ſponſa, & ſponſa amoris? Quídni ametur amor? Meritò renũcians cunctis affectionibus aliis, ſoli tamẽ incũbit amori, quæ ipſi reſpõdere amori habet, in redimẽdo amore. Nã cũ ſe totã effuderit in amorẽ, quantũ eſt hoc ad illius fontes perenne profluuiũ? Non planè pari vbertate fluunt amans, & amor. Anima, & verbũ, ſpõſus, creator, & creatura, non magis quàm ſitiens, & fons. Quid igitur? Peribit propter hoc & euacuabitur nupturæ votũ, deſideriũ ſuſpirãtis, amoris ardor, præſumẽtis fiducia:

quia nō valet ex æquo currere cū gigante, dulcedine cum melle cōtendere, lenitate cū agno, cādore cū lilio, claritate cū ſole, charitate cū eo qui charitas eſt? Nō. Etſi enim minus diligit, nihil deeſt vbi totū eſt. Docuimus ergo omnē animā licet oneratā peccatis, vitiis irretitā, captam illecebris, exilio captiuam, corpore carceratam, luto hærentem, infixā limo, affixam membris, confixam curis, diſtentam negociis, contractam timoribus, afflictam doloribus, erroribus vagam, ſollicitudinibus anxiam, ſuſpitionibus inquietam, & poſtremò aduenam in terra inimicorū, iuxta prophetę vocem, coinquinatam cum mortuis, deputatam cum his qui in inferno ſunt: licet inquam ſic damnatam, & ſic deſperatam, docuimus tamē in ſe aduertere poſſe, vt nō modò reſpirare in ſpe miſericordiæ queat, ſed etiam vnde audeat aſpirare ad nuptias verbi, cum Deo inire fœdus ſocietatis non dubitet, ſuaue amoris iugum cum rege ducere angelorum. Nam (vt dixi) ſic amare nupſiſſe eſt: quia non poteſt ſic diligere, & parum dilecta eſſe, vt in conſenſu duorum integrum ſtet perfectúmque connubium.

CASSIANVS.

Quòd meritò iudicetur idololatra, qui pecuniam præfert charitati.

Auaritia quæ eſt idolorum ſeruitus. Non immeritò auaritiā idolorum ſeruitutem teſtatur Apoſtolus. Quiſquis enim non communicat neceſſitatibus egenorum, & pecuniæ ſuę quam infideli tenacitate ſeruat, Chriſti præcepta poſtponit, idololatriæ crimen incurrit, amorem ſcilicet materiæ mundialis, diuinæ præferens charitati. I

GALFRIDVS.

De inutilitate & auaritia prælatorum.

Auaritia quæ eſt idolorū ſeruitus. Verè quidē auaritia idololatria eſt: omniū quidē malorum initiū, cauſa, & finis. Nihil eſt iniquius, ait Sapiens, quàm amare pecuniā. Qui pecuniam amat, ſimilitudinem colit inanem, ſolidā verò deſerit veritatē. Suffocat verbū Dei diuitiarū fallacia, fallax quædā imago, vmbra, figmentum. Parum eſt quòd dicitur idolum, ſomnium eſt. Dormierunt ſomnum ſuū, & nihil inuenerunt viri diuitiarū in manibus ſuis, ex omnibus quos ſomniantes tenuere theſauris. O Deus quam multos errare hæc ſomnia faciūt! Cæterū ſi graue ſcelus eſt & horrendum nefas, quòd K

idolorum ſeruus diuinis aſtat altaribus: quid de eo ſacerdote dicendũ eſt, qui non modò idololatra conuincitur eſſe, ſed etiam idolum? O paſtor, & idolum! Paſtor dignitate & auctoritate, ſed idolum vanitate, inutilitate, ſimulatione. Paſtor officio, idolũ ocio: imò verò nec officio paſtor, ſed ſolo nomine erectum paſtoris ſimulacrũ pro paſtore. Timuerunt forſitan vbi primùm viderunt ſtantem in ſpecula, iam te ſecurè ſtercorãt aues. Metuebaris vt paſtor, iam ſine metu vt idolum ſtercoraris. O paſtor paſcẽs teipſum! nõ enim gregem paſcis, ſed depaſceris magis O idolum paſtorem ſimulans & mercenarium agens, derelinquens gregem, vt lupum videris venientem! Atque vtinam tantùm fugeres, tantùm lupis exponeres, non etiam ipſe cum eis, imò præ eis diſpergere non timeres! Vtinam ſi non paſceres, ſaltem eis parceres, non obeſſes!

Quomodo intelligatur illud Apoſtoli, Non habentem maculam aut rugam.

L *Cùm ſibi glorioſam Chriſtus exhibeat eccleſiam, non habentem maculam, aut rugam, aut aliquid huiuſmodi.* Macula rationalis creaturæ culpa eſt, ruga veteris corruptionis indicium. Quod autẽ additur, Nec aliquid huiuſmodi, hoc nobis indicat nil iam futurum in eccleſia Chriſti, cùm eam ſibi, quam interim parat & excolit, exhibebit, quod vel accedere videatur ad vitium iniquitatis alicuius, aut veſtigium vetuſtatis. Noua omnia faciet Deus, etiam cœlum nouum, & terram nouam, & non ſperamus quòd iuuentus noſtra ſicut aquilæ renouetur? Poſſumus aliter quod de macula & ruga dicitur, interpretari, vt euidens culpa præferre maculam, ſimulata iuſtitia rugam facere videatur. Ibi enim macula, vbi patens fuerit nota peccati: vbi verò duplicitas, ibi ruga. Decet igitur ſeruum Chriſti coram Deo & hominibus ſic prouidere quod bonum eſt, vt nec maculam gerat, nec rugã habeat, ſed nec aliquid prorſus eiuſmodi. Sit honeſta, ſit ſimplex conuerſatio, ne quid ſuum in ea reprobus ille reperiat. Nam miſer in quo fuerit næuus, ſed in quo dolus fortè miſerior. Non enim mediocre confuſionis augmentum, falſam geſſiſſe ſpeciem pietatis.

CASSIANVS.

Quibus armis contra vitia dimicamus.

I*N omnibus ſumentes ſcutum fidei in quo poßitis omnia tela nequißimi ignea extinguere.* Ergo fides eſt, quæ excipiens ardentiſſima libidinũ tela, metu futuri iudicij, & cœleſtis regni credulitate mortificat. Et loricam, inquit, charitatis. Ipſa nempe eſt quæ vitalia cordis noſtri circundans atq; communiens, letalibus perturbationũ obiecta vulneribus contrarios retundit ictus, nec ad interiorem hominem noſtrum iacula diaboli penetrare permittit. Omnia enim ſuffert, omnia ſuſtinet. Et galeam, ſpem ſalutis. Galea, capitis eſt munimen. Quia ergo caput noſtrum eſt Chriſtus, debemus iſtud ſemper ſpe futurorum bonorum velut inexpugnabili galea in cũctis tẽtationibus ac perſequutionibus cõmunire. Et principaliter fidem eius illæſam atque integram cuſtodire. Alijs enim membris trũcatum quempiam, licet debilem, poſſibile eſt tamẽ vtcunque ſupereſſe. Sine capite verò nemini vel breuis vitæ ſpatium prorogatur. Et gladium ſpiritus, quod eſt verbum Dei. Cap.6. M

Finitur Epiſtola Pauli ad Epheſios.

SEQVITVR EPISTOLA EIVSDEM AD PHILIPPEN.

BERNARDVS.

Quòd in Chriſto quantum ad naturæ debitum, nullum ſingularitatis ſignum apparuit.

C*Hriſtus exinaniuit ſemetipſum &c.* Cap.2.
Patet quòd paſſio Chriſti potẽtiſſima N
eſt ad exhauriẽda omniũ genera peccatorũ. Sed quis ſcit ſi data eſt mihi? Ita profectò, quia alteri dari non potuit. Nunquid angelo? ſed ille non eguit. Nunquid diabolo? ſed ille non reſurrexit. Deinque non in ſimilitudinem hominum factus eſt, & habitu in-

uentus vt homo. Exinaniuit enim ſemetipſum formá ſerui accipiens. Filius erat,& factus eſt tanquam ſeruus. Nec ſolùm formam ſerui accepit vt ſubeſſet, ſed etiam mali ſerui vt vapularet,& ſerui peccati vt pœnam ſolueret, cùm culpam non haberet. In ſimilitudinem hominum, nõ hominis, quia primus homo nec in carne peccati,nec in ſimilitudine carnis peccati creatus eſt. Chriſtus autem in vniuerſali hominum miſeria preſſius & profundius ſe immerſit,ne ſubtilis ille diaboli oculus magnum pietatis deprehenderet ſacramentum. Ideo habitu & omni habitu inuentus vt homo. Nec in eo quantum ad naturæ debitũ ſignum aliquod ſingularitatis apparuit. Quia enim ita inuentus eſt,ideo crucifixus. Paucis verò reuelauit ſeipſum, vt eſſent qui crederent. Reliquis abſconditus eſt:quia ſi cognouiſſent,nunquá dominum gloriæ crucifixiſſent.

Quòd imperfectum ſuum cognoſcere, ſcientia ſit ſanctorum.

Cap.3. O *Ego me non arbitror comprehendiſſe.* Nemini pigrum ſit veſtigare quid ſibi deſit, aut fateri quid ſibi deſit verecundum. Sed loquatur cum Apoſtolo: Ego me nõ arbitror compre. Hæc ſcientia ſanctorum. Hæc longè abeſt ab illa quæ inflat: hanc qui apponit, apponit & dolorem. Sed dolorem hunc nemo, nemo inquã ſapientium ſubterfugit. Eſt enim medicinalis dolor, per quem ſtupor letalis animi, duri & impœnitentis excluditur. Et ideo ſapiens qui dicere potuit: Dolor meus in conſpectu meo ſemper.

Ego me non arbitror comprehendiſſe. Vnde autem quæ retro ſunt obli. ad ea quæ ante ſunt me ex. Acſi dicat: Vnde remanſit mihi ad remedium,ad ſpem,ad conſolationem? Quid illud? Quæ retro ſunt videl. obl. ad ea quæ ante ſunt me ex. Magna fiducia quòd magnum vas electionis perfectum abnuens profectum fatetur. Ergo non ambulantem ſed ſedentem à mortis tenebris comprehendi periculum eſt. Et quis ſedens,niſi qui non curat proficere? Id caueto: & ſi morte præoccupatus fueris,in refrigerio eris.

BALDVINVS.

Qualiter ab homine carnali tota trinitas impugnatur.

P *Inimicos crucis Chriſti.* Si crux Chriſti quæ nobis portanda imponitur,voluptati aduerſatur,& voluptas cruci, quomodo

modo excuſari poſſunt voluptatis amatores, vt non iudicẽtur crucis perſecutores? De quibus Apoſtolus ait: Flens dico, inimicos crucis Chriſti, quorum finis interitus eſt, quorum Deus venter eſt, & gloria in confuſione eorum qui terrena ſapiunt. Qui (vt dictum eſt) rei mortis Chriſti ſunt, nõ ſicut auctores vel factores, vel miniſtri mortis Chriſti, ſed ſicut mortis contemptores, qui ſacramentum diſpenſationis in ſe euacuant, conſilium altiſſimi irritantes, qui cœleſti benedictione & ineffabili gloria indignos ſe faciũt, qui in delitiis agentes myſterium crucis irrident, qui filium Dei conculcant, & ſanguinem teſtamenti pollutum ducunt in quo ſanctificati ſunt, & ſpiritui gratiæ contumeliã faciunt. Vita carnalis, Dei iniuria eſt, & in totius trinitatis contumeliam redundat. Iniuria ſiquidem patris eſt quòd filius conculcatur. Iniuria filij quòd ſanguis eius quaſi polluitur. Iniuria ſpiritus ſancti quòd gratia contemnitur.

BERNARDVS.

Quòd non ſolùm lætitia ſed etiam expectatio lætitiæ ſit iucunda.

G*Audete in Domino ſemper, iterum dico gaudete.* Cap. 4. Q. Gaudete in exhibitione, iterum gaudete de promiſſione: quoniam & res plena gaudio, & ſpes plena gaudio eſt. Gaudete quia iam percepiſtis dona ſiniſtræ. Gaudete quia expectatis gaudia dexteræ. Læua, inquit, eius ſub capite meo, & dextera illius amplexabitur me. Læua quidem leuat, dextera ſuſcipit: læua medetur & iuſtificat, dextera amplectitur & beatificat. In læua eius merita, in dextera verò præmia continentur. In dextera delitiæ, in ſiniſtra ſunt medicinæ.

Finitur Epiſtola Pauli ad Philippenſes.

SEQVITVR EPISTOLA EIVSDEM AD COLLOSSENSIS.

Quòd Chriſto compati debeat, qui voluerit conregnare.

Cap. 3. R *Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite &c.* Ac ſi dicat: Si conſurrexiſtis, coaſcendite. Si conuiuitis, conregnate. Sequamur igitur agnum quocunque ierit. Sequamur patientem, ſequamur & reſurgentē. Sequamur multò libētius aſcēdentem. Crucifigatur vetus homo noſter ſimul cum illo, vt deſtruatur corpus peccati, vt vltra non ſeruiamus peccato: ſed quomodo ipſe reſurrexit per gloriam patris, ita & nos in nouitate vitæ ambulemus. In hoc enim mortuus eſt & reſurrexit, vt peccatis mortui iuſtitiæ viuamus. Cæterùm quàm vitæ nouitas locum exigit tutiorem, tam reſurrectionis dignitas altiorem expetit gradum. Sequamur etiam aſcendentē, quærere videlicet & ſapere quæ ſurſum ſunt, vbi ille eſt, nō quæ ſuper terram.

GALFRIDVS.

Quòd ſicut mors, ſic eſt reſurrectio bipartita.

S *Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quærite.* Duæ ſunt mortes, & duæ ſunt reſurrectiones. Prima mors eſt animæ, ſecunda corporis. Mors corporis, ſeparatio ab anima. Mors animæ, ſeparatio eſt à Deo. Hāc operatur peccatum, illam pœna peccati. Item prima reſurrectio animæ, ſecunda corporis. Reſurrectionē animæ operatꝰ eſt humilis & occultus Chriſti aduentus. Reſurrectionem corporis glorioſus & manifeſtus perficiet. Et ſicut corpus, id eſt homo exterior in reſurrectione ſua vitam & ſenſum recipiet: ita & anima in ſua vtique reſurrectione vitā & ſenſum recipit, id eſt cognitionē & dilectionē. Quòd autē cognitio vita ſit, veritas atteſtatur dicēs: Hæc eſt vita ęterna, vt cognoſcant &c. It ꝙ

dile-

dilectio ſit ſenſus,hinc accipe. Sicut exterior homo in vita non diſcernitur,quia in toto ſe,æqualiter viuit:in ſenſu autem diſcernitur,id eſt in quinque partes nouiſſimas, ſcilicet viſum,auditũ,guſtum,tactum,& olfactum: quia aliter ſentit in oculo,aliter in aure,& ſic in cæteris:ita interior homo in cognitione quidẽ nõ diſcernitur,ſed in amore. Et ſicut ille in quinquepartito ſenſu diuiditur:ita & iſte circa quinq; Dei inuiſibilia afficitur,quę ſunt veritas,iuſtitia,ſapientia,charitas,æternitas. Aliter enim afficitur circa veritatẽ quã diligit propter libertatẽ,aliter circa iuſtitiam quam propter ęqualitatem,aliter circa ſapientiam quam propter ſuauitatem,aliter circa charitatem quam propter virtutem, aliter circa æternitatem quam diligit propter ſecuritatem.

Quòd de morte triplici tripliciter reſurgamus.

Si conſurrexiſtis cum Chriſto,quæ ſurſum ſunt ſapite. Cũ nouos eccleſię filios ad formandũ in eis Chriſtũ Apoſtolus ſemel & iterũ parturiret, hortabatur eos aliquando paſſionũ Chriſti participes fieri,aliquando reſurrectionis eius gloriã æmulari,vt intelligerent mercedis ſuæ præmium,quò Chriſto cõmunicarent in laboribus paſſionũ. Si compatimur,inquit,& conregnabimus:ſi commorimur,& conuiuemus: vt poſt certamina paſſionum,veniat regnũ gloriæ: & poſt mortificationẽ carnis,reſurrectio vitæ ſequatur. Itaq; nobis eſt reſurgendũ,ſi nondũ ſortitã reſurreximus,ne fruſtra poſtmodũ cũ fatuis virginibus veniamus.Perſcrutemur ergo cõſciẽtias noſtras,vtrũ iaceamus adhuc,an ſurrexerimus.Iacẽt enim alij ſicut paruuli in cunis, alij ſicut paralytici in grabatis, quidam velut mortui in ſepulcris. Quaſi paruuli iacent in cunis,qui nondum intelligentes veræ religionis celſitudinem,& virtutum ſpiritualium dignitatẽ, ei tantũ quæ ad modicũ valet,corporali ſtudẽt exercitationi,ſub elementis mundi tãquã paruuli ſeruiẽtes,nec attẽdẽtes ꝙ caro nõ prodeſt quicquã,ſed ſpirit⁹ eſt qui viuificat. Hos dixerim aliquaten⁹ mortuos,vtpote viuificãte ſpiritu deſtitutos. Porrò in grabatis quaſi paralytici iacẽt,qui acidiæ,ignauiæ torpore depreſſi,dũ vitæ ſuæ tempora negligunt,ad prima etiã corporalis exercitij opera non aſſurgunt. Qui & ipſi nimirum credũtur mortui, cũ vulgò etiam huiuſmodi homines tali ſoleant appellatione cẽſeri. Sunt etiã alij,qui tanquã omnino mortui,quaſi in ſepulcris iacent,qui videlicet longa pec-

peccatorum conſuetudine deprauati, non ſolùm peccare non deſinunt, ſed etiam mortiferæ delectationis dulcedine in ipſis ſuis ſceleribus requieſcunt. Reſurgant igitur primi ad ſtudium ſapientiæ, ſecundi ad opera iuſtitiæ, nouiſſimi ad fructum ſapientiæ. Nam & ipſis patet via inæſtimabilis indulgentiæ.

Qualiter humana mens rotæ fortunæ in ſuis affectionibus comparetur.

Si conſurrexiſtis cum Chriſto, quæ ſurſum ſunt quęrite. Quærere ad ſtudium cogitationis pertinet, Sapere ad auiditatis
V affectum. Notandum verò eſt quòd cùm ſint quatuor affectus animi, nec timor nec triſtitia locum habent in regno Dei. Semper enim illic deſiderant & lætantur, vbi nulla ſit anxietas in deſiderio propter affluentiam gaudij, & propter iuge deſiderium nullum in delectatione faſtidium. Quemadmodum enim pingitur quatuor canthis rota fortunæ, in qua alius gloriatur elatus, alius deſcendit minorificatus, item infimus axe premitur, alius iterum fertur ad aſtra: ſic humana mens interim à μήνη .i. luna huiuſmodi ſortita vocabulum, in timore deſcendit, in mœrore iacet, ſurgit in deſiderio, ſtat in gaudio conſtituta. Cæterùm perfecta charitas foras mittit timorem, nec admittit ſine multa conſolatione mœrorem, deſiderio magis & lætitiæ vacans. Qui ſicut ignis defæcatior ſurgit in flammam, dum perfectus materiā ſibi vendicat occupatam: ſic deſiderium ad lætitiam peruenit obtinens quod optauit. In quærendis igitur quę ſurſum ſunt, interim feruentiſſimi deſiderii ignis exardeſcat in nobis, vt flagrantiſſimo concupiſcamus affectu plenam felicitatem, certam ſecuritatem, communionem ſanctorum, deinde & ſummæ trinitatis & humanitatis Chriſti beatificatam viſionem.

PETRVS DAMIA.

Quàm turpe ſit linguam conſecratam ſilentio, in vaniloquio relaxari.

Cap.4. X *Sermo veſter ſemper in gratia ſale conditus ſit, vt ſciatis quomodo oporteat vos vnicuique reſpondere.* Sit lingua noſtra modeſta, ſobria, diſcreta, pudica. Sit ori noſtro ſaliua virgo die creſcente, & niſi vtilitatis occaſio prębeatur, vſque in craſtinum ſiue perendinum diem incorrupta ſeruetur.

tur. Ponamus ori noſtro cuſtodiam, & oſtiũ circunſtantiæ labiis noſtris. Auceps non emittit accipitrem niſi anſeré videat: & monachus dimittit linguã ſuam, ſi loquendi neceſſitas non aſſiſtat? Dedignatur venator catulum ſoluere niſi lepus appareat. Viliorẽ habet monachus linguam ſuam, quã ad nullius ſalutem vel commodum inutiliter ſoluat? Sudat lapis in manu oppugnantium mœnia: incaſſum volat verbũ de ore ſtantis in ſanctæ eccleſiæ diſciplina? Arcus flexis cornibus fruſtra non intenditur: & rationale os ad effundenda irrationabilia paſſim relaxatur? Parcitur pharetræ ne ex ea ſagitta non leuiter exeat: non parcitur linguæ vt mordax in quenlibet verbũ velut ictum vulneris non infligat? Quid ad hoc dicimus? Excuſari certè nõ poſſumus. Facilius eſt enim tacere quàm loqui.

Finitur Epiſtola beati Pauli ad Coloſſenſes.

SEQVITVR EPISTOLA PRIOR EIVSDEM AD Theſſalonicenſes.

AILREDVS. De triplici caſtitate.

VT ſciat vnuſquiſque vas ſuum poſſidere in ſanctificatione & honore, non in paſſione deſiderij. Sciendũ eſt quòd eſt caſtitas carnalis, caſtitas ſenſualis, caſtitas ſpiritualis. Caſtitas carnalis eſt, ſi homo carnem ſuã ab omni coinquinatione cohibeat. Caſtitas ſenſualis eſt, ſi mẽbrorum omnium ſenſus ab omni illicita delectatione cõtineat. Caſtitas ſpiritualis eſt, ſi omnes affectiones immundas, cogitationes impuras, à cordis ſui oculis abigens, eas priuſquam carnem affectumque perſtringant, eiciat. Cap.4. Y

CASSIANVS.

Quanta mala ocioſitas ſoleat generare.

De charitate fraternitatis non neceſſe habemus ſcribere vobis. Z

Ipſi

Ipſi enim à Deo edocti eſtis vt diligatis inuicem. Etenim illud facitis in omnes fratres in vniuerſa Macedonia. Tanquam peritiſſimus medicus infirmitatem ſuſceptorum blanda lenique curatione fomentans laudis præmiſit obſequia, fecitq; eorum aures ad curam ſalutaris verbi placidas & paratas. vnde & infert: Rogamus autem fratres, vt abundetis magis. Adhuc eos blanda verborum lenitate demulcet, necdũ fortè depoſita penitus tumoris indignatione medicamenta auſteriora poſſe ſuſtinere cõſpexit. Quid eſt quòd rogas beate Apoſtole, vt abundent magis ſ. in charitate, de qua dixeras: De charitate fraternitatis nõ neceſſe habemus ſcribere vobis? Dic quæſo quid eſt quòd tantopere hæc præmittis? Et operã, inquit, detis vt quieti ſitis. i. in veſtris clauſtris vel cellulis commorantes, ne diuerſis rumoribus qui ſolent ocioſorum votis vel fabulis generari, inquieti effecti, aliis quoque inquietudines inferatis. Et veſtra negocia agatis. Non veſtra curioſitate actus mundi velitis inquirere, ac diuerſorum conuerſationes explorantes operam veſtrã, non ad virtutũ ſtudia, ſed ad detractiones fratrum velitis impẽdere. Et operemini manibus veſtris ſicut præcepimus vobis. Nullus poteſt vel inquietus eſſe, vel aliena curare negocia, niſi qui operi manuum ſuarum non acquieſcit inſiſtere. Et vt honeſtè ambuletis ad eos qui foris ſunt. Nunquã poteſt apud homines ſeculi honeſtè incedere, qui nequaquam clauſtro & operi manuum ſuarum inhærere contentus eſt. Sed neceſſe eſt eum honeſtum dũ neceſſaria victus requirit, adulationi quoque operam dare, nouitates etiam rumorum ſectari, curarum fabularũmque conquirere, per quas ſibimetipſi aditum paret, ac facultatem qua diuerſorum domos valeat penetrare. Et nullius aliquid deſideretis. Nõ poteſt non alienis domis inhiare, qui non vult ſubſtantiam victus ſui quotidiani laborando acquirere. Videtis tot cauſas, tam turpes, ac graues, vna vicij, ocioſitatis ſcilicet labe generari?

Finitur Epiſtola I. ad Theſſalonicenſes.

SEQVITVR EPISTOLA II. AD EOSDEM.

Quòd quiuis ſuperbus ſupra dominum extollatur.

Qui extollitur ſupra omne quod creditur & quod colitur Deus. Horret humanus auditus verbum, vtinam abhorreat ſimiliter cogitatum malignum, pariter & affectum. Dico enim vobis, non ille tantùm, ſed omnis ſuperbus extollitur ſupra Deum. Vult enim Deus fieri voluntatem ſuam, & ſuperbus vult fieri ſuam. Iã videtur æqualitas. Sed attẽde malè congruã proportionẽ. Deus enim in his tantũ quæ ratio approbat, ſuã vult fieri voluntatem: ſuperbus verò & cum ratione, & contra rationem. Cap.2. A

CASSIANVS.

Quòd ſancti in prędicatione ſua nunc aſperis blanda, nunc blandis aſpera ſoleant commiſcere.

Denunciamus vobis fratres in nomine domini noſtri Ieſu Chriſti, vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecundum traditionem quam acceperit à nobis. Itaque ab iis qui vacare operi nolunt, iubet ſubtrahi, & velut membra ocij corrupta putredine, deſecari, ne mertiæ morbus velut letale contagium etiam ſanas membrorũ partes tabe ſerpente corrũpat. Deinde infert: Ipſi enim ſcitis quemadmodũ imitari oporteat nos. Immanem cumulũ reprehẽſionis exaggerat, cũ hoc eos aſſerit non obſeruare, quod & memoriæ eorũ inhæſerat, & ad imitandũ non ſolũ verbo inſtruente didicerint, ſed etiã exẽplo operũ prouocante ſuſceperint. Quia non inquieti fuimus inter vos, ſicut vos ſcilicet eſtis, neque gratis panẽ manducauimus ab aliquo. Per ſingula verba increpationis auxeſim facit. Doctor Gentium, prędicator euãgelij dicit ſe non gratis panẽ ab aliquo manducaſſe, qui nouit dominũ præcepiſſe, vt qui Cap.3. B

euan-

euangelium nunciat, de euangelio viuat. Et rurſum: Dignus eſt operarius cibo ſuo. Cùm vtique non gratis qui euangelium prædicabat, tam ſublime ac ſpirituale opus exercens, cibũ ſibi dominicæ iuſſionis auctoritate præſumeret: quid nos faciemus, quibus non ſolùm nulla prædicatio verbi cõmiſſa eſt, ſed ne vlla quidam niſi animæ noſtræ ſolius cura mandatur? Qua fiducia ocioſis manibus gratis panem manducare audebimus, quem vas electionis euangelica ſollicitudine & prędicatione conſtrictus, ſine opere manuum mãducare non præſumit? Sed in labore, inquit, & fatigatione nocte & die operantes, ne quem veſtrûm grauaremus. Nõ ſolùm per totum diei ſpatium, ſed etiam noctis tempore, quod quieti corporis videtur indultum, hoc opus manuũ pro eſcæ ſollicitudine indeſinenter vrgebam. Et ne fortè tacitus operans exemplis & non monitis inſtruxiſſe videretur, infert: Nam & cùm eſſemus, inquit, apud vos, hoc denunciabamus vobis: Quoniam ſi quis non vult operari, nõ manducet. Hic non iam doctoris vel medici vtitur ad eos conſilio, ſed diſtrictione in eos iudiciariæ pronunciationis inuehitur, & apoſtolica auctoritate reſumpta, velut ex tribunali in contemptores ſententiam dicit: Qui non vult operari, non manducet. Veruntamen hac auctoritate citò depoſita, iterum ad viſcera pij patris vel clemẽtis reuertitur medici, & velut filiis ſuſceptis etiã ſuis conſilio ſalubri infert remedia ſanitatis dicens: His autẽ qui eiuſmodi ſunt denunciamus in domino Ieſu, vt cum ſilentio panem ſuum manducent. Cauſas ſupradictorum vulnerum quæ de radice ocioſitatis emergunt, vno operationis ſalutari pręcepto curauit, vt peritiſſimus medicorum, cęteras quoque valitudines malas ab eodem cæſpite pullulantes ſciens protinus extinguendas origine morbi principalis exempta. Vos autẽ nolite deficere benefacientes. Qui vos, id eſt qui vias noſtras ſectamini, nolite deficere benefaciẽtes, i. humanitatẽ veſtrã erga eos, ſi forte neglexerint obſeruare quæ diximus, ſimiliter impartite. Rurſum ne fortè ac lenitate prouocati quidam præceptis eius obedire contemnant, intermiſcet apoſtolicã ſeueritatem. Quòd ſi quis verbo noſtro per epiſtolã non obedit, hunc notate, & nolite cõmiſcere cum illo vt confundatur. Veruntamen nolite quaſi inimicũ exiſtimare il:ũ, ſed corripite vt fratrẽ. Seueritati iudiciariæ paternam

ternam intermiſcuit pietatẽ, & ſententiã apoſtolico rigore prolatam clementi manſuetudine temperauit. Nam & notari iubet eũ, qui obedire contẽnit, & cũ illo non cõmiſceri. Et tamen hæc fieri non odij vitio præcepit, ſed fraternæ dilectionis & eorũ emendationis intuitu. Nolite, inquit, cõmunicare cũ illo, vt confundatur: vt qui non eſt meis præceptis mitibus emendatus, ſaltẽ publica omniũ veſtrũ ſegregatione ad tramitẽ ſalutis incipiat aliquando reuocari.

Finitur Epiſtola ad Theſſalonicenſes ſecunda.

SEQVITVR EPISTOLA AD TIMOTHEVM PRIMA.

BERNARDVS.

De charitatis excellentia & vſu.

Charitas de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta. Tolle charitatem, & caſtitas ipſa non placet: nec abſque illa quodlibet magnum bonum ſuſcipitur, nec cum illa quodlibet exiguum reſpuitur. De corde, ait, puro. Puritas cordis in duobus conſiſtit. In quærẽda gloria Dei, & vtilitate proximi: vt in omnibus actibus vel dictis ſuis nihil ſuum quærat homo, ſed tantùm aut Dei honorem, aut ſalutẽ proximorum, aut vtrunque. Pertingit pons iſte vſque ad Deum, ea fiducia qua non ſuam ſed illius gloriam quærit. Pertingit vſque ad proximum, ea pietate qua ipſi non ſibi prodeſſe deſiderat. Hoc tanto puritas bono gloriari non poteſt veraciter, niſi qui extrinſecas gloriolas reſpuerit. Nec enim pure valet Dei vel proximi quærere lucra, qui propria nõ contempſerit. Cap. I. C

Quæ ſit charitas de corde puro & conſcientia bona.

Sequitur: *Et conſcientia bona.* Duo ſunt quæ faciunt bonam conſcientiam: Commiſſa flere, & flenda non committere. Horum neutrum ſolum ſufficit. vt iuſque virtutis bene conſcius animus ſeipſum iam ſecurè deſeruet, & quo- D

dammodo perdat,vt alios lucrifaciat. Non timeat cum Hieremia & Ezechiele cum tranſgreſſoribus captiuari, cũ ſancto Iob frater fieri draconum,ſocius ſtruthionum,cũ Moyſe etiam deleri de libro vitæ,& cum Paulo eſſe anathema à Chriſto pro fratribus, cum huiuſmodi conſcientia: denique ſi neceſſe eſt ipſam intrare gehennam, ſecurus medias penetret flãmas. Comparemus theſauros regũ & faſtigia regnorum cum huiuſmodi conſcientia. Nónne pre tanto bono felicitas illa miſeria reputabitur? Et hanc fiduciam operatur charitas de corde puro & conſcientia bona.

E Sequitur: *Et fide non ficta.* Triplex eſt fidei diuiſio. eſt enim fides mortua, eſt ficta,eſt probata. Mortua eſt quę per dilectionem non operatur,quaſi carens anima quæ eſt charitas. Ficta eſt quæ ex charitate quidem moueri inchoat ad bene operandum,ſed non perſeuerans deficit, & moritur tanquam arbor tiua. Et dicitur ficta eo ſenſu,quo vaſa lutea fictilia dicimus:non quia vtilia non ſint quandiu ſunt, ſed quia fragilia cũ ſint citò pereunt. De hac fide dicitur: Hi ſunt qui ad tempus credunt &c. Interrogo eos, qui dicunt charitatem ex quo ſemel accipitur,recedere non poſſe. Ait veritas, Hi radices non habent,quia in tempore credunt,& in tempore tentationis recedunt. Vnde & quò recedunt? vtique à fide ad infidelitatem. Item quæro: Poterãt ne in illa fide ſaluari,an non? Si non poterant, quæ iniuria ſaluatori? Aut quæ lætitia tentatori,quòd hinc recedant, vbi ſalus non ſit? ſiquidem nec ſaluator zelatur niſi ſalutem, nec malignus inuidet niſi ſaluti. Si autem poterant,quomodo aut ſine charitate ſunt,quandiu in illa fide ſunt, cum ſine charitate ſalus eſſe non poſſit? Aut deſerentes fidem nó deſerunt etiam charitatem,cùm charitas & infidelitas ſimul eſſe non poſſint? Recedunt ergo à fide, quia veritas id aſſerit. Conſequenter & à ſalute,quia ſaluator redarguit. Inde & nos colligimus quòd etiam à charitate,ſine qua ſalus eſſe non potuit. Si charitas ſemel habita nunquam deinceps amittitur,fruſtra commonet diſcipulos dominus dicẽs Manete in dilectione mea. Aut enim ſi necdum diligebant,nó debuit dicere manete,ſed eſtote. Aut ſi iam diligebant,nó erat neceſſe moneri de perſeuerantia, quia ſecundum iſtos priuari non poterant. Probata fides eſt, quæ in tentatione non deficit. Qualis enim ſit cuiuſque fides,tribulatio probat.

bat. Sicuius deficit(deficit enim cùm in charitate non perſeuerat)& ficta eſſe dicenda eſt. Sicuius perſeuerat,probata & perfecta cenſetur.

De lege duplici,charitatis ſ.& timoris.

Iuſtis non eſt lex poſita. Notãdum quòd alia eſt lex promulgata à ſpiritu ſeruitutis in timore,alia à ſpiritu libertatis data in ſuauitate. Nec ſub illa coguntur eſſe filij,nec ſine iſta patiuntur. Vis audire quia iuſtis non eſt lex poſita? Non accepiſtis(ait)ſpiritum ſeruitutis iterum in timore. Vis audire quòd tamen ſine lege charitatis non ſint? Sed accepiſtis(inquit)ſpiritum adoptionis filiorum. Denique vis audire iuſtum vtrunque de ſe fatentem,& quòd non ſit ſub lege,nec tamen ſit ſine lege? Factus ſum(inquit)iis qui ſub lege erant, quaſi ſub lege eſſem: iis qui ſine lege erant, quaſi ſine lege eſſem. Cùm ſine lege non eſſem,ſed in lege eſſem Chriſti. vnde apertè non dicitur: Iuſti non habent legem: aut,Iuſti ſunt ſine lege. ſed,Iuſtis non eſt lex poſita. hoc eſt,non tanquam inuitis impoſita, ſed voluntariis,eò liberalius data,quò ſuauius inſpirata. F

De quatuor generibus ſupplicandi.

VOlo primùm fieri obſecrationes, Deinde orationes, poſtulationes, gratiarum actiones. Cap. 2.
Quatuor orandi modos videntur exprimere hæc verba Apoſtoli. G

De obſecratione.

Sunt enim quos adhuc conſciẽtia terret & cruciat,nondum accepta reſiſtendi virtute,cũ ſcilicet adhuc primũ in peccatorum cœno iacentes ſpiritus veritatis irradiat,& excitans erubeſcere facit & timere. Dum vident immanitatem criminum, meritorum exiguitatem, & velut ardentem coram ſe gehennam expaueſcentes, quia in ſe boni nihil inueniũt,aliunde apprehendunt vnde tegãtur. Sciũt enim ꝙ nõ ſit tutũ in conſpectu domini vacuos apparere,& multominus id licere plenis ſtercore manibus. Quia ergo timent & meritò,per ſeipſos accedere, ſtudent quaſi per alios ſupplicare. Tale eſt quod oramus: Sancte Petre ora pro nobis. Maximè verò illud obſecratio eſt manifeſta: Per paſſionẽ & crucẽ tuam,libera nos domine: & cætera in hunc modũ. Tale eſt enim acſi latro deprehẽſus & H

iam vicinus ſuſpendio,nec inuenit in ſe vnde miſericordiá deprecetur,extendens brachia dicat:Sic paſſus eſt Chriſtus vt ad pietatem moueat circunſtãtes.De talibus dici poteſt quòd regnum cœlorum vim patitur,& vi.dir.i.Vim faciebat in regno cœlorum publicanus ille,qui dũ non auderet oculos ad cœlũ leuare, ipſum cœlũ ad ſe potuit inclinare.

De oratione.

I Iam verò continendi virtute accepta ſecurè accedit ad orationẽ,quæ nimirũ eſt oris ratio,quæ iá ore ad os loquitur cũ Deo ſuo veniam poſtulans pro delictis. Quòd ſi iá poſueris in corde tuo à peccatis deinceps abſtinere,primũ eſt vt cum ipſo domino in oratione loquens recogites omnes annos tuos in amaritudine animæ tuæ.

De poſtulatione.

K Dehinc poſtquã in lamentis pœnitétię aliquãdiu perſeuerãs fiduciã conceperis veniæ,accede iã ſecurus ad poſtulationes,vt ſecurè tanquã receptus in gratiam domini, tibi & ſociis tuis audeas petere quod oportet. At fortaſſe poſtulas,quomodo noſſe poteris,vtrũ conſequutus ſis indulgentiã.Sic enim conſeruandæ humilitatis gratia diuina ſolet pietas ordinare,vt quantò quiſque plus proficit,eò minus ſe reputet profeciſſe.Nã & vſque ad ſupremũ ſpiritualis exercitij gradũ,ſi quis eouſq; profecerit,aliquid ei de primi gradus imperfectione relinquitur , vt vix ſibi primũ videatur adeptus. Attamẽ ſi ambulas quæ retro ſunt obliuiſcẽs,& ad ea quæ ante ſunt deſiderio te extẽdas,ex ꝓpoſito proficiẽdi curatũ te eſſe nõ dubites.Impoſſibile enim eſt in feruore cõuerſationis hominẽ ambulare peccatorũ adhuc ſarcina ꝑgratũ.Propter quod fiducialiter poſtulare poteſt qui eiuſmodi eſt,tantũ caueat ne fortè nõ poſtulãda,aut nimis quę nõ adeò ſunt poſtulãda,aut tepidè quæ toto ſunt affectu & omni tempore poſtulãda.Hæc autem ſunt pro quibus inceſſanter & quam obnixè potes clament ad Deum deſideria tua,vt habeas gratiam eius bonam, & placere poſſis in oculis pietatis eius,& in eo viuas,& moriaris in ipſo, vt gloriá eius videre & ipſo frui in perpetuum merearis.

De gratiarum actione.

L Porrò ad quartum orationis genus quod eſt gratiarum actio , perpaucos credim⁹ peruenire. Et quò rarius,eò pretioſius eſt.Multam enim gratiam inuenit apud Deum,quẽ

exaudit antequam inuocetur,& teſtimonium reddit ſpiritui eius,ſpiritus quem habet ex Deo,quoniã exauditũ eſt deſiderium eius.Ita vt certus iam non orare,ſed gratias agere poſſit.Prima igitur.i.obſecratio,verecundo fiat affectu.Secunda quã propriè diximus orationem,affectu puro,vt videlicet nõ diſſimulemus peccata,nõ nos palpemus, ſciẽtes quòd ſic quiſque miſericordiam inuenit apud Deũ,ſi inuẽtus fuerit durus iudex in ſemetipſum. Tertia.i. poſtulatio, amplũ quærit affectũ,& fiduciæ latitudinem.ſcriptũ eſt enim:Poſtulet in fide nihil hæſitans.Credo enim propterea dictũ:Quẽcũque locum calcauerit pes veſter,veſter erit. quia tantũ impetrabimus,quantũ porrexerimus pedẽ fidei. Quarta,quæ eſt gratiarũ actio,deuotione pleniſſima,& delitiis debet eſſe affluens. Vnde breuiter dico nonnullos(vt arbitror)experiri interdum in oratione hebetudinẽ quandã mentis,vt ſcilicet orantes labiis,non ſatis attendant quę dicant,aut cui loquantur,pro eo quòd velut ex conſuetudine quadam cum minus digna reuerentia & ſollicitudine acceſſerunt. Quid enim aliud cogitare debet homo intrãs ad orationem,quàm curiam cœleſtem illam in qua rex regum ſtellato ſedet ſolio circundante innumerabili & ineffabili beatorum ſpirituum exercitu? Quanta ergo cum reuerentia,quanto tremore,quanta illuc humilitate accedere debet à palude ſua procedens & repens ranunculus vilis? Quàm tremebundus,quã ſupplex,quàm humilis,quàm ſollicitus,& toto intentus animo maieſtati gloriæ, in præſentia angelorum, in concilio ſanctorum,& congregatione aſſiſtere poterit miſer homũcio?In cunctis igitur actionibus multa eſt opus vigilantia, ſed pręcipuè in oratione. Licet enim ſemper videamur à Deo, tamen tunc præcipuè præſentamus & oſtendimus nos quaſi facie ad faciem cum Deo loquentes.Porrò quanuis vbique ſit Deus,in cœlo tamen orandus eſt,ibique orationis tempore cogitandus,vt mens noſtra in oratorii tecto,non aëris ſpatio,non ipſa retardetur nubium denſitate iuxta illud:Pater noſter qui es in cœlis.Cœlum enim quadã pręrogatiua etiam ſedes ſiue thronus Dei vocatur,quia ad eam comparationem qua Deum in cœlis vident angeli ſancti & electorum animæ, nos miſeri & peregrini ſuper terram vix ſolum nomen habere videmur.

AILREDVS.

Quid ſit puras manus in oratione leuare.

M *Leuantes puras manus ſine ira & diſcordia*. Ille puras manus leuat in oratione, cuius conſcientia tempore orationis exultans bonorum actuum recordatione in quãdam confidentiam ſeſe attollit, & diuinis præſentat obtutibus. Quæ quidem confidentia aut ex innocẽtia, aut ex digna neceſſe eſt pœnitentia oriatur. Si videlicet aut non flenda commiſerit, aut commiſſa dignè defleuerit.

HVGO DE S. VICT.

Quòd actio ſine deuotione mortua reputetur.

Cap.3. N *Corporalis exercitatio ad modicum vtilis eſt &c.* Viſibilis actio quaſi corpus eſt, interior deuotio quaſi ſpiritus. Actio per deuotionem viuit, ſicut per animam corpus. Deuotio autem actionem viuificat, ſicut anima corpus. Omnis enim actio quæ ſine deuotione eſt, mortua eſt. Viſibilis igitur actio quaſi viuit, & inuiſibilis deuotio ipſa eſt vita. Quod autem viuit, hoc moritur: ſed quod vita eſt, ipſum non moritur: quia actio tranſitoria ſicut ex tẽpore initiũ habet, ita etiã finitur in tẽpore. Pietatis autem voluntas ex tempore inchoat, ſed non finitur in tempore.

BERNARDVS.

Quòd turpe ſit monacho, ſibiipſi in corporis ſolatio diſpenſare.

Cap.5. O *Modico vino vtere propter ſtomachum tuum & frequentes infirmitates.* Illi qui hodie nimis ſibi blandiuntur de hoc exemplo Pauli, attẽdere debent primùm quidem Apoſtolũ minimè ſibi rem iſtiuſmodi ſuadere, ſed nec diſcipulum quidem æquè expoſcere ſibi. Deinde non monacho hoc intimari, ſed epiſcopo, cuius vita, teneræ & adhuc naſcẽti eccleſiæ perneceſſaria eſſet. Timotheus hic erat. Da mihi alterum Timotheum, & ego cibo eum etiam auro, & poto balſamo. Cæterùm tu tibimetipſi diſpenſas, miſertus tui. Suſpecta eſt mihi (fateor) tua ipſius vice diſpenſatio. Et vereor tibi illudi ſub tegmine & nomine diſcretionis à carnis prudentia. Id te ſaltem admonitum eſſe volo, vt ſi iſta tibi auctoritas Apoſtoli placet de bibendo vino modico, quod ille adiunxit non prætermittas.

Quòd laqueus diaboli diuitiæ nominentur.

Qui volunt diuites fieri in hoc ſeculo, incidunt in tentationes & in laqueum diaboli. Ergóne laqueus diaboli diuitiæ ſunt huius ſeculi? Heu quàm paucos inuenimus qui ab hoc laqueo liberari exultent! quàm multos qui dolent quòd parum ſibi videntur irretiti, & adhuc quantum poſſunt ipſi ſe inuoluere & intricare laborant! Cap. 6. P

Finitur Epiſtola ad Timotheum prima.

SEQVITVR EPISTOLA AD EVNDEM SECVNDA.

BERNARDVS.

Quòd mandata Domini ſeruare debeat, qui vult in eius populo numerari.

Nouit Dominus qui ſunt eius. Quid me vocatis Domine, Domine, & non facitis quæ dico? Vis ſcire an pertineas ad populum eius? vel potius vis eſſe de populo eius? Fac quæ dicit, & computabit te in populo ſuo. Fac quæ iubet in euangelio, in lege, & prophetis. Obtempera eius vicariis, præpoſitis tuis non tantùm bonis & modeſtis, ſed etiam dyſcolis. Diſce ab ipſo domino, quia mitis eſt & humilis corde, & eris de beato populo eius quẽ elegit in hæreditatem ſibi. Vereor autem ne multi ſe profiteantur eſſe de populo eius, quos tamen ipſe non habeat pro populo ſuo. Vereor ne de plæriſque qui quaſi in populo eius religioſiores eſſe videntur, ipſe aliquando dicat: Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longè eſt à me. Cap. 2. Q

Quomodo pontificis miniſterium honoretur.

R *Honora miniſterium tuum.* Honorabis autem grauitate morum, maturitate conſiliorum, actuum honeſtate. Hæc ſunt quæ officium epiſcopale maximè nobilitât & ornant. Omnia fac cum conſilio, non tamen omnium aut quoruncunque, ſed tantùm bonorum. Bonos in conſilio, bonos in obſequio, bonos habeas contubernales, qui vitæ & honeſtatis tuæ & cuſtodes ſint & teſtes. In hoc te probaueris bonum, ſi teſtimonium à bonis habueris.

Vnde ſupra.

S *Honora miniſterium tuum.* Miniſterium inquit, non dominium. Ipſum itaque honora, non te. Nam qui quærit quæ ſua ſunt, ſe cupit honorari, non miniſterium. Honorabis autem non cultu veſtium, non equorum faſtu, non amplis ædificiis, ſed ornatis moribus, ſtudiis ſpiritalibus, operibus bonis.

Quòd à domino iuſtè repetitur, quicquid nobis eius pietas pollicetur.

Cap. 3. T DE reliquo repoſita eſt mihi corona iuſtitiæ. An in eo confidit ſibi coronam eſſe repoſitá, quòd per illum opera bona fiebant? Sed multa per malos ſiue homines ſiue angelos fiunt bona, nec tamen reputantur eis in merita. An quia potius & cum ipſo, hoc eſt cum eius bona voluntate fiebant? Nam ſi inuitus (inquit) euangelizo, diſpenſatio mihi credita eſt. Si autem volens, gloria mihi eſt. Cæterùm ſi vel ipſa voluntas, de quo omne meritum pendet, ab ipſo Paulo non eſt: quo pacto eam quam ſibi repoſitam præſumit, coronam vocat iuſtitiæ? An quoniam iuſtè iam ex debito requiritur, quodcunque vel gratis promittitur? Denique ait: Scio cui credidi, & certus ſum quia potens eſt depoſitum meum ſeruare. Dei promiſſum ſuum appellat depoſitum. Et quia credidit promittenti, promiſſum repetit. Promiſſum quidem ex miſericordia, ſed iam ex iuſtitia perſoluendum. Eſt ergo quam Paulus expectat corona iuſtitiæ, ſed iuſtitiæ Dei, non ſuæ. Iuſtũ quippe eſt vt Deus reddat quod debet: debet autem quod pollicitus eſt.

Finitur Epiſtola II. ad Timotheum.

SEQVITVR EPISTOLA AD TITVM.

BERNARDVS.

Quid Deo, quid nobis, quid proximo debeamus.

SObriè, & iuſtè, & piè viuamus in hoc ſeculo. Hæc tria ſunt conuerſationi noſtræ maximè neceſſaria: quoniam primum debemus nobis, ſecundum proximo, tertium Deo. Nam qui fornicatur, in corpꝰ ſuum peccat: magno illud priuans honore, & pauendo addicens pudẽdóque dedecori, tollens membrum Chriſti, & membrum faciens meretricis. Ego autem non ab ea tantùm quæ tam abominabilis eſt, ſed ab omni voluptate carnis continendum dico. Ante omnia perfectam hanc continentiam quære, quam tibi debes ipſi. Nemo enim te tibi propinquior eſt. Dehinc adde miſericordiam, quam debes proximo: quia cum eo ſaluandus es. Deinde etiam patientiam, quam debes Deo. Omnes enim qui piè volunt viuere in Chriſto, perſequutionem patiuntur. Vide ergo ne per impatientiam pereas, ſed vniuerſa pro eo ſuſtine, qui prior pro te maiora ſuſtinuit, & apud quem patientia infructuoſa non erit. Cap. 2. V

Quid in nobis ſobrietas, & iuſtitia, & pietas operentur.

Sobriè, & iuſtè, & piè viuamus in hoc ſeculo. Vt ſcilicet in præſenti ſobrietas obſeruetur, vt iuſta ſatisfactione præterita, quæ nobis ſine fructu ſalutis præterierc tempora redimantur, vt pietatis clypeum imminentibus de futuro periculis opponamus. Sola eſt enim quæ ad omnia valet pietas. Cultus ſcilicet Dei humilis & deuotus. Nec aliter nobis eſt prouidere nouiſſima, niſi vt vniuerſa quæ nobis imminere videtur pericula, ſedula nobiſcum cogitatione verſantes diſcamus de noſtra omnino induſtria, magis autem de noſtris diffidere meritis, & ſoli diuinæ nos protectioni com- X

committere pio quodam mentis affectu, & effectu piæ intentionis in ipſum. Habes & in euangelio tria hæc, ipſo tibi ſermone domini commendata. Beati (inquit) pauperes. Beati mites. Beati qui lugent. Beati qui ſapiunt præ deſiderio cœleſtium interno quodam ſapore mentis præſentia reſpuere. Beati qui nouiſſima prouident, & pietate cordis ad futuram tendunt hæreditatem. Beati qui priſtinum intelligentes errorem, crebris lauant lachrymis ſuum lectum. Et ſanctus Moyſes ait: Vtinam ſaperent & intelligerēt, ac nouiſſima prouiderent. Acſi dicat: vtinam eſſet in eis ſpiritus ſapientiæ & intelligentiæ atque conſilij. Vtinam hæc in nobis inueniantur, vt ſuauiter omnia noſtra per ſapientiam diſponamus, vt intellectu præterita peccata damnemus, vt prouideamus futura conſilio. Vtinam ſapiamus ad præſentis vitæ moderationem, intelligamus ad præteritæ correctionem, deuota in Deum fide prouideamus, vt felicem habeamus ipſo miſerante conſummationem.

Quòd per humanitatem Chiſti, Dei benignitas innoteſcit.

Cap.3. Y *APparuit benignitas & humanitas ſaluatoris noſtri Dei.* Apparuerat potentia in rerum creatione: apparebat ſapientia in earum gubernatione: ſed benignitas miſericordiæ maximè apparuit in humanitate. Innotuerat Iudæis poteſtas in ſignis atque portentis. vnde in ea lege inuenies ſæpius, Ego dominus, ego dominus. Philoſophis quoque abundantibus in ſenſu ſuo maieſtas innotuit. Veruntamen & Iudæi poteſtate premebantur, & Philoſophi ſcrutatores maieſtatis opprimebātur à gloria. Poteſtas ſubiectionem, maieſtas exigit admirationem, neutra imitationem. Appareat domine benignitas tua, cui poſſit homo qui ad imaginem tuam creatus eſt, conformari. nam maieſtatem, poteſtatem, ſapientiam nec imitari poſſumus, nec expedit æmulari. Quouſque anguſta eſt miſericordia tua in ſola angelorum parte, reliquam occupat iudicium cum toto pariter humano genere. Domine in cœlo miſericordia tua, & veritas tua vſque ad nubes. Terram vniuerſam condemnas & aërias poteſtates.

Vnde ſupra.

Z *Apparuit benignitas & humanitas ſaluatoris noſtri Dei.*

Priuſquam appareret humanitas, latebat benignitas. ſiquidem & prius erat. Nam miſericordia domini ab æterno eſt. Sed vnde tanta cognoſci poterat? Promittebatur, ſed non ſentiebatur. vnde & à multis non credebatur. Apparuit igitur benignitas & humanitas ſaluatoris noſtri Dei. Vbi Dei innoteſcit humanitas, iam benignitas latere non poteſt. Quid enim tantopere declaret eius miſericordiam, quàm quòd noſtram ſuſcepit miſeriam? Quid ita pietate plenum, quàm quòd verbũ Dei propter nos factum fœnum? Magna & manifeſta benignitas, Dei humanitas, & magnum benignitatis indicium declarauit, qui humanitati addere Dei nomen curauit. Ad Mariam miſſus Gabriel angelus filium Dei loquitur, ſed non nominat Deum. Benedictus Deus qui talem nobis de nobiſipſis angelum dedit, vt noſter ipſe ſuppleret quod ille non dixit. Quid enim ſic inſtruit fidem, ſpem roborat, charitatem accendit, quomodo humanitas Dei? Vnum in quo conueniunt Apoſtolus & angeli, qui de Chriſti natiuitate loquuntur, id eſt in nomine ſaluatoris. Benè dulce nomen illius nullus ex ipſis tacuit, quia hoc mihi maximè neceſſarium fuit. Alioquin quid agerem audiens dominum venientem? Nunquid non fugerem ſicut Adam? Nónne deſperarem audiens, quia venit ille cuius legem ſic præuaricatus ſum? cuius patientia ſic abuſus ſum? cuius beneficio tam ingratus inuétus ſum? Quæ verò maior poterat eſſe conſolatio, quàm in dulci vocabulo ſaluatoris? Præterea & ipſe dicit, quòd non venit vt iudicet mundum, ſed vt ſaluetur mundus per ipſum. Iam confidenter accedo, iam ſupplico fiducialiter. Quid enim timeam, quando ſaluator venit in domum meam? Ei ſoli peccaui, donatum erit quicquid indulſerit ille.

Finitur Epiſtola Beati Pauli ad Titum.

SEQVITVR EPISTOLA EIVSDEM AD HEBRÆOS.

BERNARDVS.

Quanta charitate ſancti angeli ſalutem deſiderent electorum.

Cap.1. A N*Onne omnes ſunt adminiſtratorij ſpiritus, in miniſterium miſſi propter eos qui hæreditatem capiunt ſalutis?* O quantum deſiderant ciues cœli inſtaurari ciuitatis ſuæ ruinas! Quomodo ſolliciti ſunt vt veniant lapides viui qui coædificentur cum eis! Quomodo diſcurrunt medij inter nos & Deũ, fideliſſimè portantes ad eũ gemitus noſtros, & ipſius nobis gratiam deuotiſſimè reportãtes! Planè nõ dedignabũtur vt ſimꝰ ſocij eorũ, quorũ facti ſunt iã miniſtri. Feſtinemꝰ, obſecro, feſtinemꝰ, tota nos multitudo curiæ cœleſtis expectat. Exultare fecimus angelos, quãdo cõuerſi ſumus ad pœnitẽtiã: proficiamus, & feſtinemus cõplere de nobis eorum lætitiam. Væ tibi quicunque es qui deliberas redire ad lutum, reuerti ad vomitum. Putásne placatos habebis in iudicio, quos tanto & tam ſperato priuare vis gaudio? Exultauerunt, cũ nos ad pœnitentiam venimus, tanquam ſuper iis quos ab ipſa inferi porta cernerent reuocari. Quid nunc erit, ſi ab ipſa paradiſi ianua reuerti viderint, & abire retrorſum eos qui iam pedem alterum habẽt in paradiſo? Nam etſi corpora inferius, tamen habemus corda ſurſum. Nec ſoli angeli, ſed & ipſe angelorũ creator nos expectat. Expectat autem pariter & deſiderat.

HVGO DE SANCT. VICTORE.

De virtute verbi Domini.

Cap.4. B V*Iuus eſt ſermo Dei & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti &c.* Viuus eſt vt credas. Efficax vt ſperes. Penetrabilior vt timeas. Viuus eſt in præceptis & prohibitionibus. Efficax in promiſſis & comminationibus. Penetra-

netrabilior in iudiciis & damnationibus. Penetrabilior, inquit, omni gladio ancipiti. Anceps gladius ex ambabus partibus carnem incidit, & gladius Dei corpus & animam in gehennam perdit.

Sequitur:

Pertingens vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus. In vno quoque homine tria ſunt, Caro, ſpiritus, & mens. Ad carnẽ pertinet delectatio. Ad ſpiritum cogitatio. Ad mentem diſcretio. In delectatione eſt ſuperfluitatis concupiſcentia. In cogitatione neceſſitatis prouidentia. In diſcretione veritatis ſententia. Delectatio obtẽtu neceſſitatis ad ſuperfluitatẽ pręcipitat. Prouidentia rationẽ per compaſſionem inferioris inclinat à ſententia veritatis. C

Sequitur:

Compagum quoque & medullarum. Quod explanans ſubdit: *Cogitationum & intentionum.* Compages, ſunt cogitationes. Medullæ, intentiones. Primùm foris ſunt opera quaſi cutis. Deinde delectatio quaſi caro. Deinde cogitationes quaſi oſſa. Deinde intentio quaſi medulla. Sicut enim cutis carnem tegit, ſic opera delectationem. Et ſicut oſſa carnem fulciunt, ſic cogitationes deſideria paſcunt. Et ſicut medullæ oſſibus interiores ſunt, ſic in cogitationibus intentiones latent. Sequitur diſcretio cogitationum, quæ magis eſt occulta, & difficilius comprehenditur. Quia enim ex prauis deſideriis bonę nonnunquam cogitationes oriuntur, & rurſus ex bonis deſideriis prauæ cogitationes prodeunt: non facile eſt cogitationum diſcernere qualitatem, cùm non ſolũ ex præcedentibus, ſed etiam ex ſubſequentibus eas oporteat iudicare. Verbigratia: Nemo eſt qui deſiderium rapinę neſciat malum eſſe. Sed aliquãdo ex deſiderio rapiendi naſcitur deſiderium occidendi, & inde naſcitur horror homicidij. Dum ergo ex malo deſiderio cogitatio bonum gignẽs affectum prodit, quaſi ex radice mala ſurculus bonus facit dulcem fructum. Similiter aliquando ex bono deſiderio mala cogitatio naſcitur, vt nonnunquam pollutionem carnis abominando turpitudinem carnalis concupiſcentiæ cogitemus, & ex ipſa noſtra cogitatione ad delectationem illicitam inflammamur. Et quaſi de puro fonte manare cœperat, ſed paulatim defluens in ſentinam turpitudinis ibat. D

Sequi-

Sequitur:

E *Non eſt vlla creatura inuiſibilis in conſpectu eius.* Oculus Dei & longinqua capit, quia vbique præſens eſt:& intima,quia in omnib⁹ eſt:& ſubtilia,quia perſpicax eſt:& maxima,quia omnia in ipſo ſunt.Hoc proſequitur dicens: Omnia ſunt in cõſpectu eius nuda & aperta.Vel,nulla creatura dicit,nulla actio,vel cogitatio,vel humana intentio . Ad quem nobis ſermo,id eſt ad Deum vel ad ſermonem. ſubauditur vel eſt,vel erit, vel eſſe debet. Primũ fit ſermo Dei ad nos,poſtea ſermo noſter ad Deum.Duobus modis fit ſermo Dei ad nos:interius per inſpirationem,exterius per prędicationem . Duobus etiam modis fit ſermo noſter ad ipſum:vel conſulendo,vel rationem reddendo. Si enim modò rationem ex voluntate conſulere ad faciendum nolumus,tunc ex neceſſitate de factis rationẽ reddemus. Vel aliter:Ad quem nobis ſermo.Loquamur ad Chriſtum de nobis,vt ipſe ad patrem loquatur pro nobis:quia põtifex eſt,vt offerat Deo,populi preces & vota.

BERNARDVS.

Quòd ex Chriſti paſſionibus homini fiducia generetur.

F *Non habemus pontificem qui non poßit compati infirmitatibus noſtris t. per omnia pro ſi . abſque peccato.* Benedictus Deus,benedictus Dei filius,in forma Dei impaſſibilis,priuſquam exinaniuiſſet ſe,formam ſerui accipiẽs,ſicut miſeriam vel ſubiectionem expertus non erat, ſic miſericordiam vel obedientiam experimento non nouerat . Sciebat quidem per naturam, non per experientiam. At vbi minoratus eſt non ſolùm à ſeipſo,ſed etiam paulò minus ab angelis,vſque ad illam formã in qua pati & ſubijci poſſet , in paſſione expertus eſt miſericordiam,& in ſubiectione obediẽtiam.Per quam tamen obedientiam non illi ſcientia ſed nobis fiducia creuit,dum ex miſero genere cognitionis, is à quo longè errraueramus factus eſt propior nobis.Quando enim illi appropinquare auderemus in ſua impaſſibilitate manenti? Nunc autem,Apoſtolo ſuadente, monemur cum fiducia adire thronum gratiæ ipſius,quem in eo quòd paſſus eſt ipſe,nobis compati poſſe non dubitamus. Non ergo debet abſurdum videri,ſi dicitur Chriſtum non quidem aliquid ſcire cœpiſſe , quod aliquando neſciuerit : ſcire tamen alio modo , vt ſcire miſericordiam ab æterno per diuinitatem, didi-

didiciſſe per carnem.

HVGO DE S. VICTO.

Quòd duplex eſſe debeat aſſumptio prælatorum.

Omnis pontifex ex hominibus aſſumptus pro hominibus conſtituitur in his quæ ſunt ad Deum, vt offerat oblationes & ſacrificia pro peccatis. Duplex debet eſſe aſſumptio eorum qui præficiuntur: ſcilicet vt intus per gratiam primùm aſſumantur ad virtutis excellentiam, & foris per electionem & auctoritatem ad gradum dignitatis. Verùm aſſumuntur alij foris, & non intus, ſicut mali prælati. Alij foris, & intus, ſicut boni prælati. Alij intus, ſed non foris, vt boni ſubditi. Alij nec foris, nec intus, vt mali ſubditi. Cap. 5. G

BERNARDVS.

Quomodo intelligi bebeat illud Apoſtoli, Didicit ex iis.

Didicit ex iis quæ paſſus eſt obedientiam. Pati voluit Chriſtus vt cōpati ſciret. Miſer voluit fieri vt miſereri diſceret: non quia ante miſereri neſciret, cuius miſericordia ab æterno: ſed quod natura ſciebat ab æterno, temporali didicit experimento. Vel aliter poteſt intelligi, vt hoc quod dictū eſt Didicit, non ad ipſum caput referatur in eius perſona, ſed ad corpus eius, quod eſt eccleſia. Et ſit ſenſus: Didicit ex iis quæ paſſus eſt obedientiam. hoc eſt, obedientiam didicit in corpore, ex iis quæ paſſus eſt in capite. Nā illa mors, illa crux, opprobria, ſputa, flagella, quæ omnia caput noſtrum Chriſtus pertranſiit, quid aliud corpori eius, id eſt nobis, quàm præclara obedientiæ documenta fuerint? Denique Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum, ait Apoſtolus Petrus, vt ſequamini veſtigia eius. Ex iis ergo quæ paſſus eſt, didicimus quanta nos qui puri homines ſumus, oporteat pro obedientia perpeti, pro qua is qui & Deus erat, non dubitauerit mori. H

HVGO.

Salus morte Chriſti quæſita, quāta ſit diligētia cōſeruanda.

Rurſus crucifigentes & oſtentui habentes filium Dei. In hoc peccatores denuo renouari nō poſſunt, quia & aliam crucem & aliam mortem filij Dei habere non poſſunt. Nō quòd pœnitentibus venia denegetur, ſed pro Cap. 6. I

pec-

peccatoribus Chriſtus iterum non morietur. Cuſtodi ergo ſalutem tuam. Semel pro illa Chriſtus mortuus eſt. Si illam amiſeris, non poteris habere Chriſtum alium qui pro te moriatur, vel eiuſdem Chriſti aliam mortem. Dicit tibi Chriſtus: Serua ſalutem tuam. Ego pro illa mortuus ſum. Si illam amiſeris, ego item mori non poſſum: tamen eadem morte amiſſam iterum reddere poſſum. Sed nolo mihi iniuriam ſacias: quia ſi ſalutem tuam morte mea acquiſitam voluntariè peccando iterum amiſeris, quantum in te eſt, iterum crucifigi, iterum me mori compellis.

BALDVINVS.

Quòd tam iuſtorum quàm impiorum meritis præmia reſpondebunt.

Cap. 10. K

TErribilis eſt expectatio iudicij, & ignis æmulatio quæ conſumptura eſt aduerſarios. Ecce iam núc in moribus hominum futuri iudicij figura præcedit. Ignis enim cupiditatis, & libidinis, & malignitatis accenſus eſt in medio populorum, & latè depopulatur habitatores terræ, quaſi iam vicina ſit mundi conflagratio. Quæ cùm venerit, configurabitur pœna culpæ. Qualis enim nunc eſt culpa, talis erit & pœna. Vita enim malorum ignis eſt, & pœna eorum ignis erit. Vitaque iuſtorum ignis eſt, & ſic ignis eorum gloria erit. Ardent nunc iuſti diuini igne amoris, quem dominus venit mittere in terram, & quem vult vt ardeat. Ignis enim eſt in Sion, & calor ignis erit in gehenna. Ardebunt iuſti in futuro, ſed ſicut Seraphin ardebunt, & fulgebunt ſicut ſol in conſpectu domini, & lucebunt in ſplendoribus ſanctorum. Hæc erit eorum gloria, qui ſicut lucernæ ardentes & lucentes per charitatem ſibi interius ardent, & ad exemplũ foris aliis lucent. Mali quoque in futuro ardebunt, ſed diſſimiliter. de quibus dicitur: Pones eos in clibanum ignis &c. Ardent iam nunc de quibus dicitur: Omnes adulterantes quaſi clibanus ignis corda eorum. Et de malis dicitur: Super cecidit ignis, & non viderunt ſolem. Ignis nempe quo mali ardent, non illuminat, ſed excæcat, intãtum vt ſolem videre non permittat.

BERNARDVS.

Quòd fides de tribus humani generis hoſtibus ſoleat triumphare.

S*Ancti per fidem vicerunt regna.* Quidni attribuatur fidei victoria, cuius eſt etiam vita? Iuſtus autem ex fide viuit. Quotiens ergo tentationi reſiſtis, totiens vincis malignum. Noli id propriis tribuere viribus, noli in te ſed magis in Deo gloriari. Quando enim ille fortis armatus tuę cederet infirmitati? Aduerſarius veſter diabolus (ait Petrus) tanquam leo rugiens circuit quærens quem deuoret, cui reſiſtite fortes in fide. Et beatus Ioannes: Hæc eſt (inquit) victoria quæ vincit mundum fides noſtra. Vides quemadmodum ſibi veritatis teſtimonia concinant? Paulus fide regna viciſſe ſanctos: Petrus principi mundi reſiſtendum in fide: Ioannes: Hæc eſt, inquit, victoria quæ vicit mundum fides noſtra. Cap. 11. L

ADAM.

Quòd Chriſtus ſeptem diſciplinas pro peccatis noſtris accepit.

IN *diſciplina perſeuerate.* Tanquam filiis offert ſe nobis Deus. Totus in diſciplina debet eſſe diſcipulus verbi, vt ex verbere diſcipline humilietur ad timorem, ad ſcientiam erudiatur, exerceatur ad patientiam, ad gloriam elimetur. Cum enim illud recolit, Ego quos amo arguo, & caſtigo: eò ſe præſumit Dei filium, quò ſe ſentit verberibus diſciplinæ ſubiectum. Non enim deeſt diſciplina verbi magiſterio, nec diſciplinæ eſt expers, cùm nomen trahat à verbere verbum patris. Quia & virga ſuæ poteſtatis verberat aërias poteſtates, & per virgam de radice Ieſſe, ex corde patris exiens noſtros correxit errores. Verbum enim incarnatum dum in carne ſua verbera ſuſtinuit, quæ nobis debebantur, dum flagellis dorſum expoſuit, imitatores ſuos ad diſciplinæ ſufferentiam informauit. Diſciplina quippe pacis noſtræ ſuper eum, & liuore eius ſanati ſumus. Quòd ſi ſupra dorſum eius, quod eſt dorſum innocentiæ, fabricauerunt peccatores, debent corpus noxium, corruptum vitiis, flagellis ſubducere pœnitentes? Inſpiciamus ſi placet quot diſciplinas innocentiæ verbum in paſſione ſuſceperit, quarum proculdubio fidelis diſcipulus & imitator, & prædicator exiſtit. Septem ſunt vt conſidero, quarum primam ſuſtinuit in flagellis, ſecundam in ſputis, tertiam in colaphis, quartam in ſpinis, quintam in clauis, ſextam in eſca fellis, Cap. 12. M

ſeptimam in lanceatione lateris. In his ſeptē diſciplinis verè liberalibus tota Chriſtianæ patientiæ philoſophia conſiſtit.

BALDVINVS.

Quòd radix æternæ dulcedinis ſit amara.

N *Omnis autem diſciplina in præſenti quidem videtur non eſſe gaudij ſed mœroris.* Poſtea autem fructum paratiſſimū exercitatis per eam reddet iuſtitiæ. Ad cōtemplatiuæ vitæ dulcedinem accedentibus, non ſtatim gaudium promiſſæ ſuauitatis occurrit, ſed prius oſtendunt amariſſimum corticem compunctionis ſuper anteactis criminibus. Deinde etiam duriſſimam teſtam inueteratæ conſuetudinis. Contracto tandem & debellato hoc vitio, oſtendet & aperiet ſeſe fideliter & humiliter quærenti animæ ſuauitas domini.

CASSIANVS.

Quòd nec equo calcar, nec reprehenſio placeat delinquenti.

O *Omnis diſciplina in præſenti non videtur eſſe g. ſed mœro.* Etenim ſectio vel vſtio ſalutaris quæ illis qui hulcerum contagione putrefacti ſunt, piè infertur à medico, mala tolerātibus exiſtimatur. Nec equo calcar, nec emendatio ſuauis eſt delinquenti.

PETRVS CANTOR. De triplici claudicatione.

P *Erigite genua diſſoluta, & manus remiſſas ad Deum, ne claudicans quis erret, magis autem ſanetur.* Eſt triplex claudicatio, mortalis culpæ, vt qui Deum colit pro tēporalibus & æternis: vnde & illud: Vſquequo claudicatis in duas partes? Si dominus eſt Deus, ſequimini eum: ſi autem Baal, ſequimini eum. Non poteſtis duobus dominis ſeruire. Sic etiam claudicat, qui recipit vnum teſtamentum ſine reliquo. Eſt & claudicatio infirmitatis humanæ & licita, eorum qui non vtroque pede, vt virgines ſequuntur agnum. Eſt & claudicatio virtutis & gratiæ, qua claudicauit Iacob, & illi qui tēporalibus vtuntur ſolum pro natura, & ſe ſuſpendunt à reliquis pro corona.

CASSIANVS.

Quòd qui fraternis bonis inuidet, Dei iudicia reprehendit.

Q *Videte ne radix amaritudinis ſurſum germinans impediat.* Hæc radix amaritudinis inuidia eſt, quæ ſe erigens ad ſuperna, in contumeliam ipſius qui bona hominī cōfert, tendit

dit auctoris. Non enim aduerſus hominem, ſed planè aduerſus Deum blaſphemus extollitur, qui nihil in fratre aliud niſi bonum meritum carpens, non hominis culpam ſed Dei iudicia reprehendit.

BERNARDVS.

Quòd Chriſti gratia præſtò fuerit præteritis, præſentibus, & futuris.

IEſus Chriſtus heri & hodie, ipſe & in æternum. Heſternum quidem ab initio ſeculi vſque ad dominicam aſcenſionem, hodiernum verò diem exinde vſque ad ſeculi conſummationem, æternum intellige poſt communẽ omnium reſurrectionem. Nulli horum deeſt Chriſtus, nulli deeſt Ieſus. Nulli deeſt vnctio, nulli ſalus. Patriarchis & Prophetis in viſione exhibitus eſt, Apoſtolis in humilitate, nobis in fide, Angelis in ſpecie. Quam ſanè ſpeciem & electis hominibus oſtenſurum ſe promiſit, non quidem hodie, ſed in æternum. Denique iam tranſierat, iam noſtrum illud illuxerat hodiernum, cum Apoſtoli loquerẽtur: Etſi cognouimus Chriſtum ſecundum carnem, ſed nunc iam non nouimus. Videtur tamen etiam in hoc mane de carnibus agni nonnihil eſſe ſeruatum, ſed quod reſiduum eſt iam datur igni, quòd videlicet vſque hodie eadem caro nobis, ſed ſpiritualiter non carnaliter exhibeatur. Neque enim eſt quòd cauſemur noſtro huic negatam tempori, ſiue eam quæ ad patres veteris teſtamenti facta eſt, apparitionem, ſiue eam quæ Apoſtolis exhibita eſt, præſentiam carnis eius. ſiquidem fideliter conſiderantibus, neutram deeſſe liquebit. Adeſt enim nobis etiam nunc carnis ipſius vera ſubſtãtia, haud dubium quin in ſacramento aſſunt reuelationes, ſed in ſpiritu & virtute, vt tempori gratiæ quæ nunc eſt nihil in vlla gratia deeſſe probetur. Nec mireris quòd carnales illis manifeſtationes exhibuit, qui carnalem eius præſtolabantur aduentum. Nobis enim tantò efficacior gratia & reuelatio dignior neceſſaria eſt, quantò excellentiora conſtat eſſe quæ expectamus. Cap. 13. R

Finiuntur Epiſtolæ Beati Pauli Apoſtoli.

SEQVITVR EPISTOLA BEATI IACOBI APOSTOLI.

GILLEBERTVS.

Quòd vnguentum patientiæ vincat vnctio charitatis.

Cap. 1.
S
OMne gaudiū exiſtimate fratres mei, cùm in tentationes varias incideritis. Dixerat dominus, In patientia veſtra poſſidebitis animas veſtras. Ipſa enim patientia eſt velut quidam impaſſibilitatis odor. Illuc ſiquidē mala nulla inferuntur, hic verò patientiæ beneficio acſi vnguento quodam mitigatorio, etiam quæ illata ſunt, non ſentiuntur. Efficax & vtile omnino vnguentum, quod etiā inter carnis vexationes animum ab iniuria tuetur, & continet ne fatiſcat, ne deficiat, ne laboret. Verùm adhuc excellentiorem vobis vnctionem demonſtro. Omne gaudium exiſtimate fratres &c. An non tibi videtur excellētiori perfuſus vnguēto, qui nouit in aduerſis gaudere, quàm qui didicit in ipſis non contriſtari? Minus eſt enim quo excluditur dolor, quàm quo lætitia ſuadetur. Denique & inimicos non modò tolerare, ſed etiam amare iubemur. Odor ergo dilectionis ſuper omnia aromata.

GALFRIDVS.

Quòd vt noſtras ſaluemus animas, omnem immunditiam & malitiam abiicere debeamus.

T
Abiicientes omnem immunditiam & abundantiam malitiæ, in manſuetudine ſuſcipite inſitum verbum &c. Cibus eſt animæ verbum Dei, nec tam curioſo expectatori quàm auido proderit ſuſceptori. Quis enim veſtrûm ad panem hodie corporalem ocioſus ſpectator accedet? Edant pauperes & ſaturentur, non videant & mirentur. Ego verò (fateor) non parum mihi timeo in hac parte. Siquidem minus facilè cordi inſertur audientis, quod non exit de corde loquentis. Felix qui in corde ſuo abſcondit eloquia domini, qui verbū inſitum magis quàm foris editū in manſuetudine ſuſcipit. Di-

gnum

gnum erat, nullam penitus maculam, nullam nos malitiam
noſſe. ſed quia non eſt iſtud virtutis, imò potius infirmitatis
noſtræ, ſtudeamus interim abiicere, quod nō poſſumus non
habere. Abiicientes (ait) omnem immunditiam & abundā-
tiam malitiæ. Vtraq; enim quàm copioſa, quàm multiplex, ſi
cauetur in opere, ſubrepunt in ſermone, in quouis geſtu, in
habitu, in cogitatu deniq; vel affectu. Quàm occultè in-
terdū vel næuus impuritatis ſuboritur, vel radix amaritu-
dinis germinat, dum neſcitur. Et proceſſu tēporis ſi negligi-
tur, erūpet in regulū, quod longa fuerit diſſimulatione cō-
fotum. Dicunt homines ſeculi, nihil ſordis in ſuo ſale mulie-
rē fatuam inuenire. Et facit hoc non mūditia ſalis, ſed quæ-
rentis negligētia, vel potius non quærentis. Abiiciamus er-
go omnē penitus immunditiā & abundantiam malitiæ, per
quā charitas refrigeſcit, vt mundo corde Deū videre poſſi-
mus, ſed & pacifici filij Dei vocemur & ſimus. Verbum hoc
ſapientiæ eſt, & nihil inquinatū incurrit in eam. Inſitū ver-
bū eſt, quod intus loquitur Deus per fidem, per rationem,
per inſpirationem, per teſtimonia ſcripturarum. In manſue-
tudine ſuſcipite. Alioquin ſi vocat, & renuis, ſi extendit ma-
num, & non ſit qui aſpiciat, ſi deſpicis omne conſilium eius
& increpationem, nō te ſaluabit qui ſolus poteſt. Quid au-
tem dicimus quòd verbum hoc dicitur animas noſtras poſ-
ſe ſaluare? Si in verbo hoc poſſibilitas eſt non certa ſalua-
tio, vt quid ego pro ambiguis certa reliqui, propter hoc
verbum cuſtodiens vias duras? Nolite metuere fratres mei,
non ambiguum eſt, ſed arduum, ſed difficile, ſed immenſum,
quòd nemo alius poteſt ſaluare, ſcilicet animas noſtras.

GILLEBERTVS.

Quòd lingua inflammata à gehenna ad bonum non va-
leat inflammare.

LIngua modicum membrum inflammat totam Cap. 3.
natiuitatis noſtræ, inflammata & ipſa à ge- V
henna. Lingua praua iracūdiæ & indigna-
tionis occaſiones requirit, iniurias vel fal-
ſas ſimulat, vel veras exaggerat, quas de-
buerat diſſimulare: ad offenſam officia in-
terpretatur, & venenati ſermonis ſcintillas adhibet ad co-
medendum cor ſuū. Quid lingua nequam cordi tuo tales
adhibes flammas! ſufficiat illi flāma ſua, ardor carnalis con-

cupiſcentiæ, & leuitatis calor innatæ, quibus cor tuum acſi rota volubilis impellitur. Ignem hunc quem euomis, hauris de gehenna. Inflammata (inquit) à gehenna. Lingua hæc malè coccinea eſt, ſed vincta non eſt. Non enim ligat ſed diſſipat. Malè ſuccēdit, quia ſuccidit vnita, quia diſſidij verba ſcintillat. Flamma talis de inferis eſt. Nam flamma quæ deſurſum eſt, pudica & pacifica eſt, bonis cōſentiens, & bonos faciens. Verbum enim dulce & mul. ami. & miti. ini. Quaſi flammam flamma conſumit, inferiorem ſuperior, infernalem cœleſtis, dum ſapiens & ſuaue verbum vincit malignum, & dulce durum emollit.

BERNARDVS.

Quòd Dei ſapientiam pax & pudicitia comitentur.

X *Sapientia quæ deſurſum eſt, primùm quidem pudica eſt, deinde pacifica &c.* Pudica quidem eſt, contra propriæ voluntatis impuritatem. Pacifica, contra proprij conſilij obſtinatam rebellionem. Audiant igitur qui propriæ voluntatis & proprij conſilij lepra ſordent. Audiant quam breui verſiculo ſpiritus ſanctus lepram vtranque condemnet.

Vnde ſupra.

Y *Sapientia quæ deſurſum eſt &c.* Omnem ergo cogitationem in qua hæc duo non concurrunt, à Dei ſapientia alienam non dubites. Ea verò quæ pudica videtur, nec ad vitia trahit apertè, ſed virtutis prætendit imaginem, tunc demum à Deo noueris eſſe ſi pacifica ſit, ſi prælati tui atque ſpiritualium fratrum approbetur iudicio: quoniam non faciet dominus verbum quod non reuelauerit ſeruis ſuis. Quanta verò deuotione, quanta humilitate, quanta ſollicitudine cogitatio ſalubris non aliter quàm diuinæ dignationis ſermo ſuſcipi debeat.

Cur in laude ſapientiæ, pudicitiæ patientia copuletur.

Z *Sapientia quæ deſurſum eſt. p. q. p. &c.* Bona pudicitiæ comes patientia, quę in laude ſapientiæ mutuò connectuntur. Pudicitia modeſtè ſe pro dignitate temperat, patientia alienam immodeſtiam æquanimiter portat. Illa proprios motus informat, hæc alienos impetus infringit: illa decor, hæc eſt fortitudo. Ideo dicitur fortitudo & decor indumētū eius.

ADAM.

Quòd indignus ſit amore opificis, qui ipſi prætulerit opus ſuum.

Qui voluerit amicus eſſe huius mundi , inimicus Cap.4.
Dei conſtituitur. Amare certè quæ mundi ſunt, A
eſt contempſiſſe cœleſtia, eſt inimicum fieri æ-
ternorũ. Ab æternis exulat bonis conquiſitor
præſentiũ, nec dignus eſt amore opificis, quo-
niam ipſum opificem operi ſuo præferre nõ nouit.

GALFRIDVS.

Quòd iuſtus non ſit, qui peccata non facit, ſed qui confitens ſatisfacit.

Confitemini alterutrum peccata veſtra , & orate Cap.5.
pro inuicem vt ſaluemini. Multùm enim va- B
let deprecatio iuſti aſſidua . Iuſtus eſt autem
qui peccatum non dico non operatur (quis
enim eſt ille?) ſed qui non operit, non abſcon
dit. Iuſtus autẽ qui peccatum nõ fouet, nõ diligit, cõfitetur. Confitetur dico nõ profitetur. Accuſat non prædicat. Non iactitat ſed deplorat. Deniq; (vt ait dominus) dic tu iniquitates tuas vt iuſtificeris: nec tibi iã dubitaueris dictũ : quia multũ valet deprecatio iuſti aſſidua. Vis ſcire quã multum? Amẽ amẽ (ait veritas pro magnitudine rei præbẽs incredulis iuramentum) etiam ſi quid petieritis patrem in nomine meo dabit vobis. Quis ergo petere iam diſſimulat , niſi qui non curat accipere ? Quis negligit orare , niſi qui negligit impetrare?

Finitur Epiſtola b. Iacobi Apoſtoli.

SEQVITVR EPISTOLA B. PETRI APOSTOLI I.

GVILIELMVS DE S. THEODO.

Quòd quadruplex ſit obedientia.

Caſtificantes animas veſtras in obedientia cha Cap.1.
ritatis. Eſt obedientia imperij & conſilij, C
eſt ſubiectionis, eſt charitatis. Purius autem
ac dulcius, ſecundum Apoſtolum Petrum,
ad pares ſiue ad minores ſuos filij obediẽ-
tiæ caſtificãt corda ſua in obediẽtia chari-

tatis,quàm ad maiores ſubiugant per obedientiam neceſſitatis. In illa enim ſola vel præcipit, vel conſulit, vel etiam obedit charitas: hic autem pœnam vel timet vel minatur imperioſa neceſſitas. Et in illa obedienti ſæpe debetur maior gloria, in iſta verò obedienti maior ſemper intentatur pœna.

BERNARDVS.

De tribus gradibus eorũ,qui ſe à ſeculi actibus alienant.

Cap.2. D O *Bſecro vos tanquam aduenas & peregrinos, abſtinere vos à carnalibus deſideriis,&c.* Felices qui ſe præſenti ſeculo tanquam aduenas & peregrinos exhibent immaculatos,ſe cuſtodientes ab eo!

De peregrino.

E Peregrinus ſiquidem via regia incedit, non declinat ad dexteram neque ad ſiniſtram. Iurgantes non attendit, ſiue nubentes,aut choreas ducẽtes, aut aliud quidlibet facientes viderit,nihilominus tranſit.quia peregrinus eſt,& nõ pertinet ad eum de talibus. Ad patriam ſuſpirat,ad patriam tendit. Victum & veſtitum habens nõ vult alijs onerari. Beatus planè qui ſuum ſic agnoſcit,ſic deplorat incolatũ,dicẽs domino: Quoniã aduena ego ſum apud te & peregrinus. Magnum hoc quidem,ſed fortaſſe gradus aliquis altior eſt. Nã & peregrinus ſi non admiſcetur ciuibus, aliquando tamen delectatur videre quæ fiunt,vel audire ab alis, vel ipſe narrare quæ vidit. His & huiuſmodi ſi non penitus remanet, detinetur tamen & retardatur,dũ minus memor patriæ minori accelerat deſiderio. Nã & tãtopere poteſt in his delectari,vt inde nõ ſolũ remoretur,& minus citò veniat,ſed remanẽs ex toto nec perueniat. Quis eſt magis alien⁹ ab actibus ſeculi,quã peregrinus? Profectò quib⁹ dicit Apoſtolus:

De mortuo.

F Mortui enim eſtis &c. Peregrinus certè poteſt facilè occaſione viatici pluſquam oporteat detineri quærendo, & prægrauari portando. Mortuus ſi deſit etiam ipſa ſepultura non ſentit. Sic vituperantes, ſicut laudantes, ſic adulantes audit vt detrahentes, imò verò nec audit quia mortuus eſt. Omnino felix mors,quæ ſic immaculatum ſeruat,imò penitus alienum facit ab hoc ſeculo. Sed neceſſe eſt, vt qui non viuit in ſe,viuat Chriſtus in illo,ſicut ait Apoſtolus: Viuo ego,iam nõ ego,viuit verò in me Chriſtus. Acſi diceret: ad

alia

alia omnia mortuus ſum,non ſentio,non attendo, nō curo. Si qua verò Chriſti,hæc viuum inueniunt & paratum.

De crucifixo.

Magnus gradus eſt iſte,ac fortaſſis poterit adhuc ſuperior G inueniri. In quo quærimus niſi in eo qui raptus eſt vſque ad tertiū cœlū? Quis enim prohibet tertium cœlum dicere, ſi quē gradū ſupra iſtos poterit inuenire? Audi igitur ipſum dicentē: Mihi abſit gloriari niſi in cruce domini noſtri Ieſu Chriſti,per quem mihi mundus crucifixus eſt,& ego mūdo. quaſi dicat:nō ſolū mortuus mundo,ſed & crucifixus,quod eſt ignominioſum genus mortis,ego illi,pariter & ipſe mihi. Omnia quæ mundus amat, crux mihi ſunt: delectatio carnis,honores,diuitiæ,vanæ hominum laudes. Quæ verò mundus reputat crucem,illis affixus ſum, illis adhæreo, illa toto amplector affectu.

BALDVINVS.

Quòd mortis æternæ liberatio,nos mortis alterius faciat debitores.

Chriſtus paſſus eſt pro nobis, vobis relinquens exemplum vt ſequamini veſtigia eius. Obedientiam vſque ad mortem re- H quirit à nobis ſanguis Chriſti,qui pro nobis paſſus eſt,nobis relinquens exemplum,vt ſequamur veſtigia eius,hoc eſt vt moriamur & commoriamur ei. Viciſſitudinem pro viciſſitudine,& mortem pro morte exigit à nobis. O rem mirandam & ſtupendam! Inde obligamur vſque ad mortem obnoxij,vnde per mortem dimittimur à morte liberi. Inde debitum mortis contrahitur,vnde debitum mortis abſoluitur. Iam ergo ex noua cauſa debitores mortis ſumus:quantis ex veteri culpa,nihilominus ex noua gratia. Sed mors peccatorū peſſima, debitæ pœnæ quædam eſt exolutio, ſic tamen vt ingratitudinis nulla ſequatur abſolutio. Pretioſa verò mors ſanctorum. Per mortem Chriſti eſt quædam gratiarum actio,& viciſſitudinis nonnulla ſimilitudo. Hæc autem ſimilitudo mortis,obedientia eſt vſque ad mortem.

GALFRIDVS.

Qualiter paſtores fieri debeant forma gregis.

Seniores obſecro paſcite qui in vobis eſt gregem Dei. Sic il- I le primus paſtor paſtores obſecrat, ſicut & coapoſtolus eius Paulus peccatores obſecrans clamat: Obſecro vos pro Chri-

Chriſto reconciliamini Deo. Si ergo illi ſic obſecrant, quantò magis dignum eſt, vt ſecundum quod ſapiens ait, Pauper cum obſecratione loquatur? Ego præcipere habeo, nec docere ſcio, nec ſufficio vel monere. Cæterùm doceat Apoſtolus Petrus qui paſcere & prouidere monet & ſpontaneè ſecundum Deum. Voluntariè quoque non turpis lucri gratia, neque ambitu dominationis, ſed forma facti gregis ex animo. Etſi alia fuerit forſitan gregis actio, ea tamen ſit paſtoris intentio, vt ſtudeat talis videri quem expediat æmulari. Neque enim ſpontaneus ille eſt, quē paupertatis vrget dura neceſſitas. Aut voluntarius, quem cupiditas trahit. Trahit nonnullos: ſed qui eiuſmodi ſunt, non mirentur faciem Moyſi ſibi apparere cornutam. Mirantur quā plurimi quomodo in eccleſia pecuniarū amor diſſuadetur quem ſectari hodie eccleſia penè tota videtur. Vnde enim vitulus terræ cultor ſic colitur? Quia ab Aaron aurum in ignem mittitur, & ſacerdotum exemplo agitur vt ardenter ametur. Nam etſi magna de contemptu mundi dicantur, plus tamē attendunt homines quid agatur. Vident menſas dapibus ſimul & opibus oneratas, ſupellectiles varias, promptuaria plena, gazas multiplices, vel gloriātcr poſſideri, vel ardētcr appeti, vel optari. Hóccine eſt paſcere gregē domini? Nulla eis hæc ædificatio, nulla refectio ſpiritualis, nulla (inquā) ædificatio, niſi vt ipſi quorū infirma eſt cōſciētia, idolothyta mādicēt. Nā auaritia idololatria eſt. Paſcite (ait) gregē domini ꝓuidētes. Alioquin in paſcua quālibet vberi paſtor improuidus nō tā ouiū paſtor eſt quàm luporū. Nō enim putēt ſufficere, ſi prædicādo gregē paſcūt niſi prouidentes. Prouidere ergo neceſſe eſt, & peruigiles excubias facere, feras abigere, caulas inſtruere, oues etiā ęgras curare, diſperſas colligere, errantes ad gregem reducere vel etiam reportare, lupum claua percutere, ouem cædere virga, canem vinctum fune tenere: videlicet frænare zelum, nec quenlibet ſimplicium diſſimulare peccata, nec vlli parcere tyrannorum. Facti (inquit) forma gregis. Nam formam illam in factis eſſe neceſſe eſt factitiam non fictitiam, ſculptam non pictam. Vbi hodie forma gregis? Informis magis hæc vita eſt, & deformis, modò ſignat calicem domini, modò talos agitat, verſat aleam, ſcacos mouet, aut in auibus cœli ludit, modò canes inſtigat in leporem, modò angelicum reformat alleluia. Vt terribiliter

ter nimis in eorum aliquem vltio diuina proceſſit, qui ipſa ſacrificij hora dum ſecretas orationes dicere debuiſſet, venatorias voces (vt aiunt) quibus fuerat aſſuetus cœperit audientibus omnibus perſonare. Et cùm apparuerit princeps paſtorum, nolite eſſe ſecuri, quia exiget de cõmiſſis ouibus rationem. Apparebit ſol iuſtitiæ, & omnia ſimul faciet apparere. Quã beati qui tũc percipient immarceſſibilem gloriæ coronam! Quam verò miſeri qui feſtinant coronare ſe roſis antequam marceſcant, vt immarceſſibilem non percipiant, paſtorum principe apparente, coronam! Nullũ, inquiunt, pratum ſit quod non pertranſeat luxuria noſtra. Tranſibit profectò & pertranſibit luxuria, ſed non pœna.

Finitur epiſtola b. Petri I.

SEQVITVR EPISTOLA
B. IOANNIS I.

GALFRIDVS.

Quòd Chriſtum quiuis hominum valeat imitari.

QVi dicit ſe in Chriſto manere, debet ſicut ipſe ambulauit & ille ambulare. Cap. I. K Ad hoc venit, ad hoc miſſus eſt à patre, Apoſtolo teſte: Quos pręſciuit & prædeſtinauit cõformes fieri filij ſui. Nullus verò eſt qui veraciter poſſit dicere ꝙ Chriſtũ ſequi nõ poſſit. Sequi poteſt etiã qui nõ poteſt ſequi quocunque ierit. Omnes poſſumus imitari eum, cui nullus æquari. Quis humilior, quis ſublimior Chriſto? Quis tã diues, quis tam pauper exiſtit? Denique quis tam ſanctus, quis tam multiplicum vel tam grauiũ oneratus põdere peccatorum? Patiẽter ſuſtinete chariſſimi: non blaſphemor. Nec Iudęi quid poſſent obloqui inuenerunt, cum diceret: Quis ex vobis arguet me de peccato? Peccata Chriſtus non habuit ſua, ſed noſtra portauit. Nec ſuam

ſuam ei mater placentã fecit, vt nobis omnibus cõueſcatur. Heu quàm grauis eſca, aceto, felle, myrrha amarior! digna admiratione, plena dilectione cõmunio! Nullam tibi domi ne mater tua placentam fecit. Talem genuit, quòd in nullo tuum placitum, tuam veneris facere voluntatem.

BERNARDVS.

Quæ ſunt quæ à mundi amatoribus requiruntur.

Cap. 2. L O *Mnia quæ in mundo ſunt, ſunt concupiſcentia carnis, cõcupiſcẽtia oculorũ, & ambitio ſeculi, quæ nõ ſunt* (inquit) *ex patre ſed ex mundo*. Viderit hic quiſq; cuius ſit ſpiritus, quid diligat, quid cupiat, quid ſequatur. Ecce enim ſpeculũ veritatis, tãtũ ne conſiderato vultu conſcientię ſuæ pręteręat, & qualis fuerit obliuiſcatur. Ambitio, curioſitas, & voluptas, non ex patre ſunt, ſed ex mundo. Aut certè quia multi codices habent non ambitionẽ ſeculi, ſed ſuperbiam vitæ: in cõcupiſcentia carnis vniuerſam accipe corporalium ſenſuum delectationem, qua quidẽ nec ipſa curioſitas caret: ac deinceps in concupiſcentia oculorum, quæcunque ad humanum diem & ſecularem gloriam & extrinſecam pertinẽt veritatem. Porrò in ſuperbia vitæ elationem cordis intellige. Hęc tria qui diligit, mundum diligit, & Dei conſtitutus eſt inimicus.

ADAM DE PERSE.

Quibus laqueis diabolus totum mundum irretiuit.

M *Omne quod in mundo eſt, eſt concupiſcentia carnis, cõcupiſcẽtia oculorum, & ſuperbia vitę*. Ecce quibus laqueis vniuerſũ orbem penè diabolus ſibi irretiuit. Beſtia hæc triformis nõ tam aſcenſura eſt, quã iam de abyſſo aſcendit, os habens loquens ingentia, & nominibus plena blaſphemiæ, totũ penè genus hominum tribus dictis cornibus vẽtilauit, certatim properans ſibi imprimere imaginẽ beſtię, huius charactere ſe ſignari. Eius imago & character eſt quicquid exterius paret in homine quod nõ deceat Chriſtianũ. Secularis vitę ſpecies, & flagitiorum impudentia, inuerecunda turpiũ executio, beſtialis huius ſeculi characterẽ appellamus. Quocirca Apoſtolus habentibus ſpiritũ Dei formã eius beſtiæ interdicit inquiens: Nolite conformari huic ſeculo, ſed reformamini in nouitate ſenſus veſtri. Elidat ergo concupiſcentiã carnis ſobrietas mater cõtinentiæ. Eliminet concupiſcentiam oculorum curioſitatis inimica ſanctæ grauitas diſciplinæ.

næ. Amor paupertatis humilitatis nutricius exufflet ſuperbiam vitæ.

BERNARDVS.

Quòd pœnitẽtia vel charitas peccata operiat electorum.

O *Mnis qui natus eſt ex Deo, non peccat.* Hoc dictum eſt de prædeſtinatis ad vitam, non quòd omnino non peccent, ſed quòd peccatũ ipſis non imputetur, vel quòd punitur condigna pœnitẽtia, vel in charitate abſcõditur. Charitas quippe operit multitudinẽ peccatorũ. Neq; enim poſſumus hic penitus ſine peccato eſſe ſeu miſeria: poſſumus tamẽ iuuante gratia, nec peccato ſuperari, nec miſeria. Cap. 4. N

Quòd prędeſtinatus ad gloriã nõ permanet in peccato.

Omnis qui natus eſt ex Deo, non peccat, ſed generatio cæleſtis cõ. illũ. Non peccat, inquit. i. non perpetrat, nõ permanet in peccato: quia conſeruat illum, vt perire non poſſit ea quæ falli non poteſt cœleſtis generatio. Siue nõ peccat. i. tantũdem eſt acſi non peccet. Pro eo ſ. quòd nõ imputabitur ei peccatũ. Generatio enim cœ. cõ. illũ. Sed generationẽ iſtã quis enarrabit? Quis poteſt dicere, Ego de electis ſum? Ego de prędeſtinatis ad vitã? Ego de numero filiorũ? Quis inquã dicere poteſt, reclamãte ſcriptura, Neſcit homo vtrũ dign⁹ ſit amore an odio? Certitudinẽ non habemus: ſed ſpei fiducia conſolatur nos, ne dubitationis huius anxietate penitus cruciemur. Propter hoc data ſunt ſigna quędam & indicia manifeſta ſalutis, vt indubitabile ſit eũ eſſe de numero electorum, in quo ea ſigna permanſerunt. O

Quæ ſint in electis ſigna ſalutis.

Porrò inter ea quæ fiduciam præſtant & materiam ſpei, maximum eſt hoc quod dominus ait, Qui eſt ex Deo, verba Dei audit. Nonnullos enim ſic interdũ audientes inuenies, acſi nihil ad eos pertineãt quę dicantur, nõ intrare cor ſuũ, non diſcutere mores ſuos, non cogitare ne fortè quod audiũt, dictũ ſit propter eos. Magis autẽ ſi fortè ſermo Dei viuus & efficax, qui ſuo & non eius qui loquitur arbitrio, fertur quocũque voluerit. ſi inquã manifeſtè aduerſus vitia illa proceſſerit, quibus ſe illi ſentiunt obligatos, diſſimulãt, & auertunt oculos cordis, aut qualibet adinuentione palliant vitia, & ſeducunt miſeri ſemetipſos. In his ergo ſalutis ſigna non video. Magis autẽ vereor ne fortè propterea non P

non audiant verbum Dei, quia non ſint ipſi ex Deo.

BERNARDVS. De duplici dilectione.

Q *Nolite diligere verbo neque lingua, ſed opere & veritate.* Eſt dilectio in actu, eſt & in affectu. Et de illa quidem quæ operis eſt, puto eſſe legem datam hominibus, mandatumque formatum. Nam in affectu quis ita habet vt mandatur? Ergo illa mãdatur ad meritum, iſta in præmium datur. Cuius tamen initium profectumque vitam quoque præſentẽ experiri diuina poſſe gratia non negamus, ſed conſummationem futuræ deferimus felicitati. Aut ſi placet tibi de affectuali magis datum fuiſſe mandatum, non inde contendo, dummodo acquieſcas & tu mihi quòd minimè in hac vita ab aliquo hominum poſſit vel poterit adimpleri. Quis enim ſibi arrogare hoc audeat, quod ſe Paulus ipſe fatetur non comprehendiſſe? Nec latuit præceptorem præcepti pondus hominum excedere vires, ſed iudicauit vtile ex hoc ipſo ſuæ illos inſufficientiæ admoneri, & vt ſcirent ad quẽ iuſtitiæ finem niti pro viribus oporteret. Ergo mandãdo impoſſibilia, non præuaricatores homines fecit, ſed humiles, vt omne os obſtruatur, & ſubditus fiat omnis mũdus Deo, quia ex operibus legis non iuſtificabitur omnis homo corã Deo. Accipientes quippe mandatum & ſentientes defectũ clamabimus in cœlum, & miſerebitur noſtri Deus. At hoc dixerim, ſi conſenſerimus affectualem charitatem lege fuiſſe mandatam. Sed actuali id potius conuenire videtur. Maximè ex hoc, quòd cùm dixiſſet dominus, Diligite inimicos veſtros: mox de operibus infert: Benefacite iis qui oderunt vos. Itẽ ſcriptura: Si eſurierit inimicus tuus, ciba illũ: ſi ſitit, potũ da illi. Et hęc de actu, non de affectu. Et itẽ Dominus: Si diligitis me, inquit, ſermonẽ meũ ſeruabitis. Atque hic ad opera mittimur, per iniunctam obſeruantiam mandatorum. Sic te ergo neceſſe eſt accipere, quòd iuberis diligere proximum tuũ ſicut teipſum, etſi non ita apertè expreſſum ſit. Neque hoc dico vt ſine affectione ſimus, cùm inter magna & grauia hominum mala enumeret Apoſtolus, ſine affectione eſſe.

De triplici affectione.

R Sed eſt affectio quã caro gignit. Et eſt quã ratio regit. Et eſt quam condit ſapientia. Prima eſt quam dicit Apoſtolus legi Dei non eſſe ſubiectã, nec eſſe poſſe. Secũda quã perhi-

bet

bet legi Dei conſentientē quoniā bona eſt. Longè ab vtraque tertia diſtat, quæ guſtat & ſapit quoniā ſuauis eſt domini: primā eliminans, ſecūdam remunerans. Nā prima dulcis, ſed turpis. Secunda ſicca, ſed fortis. Vltima pinguis & ſuauis. Igitur per ſecundā opera fiunt, & in ipſa charitas ſedet: non illa affectualis quæ ſale ſapientiæ condita pinguescens magnam menti importat multitudinē dulcedinis domini, ſed quædam potius actualis, quæ etſi nondum dulci illo amore ſuauiter reficit, amore tamen amoris ipſius vehementer accendit. De hac dictum eſt: Nolite diligere verbo neque lingua, ſed opere & veritate. Vides quomodo cautè incedit inter vitioſum atque affectuoſum, ab vtroque pariter hanc diſtinguens actualē & ſalutiferam charitatem. Nec linguæ mentientis in hac dilatione recipit fictum, nec rurſum afficientis exigit ſapientiæ guſtum. Opere (inquit) diligamus & veritate, quòd ſcilicet moueamur ad bene operandum magis quodam viuidæ virtutis impulſu, quàm ſapidæ illius charitatis affectu.

CASSIANVS.

Quòd malum poteſt ſuggerere diabolus, non vrgere. S

Maior eſt qui in nobis eſt quā qui in mundo. Nullus hominum poſſet omnino vitare peccatum quodcunque maligni ſpiritus cordibus noſtris inicere voluiſſent, ſi eis quēadmodum ad ſuggerendū ita ad cōpellendum facultas violenta ſuppeteret. Quāobrem ſicut in illis eſt inueſtigationis copia, ita nobis virtus reſpuendi ſiue acquieſcēdi libertas eſt attributa. Quorū tamen potentiā & impugnationes ſi pertimeſcimus, etiā protectiones atq; adiutoria Dei econtrario conferamus. de quo dicitur Maior eſt enim qui in nobis eſt, quā qui in mūdo. Cuius etiā auxilia multò vehementiori virtute militāt ꝓ nobis, quā aduerſum nos illorū multitudo cōfligit. Nā bonarū rerū nō tantū ſuggeſtor, ſed etiā fautor atque impulſor eſt Deus, ita vt nunquā nos etiam inuitos & ignorantes attrahat ad ſalutem.

BERNARDVS.

Hominem eſſe in Deo, & Deum in homine, opus eſt charitatis.

Deus charitas eſt, & qui manet in charitate, in Deo Cap. 4.
D *manet, & Deus in eo.* Per charitatem homo in T
Deo, & Deus in homine eſt. Sed homo quidem
ab

ab æterno in Deo tanquã ab æterno dilectus, qui tamē de prædeſtinatis ſit: Deus verò in homine ex quo dilectus ab homine. Et ſi ita eſt, homo quidē in Deo eſt etiam quando in homine Deus non eſt. Deus autē in homine non eſt, qui non ſit in Deo. Manere enim in dilectione non poteſt, & ſi fortè ad tempus diligat, nō dilectus, ſicut habes: Quia ipſe prior dilexit nos. Porrò cū iā diligit qui diligitur, homo in Deo, & Deus in homine eſt. Qui autē nūquā diligit, nūquā dilect⁹ eſt, ac per hoc nec ipſe in Deo, nec De⁹ in ipſo.

Quòd propter ſe ſolum Deum diligere debeamus.

V *Diligamus Deū, quoniam ipſe prior dilexit nos*. Non aliter ad veram perfectionem conſcendere poterimus, niſi quéadmodum nullius alterius rei niſi noſtrę ſalutis gratia prior nos ille dilexit, ita cum nos quoque nullius alterius rei niſi ſui tantùm amoris dilexerimus obtentu. Verùm qui ſic eū diligit, ſuperata omni impugnatione vitiorum, pacis iā ſecuritate perfruitur, & tranſit in ipſius virtutis affectum, iugéque ſtatum ipſius boni, cuius iam totus eſt, retentat: quia dāno intimę caſtitatis nihil credit eſſe dānoſius. Nec enim carius ſicut pretioſius quicquam pręſenti indicat puritate, cui pœna grauis eſt, vel virtutum pernicioſa tranſgreſſio, vel ipſius vitij virulenta contagio, huic nunquā nec reuerētia humanæ pręſentiæ adiiciet quicquā honeſtatis, nec minuet ſolitudo: ſed vbicūque ſecū ſemper circunferens arbitrā, non ſolū actuū, ſed etiā cogitationū ſuarū cōſcientiam, ipſi potiſſimū ſtudere contendit, quā nec circunueniri, nec falli, nec ſubterfugere ſe poſſe cognoſcit.

GILLEBERTVS.

De triplici timore Dei.

X *Perfecta charitas foras mittit timorem*. velut inutilem & ſuperuacuum: ſed non timorē illū qui caſtus permanet in ſe. ſ. Eſt enim timor quem foras mittit veritas. Primus cautus. Secundus caſtus & non permanens in ſe. ſ. Tertius caſtus & permanens. Primus veretur pœnam. Secundus offenſam. Tertius totus libera quædam & ſecura reuerentia eſt. Primus metuit puniri, ſecundus priuari, tertius neutrū. Primum perfecta charitas exterminat. Secundum ad tempus tolerat. Tertium ſibi indiuiſe collaterat. Frigidus timor eſt, & pigrè incedit, ſatis habens tantùm impunè euadere. hunc timorem perfecta charitas foras mittit. Amor faſtidiū

neſcit.

leſcit, feruidus eſt, & in anteriora extentus. Quid enim timebit charitas? Veteres offenſas. Sed charitas operit multitudinẽ peccatorum. Infirmitatis propriæ conſcientia timebit ne decidat? Sed fortis eſt vt mors dilectio. Temporales pro Chriſto timebit moleſtias? Sed ne quidem æternæ ſi fuerint, defatigari & euaneſcere poterit conſummata dilectio. Non ideo amat charitas vt pereat, ſed mauult feris pœnaliter inæternum perire, quàm vllo æterni amoris priuari. Et quid mirum? Quid enim videbis in Chriſto quod non eius ex nobis charitatem exhibeat, & noſtram exigat? Totus eſt nobis charitatis illecebra, irritamentum amoris. Nullum in ſe meticuloſo reliquit locum affectui. Totus amari vult, qui totus meretur amari. Otioſus debet eſſe timor, vbi tot inſignia relucent amoris. Proinde dedignatur charitas timoris commercium, cogi neſciens, quæ neſciat cõpeſci.

BERNARDVS.

Quòd cœleſtem generationem tentationis victoria teſtetur.

Omne quod natum eſt ex Deo, vincit mundũ. Cap. 5. Y
Quotquot ſunt concepti cũ Chriſto, eos mundus odit, ſed cum Chriſto ſuperatur pariter & ab ipſis. Confidite, inquit, ego vici mundum. Sic manifeſta eſt ſermonis illius veritas quẽ Apoſtolus ait: Quos præſciuit (inquit) haud dubiũ quin Deus pater hos & prædeſtinauit cõformes fieri imaginis filij ſui. Vt hac cõformitate poſt ipſum adoptantur, vt ſit ipſe primogenitus in multis fratribus. Poſt ipſum odit eos mundus. Bene ergo quod natum eſt ex Deo, vincit mundum: vt ſit teſtimonium cœleſtis generationis victoria tentationis. Victores itaque ſumus, ſed in ipſo qui confortat nos: quia hæc eſt victoria quæ vincit mundum fides noſtra. Fide quidem in Dei filios adoptamur. Fidem in nobis mundus in maligno poſitus odit atque perſequitur. Fide quoq; vincitur & a nobis. Sequitur. Quis eſt enim qui vincit mundum, niſi qui credit quia Ieſus eſt filius Dei? Certum eſt omnem qui non credit in filium Dei, ex hoc ipſo iam non modò victum eſſe, ſed etiã iudicatum. Verumtamen multos videmus credentes Ieſum filium Dei eſſe, adhuc tamen mundi nihilominus cupidita-

tibus irretitos. Sed dico: Putáſne filium Dei Ieſum credit quiſquis ille homo, qui ipſius nec terretur comminationibus, nec attrahitur promiſſionibus, nec præceptis obtemperat, nec conſilijs acquieſcit? Nónne is etſi fateatur ſe noſſe Deum, factis tamen negat? Porrò fides ſine operibus mortua eſt. Nec igitur mirum ſi nequaquam vincit qui nec viuit. Quæris quænã viuida & victorioſa fides? illa ſine dubio per quam Chriſtus habitat in cordibus noſtris. Chriſtus enim & virtus eſt, & vita noſtra.

Sequitur:

Quòd Chriſtus non ſolùm congregauit populum, ſed & redemit.

Z *Hic eſt qui venit per aquam & ſanguinem Ieſus Chriſtus.* Non in aqua ſolum, ſed in aqua & ſanguine. Hoc ad differentiam Moyſis arbitror accipiendum. Moyſes ſiquidem in aqua venit, à qua nomen accepit vt Moyſes vocaretur. Maniſeſtè autem plus quàm Moyſes hic, vt pote qui venerit nõ in aqua ſolũ, ſed in aqua & ſãguine. Aquæ multę populi multi. Venit ergo in aqua tantùm qui congregauit populum, ſed populum non redemit. Nam & ipſa quoque de ſeruitute Ægyptia liberatio, nõ Moyſis ſed agni ſanguine facta eſt.

Sequitur:

De triplici teſtimonio quod datur in terris.

A *Tres ſunt qui teſtimonium dant in terra, Spiritus, aqua, & ſanguis.* In aqua baptiſmum non ineptè intellige. In ſanguine martyrium. In ſpiritu charitatem. Spiritus enim eſt qui viuificat, & fidei vita dilectio. Denique ſi quæris quid ſpiritui & charitati? reſpondet Paulus: Quia charitas diffuſa eſt in cordibus noſtris per ſpiritum ſanctum qui datus eſt nobis. Neceſſariò quoque ſpiritus additur aquæ & ſanguini, cùm teſte Apoſtolo, ſine charitate quicquid habeas nihil proſit. Iá verò qui baptiſmũ aqua, martyriũ diximus ſanguine deſignari: meméto & vnicũ & quotidianum eſſe baptiſmũ, ſimiliter & martyriũ. Eſt enĩ martyrij genus & effuſio quædam ſanguinis in quotidiana corporis afflictione. Eſt & baptiſmus aliquis in compunctione cordis, & lachrymarũ aſſiduitate. Sic quippe infirmis & puſillis corde neceſſe eſt vt quem ſemel pro Chriſto ponere non ſufficiant, ſaltem mitiori quidem ſed diuturniori martyrio ſan-

gui-

guinem fundant. Sic & baptiſmi ſacramentum, quoniã iterari non licet, iis qui ſæpius in multis offendunt, frequenti oportet ablutione ſuppleri. Vis noſſe qui vincat mundum? Siquidẽ hoc ipſum beatus iſte Ioannes indicat dicens: Nolite diligere mundũ, neque ea quæ in mundo ſunt. Omne enim quod in mundo eſt, concupiſcentia carnis eſt, & concupiſcentia oculorum, & ambitio ſeculi. Hæ ſunt tres turmæ quas fecerunt Chaldæi. Nobis igitur aduerſus triplex genus tentationis, triplici opus eſt munimento, vt carnis concupiſcentia ipſius mortificatione vincatur, quam ſanguinis teſtimonio diximus intelligendam. Oculorum verò concupiſcentiam ſuperet ſtudium compunctionis, & aſſiduitas lachrymarum. Ambitionis autem vanitatem virtus charitatis excludat, quæ ſola caſtificat animam, ſola purgat intentionem. Certum quippe triumphati mundi teſtimonium eſt, ſi corpus caſtiges, & ſubiicias ſeruituti, ne pernicioſa libertate ſeruiat voluptati, ſi fletui præbeas oculos magis quàm petulantiæ vel curioſitati, ſi ſpirituali dilectione flagrans nulli animum dederis vanitati. Merito tamè vnus eſt qui in terra pariter & in cœlo teſtimonium perhibet ſpiritus: quia ſiue corporis afflictio ceſſabit, ſeu lachrymarum fons exſiccabitur, charitas nunquam excidit. Veruntamen licet maneat poſt aquam & ſanguinem ſpiritus (Aqua quippe & ſanguis regnum Dei non poſſidebunt) interim tamen aut vix, aut nullo modo inuenire eſt ſpiritum ſine illis, quoniam hi tres (inquit) vnum ſunt. Vt quolibet ex his tribus deficiente, adeſſe cætera non præſumas. Simul verò iuncta teſtimonia iſta credibilia facta ſunt nimis, nec poterit cui in terris ſuppetunt hæc, carere teſtimonio vel in cœlis.

De triplici teſtimonio quod datur in cœlo.

B

Tres autem ſunt qui teſtimonium dant in cœlo, Pater, & Filius, & Spiritus ſanctus. Et ne quam forte dubitationem ſuſpiceres, hi tres vnum ſunt. Magnum profecto habitura ſunt teſtimonium quos in cœlo pater ſuſceperit tanquam filios & hæredes, filius aſciuerit tanquam fratres & cohæredes, ſpiritus ſanctus adhærentes Deo vnum ſpiritum fecerit eſſe cum eo.

Quòd in terris triplex teſtimonium perhibetur electis.

C *Tres ſunt qui teſtimonium dant in cœlo. Et tres qui teſtimonium dant in terra.* Vt mihi, videtur triplex teſtimoniū in cœlo, ſtabilitatis eſt ſignū; Triplex in terra, reparationis. Illud angelos, iſtud homines. Illud beatos à miſeris, iſtud iuſtos diſcernit ab impiis. Angelis ſiquidem qui in prima illa præuaricatione ſuperbiente Lucifero ſteterunt, meritò teſtimonium perhibet viſio trinitatis: hominibus quos diuina miſeratio ſaluat, ſpiritus, aqua, & ſanguis. Tres enim ſunt qui teſtimonium dant in terra, ſpiritus, aqua, & ſanguis. Scitis quia in primo homine peccauimus omnes, & in ipſo cecidimus vniuerſi. Cecidimus ſanè in carcerē luto pariter & lapidibus plenum. Exinde iacebamus captiui, inquinati, conquaſſati, donec veniret deſideratus Gētibus, qui nos redimeret, ablueret, adiuuaret. Hic eſt enim qui ſanguinē proprium dedit in redemptionem: aquam ſimul produxit de latere ſuo in ablutionem: emiſit deinde de excelſo ſpiritum ſuum, qui adiuuaret infirmitatem noſtram. Vis ergo noſſe an hæc aliquid operentur in cœlis, ne forte reus ſis ſanguinis domini quem euacuas quantum in te eſt, ſed & aqua ipſa quæ mundare debuerat in ſordibus permanenti iudicium damnationis accumulet, Spiritus quoque cui reſiſtis, non liberet maledictum à labiis ſuis? Cauendum enim ne ſint tibi infructuoſa, quia neceſſariò eſſent pariter & damnoſa. Quis eſt autem qui teſtimonium habet effuſi non ſine cauſa ſanguinis Chriſti, niſi qui continet à peccatis? Seruus enim peccati eſt qui peccatū facit, vt ſi deinceps continere potuerit, & iugum abjicere miſeræ ſeruitutis, certiſſimum ſit teſtimonium redemptionis, quam operatur ſine dubio ſanguis Chriſti. Verùm non ſufficit peccatori cōtinentia, ſi non adſit etiam pœnitentia. Habet ergo & ab aqua teſtimonium, qui laborat in gemitu ſuo, lauans per ſingulas noctes lectum ſuum. Sed quid erit, quòd longo catenarum vſu & carceris habitatione crudeli confracti atque colliſi defecimus in via vitæ? Inuocemus ſpiritum viuificatorem & adiutorem, confidentes quia dabit pater qui in cœlis eſt ſpiritum bonum petentibus ſe. Sanè nouum ſuperueniſſe ſpiritum certiſſimè conuerſatio noua teſtatur. Iam (vt breuiter repetam) à ſanguine & aqua & ſpi-

ritu habes teſtimonium, ſi contines à peccatis, ſi dignos agis pœnitentiæ fructus, ſi facis opera vitæ.

Quòd in cœlo, in terra, & in inferno, triplex teſtimoniū præbeatur.

Tres ſunt qui teſtimonium dant in cælo, Pater, Filius, & Spiritus ſanctus. Et tres in terra, Spiritus, aqua, & ſanguis. D Similiter tres in inferno. In Eſaia legimus, Vermis eorum nō morietur, & ignis eorum non extinguetur. Duo mala ſunt vermis & ignis. Altero roditur conſcientia, altero concremantur corpora. Tertium additur deſperatio, quæ vel eo intelligitur quod dicitur: Non morietur & non extinguetur. Iis qui in cœlo ſunt, datur teſtimonium beatitudinis: ijs qui in terra, iuſtificationis: ijs qui in inferno, damnationis. Primum eſt teſtimonium gloriæ. Secundum gratiæ. Tertium iræ.

Finitur Epiſtola prima beati Ioannis Apoſtoli.

SEQVITVR EPISTOLA BEATI IVDÆ APOSTOLI.

BERNARDVS.

Quòd ſpiritum vitæ non habeat, quiſquis ab vnitate diuiditur.

H*I ſunt qui ſegregant ſemetipſos, animales ſpiritum non habentes.* Nihil æquè offendit angelos ſanctos quomodo diſſenſiones & ſcandala. Cap. 1. E Videre eſt animā hominis quemadmodū vniuerſa corporis membra viuificet ſibi cohærentia. Separa ergo quoduis à iũctura cæterorum, & vide an deinde illud viuificet. Sic eſt omnis qui dicit anathema Ieſu. Quia anathema ſeparatio eſt. Sic eſt (inquam) omnis qui ab vnitate diuiditur, ne

dubites quin ab eo receſſerit ſpiritus vitæ. Dignè ergo cõtentioſos, & qui ſeparant ſemetipſos, Apoſtoli carnales & animales vocant ſpiritum non habentes.

Finitur Epiſtola beati Iudæ Apoſtoli.

SEQVITVR APOCALYPSIS BEATI IOANNIS.

BERNARDVS.

Quòd à domino calidus diligitur, euomitur tepidus, frigidus toleratur.

Cap.3. F VTinam frigidus eſſes aut calidus! Deus hominem inuenire cupit aut ſui conſideratione calidum, & charitatis igne flagrantem, aut ſui ipſius cognitione frigidum, & aqua compunctionis ignita diaboli iacula reſtinguentem. Alioquin verendum eſt homini ne tepidum & nauſeam prouocãtem euomat ex ore ſuo.

CASSIANVS.

Qualis periculi ſit, cùm quis de feruore conuertitur in teporem.

G *Vtinam calidus eſſes aut frigidus &c.* O magna multitudo dulcedinis Dei! & iuſtos in ore tenet, & peccatores nõ ante euomit quàm denunciet euomendos. Verum non immeritò eos dominus quos iam receperat in viſceribus charitatis, noxiè tepefactos, cum quadam auulſione ſui pectoris euomendos eſſe pronunciat: qui cùm ſalutarem quodammodo ei præbere potuiſſent ſubſtantiam, euelli ab illis viſceribus maluerunt, tantò deteriores effecti illis qui nunquam ori dominico illati ſunt, cibis, quantò id quod nauſea compellente proiicimus, odibilius deteſtamur. Quicquid enim frigidum eſt etiam ore noſtro ſuſceptum, vertitur in calorem, & ſalutifera ſuauitate percipitur. Quod autem vitio ſemel pernicioſo teporis eſt abiectum, non dicã la-

labiis admouere, ſed etiam eminus intueri ſine ingenti horrore non poſſumus. Rectiſſimè ergo tepidus frigido pronũciatur deterior, quia facilius ad ſalutarẽ conuerſionem, ac perfectionis faſtigium carnalis quis, id eſt ſecularis vel gentilis accedit, quàm is qui profeſſus monachum, nec tamen viam perfectionis arripiens ſecundum regulam, diſciplinæ, ab illo ſemel ſpiritualis feruoris igne diſceſſit. Dicit enim in corde ſuo qui eiuſmodi eſt, Diues ſum & locuples, & nulli⁹ egeo. Cui illud quoque quod ſubſequitur conſequenter aptatur: Tu autem es miſer, & miſerabilis, & pauper, & cæcus, & nudus. In eo factus etiam ſeculari deterior, quòd nec miſerum, ſe nec cæcum, aut nudum, aut emendatione dignum, vel egere monitis alicuius, aut inſtitutione cognoſcit. Et ob hoc ne exhortationem quidem vllam verbi ſalutaris admittit, non intelligens ipſo monachi ſe nomine prægrauari ac deprimi opinione cunctorum. quia dum creditur ab omnibus, & velut Dei famulus colitur, neceſſe eſt vt in futuro vehementiori iudicio pœnæque ſubdatur. Poſtremò quid diutius immoramur in iis quæ nobis experimento ſatis comperta ſunt ac probata? frequenter vidimus de frigidis atque carnalibus. i. de ſecularibus atq; paganis ſpiritualẽ perueniſſe feruorẽ, de tepidis atq; animalibus omnino nõ videmus.

GILLEBERTVS.

Quòd ſancti licet Deum ſemper habeant, ſemper tamen quærunt.

In medio & in circuitu ſedis Dei. Hoc de beatis illis oculatis animalibus & pennatis legitur. In medio & in circuitu ſedis Dei. O qualis ibi circuitus erit pergere ab ipſo in ipſum, ire & redire: ire deſiderio, delectatione redire: dum ſemper eius quod experientia deſiderat, præſentia ſatiat, vt mens poſſidentis ſimul & contuentis & illi ſit per appetentiam intenta, & illo ſit ſufficienter contenta. In medio, inquit, quia voti ſui perducuntur ad intima. Et in circuitu, quia ſemper voto recidiuo feruntur in eadem ipſa. In medio, quia eorum iam completum eſt votum. In circuitu, quia non ſuffi. ſunt comprehendere totum. In medio ſunt admiſſa per gratiam. In circuitu ſunt excluſa per differentem naturam. Quæ eſt enim ſedes iſta, niſi ea de qua loquitur Apoſtolus: Lux inacceſſibilis quam inhabitat Deus? Denique quantúlibet oculata ſint beata illa animalia, tamẽ illu-

minat eo, vt quantum poſſint capiant, & excedit ne ad totũ ſufficiant.

BERNARDVS.

De ſeptem ſigillis quibus ſignatus eſt liber vitæ.

Cap. 5.

1 *Vidi in dextera ſedentis ſuper thronum, librum ſignatum ſigillis ſeptem, & non erat qui legeret vel aperiret. Et ego flebam multum &c. Et vnus de ſenioribus dixit mihi. Ne fleas. Ecce vicit leo de tribu Iuda &c. Et vidi, & ecce in medio throni agnum ſtantem tanquam occiſum: & venit & accepit de dextera ſedentis in throno librum, & aperuit librum, & facta eſt lætitia magna.* Leonẽ Ioãnes audierat, & agnũ vidit: agnus occiſus eſt, agnus aperuit librũ, & aperuit leo. Denique dignus eſt (aiunt ſeniores) agnus qui occiſus eſt, accipere fortitudinẽ. Non mãſuetudinem amittere, ſed accipere fortitudinẽ. Vt & agnus maneat & leo ſit. Plus dico, vt mihi videtur, idem etiam liber eſt qui non poterat aperiri. Quis enim dignus inueniretur aperire hunc librum? Indignum ſe profitetur ipſe Baptiſta Ioannes, quo in natis mulierum nemo maior ſurrexit. Venerat enim ad nos ſapientia, ſed in libro clauſo vtique & ſignato. Sed quid dicimus ſuper his ſeptem ſigillis? An forte triplex animæ virtus, ratio, memoria, & voluntas, & quadriſaria corporis compoſitio ex quatuor elemẽtis, in his ſeptem intelligenda eſt, vt nihil de veritate humanitatis deſuiſſe nouerimus ſaluatori? An magis humanitatis eius ipſe eſt liber, & quærenda ſunt ſignacula ſeptem? Septem enim quædam arbitror inueniri, quibus maximè celabatur in carne præſentia maieſtatis, vt non poſſit aperiri liber, & ſapientia quæ latebat agnoſci. Sunt autẽ quæ occurrunt interim, matris deſponſatio, qua partus virginis & conceptionis veritas velabatur, ita vt hominis fabri filius, fabricator hominis putaretur. & infirmitas corporis quaſi plorans & vagiens, lactens & dormiens, & cæteris ſubiacens neceſſitatibus carnis iacebat inter hæc virtus diuinitatis. Sic & circumciſionis ſignum ſuſcipiens, peccati remediũ, ægritudinis medicinam, qui morbum omnem tollere venerat & peccatum. Et item in Aegyptum fugiens à facie Herodis reguli, nec Dei filius agnoſci poterat, nec rex cœli. Quid trina illa tentatio inimici, in deſerto, in pinnaculo ſupra mõtem

tem? Si filius (inquit) Dei es, dic vt lapides iſti panes fiant. Et item: Mitte te deorſum. Neutrum Chriſtus fecit, vt ſignaretur liber, & falleretur aſtutus. Denique eouſque ſeductus eſt, vt haberet iam pro conſtanti, hominem purum eſſe: & in tantam inſaniam ſuperbia cæca prorumperet, vt non diceret vltra: Si filius Dei es: ſed, Hęc omnia tibi dabo, ſi procidens adoraueris me. Sextum eſt ſignaculum crucis, vbi pependit inter latrones. Clauſit & ſepultura librum hunc, nec vllum omnino ſignaculum ſic aſtrinxit. Sepulto enim domino ſola reſtare deſperatio videbatur. Adeò vt diſcipuli ipſi dicerent: Quia nos ſperabamus. Quis non illo fleret in tempore clauſum altius librum, & non eſſe qui aperiret? Sed dignus eſt agnus qui occiſus eſt, Leo qui ſurrexit. Poſtremò liber ipſe dignus eſt aperire ſeipſum. Reſurgens nimirum à mortuis, reſurgens autem virtute propria, & poſt tres dies ſicut prædixerat, teſtimonium perhibentibus inimicis, & reſurgens in tanta maieſtate & gloria, indicat manifeſtè quæcunque prædiximus ſignacula vel operimenta, voluntaria non neceſſaria, nec conditionis fuiſſe, ſed dignationis.

Quòd altare ſub quo clamant occiſi, Chriſti dicatur humanitas.

Subtus altare Dei audiui voces occiſorum. Cap. 6.
Quas voces? Vindica domine ſanguinem K
&c. Vox precis non laudis eſt iſta. Sed quid eſt hoc altare? Ego pro meo ſapere altare illud nihil aliud arbitror eſſe, quã corpus ipſum domini Saluatoris. Credo ego quòd ſuper hoc, ſenſum eius habeam, cùm audiam eum in euangelio promittentem: Vbicunque fuerit corpus, ibi congregabuntur & aquilæ. Interim ergo ſub humanitate Chriſti, feliciter ſancti quieſcunt, in quam deſiderant angeli ipſi proſpicere, donec veniat tempus quando iam non ſub altari collocentur, ſed exaltentur ſuper altare. Sed quid dixi? Nunquid humanitatis Chriſti gloriam, non dicam hominum, ſed vel angelorum aſſequi poterit quis, nedum ſuperare? Quonam igitur modo ſuper altare dixerim exaltandos eos, qui nunc ſubtus altare quieſcunt, viſione vtique & contemplatione, non prælatione? Oſtendet enim nobis filius, vt pollicitus eſt, ſemetipſum non in forma ſerui, ſed

Dei. Oſtendet etiam nobis patrem & ſpiritum ſanctum, ſine qua viſione nihil ſufficeret nobis.

Quòd in vita beata tripliciter Dei viſione fruemur.

L Tripliciter enim in æterna illa & perfecta beatitudine fruemur Deo, videntes eum in omnibus creaturis, habẽtes eum in nobiſipſis, & quod ineffabiliter iucundius ſit atque beatius, ipſam quoque cognoſcentes in ſemetipſa trinitatẽ, & gloriam illam ſine vllo ænigmate mundo cordis oculo contemplantes. Hęc verò cognitio eſt ſumma beatitudinis, tritici medulla, adeps frumenti quo ciuitas ſancta Hieruſalem ſatiatur.

Quòd non niſi plenæ eccleſiæ dabitur beatitudinis plenitudo.

Suſtinete modicum tempus, donec impleatur numerus fratrũ veſtrorum. Aut ſic: *Dictum eſt illis vt quieſcerent adhuc tempus modicum, donec compleantur conſerui eorum, & fratres, qui interficiendi ſunt ſicut & illi.* In plenam & perfectam beatitudinem, nec ſine nobis intrabũt ſancti cum corporibus ſuis, nec ſancti ſine plebe, nec ſpiritus ſine carne. Et meritò quidem. Neque enim præſtari decet integram beatitudinem, donec ſit homo integer cui detur, nec perfectione donari eccleſiam imperfectam. Acceperunt tamen ſancti iam ſingulas ſtolas, ſed non veſtientur duplicibus, donec veſtiamur & nos: Deo melius prouidente pro nobis, vt non ſine nobis conſummentur. Stola enim prima, ipſa eſt (quam diximus) felicitas & requies animarum. Secunda verò immortalitas & gloria corporum. Vnde & dicunt. Vindica ſanguinem ſanctorum tuorum qui effuſus eſt. Non tanquam vindictæ cupidi, nec de propriæ vltionis zelo, ſed ex deſiderio reſurrectionis & glorificationis corporum ſuorum, quam vſque in diem iudicij differendam eſſe non dubitant.

Quomodo ſtolæ martyrum in agni ſanguine dealbentur.

Cap. 7. M L*auerunt ſtolas ſuas, & candidas eas fecerunt in ſanguine agni.* Candidas prorſus in ſanguine, quia exiuit cum eo & in eo aqua dealbans. Aut certè candidas in ſanguine agni nouelli, ſanguine nunquam lacteo, candido, & rubicundo. ſicut ait ſponſa in

ſa in Canticis Canticorum: Dilectus meus candidus & rubi cundus. Inde eſt etiá quòd in ſtola candida & fulgureo vul tu teſtis quoque reſurrectionis apparet.

BERNARDVS.

Quòd conſultius ſit oculos liquari in lachrymas quàm in ſuperbiam eleuari. N

Abſterget Deus omnem lachrymam ab oculis ſanctorũ &c. Felices lachrymæ quas benigna manus conditoris abſter get! Et beati oculi qui talibus liquari fletibus elegerunt, quã eleuari in ſuperbiam, quam omne ſublime videre, quàm aua ritiæ & petulantiæ famulari!

Quòd angeli vota noſtra Deo perferant, eius ad nos gratiam referentes.

A*ſcendit fumus aromatum in conſpectu Domi ni de manu angeli.* Miniſtrant angeli, ſed de alieno, offerentes Deo opera noſtra bona, no bis eius gratiam referẽtes. Vnde meritò præ miſit ſcriptura data fuiſſe angelo incenſa mul ta. Et additur: Aſcendit fumus aromatum. Noſtros enim ſu dores non ſuos, noſtras non ſuas lachrymas offerunt Deo. Nobis quoque eius munera ipſi referunt non autem ſua. Non ſic miniſter ille ſublimior cunctis, & humilior vniuer ſis, qui ſemetipſum obtulit ſacrificium laudis, qui patri diſe rẽs, animam ſuam nobis miniſtrat vſque hodie carnem ſuã. Huius itaque tanti miniſtri gratia nihil mirum ſi dignanter nobis immò & libenter angeli ſancti miniſtrent. Ipſi enim amant nos, quia nos Chriſtus amauit. Dicitur certe vulgari quodam prouerbio: Qui me amat, amat & canem meũ. Nos verò ò beati angeli, catelli ſumus Domini illius quem tãto affectu diligitis. Catelli inquam cupientes ſaturari de micis quę cadunt de menſa dominorum, qui eſtis vos. Cap. 8. O

Quòd beatam virginem, amicta ſole & ſtellis coronata mulier deſignauit.

S*ignum magnum apparuit in cælo, mulier amicta ſole, & luna ſub pedibus eius, & in capite eius corona ſtellarum duodecim.* Vehementer quidẽ nobis vir vnus & mulier vna nocuere, ſed gratias Deo, per vnum nihilominus virum & mulierem vnam omnia reſtaurantur, nec illud fit ſine magno Cap. 12. P

magno fœnore gratiarum. Nec enim ſicut delictum, ita & donum, ſed excedit damni æſtimationem beneficij magnitudo. Sic nimirum prudentiſſimus artifex quod quaſſatum fuerat non confregit, ſed vtilius omnino refecit, vt videlicet nouum nobis Adam formaret ex veteri, & Euam transfunderet in Mariam. Et quidē ſufficere poterat Chriſtus. Siquidem & nunc omnis ſufficientia noſtra ex eo eſt. Sed nobis bonum non erat eſſe hominem ſolum. Congruū magis vt adeſſet noſtræ reparationi ſexus vterque, quorum corruptioni neuter defuiſſet. Fidelis planè & præpotens mediator Dei & hominum homo Ieſus Chriſtus, ſed diuinam in eo verentur homines maieſtatē. Denique quia Deus noſter ignis conſumens eſt, quidni vereretur peccator accedere, ne quemadmodum fluit cæra à facie ignis, ſic pereat ipſe à facie Dei? Itaq; iámne ipſa mulier benedicta in mulieribus, videbitur ocioſa? Opus enim mediatore ad mediatorem iſtum. Nec alter nobis vtilior quàm Maria. Quid enim ad Mariam trepidet humana fragilitas? Nihil auſterū, nil terribile, tota ſuauis eſt, omnibus offerens lac & lanam. Reuolue diligentius euāgelicæ hiſtoriæ ſeriem vniuerſam, & ſi quid fortè increpatorium, ſi quid durum, ſi quod deniq; ſignum vel tenuis indignationis occurrerit in Maria, de cætero ſuſpectam habeas, & accedere verearis. Quòd ſi (vt verè ſunt) plena magis omnia pietatis & gratiæ, plena manſuetudinis & miſericordiæ, quæ ad eam pertinent, inueneris: age gratias ei qui talem tibi mediatricem benigniſſima miſeratione prouidit, in qua nihil poſſit eſſe ſuſpectū. Denique omnibus omnia facta eſt, ſapientibus & inſipientibus copioſiſſima charitate debitricē ſe fecit. Omnibus miſericordiæ ſinum aperuit, vt de plenitudine illius accipiant vniuerſi: captiuus redemptionem, æger curationem, triſtis conſolationem, peccator veniam, iuſtus gratiam, angeli lætitiam, tota trinitas gloriam, Filij perſona carnis ſubſtantiam, vt non ſit qui ſe abſcondat à calore eius. Putáſne ipſa eſt ſole amicta mulier? Eſto ſiquidem vt de præſenti eccleſia intelligendum propheticæ viſionis ſeries ipſa demonſtret, ſed id planè nō inconuenienter Mariæ videbitur attribuēdum. Nimirum ipſa eſt quæ velut alterum ſolem induit ſibi. Quemadmodum enim ille oritur indifferenter ſuper bonos, & malos: ſic ipſa quoque præterita non diſcutit

tit merita, ſed omnibus ſeſe exorabilem, omnibus clemētiſſimam præbet, omnium neceſſitates ampliſſimo quodam miſeratur affectu. Nā & defectus omnis ſub ea, & quicquid fragilitatis ſeu corruptionis eſt, excellentiſſima quadam ſublimitate præ cæteris omnibus excedit & ſupergreditur creaturis, vt meritò ſub pedibus eius luna eſſe dicatur. Alioquin nihil magnum dixiſſe videbimur, vt ſit luna iſta ſub pedibus eius, quam ſuper omnes angelorum choros ſuper Cherubim & Seraphim exaltatam nefas eſt dubitare.

Solet autem luna non modò defectum corruptionis, ſed etiam ſtultitiam mentis, nonnunquam verò eccleſiam præſentis temporis deſignare. Illam quidem propter mutabilitatem, hanc propter ſuſceptum aliunde ſplēdorem. Vtraque verò (vt ita dixerim) luna ſub pedibus Mariæ congruè ſatis intelligi poteſt, alio tamen atque alio modo. Siquidem ſtultus vt luna mutatur, ſapiens permanet vt ſol. In ſole feruor & ſplendor ſtabilis, in luna ſolus ſplendor, atque omnino is mutabilis & incertus. Iure ergo Maria ſole amicta perhibetur, quæ profundiſſimam diuinæ ſapientiæ vltra quàm credi valeat penetrauit abyſſum, vt quantum creaturæ conditio patitur, luci illi inacceſſibili videatur immerſa. Candidiſſimus ſanè, ſed calidiſſimus huius mulieris amictus. Inſipientia verò omnis longè ſub pedibus eius. Vt penitus hæc longè ſit à collegio virginum fatuarum. Iam ſi eccleſia lunæ magis videtur intelligenda vocabulo, quòd videlicet non ex ſe ſplendeat, ſed ab eo qui dicit, Sine me nihil poteſtis facere: habes mediatricem quam tibi paulò ſuperius cōmendauimus, euidenter expreſſam.

Quæ ſit corona qua virgo virginum coronatur.

Sequitur: *In capite eius corona ſtellarum duodecim.* Dignum planè ſtellis coronari caput, quod & ipſis longè clarius micans, ornet eas potius quàm ornetur ab eis. Quidni coronent ſidera quam ſol veſtit? Sicut dies verni circumdabant eam flores roſarum, & lilia conuallium. Quis illas æſtimet gemmas? quis ſtellas numeret, quibus Mariæ regiū diadema compactum eſt? Supra hominem eſt, coronæ huius rationem exponere, indicare compoſitionem. Nos tamen modulo noſtræ exiguitatis abſtinentes à periculoſo ſcrutinio ſecretorum, nō incongruè forſitan xij. ſtellas illas, xij. prærogatiuas gratiarum intelligimus quibus Maria ſingulari-

gulari-

gulariter adornatur. Siquidem inuenire eſt in Maria prærogatiuas cœli, prærogatiuas carnis, prærogatiuas cordis. Et ſi fuerit ternarius iſte per quaternarium multiplicatus, habebimus forte ſtellas xij. quibus reginæ noſtræ diadema præfulgeat vniuerſis. Mihi ſanè rutilat fulgor primò quidē in Mariæ generatione, ſecundò in angelica ſalutatione, tertiò in ſpiritus ſancti ſuperuentione, quartò in filij Dei inenarrabili conceptione. Sed & in his quoque ſiderum radiat decus, quòd virginitatis primiceria, quòd ſine corruptione fœcunda, quòd ſine grauamine grauida, quòd ſine dolore puerpera. Nihilominus etiam ſpirituali quodam ſplendore in Maria coruſcant, manſuetudo pudoris, deuotio humilitatis, magnanimitatis credulitas, martyrium cordis. Quid ergo ſidereum fulget in generatione Mariæ? Planè quòd ex regibus orta, quòd ex ſemine Abrahæ, quòd generoſa ex ſtirpe Dauid. Si id parum videtur, adde quòd generationi illi ob ſingulare priuilegium ſanctitatis, diuinitus noſcitur eſſe conceſſa, quòd longè ante eaſdem patribus cœlitus repromiſſa, quòd myſticis præfigurata miraculis, quòd oraculis præmunita propheticis. Meritò ſignum hoc magnum in cœlo apparuiſſe ſcribitur, quod tanto ante de cœlo noſcitur fuiſſe promiſſum. Iam in eo quòd tam reuerenter atque officioſiſſimè ab angelo ſalutata eſt, vt iam in regali ſolio ſupra omnes cœleſtium ordines legionum exaltata videretur, & paulominus adoraturus fœmina quæ ſolebat ab hominibus hactenus æquanimiter adorari, excellentiſſimum virginis noſtræ meritum & ſingularis gratia commendatur. Fulget etiam nouus ille conceptionis modus, vt ſuperueniēte ſpiritu ſola de ſola ſanctificatione Maria conciperet. Nam quòd verum Deum & Dei filium genuit, vt idem ipſe Dei atque hominis vnus omnino Deus & homo prodiret ex Maria, Abyſſus luminis. Nec facilè dixerim quòd vel angelicus oculus ad huius fulgoris vehementiam non caliget. De cætero ſanè virginitatem carnis & propoſitum virginitatis, ipſius quoque propoſiti nouitas euidenter illuſtrat, quòd videlicet in libertate ſpiritus legis Moſaicæ decreta tranſcendens, illibatam Deo corporis ſimul & ſpiritus ſanctimoniam vouit. Præbat enim propoſiti inuiolabile fundamentum, quòd tam conſtanter promittēti filiū, angelo reſpondet: Quomodo fiet iſtud &c.

Fortè enim primò turbata eſt in ſermone eius, & cogitabat qualis eſſet iſta ſalutatio, quòd benedictam ſeſe audiſſet in mulieribus, quæ benedici in virginibus ſemper optabat. Et hæc benedictio iam videbatur eſſe ſuſpecta. Vbi verò in promiſſione filij manifeſtum virginitatis periculum videbatur, non potuit vltra diſſimulare quin diceret: Quomodo fiet iſtud? quoniam virum non cognoſco. Meritò proinde illam meruit benedictionem, & hanc non amiſit, vt longè glorioſior fiat, & virginitas ex fœcunditate, & ex virginitate fœcunditas, ac mutuis ſeſe illuſtrare radiis hæc duo ſidera videantur. Magnum enim eſt virginem eſſe, ſed virginem matrem longe amplius. Iure etiam illud moleſtiſſimum tædium, quo reliquæ omnes grauidæ mulieres laborare noſcuntur, ſola non ſenſit, quæ ſola ſine libidinoſa voluptate concepit. Vnde & in ipſo ſuæ conceptionis initio, quando cæteræ mulieres potiſſimum miſerabilius affliguntur, Maria tota alacritate montana conſcendit. Sic & in partu quàm lucidum eſt, quòd noua exultatione nouam edidit prolem, ſola inter mulieres à communi maledicto & dolore parientium aliena. Si rerum pretia ex raritate penſamus, nihil his poteſt rarius inueniri. Siquidem in omnibus iſtis, nec primam ſimilem viſa eſt nec habere ſequentem. Cæterùm quæ reſtant adhuc imitationem requirunt. Nam præcedentia non communicat nobis, ſed ſecretum ſuum recipit ſibi. Itaque nihil horum exigitur à nobis. Sed nunquid ſi defuerit nobis etiam manſuetudo pudoris, ſi humilitas cordis, ſi magnanimitas fidei, ſi compaſſio mentis, negligentiam noſtram ſingularitas excuſabit? Gratiſſima ſanè gemma in diademate, micans in capite ſtella, rubor in facie hominis verecundi. Pudibunda fuit Maria, ex euangelio id probamus. Vbi enim aliquando loquax, vbi præſumptuoſa fuiſſe videtur? Foris ſtabat, loqui quærens cum filio: nec materna auctoritate aut ſermonem interrupit, aut habitationem irrupit in qua filius loquebatur.

In omni textu quatuor euangeliorũ (ſi benè memini) nõ niſi quater Maria loquens auditur. Primò ad angelũ, ſed cũ ſemel atq; iterũ iã allocutus eã fuiſſet. Secũdo ad Eliſabeth, quãdo vox ſalutationis eius Ioannẽ exultare fecit in vtero. Tertiò ad filium, cùm eſſet annorum xij. Quartò in nuptiis R

ad filium & miniſtros. Et is quidem ſermo certiſſimus index ingenitæ manſuetudinis & virginalis verecundiæ fuit. Aliorum quippe verecundiam ſuam reputás, ſuſtinere non potuit, nec vini diſſimulare defectum. Deniq; legis in actibus Apoſtolorum, quòd redeuntes à monte Oliueti vnanimiter perſeuerabant in oratione. Si fortè Maria aſſuit, nominetur prima, quæ ſupra omnes eſt tam filij prærogatiua quàm priuilegio ſanctitatis. Petrus & Andreas, Iacobus & Ioannes, & cæteri qui ſequuntur, hi omnes perſeuerabát vnanimiter in oratione cum mulieribus & Maria matre Ieſu. Itane & mulierum ſeſe vltimam exhibet vt nouiſſima omnium poneretur? Meritò facta eſt nouiſſima prima, quæ cùm prima eſſet, omnium ſeſe nouiſſimam faciebat. Meritò ſuper angelos eſt exaltata, quæ & infra viduas & pœnitentes, infra eam de qua eiecta fuerant ſeptem dæmonia, ineffabili ſeſe manſuetudine inclinabat. Et quidem manifeſta ſatis in virgine ex hac ipſa manſuetudine virtus humilitatis elucet. Veruntamen licet in ſua æſtimatione tam humilis eſſet, nihilominus tamen in promiſſionis credulitate magnanimis fuit, vt quæ nihil aliud quam exiguam ſeſe reputabat ancillam, ad incomprehenſibile hoc myſterium nullatenus tamen ſe dubitaret electam, & veram Dei atque hominis genitricem credere mox futuram. Agit hoc nimirum in cordibus electorum gratiæ prærogatiua diuinæ, vt eos nec humilitas puſillanimes faciat, nec magnanimitas arrogátes. Martyrium ſanè virginis quod inter ſtellas diadematis eius xij. nominauimus, tam in Simeonis prophetia, quàm in ipſa dominicæ paſſionis hiſtoria commendatur. Tuam ipſius animam pertranſibit (inquit) gladius. Verè tuam animam pertranſiit vis doloris virgo beata, vt pluſquàm martyrem non immeritò prædicemus, in qua corporeæ ſenſum paſſionis, excellerit compaſſionis affectus. An non tibi pluſquam gladius fuit ſermo ille, reuera pertranſiens animam, & pertingens vſque ad diuiſionem animæ & ſpiritus, Mulier ecce filius tuus? O commutationem! Ioánes tibi pro Ieſu traditur, ſeruus pro domino, diſcipulus pro magiſtro, filius Zebedæi pro filio Dei, homo purus pro Deo vero. Quomodo non tuam affectuoſiſſimam animam pertranſiit hæc auditio? quando & noſtra licet ſaxea, licet ferrea pectora, ſola recordatio ſcindit?

HVGO DE S. VICTORE.

Quòd mors Chriſti prius profuerit quàm fuerit.

AGnus qui occiſus eſt ab initio ſeculi. Agnus occiſus eſt ab initio ſeculi. i. iis qui fuerunt ab initio ſeculi. hoc eſt, ad receptionem, ad ſalutem, ad reconciliationem eorum qui fuerunt ab initio. Vt per hoc quòd dicitur ab initio, determinetur tempus non occiſionis, ſed ſalutis. Etiam inconueniens nullum erit, ſi ſemel & ab initio occiſus eſſe dicatur. Prius enim mors eius profuit quàm fuit. Cap.13. S

BERNARDVS.

Quòd ſequi agnum, ſit eius iudicium in omnibus venerari.

HI ſequuntur agnum quocunque ierit. Verè neceſſe eſt animas dilatari, quibus ipſe vndique ſequendus eſt agnus. Quò enim vadit? Attingit profectò à fine vſque ad finem fortiter, diſponens omnia ſuauiter. Vis adhuc noſſe quò eat agnus? Et quò neceſſe habeant beatæ animæ ſequi eum? In omnibus requiem quæſiui. Hæc eſt planè requies domini, non interciſa, non circa aliquid certum reſtricta: quoniam in omnibus gaudet, in omnibus delectatur, in omnibus requiem quærit & inuenit. Nam & bona ei placent in ſeipſis, & delectatur nihilominus bona ordinatione malorum. Diligit miſericordiam & iudicium: nec modò in bonorum gloria ſibi complacet, ſed in ipſis quoque, vtpote iuſtis, ſuppliciis. Putáſne poterit humana anima in hoc gaudium domini ſui & in hanc eius requiem intrare, vt & ipſa quoque in omnibus delectetur, nec aliqua iam priuata affectione contrahatur in rugam, ſed tranſeat in affectum quendam generalem atque diuinum? Poterit ſine dubio, ſi fidelis inueniatur ſuper pauca quæ accepit militiæ ſuæ tempore, id eſt ſuper artus, ſuper ſenſus quos ſuſcepit regendos, vt his probetur quàm fidelis ſit domino ſuo. Cap.14. T

GILLEBERTVS.

Quòd contemplationis ocium opus habeat non laborem.

V *Beati mortui qui in domino moriuntur. A modo iam dicit ſpiritus vt requieſcant à laboribus ſuis.* Spiritus hoc dicit, collatæ vtique quietis exhibitione ex effectu gratiæ, quomodo & ipſe teſtimonium reddit ſpiritui noſtro. Spiritus hoc dicit, quia ſpiritus hoc efficit. Amodo iam dicit ſpiritus vt requieſcant à laboribus ſuis. A laboribus, inquit, non ab operibus. Opera enim illorum ſequuntur illos. Opera ſequuntur ſpiritum, ſicut calor ignem, vmbra corpus, lux ſolem, effectus cauſam. Qui ſabbatizat in ſpiritu, non opus habet ſectari opera. Opera enim ſequuntur illum. Opera illorum. Quæ ſunt opera illorum? Quæ ſunt opera quieſcentium? Opera mortuorum in Chriſto, conſepultorum cum Chriſto, opera ſabbatizantium. Feſtiua ſunt, feriata ſunt. Ocium valent opera iſta. Feſtina ingredi in hanc requiem, in hunc ſabbatiſmum. Sed vide quòd non relinquitur ſabbatiſmus niſi conſepultis cum Chriſto. Non relinquitur niſi poſt ſextam diem. In qua aut vetus homo crucifigitur, aut nouus perficitur. In hoc igitur ſabbato, in hoc ocio ſapientiam ſcribe, ne fortè ſabbata tua derideant hoſtes. Scribe illam ſuper latitudinem cordis tui. Latum enim eſt cor quod curæ non arctant.

HVGO DE S. VICTO.

Quòd ad exemplar libri vitæ, libros conſcientiæ vel ſcribere vel corrigere debeamus.

Cap. 20.
X *Libri aperti ſunt &c.* Libri ſunt corda hominum, liber vitæ eſt ſapientia Dei. Libri aperiuntur, quando fiunt ſecreta cordiũ manifeſta: liber vitæ aperitur, quando vnicuique luce interiori manifeſte pateſcet omne quod faciendum eſt. Et mortui ex his qui in libris ſunt, non qui in libro iudicátur, quia peccatores ex ſuis operibus iudicabuntur. Libri noſtri ad librum Dei ſcripti ſunt, quia corda noſtra ad ſimilitudinem ſapientiæ Dei condita ſunt. ſicut dicitur: Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui domine. Adhuc ſcribi deberet li-

[illegible]

bri noſtri ſecundum exemplar libri vitæ, ſicut ait Apoſtolus: Eſtote imitatores Chriſti ſicut filij chariſſimi. Et ſi ſic ſcripti non ſunt, ſaltem corrigendi ſunt. Conferamus itaque libros noſtros cum hoc libro, vt ſi aliquid aliter habuerint corrigantur, ne in illa vltima collatione, ſi quippiam aliter inuenti fuerint habentes, abiiciantur.

BERNARDVS.

Quòd Chriſtus & ſponſus ſit in capite, & ſponſa in corpore.

Vidi ciuitatem ſanctam Hieruſalem nouam deſcendentem de cœlo, à Deo paratam tanquam ſponſam, ornatam viro ſuo. Et audiui vocem magnam de throno dicentem: Ecce tabernaculum Dei cum hominibus, & habitabit cum eis. Cap. 21. Y
Ad quid? Credo vt ſibi acquirat ſponſam ex hominibus. Mira res. Ad ſponſam veniebat, & abſque ſponſa non veniebat. Quærebat ſponſam, & ſponſa cum ipſo erat. An duæ erant? Abſit. Vna eſt columba mea. Sed ſicut de diuerſis ouium gregibus vnum facere voluit, vt ſit vnum ouile & vnus paſtor: ita cùm haberet ſponſam ſibi inhærentem à principio multitudinem angelorum, placuit ei & de hominibus conuocare eccleſiam, atque vnire illi quæ de cœlo eſt, vt ſit vna ſponſa, & ſponſus vnus. Ergo ex adiecta iſta perfecta eſt illa, non duplicata. Porrò vnam conformitas facit, nunc quidem in ſimili deuotione, poſtea verò etiá in pari gloria. Habes itaque vtrunque de cœlo, & ſponſum I. Ieſum, & ſponſam ſ. Hieruſalem. Et ille quidem (vt videtur) ſemetipſum exinaniuit formam ſerui accipiens. At illá in quanam putamus forma ſeu ſpecie, aut in quo habitu vidit deſcendentem ille qui vidit? an forte in frequentia angelorum quos vidit deſcendentes & aſcendentes ſuper filium hominis? Sed melius dicimus quòd ſponſam tunc vidit, & agnoſcens duos in carne vna. Dum enim ſanctus ille Emanuel terris intulit magiſterium diſciplinæ cœleſtis, dum ſupernæ illi⁹ Hieruſalé (quæ eſt mater noſtra) viſibilis quedá imago & ſpecies decoris eius per ipſum nobis & in ipſo expreſſa innotuit: quid niſi in ſponſo ſponſam perſpeximus, vnū eundéq; dominū gloriæ admirantes, & ſponſum decoratum corona, & ſpōſam ornatá monilibus ſuis? Ipſe igitur

qui deſcendit, ipſe eſt & qui aſcendit: vt nemo aſcendat in cœlum, niſi qui deſcendit de cœlo. Vnus idémque dominus & ſponſus in capite, & ſponſa in corpore. Nec fruſtra in terris viſus eſt homo cœleſtis, cùm de terrenis cœleſtes quàm plurimos fecerit ſibi ſimiles, vt ſit quod legitur: Qualis cœleſtis, tales & cœleſtes. Ex tunc & deinceps in terra viuitur more cœleſtium, dum inſtar ſupernæ illius beatæq; creaturæ, hæc quoque quæ à finibus terræ venit audire ſapientiam Salomonis, cœleſti viro nihilominus caſto inhæret amore, etſi necdum quomodo illa iuncta per ſpeciem, tamen ſponſata per fidem.

FINIS.

GERARDI CLERICI CARMEN exhortatorium ad Lectorem.

En tibi ſacrorum cœleſtia dogmata vatum
  Queis potes æternæ noſcere ſedis iter.
A tenebris arcent, ad lumina clara ſequentem
  Ducunt. quid ceſſas? fert mora damna tibi.
Pelle procul nugas, diuinis pectora dede
  Eloquiis: nam te præmia certa manent.

NE QVID NIMIS.

IN LIBRVM SCHEMATVM ET TROPORVM BEdæ Presbyteri Præfatio.

SOlet aliquoties in ſcripturis, ordo verborum cauſa decoris aliter quàm vulgaris via dicendi habet, figuratus inueniri, quod Grammatici Græcè σχῆμα vocant, nos habitum, vel formam, vel figuram rectè nominamus: quia per hoc quodāmodo vertitur & ornatur oratio. Solet iterum tropica locutio reperiri, quę fit trāſlata dictione à propria ſignificatione ad nō propriam ſimilitudinem, neceſſitatis aut ornatus gratia. Equidem gloriantur Græci talium ſe figurarum vel troporum fuiſſe repertores. Sed vt cognoſcas dilectiſſime fili, cognoſcant item omnes qui hæc legere voluerint, quòd ſancta ſcriptura cæteris omnibus ſcripturis nō ſolum auctoritate, quia diuina eſt, vel vtilitate, quia ad vitam ducit æternam, ſed & antiquitate, & ipſa præeminet poſitione dicēdi. Placuit mihi collectis de ipſa exemplis oſtendere, quia nihil huiuſmodi ſchematum, ſiue troporum valent prætendere vllis ſeculis eloquentiæ magiſtri, quam non illa præceſſerit. Sunt autem multæ ſchematū ſpecies, ſed eminentiores hæ, πρόληψις, ζεῦγμα, ὑποζεύξις, σύλληψις, ἀναδίπλωσις, ἀναφορὰ, ἐπανάληψις, ἐπίζευξις, παρονομασία, σχέσις ὀνομάτων, παρόμοιον, ὁμοιοτέλευτον, ὁμοιόπτωτον, πολύπτωτον, εἱρμὸς, πολυσύνδετον, διάλυτον.

πρόληψις, præoccupatio ſiue præſumptio dicitur. Figura eſt, quando ea quæ ſequi debent, anteponuntur, vt: 1

Interea reges, ingenti mole Latinus *Virgil.*
Quadriiugo vehitur curru. Et: *12. Aenei.*
Bigis it Turnus in albis,
Et iuxta Aſcanius magnæ ſpes altera Romæ,
Procedunt caſtris. Et in Pſalmis: Fundamenta eius in mōtibus ſanctis, diligit dominus portas Sion. Ante poſuit eius *Pſal.86.*

Pſal.21. & poſtea cuius, id eſt domini. Et alibi: Diuiſerunt ſibi veſtimenta mea, & ſuper veſtem meam miſerunt ſortem.pro diuident, & mittent. Et Ezechiel nihil anteponens, ita incipit: *Ezech.1.* Et factum eſt in triceſimo anno. Sermonem coniunctionis poſuit,nihil aliud ante,cui hoc ſubiungeretur, præponens.

2 ζεῦγμα, coniunctio dicitur, figura quando multa pendentia, aut vno verbo,aut vna ſententia concluduntur,vt:

Verg.3. Aeneid.
Troiugena interpres diuûm,qui numina Phœbi,
Qui tripodas,Clarij lauros,qui ſydera ſentis,
Et volucrum linguas, & præpetis omnia pennæ.

Huic ſimile eſt illud in Apoſtolo: *Ephe.4.* Omnis amaritudo, & ira, & indignatio, & clamor, & blaſphemia tollatur à vobis. Sententia autem, vt Pſalmiſta præponens: *Pſal.14.* Qui ingreditur ſine macula, & operatur iuſtitiam. Qui loquitur veritatem in corde ſuo &c. ad vltimum ita concludit: Qui facit hæc, non commouebitur in æternum.

3 ὑπόζευξις, eſt figura ſuperiori contraria, vbi ſingula verba, vel ſententiæ, ſingulis quibuſque clauſulis ſubiunguntur,vt:

Vergil, 10.Aenei.
Regem adit, & regi memorat nomẽque genúſque,
Quídue petat,quídue ipſe ferat: Mezentius arma
Quæ ſibi conciliet,violentáque pectora Turni
Edocet,humanis quæ ſit fiducia rebus
Admonet,immiſcétque preces,haud fit mora,
Tarchon iungit opes,fœdúſque ferit.

Tale eſt & illud, in verbo: vt in Pſalmo: *Pſal.144.* Virtutem terribilium tuorum dicent, & magnitudinem tuam narrabunt. Memoriam abundantiæ ſuauitatis tuæ eructabunt, & iuſtitiam tuam exultabunt. Et Apoſtolus: *1.Corn.13.* Siue prophetiæ inquit, euacuabuntur, ſiue linguæ ceſſabunt, ſiue ſcientia deſtruitur.

Pſal.24. Sententiæ,vt: Si conſiſtant aduerſum me caſtra,non timebit cor meum. Si exurgat aduerſum me prælium, in hoc ego ſperabo.

4 σύλληψις, eſt diſſimilium clauſularum per vnum verbũ conglutinata conceptio,vt:

Vergili. 1. Aeneid.
Hîc illius arma,
Hîc currus fuit.

Hoc ſchema latè patet,& fieri ſolet non ſolùm per partes ora-

orationis,ſed & per accidentia partiũ orationum.Item:Syl-
lepſis eſt,cùm ſingularis dictio plurali verbo adiungitur,vt:
Sunt nobis mitia poma, *Vergil.*
Caſtaneæ molles,& preſſi copia lactis. *in Buc.*

Simile eſt illud,cùm caſus diſcrepantes in vnã ſignifica-
tionem congregamus, vt:
Attendite populus meus legem meam. Et: *Pſal.* 77.
Ad faciendam vindictam in Nationibus, increpationes in *Pſal.* 149.
Populis. Quod enim ait , ad faciendam, numeri ſingularis
eſt. Quod addidit,increpationes,pluralis eſt.Fit etiam Syl-
lepſis in ſenſu,id eſt,vbi pro multis vnus,vel pro vno mul-
ti ponuntur. pro multis vnus, vt:
Immiſit in eis muſcam caninam , & comedit eos rana , &
exterminauit eos. Cùm non vnam ad exterminandos Æ-
gyptios muſcam vel ranam, ſed innumeras immitteret.
Item pro vno multi , vt:
Adſtiterunt reges terræ, & principes conuenerũt in vnum. *Pſal.*2.
Reges enim pro Herode: Principes pro Pilato poſitos A-
poſtoli intellexerunt, quemadmodum continetur in Acti-
bus Apoſtolorum.

ἀναδίπλωσις, eſt congeminatio dictionis , quæ in vltima 5
parte præcedentis verſus,& prima ſequentis iteratur,vt:
Sequitur pulcherrimus Aſtur, *Verg.*10.
Aſtur equo fidens,& verſicoloribus armis.Simile eſt illud: *Æneid.*
Stantes erant pedes noſtri in atrijs tuis Hieruſalem,Hieru- *Pſal.*121.
ſalem quæ ædificatur vt ciuitas , cuius participatio eius in *Hiere.*2.
idipſum.Et Hieremias: Me dereliquerunt fontem aquæ vi-
uæ, & foderunt ſibi ciſternas,ciſternas diſſipatas,quæ conti
nere non valent aquas.

ἀναφορά, eſt relatio,cùm eadem dictio bis ſępiúſve per 6
principia verſuum repetitur,vt: *Affecti-*
Nate meæ vires,mea magna potentia ſolus, *bus ſeruit*
Nate patris ſummi qui tela Tiphoëa temnis. *illud ſche-*
Simile eſt illud : Dominus illuminatio mea , & ſalus mea, *ma maxi-*
quem timebo ? Dominus protector vitæ meæ , à quo *mè.*
trepidabo ? Et quo antea ſumus vſi : Si conſiſtant aduer- *Pſal.*26.
ſum me caſtra,nõ timebit cor meum: Si exurgat aduerſum
me prælium,in hoc ego ſperabo . Fit autem Anaphora &

in eodem verſu per principia ſenſuum, vt: Vox domini in
Pſal. 18. virtute, vox domini in magnificentia, vox domini contrin
gentis cedros. quæ figura pſalmis vſitantiſſima eſt. hanc qui
dam Epinaphoram vocant.

7 ἐπανάληψις, eſt verbi in principio verſus poſiti in eiuſ-
Verg. 2. Georg. dem fine repetitio, vt: Ante etiam ſceptrum Dictæi regis,
& ante. Simile eſt illud: Gaudete in domino ſemper, iterũ
Phil. 4. dico gaudete. Et in Pſalmo: Deus quis ſimilis erit tibi? ne
taceas, neque compeſcaris Deus.

8 ἐπίζευξις, eſt eiuſdem verbi in eodem verſu ſine aliqua di
Verg. 9. latione congeminatio, vt: Me me, adſum qui feci, in me con
uertite ferrum O Rutuli, mea fraus omnis. Huic ſimile eſt
Eſa. 40. illud: Cõſolamini conſolamini popule meus, dicit dominus
Eſa. 51. veſter. Et iterum. Eleuare, eleuare, conſurge Hieruſalem. Et
Eſa. 38. iterum: Viuens viuens, ipſe confitebitur tibi. Et in Pſalmo:
Dies diei eructat verbum, & nox nocti indicat ſcientiam.
Alibi repetitio eiuſdem ſermonis palinlogiæ obtinet no-
men.

9 παρονομασία, denominatio dicitur, quoties dictio penè
ſimilis ponitur in ſignificatione diuerſa, mutata videlicet li
Terent. And. tera vel ſyllaba, vt: Nam inceptio eſt amentium, haud amã
tium. Et apud Ciceronem: Qui fuit locus feliciſſimus, nunc
erit lucus deſertiſſimus. Et: Cuſtodia ſacrorum non hono
ris, ſed oneris eſſe exiſtimabitur. Tale quoque eſt illud, vt
in Pſalmo XXI. iuxta Hebraicã veritatem: In te confiſi ſunt,
Philip. 3. & nõ ſunt confuſi. Et Apoſtolus: Videte malos operarios,
videte conciſionem: nos autem ſumus circunciſio qui ſpi-
Eſa. 5. ritu Deo ſeruimus. Quam Eſaias Propheta figuram elegan
tiſſimè in ſua lingua confecit, vbi ait: Expectaui vt faceret
iudiciũ, & ecce iniquitas: & iuſtitiã, & ecce clamor. Hebraï-
cè enĩ iudiciũ למשפט iniquitas משפח, iuſtitia לצדקת
clamor appellatur צעקת. pulchrè itaque vna vel addi-
ta vel mutata litera ſic verborum ſimilitudinem tempe-
rauit, pro למשפט diceret משפח, & pro לצדקת po
neret צעקת.

10 σχέσις ὀνομάτων, id eſt, multitudo coniunctorum diuer
Eſa. 1. ſo ſono, vnam rem ſignificantium, vt: Marſa manus, Peli-
gna cohors, feſtina virũm vis. Simile illud quoque: Væ gen
ti

ti peccatrici, populo graui iniquitate, ſemini nequam, filiis ſceleratis. Et in Pſalmis: Peccauimus cum patribus noſtris, *Pſal.105.* iniuſtè egimus, iniquitatem fecimus.

11 παρόμοιον, eſt cum ab eiſdem literis diuerſa verba ſumuntur, vt:

O Tite tute tati tibi tanta tyranne tuliſti. *Ennius.* Quæ nimirum figura, quia ad poſitionem literarum pertinet, melius in ea lingua, qua ſcripta eſt, editaque requiretur. Habemus tamen & in noſtra tranſlatione vnde demus exemplum, dictum eſt etenim in Pſalmo: Benediximus vobis de *Pſal.117.* domo domini, Deus dominus & illuxit nobis. Et in alio: *Pſal.57.* Ira illius ſecundum ſimilitudinem ſerpentis, ſicut aſpidis ſurdæ, & obturantis aures ſuas.

12 ὁμοιοτέλευτον, ſimili terminatio dicitur, figura quoties media & poſtrema verſus ſiue ſententiæ ſimilli ſyllaba finiuntur, vt:

Eos reduci quàm relinqui, reuehi quàm deſeri malui. *Ennius teſte Diomede.*

Simile eſt in Eccleſiaſte: Melius eſt videre quod cupias, quàm deſiderare quod neſcias. Et iterum: Melius eſt a ſapiente corripi, quàm ſtultorum adulatione decipi. *Eccle.6.*

Hac figura Poëtæ & Oratores ſæpe vtuntur: Poëtæ hoc *Eccle.7.* modo:

Peruia diuiſi patuerunt cærula ponti. Oratores verò ita: Beatus Iob, Deo ſoli agnitus in tranquillitate, ad maiorem notitiam perducendus, tactus eſt verbere, vt odorem ſuarum virium tantò latius ſpargeret, quantò maiore aromatum inceſione flagraret. Quo ſchemate ipſe qui hæc dixit, ſæpiſſimè vſus fuiſſe reperitur. Et huiuſmodi orationes eſſe reor, quas Hieronymus cachinas rhetorũ declamationes appellat.

13. ὁμοιόπτωτον, cùm in ſimiles ſonos exeunt dicta plurima, vt: Mœrentes, flentes, lachrymantes, commiſerantes. Ta- *Ennius.* le eſt etiam illud: Cantate, exultate, & pſallite. Et Ezechiel: *Pſal.97.* Quòd ſi genuerit filium latronem, effundentem ſanguinẽ, *Ezech.1.* & paulò pòſt in montibus comedentem, & vxorem proximi ſui polluentem, egenum & pauperem contriſtantem, rapientem rapinas, pignus non reddentem, & ad idola leuantem oculos ſuos, abominationem facientem, ad vſuram dantem, & amplius accipientem, nunquid vita viuet?

14 πολύπτωτον, eſt cùm diuerſis caſibus variatur oratio, vt:

Verg.4. Aeneid. Littora littoribus contraria, fluctibus vndas
Imprecor, arma armis, pugnent ipſique nepotes. Et Apoſtolus: *Rom.11.* Quoniam ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt omnia: ipſi honor, & gloria, in ſecula ſeculorum. Et in Pſalmo: *Pſal.67.* Niue dealbabuntur in Selmon, mons Dei. Mons coagulatus, mons pinguis, vt quid ſuſpicamini montes coagulatos? Mons in quo beneplacitum eſt Deo habitare in eo.

15 εἱρμὸς, conuenientia dicitur, quando ſeries orationis tenorem ſuum vſque ad vltimum ſeruat, nulla videlicet alia vel cauſa, vel perſona mutata, vt:

Verg.7. Aene. Principio cœlum ac terram, campoſque liquentes,
Lucentemque globum Lunæ, Titaniáque aſtra
Spiritus intus alit. Simile eſt illud, vt in Pſalmo: *Pſal.53.* Deus in nomine tuo ſaluum me fac. & cætera, vſque dum ait: Non propoſuerunt Deum ante conſpectum ſuum. Orat enim Propheta: vt auxilio domini ſaluatoris ab hoſtium inſectatione liberetur.

16 πολυσύνδετον, eſt oratio multis nexa coniunctionibus, vt:

Verg. Athamaſque, Thoaſque,
Pelideſque Neoptolemus, primuſque Machaon. Simile eſt illud in Pſalmo: *Pſal.40.* Dominus conſeruet eum, & viuificet eum, & beatum faciet eum, & emundet in terra animam eius, & non tradat eum in manus inimicorum eius.

17 διάλυτον, vel ἀσύνδετον, eſt figura ſuperiori contraria, carens coniunctionibus, vt: *Vergil. Aen.4.* Ite, ferte citi flammas, date tela, impellite remos. Tale eſt illud in Pſalmo: *Pſal.65.* Iubilate Deo omnis terra, pſalmum dicite nomini eius, date gloriam laudi eius, dicite Deo, Quàm terribilia ſunt opera tua domine!

DE TROPIS.

TRopus, eſt dictio tranſlata à propria ſignificatione ad non propriam ſimilitudinem, ornatus, neceſſitatíſve cauſa. Sunt autem τρόποι, qui Latinè modi, vel mores interpretari poſſunt, numero tredecim, μεταφορὰ, κατάχρησις, μετάληψις, μετωνυμία, ἀντονομασία, ἐπίθετον, συνεκδοχὴ, ὀνοματοποιία, περίφρασις, ὑπέρβατον, ὑπερβολὴ, ἀλληγορία, ὁμοίωσις.

Μεταφορὰ, eſt rerum verborúmque tranſlatio. Hæc fit 1
modis quatuor: ab animali ad animale, ab inanimali ad inanimale, ab animali ad inanimale, ab inanimali ad animale. Ergo ab animali ad animale fit ſic, vt:

Typhin aurigam celeres fecere carinæ. Nam & auriga, & gubernator animam habent.

Simile eſt in ſacra ſcriptura illud: Quare fremuerũt Gentes? Et: Dominus qui eripuit me de ore leonis, & de manu vrſi. Et: Si ſumpſero pennas meas ante lucem. Nam & homines, & beſtiæ, & volucres animam habent. Ab inanimali ad inanimale, vt: *Pſal.2.* *Pſal.138.*

Pelagus tenuere rates, nec iam amplius vlla. Nam & pelagus & rates animam non habent.

Simile eſt illud in ſacra ſcriptura: Aperi Libane portas tuas. Et: Qui perãbulat ſemitas maris. Tranſlatio eſt enim à ciuitate ad montẽ, & à terra ad mare, quorum nullum animã habet. Ab animali ad inanimale, vt: *Zach.11.* *Pſal.8.*

Athlantis cinctum aſſiduè cum nubibus atris,
Piniferúmque caput vento quaſſatur & imbri,
Nix humeros infuſa tegit, tum flumina mento
Præcipitant ſenis, & glacie riget horrida barba.

Nam vt hæc animalis ſunt, ita mons animam non habet cui membra hominis adſcribuntur. Huic ſimile eſt illud: Exiccatus eſt vertex Carmeli. homines enim non montes verticem habent. *Amos 1.*

Ab inanimali ad animale, vt:

Aut ſi fama mouet, ſi tantum pectore robur
Concipis. Nam vt robur animam non habet, ita Turnus

cui

Ezech.11 cui hæc dicuntur, animam habet. Huic ſimile eſt illud: Auferam à vobis cor lapideum: non enim lapis, ſed populus animam habet.

Quæ Græci ἀνακόλουθας vocant. ἀκόλουθας vocant. μεταφορὰ autem, aut partis vnius eſt, vt: Fluctuare ſegetes: non poteſt enim dici, ſegetare fluctus: aut ἀντιστροφὴ eſt, id eſt reciproca, vt remigium alarum: nam & alæ auium, & alarum remigia dicuntur. Hic tropus & ad Deum fit multiuariè: à volucribus, vt: Sub vmbra alarum tuarum protege me. A feris, vt: Dominus de Sion rugiet. A membris humanis, vt: Quis menſus eſt pugillo aquas, & cœlos palmo ponderauit? Ab homine interiore, vt: Inueni Dauid filium Ieſſe, virum ſecundum cor meum. A motibus mentis humanæ, vt: Tunc loquetur ad eos in ira ſua. Et: Pœnitet me hominem feciſſe. Et: Zelatus ſum Sion zelo magno: & innumera huiuſmodi. A rebus inſenſibilibus, vt: Ecce ego ſtridebo ſuper vos, ſicut ſtridet plauſtrum onuſtum fœno. Qui videlicet tropus & in communi locutione vſitatiſſimus eſt, vt cù dicimus: fluctuare ſegetes, gemmare vites, floridam iuuentutem, & lacteam caniciem.

Pſal.16. Iohe.3. Eſa.40. Pſal.2. Gen.6. Zach.8. Amos.2.

2 κατάχρησις, eſt vſurpatio ſiue abuſio nominis alieni aut verbi, ad ſignificandam rem quæ propria appellatione deficit, & eo à metaphora differt, quòd illa vocabulum habenti largitur, hęc quia non habet proprium, alieno vtitur, vt parricidam dicimus, qui occiderit fratrem: & piſcinam, quæ piſces non habet. Hæc enim niſi extrinſecus ſumerent ſuum vocabulum, non haberent. Huic ſimile eſt illud: Pones vectes in quatuor angulis menſæ per ſingulos pedes, & ſextù ſagum in fronte tecti duplicis, & ibi contringit cornua arcuum. Et: Labium illius erat quaſi labium calicis, & repandi lilij: pedes quippe, & frons, & cornu, & labium, hominum tantùm ſunt, & animantium, non etiam rerum inſenſibilium: quæ nomina ſi ſcriptura præfatis rebus non impoſuiſſet, quod proprium his diceret non haberet. Ad hunc tropum pertinet quod ſcriptù eſt: Eſt autè Hieroſolymis Probatica piſcina. à piſcibus enim nomen accepit aqua, quæ nequaquam propter piſces, ſed ad lauandas (vt ferunt) hoſtias collecta eſt, vnde Probaticæ cognomen ſortita eſt.

2.Par.4. *Ioan.5.*

μετάληψις, eſt dictio gradatim pergens ad id quod oſtendit, & ab eo quo procedit id quod ſequitur inſinuans, vt:

Spelun

Speluncis abdidit atris. Et: *Ver.1.Aeneid.*
Poſt aliquot mea regna videns mirabor ariſtas. Et: *Id.in Buc.*
Inque manus chartæ nodoſaque venit arundo. Nam per manum verba, per arundinem literæ ſignificatæ ſunt. Tale eſt illud: Labores fructuum tuorum manducabis. labores enim poſuit pro his que laborando acquiruntur bonis. *Pſal.103.* Nec non & illud: Draco iſte quem formaſti ad illudendum ei. Per draconẽ diabolus, per diabolum bonus angelus intelligendus eſt, qualis à Deo formatus eſt.

4 μετωνυμία, eſt quædam veluti tranſnominatio, ab alia ſignificatione ad aliam proximitatem tranſlata. Huius multæ ſunt ſpecies: Per id quod continet, id quod continetur: per id quod continetur, id quod continet: per inuentorem id quod inuentum eſt: per inuentũ, inuentorẽ: per efficientem, id quod efficitur: per id quod efficitur, efficiẽtẽ. Aut enim per id quod continet, id quod continetur oſtendit, vt: Nunc pateras libate Ioui. Et: Theatra plaudunt, prata mugiunt: dum illic homines plaudunt, hic boues mugiunt. Aut contrà, per id quod continetur, id quod continet, vt:
Crateras læti ſtatuunt, & vina coronant. Et: *Ver.2. Aen.*
Iam proximus ardet
Vcalegon. Dum non ille ſed domus eius arderet. Aut per inuentorem id quod inuentum eſt, vt:
Sine Cerere & Libero friget Venus. Et:
Commixtam Vulcanus mittit ad aſtra fauillam. Vult enim per Cererem, frumenti inuentricem intelligere panẽ: per Liberum, inuentorem vitis, vinum: per Venerem, libidinem: per Vulcanum, ignem. Aut contrà, per inuentum inuentorem demonſtrat, vt: Vinum precamur, pro Libero, qui vinum apud Græcos inuenit. *Plautus.* Item per efficiẽtem id quod efficitur: ſicut pigrum frigus, quòd pigros homines faciat. Et timor pallidus, eò quòd pallidos homines reddat. Aut cõtrà per id quod efficitur efficiens, vt:
Iungit equos auri genitor, ſpumantiaque addit
Frena feris. Spumantia frena dixit, cum vtique non ipſa faciant ſpumas, ſed equus qui ea gerit ſpumis conſpergat infuſis. His ſimilia ſunt illa de ſacra ſcriptura, per id quod continet, id quod continetur oſtendit, vt: Effundens *Gen.24.*
hy-

hydriam in canalibus. At contrà, vt: Accipe literas tuas. Ne
que enim hydria affundebatur, ſed quod in ea cōtinebatur:
nec literæ in manus, ſed charta quæ literas continet adiu-
mitur. Et iterum: Et dimittite eam, & vadat, & aſpicietis: nō
enim arca, ſed plauſtrum qui continebatur, vel boues qui
ducebant plauſtrum ire poterant. Hæc & per efficientem,
id quod fit, & econtra, per hoc quod fit, efficientē deſignat.

ἀντονομασία, eſt ſignificatio vice nominis poſita, & acci-
dētibus videlicet, propriam ſignificat perſonam: quæ tribus
fit modis, Ab animo, à corpore, extrinſecus. Ab animo, vt:
Magnanimusq́ue Anchiſiades. A corpore, vt:
Ipſe arduus, altaq́ue pulſat
Sydera. Extrinſecus, vt:
Verg.2. Aene. Infelix puer, atque impar congreſſus Achilli. His ſimile
eſt illud: Ab animo, vt: Nunquid nō tu percuſſiſti ſuperbū?
Eſa.51. A corpore, vt: Vir ſpurius altitudinis ſex cubitorum, & pal-
1.Reg.17. mo. Ab elatione enim animi diabolus hic intelligitur ſu-
perbus. A quantitate corporis Goliat gigas ſignificatur. Ex-
trinſecus quæ ſumuntur, in plures ſpecies diuiduntur. De-
ſcendunt enim à genere, vt: Nunquid omnibus vobis da-
bit filius Iſai agrum? A loco, vt: Autorem ſeditionis ſe-
Matth.26 ctæ Nazaræorum. Ab actu: Qui autem tradidit eum, dedit
Ioan.19. eis ſignum dicens. Ab euentu, vt: Diſcipulus ille quem di-
Matth.21. ligebat Ieſus. Per hunc tropum aliquoties & Dominus
ipſe demonſtratur. A genere, vt: Oſanna filio Dauid. A
loco, vt: Qui ſedes ſuper Cherubin appare. Ab actu, vt:
Peccaui: quid faciam tibi ô cuſtos hominum?

6 ἐπίθετον, eſt præpoſita dictio proprio nomini: nam An-
tonomaſia vicem nominis ſuſtinet. Epitheton nunquam
eſt ſine nomine, vt: Dira Celæno. Et: Diua Camilla. Et: Alma
Ceres. Et: Obſcœniq́ue canes, importunæq́ue volucres. Ta
le eſt in ſacra ſcriptura: vt Dilectus Deo & hominibus Moy
ſes: Et: Miſericors & miſerator dominus. Et: Iuſtum Loth op
preſſum. Fit etiam Epitheton modis tribus, Ab animo, A
corpore, Extrinſecus. His duobus tropis aut vituperamus
aliquem, vel oſtendimus, vel ornamus.

7 συνεκδοχὴ, eſt ſignificatio pleni intellectus capax, cùm
plus minúsve pronuntiat. Aut enim a parte totum oſten-
dit, vt:

Haud

Haud aliter puppeſque tuæ, puppeſque tuorum.
Aut contrà, vt:
Et ingens à vertice pontus
In puppim ferit, excutitur pronuſque magiſter. Et:
Gramineas, alij fonteſque ignemque ferebāt. Similiter in ſacra ſcriptura aut totum à parte oſtēditur, vt: In LXXII animabus ingreſſus eſt Iacob Aegyptū. Cùm non ſolæ animæ, ſed cum corporibus ſuis ingreſſæ ſunt. Aut contrà, vt: Tulerunt dominum meum. Dominum dixit, cùm domini corpus quæreret. Aut enim totum à parte oſtendit, vt: Verbum caro factum eſt. Et: Eramus veró in naue vniuerſæ animæ, ducentæ ſeptuaginta ſex. Aut contrà, vt ibi: Ergo propter paraſceuen Iudæorum quia iuxta erat monumentum vbi poſuerunt Ieſum. *Ioan.1.*

ὀνοματοποιία, eſt nomen de ſono factum, vt: Tinnitus æris, clangor tubarum, hinnitus equorum, mugitus boum, balatus ouium, latratus canum, rugitus leonum, ſtridor valuarum. Inueniuntur hæ & in ſacra ſcriptura, vt: Cymbalum tinniens. Et: Quaſi tuba exalta vocem tuam. Et: Canite tuba. Et: Nunquid circundabis collum equi hinnitum? Et: Rugitus leonis. Et: Vox leænæ. Et: Canes muti non valentes latrare. Ad hūc tropum pertinere quidam exiſtimant ſibilos ſerpentium, porcorum ſtridores, cęterorumque vocem confuſam animantium, quæ & ipſa in ſcripturis ſanctis ſæpius reperitur. 8 *Eſa.58.* *Eſa.56.*

περίφρασις, eſt circūlocutio, quæ fit aut ornandæ rei cauſa quæ pulchra eſt, aut vitandæ quæ turpis eſt, vt: 9
Et iam prima nouo ſpargebat lumine terras
Tithoni croceum linquens Aurora cubile. Et:
Nimio ne luxu obtuſior vſus
Sic genitali aruo ſulcos oblimet inertes. Similiter & in ſacra ſcriptura. Veritaté ſplendidè producit, vt eſt: Scimus quoniam ſi terreſtris domus noſtra huius habitationis diſſoluatur, quòd ædificationem habemus ex Deo, domum nō manufactam, æternam in cœlis. Fœditatem euitās, vt: Nam fœminæ eorum immutauerunt naturalem vſum, in eum vſum qui eſt contra naturam. *2.Cor.5.* *Rom.1.*

ὑπερβατόν, eſt tranſcenſio quędam verborum ordinem turbās, huius ſpecies ſunt quinque, ὑστερολογία, ἀναστροφὴ, παρένθεσις, τμῆσις, σύγχυσις. 10

1 ὑστερολογία, vel, ὕστερον πρότερον, eſt ſententia cùm ordo verbis mutatur, vt:

Ver.1. Aene. Torrere parant flammis, & frangere ſaxo. Et:
Poſtquam altos tetigit fluctus, & ad æquora venit. Prius enim franguntur fruges, & poſtea coquuntur: & ante ad æquora venit, & ſic tetigit fluctus. Tale eſt illud: Hic accipiet benedictionem à domino, & miſericordiam à Deo ſalutari ſuo: prius enim dominus miſerádo iuſtificat impium, & ſic benedicendo coronat iuſtum. *Pſal.23.*

2 ἀναστροφή, eſt verborum tantùm ordo præpoſterus, vt: Italiam contra: pro contra Italiam. Et: Littora circum: pro circum littora. Tale eſt illud: Quamobrem ego deprecabor dominum: pro ob quam rem. *Verg.1. Aene.*

3 παρένθεσις, eſt interpoſita ratiocinatio diuiſæ ſententiæ, vt:

Aeneas, neque enim patrius conſiſtere mentem
Paſſus amor, rapidum ad naues præmittit Achatem.

Tale eſt & illud Apoſtoli: Qui enim operatus eſt Petro in Apoſtolatum circuncíſionis, operatus eſt & mihi inter Gentes. Et quum cognouiſſent gratiam quæ mihi data eſt, Iacobus & Cephas & Ioannes dextras dederunt mihi & Barnabæ ſocietatis. *Gala.2.*

4 τμῆσις, eſt ſimplicis verbi ſectio, aut vnius cōpoſiti, vna dictione vel pluribus interiectis, vt:

Verg.1. Aene. Talis hyperboreo ſeptem ſubiecta trioni,
Et multum nebulæ circum dea fudit amictu. Pro circumfudit. Hęc ſpecies licet in ſacra ſcriptura facilè non inueniatur, tamen habetur in Chriſtiano poëta, vt eſt:
Hiero quem genuit ſolymis Dauidica proles. Hoc eſt, Hierusalem.

5 σύγχυσις, eſt hyperbatón ex omni parte confuſum, vt:

Verg.1. Aeneid. Tris Nothus abreptas in ſaxa latentia torquet,
Saxa vocant Itali mediis quæ in fluctibus aras. Eſt enim hic ordo, tris abreptas naues Nothus in ſaxa torquet, quæ ſaxa in mediis fluctibus latentia Itali aras vocant.

Simile eſt illud in ſacra ſcriptura: Si dormiatis inter medios cleros pennę columbæ deargentatæ, & poſteriora dorſi eius in ſpecie auri. Prius enim hic, vt Auguſtinus ait, quærendus eſt ordo verborum, quomodo finiatur ſententia, quæ

quæ vtique pendet, & dicitur: Si dormiatis: deinde incertũ eſt, vtrum hæ pennæ, an, ô vos pennæ, & ad ipſas pennas loqui videatur. Vtrum ergo verbis quæ proceſſerunt finitur iſta ſententia, vt ſit ordo: Dominus dabit verbum euangelizantibus virtute multa, ſi dormiatis inter medios cleros ô vos pennæ columbæ deargentatæ. An his quæ ſequuntur, vt ordo ſit: Si dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ niue dealbabuntur in Selmon. id eſt, ipſæ pennæ dealbabuntur, ſi dormiatis inter medios cleros, vt illos hoc dicere intelligatur, qui ſpeciei domus tãquam ſpolia diuiduntur: id eſt, Si dormiatis inter medios cleros, ô vos qui diuidimini ſpeciei domus per manifeſtationem ſpiritus ad vtilitatem, vt alij quidem detur per ſpiritum ſapientia, alij ſermo ſcientiæ ſecundum eundem ſpiritum, alij fides, alij genera linguarum, in eodem ſpiritu & c. Si ergo dormiatis vos inter medios cleros, tunc pennæ columbæ deargentatæ niue dealbabuntur in Selmon. Poteſt & ſic intelligi: Si vos pennæ columbæ dormiatis inter medios cleros, niue dealbabuntur in Selmon. vt ſubintelligatur homines, qui per gratiam remiſſionem accipiunt peccatorum. Vnde etiam de ipſa eccleſia in Cantico Canticorum: Quæ eſt iſta, quæ aſcendit dealbata? promiſſio quippe Dei tenetur per Prophetam dicentem: Si fuerint peccata veſtra tanquam coccinum, ſicut niuem dealbabo. Poteſt & ſic intelligi, vt in eo quod dictum eſt: pennæ columbę deargentatæ, ſubaudiatur eritis: vt iſte ſit ſenſus: Vos qui tanquam ſpolia ſpeciei domus diuidimini, ſi dormiatis inter medios cleros, pennæ columbæ deargentatæ eritis, id eſt in altiora eleuabimini, ô pagani tunc eccleſiæ cohærentes: nullam quippe aliam melius intelligi puto columbam deargentatam, quàm de qua dictum eſt: Vna eſt columba mea. Deargentata eſt autem, quia diuinis eloquijs erudita. Eloquia nanque domini, alio loco, eloquia caſta dicuntur, argentum igne examinatum, terra purgatum ſeptuplum. Magnum itaque eſt bonum, dormire inter medios cleros, quos nonnulli duo teſtamenta eſſe voluerunt: vt dormire ſit inter duos medios cleros, in eorum teſtamentorum auctoritate requieſcere, vt quando aliquis ex his profertur, & probatur, omnis intentio pacifica quiete finiatur.

Eſa.1.

Can.6.

11 ὑπερβολὴ,eſt dictio fidem excedens,augendi minuendíve cauſa. Augendi,vt:niue candidior. Minuendi, vt:tardior te ſtudine. Tale eſt & illud: Aquilis cœli velociores, leonibus
Leui.26. fortiores. Minuendi,vt: Terrebit te ſonitus folij voláris. Et:
Tren.4. Nigrata ſuper carbonem facies eorum.
12 ἀλληγορία, eſt tropus quo aliud ſignificatur quàm dicitur,vt:
2.Geor. Et iam tempus equûm ſumantia ſoluere colla. hoc eſt,car-
Ioan.4. men finiri. Huic ſimile eſt: Leuate oculos veſtros, & videte regiones,quia albæ ſunt iam ad meſſem. Hoc eſt,intelligite,quia populi ſunt iam parati ad credendum. Huius ſpecies multæ ſunt,ex quibus eminent, εἰρωνεία, ἀντίφρασις, αἴνιγμα,χαριεντισμὸς,παροιμία,σαρκασμὸς,ἀστεϊσμός.
1 εἰρωνεία,eſt tropus per contrarium quod conatur oſtendens,vt:

Egregiam verò laudem, & ſpolia ampla refertis
Tuque puerque tuus,magnum & memorabile nomen,
Vna dolo diuũ ſi fœmina victa duorũ eſt. Hãc niſi graui tas pronũciationis adiuuerit,cõfiteri videbitur quod nega-
3.Reg.18. re cõtẽdit. Huic ſimile eſt illud: Clamate voce maiore,Deus eſt enim Baal,& forſitan loquitur,aut in diuerſorio eſt, aut in itinere,aut dormit,vt excitetur.
2 ἀντίφρασις,eſt vnius verbi ironia,vt:bellum, hoc eſt minime bellum: Lucus,quòd minime luceat: Parcæ,quòd mini-
Matth.26 mè parcant. Item in ſacra ſcriptura,vt: Amice ad quid veniſti? Inter Ironiam & Antiphraſin hoc diſtat, quòd Ironia pronunciatione ſola indicat quod intelligi vult: Antiphraſis verò,non voce pronunciantis ſignificat contrarium,ſed ſuis tamen verbis,quorum origo contraria.
3 αἴνιγμα,eſt obſcura ſententia per occultam ſimilitudinẽ rerum,vt:
Mater me genuit, eadem mox gignitur ex me. Cùm ſignificat aquam in glaciem conuerti, & ex eadem rurſus effluere. Tale eſt illud in ſacra ſcriptura,vt: Pennæ columbæ deargentatæ,& poſteriora dorſi eius in ſpecie auri. Cùm ſignificet eloquia ſcripturæ ſpiritualis diuino lumine plena, ſenſum verò eius interiorem maiori cœleſtis ſapientiæ gratia refulgentem,vel certò,vitam ſanctæ eccleſiæ præſentem virtutum pennis gaudentem,futuram autem, quæ in cœlis eſt,

eſt,æterna cum domino claritate futuram.

χαριεντισμὸς,eſt tropus,quo dura dictu gratius proferun- 4
tur,vt cùm interrogantibus nobis:Num nos quæ ſierit ali-
quis?Reſponderetur,Bona fortuna.Exinde intelligitur,ne-
minem nos quæſiſſe.Simile eſt illud:Nónne pro Rachel ſer *Gen.29.*
uiui tibi,quare impoſuiſti mihi? Vno enim verbo iniuriam
quā patiebatur grauiſſimā tēperantius loquens ſignificauit.

παροιμία,eſt accommodatum rebus,temporibusque pro- 5
uerbium,vt: Aduerſus ſtimulum calces.Et: Lupus eſt in fa-
bula. Huic ſimile eſt illud:Canis reuerſus ad vomitum ſuū *2.Pet.2.*
Et: Num & Saul inter prophetas? Quorum vnum cùm *1.Reg.10*
quenlibet poſt actam pœnitentiā ad vitia relabi,altero tūc
vtimur, cùm indoctum quenque officium docendi adſume
re, vel aliud quid artis, quam non didicit, ſibimet vſurpa-
re viderimus. Hic tropus adeo latè patet,vt liber Salomo-
nis,quem nos ſecundum Hebræos Parabolas dicimus,apud
Græcos ex eo nomen Parœmiarum,hoc eſt Prouerbiorum
acceperit.

σαρκασμὸς,eſt plena odio,hoſtiliſque irriſio,vt: 6
En agros,& quam bello Troiane petiſti *Verg.12.*
Heſperiā metire iacēs,hæc premia,qui me.Et in ſacra aucto *Matt.27.*
ritate: Alios ſaluos fecit,ſeipſum nō poteſt ſaluum facere.Si
rex Iſraël eſt,deſcendat nunc de cruce,& credimus ei.

ἀστεϊσμὸς,eſt tropus multiplex,numeroſæque virtutis. Nā 7
ἀστεϊσμὸς putatur,quicquid dictum ſimplicitate ruſtica ca-
ret,& faceta vrbanitate expolitum eſt,vt illud:
Qui Bauium non odit,amet tua carmina Meui, *Verg.in*
Atque idem iungat vulpes, & mulgeat hircos. Tale eſt *Buc.*
& illud:Vtinam abſcindantur qui vos conturbant.Notan- *Gala.5.*
dum ſanè,quòd allegoria aliquando factis, aliquando ver-
bis tātummodo ſit: factis quidē,vt ſcriptū eſt: Quoniam A- *Gala.4.*
brahā duos filios habuit,vnū de ancilla, & vnum de libera,
quæ ſunt duo teſtamenta,vt Apoſtolus exponit. Verbis au
tem ſolummodo, vt: Egredietur virga de radice Ieſſe, & *Eſa.11.*
flos de radice eius aſcendet. Quo ſignificatur, de ſtirpe
Dauid per virginem Mariam, dominum ſaluatorem fuiſ-
ſe naſciturum. Aliquando factis ſimul & verbis vna ea-
démque res allegoricè ſignificatur:factis quidem, vt: Ven- *Gen.37.*
diderunt Ioſeph Iſmaëlitis xxx. argenteis. Verbis, vt: *Zach.11.*
Appenderunt mercedem meam xxx. argenteis. Item *1.Reg.16*

factis,vt:Stat autem Dauid rufus,& pulcher aſpectu,& vn-
xit eum Samuel in medio fratrum ſuorum.Verbis, vt:Dile
Can.4. ctus meus candidus & rubicundus,electus ex milibus:quod
vtrunque myſticè ſignificat mediatorem Dei & hominum,
decorum quidem ſapientia & virtute, ſed ſui fuiſſe ſangui-
Pſal.44. nis effuſione roſeum, eundemque vnctum à Deo patre o-
leo lætitiæ,præ conſortibus ſuis.Item allegoria verbi , ſiue
operis,aliquando hiſtoricam rem, aliquando typicam , ali-
quando tropologicam,id eſt moralem,rationalem:aliquan-
do anagogen,hoc eſt,ſenſum ad ſuperiora ducentem, figu-
ræ denuntiat. Per hiſtoriam nanque hiſtoria figuratur,cùm
factura primorum ſex ſiue ſeptem dierum,totidem compu
tatur ætatibus.Per verbum,dum hoc quod dicit Iacob pa-
Gen.43. triarcha : Catulus leonis Iuda,ad prædam fili mi aſcendiſti,
& cætera,de regno ac victorijs Dauid intelliguntur.Per ver
bum , ſpiritalis de Chriſto ſiue eccleſia ſenſus , cùm idem
ſermo patriarchæ de dominica paſſione,ac reſurrectione fi-
deliter accipitur. Item allegoria facta, tropologicam , hoc
Gen.94. eſt moralem perfectionem deſignat , vt: Tunica talaris &
polymita,quam Iacob patriarcha filio ſuo Ioſeph fecit, va-
riarum virtutum gratiam,qua nos Deus pater vſque ad ter
minum vitæ noſtræ ſemper indui præcipit & donat , inſi-
nuat. Allegoria verbi eandem morum perfectionem ſigni-
ficat , vt : Sint lumbi veſtri præcincti , & lucernæ ardentes
in manibus veſtris. Allegoria facti,anagogicum,hoc eſt , ad
ſuperiora ducentem ſenſum exprimit , vt: Septimus ab A-
dam Enoch tranſlatus eſt de mundo.Sabbatum futuræ bea
titudinis , quæ poſt opera bona ſeculi huius,quæ ſex ætati-
bus peragitur,electis in finem ſeruatur, figuratè præſignat.
Allegoria verbi,eadem vitę cœleſtis gaudium demonſtrat,
Matt.24 vt:Vbicunque fuerit corpus,illic congregabuntur & aqui-
læ.Quia vbi mediator Dei & hominum eſt corpore, ibi ni
mirū & nunc ſubleuatæ ad cœlos animæ,& celebrata glo-
ria reſurrectionis,colligentur corpora iuſtorum. Nonnun-
quam in vna eademque re vel verbo,hiſtoria ſimul & my-
ſticus de Chriſto vel eccleſia ſenſus,& tropologia, & ana-
goge,figuraliter intimatur,vt:Templum domini, iuxta hi-
ſtoriam , Domus quam ædificauit Salomon : iuxta allego-
Ioan.2. riam,Corpus dominicum , de quo ait:Soluite templū hoc,
& in tribus diebus excitabo illud. Siue eccleſia eius,cui dici
tur

tur: Templum enim Dei ſanctum eſt, quod eſtis vos. Per tropologiam, quiſque fidelium, quibus dicitur: An neſcitis *1.Cor.3.*
quia corpora veſtra templum ſunt ſpiritus ſancti, qui in vobis eſt? Per anagogen, ſuperni gaudij manſiones, cui adſpirabat qui ait: Beati qui habitant in domo tua, in ſeculum ſecu *Pſal.83.*
li laudabunt te. Simili modo quod dicitur: Lauda Hieruſa- *Pſal.147.*
lem dominum, lauda Deum tuum Sion. Quoniam confortauit ſeras portarum tuarum, benedixit filios tuos in te. De ciuibus terrenæ Hieruſalem, de eccleſia Christi, de anima quoque electa, de patria cœleſti, iuxta hiſtoriam, iuxta allegoriam, iuxta tropologiam, iuxta anagogen, rectè poteſt accipi. Iuxta allegoriam, de eccleſia diximus, ſequentes exemplū doctiſſimi tractatoris Gregorij, qui in libris Moralibus ea quæ de Chriſto ſiue eccleſia per figuram dicta, ſiue ſacta interpretabatur, allegoriam propriè nuncupare ſolebat.

ὁμοίωσις, eſt minus notæ rei, per ſimilitudinem eius, quæ 13
magis nota eſt, demonſtratio: huius ſpecies ſunt tres, εἰκών, παραβολή, παράδειγμα.

εἰκών, eſt perſonarum inter ſe, vel eorum quæ perſonis accidunt comparatio, vt: Os humeroſque deo ſimilis. Simile *Verg.*
eſt illud in ſacra ſcriptura, vt: Vidimus gloriam eius, gloriam *1.Aen.*
quaſi vnigeniti a patre. Et: Neque nubent, neque ducent *Ioan.1.*
vxores: neque enim vltra mori poterunt, æquales enim an- *Matt.22.*
gelis erunt.

παραβολή, eſt rerum genere diſſimilium comparatio, vt:

Qualis mugitus fugit cum ſaucius aram
Taurus, & incertam excuſſit ceruice ſecurim.

Simile eſt & illud: Simile eſt regnum cœlorum grano ſinapis. Et: Si- *Matth.13.*
cut Moyſes exaltauit ſerpentē in deſerto, ita exaltari opor- *Ioan.3.*
tet filium hominis.

παράδειγμα, eſt præpoſitio, ſiue enarratio exempli hortantis aut deterrentis. Hortantis, vt:

Antenor potuit mediis elapſus Achiuis,
Illyricos penetrare ſinus, atque intima tutus?

Deterrentis, vt:

At non ſic Phrygius penetrat Lacedæmona paſtor,
Lædæamque Helenam Troianas vexit ad vrbes.

Simile eſt & illud: Exhortantis, vt: Helias homo erat ſimi *Iaco.5.*
lis nobis, paſſibilis, & orationem orauit vt non plueret ſu-

Matth. 6. per terram,& non pluit annis tribus,& menſibus ſex. Et: Reſpicite volatilia cœli,quoniam non ſerunt, neque metunt, neque congregant in horrea,& pater veſter cœleſtis paſcet

Matt. 24. illa. Deterrentis, vt: In illa hora qui fuerit in tecto, & vaſa eius in domo, non deſcendet tollere illa,& qui in agro,ſimiliter non recedeat retro. Memores eſtote

Luca 17. vxoris Loth.

FINIS.

INDEX RERUM memorabilium in Allegorias Veteris & Noui inſtrumenti.

Aron & Hur ſignificãt monachos. 57.f
Aaron & Hur ſunt dilectio Dei & proximi, & alia moraliter. 60.n.o
Abiſai. 152.e
Ablactatus. 201.a
Ablutionis pedum ſacramẽtum. 523.t
Abortiuum cur ſe nominet Paulus. 561.a
Abrahæ ſacrificium moraliter. 22.f
Abrahæ ſopor. 23.y
Abrahæ ingreſſus ad ancillã moraliter. 25.b
Abrenũciationes tres. 20.m
Abſtinens verè extinguit nec dũ reſtringit carnales ſenſus. 47.m
Abſtinentia. 110.c.112.n.192 o.& 193.y
Abundantia temporaliũ parit obliuionem æternorum. 568.z
Abyſſ⁹ eſt ſacra ſcriptura. 1.c
Accelerare. 201.b
Acedia. 110.d.& 169.o
Achior in Bethuliam ductus. 192.c
Actio indeuota eſt mortua. 587.n
Actus noſtri & ſtudia ſcrutẽtur ſollicitè. 326.a
Adæ dormitio fuit mentis exceſſus. 8.m
Adæ & Æuæ abſconſio. 12.c
Adæ pœna eſt miſericordia mitigata. 13.i
Adam & Æuam non grauabat corruptio corporis in paradiſo. 270.f
Adipe ſuo veſci. 77.q
Aduena. 201.c
Aduentus Chriſti cur ad Herodis vſq; tempora dilatus eſt. 379.i
Eius ad nos cauſa. 572.l
Aduerſis frangi aut proſperis eleuari in tota vita eſt turpe Chriſtiano. 85.y
Aduerſa fruſtra cõqueritur, qui ſibi proſpera nõ precatur. 435.h
Adulari turpe monacho. 4.6.q
Adulatio vitanda. 48.p.59.t 343.c.& 353.v
Adulatores. 51.m.191.v.x
Adulterę liberatione a Chriſto cõmendantur veritas & miſericordia. 515.r
cum Adulteris portionem accipere. 201.d
Ædificare. 212.r
Ægrotus ſibi relictus non cõſequitur ſanitatem. 534.p
Æternitati parata permanẽt. 56.p
Æuæ creatio moraliter ĩ prę latis. 89.n.o
Affectio mala difficilius reſe

catur quá actio mala.100.n
Affectiones quatuor.361.y.z
Affectio ardens nõ metitur vires corporis. 530.a
Affectio triplex. 595.r
Affectus noſter ſit mundus. 78.y
Affectus humanus nõ eſt ſequendus contra diuinum conſilium. 418.c
Affectũ excitat, licet nõ inſtruat intellectũ Apoſtolus, reticens verba ineffabilia. 568.v
Afflictio corporalis decolorat ſanctos in oculis imperitorum. 566.p
Affluere diuitias. 202.c
Agni paſchalis myſtica eſio. 52.r.53.t
Agni Dei ſpolia. 506.b
Agnũ ſequi, eſt eius iudiciũ in omnib⁹ venerari.609.t
Alacritas iuſtorũ.187.a.191.c
Alæ & volatus Seraphim. 291.k.l
Alæ primæ beſtiæ. 139.h.i
Alieni filii. 202.f
Alienigena. ibidẽ,g
Altare. ibidem,h
Altare noſipſos faciam⁹ Deo. 58.a
Altare eſt mẽs hominis.58.b
Altaria duo legis. 64.r
Altaris vnctio myſtica.106.l
Altaria quatuor legis. 121.b
Altare ſub quo clamant occiſi, dicitur humanitas Chriſti. 605 k
Amantes, amantiores, & amãtiſſimi Dei. 123.q
Amantem Deum tam vehementer, non redamans iniquiſſimè agit. 266.d
Amãdus quomodo ſit Deus in ſe & in proximo. 431.l
Amare deum negligere, quã ſit periculoſum. 562.g
Amare cœleſtia, & terrena deſpicere, genus prophetiæ eſt. 560.v
Amatores mũdi.192.r.596.a
ab Amatoribus mundi quæ requiruntur. 598.l
Amatos non redarguere, nõ tam amor eſt quàm amentia. 245.l
Ambidexter moraliter. 131.r
Ambitio vitanda. 58.c.346.o.130.q.133.r.136.r. 155.k. 19..k.194.ſ.344. v.359.k
Ambulare. 202.d
Ambulare cum domino in albis. 569.d
Ambulatio ſpiritualis. 569.c
Amygdali proprietas.257.b. 258.c
Amor mundi. 133.x
Amor Dei ſolus de peccatis triumphat. 469.y
Amor Chriſti in corde ſanctorum. 523.y
Amoris vis exacuit oculum mentis. 533.l
Angeli dimittunt nos pſallẽtes vacuos, ſi dimittantur vacui. 266.f
Angeli ſancti qua charitate deſiderent ſalutem noſtram. 590.a

Ange-

Angeli cur tantùm duo deſcenderunt ad conſolandos apoſtolos in aſcenſione domini. 534.q
Angeli perferunt vota noſtra deo, referentes nos ad eius gratiam. 606.o
Angularis lapis. 203.k
Anima dum ſubiacet tempori, eſt agendi & contemplandi viciſſitudinibus addicta. 3.l
Anima oſſea & carnea. 9.p
Animę lęſiones & corporis. 16.r
Anima peccatrix quomodo copuletur deo. 41.l
Anima attendens ruinas Hieruſalem. 186.r
Quomodo in ea aſſignentur duo viri. ibidẽ,ſ
Anima triſtitia confecta nõ poteſt eſſe deo veſtimentum aut ædificium. 245.i
Anima poſſeſſura eſt perpetuò, quod ſortietur in exitu è corpore. 254.y
Anima quibus profectibus mereatur viſitationem domini. 261.n
Anima ſanari volens abſcondatur in Chriſti vulneribus. 289.e
Animæ qualiter inſidet Chriſtus. 574.q
Anima à domino per vias iuſtitiæ deducta. 342.y
Animæ à deo deſponſatę indicia. 342.z
Animæ Iudæ & Nicanoris. 376.v
Animam ſola iuſtitia ſatiare poteſt. 424.x
Animæ vita iuſtitia eſt. 514.n
Animarum in futuro repletio. 467.o
Anima eſt ſenſualitas. 538.h
Anima vt ſibi ſeruetur, perdatur deo. 520.k
Anima nubit deo per amorem. 578.h
Animæ noſtræ ſaluandæ gratia omnem immunditiam & malitiam abiicere debęmus. 594.t
Animi humani eruditio & eleuatio. 164.t
Animus tener abſcõdatur à nociuis. 308.z
Anni iubilei myſteriũ. 103.v
Annus triplex. 357.d
Annorũ duodecim aſcendit Ieſus in templum. 462.c
Ante grandinem præibit coruſcatio. 280.g.282.h
Antichriſtus ſanctos ſuccidet. 303.a
Antichriſto paratę pœnę triplices. 303.c
Antichriſto eſt corpus ſepulcrum. 305.g
Antiochus ſuper duo regna regnat. 365.t
Antiochus viuus capt9. 369.r
Aper. 203.l
Apoſtoli cur nominẽtur viri. 285.n
Apoſtoli cur circa curã Chriſti mortui, fuerint minus ꝙ mulieres ſolliciti. 503.m

Apo-

Apoſtolis aliis naues, Petro mare commiſſum eſt.533.m
Apparitiões Chriſti vij.poſt paſſionẽ quid ſignent.17.ſ
Aqua. 203.m
Aquæ ſuperiores. 4.n
Aquarũ triplex natura. 87.g
Aquarũ vſus multiplex.275.l
Aquarũ tria genera Chriſtus in ſuo corpore nobis conſecrauit. 509.o
Aquæ motus & porticus. 512.a
Aquila. 88.l
Aquilæ iuuentus reſtituta. 204.n
Aquilo. ibidem,o
Araneæ opus. ibidẽ,p
Arbor. ibidem,q
Arbor myſtica. 336.a.337.c
Arca Noë. 17.b.18.c.19.d.f
Arcæ fabrica. 60.q.62.r
Arca fœderis. 62.ſ
Arca,vrna,& virga. 62.g
Arcæ reditus. 147.i
Arcẽ tenent inimici.368.g.h
Arcus. 205.k
Arcus cœleſtis moral. 20.1
Ardentes. 205.ſ
Ardor deſiderij ſpiritualis decolorat hominem exteriorem. 268.d
Argentum. 205.t
Arida cur terra vocata. 4.q
Ariditas triplex. 307.ſ
Armis triplicibus impugnatur caſtitas. 42.p
Arma quibus ſuperbia perimitur. 141.k
Arma contra vitia. 580.m
Aromata mentis. 445.q.
Linguæ & manus.446.r.ſ
Arũdo & veſtis mollis.216.l
Aſahel. 154.g
Aſcenſionum genera. 576.x
Aſcenſum ſalutarẽ monſtrauit nobis Chriſtus. 276.a
Aſini loco volatilium. 337.b
Auaritia.187.b.362.c.579.i.k
Auaritia facit creaturã coli. 540.m
Aues cur nõ benedictæ.6.b
Aues quõ immolátur.72.d.e
Aues prohibitæ Iudæo.88.k
Auium modus & genus triplex. 308.y
Auferri noſtra à malis qualiter De⁹ permittít. 466.n
Aulicorum vitia. 181.m
Auris & oculi teſtim. 408.k
Auris haurit quod non meretur oculus intueri, & quòd per aures ĩtret vita. 445.n.o
Aurum ſitit populus. 69.o
Aurũ humanitatis Chriſti cõflatum in vtero virginis. 198.m
Auri mala. 406.a
B Abylon. 205.x
Baculus. 206.y
Baculus Iacob. 36.m
Baculi virtutes. 37.o.p.q
Baculus Heliſei. 170.r
Baltheus ſacerdotalis.84.ante ſ
Banaia. 53.f
Baptiſma. 121.a
Baptiſmate carentes. 449.c
Beatitudines octo. 199.l

Bea-

Beatitudo prima,ſecúda,&c. 387.388.389.390.391.392. 393.394.
Beatitudinis plenitudo cui dabitur. 605.ante m.
Bel & eius deſtructio. 157.r
Bellum inter confeſſioné & luxuriam. 366.c
Benedicere. 206.z
Benedictio Ioſeph.123.ſ.124.t
Benedictio Dei quare exclu ſit aues, 6.b
Benedictio fructus ventris Mariæ. 453.n
Beneplacitum. 206,a
Benignitas Dei. 189.y.z
Beſtiarum iiij.pugna.338.f.g
Beſtia tertia & quarta. 340. m.p
Beſtiæ in hominem conuer ſio. 341.q
Bigamus moraliter. 16.x
Bimū facit cóſeſſio bi .382.v
Bona male incœpta perficiá tur bene. 39.z
Bonú in quo fermentú ma li eſt, non placet Deo.83.o
Bonorú genus triplex.184.h
Bonorum operum principia quanta ſint diligentia ſer-uanda. 237.k.l
Bonorum perfectio. 346.ſ
Bona qui hîc recipiunt,cru-ciatui æterno reſeruantur. 495.d
Bona quá ſint bona per ma la ſcimus. 520.g
Bona prouideantur coram Deo & hominibus. 549.e
Boni méte ſeruiút legi Dei. 544.ſ
Bouis,&c.oblatio .99.i.100. l.m
Brucus. 89.r
CÆli tres. 387.ſ
Cælo maculam infert, qui cæleſti origini non re ſpondet. 399.r
Cæleſtiú conſideratio parit obliuioné terrenorú. 517.y
Cæra liqueſcens. 208.n
Caim quos notat. 16.t
Calamitas húana.284.l.pag.2
Calamitatis futuræ præſagia. 503.x
Calcaneus. 206.b
Calceamétú extédere.206.c
Calid⁹ amatur à Deo. 603.f
Caligo. 207.e
Calix. ibidem,f
Calicé demonum bibentes. 558.o
Calix quid ſignet. 344.b
Calix Chriſti, ibidem,c.d
Calix Ioſeph. 43.t
Calor. 206.d
Camus & frænum. 207.g
Candelabrum. 368.l
Candelarum myſterium. 394.y
Canis. 207.h
Canes ſút aulici & detracto res. 163.ſ
Canticum Simeonis tripli-cem continet lætitiam. 461.y
Capilli capitis. 207.i
Capra quomodo immolan-da. 76.p
Caput. 208.k

Caput vituli quem adorauit populus, eſt delectatio, vt vitulus luxuria. 69.p
Caput Nicanoris &c. 368.z
Capita & alæ beſtiæ tertiæ. 340.n.o
Carbones. 208.l
Carcer fit domus pœnitenti. 473.n
Carnem ſequentes ſunt Spirit⁹ ſancti expertes. 68.k
Carnalia pro ſpiritualib⁹ metere non eſt magnũ. 83.n
Carnales Deo placere non poſſunt. 100.l
Caro laſciuiens & afflicta quid pariat. 25.a
Carnem ſuam affligere proponens, perſeueret. 78.z
Carni acquieſcẽs ſpirit⁹ pœnas dabit. 134.g
Carnis cura vitanda. 138.ſ.t
Carnis peruerſa ſollicitatio. 144.a
Carnis cuſtodia. 148.lz
Caro Chriſti baculus eſt. 190.m
Carnis pulchritudo eſt turpitudinis velamẽtũ. 249.b
Carnis delectatio omnis in amaritudinẽ terminatur. 251.h
Carni obedire, in quib⁹ quiſque debeat, vel nõ. 144.i
Carnis concupiſcentia licet expleatur, nõ caret amaritudine tẽporali & æterna. 251.lz
Caro Chriſti hamus ad capiendum diabolũ. 377.a
Carnis motus reprimi per gratiá poſſunt, ſanari non poſſunt. 443.h
Carnis cura poſthabenda. 500.y
Carnem Chriſti manducare ſpiritualiter. 513.i.514.l
Carnis motus cõparatur canum latratibus & latrunculis. 543.d
Caſtitas triplicib⁹ armis impugnatur. 42.p
Caſtitas cũ charitate eſt pulchritudo animæ. 268.lz
Caſtitas triplex. 583.y
Caſtris militaribus ſimiles ſunt cœnobitæ. 35.l
Caſtrum ingreſſus Chriſtus. 473.lz
Caſtrum corporis quomodo ſit ſeruandum. ibidẽ, l
Caſtrũ cordis humani. 477.x
Catenę quibus ligatur mens hominis. 538.f
Cathedra. Vide Sedes, 226.e
Cauſæ ob quas fecit Deus omnia. 242.z
Cauterium infixum Chriſto. 457.c
Cedar. 208.m
Centuplum qui deeſſe ſibi cauſentur. 426.y
Centuplũ repromiſſũ quod ſit. 426.z
Certamini duro præmia magna. 482.r
Ceruus, cerua. 208.o
Ceti ludus, ſignum eſt tempeſtatis: & diuitis ludus, ſignum gehennæ. 5.v

Cha-

Chamæleon. 89.ſ.t
Chananæa mulier quæ ſit. 417.x.y.418.z
Charitas. 15.p.194.p. 195.y
Charitas eſt dilatanda. 4.p
Charitas ſola operãtem ſanctificat. 99.g
Charitas addenda intentioni & actioni. 102.q
Charitas eſt ſiclus ſanctuarij. 105.d
Charitatis modis tres.114.e. 115.f
Charitatẽ Dei quatuor prouocant. 116.h
Charitatis Chriſti abundantia. 168.i
Charitas ordinatur tripliciter. 258.e
Charitatis geminũ vulnus. 262.q
Charitatis quãta ſit violentia. 265.c
Charitas complectitur omnia. 269.p
Charitatis ad mẽſuram æſtimanda eſt animæ latitudo. 320.i
Charitatem perimit quantũ poteſt detractor. 322.m
Charitas ſemper tẽdit in alterum. 540.n
Charitas ſola læuigat onus Chriſti,& auget iugũ.411.z
Charitatis iugũ non premit, ſed vnit. 412.e
Charitas chriſti nimia.524.b
Charitas Dei nimia,pro hominibus incarnari. 573.o
Charitas de Deo facit quod vult. ibidem,c
Charitas non pietas miſit Apoſtolos ad mortẽ, vincula,& carcerem. 531.e
Charitate mens emollita cedit omni iniuriæ, & quòd ex charitate ſint omnia facienda. 550.551.f.g
Charitas permittit iuſtum ab iniuſto ſeparari. 557.lz
Charitatis effectus geminus. 559.r
Charitatis non eſt ſed ſtultitiæ,eũ prouidere aliis qui ſibiipſi nõ ſufficit. 560.t
Charitas obtinet officia quatuor virtutum. 560.y
Charitati inſunt ſeruitus & libertas. 569.a
Charitatis diuinæ in nos atteſtatio. 567.r
Charitatis excellẽtia & vſus. 585.c
Charitas de corde puro &c. ibidem,d
Charitatis & timoris lex. 586.f
Charitatis vnctio vincit vnguentum patientiæ. 594.ſ
Charitatis opus. 600.t
Chirographum diaboli deleuit Chriſtus. 53.v
Chordæ quatuor citharę ſpiritualis. 309.b
Chriſtianus debet Chriſto conuenire in fide & moribus. 97.y
Chriſtianus Chriſto debet indui. 552.o
Chriſtus patri duos hœdos obtu-

obtulit. 29.e
Homo factus nõ culpam ſed naturam aſſumpſit. 29.f
Chriſtus comparatur mannæ & pruinæ. 55.lz.l
Dicitur vermis. ibidem,m
Chriſti mors interpellat pro nobis. 77.f
Chriſti mortẽ portet Chriſtianus in corpore ſuo. 91.z
Chriſti innocentia. 112.o
Chriſtus ſuos ad laborẽ prouocat. 129.g
Chriſtus eſt virtus militiæ Chriſtianæ. 138.r
Chriſti ꝑ nobis pręlia. 146.h
Chriſti myſterium. 195.x
Chriſtum videre contẽnens in exilio, non videbit ſecurus in iudicio. 259.h
Chriſtus in nobis illuminat intellectũ, & Spiritus ſanctus purgat affectũ. 270.t
Chriſtus eſt fructus ſeminis repromiſſi. 288.a
Chriſtus pro ſalute noſtra carnem, Maria ſpiritum immolauit. 527.p
Chriſtus nec negligẽtes, nec refugas ſaluat. 555.a
Chriſtus ſe vt nos meteret ſeminauit. 288.b
Chriſtum nunc videns humilem, videbit ſublimem. 289.f
Chriſtus quẽ reliquerit, occupabit diabolus. 296.t
Chriſtus verè carnem ab Adam traxit. 298.a
Chriſtus cruce ſuperbiã ſubiugat. ibidem,y
Chriſtus venit ad nos de Iudæorum duritia tanquam de petra. 308.v
Chriſto iũctis quęrẽda cœleſtia. 308.x
Chriſtus cuique pro meritis tribuit. 314.o
Chriſti afflictio pacem nobis peperit. 316.r
Chriſtus in vtero matris vir fuit. 322.o
Chriſtum paruulum apprehẽdit ſolus paruulus. 349.f
Quomodo ſit ad Chriſtum conuertendum. 350.g
Chriſtus quomodo de ſpiritu ſancto vel de Maria eſſe dicatur. 377.c
Chriſtus quomodo antecedat ad prælium. 375.f.t
Chriſti ſtella, & ad Chriſtum perducentia. 379.lz.l.m
Chriſti fuga non fuit timoris. 382.t
Chriſtus diſputaturus de virtutibus cur aſcenderit in montem. 386.p
Chriſti virt⁹. 407. h. Fimbrię.
Chriſtus quanto nos diligat affectu. 412.g
Chriſti egreſſus duo. 417.t
Occurſus. ibidem,v
Chriſti crucifixio & myſterium. 427.b.c
Chriſti promiſſio quomodo compleatur. 428.d
Chriſti tentatio in deſerto. 383.384.385.
Contemplatio nõ omnis eſt vaca-

vacatio. 432.o
Chriſtus paſſurus affectus ſuſcepit infirmorum. 434.f
Chriſtus ductor non ſeductor dicendus. 436.lz
Chriſtum verè ſequẽs. 440.t
Chriſtus ſperatus aduenniens. 443.lz
Chriſtum diem, ſequuntur Apoſtoli quaſi duodecim horæ diei. 441.z
Chriſtus non ceſſit opprobriis Iudæorum. 443.l
Chriſtus ſuſcipiendus in ſpe & timore. 460.t
Chriſtum accipere in vlnas. 461.v
Chriſtũ qui, & quomodo, & vbi debeãt quærere & inuenire. ibidem, x. & offerre. 462.a.b
Chriſt⁹ fact⁹ annorũ xii. 462.c
Chriſtus quid cõferat intellectui, & quid actioni. 4--.y
Chriſtus dãdi cupidiſſimus. 479.d
Chriſti qui ſine timore memoriam habet, multum eſt arguendus. 484.b
Chriſtus in calice ſuo propinauit nobis poculum amoris. 500.v
Chriſt⁹ venit vt tollat morbos nõ corporũ ſed animorũ, qui ſũt peccata. 506.z.a
Chriſtus exaltatus trahit ad ſe omnia. 521.o
Chriſtus quare in carne apparuit. 524.z
Chriſtum quærẽtes perfunctoriè. 526.i
Chriſtus crucis ignominiam & proceſſionis gloriã copulauit. 526.l
Chriſtus inuenitur ſemper in crucis ſtipite. 526.m
Chriſtus in cruce noſtra ſenſit vulnera. 527.ſ
Chriſt⁹ quibuſdã hortolani, qbuſdã peregrini, quibuſdã ſpiritus vicẽ gerit. 529.z
Chriſtus ſecundum carnem cur frater noſter. 530.d
Chriſtum in eccleſia perſequentes. 536.y.a
Chriſtum perſequuntur ſalutem animarum impediẽtes. 537.a
Chriſto quia ſe pro nobis obtulit, noſmetipſos repẽdere debemus. 547.v
Chriſti infirmitas nõ min⁹ ꝓ fuit nobis ꝙ poteſtas. 553.r
Chriſtus quomodo factus ſit nobis ſapiẽtia, iuſtitia, ſanctificatio, & redẽptio. ibidẽ, ſ
Chriſtus fundamentum eſt ſuper quod diuerſa ædificia conſtruuntur. 555.b
Chriſtum qui trahat potius quàm portet. 556.h
Chriſtus cur ſit pater miſericordiarum. 563.h
Chriſtus quomodo adimpleuit omnia. 578.e
Chriſto induatur Chriſtianus. 552.o
Chriſto quantum ad naturæ debitum nullum infuit ſingularitatis ſignum. 580.n

Chriſto cōpatiatur qui vult conregnare cum eo. 581.r
Chriſtus quomodo didicit ex iis quæ paſſus eſt, obedientiam. 594.h
Chriſtus accepit pro peccatis noſtris diſciplinas ſeptē. 593.m
Chriſti gratia præſto eſt omnibus. 594.r
Chriſtū quilibet poteſt imitari. 598.lz
Chriſtus populum redemit. 601.z
Chriſtus eſt & ſponſus in capite, & ſponſa in corpore. 610.y
Cicatrix. 209.p
Cinerem de camino in cœlum ſpargere. 51.lz
Cinerem extra caſtra ferre. 80.e
Cinerem tanquam panem manducare. 209.r
in Circuitu. ibidem,ſ
Circuncidi quare voluerit Chriſtus. 456.c
Circunciſio ſpiritualis. 25.f.g
Circunciſionis dies moraliter. 39.x.y
Circunciſio triplex. 127.lz.m
Ciſternæ Bethleem aqua. 152.d
Ciſternæ & putei. 238.o
Ciſternam facere aquam frigidam. 320.h
Ciuitas refugij. 130.h
Ciuitas Dei. 209.t
Ciuitas ſancta Ioanni viſa. 610.y
Clamor mulieris ad Heliſeū. 168.i.lz
Claudicare à ſemitis ſuis. 209.l
Claudicatio triplex. 593.p
Clauſtrales caſtris comparatur. 35.l
Clauſtrales amātiſſimi Dei. 123.q
Clauſtrales primùm ſubuertant mundum. 128.x
Clauſtralium vita. 181.t.182.x
Clauſtraliū profectus. 137.lz
Clauſtralium perfectio. 195.z 354.lz
Clauſtralium cupiditas. 351.i
Clericos taxat. 365.t
inter medios Cleros dormire. 209.x
Cogitatio carnalis eſt coërcenda, vt ſpiritualis amplius augmentetur. 1.b
Cogitationes triplices. 44.b
Cogitatio illicita vitanda. 46.h
Cogitationibus vanis ſuccedant vtiles. 157.ſ
Cognitio vera ſui quid conferat. 420.g. Ad noſtri autem cognitionem triplici gradu peruenimus. ibidē,h
Cognitio ſui, eſt gradus ad cognitionem Dei. 40.f
Collationis bona. 512.b
Columba. 210.y
Colūbæ in ſpecie quare apparuit ſpiritus ſanctus. 464.h
Colūna præcedens eſt Chriſtus. 109.ſ
Columnarū ſeptem domus eſt

eſt beata virgo. 240.v
Comminatio domini in Iudæis completa. 68.l
Compaſſio triplex. 567.t
Compatere vt conregnes. 581.r
Comprehẽdere cum ſanctis quæ ſit longitudo, latitudo, ſublimitas, profundũ. 574.r
Compunctio. 53.z. 111.h. 193.b. 352.o. 546.q
Concordia fratrũ. 169.y.z
Concupiſcentiis deficientibus, ſerenatur conſcientia. 126.g
Concupiſcentię coniugium. 136.q
Cõcupiſcẽtia duplex. 384.e
Cõfeſſio. 366.b.c. 367.e. 368. h.m. 369.n
Confeſſionis bona. 12.e
Cõfeſſiõis vtilitas. 42.o. 82.k
Confeſſio virtutum inducit populum in terram promiſſionis. 130.i
Et iungatur oratio. ibidẽ, k
Cõfeſſio ficta deteſtãda eſt. 140.g
Confeſſionis tres circunſtãtiæ. 172.v
Confeſſio niſi adſit non ſanatur peccator. 253.v
Confeſſio quomodo ſit agẽda. 324.ſ
Cõfeſſionis triũphus. 376.x
Confeſſio bina binum facit. 381.v
Cõfigi ſpinam vel ſagittas. 219.z
Confiteri Deo. 210.a
Cõfitenti in fine tantũ quid fieri debeat. 80.c
Conflictus cũ vitiis. 140.a
Conflictus virtutum & vitiorum. 269.q
Cõfugitur ſecurè ad eũ ſanctũ qui aliquãdo peccauit. 131.z
Confuſio duplex. 273.d
Confuſio triplex. 411.y
Conſcientia bona teſtẽ nullum veretur. 2.e
Conſcientia mala ſẽper deprehendi timet. 16.ſ
Conſciẽtiæ ſingulorũ teſtimonium perhibetur à ſpiritu. 563.d
Conſcientiæ cõmiſſa cõmittuntur vaſi tuto. 564.i
Conſiliis ſeniorum acquieſcendum. 138.q
Cõſolãdi ſũt deſolati. 120.v
Conſolatio cœleſtis quãdo ſola ſapit. 29.c
Conſolatio cœleſtis tantùm quærenda. 141.h
Conſolatio ſpiritualis non recipit mendacium. 169.l
Cõſolatur Deus quos ſua cõfundit indignitas. 196.f
Cõſolatur memoria futurorum qui nõ delectatur præſentibus. 280.d
Conſolatio electorũ per cõtemplationem. 319.c
Cõſolatio ſpiritualis ne immiſceatur illecebris carnalibꝰ. 525.e
Contactus turpis inquina-

tio. 237.m
Contemplandi gratia exitur tripliciter. 19.e
Contemplatio periculorum mundi. ibidē, g
Contemplationem impedit actiua vita. 33.d
Contēplātium cogitatio & eloquium. 47.n
Contēplatio ſapientię faſtidium aut ſatietatem non recipit. 123.r
Contemplatio. 137.l
Contemplationis ocium actio pręueniat. 252.o
Contemplationis dignitas. 475.r
Contēplationis modi quatuor. 575.ſ
Cōtemplationis otiū, opus habet non laborem. 609.g
Contemptus ſui ſacrificium gratum Deo. 29.d
Cōtēptus temporaliū. 54.d
Cōtemptū parit ſuperbia. 305.i
Contentus eſt paucis, & vilibus terrenis, qui futurę vitæ pguſtauit gaudia. 46.g
Continentia duplex. 143.r
Cōtritionis vnguētū. 470.a
Cōuerſationis genera duo. 69.ſ
Conuerſio peccatoris per Deum. 194.l
Conuerſos ad Chriſtū non occupet cura parētū. 507.g
Cōuiuium carnaliū & perfectorum. 27.r
Cor. 210.b
Cor hominis in tot diuiditur quot concupiſcit. 15.q
Cor Chriſtiani natet in ſanguine Chriſti. 83.m
Cor obſtinatum perforatur lanceis tribus. 149.x
Cordis caſtrum qualiter ſit muniendū & qualiter ſeruandum. 236.i
Cordi humano nullū bonū ſufficit præter ſūmū. 252.l
Cor domini vulneratur ab intentione pura, & qualiter, & quibus iaculis. 261.o 262.p
Cordis hūani duritia. 318. & 348.z. 360.r
Cordis inquietudo triplex. 338.d
Cordi compuncto ineſt Deus. 546.q
Cor hominum auertūt tria à ſapientia. 275.k
Cornua. 210.c
Corona ſtellarū duodecim in capite beatiſſimę virginis. 607.q
Corpora non ſunt ſine conſilio affligenda. 45.e
Corpori noſtro cautè prouidendum. 329.p
Corpus hominis eſt ſpiritui bonus comes. 545.m
Corpus Chriſti indignè ſumere eſt non ſaluatorem ſed iudicem manducare. 559.q
Correctio diuina aliis virga, aliis draco. 49.z
Correctio indiſcreta. 02.7

Cor-

Corrigendi forma. 128.t
Coruus. 88.q
Coruorum pulli. 210.d
Creatio prima mũdi agitur in nobis moraliter. 1.a
Credendum bona de terra viuentiũ nunciantibus, nõ blaſphemantibus. 120.z
Credere debet homo Deo & non ſibi. 434.a
Cremium. 210.e
Creſcite & multip. in bonis operibus. 5.x
Crimina principum grauius ſunt punienda quàm ſubditorum. 77.t
Criminum amatores. 440.v
Crines ſeptẽ Sãpſonis, ſunt ſeptẽ cogitationũ genera. 134.i
Crinis vnus colli ſponſæ. 262.ſ
Crucifixio diaboli. 129.a
Crux qua ſenſus cõfigũtur. 129.d
Crucis præfiguratio. 131.e
Crucis ad lignũ inuenientes Chriſtum. 139.x
Crux ſecularium ſuperbiam ſubiugat. 298.y
Crux Chriſti exaltatur tripliciter. 301.n
Crucis memoriã imprimũt frequenter angeli mẽti noſtræ. 301.p
Crucis iniuriæ ad noſtra detorquentur merita. 319.b
Crucis clypeo repellãtur iacula hoſtis. 419.d
Crucem Chriſti ferentium genus triplex ibidẽ,e
Crucifigi filium hominis. 427.b
Crucis cornua quatuor, quibus virtutum gemmis decorentur. 444.m
Crux triplex. 142.ſ
Crux hominis terreni. 542.v., hominis carnalis. y. hominis animalis.a
Crux triplex, & in ea gloriandum. 572.m.n
Crucis quatuor dimenſiones. 574.r.575.t.v
Cùm appropinquaret Ieſus Hieruſalem. 498.q
Cupiditas. 89.v.343.e
Cupiditas vitiorum caput. 149.q
Cupiditas ſecularium. 192.k
Cupidus craſſus & exilis eſt. 131.t
Cura prælato neceſſaria, nõ curatio. 561.b
Cura ſecularium fatigantur omnes. 51.h
Curam corporis recipit etiã ſpiritualis. 306.k
Currus. 210.f
Curuatus ibidem,g
Cuſtodia noctis. ibidẽ,h
Cymbalum. 209.q
DÆmonis ſuperati contritio duplex. 322.n Vide Diabolus.
Dandi auidus fuit apoſtolus, qui vt largiatur orauit dicens: Obſecro vos &c. 547.x

Debeamus quid Deo, nobis, & proximo. 589.v
Decimis ſuis homo decimus redimitur. 31.p
Decor temporalium indurat, non ornat. 277.t
Defectus omnis ſupplendus eſt. 284.k
Demetere anteriora & poſteriora. 161.h
Deſcēdere de camelo. 28.&
Deſcendere oportet vt aſcédamus. 510.v
Deſertum duplex. 383.y
Deſiderium duplex. 25.e
Deſiderium vehemens meretur gratiam. 317.t
Deſiderium etiam bonū ſit diſcretum. 28.v
Deſperare faciens peccatorē qui conuerti cœperat, meretur ſententiam mortis. 59.g.
Deſpicere ſuper inimicos. 211.i
Detractores. 51.i.m
Detractiōis vitiū. 97.v. 501 b
Detractor ſi poteſt perimit charitatem. 322.m
Detrahentes alteri vt ipſi videantur glorioſi, condēnātur exēplo Io. Bapt. 463.g
Detractionis triplex genus. 501.c
Deuorare hoſtes vt panem. 110.b
Deuotio. 193.h
Deuotionem præire debet pœnitentia. 429.g
Deus Adam quæſiuit. 12.d
Deus quantum diligat homines. 17.z
Dei tres totidem hābēt Pharaones. 50.f
Deus apparet mundū deſerentibus. 48.t. 49.y
Deo aſcribamus omne opus bonum. 101.o
Deus ignis eſt. 114.b
Deus cur dilectionem ſui totiens mandauit. 116.g
Deus quærendus eſt animo ſimplici. 267.g
De⁹ quęrit à creatura quod contulit creaturæ. 271.y
Deus in ſe mons, eſt factus vallis hominibus. 288.d
De⁹ largitur virtutes & earum pręmia. 318. poſt &
Dei obliuio quanta pariat mala. 327.g
De⁹ quomodo ſit homini tinea & putredo. 343 g
Deus quare nō ſtatim ſanat vt cœpit. 344.i
Deus qualiter in ſe & qualiter ī pximo amādus. 247.d
Deus quòd ſit pacis non diſſenſionis, & quòd debet eſſe cauſa diligendi proximi. 482.p.q
Deus neſter quāta nobis cōtulit. 489.q
Deus præſentiam ſui ſubtrahit vt auidius requiratur. 504.p
Deum habēti homini deeſt nihil. 546.f
Deum niſi è poſtulan ... ab eo pollicita. 588.t

Deũ ſolũ ꝑpter ſe diligere debemus. 600.v
Deo fruemur tripliciter. 605.l
Diaboli inuidia. 142.m.tela. 142.o
Diaboli variæ ſignificationes. 163.r
Diaboli fraus duplex. 181.l
Diaboli pugna. 183.a
Diabolus ſuſcitatur ad perniciem noſtram. 303.b
Diabolus multiplicem impugnat puritatem. 335.y
Diaboli tributũ & munitio. 366.v.x
Diaboli ſimulatio. 374.g
Diaboli tentationes. 346.n
Diabolus quib⁹ laqueis mũdum irretiuit. 598.m
Diabolum qualiter ſuperauerit Chriſtus. 384.b.c
Diabolus quantũ deſideret mortem hominum. 405.y
Diabolus adulatione tentat Chriſtum. 441.y
Diabolus quomodo pater ſit impiorum. 516.v
Diabolus poteſt ſuggerere malum, ſed non vrgere ad malum. 599.ſ
Didicit ex iis, &c. quomodo intelligendum. 592.h
Dies ſeptem totidẽ ſignant virtutes. 5.a
Dies tres ante diem contẽplationis. 2.g
Dies ſeptimus caret veſpere, & quare. 6.c
Dies ſeptẽ moraliter. 233.a
Dies duplex, temporalis & æternus. 183.c
Dies iudicij. 184.i.352.r
Dies tres conſcendẽdi in tẽplum domini. 312.k
Dierum trium myſterium. 344.k.345.l
Dierum octo myſterium, iuſtitiæ, prudentiæ, fortitudinis, temperantiæ, deuotionis, patiẽtiæ, humilitatis, diſcretionis. 458.f.459.g.h.i.k l.m.n.o
Dies quatuor Lazari in ſepulchro. 476.v
Dies quibus à domino recedatur. 489.r
Dieta prælati. 167.e
Digiti ſex diaboli. 150.y
Diiudicat omnia qui ſpiritualis eſt. 1.d.554.x
Dilatare. 211.k
Dilectio Dei triplex. 115.f
Dilectionis ſui mandatũ cur Deus toties repetiuit. 116.g. vide & h.
Dilectio & manſuetudo ſũt refectio mentis. 294.r
Dilectio dicit̃ gladius. 462.z
Dilectionis magnũ, maius, maximum. 485.g
Dilectio Dei & mũdi. 509.q
Dilectio duplex. 599.q
Diligenda ſunt à nobis quatuor. 523.v
Diligendus eſt Deus propter ſe. 600.v
Dimidiare dies. 211.l
Dimitte me vt iraſcatur furor meus. 68.m

Dimiſſio iniuriarũ à perfectis & imperfectis. 207.v
Dinæ corruptio moraliter. 38.ſ
Diſcendũ eſt prius quod vicinius eſt ſaluti. 547.z
Diſciplinæ cenſura lignum ſanans. 10.v
Diſciplinæ vtilitas. 16.y
Diſciplina quantum proficiat diſſolutis. 184.f
Diſciplinam teneant nuper conuerſi. 76.o
Diſciplīæ ſemita admittit ſed nõ trãſmittit pollutos.311.h
Diſciplina multiplex cœleſtis medici. 318.a
Diſciplinæ obſeruãtia.504.o
Diſciplinæ quas Chriſt⁹ pro pctĩs noſtris accepit. 594.m
Diſcipulus ſibi relictus non conſequitur ſciẽtiam. 534.p
Diſcretio.60.l.106.h. 186.q. 192.p.283.l.366.y
Diſcretio maximè à Deo amatur. 41.i
Diſcretionis modus in ſcientia. 548.a
Diſcretionis exceſſor in vitiis corrigendis qualiter ſatisfaciat. 77.r
Diſcretionis ante annos nec malũ ad culpã,nec bonũ ad meritũ deputatur. 511.y
Diues epulo & Lazarus. 493.b.494.c
Diuitias cœleſtes conſecuturi. 240.ſ
Diuitias mũdi ſuperat paupertas Chriſtiana, 240.t
Diuitias obtinere volentes exemplo veterum patrum Abraham,Iſaac &c. 423.v
Diuitiæ ſunt laqueus diaboli. 588.p
Diuitis in conuerſione attẽdendum. 406.b
Diuiſio euenit carnalibus. 23.t
Doctoris conuerſatio ſit vndique munda. 96.q
Doctores eccleſiæ. 182.v
Doctrina Chriſtiana. 121.d. 354.f
Dolemus meritò,quia vitam incœpimus à mœrore. 3.g
Dominum ante nos trãſire. 69.q
Dominus ſeruat quæ ſunt eius. 413.i
Domus & palatium. 336.&
Domus ſpecies. 211.m
Domus peccatoris fit ei carcer. 473.m
Domus munda, ſed vacans. 474.o
Domũ parãtia Deo. ibidẽ,p
Dona ſeptem ſpiritus ſancti, 298.b.c.d.&c.551.lz
Donatio triplex ſpiritus ſancti. 114.c
Dormire. 211.n
Dormire dicuntur homines tripliciter. 304.t
Dormiat ſecurus qui ſua domino commendauit.401.b
Dormiens in ſecularibus,nõ vigilat in diuinis. 472.g
Dorſum, 211.o
Draco. 212.p

Duces quatuor aduerſarij. 348.c
Ductor non ſeductor Chriſtus. 436.lz
Ducum oblatio. 106.l
Ductus eſt Ieſus in deſertū. 383. & 384.
Dulcedo Dei. 68. m. 69. q. 113.p.122.h.&123.p
Dulce loqui miſeris vetereſque reuoluere queſt⁹.36.m
Duritiam diſcipulorum increpat dominus. 448.y

EBoris proprietas. 327.e
Ebrietatis vitium. 86.b 432.q
Ebrietatis triplex abſtinentia. 322.p
Eburneæ domus. 212.q
Eccleſia oſſea & carnea. 9.q
Eccleſia moriēdo parit.40.d
Eccleſia impugnatur à ſuis rectoribus. 536.z
Eccleſiæ in terris à Deo cōſtructio. 317.ſ
Edom diabolū ſignat. 110.e
Effraim & Manaſſæ benedictiones. 44.a
Ego ſum via,veritas,& vita. 523.x
Egreſſio de vitiis ad virtutes. 30.h
Eleazarus. 151.b
Egreſſ⁹ duo Saluatoris.417.t
Electio ad ſubditos referenda. 114.a
Electio procurata malos ſortitur exitus. 132.o
Electorum ſpiritus quomodo militet Deo. 562.e
Electus cenſeat ſe nouiſſimum. 485.f
Electi quot modis trahantur ad Deum. 522.p.q
Electorum ſigna ad ſalutem. 599.p
Eleemoſyna. 193.x
Eleemoſynas danti cauenda duo. 93.g
Eleemoſyna per iactantiam facta. 397.lz
Quō ſit faciēda. ibidē,l.m
Elementa quatuor. 63.m
Elementorum ordines tres. 63.o
Emiſſiones tres ſponſę.263.t v.x.264.y
Emanuēl ſonat omnia nomina Ieſu.456.b
Epiſcopus debet excitari ad exercitiū virtutū per indumenta ſacerdotalia. 565.x
Epiſcopi miniſterium quomodo honoretur. 588.r.ſ
Equi ſolis. 181.q
Equus & eques. 212.ſ
Eritis ſicut dij &c. 11.z
Erroneum non acquieſcere reuocanti eſt ſummæ malitiæ. 487.m
Eructare. 212.t
Eſſe cum domino quid ſit. 526.h
Euangelica perfectio ſupra veterem. 54.e
Euchariſtiam indignè ſumēti meritò dicitur, Vbi eſt Abel frater tuus? 15.o
Euchariſtiæ reuerentia debita. 96.r

Euchariſtiæ ſumendæ ratio. 181.r
Exempla malorũ pernicioſa. 57.x
Exempla malorum. 187.v. 345.m
Exercitum domini cur derelinquamus. 119.q
Exigere nõ debemus à proximo quæ ipſi nõ cõmiſerimus exemplo. 104.y
Exinanire. 212.v
Exire de vitiis carnis. 20.l.m
FAciendum non eſt, imò nec incipiẽdum, quod ſine culpa nequeat conſummari. 556.i
Facta quædam meritum habent, non facta reatum. 495.g
Farina de fructibus Ægypti. 53.z
Faſciculus bonorum, faſciculi malorum. 144.x
Faſtidia multa mala. 551.i.l
Fauo mellis cõparatur meretricula ꝓpter duo. 237.m
Feræ arundinis. 213.z
Fermẽtũ quid ſignificet. 59.k
Fermẽtum peccati quomodo expurgatur. 556.e
de Feruore in teporẽ quando quis conuertitur, quale periculum. 603.g
Fides ſine operibus mortua. 15.m
Fides niſi redimatur operibus peccat. 54.&
Fides, ſpes, charitas, figurantur. 66.c
Fides integra exigitur ab omnibus. 67.g
Fidei oculus eripit lumẽ rationi. 396.c. 422.p
Fidei ſcutum trãſiit à Iudæis ad Gentes. 374.h
Fides dicitur quatuor modis magna. 418.a
Fides mortua in homine, eſt Chriſtus in ſepulchro. 445.p
Fides ſine baptiſmate interdũ proficit ad ſalutẽ. 449.c
Fides quam comitatur verecũdia, facilè impetrat quæ poſcit. 507.f. 519.f
Fides cæcitatem cordis pellit. 517.x
Fides percipit plus quàm oculus aut manus. 530.c
Fides & cõfeſſio ſunt ornamenta ſeruorum Chriſti. 546.r
Fides, ſpes, charitas, quid operentur in electis. 560.x
Fidei viuæ triumphus. 562.f
Fidei triplex diuiſio. 585.e
Fides triumphat de noſtris hoſtibus. 593.l
Fimbria veſtimenti Chriſti. 471.e
Filiæ Loth moraliter. 26.n
Filius prodigus. 490. f.r. & 491.x
Filius quare dicatur verbum patris. 505.r
Finis idem carnalis illecebræ & deprauatæ virtutis. 94.i
Finis vitæ reſpondeat bono principio. 65.y

Firma-

Firmamentum eſt ratio.3.m. Mens iuſti. 4.o. Eccleſia. 4.r
Flagellum corporis eſt atteſtatio diuinę erga nos charitatis. 567.r
Fluminis impetus. 213.a
Fluuius vitæ ab vtero virginis. 7.g
Fluuius paradiſi moraliter. ibidem,h
Fluuij Damaſci. 173.z
Fœdus cum mundo ineundum quale ſit. 35.i
Fœdus triplex. 143.t
Fœnum tectorum. 212.y
Fontes paradiſi ſunt euangelia. 6.d Sunt & alia moraliter. 7.e.g.
Fontes quinque ſaluatoris. 300.lz.l
Forma triplex in Chriſto. 279.a
Forma gregis vt fiant paſtores. 597.i
Fornicatio ſignatur per muſcas. 50.b
Fortis vt mors dilectio. 266.e
Fragilitas humana deficit in quatuor. 26.l
Fraus duplex diaboli. 181.l
Frigidus toleratur à domino. 603.f
Frondibus virtutum velata anima. 187.x
Fructus ventris. 213.b
Fructus ventris Mariæ benedictio. 453.n
Fugā cur ſimulet Deus.12.d
Fuga ſeculi. 113.x.352.q
Fuga Chriſti fuit myſterij non timoris. 382.t
Fugam perire. 213.c
Fumus. ibidem,d
Fundamēto fidei ſuperædificantes vitia & virtutes. 555.c
Furari ſapientiam quid ſit. 128,v
Furtū eſt proximo detrahere. 559.ſ
GAſtrimargiā,id eſt ventris ingluuiem refrænare debemus, & cætera vitia extinguere. 117.i
Gaudere in ſeculo & regnare cum domino nemo poteſt. 119.r.120.ſ
Gaudere cum gaudentibus & lugere cum lugentibus eſt ſanctorum. 548.b
Gaudia futuræ vitæ contēnunt terrena. 46.g
Gaudium ſpirituale. 190.n. 192.ſ
Gaudia reproborū etiā hic admiſcentur dolori. 242.y
Gaudiorum diuerſa genera. 453.p
Gaudium verum acquiritur per iuſtitiam & pacē. 553.q
Gazæ & aliarū ciuitatū nominib⁹ notata vitia. 360.q
Gelu eſt mundi proſperitas. 130.o
Generatio duplex. 16.x
Generationū quatuor modi. 510.r

Gentes

Gentes ſunt ad fidem vocatæ reprobatis Iudæis. 379.h
Gesbaan. 151.a
Gladius flammeus ante paradiſum. 14.l
Gladius militis militet eccleſiæ. 436.i
Gladij duo. 500.z
Glorię ianis deteſtatio. 42.q 106. i. 118.l. 120.x. 132. g. 140.b. 183.d. 258.b. 347.t 169.b. 356.r
Glorię appetit⁹ deiicit multos. 47.lz
Gloria vana verecundiam corrumpit. 38.ſ.t
Gloriandũ in ſolo Deo. 39.v
Gloriandum non eſt de viribus propriis in victoria de vitiis. 244.ſ
Gloria vana reprimit interdum luxuriam. 181.ſ
Gloria virtutum qui nõ veſtiantur. 244.d
Gloria propria eum opprimit qui veritatem quærit ſtudio vanitatis. 245.lz
Gloriãdũ Chriſtiano in cruce tantùm domini. 259.g
Gloriam temporalem ſequitur ferè periculum. 378.g
Gloriã qui præproperè quęrit, pacem perdit. 454.v
Gloria & poteſtas quanta ſit ſanctis à Deo collata. 505.ſ
Gloria vbi ſit quęrẽda. 530.b
Gloriari in acceptis ſtultum eſt. 555.d
Gloriatur tantũ in domino qui verè ſapiens. 564.lz
Gloriãs in cruce, tutus eſt à diaboli iaculis & retibus. 572.m
Graduum diſtinctio eſt in trinitate nulla quærenda nec habenda. 58.d
Gradus ſex virtutũ in paſtorali cathedra. 161.t
Graduũ in eccleſia Chriſti diuerſitas nõ facit diuerſitatem animorum. 309.a
Gradus quatuor perfectionis. 143.f
Gradus in planctu ſanctorum. 363.lz
Gradus quib⁹ peruenitur ad celſitudinem perfectionis. 390.g
Gradus tres alienantium ſe à ſeculo. 596.d
Gratiam cunctanter accedẽtes carpit. 11.b
Gratiæ tempus ſpem cum ſalute poſſidet. 56.o
Gratia ſeptiformis congruit ſacerdotum indumẽtis. 85.t
Gratia Dei nos pręuenit ſẽper & ſequitur. 105.e
Gratia quadruplex. 160.d
Gratia duplex, luminis & feruoris. 167.c
Gratiæ agendæ bene meritis. 191.q
Gratia duplex. 187.z
Gratiæ defectu noſtra noſcitur infirmitas. 251.g
Gratiæ nouæ materia eſt Deo exhibita iugis gratiarum actio. 251.i
Gratia interdũ diſpẽſatoriè ſub-

ſubtrahitur etiam electis. 252.p
Gratia tam iniquitatem quã infirmitatem aufert.298.z
Gratiæ ſignificatæ per arbores ſolitudini eccleſiæ repromiſſas. 314.p
Gratia à quibus mereatur & ematur. 317.t.v
Gratiã impedire ſolent tria. 451.h
Gratiam impugnare ſolent duo. 416.r
Gratia non vno modo confertur. 478.z
Gratiarum actio. 586.l
Gratiarum actio non omnis eſt accepta Deo. 498.n
Gratia Dei triplex. 505.x
Grati ſimus Deo quòd tempori gratię nos reſeruauit. 565.o
Gula. 349.d
Gula ſpecialiter dicitur tentatio. 399.x
HÆreditas. 213.e
Haliæetus. 88.l
Hamus quo diabolus capiatur. 376.a
Hedera coronari. 374.n
Heliæ raptus & profectiones. 164.v.x.y.165.z
Heliæ ſpiritus duplex.166.b
Heliſei deriſores qui ſunt. 167.d
Herculi ſacrificare. 374.m
Hydriæ ſex in Chana Galilææ. 508.m
Hydriarum menſuræ.ibidẽ, k.& 509.p.
Hieruſalẽ cœleſtis nõ admittit niſi vectũ aſino .428.e
Hœdus ne coquatur in lacte matris. 160.l
Hœdum coquere. 131.d
Hœdos paſcere. 258.d
Holocauſtũ. 69.ſ.t.70.v.x.y
Holocauſtum pecorum.71.b
Holocauſtum auium. 72.c.d
Hominis dignitas in tribus. 5.y.Cur ab vno omnes orti.ibidem,z
Hominũ alij ſurſum,alij deorſum deſtinantur.ibidẽ,t
Homo cur poſitus nõ creatus in paradiſo. 8.i
Homini cuilibet inſunt tria conſideranda. ibidẽ.l
Hominem veritas Dei necat,miſericordia [illegible] x
Homines quomodo diligat Deus &c. 17.a
Homo ferus moraliter.25.d
Hominũ tres ſtatus figurati per donata Thamar.42.m.n
Homo interior per exteriorem. 240.r
Homo non laudetur donec vixerit in eo Chriſtus.295.i
Homini Deum habẽti,nihil deeſt. 546.ſ
Hominum calamitas. 284. pag.2.l
Homo Deo fide,hominibus placeat lenitate. 286.p
Homines terreſtres qualiter generentur ſeu euadant in cœleſtes. 562.d
Hominum genera quatuor. 521.m

Ho-

521.m
Hominem vult Deus doceri ab homine, vt Paulum ab Anania, ob humilitatis gratiam. 538.e
Homo triplex. 542.ſ
Homo terrenus. ibid.t. carnalis.x. animalis.z
Hominem eſſe in Deo, & Deum in homine. 600.t
Hoſtiæ & holocauſtum deſignāt duo conuerſationis genera. 69.ſ
Hoſtiæ quas ſacerdos Chriſtianus debeat immolare. 547.y
Hoſtia duplex. 162.m
Hoſtium ad animæ prædam cunei. 417.ſ
Humana fragilitas deficit in quatuor. 26.l
Humanitate Chriſti noſcitur benignitas Dei. 589.y.z
Humiliatio nō eſt virtus ſed humilitas. 431.n
Humilitatem ſuadet. 3.k.18 &.118. m.106. k. 140.z. 148. l. 194. k. o. 342. t. 357.x. 361.a
Humilitas duplex. 167.g
Humilitatē Chriſti in ſeptē imitemur. 177.v
Humiliati capitis mēbra debent illi conformari. 260.i
Humilitas in dignitate fit dignitas dignitatis. 273.c
Humilitatis boni zeli nigredo dat conſcientię candorem. 288.c
Humilietur qui vult ſublimari. 290.h
Humilitatem Chriſti relinquit Chriſtianus. 295.f
Humilitas triplex. 307.p
Humilitas gemina. 411. b. 412.c
Humilitas licet præ cæteris non tamen ſine cæteris virtutibus Deo placet. 455.a
Humilitatis laus. 492.y
Humile oſtium non intrat niſi humilians ſe. 517.a
Hypocriſis deteſtabilis Deo. 40.h. 148.p. 352.ſ. 500.z
Hypocrita habet ex ſe cornua. 67.f
Hypocritæ. 194.t
Hypocritarū lachrymæ infructuoſæ. 307.r
IAcob tenēs plantam Eſau. 28.a. Et quid Iacob & Eſau figurent. ibid.b
Iacob figura Chriſti: & baculus eius, crucis. 36. m.n
Iacob debilitatus benedicitur &c. 38. ante ſ
Idololatriā ſūmo zelo perſequuntur ſancti. 40. ante a
Idolū cuique eſt quod præcipuè reueretur. 140.f
Idololatra meritò iudicatur, qui pręfert pecuniam charitati. 579.i
Ieiunij virt⁹ & vtilitas. 385.z
Ieiunandum à quibus ſit homini. 385.i.k.l
Ieiunio corporali iungatur hila-

hilaritas mentis. 395.a
Ieſus habet in ſe omne remedium. 410.v
Ieſu nominis inuocationis efficacia. 169.q
Iezabelis mors myſticè. 180.c
Ignis. 213.f
Ignis gehennæ vrere poteſt corpora. 24.z
Ignis diuinus ſi in nobis plenè arſerit, ignis purgatorius nil puniẽdũ inueniet. 365.q
Ignis deuotionis. 374.i
Ignis æternus omnem pœnam deſignat. 433.v
Ignis Dei & diaboli. 484.a
Ignorantia excuſat contemptum. 525.d
Ignoſcit Deus multis, quibus non indulget delectationis ſuæ copiam. 491.v
Illecebræ carnalis finis. 94.i
Illecebræ carnis non vincũt animũ inhærẽtẽ Deo. 135.l
Imaginamur quæ intelligere nequimus. 33.ante z
Imago 213.g
Imitari debemus bene operantes. 78.d
Imitatio paſſionis Chriſti. 194.q
Imitatio Chriſti. 357.c.364.l
Imitatio ſanctorum. 362.h
Immolatio Iſaac moraliter. 27.t
Immundum nihil offerendũ Deo. 20.h
Imperfectio humana. 124.z
Imperfectum ſuum cognoſcere, eſt ſciẽtia ſanctorum. 580.o
Impotentiæ noſtræ ſe conformat pietas diuina. 403.k
Improbitas fratris eſt aſcribẽda phreneſi mentis eius, nõ perſonæ. 495.f
In æternum & vltra quomodo dicatur. 55.g
Incarnationis dominicæ figura. 27.y
Incarnatio Chriſti. 54.a
Incarnationis figura. 180.k
Incarnationis memoria. 48.a
Incarnationis Chriſti virtus. 570.a
Incarnationis myſterium. 451.g.h.i.& 452.453.
Incarnari, fuit Deo charitas nimia. 573.o
Incola. 213.h
Vide Aduena. 201.c
Incommoda peccatoris & generis humani. 287.r.ſ. Eorum remedia. y.z
Increpatio vehemens amputat ramos mali operis non voluntatis. 276.n
Indulgentia gratiarum facit deteriores. 133.z.
Indumenta ſacerdotum cur lauentur antequam ea induant. 84.r.t
Infernus. 213.i
Infirmitas triplex. 404.p
Infirmitatis cõſciẽtia eſt melior vanitate virtutũ. 412.d
Infirmitas quæ patitur recidiuam, periculoſa. 541.q

Infirmitas Chriſti nō minus nobis profuit quàm poteſtas. 553.r
Ingratitudinis arguuntur homines à Deo. 355.p
Ingratitudinis mala. 496.h
Iniurias irroganti conſentiendum eſt. 397.l
Innocētia Chriſti. 112.o.113.ſ
Innocentes mouentur facilius ad inceſſum ſpiritualē quàm pœnitentes. 570.e
Inobediētēquid faciat. 140.e
Inſtrumentum triplex capiendi hominis diabolo. 8.k
Inuidię deteſtatio 137.c.138.p
Inuidia diaboli. 142.m
Inuidiæ difficile remedium. 321.l
Inuidiæ ſeu liuoris malum. 407.e
Inuidens bonis fraternis reprehēdit iudicia Dei. 593.q
Io. Baptiſtæ quantum ſanctitas commendetur. 408.m
Eius victus & habitus. 408.o.409.q
Ioannis ſanguis fuit prælibatio Chriſti. 441.b
Ioannis in vtero exultatio. 453.o
Ioannis Bap. verum teſtimonium. 463.g
Ioannes Baptiſta habuit triplicem feruorem & ſplendorem. 513.e
Ioannes quare filius Mariæ decernatur. 527.q
Iordanis per pallium Heliæ diuiſio. 166.a
Ira Dei corrigens, eſt miſericordia. 310.d
Ira Dei. 356.t
Iracūdiæ caminus debet extingui à Chriſtianis in ſcintillis. 397.g
Ira extinguit lumē rationis. 578.f
Ira interdicitur omnib⁹ perfectis. ibid.g
Iubilei anni myſteriū. 103.v
Iudas nec cœlo nec terra recipi dignus. 535.t
Iudæis completa eſt domini comminatio. 68.l
Iudæi cur perſequātur Chriſtum. 143.ſ
Iudæorum in Chriſtum crudelitas. 145.d
Iudęi Chriſtum recipere noluerunt. 155.h
Iudæi veri. i. ſpiritu non litera, ſoli ſunt conſolatione digni. 182.b
Iudæi radici ſuæ malæ reſpōdent. 481.c
Iudicantis in ſupremo iudicio ſubtilitas quàm ſit tremenda. 359.n
Iudicari ſemel periculoſius eſt, quàm iudicari ſæpius. 268.m
Iudicare alios proni ſumus. 487.l
Iudicium. 214.k
Iudicij dies. 104.i
Iudicium ſine miſericordia, eſt palatiū ſine rege. 2[illegible].b
Iudicium ſupremum tim[illegible].n dū, in quo multa rei roba[illegible]
Iu-

buntur approbata.302.t.v
Iudicij noſtri qualitas de noſtra pendet volũtate.402.f
Iudicium mũdi quadruplex. 521.n
Iudicij extremi examẽ.565.n
Iudicio Dei quia præſentandi ſumus, illi ſoli placendũ eſt. 566.q
Iugum. 214.l
Iumentum domini quibus vinculis ſit ſoluendum. 428.f
Iurare nolite per cœlum. 396.t
Iurare in domino. 214.m
Iuſtitiam interimẽtia. 285.o
Iuſtitia modica, ſufficiens, abundans. 395.a
Iuſtitiæ partes tres. 404.q
Iuſtitia ſola ſatiare poteſt animam. 424.x
Iuſtitiam faciliè deſerit qui in cauſa Deũ nõ habet.441.a
Iuſtitias iudicare. 214.n
Iuſtorum alacritas. 187.a
Iuſti etiam hoſti ſunt reuerẽdi. 192.a
Iuſtũ quomodo deducat dominꝰ per vias rectas. 270.v
Iuſti tribus modis diripiunt ſpolia impiorum. 171.x
Iuſtus omni creaturæ connenit. 449.b
Iuſtus eſt qui confitens ſatiſfacit. 596.b
Labor præſens punit animarum requiẽ, & corporũ immortalitatẽ. 1c4.x
Labor exterior reuocat ad quietem. 252.m
Labor triplex. 411.x
Laboramus tripliciter ſub onere ſeculi. 301.m
Laborare recuſans in vigilia non eſt dignus feſtiuitatis requie. [illegible].g
Lachrymæ hypocritarum, pro tẽporalibꝰ fuſæ.3[illegible]7.r.t
Lachrymarum efficacia.311.i 520.h
Lachrymæ peccatorũ rigant cœlum. 468.f
Lactis proprietas. 327.d
Lactuca agreſtis paſſio eſt Chriſti. 52.r
Eſt amaritudo ſeculi.ibid.ſ
Lætandum in ſola miſericordia Dei. 197.h
Lætitia quæ hîc deceat ſanctos. 193.f
Lætitię ſpiritualis & carnalis differentia. 252.n
Lętitiæ expectatio, non ſolũ ipſa lętitia eſt iucũda.581.q
Laici nunc meliores clero. 12[illegible].e
Lancea in lateribus. 113.v
Lanceis tribus cor perforatur. 149.x
Lapidem capiti qui ſupponant dormientes. 30.k
Lapides quinque de torrente. 142.p
Laquei quibus mundus irretitur. 598.m
Larꝰ, mergulus, cygnꝰ. 88.p
Latitudo. 214.o
Latronis cõfeſſio humilis & fidelis. 503.l

Latro-

Latronum crurifragium. 528.t
Latronis in cruce confeſſio quanta contineat officia pietatis.502.g. Per eum autem Adam ſignificatur myſticè. 503.h.i
Latro quas virtutes in cruce habuerit. 554.t
Latus Ieſu aperire. 381.r Vbi notatur triplex aperientium genus.
Lauandus per alium, per aliũ inquinatus. 574.p
Laudat ſemper, qui ſemper amat. 32.x
Laude vana grauidam mentem non fœcũdat ſpiritus ſancti copula. 33.e
Laudibus propriis nimis gaudens mordetur alienis. 244.h
Laudibus diuinis inſiſtendũ eſt etiã in corpore debili. 276.m
Laus huius vitæ maledictio eſt. 245.m
Lazarus quatriduan⁹. 476.v
Lazari ſuſcitatio. 518.d
Lazarus & diues. 493.b. 494.c
Lebetes tabernaculi. 64.ſ
Lectionis vtilitas. 187.y
Lectionem ſacram ne accedat cor impurum. 268.i
Lectorum multæ ſpecies. 162.k
Lectulũ Salomonis qui ambire debeant. 259.ſ
Lenitas cõmẽdatur. 286.p.q
Leo. 214.p
Lepræ varia genera. 92.b
Lepra mundiſſima. 92.d
Lepra carnis & cutis. 93.e Triplicis indumenti. 93.h
Lepra Naaman. 173.y
Lepra ſeptiformis. 174.a. Viſus.b. Auditus.c. Odoratus. d. Guſtus. e. Tactus. 175. f. Libidinis. g. Inceſſus. h. Domús. k. Veſtis. l. Carnis. m. Oris. n. Cordis. o
Lepra ſuperbiæ ſeptemplex à qua nos liberat Chriſti deſcenſio ſeu humilitas. 175.i
Lepra proprij conſilij. 176.r
Lepra Naaman rurſus. 177.t
Lepra Giezi. 178.y
Leproſi duplex recluſio. 92.b
Leproſi nunciantes fugam hoſtium &c. 179.a
Lex muta & loquens. 450.e
Lex aperuit non ſanauit vulnus peccati. 541.p
Lex non eſt peccatum, ſed peccati occaſio. 543.c
Legis tempus ſpem ſolam, gratiæ tempus poſſidet ſpé cum ſalute. 56.o
Lia typum gerit diſciplinæ virtutis. 31.r
Liber inter mortuos. 214.q
Libertas triplex. 516.t. 544.k
Liber, lamina plumbi, ſilex. 197.i
Libri vitæ quatuor. 516.ſ
Libros conſcientię debemus

vel ſcribere, vel corrigere ad exemplar libri vitæ. 609.x
Libri vitę ſeptẽ ſigilla. 604.i
Lignum, vide Arbor. 204.q
Lignũ ſcientiæ boni & mali. 8.k
Ligna Sethim ſunt ſancti. 62.r. Sunt ſacra ſcriptura. ibidem, k
Lignum mortem & vitam contulit. 502.f
Lineæ decem per quas ſol deſcendit. 312.l
Linguæ volubilitas lege ſilentij refrĕnetur. 299.i
Linguę miracula in clauſtris 310. ante c.
Linguam non refrænantis culpa duplex. 319.e
Linguæ amputatio pueri Maccabæi optanda matri. 374.o
Lingua, quibus ſermonibus ſit occupanda. 481.l.m
Līguæ ſtimulos horret Chriſtus magis quàm ſpinarũ. 526. k
Linguam ſilẽtio conſecratã turpe eſt vaniloquio relaxari. 582.x
Linguæ inflammatio mala. 595.v
Liuor vnit malos ad malũ, qui bonos diuidere inter ſe ſolet. 407.e
Liuor quomodo claudat oculum mentis. 415.o
Locorum genera tria. 510.ſ
Loquendi circũſpectio. 96.ſ
Loquendũ aliter duris quã mitibus. 415.n
Luctaquadruplex, cũ carne, mundo, &c. 38.r
Lumbi. 215.ſ
Lũbi, & filia diaboli. 483.z
Lumbos debemus præcingere tripliciter. ibidem, y
Luminaria ſunt viri iuſti. 4. r. Sunt ſacerdotium & regnum, & vtraque modò corrupta. ibidem, ſ
Lumen mutuatum nõ perſeuerat. 512.d
Lumen in lumine videre. 215.k
Luna xiiij. ad veſperam &c. 52.q
Lutum platearum. 215.t
Lux eius ſtare non poterit, cuius ſplendor nõ prodierit ex ardore. 290.i
Luxuriæ & cupiditatis pernicies. 135.m
Luxuria. 142.n. 343.d
Luxuriam reprimit interdũ gloria vana. 18.ſ
MAculã aut rugã quomodo non habeat eccleſia. 579.l
Magdalenæ in Chriſtũ pietas. 468.r
Magdalena quomodo quęſiuit & inuenit dominũ. 529.x
Magi fide ſunt facti ne fierent ſerpentes. 186.d
de Magis, & eorum mu-

neribus. ibidem,e.f
Magorum adoratio & oblatio. 188.n
Magi ſerpentis antiqui incantatores. ibid.o
Magorum oblatio copioſa arguit Chriſtianos ſterilitatis. ibidē,p
Magiſtri ne ſint qui nō fuerunt diſcipuli. 537.d
Maledicti qui carne cōſummant cœpta ſpiritu. 128.ſ
Malis bene vtitur Deus & ſancti. 83.p
Mali nonnunquam bonum ſeminant. 131.b
Malitia mundi. 343.ante b
Malitia hominis tripertita, ſ.linguæ, carnis, & oris. 479.f.g.480.h
Malitiam quomodo vincat ſapientia. 481.n
Malorum exemplum& obſtinatio. 345.m.346.p
Mala multa licet modica poſſunt aceruo grādi exæquari. 412.f
Malorum præteritorum & gratiæ collatæ meminiſſe iugiter debemus. 525.f
Mandata domini ſeruet,qui vult in eius populo numerari. 588.q
Manna veniēte ceſſauit murmur. 55.i
Manna Chriſtū præfigurauit. ibid.k
Māna quādo liqueſiat.56.n
Manna dicitur verbū Dei. 57.q
Eius coctionis ſignificatio. ibidem,r
Manna aliter frangi, aliter conteri. 109.v
Manna & ros verbum Dei. 109.y
Manſuetudinis veræ generatio. 411.a
Manus Moyſis in ſinū miſſio. 50.a
Manus domini. 215.v
Manus quomodo debeant leuari. 325.y
Manus euchariſtiam tractantes ſint mundæ. 556.g
Manus puras leuare orādo. 587.m
Mare. 215.x
Maria ſtellæ nomine ſignatur. 111.i
Mariæ laudes. 278.y
Mariæ tres notant ſpem,fidem,charitatem. 447.t
Mariam vult Deus à nobis honorari. 452.l
Maria meritò eſt miſericors quæ fontem miſericordiæ parturiuit. 506.d
Maria non potuit à Chriſto diuelli. 527.o
Obtulit pro nobis ſpiritū vt Chriſtus carnē.eodē,p
Maria virgo eſt mulier amicta ſole, in cuius capite corona ſtellarum xij. & quæ ſint illæ ſtellæ. 608.p & 607.q
Maria nō reperitur in toto euan-

euangelio niſi quater locuta. 608.r
Martha non Maria quomodo dicatur dominum ſuſcepiſſe. 475.q
Martha, Maria, & Lazarus in quibus debeant occupari,& à quibus cauere. 475.ſ.476.t
Martyres ſanguine operti altare ſunt. 60.m
Martyrum ſtolæ quomodo dealbentur in ſanguine agni. 605.m
Matathiæ filij qui ſint. 367.f
Matthæi conuerſio. 406.
Matutinum. 215.y
Matutinum & veſpertinum quid,&c. 67.e
Medij amator vbi ſit medi⁹. 423.r
Membra inuicem ſeruientia proficiunt. 549.d
Memorari debemus nouiſſima. 87.e
Memoria creatoris eſt neceſſaria. 255.a
Memoria incarnationis. 348.a
Mens pura debet carnis motum dedignari. 112.l
Mens humana qualiter rotę fortunæ in ſui affectionibus comparatur. 582.v
Mens ſine otio nil ſpirituale parit. 133.y
Mentis deiectæ indicium. 482.ſ
Mens hominis, quæ eſt domus Dei, prophanatur per tria. 499.r
Mentis caput quando leuādum &c. ibidem, ſ
Mens charitate emollita omni cedit iniuriæ. 549.f
Mente qui ſeruiūt legi Dei, boni ſunt. 544.f
Mēs perfecti, vide Perfecti. 215.z
Mēſa cōtra tribulātes. 215.z
Menſuræ meriti reſpōdebit menſura præmij. 457.p
Mentiri. 216.a
Mentiri nō eſt verba aliter accipere quā vſus accipiat. 190.h
Merces non differenda in craſtinum. 47.i
Meretrix fauus mellis. 237.m
Meretur vir iuſtus tantum in tempore quantum voluit cucurriſſe. 268.l
Meridies non eſt ante lucis plenitudinem. 552.m
Meritum fidei non videre quod credit. 506.y
Meritis reſpōdent præmia. 592.k
Metet nihil qui non ſeminauerit. 34.f
Militum Chriſti intentio. 196.e
Militiarum quatuor genera & earundem ſtipendia. 196.d
Militis gladius militet eccleſiæ. 436.i
Miluus. 88.m

Minima quatuor terræ in quibus ſapientia commoratur. 248.z
Miniſter malus non minuit effectum ſacraméti. 506.c
Minutio ſpiritualis quomodo ſit facienda ob ſanitatẽ animæ. 253. ante t
Miſerendi ordo. 502.d
Miſerendi materiam accipimus à nobis. 572.k
Miſeretur Deus verè duntaxat pœnitentium. 62.h
Miſericordiæ Dei ſuper iuſtitiam excellétia, per verba Exodi. 58.z
Miſericordia. 119.ante n
Miſericors verè. 141.i
Miſericordię expersiudiciũ eſt palatiũ ſine rege. 243.b
Miſericordiæ Dei in nos magnitudo. 14.k
Miſericordia mũda quæ ſit. 199.n
Miſericordia Dei. 369.q
Miſericordiæ duæ ſpecies. 393.t
Miſericordia Dei ineffabiliter ſuperat miſeriam humanam. 502.e
Moabitarũ triplex manſio. 306.l
Mœror duplex. 54.f
Mœroris boni feneſtra, oſtium, foramen. 307.q
Moyſi in Ægypto non apparuit Deus. 19.y
Monachi détib9 & tõſis ouiũ gregib9 cõparãt. 260.k
Monacho turpe eſt adulari. 416.q
Monacho turpe eſt diſpenſare ſibiipſi in corporis ſolatio. 587.o. Vide Clauſtrales.
Monachi ciborũ differétias obſeruátes arguũtur. 539.i
Monaſticam vitam victu & habitu deſignauit Ioãnes Baptiſta. 408.o
Mons. 216.b
Mons in quem aſcẽdit Moyſes. 60.p
Mons potentiæ. 576.y.
Mons ſcientiæ. ibid. z. Trãſfigurationis. 577.b
Montes tres. 387.r
Mons in quo prædicauit dominus, & in quem aſcédit orare. 577.c.d
Mori in hyeme aut vere. 40.e
Mori pro Chriſto poteſt nemo. 546.p
Moriturum ſe cogitans cótemnit omnia. 303.y
Mortis memoria iugis timoratum facit. 274.g
Mortis memoria quibus amara. 274.m
Mors deuorat hoĩem. 540.o
Morte Chriſti ſalus parta, diligẽtia eſt cóſeruáda. 592.i
Mors duplex & triplex. 581.ſ 382.t
Mortis ęternę liberatio debitores nos facit mortis alterius. 597.h

Mors

Mors Chriſti prius profuit quàm fuit. 609.ſ
Motus illiciti ſi deleri nequeunt cohibeantur. 43.ſ
Motus primi nõ poſſunt penitus reprimi. 130.n
Motus carnis, canũ latratib⁹ & latrũculis cõparat̃. 543.d
Mula temperantiam notat. 155.n
Mulieris quæ peperit expiatio. 90.y
Mulieres cur fuerint circa Chriſtum mortuum magis ſollicitæ quàm Apoſtoli. 503.m
Mulier amicta ſole & coronata ſtellis, eſt virgo Maria. 606.p
Mundationis ſpiritualis gradus. 95.n
Munditiæ non debet eſſe meta. 94.poſt m
Mundi prima creatio agitur in nobis moraliter. 1.a
Mũdi delitias à nobis ſegregemus. 35.ante h.lz
Mundi vanitas. 111.n.179.b
Mundum relinquentes elõgentur ab immundis. 54.b
Mundi contẽptus.111.f.180.e
Mundi amor. 113.t
Mundi felicitas tribus incõmodis obſidetur. 169.p
Mundi gloriæ & diuitiis inhiare, quantum ſit vanum. 235.t
Mundi fabrica præcepto nõ malleo excuſa. 416.p
Mundi amatores. 192.r.193.t
Mundi contemptus. 193.v
Mundi malitia. 343.b
Mundi in fabrica commendantur Dei potentia, ſapiẽtia, benignitas. 546.t
Mũdi amatoribus requiſita. 598.l
Munera percepta ſpem firmant percipiendorum. 21.q
Munera Ioſeph allata moraliter. 43.&
Murmuratio leproſam facit animam. 110.a
Murmuratores, excommunicandi ſunt. 120.y
Muſcæ tres Ægypti moraliter. 23.v
Muſcę fornicationem notãt. 50.b
NAaman lepra & purgatio. 173.y.z
Natiuitas Chriſti quem non lætificat, is aut impius aut reprobus iudicatur. 505.v
Nauis. 216.c
Nazareth miſſus angelus. 451.g
Neceſſaria nedum ſuperflua ſunt pro Deo relinquenda. 195.a
Neceſſitas fit in deſperatis magiſtra. 407.g
Nequitia etiam in diabolo timida eſt inuenta. 9.t
Noë inebriatio moraliter. 20.lz
Nomen habent ſoli boni. 47.o

Nomen domini. 216.d
Nomina populi Dei tria. 277.x
Noſſe domini. 216.e
veluti Nouacula acuta noce re. ibidem,f.
in Nouilunio ſagittas torquere. 217.g
Nouiſſima memorari debemus. 87.e
Nouiſſima prouident ſancti. 122.m
Nouiſſima ſollicitè præuidens ſapiēter media gubernabit. 273.a
Nouiſſima ſemper memoranda. 302.ſ
Nox. 217.h
Nox eſt vita præſens. 324.t
Nubes. 217.i
Numiſmatis proprij percuſſio. 374.g
Nuptię filię Raguelis. 189.g
Nuptiæ quas Rex filio fecit. 429.i
Nuptiarum terrenarum ſimilitudine inuitamur ad delitias æternas. 432.r
Nuptiarum euangelicarum ſignificatio. 508.l

OBdormire. 217.k
Obedienitæ veræ forma. 71,a.537.c
Obedientia quanta mereatur. 104.z
Obedientiæ virtus. 114.c
Obedientia triumphat de omni hoſte. 243.c
Obedientia quadruplex, 596.c
Obedire in quibus liceat carni. 544.i
Oblationes puerperę. 90.y
Oblationi manipulorum iūgenda. 101.p
Oblatio ducū quid ſignet. 106.l
Oblatio duplex. 113.q
Oblationes Saluatoris, & qualiter ſint à nobis offerendę. 460.r.& ſeq.ſ
Obliuio Dei quanta mala pariat. 327.g
Obliuiſci populū & domū patris. 217.l
Obſcurati terra. ibidem,m
Obſeruātia diſciplinæ commendatur. 504.o
Obſecratio. 586.h
Obſtinatio malorum. 346.p.359.m
Obumbrare. 218.n
Obdurare. ibidem,o
Occiſores multiplices. 58.e
Ocioſitas. 366.a.583.z
Ocium contemplationis habet opus nō laborē. 609.v
Oculum dextrum eruere. 139.y
Oculus vnus ſponſæ. 262.r
Oculus vnde ſimplex & nequam. 401.c
Oculus cuſtodiendus. 495.e
Ocul⁹ dū aperitur exterior, excæcatur interior. 498.o
Oculos conſultius ſit liquari in lachrymas quā eleuari in ſuperbiam. 606.n
Odor Chriſti quæſiuit nos

in fœtore. 405.x
Offerre Chriſto quid debeat Chriſtianus. 380.o
Oleum. 218.p
Oliua. ibidem,q
Olus. 219.r
Operi bono debent ineſſe tria. 15.n
Operum bonorum ſit connexio. 64.q
Opera pietatis quãto affectu ſint agenda. 403.n.404.o
Opera prælatorũ ædificant plus quàm verba. 559.p
Opera hominum. 219.ſ
Operi conſentiens Dei, ſocius eſt operantis. 561.c
Opificis amore indignus eſt qui illi præfert opus ab eo factum. 596.a
Optabam anathema fieri à Chriſto. 546.p
Orandum vbi ſit & qualiter. 189.f
Orandum ante medicinam. 190.n
Orandũ quomodo ſit. 191.r
Orandum ante & poſt cibũ. 192.f
Orandum cur ſit ſilenter& breuiter. 356.ſ
Orandum iugiter inter pericula continua. 497.l
Oratio Amã,dep̃ſſio. 194.v
Oratio feruens,Deum ligat, vulnerat,& incẽdit. 260.l
Oratio dominica. 398.m. n.o.&c.
Orationem impediunt torpor,timor,tepiditas. 284.l
Oratio multorum facilè impetrat. 423.ſ
Oratio fidelis non ſpernitur à Deo. 515.p
Oratio. 586.i.587.m
Ordines elementorum tres. 63.o
Ordo procedendi in ſtudiis ſpiritualibus. 105.a
Ordinantes & ordinati vno debent ſpiritu vegetari. 110.ante z
Ordines tres ſaluandorum. 194.r
Ordines tres dentium beſtiæ. 339.l
Ordine quo ſit miſerendũ. 502.d
Os ex oſſibus meis &c. 9.p
Oſſa. 219.t
Oſſa Ioſeph ſecũ ferre. 54.c
Oſſibus cur cõparentur ſancti,& reprobi lignis. 330.q
Oſcitationes pueri reſuſcitati.171.t.& 173.x
Oſcula iuſtitiæ. 219.v
Oſculatur & amplectitur quando Deus hominẽ.31.q
Oſtium arcæ facies in latere tuo. 19.f
Oſtium mentis circunuallãt Sodomitæ. 26.m
Oſtiorũ triplex genus. 159.a 160.b
Oſtium eſt Chriſtus humile. 517.a
Oues periculoſè à paſtore diſſentiunt. 518.c

Ouis. 219.x
Ouis ſibi relicta non conſequitur caulam. 534.p
PAleas ſectantes cum illis peribunt. 50.d
Palmam victorię quis acquirat. 397.h
Panes ſeptem quibus refectus populus. 442.e
Panes tres petendi ab amico. 478.c
Panes quinque hordeacei myſticè. 513.f
Panis lachrymarum. 220.y
Pãni quibus inuolutus Chriſtus infans. 454.r.ſ
Parcit ſibi qui minor quàm ſit cupit æſtimari. 568.x
Parentes non ſunt carnaliter diligendi, vt docetur exẽplo Chriſti. 441. ante x
Parere iniquitatem. 220.z
Paries inclinatus, & maceria depulſa. 220.b
Participatio in idipſum. ibi. a
Paruulus nobis natus citò dat. 297.v
Paruulis dimittere reliquias. 221.c
Paruulorum ſagitta. ibidẽ, d
Paſcha quomodo ſit myſticè agendum. 53. ante t
Paſcha triplex. 127.o
Paſcha domini quomodo ſit edendum. 556.f
Paſſer. 221.e
Paſſeres duos immolare ſpiritualiter. 94.m
Paſſio Chriſti contemplanda deſidi. 33.a
Paſſionis domini memoria. 55.h.137.b
Paſſionis Chriſti imitatio. 137.h
Paſſio domini. 157.t.342.x. 347.x
Paſſio Chriſti nobis imitanda. 133.a
Paſſionem Chriſti prælibauit diabolus in ſanguine Ioannis. 441.b
Paſſiones corporis ſunt in finẽ vſq; à nobis æquanimiter pro Deo ferendæ. 512.c
Paſſionis Chriſti cõtemplatio. 522.r
Paſſionibus nullis ſubiacere nouum eſſet. 541.r
Paſſiones Chriſti dãt homini fiduciam. 591.f
Paſtoris officio octo conuenientia. 517.b
Paſtor qualiter paſcere gregem debeat. 533.n.534.o
Paſtores qualiter fiant forma gregis. 597.i
Patiẽtiæ & tribulationis cõmoda. 40.b
Patientia. 120.t.124.v.133.b
Patientia non omnis eſt approbabilis. 567.ſ
Patris munera non ſunt ſuſpecta. 479.e
Pater bonꝰ bonũ à ſe ſpiritũ poſtulari deſiderat. 480.i
Pauci in terra. 221.t
Pauimẽti moralis deſcriptio. 159.y.z

Pauper

pauper. 221.g
pauperib⁹ de ſuperfluis ſubueniendum. 93.f
pauperies expedita eſt apta virtutibus. 386.o
paupertas voluntaria genus martyrij iudicatur. 280.e
paupertas. 355.l
pax ſpiritualis. 181.p
pacem cohabitantium interturbant tria. 21.o
pacis quietem inquietant quatuor. 157
pacē peperit nobis afflictio Chriſti. 316.r
pacem cum diabolo facientes. 375.p
pax fraterna eſt omni muneri præferenda. 396.c
pacē habent ſancti etiam cū interfectoribus ſui. 455.x
pax & pudicitia comitantur ſapientiam Dei. 595.x.y
peccatorū differentia, eo ꝙ mortale nō ſuſtineat ſecum gratiam ſicut veniale. 3.h
peccati excuſatio turpitudinem eius non aufert. 12.e
peccatorum tria genera. 58.y
peccatores plures quàm iuſti. 63.n
peccata leuia inquinant non damnant hominem. 91.a
peccatis leuibus ſuccumbētes ne ſuperbiant de victoria grauiorum. 118.lz
peccare Deo, & in Deū. 122.f
peccata funditus deleri non poſſunt. 128.y
peccator dū nouis vult mutare vetera, premitur multa anguſtia. 276.ante o
peccati occaſio omnis vitāda. 276.q.277.r
peccatoris animi incommoda. 286.r
peccati genera tria. 286.t. 287.v.x.
peccati corpus. 543.b
peccandi modus triplex. 306.m
peccator deprecetur humiliter Deum. 318.z
peccata ſunt deplorāda. 323.r
peccatorum memoria. 357.v
peccatum & ab eo retrahētia. 364.o
peccatum remiſſum nemo retractet. 520.i
peccatorum cicatrices remanent in nobis ad humilitatis cuſtodiam. 532.i
peccatū Adæ occupauit hominem tripliciter. 562.e
peccati fermentum quomodo expurgatur. 556.e
pecuniam poſſidere non eſt ſacerdotis euāgelici. 536.x
pecuniam qui præfert charitati, idololatra meritò iudicatur. 579.i
pedem alterius tenere. 28.a
pedes domini ambo ſimul oſculandi. 469.z
pedum ablutionis ſacramentum. 523.t
pellibus mortuorum ne induatur terra ſancta. 49.v

penna. 222.h
peregrinatio noſtra à domino, & conuerſatio in cœlis. 564.m
peregrini officium. 596.e.f. 597.g
perfectio ſanctorum. 182.y. 346.f
perfectio. 99.i.353.x. 354.i.lz.x
perfectionis gradus. 327.f 390.g
perfectio eſt paucorũ. 403.i
perfectis relinquenda pueri- litas. 162.n. Sed non omnis corporis ſui cura. 163.o Et quando defectus ſuos magis intelligant. ibidẽ,p
perfecti mens debet biformes euentus vniformi cõſtantia ſuperare. 546.o
perfectus vir ſit paratus ad ea quæ Dei ſunt, cùm ſit mortuus ad terrena.568.y
perſecutio iuſtorum. 194.m
perſecutionis vtilitas. 130.p. 355.m
perſeuerantia omni bono operi neceſſaria. 80.d
perſeuerantia. 193.d.369.o
perſeuerantia ſola coronatur. 407.i
peruerſi inde lapidantur vnde deberent impinguari. 277.f.
peſtes quatuor,ſunt quatuor vitia. 348.b
peſtilentiæ ſedes. 221.i
petere in nomine Chriſti. 525.g
petra. 222.lz
petro vniuerſum commiſſum eſt mare. 533.m
pharaonẽ ſuum habent quique trium deorum. 50.f
phariſæus placens ſibi,diſplicet Deo. 497.m
philoſophi non tam ſalubria quàm ſublimia ſunt ſectati. 540.lz
phytones. 181.o
pietas Dei. 137.g
pyramides ſeptem myſticè. 370.d.372.e
piſces mundi triplices. 8-.h
piſces duo quibus refectus populus. 513.g
piſcinæ duæ. 294.q
plagæ decem Ægypti. 52.o
planctus ſanctorum gradus quatuor. 363.lz
platea domus Dei moraliter. 185.n
plateæ portę aquarũ & portæ Effraim. ibidem,o.p
pluit dominus grandinẽ &c. 51.l
pluuia voluntaria. 222.l
pœna reproborum. 192.q 353.y
pœna vehemens & æterna timenda. 311.g
pœnitet me feciſſe hominẽ. 17.a
pœnitentiæ pars grauiſſima, figurata per tertium diem circunciſorum. 39.x
pœnitere incipientibus grauior

ṗior labor. 50.e
Pœnitentes verè ſolos eripiet ſanguis Chriſti. 66.a
Pœnitentia. 69.r.114.b.127.l.137.f.m. 140.c. 148.o. 149.v.341.ſ.343.ante a.343.f.349.e.358.e.& 374.k
Pœnitẽtes perfectè coæquãtur meritis innocentum. 78.v
Pœnitenti verè eſt à ſacerdote venia impetranda. ibidem,x
Pœnitentibus in fine vitæ nec certa damnatio, nec certa indulgentia promittitur. 79.b
Et quid pro eo qui in fine tãtũ confitetur agi debeat. 80.c
Pœnitentiæ veræ dignitas. 81.i
Pœnitens verè debet mendicare fraternæ orationis remedia. 95.o
Pœnitenti non ſunt exprobranda peccata. 98.c
Pœnitendum de commiſſis etiam iis qui nondum abſtinent à committendis. 108.n
Pœnitentiam non eſſe differendam. 329.o
Pœnitentium ſtatus duplex. 190.p
Pœnitere diſſimulantes, & ſpatium pœnitentię poſtulantes. 310.e
Pœnitentia quomodo ſit agenda. 314.ſ
Pœnitẽtia perfecta tria exigit. 382.x
Pœnitentia vera exigit quatuor. 440.r
Pœnitenti tria neceſſaria. 478.a
Pœnitentia ei quę nunc nõ ſanat, in poſterum non valebit. 511.z
Pœnitentiã agere, eſt carnem Chriſti manducare. 513.i
Pœnitentia vel charitas operit peccata electorum. 599.n
Pomor cur comparetur carnis illecebra. 11.a
Pomorum cuſtodia. 222.m
Pontifex maximus præfigurat Chriſtum. 58.e
Pontificis miniſterium quo modo honoretur, 588.r.ſ
Populi Dei nomina tria. 277.x
Porta aquarum & Effraim. 185.o.p
Poſtulare temporalia, non æterna, non eſt petere in nomine domini. 525.g
Poſtulatio. 586.k
Potentia ſecularis. 190.o
Prædeſtinatus non permanet in peccato. 599.o
Prædicatores etiam mercenarij tolerandi ſunt. 33.c
Prædicationis vtilitas. 33.v
Prædicatores poſſunt innoxiè tractare de noxiis ob au-

auditores. 89.x
Prædicatoris verbo conſo-nent opera. 97.z
Prædicatio illius contemnitur, cuius vita deſpicitur. 99.f
Prædicaturo quid prius faciendum. 102.r.103.t
Prædicatores. 108.p
Prædicator ab opere nō ab ore &c. 127.p
Prædicatoris officiũ.130.m
Prædicationis ratio. 131.ſ.x. 133.t
Prædicationis quæ vtilitas. 184.m
Prædicatorum tres ordines. 301.r
Prædicatores quatuor modis exaltant vocem ſuam. 316.q
Prædicare non debet virtu tibus vacuus. 395.z
Prædicationi nec contemplatio nec actio valeat cō parari. 478.b
Prædicandum pro capacitate audientium. 554.y.z
Prædicando ſancti commiſcent aſpera blādis. 584.b
Prelati.4.n.8.n.108.q.113.y 119.p.131.v.132.m.p.q.139. v.140.d.156.o.158.x.180.d. 184. k.l.194. ante i.350.h. 351.m. 358.h. 363.i.364.n. 509.n
Prælati ſubditorum opera bona excedant. 40.g
Prælatorum triplex genus. 41.k
Prelatus ſic pugnet ante ſub ditos vt etiam pro ſe.47.l.
Prelati boni ſunt ligna pomifera. 48.q
Prælati fulciuntur operibus bonorum ſubditorum. 57.t
Prælatorum poteſtas.49.&c
Prælatorum officia.59.f.86. c.106.g.108.m
Prælatus ſumendus de oliueto non ſpineto. 65.t
Debet ſubditis adhibere curam triplicem. ibidē,v
Prælatus abſorbeatur à iuſtitia. 82.h
Prelati quærant tantùm gloriam Dei. 84.q
Prelati ſcorta deuitent.98.e
Prælato non parcet,qui nō pepercit Moyſi. 124.y
Prælatus malus. 144.v.y. 145.c.146.g.148.m
Prælatorum virtutes.160.c
Prælatorũ periculum.163.q 238.p.366.z
Prælati dieta. 167.e
Prælatorum pericula. 192.g
Prelatorum ſollicitudo.191. y.z.192.m
Prælatorum negligentia. 199.o.353.a.354.g.& 522.f
Prælatus de opere non de intentione debet iudicare.245.n. Quam diligentiam debeat ſubditis adhibere. 246.o
Prælatorum iuſtitia quàm firma

firma ſit. 273.e
Prçlati quid à ſubiectis exigant. 280.f
Prælati laborem ſectentur non gloriam &c. 319.d
Prælatos alloquuntur ſubditi tripliciter. 323.q
Prælatus qualis eſſe debeat. 328.h.i
Prælatorum cõpaſſio. 373.f
Prælatorum ambitio. 374.l
Prælati imprudentia. 432.p
Prælatis forma viuendi à Chriſto data. 500.x
Prælatorũ quæ debeant eſſe verba. 548.c
Prælato neceſſaria. 561.b
prælatorum inutilitas & auaritia. 579.k
prælatorum aſſumptio duplex. 592.g
præmium accipere ſine labore. 472.i
præmia reſpondent meritis. 592.k
præſepium Chriſti deſignat ordinem monaſticũ. 455.z
præſumendum de boni operis nouitate non eſt. 98.b
primogenitus Pharaonis eſt ſuperbia: & primogenitus captiuę eſt auaritia: & primogenitus iumentorum luxuria. 53.x
principes. 223.n
principes in exercitu Dauid. 150.z
principi tenebrarum ſeruimus tripliciter. 489.p
principiis tentationum obſiſtendum. 134.a
profectus noſtri ſunt domino fructus. 429.h
promiſſa ſunt recogitanda. 125.a
prophetiæ genus eſt terrena deſpicere, & amare cœleſtia. 560.v
propitiatoriũ de auro. 62.h.i
proximum & carnē noſtrā aberrantes à via veritatis reducere debemus. 59.h
pſalmodiam ſolis labiis perſonare quanti ſit periculi. 102.f
puer. 223.o
pueri matrē inuenit gladius 156.q
puerilitas eſt perfectis relinquenda. 162.n
puluis, ante faciē vēti. 223.p
purificatione multiplici indigentes. 507.h
puritatem multiplicem impugnat diabolus. 335.y
purpuræ regalis veſtimenti contextio. 407.f
puteus. 223.q
putei quatuor Iſaac. 28.c
puteꝰ eſt ſacra ſcriptura. 27.f
putei & ciſternæ. 238.o
QVadriga qua in cœlũ deferimur. 527.r
Quærit Deus hominem vt ad ſe conuertatur. 12.d
Quærēdus eſt Deus animo ſimplici. 267.g
Quærit Deꝰ à creatura quę dedit.

dedit. 271.y
Quærẽda quæ ſurſum ſunt, iis qui Chriſto voluerint copulari. 308.x
Quærendus qualiter ſit dominus. 317.x
Quærentes Chriſtum perfunctoriè. 526.i
Quærit dominum Maria & inuenit. 528.x.529.y
Quærũt ſancti ſemper Deũ. 604.h
Qualitas iudicij noſtri pendet à voluntate. 402.f
Qualitas finis eſt penſanda. 254.z
Quatuor minima terrę in quibus ſapientia commoratur. 248.z
Querimonia Chriſti de populo Chriſtiano. 355.o
Quietis amor dignè terrena miniſtrat. 271.f
RAchel typũ habet doctrinæ veritatis. 31.r
Radix omnium malorũ cupiditas. 149.q
Radix dulcedinis æternę amara eſt in præſenti. 593.n
Raphael non eſt mentitus, licet verba aliter quã communis vſus acceperit. 190.h
Rapi debet mens ſurſum. 329.l
Raptus ab incendio fumat. 552.o
Ratio eſt quaſi firmamentum inter ſpiritũ & carnẽ. 3.m
Ratio quomodo alliciat & illiciat voluntatem. 570.g
Rationale ſacerdotale. 84.f
Recalcitrãtis contra Deum dementia. 295.k
Receſſiones à ſalute. 551.i
Recidiui periculum. 541.q
Refectionis viã mõſtrat dominus ad eam conuocans. 387.r.ſ
Refectionis cœleſtis ſtultus contemptus. ibidẽ,t
Refectionis ſpiritualis impedimenta. 442.d
Regina Sabęa, mẽs ſtudioſa. 160 e
Regnũ Chriſti ſuper quos ſit. 193.g
Regnũ cœli qui poſſideant. 408.n
Regnum Dei & infernum quidã furantur, quidã rapiunt, quidam mercantur. 409.p
Regnũ ſuum vendit Deus amore pauperis. 433.ante t
Regnum Dei qualiter ſit in nobis. 497.i. Quibus iudiciis diſcernatur à regno diaboli. ibi.k
Regnũ Dei non eſt in voluptatibus. 552.p
Relictus à Chriſto occupabitur à diabolo. 296.t
Religioſis timendæ vires & aſtutiæ diaboli. 9.r
Religioſi animus in quibus ſit occupandus. 81.f
Religionis pulchritudinem non

non virtutem affectantes. 20.n
Religionis forma. 137.o
Religionem profeſſis duo neceſſaria. 99.h
Religioni quatuor inſunt. 129.f
Religionis vanitas inuenitur, vbi humilitas quæritur. 135.p
Religionis perfectæ officia. 552.n
Remedia contra tria peccata &c. 301.q
Remedium contra inuidiam difficile inuentu. 321.l
Remedia trium generalium incommodorum humani generis. 287.y.z
Renes. 229.v
Reprehēſio non placet peccanti. 593.o
Reproborum æſtimationes & ſtudia. 16.r. v
Reproborum peruerſa conſilia. 112.k
Reproborum pœnæ. 122.l. 302.t. 353.y.358.i.359.l. & 359.o.p.in verſu Dies illa &c.
Reprobi inueniuntur à ſpōſo in tenebris, & electi qui eſcentes. 432.ſ
Reſpicere quæ debeat homo. 21.p
Reſurrectionem carnis Iob multis argumentis aſtruit. 197.k
Reſurre
morte plici.
Reſurrectio iacêre cui voluerit. 406.c
Reſurrectionis Chriſti myſterium. 436.l.& 438.p
Reſurrectio Chriſti eſt ortus ſolis. 447.n
Reſurrectionis teſtimoniū quare dominus voluerit multipliciter cōmendare. 449.a
Reſurrectio vt mors bipertita. 581.ſ
Rex. 223.ſ
Regum filiæ. 524.t
Rhānum à ſpinis intelligi. ibidem, r
Rigidi ſimus nobis, clementes proximo. 443.i
Rota. 224.x
Rotæ fortunæ ſimilis mens noſtra. 582.v
Rubus Moyſis incōbuſtus. 49.x
Ruina. 224.y
Ruina ad quam inclinantur homines. 304.e
SAccus, ſiue cilicium. 225.b
Sacculi qui non veteraſcēt. 482.t. 483.v
Sacerdos. 225.a
Sacerdotum ſanctificatio ſit continua. 250.d.81.poſt g
Sacerdos ſit ampli pectoris. 85.v
Sacerdos faciat bona corā Deo & hominibus. 98.d

... proſint ... 71.i
...acerdotũ exemplo ſitit au rum populus. 109.o
Sacerdotem occupari nugis & ſcurrilibus,eſt ſacrilegiũ. 364.p
Sacerdotes quales miniſtrent in templo domini. 368.k
Sacerdos Chriſtianus quas hoſtias deb eat immolare. 547.y
Sacerdotum dignitas. 404.r
Sacerdotis non eſt poſſidere pecuniam. 536.x
Sacerdotes in quibus debeant conuerſari. 539.poſt i
Sacra ſcriptura eſt puteus. 27.ſ
Sacræ ſcripturæ conſilio cõformare debemus vitá noſtram. 76.n
Sacramenta ad ſalutem ſunt inſtituta. 418.b
Sacramentum corporis dominici. 433.x
Sacramentum euchariſtiæ illis prodeſt qui imitantur exemplum. 500.t
Sacramentorum Chriſti vtilitas. 514.k
Sacrificium. 224.ſ
Sacrificium Abrahæ moraliter. 22.h
Sacrificium ſimilæ. 73.h.75.i
In ſartagine. 75.k
Sacrificia turturis & columbæ. 79.a
Sacrificia iuſtorum inflammat ſpiritus ſanctus. 86.z
Sagittæ. 225.c
Sagitta volás per diem. Vide Tenebrę. 228.p
Salientes ad vindictam increpantur. 21.b
Salus morte Chriſti quæſita quanta diligentia ſit conſeruanda. 592.i
Salutem proximi contēnentis crimen. 15.p
Saluti noſtrę tria neceſſaria. 377.b
Salutem nemo ſapiens aſpernatur. 453.o
Salutis ſigna in electis. 599.p
Saluti quod vicinius eſt, prius diſcendum. 547.z
Salutationum genus triplex. 467.h
Sanctorum dignitas & nomina. 47.o
Sancta non polluunt. 110.c
Sanctorum paucitas. 122.g
Sancti qui verè ſint. 450.d
Sãctorum eſt gaudere cum gaudẽtibus, & lugentibus collugere. 548.b
Sancti ſemper quęrunt Deũ licet habeant. 604.h
Sanctis etiam mala cooperátur in bonum. 545.l.n
Sancti prædicando commiſcent aſpera blandis, & blanda aſperis. 584.b
Sanctitati non minus quàm ſcientiæ in ſacra pagina ſtudendum. 326.ſ

San-

Sanguine Chriſti inebriatur ſemper cor Chriſtiani. 83.m
Sanguine Chriſti abluimur à peccatis quæ cauere non poſſumus. 85.x
Sanguinum viri. 228.d
Saphiri proprietates. 307.f
Sapientiam furari quid ſit. 128.v
Sapientiæ veræ vtilitas. 234.c
Quomodo ſit quærenda. ibidem,d
Eius triplex fructus. ibi.e
Sapientię arbori inſunt tanquam xv. gradus,xv. profectus. 235.h
Sapientia vincit malitiam. 269.o
Sapientiam imitetur homo. ibidem,r
Sapientiam tria auertunt à corde hominis. 275.lz
Sapientia eſt indignus, qui eam concupiſcere,pœnam putat. 279.b
Sapientiæ comites.595.x.y.z
Sapientiæ Dei & hominis diſcordia. 392.m
Sapientia vera illuminat & inflammat. 540.l
Sarcina grauiſſima quiſque ſibi. 197.g
Satiſfactio pœnitentiæ pars grauiſſima. 29.x
Saule Saule quid me perſequeris. 536.y.537.b
Scandala non omnia vna lance penſitanda. 421.m
Scandalorum tria genera. ibidem,n.& 422.o
Scientes & non faciẽtes bona. 43.t.v
Scientia ſpiritalis. 168.h. 180.f.188.c
Scientiæ inſit modus diſcretionis. 547.a
Scientiæ cibus ſine charitate nocet. 320.g
Scientia improbatur ex modo ſciendi. 557.m
Scientiam qui cœleſtem petit,ad cœleſtia tẽdat.558.n
Scientia ſanctorum cognoſcere imperfectum ſuum. 580.o
Scientiæ præproperè ſtudet, qui non purgauit conſciẽtiam. 347.v
Scribæ & Phariſæi qui ſint. 395.b
Scripturę ſacrę efficacia.28.z
Scriptura ſacra,ligna Sethim. 62.lz
Scrutator ſecretorum domini ne ſis. 517.z
Seculi fuga. 48.t
Secularium frequentia decolorat ſanctitatis propoſitum & habitum. 326.c
Sedes. 226.c
Sedes præparetur in anima noſtra domino ſtudiis virtutum. 241.x.
Semina quæ & quis in nobis ſeuit. 412.h
Semita diſciplinæ. 311.h

Senex à pueritia ſedebit iudex cum domino. 32[illegible]
Senſualitas, animæ no[illegible] [illegible]e deſignatur. 538.h
Senſualitate attrita naſcitur cordis affectio pura. 33.b
Sẽſuũ curioſitatis mala. 11.&
Septies. 226.g
Septies in die cadit iuſtus. 244.e
Sepulcrum patens. 226.f
Sepulcri ſtructura. 370.b.c
Sequentium ſaluatorem genera tria. 431.m
Sequens Chriſtum abneget ſemetipſum. 471.f
Sequi agnum quid ſit. 609.t
Seraphin alæ & volatus. 291.lz.l
Sermo diuinus ſcientiam & feruorem continet. 317.y
Sermonem Dei quid durum faciat. 514.n
Sermo Dei quomodo ſit ſeruandus. 524.a
Serpentis aſtutia, & in quo corpore Adæ viſus. 9.ſ
Serpens quid homini perſuaſerit. 10.y
Serui. 226.h
Serui nos occidentes. 180.h
Seruire qui renuit Deo, ſeruit vitiis. 400.y
Seruus Chriſti ſtet; non iaceat. 404.ſ
Sicli dimidium, fidei integri[illegible]. [illegible]7.h
Sigilla ſeptẽ libri vitæ. 604.i
Signa quæ operantur ſancti. [illegible]48.z
Signa ſalutis in electis. 599.p
Silentij diſciplina. 114.d
Silentij vtilitas. 149.t
Silentia tria, & verba tria. 271.z.272.&
Silentium triplex. 521.n
Silentes nunc ſancti, clamabunt in futuro. 128.q
Similæ oblatio. 73.g.h.& ſeq.i
Similitudinis diuinæ variatio iuxta mores hominũ. 351.lz
Simultas eſt grauior manifeſto odio. 501.a
Sinapis grano comparat[illegible] Chriſtus. 484.e
Sion. 226.i
Sobrietas, iuſtitia, & pietas quid operentur in nobis. 589.x
Soli collatæ mulieres bonæ. 191.t
Solis ortu multa deſignãtur de Chriſto. 250.d.e.f
Solis per lineas decem deſcenſus. 312.l.313.m
Solis ortus, eſt Chriſti reſurrectio, & quòd recuperauit in aurora reſurrectionis, quod amiſerat in meridie paſſionis. 447.v.x
Sollicitudo iuſti. 196.e
Soluẽdum non minus quàm vouerimus. 105.c
Somnus triplex. 265.b
Somni genera quinq;. 550.h
Sopor quem immiſit dominus

nius Adæ. 8.m
Sopor Abrahæ & contemplatiuorum. 23.y
Spelunca in duplici ſepeliri debent ſancti. 27.x
Spes nobis non in operibus noſtris,ſed in miſericordia ſola redemptoris eſt habēda. 66.b
Spe peccans non meretur veniam. 396.d
Spes victoriæ certantē confortet. 253.q
Spiraculum vitæ in faciem hominis ſpirat Deus moraliter. 7.f
Spiritualis vir diiudicat omnia. 1.d
Spiritualis dulcedo carnalē pellit. 48.ſ
Spiritualis viri ſaginatio. 122.lz
Spiritualiū ſtudiorum profectus. 160.e
Spiritualis cogitur redire ad curam corporis. 306.lz
Spiritualis non appetitum ſequitur, ſed iudicium rationis. 554.x
Spiritus ſancti ſeptem dona. 298.b.299.c.d.&c.
Spiritus ſanctus inflammare ſolet ſacrificia iuſtorum. 86.z
Spiritus ſanctus aſpernatur tam fictionem quàm negligentiam. 267.h
Spiritus domini operatur multipliciter. 268.n
Spiritu qui cœperint, carne conſummantes. 42.r.326.b
Spiritus qualiter infundatur mentibus ſanctorū à quatuor ventis. 330.r
Spiritus ſancti triplex proceſſio ad homines. 464.i. 466.m
Spiritum accipiunt in colūba, qui pro peccatis ſuis gemunt. 488.n
Spiritus ſanctus aduenit in homines à quatuor locis. 510.t
Spiritus ſanctus vnicus in eſſentia,multiplex in effectu. 551.lz
Spiritu Dei non viuit,quem eius non accendit eloquium. 544.h
Spiritum Dei non habet, quiſquis ab vnitate diuiditur. 603.e
Spiritus ſanctus diſponit nos tripliciter. 569.b
Spirituum diuerſitates. 570.h
Spiritum vnumquenque manifeſtat loquela. 571.i
Sponſus inuitatus à ſponſa reinuitat eam ad amoris ſtudia. 264.z
Stare. 227.lz
Stare in regione vicina moraliter. 26.p
Stare Dei, angeli, & hominis. 292.n.o.293.p
Stare,tranſmigrare,aſpicere, commendantur in Apoſtolis. 535.r

Stateres duo, quibus comparátur modius ſimilę, & duo modij hordei. 178. ante z
Statua ſalis in quam vxor Loth verſa eſt. 26.q
Statuæ aureæ in Daniële myſterium. 331.v.333.x
Statuam auream adorare. 335.z
Status ſanctorum poſt mortem. 80.e
Status duplex hominum. 113.z
Status ſanctorum in præſenti. 136.y
Status ſanctorum triplex. 242.a
Status electorum tres. 264.a
Status duplex naturæ humanæ. 385.g
Stella Chriſti omnes conducit. 329.lz
Stolæ martyrum quomodo dealbentur in ſanguine agni. 605.m
Structuræ cœleſtis ratio. 157.v
Studium ſpiritualium & ſcripturarum. 105.a.b
Studia literarum. 192.h
Suauitas Dei guſtata non remittit feruorem ad pœnitentiam. 27.v
Subiici ſe patiens præponitur. 405.t
Sublimia non ſunt inquirẽda. 49.v
Subucula linea ſacerdotum. 84.poſt r
Summus fit nemo repente, nec turpiſſimus. 253.x
Superbia vitanda. 94.lz.l. 145.e
Superbus & potens eſt vocandus ad viam iuſtitiæ blanditiis. 108.r.109.ſ
Superbiã occultã prodit lapſus carnis. 111.g
Superbia quibus armis perimatur. 141.lz
Superbi ſe perfectis præferentes. 304.d
Superbus omnis ſupra dominum extollitur. 584.a
Superbia generat contemptum. 305.i
Superbia ſterilis eſt, humilitas fœcunda. 331.t
Superbiæ violentia. 369.p. Repreſſio 381.ſ. Condemnatio. 463.d. 484.a
Superna non docentur verbo ſed reuelantur ſpiritu. 554.v
Supplicãdi genera quatuor. 386.g
Surgendum tripliciter. 131.a
Surgendum cum Chriſto, & quo tempore. 324.v.325.x
Synagogæ inuidia. 156.p
TAbernaculi vtenſilium ratio. 64.p.ſ
Tabernaculum & vaſa eius oleo ſpiritus ſancti conſecrantur. 68.i
Tabernacula tria facienda, Chriſto, Moyſi, & Heliæ. 421.lz

Tabulas legis frangere moraliter. 69.n
Tactus Chriſti dulcedo. 470.d.
Talpa cupiditatem notat. 89.v
Tauri. 227.m
Templum. ibidem,n
Templi ſanctitati ne confidat in eo peccans. 321.k
Tempeſtas probat peritiam nautæ. 405.v
in Tempore. 228.o
Temporalium vſus. 132.h. 354.e.355.n
Temporalium amor excæcat mentem. 188.d
Temporalium vanitas.352.t
Temporalium amor. 357.y. Contemptus. 358.f
Temporalium ne ſit ſupplicatio.402.d.& ſeq.e.525.g
Temporalia contemnit quẽ Chriſtus illuminat. 442.g
Temporalium abundantia, obliuionẽ parit æternorũ. 568.z
Temporis damna pauci plorant. 274.f
Tempus belli & pacis &c. 253.q
Tempus prę́ſens ad pœnitẽtiam conceſſum. 459.p
Tenebræ. 228.p
Tenebræ quomodo ſint ſuper abyſſum. 1.c
Tenebras noſtras ſine lumine gratiæ præueniente videre nequimus. 2.f
Tentatio nõ amoueat ſacerdotem à ſacrificio. 23.x
Tẽtationes quibus vita noſtra fatigetur. 195.b
Tentationes diaboli. 346.n
Tentationes omnes vincit pagina ſacra. 384.d
Tentationes quomodo in nobis naſcantur. ibidem,f
Tentationis contra inſidias quanta opus ſit nobis induſtria. 385.h
Tentatio ſpecialiter dicitur gula. 399.x
Tentationes reprimendæ. 370.x
Tentationis victoria teſtatur in nobis generationẽ cœleſtem. 601.y
Tentatur vnuſquiſque ab vno aliquo dæmone tentationibus propriis.480.k
Tepidus euomitur à domino. 603.f
Terra lacte & melle manãs. 21.r
Terræ maior pars pluribus, id eſt ſtultis contingit: & terrę promiſſionis maior pars pluribus,id eſt pluris æſtimandis. 112.m
Terra mouetur per tria. 247.t.248.v.x
Terra noſtri corporis poſt reſurrectionẽ replebitur. 289.g
Terra hominum tripliciter habitatur. 303.z
Terrena deſpicere,& amare

cœleſtia,prophetiæ genus eſt. 560.v
Terreſtres homines qualiter in cœleſtes generétur. 562.d
Teſtem nullum conſcientia vera veretur. 2.e
Teſtes ſub quibus peccat homo. 277.v
Teſtimonium auris & oculi ratum. 408.k
Teſtimonium ſalutis à quibus ſit nobis quęrendum. 457.d
Teſtimonium triplex in terris. 601.a.602.c
Teſtimonium triplex in cœlo. 602.b.603.d
Thamar eſt anima peccatrix.41.l.m.42.o. Et quomodo anima peccatrix Dei copula perfruatur. ibidem.
Theologiā profeſſi ne aliò ſe conuertant. 137.z
Theſaurum animę quomodo dæmones dentibus demoliuntur. 161.g
Theſaurus in agro corporis reperibilis. 413.k
Theſauri,margaritę, & ſagenæ parabolis quid deſignetur. 414.l
Theſaurus ſapientię in agro cordis qualiter eſt quærendus. 419.m
Thomas vnus de duodecim, exponitur. 531.f
Thomæ modeſta increpatio. 532.h
Timor Dei quibus ſtudiis oriatur in nobis. 32.ſ
Timor Dei eſt homini neceſſarius.45.c. Malum autem eſt excedere modum in timore quanlibet ordinato. ibidem,d
Timor ſeruilis. 121.c
Timoris & charitatis impetus nulla poteſt malitia ſuſtinere. 122.n
Timor & charitas in hoc ſeculo nos circuncidunt. 127.m
Timor Dei quam ſuis diſcipulis legat lectionem. 233.b
Timor Dei triplex. 600.x
Timor ſolus cuſtodit gratiam quam ipſe meretur. 246.p
Timendum ſapienti donec viuit. ibidem,q
Timor hominis reprimit peccatum, timor Dei celat ipſum. 273.b
Timoris, doloris, hominis, pudoriſque materia quanta ſit. 274.h
Timor domini. 362.f.g. 364.x
Titulus triplex. 30.l
Trabis nomine notatur ſuperbia. 402.g
Tradendi electos ad Deū modi. 522.p.q
Tranſmigratio triplex. 535.k

Tribulatio mundi nos impellit quandoque ad ſeruitium Dei. 48.r
Tribulatio hìc nos nutrit. 51.l
Tribulationis vtilitas. 51.l. 123.o.126.ante f.127.h.194. n.353.z
Tribulatio nos humiliat. 125.d.
Tribulatio vitæ præſentis meretur requiem in futuro. 503.k
Tributum diaboli. 366.v
Tribus vicibus in vno anno feſta celebrat, qui in vnitate & trinitate Deum adorat. 59.i
Triduo dominum ſuſtinentes. 442.c.f
Trium dierum in deſertum via. 50.c
in Trinitatis fide nulla graduum diſtinctio eſt habenda. 58.d
Trinitatis fides perfecta antiquis defuit. 124.z
Trinitati diuinæ debetur ab homine triplex ſacrificium. 356.q
Trinitatis prodiga in ſalutem noſtram affuſio. 515.q
Trinitas tota qualiter impugnatur ab homine carnali. 580.p
Tubæ duæ argenteæ. 108.o.p
Tunica domini inconſutilis. 526.n
Turbæ cùm irruerent ad Ieſum, vt audirent verbum Dei, & ipſe ſtaret, &c. 464.k
Turturis & columbæ myſterium. 79.a.459.q
VAnitas mũdi. 51.n.358. g.361.t.v.x.b.
Vanitatis triplex genus. 250.c
Vanitas religioſorum interiora corrumpens. 329.n
Vanitas temporalium. 352.t
Vanitatem cordis tam perſequi debemus, quàm corporis voluptatem. 439.q
Vas. 228.q
Vaſa & lebetes tabernaculi. 64.ſ
Vaſa fictilia & ærea ſignificant corpus & animam. 82.l
Vaſis virtutum quomodo deprædatur diabolus animam fidelem. 465.ſ
Velle bonum habemus à Deo, velle ſimpliciter à natura. 544.g
Ventris ingluuiem euaſiſſe, filiationis diuinæ eſt indicium. 386.m.n
Verbum. 229.ſ
Verbi Dei neceſſaria eſt

ſœcundatio. 90.k

Verbi Dei deſiderium faſti dit delitias. 109.t

Verbum Dei, ros & manna. ibidem, y

Verbi Dei fructificatio. 162.i

Verba aliter accipere quàm vſus, non eſt mẽtiri. 190.h

Verba tria & ſilentia tria. 271.z

Verbum patris vnitum carni, vt beatitudo miſeriam abſorbeat. 297.x

Verbi Dei efficacia. 481.o. 590.b. 591.c.d. 592.e

Verbum Dei ſequendo tenetur melius quàm legendo. 505.t

Verbum Dei aliter bonis quàm malis ſapit. 514.m

Verbum aſperum. 228.r

Verba prælatorum qualia ſint. 548.c

Verba quinque quæ loquitur nobis Deus. 561.z

Veritas cognoſcitur in humilitate. 31.n

Veritas. 229.v

Veritas & doctrina debent copulari pari fœdere in pectore pontificis. 66.z

Veritas & miſericordia in liberatione adulteræ commendantur. 515.r

Veritatẽ qui audire nolint. 192.b.

Veritatis cognitor faciat tria. 312.f

Veritas quibus ſit quaſi peregrina. ibidem, n

Vermis. 229.t

Vermis dicitur Chriſtus tripliciter. 55.m

Veſperæ peccati ſubiungitur ſtatim mane veniæ. 95.p

Veſpere autem ſabbati &c. 437.m.n. 438.o

Veſpertilio. 88.q

Veſpertinum & matutinum quid &c. 67.e

Veſperum. 229.x

Veſte duplici veſtitur, qui facie nitens, corde ſordet. 97.a

Veſtes filiorum Iſraël non eſſe attritas, ſignificat ſeruandam ſemper veſtem nuptialem. 3.k

Veſtimentum quadruplex Adæ & Æuæ. 12.f

Via. 229.y

Via qualiter ſit domino paranda. 235.g

Via vitæ dirigitur tripliciter. 403.h

ego ſum Via, veritas, & vita, dupliciter intelligitur. 523.x

Viæ quatuor Deo ignotæ. 246.f

Viæ ad mortem, & reditus ad vitam. 360.f

Videre, Vide in verbo Audire. 205.v

Viduę pręces qui exaudiuit, multò magis preces eccleſiæ

ſiæ exaudiet pro reſurrectione. 468.q
Vigiliæ quatuor, & earum horæ. 435.g
Vilis tibi appareas in ſucceſſu virtutum. 125.e
Villicus hominis diuitis. 492.a
Vinum nouum, obedientia noua. 434.e
Vinum lętificans non infunditur niſi conſcientiæ mūdæ. 440.ſ
Vinum apoſtolos inebriās. 535.v
Virga, Vide Baculus. 206.y
Virgę Iacob notant eccleſiæ ordines. 34.g
Virga in qua venit Moyſes ad Pharaonem. 50.g
Virga aliis, aliis draco fit diuina correctio. 49.z
Virgula eſt perſeuerantia & diſcretio. 52.p
Virgam quàm malleum ſuſtinere præſtat. 463.f
Virgo cōgruè ab angelo ſalutatur: exiſtimat tamen ſe eius ſalutatione indignā. 451.i.452.k
Virginitas angelis cognata. 451.i
Virginitatis præconia. 557.l
Viri nominantur apoſtoli. 285.n
Viri ſex vaſa geſtantes. 329.m
Virtutum baculo & culmini innitendum. 30.i.m
Virtuti intendere, plus eſt quàm vitia obliuiſci. 94.a
Virtutes quatuor cardinales. 63.l
Virtutū in ſucceſſu magnū eſt in oculis ſuis vilem apparere. 125.e
Virtutes & earum præmia largitur Deus. 318.ante z
Virtutum ad culmen aſcendentes ſolent duobus oneribus à dæmoniis onerari. 305.h
Virtus noſtra non eſt virtus cenſenda, ſi ad Dei virtutem conferatur. 328.k
Virtutum profectum operatur in nobis Dominus. 330.ſ
Virtutis trinę exemplum in Apoſtolis. 535.ſ
Viſione Dei fruemur tripliciter in cœlo. 605.l
Viſitat nos dominus tripliciter. 249.a
Vita præſens quare dicatur nox. 324.t
Vitæ præſentis paupertas, futuræ vbertas. 188.e
Vita animę, eſt iuſtitia. 514.o
Vita noſtra vel martyrio vel pœnitentia perdenda eſt vt ſeruetur. 521.l
Vitia prius extirpentur quā inſerantur virtutes. 244.g
Vitia quomodo debeant extirpari. 320.f
Vitiorum ternarius. 351.n

Vitia

Vitia nō ſunt in nobis mortua, ſed compreſſa. 543.e
Vitia quibus receditur à ſalute. 551.l
Vitis cōparatur partui virgineo. 278.z
Vituli. 230.z
Vlnis accipe Chriſtū. 461.v
Vltio peccantium notificat iuſtos. 86.a
Vltra æternum quomodo dicatur. 55.g
Vmbra. 230.a
Vmbra triplex. 261.m
Vnctio altaris myſtica. 106.l
Vnctio triplex. 145.f
Vnctionem ſpiritus ſancti qui ignorant. 68.k.
Vnctio ſpiritus dulcorat omne amarum. 280.c
Vnguētū, Vide Oleū. 218.p
Vnguentum contritionis. 440.a. Deuotionis & pietatis. ibid.b.c
Vnicornis. 230.b
Vnicus, ſiue vnigenit⁹. 231.c
Vnio ꝓpria eſt ſpūaliū. 23.t
Vnionis, & conſenſus vtilitas. 128.r
Vnitas. 422.q.603.e
Voces quatuor notādæ ſunt ſcilicet vxoris, mundi, diaboli, & Dei. 13.h
Vocem & manum eleuemus tripliciter. 301.o
Voci pœnitentis reſpondet Dominus. 306.n.307.o
Vox concipitur & nutritur in ſilentio. 450.f
Vox Domini. 231.d
Voluntatis propriæ immolatio. 27.t
Volūtatis malitia nedū operis meretur irā dñi. 96.t
Voluntas quid ſit, & quantum malum. 176.p.q
Voluntatis propriæ progenies duplex. 246.r
Voluntatem domini fieri quid ſit. 291.m
Voluntatis nummo eméda eſt gratia. 317.v
Voluntas bona interdū ſufficit ad ſalutem ſine opere. 454.t.455.y
Volūtarij dūtaxat trahūtur à patre ad filium. 513.h
Voluptatis pernicies. 270.f
Voluptas carnis. 357.b
Vota ſua reddant ſpirituales. 113.r
Vpupa. 88.q
Vriæ ſimiles in ferendis literis mortis. 148.n
Vſu quantumuis grauia leuigantur. 196.c
Vter. 232.e
ab Vtero. ibidem, f
Vulneribus Chriſti ortus eſt fons veritatis. 533.k
Vulnerati. 232.g
Vulpes. ibidem, h
Vultur. 88.n
Zachæ⁹ publican⁹. 498.p
Zelo maximo idololatriá perſecuti ſūt ſācti. 40.a
Zel⁹ ver⁹ eſt ad protegēdū q̄ ad ferédū prōptior. 46.f

FINIS INDICIS.

אֵל רֵעוֹת יְהוָה: 1. Regum, 2.

Amici in Deo, aut propter Deum, omnes: familiares, pauci.

EXCVDEBAT LVTETIAE PARISIORVM BENEDICTVS PREVOTIVS, TYPOGRAPHVS, IN VICO FREMENTELLO, AD CLAVSVM BRVNELLVM, SVB INSIGNI STELLAE AVREAE, ANNO M. D. LI. IIII. NONAS IANVARII.

1 18968673

571

COLLEC-
tanea Sen-
tentiarum
allegorica-
rum & mo-
ralium.

calibrite
colorchecker CLASSIC
mm